ప్రేమ జ్యోతి

[నవల]

The Light of a Distant Star

_by_

CHAKOVSKY

రచన:

చకోవ్‌స్కీ

అనువాదం:

రెంటాల గోపాలకృష్ణ

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం

ఏలూరు రోడ్డు : : విజయవాడ-2

ప్రచురణ నెం. 616
ప్రథమ ముద్రణ :
అక్టోబరు 1966
2000 కాపీలు

వెల : మేలు ప్రతి రు. 6.00

ముద్రణ :
స్వతంత్ర ఆర్టు ప్రింటర్సు
విజయవాడ - 4

నవలను గురించి…

ఒకరి మాట కంటె పదుగురి మాట గొప్పది. "పదుగురాడు
మాట పాటియై ధరజెల్లు ; …." –

'ముందుమాట' కంటె 'వెనుకమాట' దొడ్డది. ఒక గ్రంథానికి ఏవో నాలుగు ముక్కలు 'ముందుమాట' వ్రాయడం పరిపాటి అయినా, ఆ గ్రంథాన్ని చదివినతరవాత పదుగురు చెప్పుకునే 'వెనుకమాట' శ్రేష్ఠమైనదని నాతలంపు. అవును. అది బలీయము ; ప్రామాణికముకూడా.

కానీ ఈ నవలకు నాందీ వాక్యంగా నాలుగు ముక్కలు వ్రాయాలనిపించింది. కారణం మరేమీ కాదు. ఇటీవలి కాలంలో నన్ను, ఈ రచన ఆకర్షించినంతగా మరి ఏ రచన ఆకర్షించలేదు.

ఇది ఒక అద్భుతమైన ప్రేమగాధ. మన సాహిత్యంలో ప్రేమ కథలు, గాథలు కొల్లలు. అయితే ఇప్పుడు తెలుగు సాహిత్యంలో సర్వసాధారణంగా మనం చదువుతున్న ప్రేమ కథల వంటిదికాదు ఇది – ఒక అమ్మాయి, ఇద్దరు అబ్బాయిలు – లేదా ఇద్దరు అమ్మాయిలు, ముగ్గురు అబ్బాయిలు. అంతా ప్రేమ ప్రవాహంలో పడి కొట్టుకుని పోతారు. ఎక్కడో మునిగి, ఎక్కడో తేలతారు. నాయకుడు, నాయిక ఎందుకో, ఎక్కడో కలుసుకుంటారు. మనసులు తెలుసుకుంటారు. పెదవులు వంకరిస్తాయి. కళ్ళు మాట్లాడతాయి, పెద్దలకు చెప్పకుండా ఇంటినుంచి

పారిపోతారు. ఇంకా ఏమేమో చేస్తారు. ఏదేదో అవుతారు – నాయకుడికి ప్రత్యర్థి ఒకడు. అతడు దుష్టుడు. ఇంకేమున్నది. ఎన్నెన్నో ఎత్తుగడలు. పన్నాగాలు – మరి ఇలాంటి ప్రేమకథ కాదు ఇది.

ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రేమ భగ్నం అవుతుంది. ఇంకేం ?– విరాళి నిర్వేదం – వైఫల్యం, తీరని బాధ. ఆరని వ్యధ. హత్యలు, ఆత్మ హత్యలు ! వారి బాధ అందరికీ బాధే అవుతుంది. అలాంటి కథకాదుఇది·

ఇప్పుడు వస్తున్న రచనలు చాలవరకు అయోమయం. ఏదో వ్రాయాలికనుక వ్రాస్తారు కొందరు. ఏమి వ్రాస్తున్నదీ తెలియకుండానే వ్రాస్తారు మరికొందరు. భాషమీద అధికారం పూర్ణానుస్వారం. భావంలో క్రొత్తదనం అరుదు. ఇక రచనా శిల్పం అనునది అసలే మృగ్యం. రచన అనునది ఒకలక్ష్యం, ఒకధ్యేయం, ఒక తపస్సు కాక – సరదా అయినప్పుడు అంతేమరి ! ముఖ్యంగా రచయితకు ఒక 'ఫిలాసఫీ' ఉండాలి. రచనకు ఒక సందేశం ఉండాలి. నేటి తెలుగు సాహిత్యంలో ఎక్కడో నకృత్తుగా కాని ఇవి మనకు కనిపించవు.

ఈ గ్రంథం అలాంటిది కాదు. ఈ రచయితకు ఒక 'ఫిలాసఫీ' ఉన్నది. అతని కొక దీక్ష, సంకల్పం ఉన్నాయి. కనుకనే రచనద్వారా ఒక మహత్తర సందేశం అందించాడు.

ఈ ప్రేమ గాథలో ప్రేమ అందీ అందని ప్రేమ. అందీ అందని అందచందాలు అందిపుచ్చుకోవాలన్న ఆరాటం ఈ ప్రేమ గాథ. ఆరని అఖండజ్యోతి ఈ ప్రేమజ్యోతి !

సోవియట్ రచయిత చకోవ్‌స్కీ వ్రాసిన ఈ నవల అపూర్వమైనది. ఇందలి నాయకీ నాయకుల ప్రేమ తీరువేరు. ప్రేమకు ప్రతిఫలం త్యాగం. త్యాగరహితమైన ప్రేమ ప్రేమకాదు. వళ్ళు మదమెక్కిన, కళ్ళు పొగరెక్కిన కామం. ప్రేమకు పరమార్థం ఏమిటో, అది ఎంత ఉన్నతమైనదో రచయిత ఈ కథలో అత్యంత రమణీయంగా చిత్రించాడు. కథాకథనంలో ఈ రచయిత సిద్ధహస్తుడు. ఇందలి,కథ ఆపాతమధురం. ఇందలి కథా కథనశిల్పం అద్వితీయం.

ఒక యువతి, ఒక యువకుడు ఒకానొక క్లిష్టసమయంలో కలుసుకున్నారు. ప్రేమించుకున్నారు. ఎన్నెన్నో కలలు కన్నారు. అయితే, ఒకచోటినుంచి మరొకచోటికి తరలివెళుతున్న మహాజనంలో ఆ అమ్మాయి తప్పిపోయింది. యువకుడు ఆమెకోసం వెదికాడు. పరితపించాడు. కానీ లాభం లేకపోయింది. తరవాత యుద్ధం వచ్చింది. యువకుడు విమానదళంలో చేరాడు. ఆ అమ్మాయి కూడా యుద్ధంలో చేరింది. యుద్ధరంగంలో ఒకచోట వారిరువురు మళ్ళీ కలుసుకున్నారు. ఆనాటి తొలిప్రేమ వారి హృదయాలలో మరల చిగురించి ది. అది ఒక చల్లని రాత్రి. చక్కని రాత్రి. వారి మనోవీధులలో ఎన్నెన్నో మధురస్వప్నాలు విరిశాయి. అంతే. మరల వియోగం. భయానకమైన యుద్ధం వారిని వేరుచేసింది. తరవాత ఒకరిజాడ ఒకరికి తెలియలేదు. అతను మరణించినట్లు ఆమె విన్నది. ఆమె మరణించినదని అతను అనుకున్నాడు. యుద్ధపరిస్థితులు వారి జీవితాలను అస్తవ్యస్తంచేశాయి. ఏండ్లు గడిచాయి. కాలం మారింది. ఉన్నట్టుండి అకస్మాత్తుగా ఆ అమ్మాయి ఫొటో ఒకటి అతను ఒక పత్రికలో చూచాడు. ఇంకేమున్నది? – అతని జీవితంలో ఒక పెనుతుఫాను చెలరేగింది. హృదయంలో అరని ఆవేదన, ఆరాటం. తన ప్రియురాలికోసం అతను అన్వేషణ ప్రారంభించాడు. ఈ అన్వేషణలో అతనికి అడుగడుగునా అవరోధాలు ఎదురైనాయి. ఒకక్షణం ఆశ. మరుక్షణం నిరాశ – ఇలా ఆశా నిరాశలమధ్య కొట్టుమిట్టాడుతూ అతను ఆవిడకోసం వెదికాడు. విచిత్ర ప్రవృత్తిగల ఎందరో వ్యక్తులు తారసపడ్డారు. రకరకాలుగా ఆవిడకథ విన్నాడు. ఆవిడ సాన్నిధ్యంకోసం అలమటించాడు. ఆ క్షణంకోసం నిరీక్షించాడు. తుదకు ఆక్షణం వచ్చింది – కానీ భయంకరమైన క్షణం అది. అప్పటికే ఆవిడ ఈ లోకంవీడి వెళ్ళినట్టు తెలిసింది. ఒక పర్వతాగ్రంనుండి పాతాళంలో పడిపోయినట్టు అనిపించింది. కానీ అతను క్రుంగిపోలేదు. ఉజ్జ్వల భవిష్యత్తును సందర్శిస్తూ సాగిపోయాడు. ఇదీ కథ.

ఈ నవలలో నాయిక ఓల్గాను, వీరవనితల కోవలో చేర్చవచ్చు. తన దేశంకోసం, తన ప్రజలకోసం విధినిర్వహణలో ఆత్మార్పణ కావించిన ఆదర్శ మహిళ, ఆమె.

పాత్ర చిత్రణలో నేమి, సన్నివేశాలు కల్పించడంలో నేమి, కథా కథనంలో నేమి, ఈ రచయిత అసాధారణమైన ప్రతిభావ్యుత్పత్తులను, చిత్తశుద్ధిని ప్రదర్శించాడు. ఈ రచన ద్వారా మానవాళికి ఒక నిత్యసత్య సందేశాన్ని అందించి కృతార్థుడైనాడు.

అంతేకాదు. ఈ నవలలో మరొక విశిష్టత కూడా ఉన్నది. ఆ నాటి సోవియట్ రాజకీయ వాతావరణాన్ని రచయిత, అటనట స్పృశించాడు. అయితే ఇది రచనలో ఉపాంగం మాత్రమే, ప్రధానాంగంగా కనిపించదు. కానీ నాటి రాజకీయ వాతావరణంపై రచయిత తన అభిప్రాయాలను, సందేశాన్ని చాలా చమత్కారంగా, నేర్పుగా వ్యక్తం చేసాడు ఈ విధంగా అతను ఇవ్వదలచిన సందేశం రచనలో అంతర్వాహినిగా ఉంటుంది.

రష్యాలో స్టాలిన్ యుగం 'అంతా చెత్త' అని, సాధించినదేమీ లేదని కొట్టిపారవేయడం శుద్ధతప్పు. అలాగే స్టాలిన్ యుగంలో పరిస్థితి యావత్తూ 'సర్వోత్కృష్టంగా ఉన్నదని', 'స్టాలిన్ ఒక దైవాంశ సంభూతుడ' ని చెప్పి ఆయనను ఆరాధించడమూ పొరపాటే. మరి ఈ రెంటినీ సమన్వయపరచుకుని, ఒకానొక వాస్తవాన్ని, సత్యాన్ని చరిత్రకారులు, రాజకీయవాదులు గుర్తించడం అవసరం.

ఈ రాజకీయ పరిస్థితులను చిత్రించేటప్పుడు రచయిత గొప్ప నేర్పు, ఉక్తివైచిత్రి ప్రదర్శించాడు. ఇతని విమర్శ పువ్వులతో కొట్టినట్టుంటుంది! ఎంతటి ప్రతిభ! ఈ విధంగా చూచినా, స్టాలిన్ అనంతరం సోవియట్ రాజకీయ పరిస్థితిని గురించి, వ్యక్తి పూజావిధానాన్ని దానివల్ల వచ్చిన అనర్థాలను గురించి తర్జన భర్జనలు పడుతున్న రాజకీయవాదులందరికీ ఈ గ్రంథం అవశ్యం పఠనీయం.

ఆధునిక రష్యన్ సాహిత్యంలో ఈ నవల ఒక మణిదీపం.

నేను అనువదించిన అనేక ఉత్తమ గ్రంథాలవలెనే, దీనిని అనువదించినప్పుడు కూడా మూలంలో ఆత్మను పరిగ్రహించి, మూలా

నికి వన్నె తెచ్చే రీతిలో అనువదించడానికి ప్రయత్నించాను. మరి ఈ ప్రయత్నంలో ఎంతవరకు కృతకృత్యుడనైనానో నిర్ణయించవలసిన వారు పాఠకులు. 'ప్రమాదో ధీమతామపి' - అన్నట్టు. ఇందేమైనా దోషాలు దొర్లితే అవి నావి కాని, మాతృకలోనివి కావని మనవి.

అడుగడుగునా పాఠకులకు ఉత్కంఠ కలిగిస్తూ, రసజ్ఞుల హృదయాలు అలరిస్తూ, ఆపాత మధురంగా ఉన్న ఈ నవల ఆంధ్రపాఠకుల ఆదరాభిమానాలు చూరగొన గలదని ఆశిస్తున్నాను.

— రెంటాల గోపాలకృష్ణ

విషయసూచిక

1. ఒక సాయంత్రం

"నీవు బీచ్‌కి వెళుతున్నావా?"

"లేదు."

"అయితే ఏం చేయాలనుకున్నావు?—"

"ఏమో తెలియదు. ఒక పని అంటూ ఏమీలేదు. నా గదిలోనే ఉంటాను. పత్రిక చదువుకోడమో, ఏదో చేస్తాను."

లెనా అడిగిన ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పాడు జవ్యలోవ్.

"ఏమిటీ! మళ్ళీ ఆ పాత పత్రిక 'లూచ్' చదువుతూ కూచుంటావా?" అని అడిగింది లెనా.

"అవును" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"ఊహుఁ! నేను ఒప్పుకోను." — అన్నది లెనా మారాం చేస్తున్నట్టు "చేసే పనేమీ లేకపోతే ఇద్దరమూ కూచుని చివరవరకూ సినిమా ఎందుకు చూడకూడదూ?" – అని అడిగింది.

మిసమిసలాడే యౌవనంలో ఉన్నది లెనా. కళకళలాడుతూ కనిపిస్తూ ఉన్నది. చక్కగా ఎర్రటి దుస్తులతో ముస్తాబై అతనిముందు నిలుచున్నది.

రీగా తీరంలోని విశ్రాంతి గృహానికి లెనా వచ్చి మూడు వారాలైంది. గడచిన రెండు వారాలబట్టీ ఆవిడ, జవ్యలోవ్ కలిసి కులాసాగా గడిపారు. సాయంత్రంపూట ఏదో ఒక సినిమా చూడడం, ఆ తరవాత వాతావరణం బాగా ఉంటే బీచ్‌లో తిరగడం, లేక మరీ చలిగాలి వీస్తూవుంటే ఒకచోట

సోఫాలో కూచుని కమ్మని కబుర్లు చెప్పుకోడం – ఇదీ వారి నిత్య కార్యక్రమం. ఒకవేళ వర్షం కురుస్తూ ఉంటే వారు ఐవ్యలోవ్ గదికి వెళ్ళేవారు.

ఐవ్యలోవ్ మరొక స్నేహితుడితో కలిసి మేడమీద గదిలో ఉంటున్నాడు. ఆ స్నేహితుడు క్రింది భాగంలో పేకాట ఆడుతూ ఉంటే, ఐవ్యలోవ్, లెనా, మేడమీద గదిలోకి వెళ్ళి కూచునేవారు.

ఐవ్యలోవ్‌ను గురించి లెనా ఒక్క క్షణం ఆలోచించుకున్నది. తనతో కలిసి ఉండడం అతనికి యిష్టమే – సందేహంలేదు – అనుకున్నది. ఈ విశ్రాంతి గృహంలో మరో ఇరవై నాలుగు రోజులపాటు అతను ఉండదలచాడని కూడా ఊహించుకున్నది. 'అన్ని విషయాలూ నేనే చూస్తానులే. నీకు ఏ యిబ్బందీ ఉండదు"– అని అతను చెపుతాడని కూడా అనుకున్నది అవును– అతను గట్టిగా బలవంతం చేస్తే చాలు. అతనితో వుండి పోవడానికే ఆవిడ నిశ్చయించుకున్నది.

ఇక కొలది వారాలలో పరిస్థితులు ఏ రూపం ధరించనున్నవో ఊహించుకునే సరికి లెనాకు హాయి చిక్కింది. ఈ చల్లని సముద్ర ప్రాంతానికి వచ్చినప్పుడు మొదట కొద్ది రోజులు ఆవిడకు ముళ్ళపై ఉన్నట్టున్నది. కానీ ఎవరో ఒకరు తనకు తోడు దొరకగానే ఇక ఆవిడ దిగులు పడడం మానేసింది. తనకు తగినవాడే దొరికాడు లెమ్మని సంతృప్తి చెందింది. ఎప్పటిలాగా మళ్ళీ ఆవిడకు స్థిర చిత్తం ఏర్పడింది. నిశ్చింతగా ఉన్నది. ఇక ఏం జరుగనున్నదీ ఆవిడకు స్పష్టంగా తెలుసు.

అయితే ఇప్పుడు – ఈ క్షణంలో మాత్రం లెనా మనస్సులో ఎందుకో, ఏదో కలవరం ముసురుకున్నది. నిజానికి జరిగిందేమీ లేదు. వారిరువురూ హాలులో కూచుని ఉన్నారు. సినిమా ఇంకా మొదలు పెట్టలేదు. ఆ సినిమాలో ప్రధానపాత్ర ధరించిన నటుడు గెరార్డెఫిలిప్. చాలా అందగాడు. మాస్కోలో ఒకసారి చలనచిత్రోత్సవం జరిగినప్పుడు లెనా అతన్ని గోర్కీ వీధిలో చూచింది. అంతే. ఆ తరువాత అతన్ని ఒక ఆప్తమిత్రునిగా భావించుకుంటూ వచ్చింది.

సినిమా మొదలుపెట్టడం ఆలస్యం అయింది. ఐవ్యలోవ్, తను గదినుంచి తెచ్చుకున్న ఒక పాత సచిత్ర పత్రిక తిరగవేస్తూ కూచున్నాడు. చివరకు హాలులో దీపకాంతి మందగించింది. సినిమా మొదలుపెట్టారు.

ఇక అప్పుడైనా ఐవ్యలోవ్ తన చెయ్యి పుచ్చుకుని కాస్త కులాసాగా ఉంటాడేమోనని లెనా నిశ్శబ్దంగా నిరీక్షించింది. అవును ఇలాంటి సమయాలలో ప్రతి పురుషుడూ తనకు తోచిన విధంగా ప్రియురాలితో గడుపుతాడు. కానీ, ఐవ్యలోవ్ ఉలకలేదు, పలకలేదు. చివరకావిడ అతని వంక చూచింది. అతను ఇంకా ఆ పాత పత్రికనే తదేకంగా చూస్తూ కూచున్నాడు.

చివరకు తెరమీద గెరార్డు కనిపించాడు. పెద్ద పెద్ద చెవులు. చిత్రమైన నటుడు. లెనా అనేకమందిని చూచింది కాని, అలాంటివాణ్ణి ఎక్కడా చూడలేదు లెనా ఇలా తెరవంక చూస్తూఉన్న సమయంలో ఐవ్యలోవ్ చివాలున లేచి, ఒక్క మాట అయినా మాట్లాడకుండా హాలులోనుంచి బయటికి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆవిడ కొద్ది క్షణాంపాటు ఎటూ తోచక అక్కడే కూచుండిపోయింది. కాసేపు లోలోపల ఏదో మదనపడింది. చివరకు సినిమా వదిలివేసి, ఐవ్యలోవ్‌ను అనుసరిస్తూ బయటికి వెళ్ళిపోయింది.

వెడుతూ వెడుతూ హాలు వాకిట్లో ఆగి, ఒకమాటు మళ్ళీ తెర వంక చూసింది. ఇప్పుడొక ప్రసిద్ధ నటీమణి సినిమాలో కనిపించింది. ఈ నటీమణి ఇంటిపేరు చాలా పొడుగుపేరు. లెనాకు తెలుసు. ఈవిడ వక్షోభాగం అత్యంత రమణీయము, ఆకర్షణీయమూను.

ఇప్పుడు లెనా, హాలు వెలుపల ఐవ్యలోవ్ ప్రక్కన నిల్చొని వున్నది. నిక్కచ్చిగా, ముక్తసరిగా అతను చెప్పే సమాధానాలు వింటూ వున్నది. ఆవిడ మనస్సు వికలం కావడంలో ఆశ్చర్యమేమీలేదు. అవును మరి. అతను అందగాడే అయినా నిర్లిప్తంగా ఉంటాడు. వయస్సుముప్ఫయి నాలుగు పూర్వం. వైమానికదళంలో మేజరుగా పనిచేశాడు. ఇప్పుడు మాస్కోలో ఒక 'ప్లయింగ్‌క్లబ్'లో సీనియర్ ఉపాధ్యాయుడుగా ఉన్నారు. ఏమైనా లెనా దురదృష్ట వంతురాలు. అదృష్టం అనేది జీవితంలో ఏనాడూ ఆవిడను వరించలేదు.

ఆవిడ చూడముచ్చటగా ఉంటుంది. పైగా తెలివి కలది. ఆవిడ వీధినవెడుతూ ఉంటే ఆవిడ వంక కన్నెత్తి చూడని పురుషుడంటూ ఉండడు: ఆవిడ మంచి దుస్తులు వేసుకుంటుంది. చక్కగా ముస్తాబై

ఉంటుంది నిరంతువుగా ఆవిడకు పింఛను డబ్బు వస్తుంది. దానికి తోడు ఒక ఫొటోగ్రాఫర్ వద్ద పనిచేస్తూ కొంత గడిస్తుంది. చక్కటి బట్టలు కొనివేసుకోడానికి ఆవిడకు ఈ డబ్బుచాలు. పురుషులను ఆవిడ ఇట్టే ఆకర్షించగలదు. ఎప్పుడూ ఎవరో ఒకరిని వెంటవేసుకుని తిరుగుతూనే ఉంటుంది. ఇప్పుడు జవ్యలోవ్ ఆవిడకు తటస్థ పడ్డారు.

దీపకాంతి వచ్చి ఆవిడ ఎర్రటి దుస్తులపై పడి తళతళలాడింది. సన్నగా, నాజూగ్గా ఉన్న ఆవిడ పొడుగాటి కాళ్ళు మెద మెదలాడుతూ ఉన్నాయి.

"ఏం? హాయిగా లేదా? హాల్లో ఉక్కపోస్తూ వుందికదూ?" అని అడిగింది లెనా. తన మనస్సులో కలవరపాటు బయటికి కనిపించ నివ్వలేదు ఆవిడ

"లేదు, లేదు - నేను హాయిగానే వున్నాను." అని సమాధానం చెప్పారు జవ్యలోవ్. కానీ అతను పరధ్యానంగా వున్నారు.

లెనా అతనివంక పరీక్షగా చూచింది. "ఉన్నట్టుండి ఇతను యిలా అయిపోయాడేం ఏం జరిగింది?" అని ఆశ్చర్యపోతూ చూచింది. అతను దీపస్తంభానికి ఆనుకుని నిలుచున్నారు. పాత పత్రిక చుట్ట చుట్టి చేతపట్టుకున్నారు. అతను ఎప్పటిలాగే వున్నారు. మార్పేమీ లేదు. ధూమ్రవర్ణంచొక్కా వేసుకున్నారు అదే జుట్టు. వివర్ణంగా వెలవెల పోతూ వున్న అదే ముఖం. అవే వ్రేళ్ళు తీక్షణంగా, తదేకంగా చూస్తూవున్న అదేచూపు

పురుషుల తత్వం లెనాకు బాగా తెలుసు వారి వాలకం ఎలావున్నా ఆవిడ అర్థంచేసుకోగలదు. ఇప్పుడు జవ్యలోవ్‌ను గురించికూడా ఆవిడ సర్వం అవగతంచేసుకున్నది. కానీ ఒక్కటే - అతనిచూపు అదిమాత్రం ఆవిడకు అర్థంకాలేదు. ఒకనటుడు లేదా ఒక చలనచిత్రనిర్మాత బిగుతుగా కుట్టిన ట్రౌజర్లు వేసుకోడం ఆవిడ చూచింది. మరీ వదులుగ, వెడల్పుగా కుట్టిన ట్రౌజర్లు ఒక డిప్యూటీమంత్రి వేసుకుంటే ఆవిడ సహించి ఊరుకుంటుంది. కానీ, జవ్యలోవ్‌లాంటి ఒకరిటైర్డ్‌ఉద్యోగి, ఎప్పుడూ గంభీరంగా ఉండేవ్యక్తి, కఠినమైన క్రమశిక్షణ కలవ్యక్తి కాకపోయినా జీవితాన్ని అవగతంచేసుకున్నవాడు, మరీవదులుగాను, మరీబిగుతుగాను లేని

ట్రౌజర్లు వేసుకోవడం ఉచితమే. మామూలుగా దర్జీ కుట్టినచొక్కా అతనికి బాగుండదు. అతనువేసుకున్న టెన్నిస్‌షర్టు అతనికిబాగా అతికినట్టున్నది. అతను ఎలాఉండాలో అలాగేఉంటాడు.

తాను నవ్వుతూ, అందరినీ నవ్విస్తూ ఉండే హాస్యగాడు హాస్యగాడు లాగానేఉంటాడు. ఒక ప్రధానమైన ఉద్యోగంలో ఉన్నవాడు ప్రధానమైన ఉద్యోగిలాగానే ఉంటాడు. ముప్ఫయి ఏండ్ల వడివయస్సులో ఉంది. వైమానిక దళంలో ఉద్యోగంచేసి పదవీ విరమణచేసిన జవ్వలోవ్ జవ్వలోవ్‌లాగానే ఉన్నాడు ; అతన్ని గురించి ఆవిడ అంతా అర్థం చేసుకోగలదు. కానీ అతని చూపు - అదొక్కటే ఆవిడ అర్థం చేసుకోలేకుండా ఉన్నది. ఈ చూపు ఒక్కొక్కప్పుడు భీతి గొలుపుతున్నది. అతను ఒక ఫైటర్ విమానాన్ని లేక ఒక బాంబర్ విమానాన్ని నడిపేటప్పుడు ఇలా తదేకంగా చూచేవాడేమో! ఆవిడకు తెలియదు. కానీ తను ప్రేమించిన ఒక స్త్రీ వంక పురుషుడు ఇలా చూడకూడదు!

ఇ తకూ ఏం జరిగిందో, ఎంత బుర్ర బద్దలు కొట్టుకున్నా ఆవిడకు అర్థం కాలేదు. ఏమైనా అనవసరంగా దిగులు పడకూడదని ఆవిడ గ్రహించుకున్నది.

"సరే—నేను వెళ్ళి సినిమా చూస్తాను" అన్నదావిడ మామూలు ధోరణిలో—"కానీ, ఆ తరవాత మనం కాసేపు అలా తిరగడానికి వెడదాం. ఏ మంటావు? . నీవు ఇక్కడే ఉంటావు కదూ?"—అని అడిగింది.

"అవును—అలాగే అనుకుంటున్నాను."

ఆవిడ తిరిగి హాలులోకి వెళ్ళిపోయింది. ఎత్తు బూట్లతో ఆవిడ నడచి వెడుతూ ఉంటే సిమెంటు రాళ్ళమీద—టక టక మని చప్పుడైంది.

అతను ఆవిడవంక చూడలేదు.

జన్యలోన్ నదీ తీరాన సైకత స్థలాలలో నడిచి వెళుతున్నారు. ఇసుక తడిగా ఉన్నది. అప్పటికి బాగా ప్రొద్దు పోయింది. జనం లేరు. ఎవరూ విహరించడంలేదు. ఒకతను మాత్రం ఇంకా ఆ వెన్నెల్లో నదీ స్నానం చేయడానికి వెళుతున్నాడు. మెల్లగా నీళ్లలో దిగాడు. కాళ్ళు పైకెత్తి, ఈదులాడు కుంటూ నీళ్ళ మీద నింపాదిగా తేలిపోతున్నాడు.

ఒక ఫొటో గ్రాఫర్, వెడల్పాటి హేట్ పెట్టుకుని ఒక చిన్న పడవలో విహార యాత్ర చేస్తున్నాడు. వోల్గానదిలో విహరించే పడవ వానిని గుర్తుకు తెస్తున్నాడతను.

ఆ ప్రాంతానికి చెందిన ఇద్దరు బెస్తకన్యలు, ఈతకొట్టే దుస్తుల ధరించి, జుట్టు విరబోసుకుని తీరం వెంట మెల్ల మెల్లగా నడిచి వెళు తున్నారు. అలలు ఉవ్వెత్తుగా లేచి వచ్చి ఒడ్డును తాకి మళ్ళీ వెనక్కు వెళుతున్నాయి. నల్లటి ఇసుకలో వాళ్ళ అడుగుల ముద్రలు లోతుగా పడి, అంతలోనే నీళ్ళ తాకిడికి మాసిపోతూ ఉన్నాయి

మధ్యవయస్కులైన ఇద్దరు షోకిలా పురుషులు పాపుకోళ్ళు తొడుక్కుని, బెస్తకన్యలకంటె ముందు పోవాలనో ఏమో గబగబా నడచివెళుతూ ఉన్నారు. కొంచెం ఆయాసంతో రొప్పుతూ ఉన్నారు వాళ్ళు. వాళ్ళ బట్టతలలు ఆ వెన్నెల వెలుగులో తళ తళ లాడుతూ తమాషాగా కనిపిస్తూ ఉన్నాయి.

వయస్సు మళ్ళిన ఒక లావుపాటి మనిషి ఇసుకలో కూచుని ఒక బొమ్మ తయారు చేస్తున్నాడు. ఒక స్త్రీ తల అది.

బీచ్‌లో కూచునే బల్లలు చాలావరకు ఖాళీ అయినాయి ప్రొద్దు పోయిన తరవాత అక్కడ జనం ఉండడానికి వీలులేదు ఇలాంటి విహార స్థలాలలో అసభ్యకరమైన పనులు జరగకుండా స్థానిక అధికారులు తగు ఉత్తర్వులు చేశారు.

ఒక చక్కని యువకుడు, వలపెంలాంటి దుస్తులు వేసుకున్న ఒక అమ్మాయిప్రక్కన నిలుచుని ఉన్నాడు. ఆ పిల్ల సన్నగా, బంగారు తీగెలా ఉన్నది ఆ యువకుని ముఖంలో ఏదో తేజస్సు ఉట్టిపడు తున్నది. ఒక చేత్తో సన్నని సంగీతం వినిపిస్తూ ఉన్న ఒక ట్రాన్సిస్టర్ రేడియో పట్టుకున్నాడు. రెండవ చెయ్యి ఆ అమ్మాయి భుజంమీద వేసి

నిలుచున్నాడు. వారిద్దరూ ఎక్కడో దిగంతాలలోకి తదేకంగా చూస్తూ నిలుచున్నారు.

చెత్త - చెదారం పోగుచేసిన పీపాలతో ఒక మోటారు శకటం చప్పుడు చేసుకుంటూ ఆ త్రోవన వెళ్ళిపోయింది.

ఇవ్వలోవ్ తన మనస్సులో పదేపదే అదే ప్రశ్న వేసుకుంటున్నాడు. ఇప్పుడు తను ఏం చెయ్యాలి? - అదీ ప్రశ్న. ఊహుఁ! ఇక్కడున్నంత వరకూ అతను చేయగలిగిం దేమీలేదు. మాస్కో వెడితేనే ఏదైనా చేయడం — అవును. ఏంచేసినా అక్కడే.

కానీ, అతనేమైనా పొరపాటుపడ్డాడా? తను పొరపడివుండవచ్చునన్న విషయం ఇంతవరకూ అతనికి ఎందుకు తట్టలేదు? తను చూచింది పొరపాటని, తన కళ్ళు తనను మోసగించాయని, ఇది కేవలం ఒక భ్రాంతి అని, మనో విభ్రమమని, అతనికి ఎందుకు అనిపించలేదు?

కాదు - ఇది పొరపాటు కానేకాదు. ఇలాంటి విషయాలలో పొరపాట్లు జరగడానికి వీలులేదు. ఇలాంటి విషయాలలోనే పొరపాట్లు జరిగితే జీవితం అత్యంత భయానకంగా తయారవుతుంది. కనుక పొరపాటుకాదు. అయితే ఆ భగవంతుడికే తెలియాలి! ఇలాంటి భ్రాంతిలో, విభ్రాంతిలో మునగడం అతను ఎన్నడూ ఎరగడు. ఒకప్పుడు నిత్యం విమానాలలో గగన వీధుల యందు విహరించినప్పుడుకాని, ఇప్పుడు కేవలం ఈ భూమి మీదనే తిరుగాడు తున్నప్పుడు కాని ఇలాంటిది అతను ఎన్నడూ ఎరగడు.

కాని, పొరపాటు అయినా కాకపోయినా పరిస్థితి ఒకలాగే ఉన్నది. అతను జీవితంలో మొట్టమొదటి సారి భయపడ్డాడు. వైమానికుడుగా ఉండడం మానుకొని ఈ భూమి మీద మనుష్యుల మధ్య జీవించడం ప్రారంభించిన తదాది, ఇన్ని సంవత్సరాల తరువాత మొదటి సారి భయపడ్డాడు. "వైమానికుడుగా నీ ఉద్యోగం అయిపోయింది. ఇక నీ నివాసం భూమి మీదనే." అని వారు చెప్పినప్పుడు అతను భయకంపితుడైనాడు. "ఇక ఎప్పుడూ విమానం నడపడానికి వీలు లేదని నేను తెలుసుకున్నప్పుడు నాకీ భూమి మీద నడవడమే కష్టంగా ఉంటుంది." అని అతను వారితో చెప్పుకున్నాడు వారు అతనితో పరాచకం ఆడుతూ "లక్షలాది ప్రజలు భూమిమీదనే నడుస్తున్నారు. ఆకా

కంలో సంచరించడం వారికి ఇష్టమే లేదు." అని సమాధానం చెప్పారు. అవును మనుష్యులే కాదు, పక్షులుకూడా వున్నాయి అవికూడా భూమి మీదకి వస్తాయి. భూమిమీద సంచరిస్తాయికూడా, కానీ వాటి జీవితం గగన వీధులలోనే, ఒక పక్షికి రెక్కలు తెగిపోతే, ఇక దాని జీవితమే అర్థ రహిత మవుతుంది.

మరి, అప్పుడు తప్ప, జవ్యలోవ్ ఎన్నడూ భయపడలేదు. ఇప్పుడు తిరిగి అతనికి భయం పట్టుకున్నది....

నిర్మానుష్యంగా ఉన్న బీచ్‌లో అతను చాల సేపు తిరిగాడు. ఒకే ఒక భయంకరమైన ఆలోచన అతన్ని వెంటాడుతూ ఉన్నది.

చివరకతను గృహోన్ముఖుడైనాడు. ఇప్పుడు బీచ్‌లో జనంలేరు. వచ్చేవారు, పోయేవారు–ఎవరూలేరు. అప్పటికి చీకటిపడింది కాని, ఇంకా బాగా ప్రొద్దుపోలేదు.

జనసంచారం లేకపోవడంవల్ల అతనికి సంతోషంగానే ఉన్నది. అయితే పొత్తిగా మనుష్యులు లేకపోలేదు. ఒకతనుఉన్నాడు. వయస్సు మళ్ళిన ఆ లావుపాటిమనిషి, ఇసుకలోకూచుని ఒక స్త్రీ శిరస్సు తయారు చేస్తున్నవ్యక్తి. అతను శిల్పి, లేకకళాకారుడో– అతనుమాత్రంఉన్నాడు. చంద్రుడు మేఘాలమాటున దాగివున్నాడు. ఆ మసక మసక వెలుగులో అతను కనిపిస్తున్నాడు.

జవ్యలోవ్‌వెళ్ళి ఆ శిల్పిప్రక్కన నిలుచున్నాడు. ఎందుకు అలా నిలుచున్నాడో అతనికే తెలియదు. శిల్పిచేసే పనిమీద జవ్యలోవ్‌కు ఆసక్తి ఏమీలేదు. అయితే ఇంటికివెళ్ళడం ఇష్టంలేక అతనుఇలా బయట బయటనే తిరుగుతూఉన్నాడు. గదికివెడితే అతని ఆలోచనలు కొనసాగవు. వాటికి అంతరాయం వస్తుంది.

"ఏం, బాగున్నదా ?" అని అకస్మాత్తుగా అడిగాడు శిల్పి. ఇలా అంటూ అతను తను తయారుచేస్తున్నబొమ్మకు గడ్డం సరిచేశాడు.

"ఏమిటీ ?" అన్నాడు జవ్యలోవ్ ఉలిక్కిపడి.

"మీరు పావుగంటబట్టి ఇక్కడే నిలుచున్నారు. నా బొమ్మను గురించి మీరు ఏమనుకుంటున్నారో ఒక్కమాట అయినా చెప్ప వచ్చుగా ?"— అన్నాడు శిల్పి తల ఎత్తకుండానే.

"నే నేమీ శిల్ప విద్యా నిపుణుడను కాను. కాని బొమ్మ అందంగా ఉన్నదనే అనుకుంటాను." ఇలా అని జవ్యలోవ్, అక్కడనుంచి వెళ్ళ డానికి ఉద్యుక్తుడైనాడు. కాని, శిల్పి వెళ్ళనివ్వలేదు. ఇంకా మాట్లాడడం మొదలుపెట్టాడు.

"అందంగా ఉన్నదంటారా?.........ఊ!.........మరి ఎందుకోసం దీనిని తయారు చేస్తున్నానో అడగరేం?"

"ఎందుకో నాకేం తెలుసు." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"తెలియదా? సరే—మీరు చెప్పింది బాగున్నది. దీనిని ఎందుకు తయారు చేస్తున్నానని ఇప్పటికి నన్ను ముగ్గురు అడిగారు—మూర్ఖులు. ఇసుకతో చేస్తున్న ఈ బొమ్మను తెల్లవారేసరికి త్రొక్కి పారవేస్తారు. ఉదయమే నదీ స్నానానికి వచ్చేవారి కాళ్ళక్రింద పడి ఇది రూపు మాసి పోతుంది. లేదా బీచ్‌లో 'వాలీబాల్' ఆడే కుర్రవాళ్ళయినా దీనిని పాడుచేస్తారు. ఈ సంగతి తెలిసికూడా ఎందుకు యిది తయారు చేస్తున్నానని ముగ్గురు నన్ను అడిగారు."

"అవును - తెల్లవారేసరికి ఇది పాడైపోతుంది. పోనీ మరి కొంచెం చిన్నబొమ్మ తయారుచేయలేకపోయావా?"—

"ఏదైనా, అది ఎంత పరిమాణం వుండాలో అంత పరిమాణంలో వుండాలి." అన్నా డా వృద్ధుడు లేచి నిలుచుంటూ—"ఒక పెద్ద గోపుర నిర్మాణం చిన్నదిగా వుండమంటే వుండదు. ఒక రాక్షసుడి విగ్రహం చిన్నదిగా వుండాలంటే సాధ్యంకాదు. అలాగే ఈ బొమ్మకూడా చిన్న దిగా వుండడానికి వీలులేదు." అన్నాడు.

"నీవు చెప్పింది నిజమే కావచ్చు" అన్నాడు జవ్యలోవ్, మర్యాద కోసం. "మరి ఈ ఆడమనిషి నిజంగా ఈ లోకంలో జీవించివున్నదా?"- అని ఉన్నట్టుండి అకస్మాత్తుగా అడిగాడు

"మీరు అడిగారు కనుక చెపుతున్నాను - ఇది నా భార్యబొమ్మ!"

"చాలా అందగత్తె!" అన్నాడు జవ్యలోవ్ ఈ సారి కూడా మర్యాదకోసమే ఈ మాట చెప్పాడు.

"నిజంగానా? అందంగా వున్నదంటారా?" ఇలా అంటూ ఆ కళా కారుడు, బొమ్మ మెడమీద తన కాలి బొటన వ్రేలితో ఒకరేఖ గీశాడు.

"అంటే ఆవిడ బొమ్మ తయారు చేయడంలో నేను సఫలీ కృతుడ నైనా నన్న మాట. అయినా ఆవిడ ఇంకా అందంగా వుండాలి. కానీ ఆవిడను పోగొట్టుకున్నాను. జీవితంలో నేను ఎన్నో పోగొట్టుకున్నాను. అన్నిట్లోకి ఇది అమూల్యమైనది – మరి, మీరూ? మీ జీవితంలో మొట్టమొదట ఒక దానిని పోగొట్టుకున్న దెప్పుడు? అంటే – ఏదో ఒక దాకు ముక్క, ఒక చిన్న సంచీ, ఒక చెక్క కాగితమూ కాదు. అమూల్య మైన, ప్రియ మైన వస్తువును మీరు జీవితంలో పోగొట్టు కున్న దెప్పుడు?" – అని అడిగాడు.

"పదమూడేండ్ల క్రితం." అని చెప్పాడు, ఐవ్యలోవ్.

లావుపాటి వృద్ధుడు అతని వంక పరీక్షగా చూశాడు. నిజానికి మీరింత కచ్చితంగా చెపుతారని నేను అనుకోలేదు. మీరిలా చెప్పి నన్ను ఆశ్చర్య చకితుణ్ణి చేశారు." అన్నాడు.

"సరే, ఇక నేను వెళ్ళొస్తాను." అన్నాడు ఐవ్యలోవ్,

"గుడ్ నైట్" అన్నాడా వృద్ధుడు, ఐవ్యలోవ్ వంక తదేకంగా చూస్తూ.

ఐవ్యలోవ్ వెళ్ళబోతూ ఉంటే అతను మళ్ళీ పిలిచాడు.

"ఇది మీకు బహుమానంగా ఇవ్వదలచాను. ఈ బొమ్మ అన్నాడు శిల్పి.

"ఏమిటీ, అది నాకిస్తావా?"

"అవును. ఇది మీదే—బొమ్మ, దాదాపు పూర్తి అయినట్టే"

"కానీ—అదెలా........"

"కాదు కాదు; నా ఉద్దేశ్యం ఈ బొమ్మతల మీరు వెంటతీసుకుని వెళ్ళమనికాదు. అయినా ఇది మీదే—దీనిని మీకు ఇచ్చివేస్తున్నాను." అన్నాడు శిల్పి.

"ఇతను చూడబోతే పిచ్చివాడిలా ఉన్నాడు" అనుకున్నాడు ఐవ్యలోవ్. "ధన్యవాదాలు" అన్నాడు బిగ్గరగా.

"అయితే ఇక వెళ్ళండి. మీకు అభ్యంతరం లేకపోతే, నే నింకా కాసేపు ఇక్కడ ఉండి, ఈ బొమ్మచెవి కాస్త సరిదిద్దుతాను. చెవి తమ్మె

మరీ కోసుగా ఉన్నది. నాకోసం మీరేమీ ఆగకండి. మీ కేదో పని ఉన్నట్టుంది. వెళ్ళిరండి.... గుడ్‌నైట్! " అన్నాడు వృద్ధుడు.

• • •

మళ్ళీ ఐవ్యలోవ్ ఒంటరిగా బీచ్‌లో తిరగడం మొదలు పెట్టాడు. ఇప్పుడు అంతా నిశ్శబ్దం. ఎక్కడా అలికిడి లేదు. అంధకారం వలు పై పులా ఆవరించింది. చంద్రుడు మేఘాల మాటున దాగివుండి, మధ్య మధ్య మెల్లగా తెరచాటు నుంచి తొంగి చూస్తున్నట్లు చూస్తున్నాడు.

స్నానం చేస్తున్న వ్యక్తి ఒడ్డుకు వచ్చి ఒడి ఆర్పుకుంటున్నాడు.

స్త్రీ పురుషుల జంటలు కనిపించాయి ఒకరి భుజాలమీద ఒకరు చేతులు వేసుకుని వెడుతున్నారు. మెత్తని ఇసుకలో మెల్ల మెల్లగా నడుస్తూ అంధకారంలో అదృశ్య మవుతున్నారు.

జెట్ విమానం ఒకటి గగన వీధిలో పెద్ద శబ్దంచేస్తూ వెళ్ళి పోయింది. యుగ యుగాలనాడు గాలి, సముద్రమూ హోరు మంటూ ఇలాగే ధ్వని చేసేవి.

మళ్ళీ ప్రేయసీ ప్రియులు జంటలు జంటలుగా వెడుతున్నారు. వాళ్ళ కాళ్ళక్రింద ఇసుక మెల్లమెల్లగా చప్పుడౌతున్నది.

ఎక్కడో దూరంగా ఒక స్త్రీమూర్తి కనిపించింది. ఆ వచ్చేది లెనా అని ఊహించుకున్నాడు ఐవ్యలోవ్. ఆవిడ అతనివైపే వస్తున్నది చంద్రుడు మేఘాల చాటునుంచి మళ్ళీ తొంగిచూచాడు. వెన్నెల వెలుగులో ఆవిడ స్పష్టంగా కనిపించింది ఆవిడే, సన్నటి, పొడుగాటికాళ్ళు. తళతళ లాడే ఎర్రటి దుస్తులు.

"ఎంతో సేపటిబట్టీ నీ కోసమే నిరీక్షిస్తూ ఉన్నాను. సినిమా ఎప్పుడో అయిపోయింది. నీవు బీచ్‌కి వెళ్ళనని చెప్పావు కదా అను కున్నాను " అన్నది లెనా.

"ఇందుకు విచారిస్తున్నాను. నేను మనస్సు మార్చుకోడం వల్ల ఇలా జరిగింది " అన్నాడు ఐవ్యలోవ్.

"మళ్ళీ అంతా చక్కబడిం దనుకుంటాను. అవునా ?" అతని చెయ్యి పుచ్చుకుని అడిగింది లెనా.

"నీవేం భయపడనక్కరలేదు."

"అసలు ఏంజరిగిందో నాకుచెప్పు. దేనికైనా నేను కారణం కాదుకదా?"

ఏమని సమాధానంచెప్పాలో జవ్యలోవ్‌కు తోచలేదు. ఆవిడ మనస్సును నొప్పించకుండా చెప్పడంఎలాగ? విషయమంతా మూడుముక్కల్లో చెప్పవచ్చు కానీ అతను చెప్పలేడు, ఆవిడకు చెప్పలేడు. తనవిషయం ఎవరికైనా చెప్పగలడు. ఆఖరుకు ఆ శిల్పికైనా చెప్పగలడు. కానీ ఆవిడకుమాత్రం చెప్పలేడు ఆవిడ అతన్ని నమ్మదు. అతనొక అబద్ధాలకోరు అనుకుంటుంది. లేదా ఎందుకూపనికిరాని దద్దమ్మ అనుకుంటుంది.

"నీకు వివరించిచెప్పడం నాకెంతోకష్టమైనపని లెనా. కానీ ఇదినీకు ఏమాత్రం సంబంధించిన విషయంకాదు. నేను ఆ పాత పత్రికలో ఏదో చూచాను ఏవో పూర్వస్మృతులు మళ్ళీ నా మనస్సులో ముసురుకున్నాయి" అనిచెప్పాడు జవ్యలోవ్.

"అంతేనా?" అన్నది లెనా, ఏదోపెద్దబరువు దించుకున్నట్లు - అతనిచెయ్యి గట్టిగానొక్కింది. "అమ్మయ్య! మనస్సు తేలికపడింది. భయపడి చచ్చాననుకో!" అన్నది.

ఆవిడ అతన్నివెంటపెట్టుకుని బీచ్‌కి తీసుకునివెళ్ళింది. ఒక్కక్షణం తీరుపోకుండా అలా మాట్లాడుతూనేఉన్నది.

"ఏం జరిగిందో నా కర్థంకాలేదు. మనస్సును పరిపరి విధాం పోనిచ్చి పదేపదే ఆలోచించాను. ప్రమాదకరమైన విషయ మేమీ లేదని నాకు తెలుసు. ఎందుచేతనంటే, రోజంతా నీవు బాగానే వున్నావు. ఉన్నట్టుండి అకస్మాత్తుగా నీ బుర్రలో ఏదో పురుగు ప్రవేశించింది...."

మొదట ఆవిడ మెల్లగా, శాంతంగానే మాట్లాడింది కానీ క్రమంగా ఆవిడ కంఠస్వరం కర్కశంగా మారింది. అనవసరంగా తనకు మనోవ్యాకులం కలగజేసినందుకు ప్రతిగా అతన్ని బండెదు పెడుతున్నట్లు మాట్లాడింది.

అయితే వెంటనే మళ్ళీ తన కోపాన్ని అదుపులోకి తెచ్చుకున్నది. ఎందుచేతనంటే, చీటికి మాటికి చిటపటలాడుతూ సణ్పుండుపెట్టే ఆడవాళ్ళంటే పురుషులు ఇష్టపడరని ఆవిడకు తెలుసు

"సరే - జరిగిందేదో జరిగింది. ఇక ఆ విషయం మరచిపోదాం. ఏమంటావు?" అన్నది శాంతంగా. "కానీ ఒకటిమాత్రం నిజం. ఒక సాయంత్రమంతా పాడుచేశావు. నాకు సుఖం లేకుండా చేశావు. ఇందుకు బదులుగా రేపు రాత్రంతా నీవు నాతో గడపాలి. భోజనం చేసిన తరవాత మనం నేరుగా బీచ్‌కి వెళదాం. హాయిగా గడుపుదాం. ఆ బెస్తవాళ్ళు నీకు జ్ఞాపకం వున్నారా?" అన్నది.

అతను ఆవిడ చెప్పినట్టు చేశాడు.

ఇంకా కాస్త వెలుతురు వుండగానే వాళ్లు బయలుదేరారు. గాలి తీవ్రంగా వీస్తూ వున్నది. బీచ్‌లో పెద్దగా జనం లేరు. అక్కడక్కడ కొద్దిమంది ఇసుకతిన్నెలపైకూచుని హాయిగా విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నారు.

గాలి హోరుమంటూ వీస్తూ ఉన్నందున లెనా ధరించిన పై ఉడుపులు రెప రెప కొట్టుకుంటూ గాలిలో తేలిపోతూ ఉన్నాయి. ఆవిడ తల వెంట్రుకలుకూడా అల్లల్లాడుతూఉన్నాయి. ఆవిడ తన శాలువా తెచ్చుకోలేదు. అందుకని ఒక పెద్ద చేతిరుమాలు తలకు చుట్టుకున్నది. చిన్న చిన్న ఇసుకరేణువులు గాలికి లేచి సుళ్లు తిరుగుతూ వారి మీదికి వస్తున్నాయి. కానీ వారు అలాగే ఎంతో దూరం నడిచి వెళుతున్నారు. వారిముందు విశాలమైన సైకతస్థలం పరచుకుని ఉన్నది. హోరుమని గాలి వీస్తూ ఉన్నది.

బెస్తవాళ్ళున్నచోటికి వారు చేరేటప్పటికి ప్రొద్దుకూకింది. మసక మసక చీకట్లు కమ్ముకుంటున్నాయి. ఇద్దరు బెస్తలు కనిపించారు. ఒకతను వృద్ధుడు. రెండవవాడు కుర్రవాడు. వారు ఒకచోట పొయ్యిపెట్టి కుండలో పులుసు కాచుకుంటున్నారు. గాలి అంత బలంగా వీస్తూ ఉన్నప్పటికీ, పొయ్యిలో మంట పైకి లేవడం లేదు. చేపలు పట్టే పెద్ద వల ఒకటి నేలమీద ఆరవేసి ఉన్నది వారువెళ్ళి బెస్తవాళ్ళముందు కాసేపు నిలుచున్నారు. ఆ వృద్ధుడితో కాసేపు మాట్లాడారు తరవాత వచ్చిన త్రోవనే వెనక్కు మళ్ళారు.

ఇప్పుడు గాలి వెనకనుంచి వస్తున్నది, వారి వీపులమీద బలంగా తాకుతున్నది. ఆ గాలికి శరీరం చాల తేలికగా ఉన్నది. నేలమీద తేలి పోతున్నట్టు నడుస్తున్నారు. అయినప్పటికీ వారికి అలుపువచ్చింది. ఆయాసం

తీర్చుకోడానికి కాసేపు ఇసకలో కూచున్నారు. గాలి శీతగాలి. గాలికి తట్టుకోలేక ఇసక గూళ్ళలో దూరి పడుకున్నారు. వెచ్చదనంకోసం ఒకరి నొకరు కరుచుకుని పడుకున్నారు....

వారు గదికి వచ్చేసరికి ప్రొద్దు పోయింది. విశ్రాంతి మందిరంలో బయటతలుపులన్నీ తాళాలు వేశారు. స్వచ్ఛధవళమైన దీపకాంతి వచ్చి. తనవం ముందు నడవలో పడుతున్నది ఇవ్యలోవ్, తలుపుతట్టి ఒకవార్డు నర్సును నిద్రలేపాడు ఆవిడ చేతిలో కొంత డబ్బుపడేశాడు. తాము రీగా తీరానికి విహారార్థం వెళ్ళామని, మళ్ళ రావడంలో కొంత ఆలస్యమైందని ఆమెతో మెల్లగా చెప్పాడు.

...."లెనా! ఇక రేపురాత్రి మనం ఎక్కడికీ వెళ్ళడానికి వీలు లేదు." ఇప్పుడు అసలు సంగతి చెప్పాడు ఇవ్యలోవ్.

"ఏం? ఎందుకని?" అడిగింది లెనా। ఈ మాట వినగానే ఆవిడ కొంచెం కలవర పడింది.

"ఎందుకంటే రేపు నేను ఇక్కడ వుండను. ఉదయమే విమానంలో వెళ్ళి పోతున్నాను." అని చెప్పాడు ఇవ్యలోవ్.

ఎంతో ప్రేమగా అతని చెయ్యి పట్టుకొనివున్న లెనా ఈ మాట వినగానే చెయ్యి వదిలి పెట్టింది.

"ఎలా వెళ్ళి పోతావు?" — అన్నది.

ఈ ఒక్కమాటలో ఏదో వేదన, క్రోధం ద్యోతకమైనాయి. ఇవ్యలోవ్‌తో ఆవిడకు పరిచయం ఏర్పడి ఎంతో కాలం కాలేదు. తను ప్రేమించిన పురుషుడు తనను విడిచి వెళతానంటే స్త్రీకి ఎంత బాధ కలుగుతుందో, ఎంతకోపం వస్తుందో లెనా చెప్పిన ఈ ఒక్కమాటవల్ల ఎవరికైనా అవగతం అవుతుంది అవును. ఉన్నట్లుండి నిష్కారణంగా ఆవిడను మధ్యలో వదలివేసి వెడుతున్నాడతను. ఇది ఆవిడకు తెలుసు.

లెనా మనస్సు ఎలా ఉన్నదో ఇవ్యలోవ్‌కు అర్థమైంది. కానీ లెనా మనస్సులో వేరే ఉద్దేశ్యం లేదు. లోకంలో ప్రేయసీ ప్రియుల మధ్య ఉండే సంబంధాలు ఎట్టివో, వారు పాటించవలసిన కనీస ధర్మాలు ఏవో — అందరికీ తెలిసినవే. మరి వీటినికూడా భంగంచేసి అతను వెడతానంటే, ఆవిడ కొంత కోపతాపాలను వ్యక్తం చేసింది. ఆవిడకు

ఆశాభంగం కలిగిన మాట నిజం. అతనితో మరికొన్నాళ్ళు గడపవలెనని ఆవిడ కొండంత ఆశ పెట్టుకున్నది. కానీ ఆ ఆశలు కూలిపోయాయి. ఇక ఆవిడ ఆ వారమంతా ఒంటరిగా గడపాలి. ఎందుచేతనంటే, ఆవిడ అక్కడ ఉండే ఈ వారంలో విశ్రాంతి కోసం కొత్తగా అక్కడికి వచ్చే పురుషులెవరూ లేరు. ఇప్పటికే వచ్చివున్నవా రందరికీ ఎవరో ఒకరు వెంట ఉండనే ఉన్నారు. కొత్త వయస్సువచ్చిన పురుషులంతా, ఎవరికి తగిన జతను వారు తోడు చేసుకున్నారు. స్త్రీలంతా ఎవరికి వచ్చిన పురుషులను వారు వెంటవేసుకుని హాయిగా, ఆనందంగా గడుపుతూ ఉంటే, నడివయస్సులో ఉన్న తాను, ఎవరూ తోడులేక వారిని చూస్తూ గుటకలు మ్రింగుతూ, దిగాలుపడి కూచోవాలి. కాకపోతే తన జవ్యలోవ్ ను గురించి వారికి కథలు చెప్పాలి. అతను జరూరు పనిమీద మాస్కో వెళ్ళాడని – ఏదేదో చెప్పుకోవాలి. అంతకంటె ఇంకేమున్నది? తనూ, అతను మళ్ళీ మాస్కోలో గోర్కీ వీధిలోనో, కేంద్ర టెలిగ్రాఫ్ కార్యాలయంవద్దనో, లేక ఎర్మలోవా థియేటర్వద్దనో కలుసుకొని కులాసాగా గడపనున్నామని కథలల్లి చెప్పాలి.

లెనా హృదయం క్రుంగిపోయినదని జవ్యలోవ్ గ్రహించుకున్నాడు.

"నన్ను క్షమించు లెనా! నీతో గడపడం నా కెంతో ఇష్టం. కానీ ఇప్పుడు పరిస్థితి మారింది. ఆవిషయం అంతా నీకు వివరించి చెప్పలేను. ఏం చెయ్యను." అన్నాడు యెంతో ఆప్యాయంగా.

"ఎందుకు చెప్పలేవు—చెప్పాలి." అన్నది లెనా; కర్కశ కంఠస్వరంతో.

"చెప్పవలసినమాటే—కానీ చెప్పలేను లెనా! అది వింటే నీకు విచిత్రంగా, విడ్డూరంగా ఉంటుంది. అది ఒక అసత్యంగా నీకు అగుపిస్తుంది, ఎందుచేతనంటే, ఈ విషయంలో ఇంకా నేనే ఒక నిర్ధారణకు రాలేను." అన్నాడు జవ్యలోవ్, మళ్ళీ నెమ్మదిగా.

లెనా అతని రెండు చేతులూ పట్టుకున్నది. అతన్ని గట్టిగా కౌగలించుకున్నది. ఉన్నట్టుండి ఏదో ఉద్విగ్నురాలై "వెళ్ళకు జవ్యలోవ్, వెళ్ళకు........ మనం ఇక్కడే ఉందాం." అన్నది.

అతను మెల్లగా ఆవేశ-ద్వేషాలు విడిపించు కున్నాడు. అతనిలో ఒక దృఢ సంకల్పం గోచరించింది.

"వీల్లేదు లైలా, వీల్లేదు. నే నిక్కడ ఉండటానికి వీలులేదు. నిన్నిలా చేయడం న్యాయంకాదని నాకు తెలుసు. కానీ నన్ను నమ్ము. నే నిక్కడ ఉండలేను. వీలైతే మాస్కోలో ఒకసారి నిన్ను కలుస్తాను. టెలిఫోన్లోనైనా మాట్లాడతాను. నేను రేపు వెళ్ళితీరాలి. వెళ్ళితీరాలి తప్పదు.

ఇక అతను వెళ్ళిపోతాడని ఆవిడకు అర్థమైంది. తను చేయగలిగిం దేమీ లేదనికూడా ఆవిడకు తెలిసిపోయింది. ఎంత అవమానం! కానీ, ఇంతకూ ఏం జరిగింది? ఆవిడకు తెలుసుకోవాలని వున్నది. ఆ పాత పత్రికలో అతనికేమి కనిపించింది? గదిలో కూచుని ఒకమాటు ఆవిడ ఆ పత్రిక యావత్తూ తిరగవేసి చూచింది. అంతగా ఆసక్తిగలిగించే దేమీ అందులో లేదు. అది ఏప్రిల్ నెల సంచిక. మధ్యమధ్య కొన్ని పేజీలు కూడా లేవు. ఎవరో వాటిని చింపుకున్నారు. మరి నిష్కారణంగా అతను ఇంత గొడవ తెచ్చాడే. ఇది క్షంతవ్యమేనా? ఊహూం! అతనికి ఇంటి దగ్గర భార్య వుండవచ్చు. అతనూ తాను - ఇలా కలిసి తిరుగుతున్నా మని ఎవరో ఆవిడ చెవినవేసి వుండవచ్చు. దాంతో ఆమె అతనికొక టెలిగ్రాం యిచ్చి వుండవచ్చు.

"ఇంటికి వస్తావా లేదా? - లేకపోతే నీకూ నాకూ యింతటితో సరి!" – అని బెదిరిస్తూ ఆమె వ్రాసివుండవచ్చు ....

ఊహుఁ! ఇలాజరగలేదు. ఆవిడకు తెలుసు. ఎందుచేతనంటే, అతనికివచ్చే ఉత్తరాలు, టెలిగ్రాంలు - అన్నీ భోజనశాల వెలుపల ఒక చిన్నబల్లమీద పడేసి వుంటాయి. రోజూ అందరికన్నాముందే ఆవిడ అక్కడికివచ్చి అవన్నీ చూస్తుంది. మరొకస్త్రీ ఎవరైనా అతనికి ఉత్తరాలు వ్రాస్తూ వున్నదేమోనని ఎప్పటికప్పుడు ఆవిడఅన్నీ చదివి చూస్తూనేవున్నది.

ఏ స్త్రీవద్దనుంచికూడా అతనికి ఉత్తరాలు రాలేదు. ఇంతవరకూ అతనికివచ్చిన ఉత్తరాలు రెండేరెండు. ఒకటి మాస్కోనుంచి, రెండవది లెనిన్‌గ్రాడ్‌నుంచి. ఈరెండుఉత్తరాలు పురుషులు వ్రాసినవే. వారి విలాసాలు వాటిమీదవున్నాయి. ఒకఉత్తరం తనబంధువు ఒకవిద్యార్థి వ్రాశా

దని అతనే స్వయంగా ఆవిడకు చెప్పాడు. 'రిజిష్టర్డ ఉత్తరం.' ఎవరో ఒక కుర్రవాడు 'ఫ్లయింగ్‌క్లబ్'లో చేరాలని కోరినట్టు వ్రాశాడని కూడా అతను తెలియజేశాడు. పోనీ అతని ఉత్తరాలు ఏవైనా పోస్టుమాస్టర్ పేర పోస్టాఫీస్‌కే వస్తున్నాయా? ఊహూఁ! అదీ లేదు. ఆవిడకు తెలిసి నంత వరకూ అతనెన్నడూ పోస్టాఫీస్‌కే వెళ్ళలేదు. మరి, ఇక ఏం జరిగి నట్టు? ఆ భగవంతుడా! జీవితంలో ప్రతిదీ కూడా అనిశ్చితంగానే ఎవరికీ. ఏ విషయము కూడా నిర్ధారణ కాదు!

ఏమైతేనేం, అంతా ముగిసినట్టే. ఇదీ ఒకందుకు మంచిదే ఇక. ఆవిడ ఇక్కడ పడిగాపులు కాయవలసిన పనిలేదు. తను వెళ్ళి పోవడం మంచిది – అతన్ని గురించి తను ఏమనుకుంటున్నదో స్పష్టంగా చెప్పి, ధీమాగా వెళ్ళిపోవడం మంచిది.

అంతా సర్దుకుని వెళ్ళి పోవడానికి సిద్ధమైంది. కానీ హఠాత్తుగా ఒళ్ళు తిరిగి పడిపోయింది.

జివ్యలోవ్ ఆవిడను లేవదీశాడు. ఆవిడ బూటు మడమ విరిగి పోయింది. పల్చగా, నాజూగ్గా నగం లోహంతో చేసినదది. తనకెంతో ఇష్టమైనది – అది విరిగిపోయింది.

"ఏ మైనా దెబ్బ తగిలిందా?" అడిగాడతను, విచారంగా.

"బూటు మడమ విరిగిపోయింది." ఇలా అని ఆవిడ వంగి, కాలి జోడు ఊడదీసింది.

ఆవిడ వెక్కి వెక్కి ఏడ్వడం మొదలు పెట్టింది. ఎంత ప్రయత్నించినా నిభాయించుకోలేక పోయింది. గుండె పగిలినట్లు ఏడ్చింది. విదేశాలలో తయారైన కాలిజోడు అది. ఇక్కడ మామూలు దుకాణా లలో దాన్ని బాగుచేయడం సాధ్యం కాదు. ఇక రీగా ప్రాంతం అంతా తిరిగి జోళ్ళు కుట్టేవా డెవడికో ఇచ్చి దానిని బాగుచేయించాలి. అతను అడిగినంత డబ్బు ఇవ్వాలి.. ....

ఇక జివ్యలోవ్‌తో మాట్లాడడంవల్ల ప్రయోజనం లేదని తెనా గ్రహించుకున్నది. గబాలున వెనక్కు తిరిగి అక్కడనుంచి వెళ్ళిపో

యింది. స్లిప్పర్ చేతిలో పట్టుకొని ఏడుస్తూ వెళ్ళిపోయింది. ఇక ఇప్పు డావిడ ఒక అందాల రాణిలాగా, బంగారు చేపలాగా కనిపించడం లేదు. కొద్ది క్షణాలక్రితంవరకూ అప్పలోవ కళ్ళకు ఒక సువర్ణసుందరిలా కనిపించిన లేనా, ఇప్పుడు ఒక సాధారణ స్త్రీ వలె కనిపించింది.

2. పూర్వరంగం

ఇప్పుడు తను ఎక్కడికి వెళ్ళాలి? మళ్ళీ ఆ విశ్రాంతి భవనానికేనా? అక్కడ స్వచ్ఛ ధవళమైన దీపకాంతులు దిక్కులను వెలిగిస్తూ ఉంటాయి. పలకలు, పలకలుగా ఉన్న పాలరాళ్ళు పరచిన బాటలో జనం విలసించి చూస్తూ వుంటారు. అక్కడ వసారాలో బల్లవద్ద కూచుని కొందరు పచ్చీసు ఆడుతూవుంటే, కాయల గలగలధ్వనులు బయటికి వినిపిస్తూవుంటాయి. అంతేకాదు. భవనము ముందుతోటలో బల్లలమీద దంపతులు జంటలు జంటలుగా కూచునివుంటారు. వారి ముందునుంచి మనం వెళుతూవుంటే, వారు మనవంక తదేకంగా చూస్తారు. అక్కడ భోజనశాలలో ఇద్దరు పరిచారికలున్నారు ల్యూబా, తోస్యా. భోజనాలు కాగానే వారు బల్లలు దగ్గరిదగ్గరిగా జరుపుతూ పెద్ద చప్పుడు చేస్తూంటారు. ఇక ఇద్దరు వార్డు నర్సులున్నారు. ఇద్దరూ లావుగానే ఉంటారు తెల్లటి పరికిణీలు ధరిస్తారు నడుముకు గాజుగుడ్డ బట్టలా చుట్టుకుంటారు. రాత్రి ప్రొద్దు పోగానే వారు, భవనం తలుపులు వేసి తాళాలు బిగిస్తూ వుంటారు. జన్యలోవ్‌తో పాటు అక్కడ గదిలో వుండే అతను ఒక అంకొక్కంబెంల్, నొవోసిబిర్స్క్ మంచి వచ్చాదతను. అర్ధరాత్రి వేళ లేచి వేడి వేడి టీ త్రాగడం అతనికి అలవాటు ఈ పాటికి అతను టీ పోసిన ఫ్లాస్క్ పక్కన టేబిల్ మీద పెట్టుకుని పడుకుని వుంటాడు.

మరి ఇప్పుడు తను మళ్ళీ ఆ విశ్రాంతి భవనానికి వెళ్ళాలా? ఇంత ప్రొద్దు పోయిందాకా ఏంచేస్తున్నావు? ఎక్కడ తిరిగావు? అని తన

స్నేహితుడు ప్రశ్నలమీద ప్రశ్నలు వేస్తే తను వాటన్నిటికీ సమాధానాలు చెప్పి, దీపం ఆర్పివేసి మెదలకుండా పడుకోవాలి — అంతేనా? ఆ చీకటి గదిలో అలాగే కళ్ళు తెరుచుకుని పడుకోవాలా? ఎందుచేతనంటే, ఆరాత్రి తనకు నిద్రపట్టదని అతనికి తెలుసు

ఓహో! ఇప్పుడు కనుక విమానం ఉంటేనా? అనేక సంవత్సరాలనాడు అతను విమానాలు నడిపాడు. శతఘ్నులు ప్రయోగించడంవల్ల రంధ్రాలు పడిన విమానమైనా ఫరవాలేదు. విమానంలో ఇంధనాన్ని అట్టి పెట్టే టాంకు భద్రంగా ఉంటేచాలు. అతను విమానాన్ని నేరుగా బయలు దేరదీసి గగన వీధులలోకి ఎగిరి పోగలడు. ఇక ఈ గదికి వెళ్ళడం అక్కొంటెంట్ స్నేహితుణ్ణి కలుసుకోడం — ఈ గొడవ ఏమీ ఉండదు.

నల్లటి మేఘాలు వచ్చి చంద్రుణ్ణి పూర్తిగా కప్పివేశాయి. అంతటా అంధకారం అలుముకున్నది. ఆకాశం మేఘావృతమైంది. బహుశః ఇంకా కాసేపట్లో వర్షం కురవ వచ్చు. సముద్ర తరంగాలు ఉవ్వెత్తుగా లేచి వచ్చి తీరాన్ని తాకుతున్న ధ్వని, హోరుమని వీస్తూ ఉన్న పెనుగాలి భయదకాళ రాత్రి — ఇవన్నీ జువ్యలోవ్‌కు పూర్వస్మృతిని కలిగించాయి. అతని మనస్సు ఒక్కసారి గడచిన గాథలోకి వెళ్ళి పోయింది.

అది 1941 అక్టోబరు 17. కారు చీకట్లు కమ్మిన కాళరాత్రి. రేవు వద్ద మహాజనం పోగై ఉన్నది. అప్పటికే ఒక ఓడనిండా జనం ఉన్నారు. ఆ క్రితం రోజు మాస్కోలో ఏదో జరిగింది. కాని అదేమిటో అప్పుడతనికి తెలియలేదు. వోల్గా పట్టణానికి జనం ఒక మహాప్రవాహంలా వెడుతున్నారు అకస్మాత్తుగా వీధులన్నీ జనంతో నిండిపోయాయి. ఎక్కడ చూచినా జనం. అతను అప్పుడు అక్కడే ఉన్నాడు. మాస్కో నుంచి వైమానిక పాఠశాలకు వెడుతూ అతను మధ్యలో అక్కడ ఆగిపోవలసి వచ్చింది.

అతను అక్కడికి వచ్చి అప్పటికే వారం రోజులైంది. అనవసరంగా కొని తెచ్చుకున్న అస్వస్థతవల్ల అతను ప్రయాణం ఆపుకుని అక్కడ ఉండిపోవలసి వచ్చింది. ఇంతకు ముందెన్నడూ అలవాటు లేని 'పెద్దపెద్ద ఎత్తు బూట్లు కొని వేసుకున్నాడతను. దాంతో కాళ్ళు బొక్కులు పొక్కి, బొబ్బలై పాదాలు క్రింద పెట్టడానికి, నడవ

దానికి వీలులేకుండా అయింది అతని పని. ఈ పుండ్లు నయం చేసుకోడానికై అతను ఆస్పత్రిలో అయిదురోజులు, పడివుండవలసి వచ్చింది. తర్వాత రెండురోజులు ఏదో ఒక ఓడలో ప్రయాణం సాగించడానికి విశ్వప్రయత్నం చేశాడు. కానీ అతని ప్రయత్నం వృధాఅయింది.

రేవులో వందలాది జనం. తండోపతండాలుగా ఉన్నారు. ఓడ ప్రయాణంకోసం టిక్కెట్లు కొనుక్కోడానికి ఎగబడుతున్నారు. ఆ జనంలో జవ్వలోవ్ కూడా ఉన్నాడు. రద్దీ చెప్పతరం కాకుండా వున్నది. ఒకటే త్రొక్కిసలాట.

అవును – అప్పుడొక అమ్మాయి అతని దగ్గరికి వచ్చింది. అతనప్పుడు మాసిపోయి, అసహ్యంగా వున్న కోటు వేసుకుని, తలకు టోపీ పెట్టుకుని వున్నాడు. సైనికులు ఉపయోగించిన కోటు అది. ఈ వేషానికి తోడు, అతను కాలు కుంటికుంటి నడుస్తున్నాడు. ఈ వాలకం అంతా చూచి అతను అగ్రశేణి స్థావరాలలో క్షతగాత్రుడైన ఒక సైనికుడని, అతని సహాయం అపేక్షిస్తే తనకు టిక్కెట్టు సులభంగా దొరుకుతుందని ఆ అమ్మాయి అనుకుని వుంటుంది.

ఆ అమ్మాయి అతనివద్దకు వచ్చింది. సన్నగా, బక్కపలచగా వున్నది. పెద్దకళ్ళు. ఎందుకో ఉబ్బివున్నాయి. ఒక సూట్‌కేసుకూడా వెంట ఈడ్చుకుంటూ తీసుకుని వచ్చింది. కాస్త సహాయం చేయమని అతన్ని అడిగింది.

జవ్వలోవ్ ఆ అమ్మాయికి సహాయంచేశాడు. ఒకవైపు ఇసుక వేస్తే రాలని జనం. టిక్కెట్లుయిచ్చే కార్యాలయంముందు సైనికులు, వికలాంగులు ఒక పెద్ద బారుతీరి వున్నారు. వికలాంగులు చంక కఱ్ఱలు, ఊతకోలలు ఆధారం చేసుకుని వరుసలో నిలువబడి ఉన్నారు. జవ్వలోవ్‌కు ఉన్నట్టుండి ఏదోశక్తి ఆవహించినట్టు అయింది. గభాలున జనాన్ని నెట్టుకుంటూ వెళ్ళి ఆ గుంపులో చొరబడ్డాడు. ఒక్క క్షణంక్రితం వరకూ ఈ పని చేయాలని అతని మనస్సుకు తట్టనేలేదు. మరి, ఇప్పుడు ఎలాగో త్రోవచేసుకుని వెళ్ళి కార్యం సాధించాడు. ఆ అమ్మాయికి ఒక టిక్కెట్టు తనకొక టిక్కెట్టు కొన్నాడు. తరవాత వారిద్దరూ కలిసి అక్కడినుంచి బయలుదేరారు. గట్టుమీదికి వచ్చారు. అది ప్రాతఃకాలం. యుద్ధం

పారిపోతూవున్న ఆ రోజులలో ఓడలు రాత్రిళ్ళు మాత్రమే ప్రయాణం చేసేవి.

ఆరోజంతా వారిద్దరూ కలిసే ఉన్నారు తన పేరు ఓల్గా అని చెప్పింది ఆ అమ్మాయి. పదిహేడేండ్లపిల్ల. ఈలోకంలో తనకెవరూ లేరని, ఒంటరి దాననని చెప్పింది. ఆ అమ్మాయి పుట్టగానే తల్లి చనిపోయిందట. తండ్రి స్టాలిన్‌గ్రాడ్ వద్ద నిహతుడైనాడు. ఈ విధంగా చిన్నప్పుడే తల్లిదండ్రులను కోల్పోయిన ఆ అభాగ్యురాలు బడిలోచేరి చదువుకున్నది. ఆ వేసవిలోనే బడిచదువు పూర్తిచేసింది. శిశిరఋతువులో వైద్య కళాశాలలోచేరి చదువుకోవాలని ఉవ్విళ్ళూరుతూవున్నది. అయితే ఆస్ట్రఖాన్‌లో వాళ్ళ పినతల్లి ఒకామె ఉన్నదట. ఇప్పుడామెదగ్గిరికి వెళ్ళాలని బయలుదేరింది ఆ అమ్మాయి. ఇదీ ఆ అమ్మాయికథ.

ఐవ్యలోవ్ కూడా తనకథ యావత్తూ ఆ పిల్లకుచెప్పాడు. తన పేరు వ్లాడిమిర్ అనిచెప్పాడు. తనకు పంధొమ్మిదేండ్లని, తన స్వస్థలంకూడా మాస్కోప్రాంతమేనని తెలియజేశాడు. తనుకూడా చదువుకోడానికే వెళు తున్నానని చెప్పాడు అయితే యుద్ధం రావడంవల్ల అతను వైమానిక శిక్షణ పాఠశాలలో చేరదలచాడు ఇప్పుడక్కడికే వెళుతున్నాడు. ఇక ఆరుమాసాలలోనే అతనొక వైమానికుడవుతాడు. ఈలోగా జర్మన్లు తనుక దెబ్బతినకపోతే ఆమనెలంలో అతను ఒకపైలట్ కాకతప్పదు.

ఈ విధంగా వారిరువురూ ఒకరి విషయం ఒకరికి చెప్పుకున్నారు. నగబట్టినట్లు లోకం ఇంత క్రూరంగా ఉన్నది. ప్రపంచమే పూర్తిగా మారిపోతున్నది. మరి ఇలాంటి లోకంలో తామిద్దరూ ఒకరికొకరు తోడు-నీడ అన్న భావం వారికి కలిగింది. ఆ రోజంతా ఒక్క-క్షణంకూడా ఒకరినొకరు విడిచి ఉండలేకపోయారు. ఆ సాయంత్రం వారి కొక విషయం తెలిసింది. వారు ప్రయాణం చేయవలసిన ఓడ మరునాటి రాత్రి వరకూ బయలుదేరదని చెప్పారు. ఇక ఆ రాత్రి పడుకోడానికి కూడా వారికి స్థలం దొరక లేదు. రేవు సమీపాన ఒక పాడుపడిన తోటలో ఒక బెంచీమీద కూచుని వారు ఆ తెల్లవార్లూ గడిపారు.

రాత్రివేళ అతను కొన్ని వికారపు పనులు చేయడానికి ప్రయత్నించాడు ఆ అమ్మాయిని దగ్గరికి తీసుకుని కౌగిలించుకోడానికి యత్నించాడు.

చలిగాలి తగలకుండా చేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడని ఆ అమ్మాయి అను కునేటట్లు ప్రవర్తించాడు. అయితే తన్నుతానే మోసం చేసుకుంటున్నానని అతనికి తెలుసు. ఆ అమ్మాయి వేసుకున్న వేసవి కోటు కాలరు పైకెత్తి, ఆ అమ్మాయికి చలిగాలి తగులకుండా చేస్తున్నట్టు నటించాడు. అయితే ఆవిడను ఒకమాటు అలా తాకగానే అతనికేదో కంపరంపుట్టినట్టుఅయింది. వెంటనే చెయ్యి తీసి వేశాడు. ఆవిడకు వెచ్చగా, సౌకర్యంగా ఉండేటట్లు. ప్రమాదంనుంచి ఆవిడను కాపాడేటట్లు చూడడానికి అతనేమి చేయలేక పోయాడు. ఆ తోటలోనుంచి ఆ అమ్మాయిని ఎక్కడికన్నా తీసుకుని వెళ్ళి ఆ అంధకారంనుంచి వెలుగులోకితీసుకునివెళ్ళి మళ్ళీసుఖప్రదమైన జీవితం గడిపేటట్టు అతను ఏమి చెయ్యలేక పోయాడు.

కాస్సేపు ఎలాగో నిద్రపొమ్మనమని ఆ అమ్మాయిని బతిమలాడాడు. కనీసం తన భుజంమీదనో, తొడమీదనో, తలపెట్టుకుని పడుకోమన్నాడు. ఆవిడ అలా నిద్రిస్తూ ఉంటే తను కదలకుండా కూచుంటానన్నాడు. లేదా ఇష్టమైతే ఆ బెంచీ మీదనే పడుకుని ఆ అమ్మాయిని పడుకోమన్నాడు. తను ఆవిడ పాదాల దగ్గర క్రింద సామాన్లపంచీమీద కూలబడతానన్నాడు. కానీ ఆ అమ్మాయి కాదంటే కాదన్నది. అలాంటి భయద కాళరాత్రిలో తను కన్ను మూయలేననీ, తనకు నిద్రరాదనీ చెప్పింది.

ఇప్పు డేమవుతుంది?....వ్లాడిమిర్! ఇప్పు డేమవుతుందంటావు?" అని అడిగింది ఓల్గా.

ఆ రోజులలో అందరూ మామూలుగాచెప్పే మాటలే అతనూ చెప్పాడు.

"ఇదంతా తాత్కాలికమే ఓల్గా. త్వరలో ఒక నిర్ణయం తీసుకుంటారు. రిజర్వు దళాలు వస్తాయి....అంతట...."

ఓల్గా ఏమీ మాట్లాడలేదు ఇది నిజమేనని నమ్మింది.

"అప్పుడు అంతా మళ్ళీ మామూలుగా ఉంటుందా?" అని అడిగింది, కొంచెంసేపు ఆగి.

"ఆఁ! అంతా మామూలుగా వుంటుంది" ఇలా అని వ్లాడిమిర్ క్షణం ఆగాడు అతను ఈమాట చాల బిగ్గరగా, ఉల్లాసంగా చెప్పాడు.

ఇంతలో ఓల్గా ముఖంమీద వానజల్లు పడ్డది. అతను చేత్తో

ఆవిడముఖం తుడిచాడు. "ఏం, చలిగా ఉన్నదా?" అని అడిగాడు మెల్లగా, వినిపించీ వినిపించనట్లు.

"లేదు వెచ్చగానే ఉన్నది." అని జవాబు చెప్పింది ఓల్గా. ఆ పిల్లమాట కూడా వినిపించనట్లే ఉన్నది.

"కాదు. నీకు చలి పుడుతున్నది. నాకు తెలుసు. నా కోటు తీసి నీ వంటిమీద కప్పనా?—" అని అడిగాడతను.

"ఒహో! వద్దు. వద్దు—నాకు వెచ్చగానే వున్నది. నిజం. మొదట కొంచెం చలి అనిపించింది కాని, ఇప్పుడు హాయిగానే ఉన్నది.

ఓల్గా ఇలా చెప్పినప్పటికీ, అతను ఊరుకోలేదు లేచి, గబాలున తన కోటు తీసి ఆ అమ్మాయి వంటిమీద కప్పాడు. ఓల్గా వద్దు వద్దు అంటూ, కోటు తీసివేయబోయింది. "వద్దు వ్లాదిమిర్, వద్దు! నీకు శీత గాలి తాకుతుంది." అన్నది, ఇలా అన్నదే కాని తరువాత లొంగి పోయింది అతను కోటు కప్పుతూ ఉంటే, ఊరుకున్నది. ఇప్పుడు వ్లాదిమిర్ వంటిమీద మామూలు సన్నటి మాలుగుడ్డతో కుట్టిన చొక్కా తప్ప మరేమీలేదు.

ఆ యెదురుగాలికి ఆ చొక్కా ఇట్టే చల్లగా తడిసి ముద్దయినట్లు అయింది. కాని అతనికి చలి అనిపించలేదు. వంటిమీద గుడ్డ చల్లగా వున్నదని తోచలేదు. అతను తనరెండు చేతులతో ఓల్గా చేతులు పట్టుకుని కూర్చున్నాడు. ఏదో వెచ్చదనం పుడుతునట్టు అనిపించింది అతనికి. తన జీవితంలో ఎన్నడూ ఎరగని ఏదోసుఖానుభూతి అతనికి కలిగింది. ఏదో అతిముఖ్యమైన విషయం ఆ అమ్మాయితో చెప్పాలని అకస్మాతుగా అతనికి అనిపించింది. చాలా ముఖ్యమైన విషయం. కానీ అతను ఆ విషయం మాటలలో వ్యక్తం చేయలేకపోయాడు. అసలు తాను చెప్పదలచుకున్నదేమిటోకూడా అతనికి స్పష్టంగా తెలియలేదు. ఏదో చెప్పాలనీ, ఏదో మాట్లాడాలనీ లోలోపల తపన పుడుతున్నదే తప్ప, ఏం చెప్పాలో. ఎలా చెప్పాలో అతనికి తోచలేదు. ఆ అమ్మాయి వంక తదేకంగా చూస్తూ వున్నాడు. తను చెప్పకుండానే ఆ పిల్ల తన మనో భావాన్ని అవగతం చేసుకుంటుందనీ, తను చాలా ముఖ్యమైన విషయం చెప్పాలను కుంటు

వ్వటం తెలుసుకుంటుందనీ కొండంత ఆశతో అతను అలాగే ఆవిడ వంక చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

ఇది ప్రేమ అనీ, ప్రేమలో తొలిఘట్టమనీ అతనికి తెలియదు. తన మనోభావనకు ఒక పేరు పెట్టడానికి అతను ప్రయత్నించలేదు. ఇంతకు ముందు కొందరు అమ్మాయిలతో అతనికి సాంగత్యం లేకపోలేదు. వాళ్ళల్లో ఒకరిని ప్రేమిస్తే బాగుండుననికూడా అప్పుడప్పుడు అనుకున్నాడు. కానీ ఎన్నడూ ఒక అమ్మాయిని నిజంగా ప్రేమించడమంటూ జరగలేదు. కేవలం వట్టి పరిచయాలు తప్ప ఒక అమ్మాయిని తను ప్రేమించడం కాని, తనను ఒక అమ్మాయి ప్రేమించడంకాని జరగలేదని తరవాత తరవాత అతను తెలుసుకున్నాడు. అప్పటినుంచీ ఆడపిల్లల పిలుపుకోసం ఇంటిదగ్గర కూచోడం మానేశాడు. శీతాకాలం అయితే కుర్రవాళ్ళతో కలిసి మంచుమీద 'స్కేటింగ్' కు వెళ్ళేవాడు వేసవికాలం అయితే డైనమో స్టేడియంకు వెళ్ళి అక్కడ గడిపేవాడు.

మరొకరి అదృష్టానికి లేదా భవిష్యత్తుకు తానే కర్తనని మనిషి ఎప్పుడైతే అనుకోడం జరుగుతుందో, అలా కర్తృత్వం వహించాలని ఎప్పుడైతే అభిలషిస్తాడో అదే ప్రేమకు తొలిచిహ్నం. మరి అప్పుడా కర్తృత్వ బాధ్యతను మనం సంతోషంగా స్వీకరిస్తాం. అది మనకొక భారం అనిపించదు. కాగా సుఖంగా తోస్తుంది. కానీ ఈ విషయం తెలుసుకునే వయస్సు అతనికి లేదు. అతనింకా చిన్నవాడు

అది ప్రేమ అని తెలియక పోయినప్పటికీ, అప్పటికే దేనికైనా సిద్ధపడ్డాడు వ్లాడిమిర్. ఆవిడ కోసం ఏ త్యాగమైనా చేయడానికి సంసిద్ధంగా ఉన్నాడు. ఆ అమ్మాయికి చలిగాలి తాకకూడదు. ముఖాన వానజల్లు పడకూడదు. ఆ అమ్మాయి ఇక భయపడకూడదు. ఎప్పుడూ చిరునవ్వు నవ్వుతూ ఉండాలి వీటికోసం అతను ఏం చేయడానికైనా సిద్ధంగా ఉన్నాడు.

అయితే అతను అశక్తుడు. ఆవిడ ముఖం మీద వాన జల్లుపడితే, చేత్తో మెల్లగా తుడుస్తాడు. ఆ అమ్మాయికి చలిగాలి తగిలితే తనకోటు తీసి కప్పుతాడు. ఈ భయంకరమైన యుద్ధం త్వరలోనే ముగుస్తుందని, ఈ గాఢాంధకార భయదకాళరాత్రి, ఈ శీతగాలి – ఇవన్నీ

త్వరలో గడిచి పోతాయని ఆ పిల్లకు నచ్చచెపుతాడు. మూట, ముల్లె మోసుకుని, పెట్టె - బేడ వేసుకుని ఎక్కడికో పరుగులుతీసే ఈ మహాజనం, ఈ అలజడి త్వరలోనే సమసి పోతుందని, ప్రజలందరూ మళ్ళీ మామూలు పౌరులవలె విశ్రాంతిగా జీవితం గడుపుతారని, ఎప్పటి వలె ఎవరి పనులు వాళ్ళు చేసుకుని ఎవరిళ్ళకు వాళ్ళు వెళ్ళిపోతూ ఉంటారని అతను నచ్చచెపుతాడు. ప్రజల నిత్య జీవితం ఎప్పటిలాగా సుఖంగా గడిచిపోతుందని, ఎవరిళ్ళలో వాళ్ళు కులాసాగా రేడియో సంగీతం వింటూ, పత్రికలు చదువుకుంటూ సంతోషంగా గడుపుతారని అతను ఆ అమ్మాయికి నమ్మకం కలిగేటట్టు చెపుతాడు. అతను చేయగలిగినదల్లా అంతే. అంతకు మించి అతనేమి చేయలేడు అతను అశక్తుడు.

ఆ రాత్రి గడచింది. సూర్యోదయం అయింది. శిశిరఋతువులోని ఆ ప్రాతఃకాలాన ఇంకా చల్లనిచలిగాలి వీస్తూ ఉన్నది. అయితే ఆ రాత్రికి రాత్రి వారున్నతోట ఒక లంబాడీ దండుదిగిన శిబిరంలాగా మారిపోయింది. కానీ వారు లంబాడీజనం కారు. అంతా పట్టణవాసులే. మంచిబట్టలు అవీ వేసుకున్నారు సూట్ కేసులు, ట్రంకుపెట్టెలు, మూటలు, సామాన్లువేసుకుని ఎక్కడబడితే అక్కడ కూచునిఉన్నారు కొందరు బెంచీలమీదకూచున్నారు. మరికొందరు ఆ తడినేలమీదనే దుప్పట్లు, అవీ పరుచుకుని కూలబడిఉన్నారు. వారికోట్లు, చొక్కాలు, బూట్లు, చెప్పులు, స్లిప్పర్లు, ట్రౌజర్లు ఎక్కడబడితే అక్కడ ఆ బురదనేలమీదనే చెల్లాచెదురుగా పడిఉన్నాయి. ఎవరోఒకరు నిప్పుచేయడానికి ప్రయత్నిస్తూ ఉన్నారు. కానీ అగ్గిపుల్లగీస్తూఉంటే గాలికి ఆరిపోతూఉన్నది.

వ్లాదిమిర్, ఓల్గా బెంచీ కొనన తమ చోటు పోకుండా అలాగే కూచుని వున్నారు. తరవాత అతను తినడాని కేదైనా తీసుకుని రావడానికి ఊళ్లోకి వెళ్ళాడు. అప్పుడా అమ్మాయి ఒక్కతె అక్కడ జాగా పోకుండా కనిపెట్టుకొని వున్నది. అతను తొందరగానే తిరిగివచ్చాడు. కొంత రొట్టె, ఊరవేసిన దోసముక్కలు, కొన్ని ఆపిల్‌పండ్లు కొనుక్కొని వచ్చాడు. ఆ ఉదయం అవితిని కడుపునింపుకున్నారు. ఇక మధ్యాహ్నం అయింది. ఇప్పుడు ఓల్గా వంతు వచ్చింది. ఈసారి ఆ అమ్మాయి ఊళ్ళోకి

వెళ్ళింది ఏదైనా కొనుక్కునిరావడానికి. ఆవిడకోసం నిరీక్షిస్తూ వ్లాదిమిర్ ఆ బెంచీమీద అలాగే కూచున్నాడు.

ఆ విధంగా మరొక రోజు గడిచింది. ఇప్పుడు వాళ్ళిద్దరిమధ్య ఏదో విడదీయరాని అనుబంధం ఏర్పడింది. ఎన్నో ఏండ్లుగా ఒకరి నొకరు ఎరిగినట్లు వారిమధ్య సంబంధ బాంధవ్యం పెనవేసుకున్నది. అతనికంటె సన్నిహితులు ఎవరూ ఈలోకంలో ఆవిడకులేరు. ఆవిడ కంటె సన్నిహితులు ఎవరూ ఈ ప్రపంచంలో అతనికి లేరు. కోటలో విడిదిచేసిన జనానికితోడు, ఊళ్ళోనుంచి కూడా అప్పుడే యింకా కొంత మంది జనం వచ్చారు. వీరూ వారూ కలిసి అంతా రేవులో గుమికూడారు. మళ్ళ రాత్రి వచ్చింది. ఆ చీకట్లో ఓడ కనిపించడంలేదు. ఓడ బయలు దేరుతున్నది. ఓడలో ఎక్కడానికై జనం ఒక మహాప్రవాహంవలె ముందుకు కదలిపోతున్నారు.

ఆ త్రొక్కిసలాటలో, ఆ రద్దీలో ఎవరో వెనుక నుంచి వ్లాదిమిర్‌ను ఒక నెట్టు నెట్టారు అప్పటివరకూ అతను ఓల్గా చెయ్యి విడవకుండా పట్టుకునే వున్నాడు. కానీ ఆ త్రొక్కిసలాటలో ఎవరో వచ్చి అతని మీద పడడంవల్ల అతని చెయ్యి పట్టుదప్పి పోయింది. అతను ఓల్గాచెయ్యి విడిచిపెట్టాడు అంతే. తక్షణమే ఓల్గాను పోగొట్టుకున్నాడు. ఒక జన సమూహం ఒక పెద్ద కోట గోడలా అడ్డు వచ్చింది. అతన్ని ఓల్గాను వేరు చేసింది. జనం అలువైపులనుంచి దూసుకు వస్తున్నారు.

"ఓల్గా!" అని వెర్రి కేక పెట్టాడు వ్లాదిమిర్. సమాధానంలేదు. అతను మళ్ళీ మళ్ళీ గొంతెత్తి పిలిచాడు. ఊహుఁ! జవాబు లేదు ఆ మహాజనంలో అలాగే త్రోవ చేసుకుని వెదుకుతూ ఎన్నోసార్లు కేకలు పెట్టాడు. ఆ జనంతోపాటి ఆవిడ బహుశః కాస్త ముందుకు వెళ్ళిపోయి ఉండ వచ్చునన్న ఆశతో అతను అలాగే విశ్వప్రయత్నంమీద త్రోవ చేసుకుంటూ ముందుకు వెళ్ళాడు.

జనం అతన్ని నెట్టివేస్తున్నారు. కాళ్ళతో, చేతులతో ఇష్టంవచ్చి నట్లు మర్దన చేస్తున్నారు. కానీ అతనికి ఇదేమీ తెలియలేదు. ఏ గోలా అతని చెవిన పడడంలేదు. గొంతు పగిలిపోయేటట్లు పదే పదే కేక పెడుతున్నాడు: "ఓల్గా! ఓల్గా! ఓల్గా!" — ఆ జన సందోహంలో, ఆ

వేలాదికంఠాలలో, ఆ హోరుగాలిలో. ఆ జలతరంగ మదంగ ధ్వనులలో అతని కంఠస్వరం కలిసిపోయి, ఎక్కడో సుదూరాన ప్రతిధ్వనించింది.

అకస్మాత్తుగా జనసమూహం ఒక పెద్ద అలలా వచ్చి అతన్ని ఎక్కడికో నెట్టివేసింది. తీరా చూస్తే తనిప్పుడు నదిలో ఓడమీదికి వచ్చి పడ్డాడు. ఓడలో ఎటుచూచినా జనం. ఓడ విరిగిపోతుందా అన్నట్టున్నది. జనసందోహాన్ని అదుపులో పెట్టడానికి నావికులు విశ్వప్రయత్నం చేస్తున్నారు. ఏదో తిడుతున్నారు. కేకలు పెడుతున్నారు. అరుస్తున్నారు. అంతా అయోమయం. అలజడి. కల్లోలం. ఓడలో ఒకప్రక్కన చువ్వలు గట్టిగా పట్టుకుని, ఆ జనంలో పడిపోకుండా నిలుచున్నాడు వ్లాదిమిర్. అతని గుండె నొప్పిగా వున్నది. అలాగే మళ్ళీ గొంతెత్తి అరిచాడు. "ఓల్గా! నీవు అక్కడవున్నావా? ఓల్గా! ఓల్గా! ఎక్కడున్నావు?" ఇప్పుడుకూడా అతని పిలుపుకు సమాధానం లేదు.

ఓడ, ఒకపెద్ద కొండ కదిలినట్టు కదిలింది నదీ జలాలను చీల్చుకుంటూ అంధకారంలో ముందుకు సాగిపోతున్నది. ఓడలో మరల చప్పుడు, హోరుగాలి తప్ప మరేమీ వినిపించడంలేదు

నదిఒడ్డున ఇంకాపెద్ద జనసమూహం ఆ చీకట్లో కాటుకకొండవలె కనిపిస్తూ అంతకంతకూ అదృశ్యమైపోతున్నది.

వ్లాదిమిర్ ఇప్పుడు ఆ ఓడలో ఎటూకదలలేకుండా ఉన్నాడు. ఊపిరి పీల్చడమే కష్టంగా ఉన్నది. అసలే పుండ్లుపడిన పాదాలు ఆ జనం త్రొక్కిడిలో నలిగి వ్రణమై మరింత బాధపెడుతున్నాయి. బూట్లలోపల ఏదో నిప్పుకణిక పెట్టినట్టు భగభగ మండుతున్నది. ఆ మంట వళ్ళంతా పాకి నరనరాలలో ప్రవేశించి పీడిస్తున్నది. కానీ అతని కదేమీ అనిపించడం లేదు. అతని మనస్సంతా ఓల్గామీదనే వున్నది. ఓల్గాను గురించిన ఆలోచనతప్ప అతనికి మరొక ఆలోచన లేదు.

ఓడలో డెక్ మీదనో, లేక క్రింది భాగంలోనో, ఎక్కడో ఒక చోట ఓల్గా ఉండి ఉంటుందని మనస్సును కుదుటపరచుకోడానికి అతను ప్రయత్నించాడు. కాస్త జనసమ్మర్దం తగ్గి, తను అటూ ఇటూ వెళ్ళడానికి వీలు చిక్కగానే ఎక్కడో ఒక చోట ఆ అమ్మాయి కనిపిస్తుందని ఆశపడ్డాడు.

క్రమేణా ఆ ఊపిరాడని ఉద్రిక్త పరిస్థితి తగ్గింది. జనం కాస్త సర్దుకున్నారు. మూటలు, ముల్లెలు, పంచులు, సామాన్లు సర్దుకుని ఎలాగో వాటిమీద కూచున్నారు.

ప్రక్కనే ఉన్న ఒకతన్ని తన సామాన్ల సంచి కాస్త చూస్తుండమని చెప్పి వ్లాదిమిర్, డెక్ మీద నలువైపులా జనంలో వెదకడం ప్రారంభించాడు. జనం కొందరు కూచుని ఉన్నారు. కొందరు పడుకున్నారు. మరి కొందరు సామాన్లు ఆనుకుని చేరగిలబడ్డారు. ఇంకా కొందరు అటూ - ఇటూ తిరుగాడుతూ ఉన్నారు. వాళ్ళమధ్య నుంచి జాగ్రత్తగా సందు చేసుకుని వ్లాదిమిర్, మెల్లగా అడుగుతీసి అడుగు పెడుతూ ఓల్గా కోసం వెదుకుతున్నాడు

"ఓల్గా! ఓల్గా! ఎక్కడున్నావు?" - అంటూ మళ్ళీ పిలిచాడు. జవాబు లేదు. నదిలో నీళ్ల చప్పుడవుతున్నాయి. ఓడలో ఒకమూల పసిపిల్ల ఏడుపు వినవచ్చింది. ఈదురుగాలి. 'హోయ్' మంటూ వీస్తున్నది. వ్లాదిమిర్ ఎంతో కష్టంమీద జనాన్ని తప్పించుకుంటూ అంతటా వెదికాడు. డెక్ మీద ఎక్కడ చూచినా జనం, సామాన్లు. మధ్య మధ్య జనాన్ని తట్టుకుని, అతను చాలాసార్లు పడ్డాడు. కొందరతన్ని నెట్టివేశారు. కొందరు గొణిగారు, తిట్టారు, చీదరించుకున్నారు. "ఏమిటీ వెదుకుతున్నావు ఈ చీకట్లో? ఎటు వెళ్ళాలని? నీకేం కళ్ళు కనబడడం లేదా? మనుష్యులను తొక్కుకుంటూ పోతావేం? అసలే చీమ త జాగాలేక చస్తూ ఉంటే మధ్యలో నీ గొడవేమిటి? - ఇలా ప్రయాణీకులు అతన్ని ఈసడించుకున్నారు. డెక్ అవతలి కొసకు వెళ్ళడానికి వ్లాదిమిర్‌కు ఒక గంటసేపు పట్టింది.

కానీ, ఆ అమ్మాయి అతనికి కనిపించలేదు. చివరకతనికి కొన ఆశ మిగిలింది బహుశః ఆవిడ ఓడ క్రింది భాగంలో ఉన్నదేమో అనుకున్నాడు.

కానీ క్రిందిభాగంలో లేదు. కాబిన్లలో కాని, మరెక్కడా కాని లేదు. అతను ఓడలో అంతటా గాలించాడు. ఒళ్ళంతా చెమటపోసింది. బట్టలు ముద్ద అయినాయి. కాళ్ళు పుండ్లు అయిఉన్నందున అసలు నడవలేకపోతున్నాడు. చివరకెలాగో మళ్లీ డెక్ మీదికి వచ్చాడు. తన

స్థలానికి చేరుకున్నాడు. ఇక అప్పుడు అతను ఒకటే నిర్ధారణ చేసుకున్నాడు ఓల్గా ఓడలో లేదు—అని.

రేవులోనే ఆ జన సమ్మర్దంలో ఆ అమ్మాయి తప్పిపోయి ఉంటుంది. జనం ఆ తోపిడిలో, తొక్కిసలాటలో ఆ పిల్లను వెనక్కు నెట్టివేసి ఉంటారు. ఆ అమ్మాయి అక్కడే ఉండిపోయింది. మరి తను వెళ్ళిపోతున్నాడు. ఓల్గాకు దూరంగా, ఇంకా ఇంకా దూరంగా వెళ్ళిపోతున్నాడు—ఇలా నిర్ధారణకు వచ్చాడు వ్లాదిమిర్.

ఎవరో నెడితే పడిపోతూ ఆ అమ్మాయి కేక వేసినట్టు అతను ఊహించుకున్నాడు. గభాలున ఓడ అంచు దగ్గరికి పరుగెత్తాడు....

ఒక వ్యక్తి అతన్ని మొరటుగా మళ్ళీ లోపలికి నెట్టాడు. తను అర్థంలేని ఉన్మాదావస్థలో ఉన్నానని అప్పుడు తెలుసుకున్నాడతను. మళ్ళీ తన సామాన్ల సంచీమీద కూచున్నాడు. అక్కడే కాస్త పడుం వాల్చాలనివుంది. కానీ కాళ్లు చాపుకోడానికి కూడా జాగా లేదు. చలి ఇంకా ఎక్కువ అయింది. కోటు కాలరు పైకెత్తి చెవులదాకా కప్పుకున్నాడు. రెండు చేతుల మధ్య తల వాల్చుకుని కూచున్నాడు. ఓల్గా తనకు దూరం కావటం మంచిదైందని, ఎప్పటికీ మంచిదైందని ఇప్పుడతనికి తోచింది. ఎందుచేతనంటే, ఆ అమ్మాయి ఇంటిపేరు అతనికి తెలియదు. ఆ అమ్మాయి ఎక్కడవుంటుందో అడ్రెస్ కూడా అతనికి తెలియదు.

అతను అలాగని శాంతంగా, నిశ్శబ్దంగా కూచునిఉన్నాడు. అక్కడ ఎవరూ అతన్ని ఎరుగరు. అతను ఎవరినీ ఎరగడు. నిజమైన తన తొలి ప్రేమను పోగొట్టుకున్న ఆ కుర్రవాడు అలాగే ఒంటరిగా కూచుండిపోయాడు.

ఇక రోజులు, నెలలు గడిచిపోతాయి. అతను మారిపోతాడు. అతని జీవితమే పూర్తిగా మారిపోతుంది. అతనికి ఉద్యోగంలో హోదా పెరుగుతుంది. తనదేశంకోసం, తనజీవితంకోసం పోరాడుతున్న వారిలో అతనూ ఒకడు అవుతాడు. సమరోత్సాహం అంటేఎట్టిదో, విజయం పొందినప్పుడు ఎట్టిఆనందం కలుగుతుందో అతనికి తెలుస్తుంది. మనిషి మృత్యుముఖంలో ఉండి పోరాడటమంటే ఏమిటో అతనికి తెలిపివస్తుంది ఒకడు తనవిద్యుక్త

ధర్మాన్ని నిర్వర్తించినపుడు స్నేహితులు ఎలా అభినందిస్తారో, పైఅధి కారులు ఎలా ప్రశంసిస్తారో ఇక అతనికి అవగతం అవుతుంది. తనకంటె తనశత్రువు ఆయుధబలసంపన్నుడని తెలిసినప్పుడు ఎంతటి ఆగ్రహావే శాలు ఆవహిస్తాయో అతనికి తెలుస్తుంది. మాతృదేశ రక్షణకోసం, ప్రపంచ రక్షణకోసంకూడా ఒకరిపైవుండే బాధ్యత ఎంత గొప్పదో, విధ్యుక్తధర్మం ఎంత విలువైనదో ప్రత్యక్షంగా అతను తెలుసుకో గలుగుతాడు.

ఫైటర్ విమానాల మధ్య వుంటాడతను. కంటిమీద కునుకులేకుండా ఎన్నో రాత్రిళ్ళు గడుపుతాడు. కమాండర్‌నుంచి ఆదేశం రాగానే అతను విమానంతో ఆకాశంలో రివ్వున ఎగిరిపోతాడు. శత్రు విమానాలపై అగ్ని వర్షం కురిపిస్తాడు. శత్రువు దెబ్బకు తన విమానం కాలిపోతూవుంటే గాలిగుమ్మటం సహాయంతో గభాలున భూమిమీదికి దూకుతాడు. నేలమీద ప్రాకుతూ అనేక రాత్రులు ప్రయాణంచేసి తన ప్రజల మధ్యకు చేరు కుంటాడు. కందకాలలో దాక్కోవడం, లారీలలో ప్రయాణం చేయడం, చమురు దీపాలు, "కార్బైడ్" లాంపులు, లాంతర్లు - ఇలా రక రకాల దీప కాంతిలో తిరగడం, శతఘ్నుల భయంకర గర్జనలు — ఓహ్! హృదయవిదారకమైన సమర దృశ్యాలన్నీ అతను ఇక ప్రత్యక్షంగా చూస్తాడు. యుద్ధరంగంలో జీవితం ఎలా వుంటుందో అతను స్వయంగా అనుభవించి చూస్తాడు.

కానీ, ఆ రాత్రి, ఓడ డెక్‌మీద ఒంటరిగా కూచునివున్న ఆ రాత్రి . తను జీవితంలో ఇంకా ఎన్నో అగ్నిపరీక్షలను ఎదుర్కోవలసి వున్నదన్న సంగతి అతనికి తెలియదు. మళ్ళీ ఓల్గాను తను కలుసు కుంటాననీ, అయితే మళ్ళీ ఎడబాటు కావడంకోసమే ఆవిడను కలుసు కుంటానని — ఈసారి ఆవిడకూ తనకూ శాశ్వతంగా వియోగం ప్రాప్తి స్తుందనీ అతను ఎరగడు. ఎందుచేతనంటే, కాలిపోతూవున్న విమానంలో అగ్నిజ్వాలలకు ఆహుతి అయిన మనిషి. మరల జీవించడం; తిరిగి రావడం కల్ల.

కొలది గంటల క్రితమే ఒక పాత పత్రికలో అతను ఓల్గా ఫోటో చూచాడు. అది చూచి ఉండనట్టయితే, ఓల్గా జీవించి వునదన్న

అతను ఎన్నటికీ విశ్వసించేవాడు కాడు. ఓల్గా చనిపోయిందని అతను ఏనాడో నిర్ధారణ చేసుకున్నాడు. కానీ ఇప్పుడీ ఫొటో చూడటంతో కథ యావత్తూ అర్థం తిరిగింది.

తను విమానం నడిపిన రోజులు అతనికెప్పుడూ గుర్తుకువస్తూ వుంటాయి. అలాగే ఓల్గాకూడా ఎప్పుడూ అతని మనస్సులో మెదులుతూ వుంటుంది. ఆవిడను అతను ఎల్లప్పుడూ ప్రేమిస్తూనే వున్నాడు.

కానీ ఇన్ని సంవత్సరాలు ఆవిడకు దూరం అయిపోవడం తన పొరపాటేనని అతను అనుకున్నాడు. ఆవిడను అన్వేషించడానికై ఏనాడో ప్రయత్నించవలసినమాట.

కానీ ఆవిడ జీవించివున్నదని అతనికి ఎలా తెలుస్తుంది? ఇప్పుడీ పత్రిక చూడబట్టి - అందులో ఆవిడ బొమ్మ కనిపించబట్టి — మళ్ళీ అతనిలో ఈ తపన ప్రారంభమైంది. లేకపోతే ఆవిడ ఇంకా ఈ లోకంలో వున్నట్టు అతని కెలా తెలుస్తుంది?

"అదేం మాట - ఎందుకు తెలియదూ? నీకు తెలిసి వుండేదే! కానీ నిశ్చింతగా కూర్చున్నావు. ఆవిడ ఉన్నదో లేదో, ఉంటే ఎక్కడ ఉన్నదో తెలుసుకోడానికి నీవు ప్రయత్నించనే లేదు. నీచుట్టూ ఏం జరుగుతూ ఉన్నదో నీవు చూడనే లేదు. నీ చుట్టూ అంతా కదలిక. నీవు మాత్రం నిశ్చలంగా, శిలాప్రతిమవలె మంచుండి పోయావు కనుక నీ తప్పేమీ లేదని సమర్థించుకోడానికి ప్రయత్నించకు. నీవు నీ కర్తవ్యాన్ని శక్తి వంచన లేకుండా నిర్వహించావని అనుకోకు. అది నిజంకాదు. నీ అహంకారం దెబ్బతింటు దేమోనన్న తలంపుతో నీవు అలా అనుకుంటున్నావే తప్ప, నీవు నీ కర్తవ్యాన్ని నిర్వహించలేదు జవ్యలోవ్. నీ కర్తవ్యాన్ని నీవు విస్మరించావు. నిర్లిప్తంగా, అలక్ష్యంగా వ్యవహరించావు. లేకపోతే ఇంత దూరం వచ్చేది కాదు. దీనికంతకూ నీ వైఖరేకారణం. అవును—నిజం. నీవు అర్ధ నిమీలిత నేత్రాలతో కునికిపాట్లు పడుతూ కూచున్నావు. చూచీ చూడనట్లు, పట్టీ పట్టనట్టు ఊరుకున్నావు. లేకపోతే ఆవిడ నీకు ఇంతకు మునుపే కనిపించి వుండేది. ఆవిడ జాడ నీకు తెలిసి వుండేది."

ఇలా జవ్యలోవ్ తనలోతాను తర్కించుకున్నాడు. తనకు తానే

సిద్ధాంతం, పూర్వపక్షం చేసుకుంటూ వాదోపవాదాలతో మనస్సును సమాధానపరుచుకోడానికి ప్రయత్నించాడు. మనస్సులో వేధిస్తూవున్న ఆలోచనలను తర్కంతో, లౌకిక జ్ఞానంతో దూరంచేసుకోడానికి మళ్ళీ మళ్ళీ యత్నించాడు. కానీ వేదనా శకలాలవంటి ఆ ఆలోచనలు ఇంకా అతన్ని వెంటాడి వేధిస్తూనే ఉన్నాయి. ఇక్కడ తర్కం పనికిరాలేదు.

యుద్ధంలో విమానం నడిపిన రోజులు మళ్ళీ అతనికి జ్ఞాపకం వచ్చాయి. అతన్ని మళ్ళీ ఏదో ఉన్మాదావస్థ ఆవహించింది. కళ్ళు మూసుకున్నాడు. సమరభూమిలో అగ్రశేణి విమాన స్థావరాలు అతని కనుల ముందు పొడగట్టాయి. విమానం సిద్ధంగా వున్నట్టు మెకానిక్ చెప్పడం వినిపించింది అతను మెల్లగా తన విమానం వద్దకు వెళ్ళాడు. విమానం ఎక్కి తన స్థానంలో కూచున్నాడు. మర త్రిప్పి దాన్ని బయలుదేర దీశాడు. కానీ ఏదో దిశ తప్పింది ఏమిటది ? ఏమిటో !

ఆ చీకట్లో అతని కొక చిన్న గులకరాయి కనిపించింది వంగి దాన్ని తీసుకుని చేతిలో ఉంచుకున్నాడు. అతని కేదో అనుభూతి కలిగింది.

ఇక ఇప్పుడు అతను వెళ్ళిపోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు. తెలతెల వారుతూ ఉన్నట్టు అతనికి తోచింది. అల్లంత దూరంలో విమానాశ్రయం కనిపించింది. పచ్చని పచ్చిక మైదానం. గడ్డి పరకలపై మంచు బిందువులు. విమానాల ఇంజన్ల చప్పుడు వినిపించింది ...

ఆ మరుసటి రోజు ఉదయమే అతను బయలు దేరి మాస్కో వెళ్ళాడు.

3. అన్వేషణ ప్రారంభం

అతన్ని కలుసుకున్నవారే లేరు. ఒకప్పు డతనికి ఎందరో స్నేహితులు. తరవాత అతను పెళ్ళిచేసుకున్నాడు భార్య రాగానే స్నేహితులకు ఉద్వాసన చెప్పవలసివచ్చింది. కారణం స్నేహితులంటే ఆవిడకు గిట్టదు. ఆవిడంటే స్నేహితులకు గిట్టదు.

వెనకటి రోజులలో అతను మాస్కోలో రైలు దిగేటప్పుడు, బండి స్టేషన్‌లోకి వచ్చీరాకముందే కిటికీలోంచి తలపెట్టి చూస్తూండేవాడు తన కోసం స్టేషనుకు ఎవరువచ్చారోనని అతనికి ఆదుర్దా. కానీ తరవాత తరవాత అతని స్నేహితులు రావటం మానేశారు అతని భార్య ఒక్కతె రావడం మొదలుపెట్టింది. ఇక అతను కిటికీలో నుంచి తల బయటికిపెట్టి చూడడం మానుకున్నాడు ఎవరొస్తారో చూద్దామనే ఆతృతకూడా లేదు. రైలు ఆగిన తరవాతనే మెల్లగా తన సామాను — అదీ సర్దుకుని దిగడానికి ప్రయత్నించేవాడు.

తన భార్య, ప్లాట్‌ఫారం మీద తన కోసం నిరీక్షిస్తూ ఉంటుందని అతనికి తెలుసు. తను ఏదైనా పనిమీదనో లేక సెలవుమీదనో ఏ ఊరైనా వెళ్ళేటప్పుడు తనను పంపించడానికి ఆవిడ స్టేషన్‌కో లేక విమానాశ్రయానికో వెంట వచ్చేది. అలాగే అతను తిరిగి వచ్చినప్పుడు కూడా తనను కలుసుకోడానికి ఆవిడ స్టేషన్‌కో విమానాశ్రయానికో వచ్చి అక్కడ కనిపెట్టుకుని ఉండేది. ఇదొక పనిగా పెట్టుకున్న దావిడ. ఆవిడ పెదవులకు రంగు వేసుకుని వచ్చేది. ఆ రంగు పోతుందేమోనని పెదవులు తాకీ తాకనట్లు అతనికి ముద్దు అందించేది.

కాని, వారి సంసారం సాఫీగా సాగలేదు. అనేకరోజులు వా రిద్దరి మధ్య మాటలు ఉండేవి కావు. అయినప్పటికీ అతను ఎక్కడికైనా వెడుతుంటే సాగనంపడానికి ఆవిడ స్టేషన్‌కో, విమానాశ్రయానికో వస్తూనే వుండేది. అలాగే తిరిగి వచ్చినప్పుడుకూడా కలుసుకోడానికి వచ్చేది. ఈ మామూలు వ్యవహార మంతా అతనికి అలవాటయి ఉన్నదే కనుక, మెల్లగా కాళ్ళు ఈడ్చుకుంటూ ఆవిడను కలుసుకోడానికి వెళ్ళేవాడు.

చివర కావిడ అతన్ని విడిచి వెళ్ళింది ఇక ఆ తరవాత అతన్ని కలుసుకోడానికి స్టేషన్‌కు వచ్చేవా రెవరూ లేకపోయారు. చాలాకాలం ఇది అతనికి ఎంతో బాధాకరంగా ఉంటూ వచ్చింది. రైలు ఆగి, అంతా దిగివెళ్ళిన తరవాత అప్పు డతను దిగి వెళ్ళేవాడు. ఇతరుల భార్యలు, భర్తం కిచ్చే స్వాగతాలు, ముద్దులు చూచి భరించలేక, అవి చూడకుండా తప్పించుకునే నిమిత్తమే అతనిలా చేస్తూవచ్చాడు!

కానీ ఈసారి, తను ఒంటరివాడనన్న ఆలోచన, తన కెవరూ లేరన్న బాధ అతనికి కలుగలేదు. కారణం ఏమంటే, అతని మనస్సు యావత్తూ ఓల్గాపై లగ్నమై ఉన్నది. "ఓల్గా జీవించే వున్నది! ఓల్గా పలికిపురాలే! ఓల్గా పలికిపురాలే!" అన్న ఆలోచన తప్ప మరొకటి లేదు అతనికి. ఇది అద్భుతమైన విషయం. యుద్ధానికి సంబంధించిన అనేక అద్భుతాలను గురించి అతను విన్నాడు: చదివాడు అలాంటి అద్భుతాలలో అసాధారణమైన విషయాలు ఎన్నో వున్నాయి. సైనికులు తమ సమాధుల నుండి లేచివస్తారట. తమ తల్లులను, తండ్రులను కలుసుకుంటారట. అలాగే యుద్ధంలో విమానదాడులవల్ల విధ్వంసమైపోయిన గృహాల శిథిలాలనుండి తండ్రులు బయటికివచ్చి తమ కుమార్తెను, కుమారులను, మనుమలను కౌగలించుకుని ముద్దాడుతారట!

జివ్యలోవ్ కోటుజేబులో ఓల్గా ఫొటో వున్నది. దాన్ని అతను పాత పత్రికలోనుంచి చింపి జేబులో పెట్టుకున్నాడు. "దేశంలో మే దినోత్సవ సన్నాహాలు" - అనే శీర్షిక క్రింద ప్రచురితమైన పెక్కు ఫొటోగ్రాఫులలో అది ఒకటి.

ఈ చిత్రాలలో ఒక కొలిమి ముందు కొందరు మనుష్యులు నిలుచుని వున్న చిత్రం ఒకటి, ఒక కార్యాలయం ముందు సమిష్టి వ్యవసాయ

క్షేత్రాలకు చెందిన రైతులు నిలుచుని వున్న చిత్రం ఒకటి, కొందరు బెస్తవాళ్ళు ఒక పడవమీద నిలుచుని చేపలు పడుతూవున్న చిత్రం ఒకటి వున్నాయి.

ఓల్గా వున్న చిత్రం, పేజీలో కుడివైపు అడుగు భాగంలో వున్నది. ఆవిడ ముందు చాలమంది జనం నిలుచుని వున్నారు. ఒక వృద్ధుడు ఒక పెద్ద ఓవర్‌కోటువేసుకునివున్నాడు. హేట్ పెట్టుకువున్న ఒక స్త్రీ మరింత కొట్టవచ్చినట్టుకనిపిస్తూవున్నది. అయినప్పటికీ ఇంతమంది జనంలో కూడా ఓల్గా బొమ్మ స్పష్టంగా గుర్తించగలిగాడు జవ్యలోవ్. అతను పొరపాటేమీ పడలేదు. ఆ ముఖం ఆమెదే – ఓల్గాకే – సందేహంలేదు.

ఒక పొడుగాటి భవనం ముందు వారంతా నిలబడి వున్నారు. నేల యావత్తూ మంచుతో కప్పబడి వున్నది. ఎవరో వుపన్యాసం చెపుతూ వుంటే వారు వింటూ వున్నట్లు అర్థమవుతున్నది. అయితే ఆ వుపన్యాసం ఇచ్చే వ్యక్తి బొమ్మలో లేడు. ఫొటోగ్రాఫర్ చాలా చక్కగా తీసాడు ఈ ఫొటో. దృశ్యం యావత్తూ కళ్ళకు కట్టినట్టున్నది. అల్లంత దూరాన సూర్యాస్తమయం ఎంతో రమణీయంగా కనిపిస్తున్నది.

కానీ ఈ ఫోటో ఎక్కడ తీశారు? ఏ ఊళ్ళో తీశారు? ఏదైనా పట్టణంలోనా లేక పల్లెటూళ్ళోనా? ఉత్తరాదినా లేక దక్షిణాదినా? లేక దేశంలో తూర్పు ప్రాంతంలోనా? ఓల్గాతో వున్న ఈ మనుష్యులంతా ఎవరు? చిత్రం క్రింద వ్రాసి వున్నదానిని బట్టి చూస్తే మే దినోత్సవాల సందర్భంగా దేశమంతటా జరిగే సమావేశాలలో ఇది ఒకటి అని స్పష్టమవుతున్నది. సోషలిస్టు కార్యక్రమాలలో ప్రజలంతా ఎలా నిమగ్నులై వున్నారో చూపుతుంది ఈ చిత్రం. మరి, ఇలాంటి కార్యక్రమాలకు సంబంధించిన సభలు, సమావేశాలు పలుచోట్ల జరుగుతాయి. ఫ్యాక్టరీల వద్ద, వ్యవసాయక్షేత్రాలవద్ద, వ్యాపార సంస్థలవద్ద అన్నిచోట్ల జరుగుతాయి. ఈ సభ ఏ సంస్థదగ్గర జరిగినదో గుర్తించగలిగితే, ఈ బొమ్మ ఏ ప్రదేశంలో తీశారో సులభంగా చెప్పవచ్చు. దానితో వ్యవహారం యావత్తూ తేలిపోతుంది.

నేల యావత్తూ మంచుతో నిండివున్నది. మంచుకురిసే ప్రాంతంలో మే దినోత్సవ సన్నాహాలు జరుగుతున్నవన్నమాట....; కనుక ఈఫొటో

ఉత్తరాది ప్రాంతంలో తీసివుండవచ్చు. కానీ ఈ బొమ్మ తీసింది మార్చి నెలలో అయినట్లయితే, మంచు ఒక్క ఉత్తరాదినే కాదు, దేశమంతటా — ఆఖరుకు మాస్కోలో కూడా మంచు కురుస్తూనే వుంటుంది.

అతను ఇల్లు చేరేటప్పటికి ఆలస్యం అయింది. గబగబా హాలులోకి వెళ్ళాడు. వార్తాపత్రికలు, వారపత్రికలు నేలమీద అంతటా చిందరవందరగా పడేసివున్నాయి. అతను ఊళ్ళో లేని ఈ రెండు వారాలబట్టీ వచ్చిన పత్రికలు అవి. పోస్టులో వచ్చిన వుత్తరాలన్నీ చూచుకున్నాడు. టేబిల్ మీదఅంతా దుమ్ముపడివున్నది. దినపత్రికలన్నీ ఒకసారి పారచూచాడు. పైపై శీర్షికలుమాత్రమే చదివాడు. తను పత్రికలోచూచిన బొమ్మ సమాచారం ఎక్కడైనా లభ్యమవుతుందేమోనని అతని ఆశ.

'సోవియట్ యూనియన్ కేంద్ర కమ్యూనిస్టు పార్టీ 20వ మహాసభ నిర్ణయాలను అమలు పరచడానికి సర్వవిధాల కృషిచేయాలి' — 'ప్రభుత్వం మంజూరు చేసే పెన్షన్‌పై ముసాయిదా చట్టం' — "అమెరికాలో కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేక వుద్యమాన్ని రెచ్చగొట్టడానికి సరికొత్త సన్నాహాలు" — 'ఇర్కూటుస్క్ జలవిద్యుత్ కేంద్రం నిర్మించిన వారిచే, అంగారాపై పాంటూన్ వంతెన నిర్మాణం ప్రారంభం' — 'హొకనాన్‌లో సామ్రాజ్యవాదుల ఏజంట్లచే వ్యతిరేక ప్రదర్శనలు' — .... ఇలా పత్రికలలో శీర్షికలన్నీ ఒకమాటు గబగబా చదివాడు జవ్యలోవ్. పత్రికల మధ్య ఒక కవరు కనిపించింది. తనపేర వచ్చిన ఒక వుత్తరం అది. "పైలట్ జవ్యలోవ్ — ఓకొట్స్కీ వీధి, మాస్కో." అని అతని విలాసం వ్రాసి వున్నది ఉత్తరం మీద.

"పైలట్ జవ్యలోవ్!" — అని తనలో తాను అనుకున్నాడు జవ్యలోవ్ "అరి, భగవంతుడా! ఇంకా నేను పైలట్ ఏమిటి?" అనుకున్నాడు. ఉత్తరం చింపి చూచాడు. ఓహో! ఇది మళ్ళీ ఆ కుర్రవాడు వ్రాసిన వుత్తరమే — పావెల్ షెవల్యాగిన్. ఇతనే మళ్ళీ జాబు వ్రాశాడు. జవ్యలోవ్ విశ్రాంతి గృహంలో వున్నప్పుడే ఆ కుర్రవాడి దగ్గరనుంచి ఒకవుత్తరం వచ్చింది. ఇది రెండవ వుత్తరం. ఆ పసివాడు ఈ అడ్రెస్‌లన్నీ ఎట్లా కనుక్కున్నాడో — చిత్రం! భలే కుర్రవాడు. అతని ముక్కువెంటా పుట్టుమచ్చలే! ముఖం మీద ఇంకెక్కడా

లేవు పుట్టు మచ్చలు : వున్నవన్నీ ముక్కు మీదనే వున్నాయి! ఏదో కర్మాగారంలోనో ఎక్కడో అతను పిటర్ పనిచేశాడు. వైమానికశాఖలో చేరాలని, ఫ్లయింగ్ క్లబ్‌లో చేరి విమానాలు నడపడంలో శిక్షణ పొందాలని ఎంతో వుబలాటపడుతున్నాడు వాళ్ళు అతన్ని చేర్చుకోలేదు. అయినప్పటికీ ఆ కుర్రవాడు తన ప్రయత్నం మానలేదు విమానాశ్రయంచుట్టూ తిరుగుతూ, విమానాలను నడిపేవాళ్ళను చూస్తూ గుటకలు మ్రింగుతూ వుంటాడు. "సరే - ఈసారి వుత్తరంలో ఏం వ్రాశాడో చూద్దాం" ఇలా అనుకుని ఐవ్యలోవ్ ఆ జాబు చదవడం ప్రారంభిచాడు :

"ప్రియమైన కామ్రేడ్ పైలట్ ఐవ్యలోవ్‌కు- ఈ వుత్తరం స్వయంగా మీ పేర వ్రాస్తున్నాను. కారణం ఏమిటి అంటే, యుద్ధకాలంలో మీరొక వైమానికుడిగా ఉన్నారు. ఒక కుర్రవాడి ఆత్మక్షోభ ఎలావుంటుందో మీరు అర్థంచేసుకో గలరు.

"మొఖోవాయా వీధిలోగల సుప్రీం సోవియట్ అధ్యక్షుని కార్యాలయానికి వెళ్లాను. కానీ ఎంత ప్రయత్నించినా ఆయన దర్శనమే కాలేదు. అక్కడొక యువకునితో మాట్లాడాను. అతను యుద్ధంలో పనిచేసినవాడు కాడు. నా అవస్థ అతనికి అర్థంకాలేదు. జిల్లా సైనిక కమిసారియెట్‌కు మళ్ళ దరఖాసు పెటుకోమని అతను నాకు సలహాయిచ్చాడు కానీ ఒక్క విషయం కామ్రేడ్ ఐవ్యలోవ్! మీకు తెలుసుకదా? అక్కడికి నేను ఎన్నిసార్లు దరఖాస్తు పెట్టుకున్నానో, ఎంత అవస్థపడ్డానో మీకు తెలుసు కదా?

"అందరూ ఒకటేమాట చెపుతున్నారు - మిమ్మల్ని పట్టుకుంటే పని అవుతుందని. నన్ను గురించి మీరు ఒక్కమాట వాళ్ళ చెవవేస్తే చాలు "

ఐవ్యలోవ్ ఈ వుత్తరం చివరదాకా చదవలేదు. ఈ కుర్రవాడు ఇలా అతనివెంట పడబట్టి ఇప్పటికి ఆరు మాసాలైంది. కానీ క్లబ్‌లో చేరడానికి సైనిక కమిసారియెట్‌వారు అతనికి ప్రవేశపత్రం ఇవ్వడానికి నిరాకరించినప్పుడు ఇక ఐవ్యలోవ్ ఏం చేస్తాడు?

నిజానికి ఆ కుర్రవాడు చాలా మంచివాడే. కానీ చూపులకు అసహ్యంగా కనిపిస్తాడు. కుర్రవాడు పొట్టి ఠింగణా. సైనిక సారికమి

యెట్‌వారు చెప్పే మాట ఇది: "దరఖాస్తుదారులు లెక్కలేనంతమంది వున్నారు. వారిలో కొందరు అనేక క్రీడలలో ఆరితేరినవారు. దృఢకాయులు. దేహసౌష్ఠవం కలవారు. దేనికైనా తట్టుకోగల కుర్రవాళ్ళు. మరి ఇంతమంది ఇన్ని యోగ్యతలున్న వారుండగా — కిగ్గాదిగా వున్న ఈ కుర్రవాడికి ఎలా అవకాశం వస్తుంది?" వారి వాదంలో సత్యం లేకపోలేదు.

వుత్తరం తిరిగి దెస్కుమీద పడేశాడు ఐవ్యలోవ్. సూట్‌కేసు తీసి మంచం క్రిందికి నెట్టాడు.

పడుకుని ఇలా ఆలోచించడం మొదలుపెట్టాడు: "సెలవు పూర్తి కాకముందే ఇక్కడికి రావడం మంచిపని అయింది. ఇంకా నాకు పన్నెండు రోజులు సెలవు వున్నది. కాలం వృధా పుచ్చకుండా వుంటే ఈ పన్నెండు రోజులలో ఎంతపని అయినా చేయవచ్చు."

అతనికి నిద్రపట్టేసరికి చాలా ప్రొద్దుపోయింది. మళ్ళీ ఆరుగంటలకే లేచాడు. 'లూచ్' పత్రికాకార్యాలయానికి వెళ్ళడానికి ఇంకా వేళ కాలేదు. అందుచేత అలాగే అతను కళ్ళుతెరుచుకుని చాలసేపు పడుకున్నాడు చివరకు వేళఅయింది. బయలుదేరాడు.

లూచ్ కార్యాలయానికి వెళ్ళాడు. ఒకతలుపుమీద "చిత్రవిభాగం" అని వ్రాసిన పల్లటిబోర్డు ఒకటి కనిపించింది. తలుపునెట్టి లోపలికివెళ్ళాడు ఐవ్యలోవ్. ఆ గదినిండా పుస్తకాల సొరుగులు పేర్చివున్నాయి. ద్వారానికి కుడిప్రక్కన ఒకచిన్న దెస్కుముందు ఒక స్త్రీ కూచునివున్నది. అతను వెంటనే ఆమెను చూడలేదు.

"లోపలికి రావచ్చునా?" అని అడిగాడు కొత్తమూరంగా నిలుచుని. "కామ్రేడ్ కొనొప్లెవా ఎక్కడున్నదో చెపుతారా? కార్యదర్శిని అడిగితే ఆమెను కలుసుకోమని చెప్పాడు."

"నేనే కొనొప్లెవాను."

ఇలా అని ఆమె తలఎత్తి చూచింది. యాభైఏండ్లు దాటిన మనిషి ఆమె. తల అక్కడక్కడ నెరిసిందికూడా.

ఐవ్యలోవ్ మెల్లగా ఆమె దెస్కువద్దకు వెళ్ళాడు. "చూడండి!

నేనొక పనిమీద వచ్చాను. అది మామూలుపనికాదు. కొంచెం...." అన్నాడు తడబడుతూ.

"ఇలా కూర్చోండి" — అన్నదామె. ఆమె మెల్లగా, శాంతంగా మాట్లాడింది. ఇలాఅని కుర్చీమీదవున్న ఫొటోగ్రాఫులు తీసింది. జవ్యలోవ్ కూచున్నాడు.

"విషయంఏమిటంటే —" అంటూ చెప్పడం ప్రారంభించాడు జవ్యలోవ్ — "కొద్ది రోజుల క్రితం అంటే విన్నగాక మొన్న నేను మీ పత్రిక ఒకటి చూడడం తటస్థించింది. అందులో ఒకటి కనిపించింది. బహుశా అది నా ఊహ కావచ్చు.... నేను పొరపాటుపడి వుండవచ్చు .. కానీ...."—ఇలాచెపుతూ అసందిగ్ధంగా ఆగిపోయాడు.

"సరే — మీకు కనిపించిందేమిటి? —" అని అడిగింది కొరొస్టిలేవా. మాట్లాడడం చేతకాని రోగితో మాట్లాడే డాక్టర్ ధోరణిలో మాట్లాడిందామె. "మీరేం చూచారు పత్రికలో? మీ బంధువుల బొమ్మ ఎవరిదైనా చూచారా?" అని అడిగింది.

"అరె! ఎలా తెలిసింది మీకు?—"

"ఎలా ఏముంది? ఇది మామూలుగా జరిగే విషయమే" అన్నదామె ఇలా అని చిరునవ్వు నవ్వింది. "చనిపోయారనో లేదా జాడ తెలియడం లేదనో అనుకునే స్నేహితుల బొమ్మలు, బంధువులబొమ్మలు తరచు పత్రికలలో చూడడం జరుగుతూ వుంటుంది. అప్పుడు వారు ఆ విషయం తెలపమని కోరుతూ మాకు వుత్తరాలు వ్రాస్తారు. టెలిఫోన్లు చేస్తారు. కొందరైతే స్వయంగా ఇక్కడికి వచ్చి విచారిస్తారు. ఇవన్నీ మాకు అలవాటే. సరే—మీకు పత్రికలో ఎవరి బొమ్మ కనిపించింది?—"

"ఒక అమ్మాయి. ఆ అమ్మాయిని చూడక చాలా కాలం అయింది. దగ్గర దగ్గర పదమూడేండ్లు ఆవిడ యుద్ధరంగంలో చనిపోయినదని నా విశ్వాసం. కానీ, ఇప్పుడు, ఇంతకాలానికి ఆవిడ ఫొటో పత్రికలో కనిపించింది!"

"మీరు అక్షరాలా పొరపాటుపడి వుంటారు. ఇన్ని సంవత్సరాలు గడచిన తరవాత ఇది ఎలా సాధ్యం? మీరు పొరబడ్డారు." అన్నది కొరొస్టిలేవా. ఈసారి ఆమె కంఠస్వరం కొంచెం కఠినంగా వున్నది.

జవ్యలోవ్‌కు కోపంవచ్చింది. ఆమె ఈమాట అంటుందని అతను ముందే ఊహించాడు. తను పొరపాటు పడ్డావని ఆమె చెపుతుందని, ఆ విషయాన్ని వహేతుకంగా వమర్థించటానికికూడా ప్రయత్నిస్తుందని అతనికి తెలుసు.

"నేను పొరపాటుపడలేదు. ఎంతమాత్రం పొరపాటుపడలేదు."- అని అతను స్పష్టంగా చెప్పాడు.

"సరే - చూద్దాం. మీరు పొరపడినా, పొరపడకపోయినా మేము మీకు చేయగలిగిన సహాయం చేస్తాం." అన్నదామె.

"ధన్యవాదాలు." అన్నాడు జవ్యలోవ్ - "ఇప్పుడు మీ కా బొమ్మ చూపిస్తాను."—

ఇలా అని, తన కోటుజేబులో చక్కగా మడతపెట్టి వుంచుకున్న కాగితం తీశాడు. పత్రికలో ఓల్గా బొమ్మవున్న పేజీ అది దాన్ని కొరొస్టిలేవా ముందు డెస్క్ మీద పరిచాడు. పేజీ కుడిప్రక్క అడుగు భాగంలో బొమ్మను తర్జనితో నిర్దేశించి చూపుతూ "ఇదీ" - అన్నాడు.

"ఓహో!" అన్నది కొరొస్టిలేవా. ఒకసారి ఆ చిత్రం వంక ఎగాదిగా చూస్తూ. ఏ నెల పత్రిక ఇది" అని అడిగింది.

ఈ సంవత్సరం ఏప్రిల్ నెల సంచిక" అన్నాడు జవ్యలోవ్ - చూడండి"! వెనక ప్రక్క వున్నది. 1958 - ఏప్రిల్, సంచిక - 7" —

"మంచిది."

'మరి, ఈ ఫొటో ఎక్కడ తీశారో మీరు కనుక్కో గలరంటారా?' అని అడిగాడు జవ్యలోవ్, వుద్వేగ్నుడై.

"తప్పకుండా. ఇబ్బంది ఏమీ లేదు చేయవలసిన పనల్లా ఒకటే. ఈ సంచిక తాలూకు ఫొటోల నెగెటివ్‌లు చూడాలి." అన్నదామె.

ఇలాఅని ఆమెలేచి, ఒక పుస్తకాల సొరుగు దగ్గరికి వెళ్ళింది. జవ్యలోవ్ ప్రాణాలన్నీ బిగపట్టుకుని రెప్పవాల్చకుండా ఆమెవంక చూస్తున్నాడు. ఆమె వరుస లొరసలుగావున్న సొరుగులన్నీ పరిశీలించి చూచింది. చివరకు తనకు కావలసిన సొరుగులోనుంచి తెల్లటి కవర్లు తీసింది. బ్యాంక్‌లో క్యాషియర్ డబ్బు లెక్క పెట్టినట్టు, ఆ కవర్లన్నీ చకచకా తిరగ

వేసింది. మధ్యమధ్య ఒకక్షణం ఆగి, తనకు కావలసిన కవర్లు ఏవో ఏరి టేబిల్ మీద పెట్టింది.

"ఇదిగో. ఇవి !" అంటూ కవర్లు కొన్ని తీసుకుని సొరుగు మళ్ళీ మూసివేసింది. "ఒక సారి ఇవిచూస్తే తెలిసి పోతుంది." అంటూ మొదటి కవరుతీసి చూచింది. "ఊహుఁ ! ఇది కాదు." — అన్నది.

ఆ కవరుపైన అంటించివున్న చిన్నఫొటో చూచాడు ఐవ్యలోవ్. ఊహుఁ. అతనికి కావలసింది అది కాదు కానీ ఇదేవరస. ఈ వరసలోనే వుండాలి. ఈ ఫొటో జెస్తవాళ్లు చేపలు పడుతున్న దృశ్యం. దీనితరవాతది కొలిమి దగ్గర తీసిన చిత్రం. ఇక మూడవది……..

"ఇదిగో, ఇదే !" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్, ఆ కవరును గభాలున పట్టుకుంటూ.

"చూచారా ? పని ఎంత తేలికో !" అన్నది కొరొస్టిలేవా.

"ఇక మీరు చెయ్యి తీసివేయండి. ఇదేమిటో చూద్దాం." అన్నది.

కవరుమీద పెద్ద పెద్ద అక్షరాలతో స్పష్టంగా వ్రాసి వున్నది : మే దినోత్సవ పోటీలు — ఐ. ఇవనోవ్." ఇది చదివి ఐవ్యలోవ్ మళ్ళీ కవరు ఆమెకు ఇచ్చాడు.

"ఏమిటిది ?" అని అడిగాడు, కొంచెం కలవరపడుతూ.

కొరొస్టిలేవా, కవరుమీద వ్రాసి వున్నది చదువుతూ నిదానంగా పరిశీలించింది.

"ఊఁ ! చాలా చిత్రంగా వున్నది !" అన్నది చివరకు.

"ఏమిటి ? ఏమిటి చిత్రంగా వున్నది ?" అని అడిగాడు ఐవ్యలోవ్, వుండబట్టలేక.

ఆమె జవాబు చెప్పలేదు. కవరు తెరిచి లోపల్నుంచి ఒక చిన్న ఫిలింముక్క బయటికి తీసింది. దానిని లైటు వెలుతురులో పట్టుకుని జాగ్రత్తగా పరిశీలించి చూచింది

"పొరపాటేమీలేదు, మీరుచూడండి !" అన్నది చివరకు.

ఐవ్యలోవ్ కూడా ఒకమాటు ఆ ఫిలింవంక చూచాడు. అవును. అతనికి కావలసిన బొమ్మ అదే.

"కానీ ఈబొమ్మ ఎక్కడతీశారు?" అని అడిగాడు. అతను మళ్ళీ వుద్విగ్నుడై.

"చూడండి! ఇక్కడ మేం చేసేపని మంచిదే అయినప్పటికీ ఇదే గొప్పపని అనిచెప్పడానికి వీలులేదు" అన్నది కొరొస్తిలెవా కొంచెం సంభ్రమాశ్చర్యాలువ్యక్తం చేస్తూ - ఈచిత్రంలో సూర్యాస్తమయ దృశ్యం అత్యద్భుతంగావున్నది ... ఐ. ఇవనోవ్ - ఇక్కడ మా సిబ్బందిలో ఈపేరు కలవాళ్ళెవరూలేరు. వున్నా, లేకపోయినా అతని విలాసం, ఈబొమ్మ ఏప్రదేశంలో తీశారో ఆ ప్రదేశంపేరు ఈ కవరుమీద వుండి తీరాలి. కానీ చాలావిచిత్రంగావున్నది. ఆ వివరాలేవీ ఇక్కడ లేవు. అతని పేరుమాత్రం వున్నది. ఏమిటోమరి ..."

ఇలా అని ఆమె చివాలున అక్కడనుంచిలేచి "వుండండి, ఒక్క క్షణంలో వస్తాను" అని చెప్పి, గదిలోనుంచి వెళ్ళిపోయింది.

ఇప్పుడే వంగతంతా తెలిసిపోతుందని జవ్యలోవ్ నిశ్చయం చేసుకున్నారు కానీ ఆ ఒక్క నిమిషంకూడా ఊరికే కూచోడం అతనికి కష్టంగా వున్నది. ఎదురుగా గోడకు ఆనుకుని ఈ చివరనుంచి ఆ చివర దాకా సొరుగుల్లో పెద్దపెద్ద ఫైళ్ళు నిలువుగా పేర్చివున్నాయి. వాటిమీద వ్రాసివున్నది చదవడం మొదలుపెట్టాడు జవ్యలోవ్ : "పరిశ్రమలు"- "నాటకశాలలు"-, "విమానయాన చరిత్ర"-, "పార్టీ మహాసభలు"-, "సైనిక విభాగం"- "తొలి పంచవర్ష ప్రణాళిక"-; ఒక్కొక్క ఫైలు మీద ఒక్కొక్క విషయం ఇలా వ్రాసివున్నది.

తరవాత జవ్యలోవ్ గదిలో కాసేపు పచార్లు చేశాడు. అటు పిమ్మట బయట వసారాలోకి వెళ్ళి సిగరెట్టు వెలిగించాడు. "కొరొస్తిలేవా ఎటు వెళ్ళినట్లు? ఆమె ఎటువైపునుంచి వస్తుంది? నేనే వెళ్ళి ఆమె ఎక్కడున్నదో వెదకనా?" అని తనలో తాను తర్కించుకో సాగాడు.

ఎవరో వస్తున్నారు. కానీ ఆ వచ్చేది కొరొస్తిలేవా కాదు. అది పురుషుల పదధ్వని. ఒకసారి తలుపు మూసిన చప్పుడైంది. మళ్ళీ నిశ్చల నిశ్శబ్దం.

కొరొస్తిలేవా తిరిగి రావడానికి చాలాసేపు పట్టింది.

"క్షమించండి - ఆలస్యం అయింది. మిమ్మల్ని కూచోబెట్టాను."

అన్నదామె, క్షమాపణ చెప్పుకుంటూ. "ఏం లేదు. వ్యవహారం కొంత గజిబిజిగా వున్నది. అసలు విషయం మూడు ముక్కల్లో చెపుతాను. "చూడండి — ఇలాంటివి అప్పుడప్పుడు సంభవించడం కద్దు. ఎవరైనా ఒక ఔత్సాహిక ఫొటోగ్రాఫర్ ఒక బొమ్మతీసి, దానితో ఒక ఉత్తరం జతపరిచి మాకు పంపాడూ అంటే, అది లేఖల విభాగానికి వెడుతుంది. అక్కడ వాళ్ళు ఆ బొమ్మ మాకు పంపించాలి. ఉత్తరం మాకు చూపించకుండానే ఫైల్‌లో గుచ్చుతారు నిజానికి ఈ వ్యవహారం మాకు సంబంధించినది కాదు ఈ విషయంలో మొన్ననే మా ప్రధానసంపాదకుడు ఒక ఉత్తర్వు జారీచేశారు, లేఖల విభాగంనుండి బొమ్మవస్తే, ఆ బొమ్మతోపాటు లేఖలోవున్న వివరాలన్నీ వ్రాసి పెట్టుకోవాలని ఆయన ఆదేశించారు. కాని...."

జవ్యలోవ్‌కు కోపం ఆగడంలేదు ఆమెచెప్పే సంజాయిషీ యావత్తు వినలేక విన్నాడు. వాళ్ళ ఆఫీసు గొడవ ఎలా వుంటే ఎవరికి కావాలి? దాంతో జవ్యలోవ్‌కు ఏం పని? అతనికి కావలసినదల్లా ఆ ఫొటో ఎక్కడ తీశారు? ఏ ఊళ్ళో తీశారు? - అన్నది అంతకు తప్ప తక్కిన వివరాలన్నీ అతనికి అక్కర్లేదు. అవి వినాలనే ఆసక్తే అతనికి లేదు....

"నే నిప్పుడు లేఖల విభాగానికి వెళ్ళి అక్కడ వారితో మాట్లాడి వచ్చాను. కాని ఆ ఉత్తరం, ఫైలులో దొరక లేదు. నిజానికి ఇందులో ప్రత్యేకంగా గమనించ వలసిన దేమీ లేదు - బొమ్మ తప్ప. కానీ ఆ లేఖ దొరుకుతుంది కొంచెం వెదకాలి - అంతే.... ... ఏమైనా మీరు మళ్ళ రేపు ఒకమాటు ఇక్కడికిరండి...." అని చెప్పింది కొరాస్టిలేవా.

"అలాగే" - అన్నాడు జవ్యలోవ్ నిర్జీవంగా

"రేపు మీకు అన్నీ వివరంగా చెప్పగలం. ఇలా జరిగినందుకు విచారిస్తున్నాను కానీ, ఇలా వ్యవహారం గజిబిజి అయ్యే ప్రమాదం ఇకముందు లేదు. ప్రధాన సంపాదకుడు ఉత్తర్వు జారీచేశారని చెప్పానుకదా. కనుక ఇకముందెన్నడూ ఇలాజరగదు ...." అన్నది కొరాస్టిలేవా.

"సరే - మళ్ళ రేపొస్తాను." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

4. జ్ఞాపకాలు

కాలం గడవడమే ఒక్కొక్కసారి మహాభారంగా తోస్తుంది. క్షణమొక యుగ మనిపిస్తుంది.

'జాబ్' కార్యాలయం నుంచి వెళ్ళిపోతున్నప్పుడు ఐవ్యలోవ్‌కు అకస్మాత్తుగా ఒక విషయం తట్టింది. రేపటివరకూ తను చేసే పనేమీ లేదని అతను గ్రహించాడు. ఇంకా పన్నెండురోజులు సెలవు వున్నదని, తన ఇష్టంవచ్చినట్లు గడపవచ్చునని క్రితం రాత్రే అతను అనుకున్నాడు. కానీ ఇప్పుడు చేసేపనేమీ లేకపోవడంతో అతనికి తగని విసుగ్గావున్నది.

అతను ఒక సినిమాహాలు దగ్గరికి వచ్చాడు. అక్కడ సాధారణంగా పాత సినిమాలు చూపిస్తూ వుంటారు. ఐవ్యలోవ్ తరచు ఈ సినిమాహాలుకు వెళుతూ వుంటాడు. వెనకటి సినిమాలు చూడట మంటే అతనికి ఇష్టం తను పైలట్‌గావున్న రోజులలో తీసిన సినిమాలు చూడాలని అతని అభిలాష. ఒక్కసారి జీవితకాలమానం వెనుకకుతిరగాలని, లేదా ఒకగంటసేపు కాలం స్తంభించిపోవాలని అతనికోరిక. తను మళ్ళీ నిజమైన మనిషికావాలని, కనీసం సినిమాచూచినంతసేపైనా తాను అలా భావించుకోగలగాలని అతను ఆశించాడు. వెనకటిముఖాలు, దుస్తులు, వెనకటివీధులు, కార్లు, విమానాలు ఇవన్నీచూడాలని, తనుచదువుకునే రోజులలోనో, లేదా యుద్ధసమయంలోనో తీసిన సినిమాలు చూడాలని అతని వుబలాటం. ఈ సినిమాలలో కథ అల్లడం ఎలావుంటుందో అతనికి క్షుణ్ణంగా తెలుసు. కానీ అతనికి కావలసినది కథకాదు. నిజానికి కథ ఏం

జరుగుతున్నదో కూడా అతను గమనించడు. అతనికి ఇష్టమల్లా సినిమాలో తీసిన దృశ్యాలు. ఆ దృశ్యాలు తీసిన ప్రదేశాలు– ఇవంటే అతనికి పంచ ప్రాణాలు. ముఖ్యంగా అతను పుట్టినప్పటినుంచీ ఎరిగిన మాస్కో నగరం లాంటి ప్రదేశాలను తెరమీద చూపుతూ ఉంటే అతనికి ప్రంచప్రాణాలు లేచివస్తాయి!

సినిమాలో ఇరవై ఏండ్లనాటి గోర్కీ వీధి చూపుతూ వుంటే, స్వస్థలంపై ఉండే మమకారంవల్ల అతని హృదయం తపించింది. ఒక్కసారిగా ఎన్నో జ్ఞాపకాలు వచ్చి అతని మనస్సులో ముసురుకున్నాయి. తన బాల్యం లేదా యౌవనం అతనికిప్పుడు కళ్ళకు కట్టినట్టున్నది. తన జీవితంలోనే జరిగిన ఏదో ఒక సంఘటన, ఏదో ఒకగాథ ఇప్పు డతన్ని మళ్ళీ వెనకటి జీవితంలోకి తీసుకుని వెళ్లాయి. నిజానికి ఈ సంఘటనలకు ప్రాముఖ్యం ఏమీ లేకపోయినా, ఇవి అతని జీవితంలో నిజంగా జరిగినవి. కనుకనే వాటికి అతను ఎంతో ప్రాముఖ్యత నిస్తాడు.

గోర్కీ వీధిలో తను నడిచివెడుతూ వుండడం ప్రత్యక్షంగా తెర మీద చూశాడు జవ్యలోవ్ – వీధిలో ఇళ్ళకు అప్పటికి ఇప్పటికీ హస్తిమశకాంతరం తేడా వున్నది. వీధిలో ఆనాటి అమ్మాయిలు కనిపిస్తూ వున్నారు. బిగుతుగా వుండే గుండ్రటి ఊలుటోపీలు తలకు పెట్టుకున్నారు. 1930 ప్రాంతంలో ఇలాంటి టోపీలు పెట్టుకోడం, పొడుగ్గా, బిగుతుగా వుండే చొక్కాలు తొడుక్కోడం ఆడపిల్లలందరికి ఒక "ఫ్యాషన్" అయి పోయింది.

కాలిబాటలమీద నడుస్తూవున్న ఆనాటి ప్రజలను చూచి, జవ్యలోవ్ తానూ ఒక నిజమైన మనిషినని భావించుకున్నాడు. నాటికీ, నేటికీ జనం ఎంతగా మారిపోయారు! – అనుకున్నాడు:

వెనకటి సినిమాలు విప్లవానికి ముందు, లేదా అంతర్యుద్ధకాలంలో తీసిన దృశ్యాలు, ఆనాటి ప్రజల వేషభాషలు, – ఇవన్నీ చూస్తూవుంటే ఎంతో గమ్మత్తుగా వుంటుంది. ఆనాటి సంగతులు తెలుసుకోవాలంటే ఇంతకు మించిన సాధనం లేదు.

వెనకటి కాలానికి సంబంధించిన సినిమాలు ఈనాడు తీసేటప్పుడు, ఆనాటి పరిస్థితులను, పాత్రలను యథాతథంగా చిత్రించడానికి చిత్ర

నిర్మాత, దర్శకుడు, మేకప్‌మేన్, కళాదర్శకుడు – ఎంతో కృషిచేస్తారు. వాస్తవికతను ప్రతిబింబింప చేస్తారు అయినప్పటికి కూడా ఆ నాడు తీసిన చిత్రాలకు ఆనాటి విషయాలను గురించి నేడు తీసే చిత్రాలకు కొంత తేడా వుంటుంది. ఆ నాడు యథాతథంగా తీసిన చిత్రాలు ప్రేక్షకుల హృదయాలపై బలీయమైన ముద్ర వేస్తాయి. దేనికైనా ప్రతిరూపం ఇవ్వవచ్చునని మనం అనుకుంటాం. ఒక వీధి, స్త్రీలు, పురుషులు, పిల్లలు, సైనికులు, వారి వేష భాషలు – వేటికైనా ప్రతిరూపం కల్పించవచ్చు. అయినప్పటికీ మనం ప్రతి గ్రహించ లేని ఏదో ఒకానొక విశిష్టత, మనకు అందని ఏదో ఒకానొక విశేషం వాటిల్లో వుండి తీరుతుంది

కేవలం సమకాలీన చిత్రాంలో మాత్రమే మనం ఆ అద్భుత విశేషాన్ని వీక్షించ గలుగుతాము ఆ సన్నివేశాలను, సంఘటనలను చూస్తూ మనం మళ్ళీ మన బాల్యంలోనో లేదా యౌవనంలోనో జీవించ గలుగుతాము.

ఇప్పుడీ సినిమా చూస్తూ వుంటే, జివ్యలోవ్‌కు ఎన్నెన్నో మధురానుభూతులు కలుగుతున్నాయి. తెరమీద కనిపించే ప్రతివిషయానికీ ఎంతో ప్రాధాన్యత ఇస్తున్నాడు. ఆ దృశ్యం ఎప్పుడు తీసినదో, ఏ ప్రదేశంలో తీసినదో, తాను ఆ సమయంలో ఎక్కడెక్కడ విహరిస్తున్నాడో, అన్నీ అతనికి కళ్ళకు కట్టినట్లు జ్ఞాపకం వచ్చి అతని స్మృతిపథంలో మెరసి పోతున్నాయి.

అయితే అతనిచుట్టూ కూచునివున్న జనానికి ఇదేదో నవ్వులాటగా వున్నది. ఈ సన్నివేశాలు, సంఘటనలు వారి కేదో హాస్యంగా కనిపిస్తూ వున్నాయి. వారి కొక ప్రత్యేకత ఏమీ కనిపించడం లేదు అవును. వారింకా చాలా చిన్నవాళ్ళు.

కానీ తను చూస్తున్న సినిమా, తన జీవితానికి సంబంధించిన సినిమా అని భావించుకుంటున్నాడు జివ్యలోవ్. ఆ దృష్టితో చూస్తున్న వ్యక్తి అత నొక్కడే. అతను నిజానికి ప్రేక్షకులమధ్య లేదు ; ఆ చలన

చిత్రంలో, ఆ వెండి తెరమీద కనిపించే జనంలో ఒకడుగా, ఒక పాత్రగా అతను లీనమై వున్నాడు!

* * *

అతను సినిమాహాలు దగ్గరికి చేరుకున్నాడు. వైమానికులను గురించిన సినిమా చూపుతున్నారు అనాడు. అతను లోపలికి వెళ్ళి టిక్కెట్టు కొనుక్కున్నాడు. ఏదోవిధంగా ప్రొద్దు పుచ్చాలని అతని కోరిక.

కానీ సినిమాలో విమానాలను, వైమానికులను చూస్తూ వుండే అతనికి ఎన్నో జ్ఞాపకాలు వచ్చాయి. ఎక్కడలేని శక్తి, వుత్సాహం పుట్టుకొచ్చాయి. అగ్రస్థావరంలోని విమానాశ్రయం. వైమానికులు. విమానాలలో విహరించే దుస్తులు ధరించిన అమ్మాయిలు అంతా కనిపించారు.

అతనొక్క క్షణం కళ్ళు మూసుకున్నాడు. ఆవిడ కనిపించింది. అతని ముందు ప్రత్యక్షం అయింది. ఆ అమ్మాయి మొట్టమొదట అతను వోల్గా రేవులో కలుసుకున్న అమ్మాయి కాదు. పత్రికలోని చిత్రంలో అమ్మాయికూడా కాదు. ఈ అమ్మాయి పూర్తిగా వేరు. పూర్తిగా భిన్నమైన ఓల్గా! ....

అది 1943. అప్పటికి అవ్యలోవ్ ఒక ఫైటర్ విమానంలో పైలట్‌గా వున్నాడు. లెఫ్టినెంట్‌గా పని చేస్తున్నాడు. రెండు సార్లు అతను గాయపడ్డాడు. సైనిక ఆస్పత్రిలో చికిత్సపొందాడు. అప్పటికే అతను మూడు శత్రువిమానాలను కూల్చివేశాడు. పైలట్లకు లభించే మొదటి పతకం 'ఆర్డర్ ఆఫ్ రెడ్ స్టార్' కూడా అతనికి లభించింది. ఇలాంటి పతకం పొందినవారు అప్పుడు ఏడుగురుమాత్రమే వున్నారు. వారు వరసగా నిలబడివుండగా డివిజన్ కమాండర్, ఈ పతకాలను స్వయంగా వారికి అలంకరించాడు.

ఆ మరుసటి రోజే కొత్త విమానాలను తీసుకునిరావలసినదిగా వారికి వుత్తర్వులు జారీచేయడం జరిగింది.- ఎందుచేతనంటే అప్పటికి వారికి విమానం ఒక్కటీ మిగలలేదు. 'లాగ్' విమానాలన్నీ ధ్వంసమై పోయాయి.

డాంబులదాని జరిగిన విమానాశ్రయం అక్కడికి అరవై కిలో మీటర్లదూరంలో ఉన్నది. వారొకలారీలో అక్కడికివెళ్ళాలి. అక్కడనుంచి వారు ఒక రవాణా విమానంలో బయలుదేరి 'యూరల్స్' కు చేరుకోవాలి. కొత్త యంత్రాలన్నీ అక్కడే ఉన్నాయి.

సినిమాలో, యుద్ధ కాలంలోని ఒక రోడ్డు గుండా ఒక లారీ శరవేగంతో పోతూవున్నది. ఉత్సాహవంతులైన యువకులు అనేకులు ఆ లారీలో వెనకభాగాన ఒకరి నొకరు పట్టుకుని నిలుచునివున్నారు. కానీ ఇంతలో మరొకలారీ కనిపించింది. అందులోకూడా కొందరు యువకు లున్నారు. వారిమధ్య జవ్యలోవ్ కూడా వున్నాడు!

అతను వుత్తర రంగంలో పనిచేశాడు. అక్కడరోడ్లు చాలానాగుం టాయి. ఎక్కడాబురదవుండదు. నేల గట్టిగావుంటుంది. అయితే అదేమీ ఒక వినోదయాత్రకాదు. పదాతిదళం దుర్గాలు, కందకాలు నిర్మించుకుని వాటిల్లోనే ఎక్కువకాలం గడుపుతూ వున్నది

ఆ ప్రాంతాలలో మోటార్లు నడిచే రోడ్లు ప్రత్యేకంగా నిర్మించుకో వలసి వచ్చింది. అడవులలోని కర్రలు, పెద్ద పెద్ద మొద్దులు, దుంగలు తెచ్చి, వాటిని వరసగా పేర్చి రోడ్లు నిర్మించారు. రోడ్లకు ఇరుప్రక్కలా అగాధమైన కాలువలు, గుంటలు త్రవ్వారు. అలాంటి రోడ్డుమీదగానే వారు ఆనాడు విమానాశ్రయానికి ప్రయాణం చేయవలసి వున్నది.

ఉదయాన్నే వారు ప్రయాణానికి సిద్ధమైనారు. ఇక వారు మరొక ప్రపంచంలోకి వెళ్ళనున్నారు. తమకు కావలసిన వస్తుసామగ్రి యావత్తూ వారు వెంట తీసుకుని వెళ్ళాలి. ఏ ఒక్కటీ మరిచిపోకూడదు. వారు యూనిఫారాలు ధరించారు. నడుముకు పెద్దపెద్ద బెల్టులు పెట్టుకున్నారు. టోపీలు ధరించారు. ఫ్లాస్కులనిండా 'వోడ్కా' పోసుకున్నారు. బూట్లు మెరుగుపెట్టుకున్నారు పంచులు మూట కట్టారు. చాకులు, సిగరెట్టు గొట్టాలు — మొదలైన వస్తువులన్నీ ప్రోగుచేసుకున్నారు....

లారీ వెనకాల ఎక్కారు. కర్రలతో నిర్మించిన రోడ్డుమీదుగా లారీ గంటకు పది కిలోమీటర్ల వేగంతో పోసాగింది. లారీ కుంటినడక నడుస్తూ కొంత దూరం వెళ్ళింది. ఉన్నట్టుండి ఆకాశంలో విమానాలు కనిపించాయి "విమానాలు!" అని కేకపెట్టారు అంతా. వారు లారీలో

నుంచి దూకి చెట్లమధ్యకు పోయి దాగాను. లారీ డ్రైవర్ అక్కడే వుండి పోయాడు రోడ్డు విడిచి వెళ్ళడానికి వీలు లేదని అతనికి తెలుసు.

ఇంత కష్టమైన ప్రయాణం అయినప్పటికీ జివ్యలోవ్ చికాకు పడడంలేదు. అతను చాలా ఉత్సాహంగా వున్నాడు. అవును. మంచి యౌవనంలో వున్నాడతను. అప్పటికే అతనికి 'రెడ్‌స్టార్' పతకం లభించింది. సమరంలో విజయోత్సాహం అతనికి రెక్కలు తొడిగింది. అవును. ఆ రెక్కలచప్పుడు అతనికి ప్రత్యక్షంగా వినవస్తున్నది. అతనిప్పుడు యుద్ధరంగంలో వెనుకభాగానికి వెడుతున్నాడు పెద్ద పట్టణానికి వెడుతున్నాడు. అక్కడ 'బ్లాకౌట్' వుండదు. అక్కడ అమ్మాయిలు చక్కగా మామూలు పౌరదుస్తులలో స్వేచ్ఛగా విహరిస్తూ వుంటారు. సినిమాలు, క్లబ్‌లు ఉంటాయి. క్లబ్‌లో నృత్యం జరుగుతూ ఉంటుందని అతని భావన. నిజంగా క్లబ్ హాలులో ఒక అందమైన అమ్మాయిముందు నిలుచున్నట్టే అతనికి తోచింది అతని యూనిఫారంమీద పతకం తళతళలాడుతున్నది. "ఒకమాటు నేనుకూడా నృత్యం చేయవచ్చా?" అని అతను సవినయంగా ఆ అమ్మాయిని అడిగాడు ఆ అమ్మాయి ఇంచుక సిగ్గుపడింది. "ఓ సంతోషంగా నృత్యం చేయవచ్చు కానీ నాకు నృత్యం చేతకాదు!" అన్నది "ఓ! అవా! నేనూ అంతేలే. నాకూ నాట్యం చేతకాదు" అన్నాడతను.

కానీ, ఇదేదీ జరగలేదు. జరిగినది ఇంతకంటే అద్భుతమైన విషయం అతను కలలో కూడా ఊహించని విషయం. ఇలాంటి అద్భుతాలు జరిగే ముందు కట్టుకథలలో జానపద గాథలలో, నృత్యనాటకాలలో అయితే ముందే సూచనలు కనిపిస్తాయి రంగస్థలం చీకటి అవుతుంది. పెద్ద పెద్ద వురుములు, మెరుపులు పుట్టుకొస్తాయి. హోరుమని ధ్వని చేస్తూ పెనుగాలి వీస్తుంది. చెట్లు నేల కూలి పోతాయి. సంగీతం అత్యంత భయానకంగా వినవస్తుంది....

మరి, జివ్యలోవ్‌కు ఇలాంటి సూచన లేవీ కనిపించ లేదు. అతను తన స్నేహితులతో పాటు లారీలో వెడుతున్నాడు. అరణ్య ప్రాంతంలో కర్రలతో నిర్మించిన ఎగుడు దిగుడు రోడ్డుమీదిగా లారీ వెడుతూ ఉంటే అతని వళ్ళు కుదుపుఇస్తున్నది. శత్రువుల శతఘ్నుల కాల్పులకు గురి అయి

ఆ ప్రాంతం అంతా రూపుచెడి భయానకంగా వున్నది. దూరంగా ఒక పెద్ద పచ్చిక మైదానం కనిపిస్తున్నది. ఒకటిన్నర కిలోమీటర్ల పొడవు. అర కిలోమీటరు వెడల్పాగల మైదానం అది. అక్కడే విమానాశ్రయం. సుమారు యాభై మీటర్ల ఎడ ఎడంగా 'ఇల్స్' విమానాలు నిలిచి వున్నాయి. విమానాల పృష్ఠభాగాలు దూరానికి కనిపిస్తూ వున్నవి.

అప్పటికే చీకటిపడుతున్నది. మెకానిక్‌లు మట్టికొట్టుకుపోతూ ఉన్న పీలిరంగు ఉడుపులుధరించి, విమానాలు శత్రువుల కంట పడకుండా జాగ్రత్తగా చెట్లకొమ్మలతో, రెమ్మలతో వాటిని కప్పిఉంచుతున్నారు. ఇంధనం నింపుతున్న ఒకశకటం మెల్లగా మైదానానికి అడ్డంగా పోతున్నది. మరొక శకటం ఒక బాంబర్‌విమానం ప్రక్కన నిలిచివున్నది. ఆ బాంబర్‌విమానం రెక్కమీద ఒక మెకానిక్ కూచునివుండడం కనిపిస్తూవున్నది.

వారు ప్రయాణంచేస్తున్నలారీ అక్కడికి వచ్చింది. వాళ్ళ కమాండర్ సిమన్‌యుక్ కాబిన్ కిటికీలోనుంచి తల బయటికిపెట్టి చూస్తూ "మీ కమాండ్ స్థావరానికి ఎటువెళ్ళాలి ?" అవిబిగ్గరగా అడిగాడు, మెకానిక్‌ను.

"నేరుగావెళ్ళండి." ఇటువైపు తిరిగిచూడకుండా మెకానిక్ సమాధానం చెప్పడం జరిగింది.

లారీ మళ్ళీముందుకు సాగింది. ఆ సమయంలో మెకానిక్ ఇటు ప్రక్కతిరిగి చూచింది. ఆమె ఎవరోకాదు ఓల్గా!

జవ్యలోవ్ వెంటనే ఆమెను గుర్తుపట్టాడు. "ఓల్గా! ఓల్గా! అంటూ బిగ్గరగా కేకపెట్టాడు. లారీలోనుంచి గభాలున దూకి ఆమెవద్దకు పరుగెత్తాడు.

ఇప్పుడు ఓల్గా,పెద్ద విమానంరెక్కమీద నిలువబడిఉన్నది పురుషుని దుస్తులలో ఉన్న ఆమెను పోల్చుకోడానికి వీలులేకుండా ఉన్నది. ఆవిడ ముఖం అంతా మట్టికొట్టుకుపోతూ ఉన్నది. అయినప్పటికీ అతను ఆ అమ్మాయిని గుర్తించాడు

ఆమెకూడా వెంటనే అతన్ని గుర్తించింది. "వ్లాదిమిర్ ! నీవా!" అంటూ కేక పెట్టింది. గభాలున క్రిందికి దూకి అతని చేతులలో వాలి పోయింది.

లారీ ఆగి పోయింది. సిమన్‌యుక్, తలుపుతీసి తొంగి చూచాడు.

"ఏమిటి లెఫ్టినెంట్.? ఏం జరిగింది ?" — అని అడిగాడు.

"ఏం లేదు కామ్రేడ్ లెఫ్టినెంట్ — కర్నల్ ! చిన్ననాటి స్నేహితురాలు కనిపించింది. అంతే!" అని చెప్పాడు జవ్యలోవ్.

"సరే—త్వరగా మాట్లాడిరా." అన్నాడు సిమన్‌యుక్. ఇలా అని తిరిగి తలుపు మూశాడు లారీ కదిలిపోయింది.

వ్లాదిమిర్- ఓల్గా, ఇంకా విమానం ప్రక్కనే నిలబడి ఉన్నారు. ఆవిడను ఇంకా తన కౌగిలిలో బంధించే వున్నాడతను.

ఒక్క క్షణం క్రితం అతని మనస్సులోకి వచ్చిన పిచ్చి పిచ్చి ఆలోచనలన్నీ ఇప్పుడు మటుమాయమైనాయి. పట్టణంలో క్లబ్‌లు, అందమైన ఆడపిల్లలు, నృత్యాలు — ఈ పిచ్చి పిచ్చి పగటి కలలన్నీ ఇప్పుడు చెదిరిపోయాయి.

సన్నటి ఆవిడ భుజాలను అతను తన దృఢమైన హస్తాలతో పట్టుకుని వున్నాడు.

"నీ యూనిఫారం పాడైపోతుంది వ్లాదిమిర్ ! నా బట్టలన్నీ మడ్డి కారుతున్నాయి." అన్నది ఓల్గా మెల్లగా. ఇలా అని ఒక చిరునవ్వు నవ్వింది.

ఇదివరకు ప్రప్రథమంగా ఆ అమ్మాయిని కలుసుకున్నప్పుడు అతనావిడను ముద్దాడలేదు. మరి ఇప్పుడాపని చేయడానికి అతను సాహసించలేకపోయాడు ఎందుచేతనంటే ఇంధనం నింపుతున్న శకటం డ్రైవరు, ఇతర మెకానిక్‌లు—అందరూ వారివంక తదేకంగా చూస్తున్నారు.

అతను ఓల్గాను వదిలి పెట్టాడు. ఆమె నేలమీదకు వంగి కాస్తని గడ్డిపరకలు తీసుకున్నది. వాటితో తన చేతులకున్న చమురు తుడుచుకున్నది. ఆవిడ నోరు తెరిచి మాట్లాడలేక పోయింది. అతను కూడా ఊపిరి పీల్చుకోలేక ఉక్కిరిబిక్కిరి అవుతున్నాడు.

"నీవు - నీవు ఇక్కడున్నావా ?" అన్నాడు చివరకు. "అవును— వ్లాదిమిర్ !" అని ఆవిడ సమాధానం చెప్పింది. కానీ అతను విస్పృహతో "మరి నేను ఇప్పుడే వెళ్ళిపోవాలి !" అన్నాడు.

అతనికిప్పుడు అంతా మరపుకు వచ్చింది. యుద్ధం జరుగుతున్నదని, తను ఒక పైలట్ అని, యుద్ధ సమయంలో అత్యంత కఠినమైన

చట్టా లున్నవని, జీవితం అనేక నిర్బంధాలకు లోనై వుంటుందని–సర్వం అతను మరిచి పోయాడు. అతనిప్పుడు మళ్ళీ మామూలు జవ్యలోవ్ వ్లాదిమిర్ అని భావించుకున్నాడు. తను ఇప్పుడే చదువు ముగించుకుని వచ్చిన కుర్రవాడనని, తను ఒకఅమ్మాయిని ప్రేమించానని, ఆవిడ ఇప్పుడు ఇక్కడ తన సమక్షంలో వున్నదని, తన జీవిత సర్వస్వం ఆవిడేనని అనుకున్నాడు.

"జవ్యలోవ్! రావయ్యా, రా!" ఒక కేక వినిపించింది. అతను, ఓల్గావంక తదేకంగా చూస్తున్నవాడల్లా, చటుక్కున ప్రక్కకు తిరిగి చూచాడు. ఆ కేక లెఫ్టనెంట్ కొలిషేవ్‌ది. అతను తన బృందంలో మొదటి లెఫ్టనెంట్. తనను రమ్మనమని పిలుస్తూ చెయ్యి ఊపుతున్నాడు.

"మళ్ళీ నీవు ఎక్కడ కనిపిస్తావు ఓల్గా!" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్ మెల్లగా.

"నేనే వచ్చి నిన్ను కలుస్తానులే." అన్నది ఓల్గా.

అంతే. అతను కొలిషేవ్ దగ్గరికి పరుగుతీశాడు.

కమాండ్ స్థావరంవద్ద నిర్మించిన కందకాలలో పైలట్లంతా బంచీలమీద కూచునివున్నారు. బాంబర్ విమానదళం కమాండర్ లెఫ్టనెంట్ కర్నల్ సిమన్యుక్ ఒక చిన్న టేబిల్‌ముందు కూచునివున్నాడు. టేబిల్‌మీద 'కార్బైడ్ ల్యాంప్' ఒకటి సన్నగా వెలుగుతూ వున్నది. యుద్ధరంగంలో ఇలాంటి దీపాలను వెలిగించడం ఒక అద్భుతమగు నూతన ప్రక్రియ.

– 'దగ్లాస్' రవాణా విమానం మరునాడు వుదయంకాని రాదని, కనుక ఆ రాత్రి అంతా అక్కడే గడపవలసి వుంటుందని కమాండర్, పైలట్లకు తెలియచేశాడు.

వారు కందకంలో నుంచి బయటికి వచ్చే సరికి చీకటి పడింది. విమానాశ్రయం చుట్టూ, వృక్షఛాయలు కమ్ముకుంటున్నాయి. నేల మీద పచ్చిక యవత్తూ టాంకర్ల, లారీల, శకటాల తాకిడికి ఒరుసుకుని పోయి ఛిన్నా భిన్నమై వున్నది.

రాత్రి గడపడం కోసం కందకాలన్నీ అప్పటికే జనంతో నిండి పోయాయి. జవ్యలోవ్, అతని తోటివారు ఇంకా బయటనే నిరీక్షిస్తూ

వున్నారు. ఏదో ఒక కందకంలో కాస్త జాగా దొరికితే కాని వారు వెళ్ళి పడుకోవడానికి వీలు లేదు.

అనవసరంగా ఆలస్యమై పోతున్నది. అందరికీ విసుగు పుడుతున్నది. మాస్కోలాంటి ప్రశాంతంగా వుండే పట్టణాలకు ఎప్పుడు వెళ్ళిపోదామా అని ప్రతి ఒక్కరూ ఆరాట పడుతున్నారు.

జవ్యలోవ్‌కు, మాత్రం విసుగ్గా లేదు.

అతను తన బృందం వారితో కలిసి ఒక కందకం ముందు నిలుచుని వున్నాడు. ఆతృతతో చుట్టూ కలయ చూస్తున్నాడు. ఓల్గా ఎక్కడా కనిపించడంలేదు. సైనిక దళాలకు ఆహారం, వసతి ఏర్పాట్లుచేసే ఉద్యోగి అక్కడికి వచ్చాడు. వారిని ఒక కందకం వద్దకు తీసుకుని వెళ్లాడు.

ఈ కందకం చాలా చిన్నది. కటికచీకటిగా వున్నది. జవ్యలోవ్ ఆ రాత్రి అందులోనే గడపాలి. ఉద్యోగి 'ఫ్లాష్‌లైట్' వేసి లోపలికి చూపించాడు. కందకం లోపల అప్పటికే ఇద్దరు ఒక చిన్నబల్లమీద పడుకుని గుర్రుపెట్టి నిద్రపోతూ వుండడం జవ్యలోవ్ చూచాడు ఉద్యోగి, వారిద్దరిలో ఒకరిని లేపి అతన్ని మరొకచోటికి పొమ్మని చెప్పాడు. ఆ జాగాలో జవ్యలోవ్‌ను పడుకోమన్నాడు. నిద్రపోతున్న వ్యక్తి కళ్ళు నలుముకుంటూ లేచాడు. ఏదో గొణుక్కుంటూ అవతలికి వెళ్ళిపోయాడు తనకు పడుకోవాలని లేదని, కాసేపు బయట తిరిగివస్తానని వుద్యోగితో చెప్పాడు జవ్యలోవ్.

ఇలా చెప్పి ఇవతలికి వచ్చాడు. కందకం దగ్గర ఆరుబయట నిలుచున్నాడు. అంతా చీకటి. ఎక్కడో దూరాన శతఘ్నులు ప్రేలిన ధ్వని వినిపిస్తున్నది. ఆ అంధకారంలో అక్కడక్కడ ఎర్రని మంటలు కనిపిస్తున్నాయి. ఆకాశంలో నక్షత్రాలు మినుకు మినుకు మంటున్నాయి. ఎక్కడనుంచో యు-2 విమానం చప్పుడు వినిపించింది.

అకస్మాత్తుగా జవ్యలోవ్‌కు ఒక పురుష కంఠం వినిపించింది: "ఏమిటి? నిరీక్షిస్తున్నారా?" అని ప్రశ్న.

ఆ చీకట్లోనుంచి ఒక వుద్యోగి జవ్యలోవ్ వైపునకు నడచి వస్తున్నాడు.

"అవును — కానీ ఏమిటా ప్రశ్న?" — అన్నాడు జవ్యలోవ్.

ఆ వుద్యోగి ఐవ్యలోవ్ సమీపానికి వచ్చాడు. ఐవ్యలోవ్ ఛాతీమీద అరుణ పతాక చిహ్నంతో వున్న రెండు పతకాలు, భుజం మీద గల మూడు చిన్న నక్షత్ర గుర్తులు చూచాడు.

ఆ వుద్యోగి తనటోపీ పైకెత్తి "మొదటి లెఫ్టినెంట్ వారోవిన్!" అని తనపేరు చెప్పుకున్నాడు.

ఐవ్యలోవ్‌కూడా ప్రత్యభివాదం చేస్తూ "లెఫ్టినెంట్ ఐవ్యలోవ్" — అని బదులు చెప్పాడు.

ఒకటి, రెండు నిమిషాల వరకూ ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడ లేదు.

"మీరింకా పడుకోలేదేం లెఫ్టినెంట్?" అని అడిగాడు వారోవిన్, వున్నట్టుండి.

"లోపల ఉక్క పోస్తున్నది: ఇక్కడే బాగున్న దని నిలుచున్నాను" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్.

"మీరు చెప్పేది అబద్ధం. మీరు ఓల్గాకోసం నిరీక్షిస్తున్నారు. అవునా? —" అన్నాడు వారోవిన్, మళ్ళీ.

ఐవ్యలోవ్ వెంటనే పట్టరాని ఆగ్రహంతో వుడికిపోయాడు.

"ఏమిటి మీరనేది? ఆ విషయాలతో మీకేమిటిపని?" అని సూటిగా ప్రశ్నించాడు.

"అది నా పని కనుకనే అడుగుతున్నాను. చెపుతాను వినండి: మీరిక్కడ విమానంలో వెళ్ళిపోవడానికి వేచివున్నారా, లేక ఆడపిల్లను వెంటాడడానికా? ముందు అది చెప్పండి. మీరిక్కడ వున్నది విమానం కోసం. కనుక లోపలికివెళ్ళి పడుకోండి విమానం ప్రొద్దున వస్తుంది. అర్థమైందా!" అన్నాడు వారోవిన్.

ఐవ్యలోవ్‌కు ఆవేశం, ఆగ్రహం పెల్లుబికివచ్చాయి. పిడికిళ్ళు బిగించాడు అతనికి వళ్ళుతెలియడంలేదు. కానీ ఇప్పుడతని మనస్సులోకి రెండువిషయాలు వచ్చి వేధిస్తున్నాయి అతనికి వెర్రెత్తిస్తున్నాయి. వారోవిన్ ఇలాంటి ధోరణిలో మాట్లాడుతున్నందుకా, లేక ఓల్గా తన స్వంత విషయాలలో జోక్యంకలిగించుకోడానికి వారోవిన్‌కు అవకాశం ఇచ్చినందుకా? ఈరెంటిలో దేనివల్ల తను ఆగ్రహావేశ పూరితుడవుతున్నదీ ఐవ్యలోవ్ నిర్ధారణ చేసుకోలేక పోతున్నాడు.

"నాతో ఊకదంపుడు ఉపన్యాసాలు చెయ్యకండి." అన్నాడు జవ్యలోవ్ చివరకు, ఎంతో కఠినంగా, హుందాగా ఈ మాట అనడానికి ప్రయత్నించాడు. కానీ అతని కంఠస్వరం సన్నగా పీలగా పలికింది.

"అవసరం వస్తే ఉపన్యాసాలు ఇస్తాను కూడా" అన్నాడు వారోనిన్ – "మీరు ఏపాటి? ఇక్కడ ఆగిన కాసేపు ఏదో గమ్మత్తు చెద్దామనుకుంటున్నారా?"—అన్నాడు.

జవ్యలోవ్ ఒక అడుగు ముందుకువేశాడు. వారోనిన్‌ను తారసిల్లడానికి సంసిద్ధుడైనాడు. అతనివంక తదేకంగా, తీక్షణంగా చూశాడు. వారోనిన్‌ది కోలముఖం ఎడమ కనుబొమపై ఒక ఛిన్న మచ్చ వున్నది. రెప్ప వాల్చకుండా చూస్తున్నాడు.

"ఇలా మాట్లాడడానికి నీకు ఎవరు హక్కు ఇచ్చారు? " అంటూ జవ్యలోవ్, ముష్టి యుద్ధానికి సిద్ధపడ్డాడు

"ఎవరా? — సర్వేశ్వరుడైన ఆ భగవంతుడు!" అన్నాడు వారోనిన్ కోపోద్రిక్తుడై : ,

"సర్వేశ్వరుడైన ఆ భగవంతుడే నాకీ హక్కు, అధికారము ఇచ్చాడు. అర్థమైందా?"—అన్నాడు.

"అసలు ఇలాంటి ధోరణిలో ఎందుకు మాట్లాడావు, చెప్పు? ఆ అమ్మాయితో నీ కేమిటి సంబంధం" అని అడిగాడు మళ్ళీ జవ్యలోవ్ ఘాటుగా.

"ఆవిడ నా దళంలోని మనిషి. నా విమానాన్ని బాగుచేసే మెకానిక్." అని చెప్పాడు వారోనిన్.

"ఆవిడ నీ విమానాన్ని మరమ్మత్తు చేస్తున్నది. కాని నీకు సేవ చేయడంలేదు. అవునా?" — అన్నాడు జవ్యలోవ్. కానీ ఈ మాట అన్నందుకు వెంటనే అవమానంతో క్రుంగిపోయాడు.

"మీరు దక్కా మక్కీలు తిన్నవారు లెఫ్టినెంట్" అన్నాడు వారోనిన్. అతని మాటలో ఏదో విచారం వ్యక్తమైంది. "మీరు ఎలాంటి వారో నేను వెంటనే కనిపెట్టగలిగాను. ఆ అమ్మాయి మీ కోసం పరుగులు తీస్తూ వస్తుంది! మిమ్మల్ని ఎక్కడ వుంచారని ఆ అమ్మాయి కనిపించిన వారినల్లా అడుగుతున్నది. మీపేరు కూడా సరిగ్గా తెలియదు

ఆవిడకు. కానీ ఏ అర్ధరాత్రివేళనో మీదగ్గిరికి పరుగెత్తుకుంటూ రావడానికి ఆవిడ సిద్ధంగా వున్నది. మేమే సహించలేకుండా వున్నాం. చూడండి! ఆ పిల్ల చాలా అసాధ్యురాలు. ఎవరూ కూడా ఆవిడవంక కన్నెత్తి చూడడానికి కాని, ఆవిడను వ్రేలితో తాకడానికి కాని సాహసించ లేరంటే నమ్మండి! అర్థమైందా?" అన్నాడు.

జవ్యలోవ్ కోపతాపాలన్నీ క్షణంలో మటుమాయ మైనాయి. అతని ముఖంలో ప్రసన్నత గోచరించింది. అతని ఆవేశం చల్లారింది. అతను మళ్ళీ మామూలు మనిషి అయినాడు.

"మీరు చెపుతున్న దంతా కట్టుకథ లెఫ్టినెంట్" అన్నాడు.

"నన్నే మోసంచేయడానికి యత్నించకండి."

"లేదు ఓల్గాను నేను ఎప్పటినుంచో ఎరుగుదును. యుద్ధానికి పూర్వమే ఆవిడ నాకుతెలుసు. మేము వేరైపోయాము ఒకరికొకరికి సంబంధం లేకుండాపోయింది. హఠాత్తుగా ఇద్దరం ఇక్కడ కలిశాం. తలవనితలంపుగా సంభవించింది ఇది."

"ఊఁ! ఇంకాచెప్పండి" అన్నాడు వొరోనిన్ అనాసక్తంగా.

"నిజం వొరోనిన్! నిజం చెపుతున్నాను. ఆనాటిరాత్రి – మేము విడిపోయిననాటిరాత్రి ఓడమీదనుంచి నదిలోదూకి ఆవిడవద్దకు వెళ్ళిపోవాలన్నంత ప్రయత్నంచేశాను. ...."

ఇలా చెప్పి జవ్యలోవ్ మౌనంవహించాడు. ఇంతలో ఆ నిశ్శబ్ద నిశ్శబ్దాన్ని చీల్చుకుంటూ ఓల్గాగొంతు వినిపించింది. "వ్లాదిమిర్! నీవు ఇక్కడవున్నావా?" అనిఅకస్మాత్తుగా ఆచీకట్లో ఆవిడ ప్రత్యక్షమైంది. ఆ దేవదారు అడవిలో నుంచి ఆవిడ మెల్ల మెల్లగా నడచి వచ్చింది.

"మీ వ్లాదిమిర్ ఇక్కడే వున్నాడు — సరేనా? ఆయన పూర్తి పేరు వ్లాదిమిర్ జవ్యలోవ్, అన్నట్టు..." అంటూ మధ్యలో అందుకుని ఏదో చెప్పబోయాడు వొరోనిన్

"ఓ! మీరా కామ్రేడ్ లెఫ్టినెంట్!" అన్నది ఓల్గా, సిగ్గుపడుతూ. తరువాత ఏకాఏకి వారి దగ్గరికి వచ్చింది. ఆవిడ పొడుగాటి చొక్కా వేసుకొంది.

"ఈయన మా కమాండర్!" అంటూ వొరోనిన్‌ను జవ్యలోవ్‌కు

పరిచయం చేసింది. "అన్నట్టు మీ రిద్దరూ కూడా పాత స్నేహితులా ఏమిటి?" అని అడిగింది.

"అవును — మీ ఇద్దరిలాగే!" అన్నాడు వారోనిన్, వ్యంగ్యంగా.

"బాగుంది: భలే బాగుంది!" అన్నది ఓల్గా వెంటనే. "నేను లెఫ్టనెంట్ వారోనిన్ దళంలో పని చేస్తున్నాను. విమానాలు బాగుచేసే మెకానిక్‌ను. కమాండర్ విమానం పనంతా నేనే చూస్తుంటాను." అని జవ్యలోవ్‌తో చెప్పింది.

"నాకు తెలుసు." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"కానీ. లెఫ్టనెంట్ వారోనిన్ నన్ను అంతగా విశ్వసించడం లేదేమోనని నా భయం." అన్నది మళ్ళీ ఓల్గా.

"సరే — ఇక నేను వెడతాను. గుడ్‌నైట్;" అన్నాడు వారోనిన్. ఇలా అని మెల్లగా అక్కడనుంచి కదలిపోయాడు.

"మేం కూడా వెడుతున్నాం!" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

తరవాత అతను ఓల్గా చెయ్యి పట్టుకున్నాడు. వారిరువురూ అడవివైపు నడచి వెళ్ళారు.

"ఓల్గా!" అంటూ వారోనిన్, మళ్ళీ అచీకట్లో నుంచి పిలిచాడు.

"ఏమిటీ? —" అని అడిగింది ఓల్గా, ఇవతల నుంచి బిగ్గరగా.

"నీవు ఆ స్లిప్పర్లు, వేసుకున్నావు. వాటిని మార్చుకుని ఎత్తు బూట్లు వేసుకోడం మంచిది. ఇంకా కాసేపట్లో పచ్చిక యావత్తూ మంచుతో నిండిపోతుంది. చలికి కాళ్ళు కొంకర్లు పోతాయి." అన్నాడు వారోనిన్ దూరంనుంచి.

"కానీ, నేను ఎక్కువసేపు ఇక్కడ వుండనులెండి. వ్లాదిమిర్‌తో కాసేపు మాట్లాడి వచ్చేస్తాను.... ... విన్నారా కామ్రేడ్ లెఫ్టనెంట్?"— అన్నది ఓల్గా.

దీనికి వారోనిన్ నుంచి సమాధానం రాలేదు.

"రండి" — అన్నది ఓల్గా — మెల్లగా ఇలా అని వ్లాదిమిర్ చెయ్యి పట్టుకున్నది.

ఆ అమ్మాయిని కలుసుకోడం ఇదే ఆఖరుసారి అని, మళ్ళీ తను ఆమెను చూడనని జవ్యలోవ్‌కు తెలిసివుంటే ఎంత బాగుండేది!

కానీ చాలాకాలం వరకూ అతనికి ఈ విషయం తెలియలేదు. నెలలు, ఎన్నో నెలలవరకూ అతను ఈ విషయం ఎరుగడు. "ఆవిడ తనకు ఎన్నోఉత్తరాలు వ్రాస్తుంది. తాను ఎక్కడవున్నా, ఎట్టి పరిస్థితులలో వున్నా ఎడతెరిపి లేకుండా ఆవిడకు జాబులు వ్రాస్తూవుంటాడు" అను కున్నాడు. కానీ తరవాత నిశ్శబ్దం. సుదీర్ఘ నిశ్చల నిశ్శబ్దం-భయంకర నిశ్చల నిశ్శబ్దం ఆవరిస్తుంది - అని అతను అనుకోలేదు.

కానీ ఆ రాత్రి అతను ఆవిడతో గడిపాడు. ఆవిడ ప్రక్కన నడిచివెడుతూ వున్నాడు. ఆవిడ అతని చెయ్యి గట్టిగా పట్టుకునివున్నది. అలనాటిరాత్రి ఓల్గానదీ తీరంలో జనసందోహం మధ్య ఎలా తనచెయ్యి విడువకుండా పట్టుకునివున్నదో, ఈనాడుకూడా అలాగే పట్టుకునివున్నది. ఇక ఇప్పటినుంచీ అతను ఆవిడ ముఖం ఎప్పుడూ చూస్తూ వుండగలడు.

ఆనాడు - ఆ భయదకాళ రాత్రిలో ఆవిడ కనిపించకపోతే తను ఎంత ఆరాటపడ్డాడో, ఓడ అంతా ఎలా గాలించాడో - ఆ కథంతా అతను ఓల్గాకు చెప్పాడు. ఓల్గాకూడా తన కథంతా అతనికి చెప్పింది. జనం తనను వెనుకకు నెట్టివేశారని, వారం రోజుల తరవాత కాని తను అస్ట్రిఖాన్‌కు చేరుకోలేకపోయానని ఆవిడ చెప్పింది. నిర్దాక్షిణ్యమైన ఈ లోకంలో ఇక తను ఒకరిమీద ఆధారపడకూడదని, ఏదోవిధంగా స్వశక్తితో జీవించాలని తను ఒట్టు పెట్టుకున్నానని కూడా ఆవిడ అతనికి చెప్పింది అస్ట్రిఖాన్ చేరుకున్న మరునాడే సైనిక కమిసారియెట్ కార్యాలయానికి వెళ్ళానని, సైనిక శిక్షణ తరగతులలో చేర్చుకోవలసి నదిగా కోరానని, కానీ వారు నిరాకరించారని తెలియజేసింది. అంతట పట్టణ యువజన సంఘంవారిని ప్రాధేయ పడ్డానని వారుకూడ నిరాక రించారని ఆమె చెప్పింది. ఆ అమ్మాయికి ఇంకా యుక్తవయస్సు రాలేదు. ఆవిడకు అప్పటికి యింకా పద్దెనిమిదేండ్లు నిండలేదు. కనుకనే వారు ఆ పిల్లను చేర్చుకోలేదు.

వైమానికదళంలో ఏదో ఒక ఉద్యోగం సంపాదించాలని ఓల్గా ఎన్నెన్నో ప్రయత్నాలు చేసింది. అందులో చేరితేనే ఎప్పటికైనా తా మిరువురూ కలుసుకునే అవకాశం ఉంటుందని ఆశించింది ప్రతిరోజూ ప్రొద్దున్నే పట్టణ సంఘం కార్యాలయానికి వెళ్ళి అక్కడ పడిగాపులు

కాచేది. కార్యదర్శి ఇంటిముందు, అతని కార్యాలయంముందు, గంటల తరబడి కనిపెట్టుకుని ఉండేది. ఇలా నానా అవస్థ పడి చివరకు ఆ అమ్మాయి, తన పుట్టినతేదీని ఎలాగో మార్పించుకో గలిగింది. దరఖాస్తు పత్రంలో, వయస్సు అని వ్రాయవలసినచోట తనకు 18 ఏండ్లు నిండినట్లు వ్రాయించుకోగలిగింది.

ఆమె వుద్యోగంలో చేరడానికి ప్రధానమైన ఆటంకం వయస్సు. అది కాస్తా ఇప్పుడు తీరిపోయింది. అందుచేత ఇక ఇబ్బందికలుగలేదు. జూనియర్ వైమానికసిబ్బంది శిక్షణ పాఠశాలలో ఆ అమ్మాయిని చేర్చు కున్నారు. మూడు మాసాలు శిక్షణపొందిన అనంతరం ఆ అమ్మాయిని ఒక మెకానిక్‌గా నియమించారు. ఇదీ ఆ అమ్మాయి కథ

దేశంలో ఏకల్లోలమూలేని శాంతి సమయంలో. నిర్మలంగా, ప్రశాంతంగావున్న ఒక మైదానంలోనో, లేక నిశ్చింతగా వున్న ఒక గదిలోనో వారిరువురూ తొలిసారి కలుసుకుని వుంటే, ఒకరినొకరు గమనించకుండా ఎవరి త్రోవన వారు వెళ్ళిపోయి ఉండే వారేమో! వా రిరువురూ పరస్పర ఆకర్షణకు లోనైనప్పటికీ, వారి ప్రేమ నెమ్మది నెమ్మదిగా అభివృద్ధిగాంచి ఉండేదేమో! తాము నిజంగా ప్రేమించు కున్నామని వారు గ్రహించుకోడానికి ఎంతో దీర్ఘకాలం పట్టి వుండేదేమో!

కానీ అవి యుద్ధం ప్రజ్వరిల్లిన రోజులు. దేశమంతటా విషవిషాద చ్ఛాయలు కమ్మిన రోజులు. ప్రజలు తమ ఇళ్ళూ - వాకిళ్ళూ వదలి వెళ్ళిన రోజులు. కుటుంబాలు చెల్లాచెదరై పోయిన రోజులు. ఇళ్ళల్లో దీపాలు ఆర్పుకుని ప్రజలు క్షణం క్షణం ఒక గండంగా గడిపిన రోజులు. లక్ష్యం లక్షలాది ప్రజలు మృత్యుముఖంలో పడిపోతున్న రోజులు. యుద్ధానికి సంబంధించిన భయంకరమైన చట్టాలు అమలులో వున్న రోజులు. ఎక్కడా శాంతిలేదు; ఎక్కడా కాంతిలేదు అంతటాభయం. అంతటా మృత్యువు! అటువంటి రోజులలో వారిరువురూ తొలిసారి కలుసు కున్నారు!

వారిరువురూ కలిసి గడిపింది ఒకటి, రెండు రోజులు మాత్రమే. అయినా అది ప్రేమ అనివారు అవగతం చేసుకున్నారు.

జవ్యలోవ్, ఓల్గా — ఇలానడుస్తూ అడవిలో చెట్లు చేమలు లేక ఖాళీగా వుండే ఒక ప్రదేశంలోకి వచ్చారు. అక్కడ ఏపుగా గరిక పెరిగి వున్నది. చుట్టూ వల్లటికుడ్యంలా కనిపిస్తూవున్నది అడవి.

అక్కడ నిలుచుంటే ఒక అగాధం అట్టడుగున నిలుచున్నట్టున్నది. పైన నిర్మల నీలాకాశం ఒక చాందినీ పరిచి నట్టున్నది ఎక్కడో, ఎంతో దూరాన నక్షత్రాలు మినుకు మినుకుమంటూ కనిపిస్తున్నాయి.

చుట్టూ మహారణ్యం. చెదురుచెదురుగా కనిపిస్తున్న శైలాలు, పచ్చిక మైదానాలు, క్రరంతో నిర్మించిన రోడ్లు, అక్కడక్కడ మసక మసకగా కనిపించే చమురుదీపాలు. సైనికులు రక్షణకై నిర్మించుకున్న కందకాలు; అక్కడక్కడ ఆకాశం అంటుతున్న వృక్షాలు. పైన తారకలు.

"ఇది నా ఏకాంత స్థలం. దీన్ని నేనలా పిలుస్తాను. తలవని తలంపుగా ఒకసారి నేను ఈ నిర్జనప్రదేశాన్ని చూడడం తటస్థించింది. ఈ విమానాశ్రయం అను మాపాలబట్టి మాకు స్థావరంగా వుంటున్నది. స్కావర్ట్సోవ్ తన విమానంతో కూలిపోయినప్పుడు ఈ ప్రదేశాన్ని నేను తొలిసారి చూడడం జరిగింది." అని చెప్పింది ఓల్గా.

"స్కావర్ట్సోవ్ ఎవరు?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"అతను మా పైలట్లలో ఒకడు. శత్రువులు అతని విమానాన్ని కూల్చివేశారు. అతని విమానం అగ్నిజ్వాలకు ఆహుతి అయిపోయింది. నేను కళ్ళారాచూచిన మొదటి చావు అదే! నాకు ఏడుపు పొర్లివచ్చింది. కానీ కమేండర్ ఏడవవదని ఆదేశించాడు. అయినా నాకు దుఃఖం ఆగలేదు. అందుకని ఎవరూ చూడకుండా అడవికి వెళ్లాను. ఈ ఏకాంతస్థలం కనిపించింది. ఇక్కడ కూచుని నాలో నేను వెక్కివెక్కి ఏడ్చాను నేను ఇక్కడ ఏం చేస్తున్నానో ఎవరికీ పనిలేదు. ఇప్పుడు మన ఇరువురం ఇక్కడ ఏం చేస్తున్నా ఎవరికీ అవసరంలేదు" అన్నది ఓల్గా.

"అలాకాదు. ఎవరికీ అవసరంలేకపోయినా, కపీసం వారోనిన్ అయినా అవసరం కల్పించుకుంటాడు. మనవ్యవహారంతో అతనికి పని వుంటుంది." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"అతనితో మనకెందుకు? అతన్నిగురించి మాట్లాడుకోవద్దు." అన్నది వెంటనే ఓల్గా.

"అతనికి కావలసిందేమిటి?"

"ఇక ఆ విషయం పోనివ్వండి."

"కానీ అతనికి కావలసిందేమిటి? చెప్పు?"

"ఏమో, నాకు తెలియదు .... నేను సుఖంగా ఉండాలని అతనికోరిక అనుకుంటాను. బహుశః అతను నన్ను ప్రేమించి వుండవచ్చు అవును ప్రేమించి ఉండవచ్చు. లేక అలాంటిది లేదేమో! నన్ను సర్వదా కాపాడుతూవుండాలని అతను అనుకోవచ్చు. నేనంటే అందరికీ ఇష్టం. మా దళంలో అందరికీ. వారోనిన్ నిజంగా వీరుడు ..."

ఓల్గా నెమ్మదిగా, ప్రశాంతంగా చెప్పింది. కానీ ఆవిడ నోటినుంచి అతను వినాలనుకున్నది వేరు.

"అతను అంత అద్భుతమైన సాహస కృత్యాలు ఏం చేశాడేం? ఏమైన ఒక శత్రువిమానం కూల్చి వేశాడా? ఒకటి – రెండు. లేదా పదిహైదింటిని కూల్చివేశాడా" అని అడిగాడు ఐవ్వరోవ్ వ్యంగ్యంగా.

అతను రెండు శత్రు విమానాలు కూల్చాడు. రెండు వందలకు పైగా విమాన యుద్ధాలలో పాల్గొన్నాడు. మా వైమానికులలో చాలమంది ఇంత కంటే ఎక్కువ ఘన కార్యాలే చేశారు. కాని ఎవరూ చేయని పని అతను చేశాడు. ఎవరూ ఎన్నడూ చేయని పని అది ఒక కామ్రేడ్‌ను కాపాడానికై అతను తన విమానంతో శత్రు భూభాగంలో దిగాడు. తన విమానాన్ని శత్రువు ప్రేల్చి వేయగానే, పైలట్ గాలి గుమ్మటం సహాయంతో భూమిమీదికి దూకివేశారు. అప్పుడు వారోనిన్ కూడా తన విమానంలో అతని ప్రక్కనే దిగి అతన్ని తన విమానంలో ఎక్కించుకున్నాడు జర్మన్ విమానాలు వారోనిన్ విమానాన్ని వెంటాడుతూ 'వద్ మెషిన్‌గన్స్'తో కాల్పులు సాగిస్తూనే వున్నాయి. అయినప్పటికీ వారోనిన్ తప్పించుకుని తిరిగి స్థావరానికి సురక్షితంగా చేరుకోగలిగాడు" అని చెప్పింది ఓల్గా.

ఈ కథ ఏమంత ఘనమైనది కాదని అనుకున్నాడు ఐవ్వరోవ్. అతను కొంచెం దూరంగా నడిచివెళ్ళి అక్కడ పచ్చికమీద కూచు

న్నాడు. తరవాత వెల్లకిలా పడుకుని నిర్మల నీలాకాశంవంక తదేకంగా చూడసాగాడు.

ఆవిడకూడా మెల్లగా అక్కడికి వచ్చింది. ఆవిడ రావడం అతను గమనించలేదు.

దూరంగా ఎక్కడో నభోవీధిలో తుపాకి రవ్వలు లేచి తమాషాగా తేలుకుంటూ పోయాయి.

"ఆ నిప్పురవ్వలు ఎంత తమాషాగా వున్నాయో చూడండి ...!" అన్నది ఓల్గా "మొదట ఈ రవ్వలేమిటో నాకు తెలియలేదు. చూడ ముచ్చటగా బాణా సంచా కాలుస్తున్నట్టు కనిపించాయి . కానీ ఇవి ప్రాణాలు తీస్తాయని, వీటివల్ల మృత్యువు సంభవిస్తుందని తరవాత తెలిసింది. మృత్యు మార్గానికి ఇవి త్రోవచూపుతాయనికూడా చెప్పవచ్చు!" అన్నది.

ఆవిడ మృత్యువుపేరు చెప్పగానే జవ్యరోవ్ భయకంపితుడైనాడు. అకస్మాత్తుగా ఒక స్పష్టమైన దృశ్యం అతనికి కనిపించింది. ఏం జరుగ నున్నదో అతనికి అర్థమైంది. ఈ విమానాశ్రయంపై జర్మన్లు బాంబు లతో దాడి చేస్తూ ఉండడం అతను చూచాడు. భూమి యావత్తూ దద్దరిల్లు తున్నది. శతఘ్నులు భయదగర్జనలుచేస్తూ అగ్నివర్షం కురిపిస్తున్నాయి. భూమి వెళియలు విచ్చింది. ఓల్గా పరుగులుతీస్తూ ఏదో అగాధంలో కూలిపోతున్నది. ఆవిడ మృత్యుముఖంలో వున్నది. ఇదంతా అతని కనులముందు స్పష్టంగా కనిపించింది. అతను బిగ్గరగా కేక పెట్టబోయి విశ్వప్రయత్నంమీద అణచుకున్నాడు. ఉలిక్కిపడ్డట్టు లేచి కూచున్నాడు. గభాలున ఆవిడను కౌగలించుకున్నాడు.

నిజంగా ఇది జరిగిన విషయం కాదు. అతని భ్రాంతి ఆవిడపై గల మోహం అతన్ని అలా భావించుకునేటట్లు చేసింది. ఆవిడను కాపాడాలని అతని కోరిక. ఆవిడ సజీవంగా, సురక్షితంగా వున్నదని భావించుకోవాలి అతను.

అతను ఓల్గాను తన గుండెలకు గట్టిగా హత్తుకున్నాడు అతను తలవంచి, తనముఖాన్ని ఆవిడ కేశజాలంలో కప్పుకున్నాడు. ఆవిడ ఇటు తిరిగి తన పెదవులు అతనికి అందించింది. వారు ముద్దాడారు. అదే వారి

తొలిముద్దు. యుద్ధం జరుగుతున్న దన్న సంగతి వారు మరచి పోయారు. త్వరలోనే తాము విడిపోవలసి వుంటుందని, మరల ఎప్పటికీ కలుసుకోడం వుండదని వారికి తెలియదు. ఇప్పుడు వారిద్దరు కలసివున్నారు, ఏకాంతగా, ప్రశాంతంగా వున్నారు. అదేవారికి కావలసింది.

అది వారి తొలిరాత్రి. వారి జీవితంలోనే తొలిరాత్రి అది. వారు స్వేచ్ఛగా వున్నారు. వారి హృదయాలు వుద్వేగంతో ఊగుతున్నాయి. లజ్జ, భయం వారికిప్పుడు బంధించడం లేదు. వారిప్పుడు ఒక విచిత్ర ప్రపంచ ద్వారంచెంత వుండి భయ భయంగా తలుపు తెరవడానికి ప్రయత్నిస్తూ వున్నారు.

వారికి వేలాది మైళ్ళ దూరంలో సంకుల సమరం సాగుతూ వున్నది. సమరాగ్ని జ్వాలలు ప్రజ్వరిల్లుతూ వున్నాయి. బాంబులు ప్రేలు తున్నాయి. శతఘ్నులు గర్జిస్తున్నాయి. తుపాకులు అగ్నివర్షం కురిపిస్తున్నాయి. సేనాపతులు యుద్ధ తంత్రాలు పన్నుతున్నారు. సైనికులు క్షత గాత్రులై కూడా శత్రు సేనా నివహంలోనికి చొచ్చుకుని పోతున్నారు. మెకానిక్‌లు, విమానాలను బాగుచేసి మరల దాడికి వాటిని సిద్ధంచేస్తున్నారు నాజీలు మృత్యు గహ్వరంలో చొరబడుతున్నారు. మృత్యువు ఎర్రని నాల్కలు చాచి ఆకాశాన్ని కూడా కప్పివేస్తున్నది... ..

తెల్లవార వస్తున్నదనగా వ్లాదిమిర్, ఓల్గా మళ్లీ ఈ ప్రపంచం లోకి వచ్చారు. ప్రాగ్దిశన అరుణరేఖలు క్రమ్ముకుంటున్నాయి. చెట్ల నుండి పక్షుల కిల కిలా రావాలు వినిపిస్తున్నాయి. దూరాన శతఘ్నులు ప్రేలుతున్న చప్పుళ్లు సద్దుమణిగాయి. ఇప్పుడు అగ్నికణాలు ఆకాశంలో ఎగసి రావడంలేదు. దరిదాపుల్లో ఎక్కడా విమానం చప్పుడు వినిపించడం లేదు. దట్టంగా అల్లుకున్న చెట్లకొమ్మల మధ్యనుంచి, రెమ్మలమధ్య నుంచి పక్షులగానం ఒక నిత్య సత్యాసంగీతం మాత్రమే వారికి వినవస్తున్నది. వ్లాదిమిర్, ఓల్గా—ఒకరి ప్రక్కన ఒకరు పడుకుని ఉన్నారు. "ఓలా! మళ్ళీ నాకు ఎక్కడ కనిపిస్తావు? ఇక మనం విడిపోవలసి వున్నదికదా ..." అన్నాడు వ్లాదిమిర్. "కనిపిస్తాను వ్లాదిమిర్! ఎక్కడైనా కనిపిస్తాను. నేను కనిపించాలని నిజంగా మీరు కోరుకుంటే తప్పక కనిపిస్తాను" అన్నది ఓల్గా........

సినిమా చూస్తున్నవారల్లా జవ్యలోవ్ గభాలున లేచి నిలుచున్నారు. తెరమీద యింకా ఏదో దృశ్యం కనిపిస్తూనే వున్నది. ఒక కుర్రవాడు వైమానికుల ప్రసిద్ధగీతం ఒకటి ఉల్లాసంగా గానంచేస్తున్నాడు.

జవ్యలోవ్ గబగబా జనాన్ని తప్పించుకుంటూ హాలులోనుంచి ఇవతలికి వచ్చాడు. కూచున్న జనానికి తన కాళ్ళు తగులుతూవుంటే వారికి క్షమాపణలు చెప్పుకున్నాడు.

చివరకు ఎలాగైతేనేం ఇల్లుచేరాడు. రెండుగదుల చిన్నఇల్లు అది. తన తల్లిదండ్రులతోపాటు మొదట అతను ఆ యింట్లోనే వున్నాడు. తరవాత, భార్యతో ఆ యింట్లోనే కాపురం చేశాడు. ఇప్పుడు ఒంటరిగా అక్కడే వుంటున్నాడు.

అతను డెస్కుముందు కూచున్నాడు. ఒక కాగితాల కట్ట తీసి ముందు పెట్టుకున్నాడు వార్తాపత్రికలలో నుంచి కత్తిరించిన కాగితాలు అవి అన్నీ యుద్ధసమయంలో దాచుకున్న కాగితాలు. ఓల్గా వ్రాసిన ఉత్తరాలు వాటిల్లో లేవు ఆ వుత్తరాలు అతను ఎంతో భద్రంగా ప్రాణప్రదంగా దాచుకున్నాడు. యుద్ధసమయంలోకూడా అవి చెక్కుచెదరకుండా వున్నాయి. కానీ ఆ తరవాత అతని భార్య వాటిని చూచింది. డెస్కులో నుంచి వాటన్నిటినీ తీసి తగులబెట్టింది. ఆమె వెళ్ళిపోతూ చేసిన పని ఇది. ఓల్గా వ్రాసిన ఆఖరు వుత్తరం 1944 మార్చి 12 వ తేదీన అతనికి అందింది. ఆ తేదీ అప్పటికీ ఇప్పటికీ అతనికి జ్ఞాపకం. ఉత్తరాలు తగులబెట్టినంత మాత్రాన ఆవిడను మరిచిపోలేదు. అతన్ని నిలువునా కాల్చివేస్తే అప్పుడు మరిచిపోతాడేమో!

చివరి వుత్తరం వ్రాసేనాటికి ఓల్గా వైమానికదళంలో 'గన్నర్'గా పని చేస్తూ వున్నది. ఆవిడ వ్రాసిన ఈ క్రింది పంక్తులు ఇంకా అతని స్మృతిపథంలో నుంచి చెరిగిపోలేదు!

"జ్ఞాపకం వున్నదా వ్లాదిమిర్! క్రిందటిమాటు నీ కొక మాట చెప్పాను. రేవులో ఆ నాటి అనుభవం ఎన్నటికీ మరిచిపోజాలనని చెప్పాను. ఇక మళ్ళీ ఎన్నడూ అలాంటి అనుభవానికి గురి కాకుండా చూసుకుంటానని, ఈ లోకంలో నా అంతట నేనే ఏదో ఒక స్థానం సంపా

దించు కుంటావని నీకు చెప్పాను. అలాగే చేశాను. నే నిప్పుడు 'గన్నర్' గా పని చేస్తున్నాను. యుద్ధ సమయంలో ఇది చాలా మంచిపని .."—

అవును. ఇది చాలా మంచిపని. కానీ ఆ తరవాత ఆవిడ జాబులు వ్రాయలేదు. అతను నిరీక్షించాడు. వారం గడిచింది. రెండువారాలు గడిచాయి. అప్పుడు అతను తన కమాండర్ సిమన్‌యుక్‌ను, ఓల్గా ఉండే కేంద్రానికి జాబు వ్రాయవలసినదిగా కోరాడు. పది రోజుల పిమ్మట సమాధానం వచ్చింది. జివ్యలోవ్‌ను కమాండర్ సిమన్‌యుక్ పిలిపించాడు. అతని వంక చూడకుండానే ఒక కాగితం అతనికి అందజేశాడు "ఇదిగోనయ్యా! తీసుకో!"— అని మాత్రం చెప్పాడు. ఆ కాగితం తీసి చదువుకున్నాడు జివ్యలోవ్. అందులో రెండు పంక్తులు టైప్ చేసి ఉన్నాయి: "యుద్ధం సాగుతూ ఉన్నది. ఎవరు చేసేదేమీ లేదు."— అని.

ఈ కాగితం యిప్పటికీ జివ్యలోవ్ దగ్గరే వున్నది. తక్కిన ఉత్తరాలతోపాటు అతని భార్య దీనిని తగులబెట్టలేదు. అట్టిపెట్టి ఉంచింది. ఇది అతని గుండెల్లో బాకులాగా వుండిపోయింది. ఇది ఎప్పటికీ అలాగే గ్రుచ్చుకుని వుండి అతన్ని వేధిస్తూ ఉంటుంది.........

ఆ కాగితంలో యింకా ఈ క్రింది విధంగా టైప్‌చేసి ఉన్నది: "ఓల్గానుగురించి విచారించవలసినదిగా నన్ను మీరు కోరారు. సీనియర్ సార్జెంటు ఓల్గా మిరోనోవా కెప్టెన్ వారోనిన్ దళంలో 'గన్నర్' గా పనిచేస్తూ వున్నది. 1944 మార్చి 14 వ తేదీన శత్రువులపై ఒక విమాన దాడి జరిపి తిరిగివస్తూ ఉండగా, ఆవిడ వున్న విమానాన్ని శత్రువుల ఫైటర్ విమానం ఒకటి యెదుర్కొన్నది. శత్రువులు ఆవిడ విమానాన్ని ఆకాశంలో ప్రేల్చి కూల్చినట్లు ఆ దళం నాయకుడు తెలియజేశాడు. విమానంలోని సిబ్బంది యావత్తూ హతమైపోయింది ఏ ఒక్కరూ జీవించలేదు. తన దళంలో అందరి ప్రేమాభిమానాలను చూరగొని, అసమాన ధైర్యసాహసాలు ప్రదర్శించి తన దేశంకోసం, తన దేశ స్వాతంత్ర్యంకోసం జీవితం సమర్పించిన ఈ అమ్మాయి వీరమరణం పొందడంపట్ల మా దళం ప్రగాఢ సంతాపాన్ని వ్యక్తం చేస్తున్నది...."

ఈ కాగితం ఆ దళం రాజకీయ కమిసార్ సంతకంతో వచ్చింది.

జవ్యలోవ్ దానిని పదేపదే చదివాడు. అందులోని ప్రతిమాట అతను కంఠస్థంచేశాడు. తరువాత అది అవతలపెట్టాడు. ఆ పత్రికలో కనిపించిన ఓల్గాబొమ్మ ఇప్పుడుమరల అతని మనోవీధిలో మెరిసింది! మంచుకురిసిన నేల. కర్రలతో నిర్మించిన పొడుగాటి భవనం దాని ముందు అర్ధవలయాకృతిలో నిలచి ఉన్న కొందరు జనం. వారిమధ్య, అచ్చంగా ఓల్గా వలెనే కనిపిస్తున్న ఒక స్త్రీ మూర్తి .. ఈ దృశ్యమంతా అతని కనులముందు పొడగట్టింది.

కానీ ఒక్కవిషయం ఏదో ఒక అద్భుతం జరిగి అదృష్టవశాత్తూ ఓల్గా జీవించి ఉండడమే సంభవిస్తే ఆమె ఇంతవరకూ తనకు ఉత్తరం ఎందుకు వ్రాయలేదు! తన విలాసం తెలియక పోతే, కనీసం తన దళం పేరనైనా ఆమె జాబు వ్రాయవచ్చు కదా? యుద్ధరంగంలో తన స్థావరం సంఖ్య ఆమెకు తెలుసు.

అతను విమానంనుంచిదిగి తనస్థావరానికి రాగానే మొట్టమొదట చేసినపని ఒకటే. "నాకేమైనా ఉత్తరాలువచ్చాయా?" అని అతను అడిగి తెలుసుకున్నాడు. కానీ ఉత్తరాలేమీ లేవనిచెప్పారు. ఓల్గాజీవించి ఉన్నట్లయితే తప్పక జాబువ్రాసిఉండేది ఎక్కడఉన్నా. స్వర్గంలోఉన్నా నరకంలోఉన్నా తప్పక జాబువ్రాసిఉండేది. కానీ ఆమెవ్రాయలేదు. యుద్ధం జరుగుతున్నప్పుడుకాని, యుద్ధంముగిసిన తరవాతకాని ఆవిడను గురించి అతను మళ్ళీవినలేదు. మరి, అతను జీవించిఉన్నాడో లేదో కనుగొనడానికికూడా ఆమె ప్రయత్నించలేదు. అంటే దానిఅర్థం ఆవిడ మరణించిందన్నమాట! ఈ లోకంవిడిచి వెళ్ళిపోయిందన్నమాట. ఏ సమాధిలో కూడా లేకుండా శాశ్వతంగా అంతర్ధానమై పోయిందన్నమాట!

అయినప్పటికీ అతను మళ్ళీరేపు 'లూట్' పత్రికా కార్యాలయానికి వెళ్ళనున్నాడు వీలైనంతవరకూ సంగతులు తెలుసుకోనున్నాడు. ప్రపంచంలో ఏ ఇద్దరు మనుష్యులూ ఒక్కలా ఉండరు అది అసంభవం. అతను ఆవిడను చివరిసారిచూచి, పన్నెండేండ్లుగడిచిపోయినమాట నిజమే. కానీ ఆ ఫొటోలోచూస్తే ఆమెలోపెద్దమార్పున్నట్లేమీకనిపించడం

లేదు. అమెటల్గాయే. కానీ ఒక్క విషయం. తానుపొరపాటు పడనట్టయితే, ఆవిడ ఇంకా జీవించి ఉన్నట్టయితే, ఇంతవరకూ ఒక్క ఉత్తరం అయినా ఎందుకు వ్రాయలేదు? కనీసం తను ఎక్కడున్నదీ విచారించ డానికైనా ఎందుకు ప్రయత్నించలేదు? కనీసం ఒక్కసారి అయినా లేదు. ఇందులో అర్థంలేదు. ఇది అసంభవం. కనుక అతను పొర పాటు పడివుండాలి. ఆ చిత్రంలో కనిపించిన మనిషి ఓల్గా కాదు. కానీ, మరి.......

లేదు లేదు. ఈ ప్రశ్న అసంగతం. జవ్యలోవ్ తలవాల్చుకుని మళ్ళీ జరిగినదంతా ఒక్కసారి మననం చేసుకోడానికి ప్రయత్నించాడు. జరిగిన సంఘటనలు, సన్నివేశాలు అన్నీ సవివరంగా మరల జ్ఞాపకం చేసుకున్నాడు .. ....

చేయవలసినదల్లా ఒక్కటే – మొదటినుంచీ ప్రతి విషయం మళ్ళీ ఒకమాటు జాగ్రత్తగా పరిశీలించి చూచుకోవాలి తన దళం కమాండర్ సిమన్‌యుక్‌తో మరల ఒక మాటు మాట్లాడాలి, జరిగిన విషయాలు తారీఖులతోసహా, మళ్ళీ ఒకసారి పరిశీలించి సరిచూచు కోవాలి....

ఇప్పుడప్పుడే గంట, పావు తక్కువ రెండు అయింది. వెంటనే బయలు దేరితే, అరగంట స్టేషన్‌కు వెళ్ళడం. నలభై నిమిషాలు రైలు ప్రయాణం, తరవాత క్లబ్‌కు వెళ్ళడానికి ఇరవై నిమిషాలు. కనుక మూడుంపావు కల్లా ఫ్లయింగ్ క్లబ్ కు చేరుకోవచ్చు ఆ సమయానికి సిమన్‌యుక్ తప్పక అక్కడ ఉంటాడు. మరి, సెలవు ఇంకా పన్నెండు రోజులుండగానే తను అకస్మాత్తుగా రావడం చూచి అక్కడి వారంతా ఆశ్చర్యచకితు లవుతారని జవ్యలోవ్‌కు తెలుసు. అయినా ఫరవాలేదు. వెంటనే తను రైల్వే టైం టేబులుకోసం జేబులో చెయ్యిపెట్టాడు బైండ్ చేసిన చిన్న పుస్తకం అది. ఆ పుస్తకంలో అతనికి ఒకకవరు కనిపించింది. అవును. అది తను విశ్రాంతిగృహంలో ఉండగా అందిన ఉత్తరం. విక్టర్ వ్రాశాడు. ఆ కుర్రవాడు జవ్యలోవ్‌కు దగ్గరి బంధువు. లెనిన్‌గ్రాడ్‌లోని రోడ్ బిల్డింగ్ ఇన్‌స్టిట్యూట్‌లో చదివి అతను ఇటీవలే

పట్ట భద్రుడైనాడు. ఇక ఆ కుర్రవాడికి ఎక్కడో ఒక చోట పని దొరుకుతుంది. ఈ లోగా వచ్చి రెండు మూడు వారాలపాటు జివ్యలోవ్‌తో గడుపు తానని వ్రాశాడు ఆ కుర్రవాడు.

సరే విక్టర్ వస్తే రానీ. అతని కొక టెలిగ్రాం ఇవ్వాలి. స్టేషన్ దగ్గర ఇవ్వవచ్చు సరే ఇంతకూ రైలు ఎన్ని గంటలకు?

5. ఆశాభంగం

"ఇది కేవలం నీభ్రాంతి! నీకన్ను చెదిరింది! అంతే!" అన్నాడు ఏమన్‌యాక్ చివరకు.

విమానాశ్రయంవద్ద పచ్చికమైదానంలో, ఒక ఏటవాలు ప్రదేశంలో వారిద్దరూ కూచునిఉన్నారు. ఏమన్‌యాక్ లావుగా, పొట్టిగా ఉంటాడు. పెద్దతల, లావుపాటిమెడ, మూపు పైవరకూ సన్నగా గొరుక్కున్నాడు. జవ్యలోవ్ చెప్పినకథ అతనికి అంతగా నచ్చలేదు. జవ్యలోవ్ తనకథ చెపుతుంటే అతను విసుగ్గావిన్నాడు. విమానాశ్రయంవంక తదేకంగా చూస్తూ కూచున్నాడు.

"ఎందుకు ఈయన అటువేపు చూస్తాడు. అక్కడ ఏమున్నది విశేషం ?" అని జవ్యలోవ్ తనలోతాను అనుకున్నాడు. నిజానికి విమానాశ్రయంలో విశేషమేమీ జరగడంలేదు. అంతా మామూలుకార్యక్రమమే ...... పలుచదరంగాఉన్న ప్రదేశం మధ్య చిన్నచిన్న అరుణపతాకాలతో గుర్తులుపెట్టిఉన్నాయి. అక్కడొక వ్యాన్‌ఉన్నది. "యాక్ 18" విమానాలు అనేకం ఇంధనం నింపుకోడానికి వరుసగా నిలబడిఉన్నాయి. ఇంధనంతోఉన్న టాంకర్ మెల్లగా వాటిసమీపానికి వెడుతున్నది. శిక్షణ పొందే యువకులుకొందరు నీలిరంగు యూనిఫారాలుధరించి 'ఇన్‌స్ట్రక్టర్' ముందు అర్ధవలయాకృతిలో నిలుచునిఉన్నారు. ఇన్‌స్ట్రక్టర్‌చేతిలో ఏదో 'మ్యాప్' ఉన్నది. ఇదంతా మామూలుకార్యక్రమమే.

హఠాత్తుగా జవ్యలోవ్, ఫ్లయింగ్ క్లబ్‌లో ప్రత్యక్షంకావడం

అక్కడివారిలో అలజడి ఏమీ కలిగించలేదు. ఆయన రాకను గురించి ఎవరూ వ్యాఖ్యానించలేదు కూడా. అయితే యింకా సెలవు ఉండగానే అతను అంత త్వరలో తిరిగి రావడానికి కారణం ఏమిటో తెలుసుకోవాలన్న కుతూహలం మాత్రం అందరిలోనూ వున్నది. వా రడిగిన ప్రశ్నలకు జవ్యలోవ్ కులాసాగా పరాచకాలతో సమాధానాలు చెప్పాడు. సిమన్‌యుక్ ఎక్కడున్నాడా అని చూచి, ఆయన కనిపించగానే అక్కడికి వెళ్లాడు. ఆయనను వెంటపెట్టుకుని మైదానం చివరకు వెళ్లాడు. అక్కడ నిర్జనంగా, ప్రశాంతంగా ఉన్నందున చూసుని తన కథ యావత్తూ ఆయనకు చెప్పాడు.

"చూడండి సిమన్‌యుక్!" అంటూ మళ్ళీ ప్రారంభించాడు జవ్యలోవ్. "ఏది ఎలా వున్నప్పటికీ నా పేర ఉత్తరాలు వచ్చాయని కాసేపు అనుకుందాం. ఉత్తరాలు; అర్థమైందా? పోనీ, ఒక ఉత్తరమే వచ్చిం దనుకుందాం: నేను యుద్ధంలో చనిపోయా ననుకున్నప్పుడు నాకు వచ్చే జాబులను గురించి యెవరు శ్రద్ధ తీసుకుంటారు? కనుక నా పేరుతో వచ్చిన ఉత్తరాలు ఏవైనా ఎక్కడో పోవడమో లేక వరో వాటిని అవతల పారవేసి ఉండడమో జరగవచ్చు. ఈ పని చాలా సులభంగా జరగవచ్చు."

"మనం మళ్ళీ కథ మొదటికి వచ్చామయ్యా!" అన్నాడు సిమన్‌యుక్. "యుద్ధంలో మరణించిన వారి పేర్లతో వచ్చిన ఉత్తరాలన్నీ రాజకీయ కమిసార్ వద్దకు వెడతాయి. అవునా? వాటికి ఆయన సమాధానం వ్రాస్తాడు. మరి ఆ తతంగం యావత్తూ నీకు తెలిసినదే. నీవు యుద్ధం నుంచి తిరిగివచ్చినప్పుడు రాజకీయ కమిసార్ అక్కడే ఉన్నాడు. నీ ఉత్తరాలనుగురించి నీవు ఆయనను అడిగావు. అవునా? ఇంకేంమరి?"
"అడిగాను కానీ ..."

"ఇంకా కానీ ఏమిటి? ఇక ఈ విషయాన్ని గురించి చెప్పవలసిందేమీ లేదు." అన్నాడు సిమన్‌యుక్, చిక్కచిగా.

సిమన్‌యుక్ వయస్సు అరవై దాటింది. పదేండ్ల క్రితమే ఆయన 'రిటైర్' అయినాడు. ఆయన, జవ్యలోవ్ కూడా ఇప్పుడు క్రియాశీలకమైన ఉద్యోగాలలో లేరు. అయినప్పటికీ ఈ విషయంలో ఇద్దరి అభిప్రాయాలు

ఛిన్నంగా ఉన్నాయి ఇద్దరి వైఖరులు వేరుగా ఉన్నాయి. తను ఎంతగానో ప్రేమించి, తనకు ఎంతో ఇష్టమైన పనినుండి తనను తొలగించారని, పైలట్‌గా ఉండే అవకాశం ఇక తనకు లేదని జిప్యలోవ్ బాధపడుతున్నాడు. తన జీవితమే స్తంభించి పోయినట్లు భావించుకుని క్రుంగిపోతున్నాడు అయితే సిమన్‌యుక్ అలాకాదు చరిత్ర తెచ్చిపెట్టిన మార్పువల్లనే వైమానిక దళంలో తను కమాండర్‌గా, పని చేసే కాలం అయిపోయినదని ఆయన విశ్వసిస్తున్నాడు. తన ప్రమేయం లేకుండా ఎవరు ఏపని చేసినా అది అన్యాయమని, చట్టవిరుద్ధమని ఆయన భావన. అలాంటి వైఖరిని విమర్శించి తీరవలసినదేనని ఆయన దృఢ విశ్వాసం.

ఆయనకు వయస్సు పైబడింది. పైగా సాయుధ దళాలలో పని చేయదగిన అధికార్ల కోవకు చెందినవాడు కాదు ఆయన. ఈ కారణాల వల్ల ఆయన, వైమానిక దళంలో పదవినుంచి విరమించ వలసివచ్చింది. ఈ పదవినుంచి విరమించిన తరువాత కూడా సిమన్‌యుక్ కొన్నాళ్ళపాటు యూనిఫారం ధరిస్తూనే వచ్చారు ఈ విషయంలో తనకు గల హక్కును ఆయన వినియోగించుకున్నాడు.

అయితే క్రమేణా ఆయన ఒక విషయం గ్రహించుకున్నాడు. అధికారమూ లేదు, ఆదేశించే హక్కు లేదు. పై పదవిలోకి పోయే అవకాశం అంతకన్నా లేదు. మరి, ఇవన్నీ లేనప్పుడు యూనిఫారం దేనికి? కేవలం అలంకారార్థం తప్ప – ఈ వాస్తవాన్ని గ్రహించుకున్న తరవాత సిమన్‌యుక్ ఇక మళ్ళీ ఆ యూనిఫారం ముట్టుకోలేదు. ఆ ఎతుబూట్లు వేసుకోలేదు. కర్నల్ ధరించే ఆపొడుగాటి బొచ్చుటోపీ ధరించలేదు.

సిమన్‌యుక్‌కు పింఛనువస్తుంది. పెద్దమొత్తమే ముట్టుతుంది. "ఎవరికోసం ఇస్తారు ఈడబ్బు? న్యాయంగా నాకురావలసిన సొమ్మేఇది." అని అంటాడాయన ప్రభుత్వమూ, చుట్టూఉన్న ప్రజలూకూడా జీవితాంతం తనకు ఏదోవిధంగా ఋణపడిఉన్నారని ఆయన అభిప్రాయం. రానురాను డబ్బుమీద ఆయనకు మక్కువ ఎక్కువైంది. ఎక్కువ కష్టపడకుండా అదనంగా కొంత ఆర్జించేమార్గం ఏమిటాఅని ఆలోచించాడు. చివరకు తగినఉద్యోగం ఆయనకు కనిపించింది. ఈ ఫ్లయింగ్ క్లబ్‌లో చేరాడు. సిబ్బందికి సంబంధించినశాఖకు అధికారిగా ఆయనను నియమిం

బాను. విమానయానంతోటి, విమానాలు నడపడంలో శిక్షణపొందే వారి తోటి ప్రత్యక్షసంబంధంకల వుద్యోగంఇది ఇది ఆయనకు ఇష్టమైనపని. ఈఉద్యోగంలో ఆయనమనస్ఫూర్తిగా పనిచేయగలను. యుద్ధసమయంలో ఆయన కమాండర్‌గా పనిచేశాడు. అయితేఆయన గొప్పకమాండర్ కాడు: ఎందుకూవనికిరాని కమాండరూ కాడు. ఏదోసామాన్యమైనవాడుగా ఆయనను పరిగణించారు ఆరోజులలోఆయన, ఇకముందు వేరేఉద్యోగాలు చేస్తానని అనుకోలేదు కానీ, యుద్ధం అయిపోగానే ఆయన రక్షణ మంత్రిత్వశాఖలోని ఒక ఉపవిభాగంలో అధీన నాయకత్వంవహించి పని చేయవలసివచ్చింది. అప్పుడాయన మంచి పింఛనుతో పదవీవిరమణ చేస్తున్న అధికారులనుచూచి అసూయపడుతూ వచ్చారు.

అయితే తనకుకూడా పదవీ విరమణ ఉత్తర్వులు వచ్చే సరికి ఆయన అహంకారం, అభిమానం దెబ్బతిన్నాయి అప్పటినుంచీ ఆయనలో ఒకతత్వం ప్రవర్ధమానమవుతూ వచ్చింది. తను నిర్వహించిన పదవులలో చేరే "కొత్తవారి" పట్ల ఆయనలో వైమనస్యం, వ్యతిరేకభావం ఏర్పడ్డాయి. వారు ఈ పదవులలోకి రావడం దుస్సాహసమని – ఆయన అభిప్రాయం. బాధ్యతారహితంగా, కేవలం బుద్ధిహీనులై వారీ పదవులు నిర్వహించ డానికి సంసిద్ధులైనారని ఆయన ఉద్దేశ్యం

అధునాతనమైన విషయాలన్నిటినీ విమర్శించే తత్త్వం ఆయనలో ఏర్పడింది. జీవితంపట్ల ఒకానొక విచిత్రమైన – విద్డూరమైన దృక్పథాన్ని అలవరచుకున్నారు.

నిజానికి ఏమన్‌యుక్ పెద్దచదువులు చదివినవాడు కాడు. కానీ మనిషిలో చొరవ ఎక్కువ – ఏదైనా ఇట్టే నేర్చుకోగలడు. మంచి మాటకారి కూడా. జీవితంలో అనుభవం ఆయనకొక గర్వకారణం అయింది ఒక సందర్భం వచ్చినప్పుడు దానిని ఎలా మళ్ళించాలో ఆ మెళుకువ ఆయనకు బాగా తెలుసు.

అయితే తాను 'సభ్యత, సంస్కారం' కల వ్యక్తినని అందరూ అనుకోవాలని ఆయన అభిలాష. మాట మాట్లాడితే "సభ్యతా సంస్కారం కల మనం" – అని ప్రారంభిస్తాడు. ఈ ధోరణిలోనే అప్పుడప్పుడు వార్తాపత్రికలలో కూడా వ్రాస్తూ ఉంటాడు.

ముఖ్యంగా పత్రికలలో సంపాదక లేఖలు వ్రాయడం ఆయనకు చాలా యిష్టం. ఆ లేఖలలో ఆయన అనేక విషయాలపై నిశితమైన విమర్శలు కురిపిస్తాడు. ముఖ్యంగా సాహిత్యంపైన రచయితలు వ్రాసే వ్రాతలు అన్నీకూడా అబద్ధాలపుట్ట అని ఆయన అభిప్రాయం. వారు వ్రాసే విషయాలేవీ వాస్తవ జీవితంలో జరగవని ఆయన అంటాడు. సర్వ సాధారణంగా రచయితలనేవారు బాధ్యతారహితంగా వ్యవహరించేవారని ఆయన ఉద్దేశ్యం. తమకు ఏ మాత్రం తెలియని విషయాన్ని గురించి వాళ్ళు ఏదో పిచ్చివర్ణనలుచేసి అందుకు పెద్దమొత్తాలతో ప్రతిఫలం ఆశిస్తారని ఆయన అంటాడు.

ఏదైనా ఒక గ్రంథం వెలువడుతుందనుకోండి. అందులో విషయం తనకుపూర్తిగా కొత్తదిఅయినాసరే, గ్రంథకర్తకంటె తనకే ఆ విషయం ఎక్కువ తెలుసునని పిమన్‌యుక్ అనుకుంటాడు.

ఆయన విమర్శలు చాలా కటువు ఉంటాయి. సమాధానపడే వైఖరివెదికిచూచినా కనిపించదు. న్యాయనిర్ణయంచేసి తీర్పుచెప్పేటప్పుడు అటూ ఇటూ కాకుండా, గోడమీద పిల్లివాటంగా ఉండడమంటే ఆయనకు గిట్టదు. మెత్త మెత్తగా మందలించడం ఆయనకు నచ్చదు. ఖండించ వలసివచ్చినప్పుడు పూర్తిగా "శిరచ్ఛేదం" చేసినట్లు ఖండించ వలసినదే.

ఆయన లేఖలన్నీ ఒకే పద్ధతిలో ప్రారంభమవుతాయి. అలాగే ఒకే తీరులో పరిసమాప్త మవుతాయి. "నేను ఎంతో ఆసక్తితో చదవడం మొదలు పెట్టాను." అని లేఖ ప్రారంభమవుతుంది. "ఈ గ్రంథం చదివిన తరవాత ఎక్కడలేని దిగులు, భయమూ పుట్టుకొస్తాయి. ఇలాంటి పుస్తకం వ్రాయ డానికి నీకుహక్కు ఏమున్నదని పాఠకుడు అడగడం న్యాయమే!" అంటూ లేఖ పరిసమాప్త మవుతుంది. తరవాత తన పూర్తి పేరు, హోదా మొద లయిన వివరాలతో చివర సంతకం చేస్తాడు

చురుకుగా ఉండేవాళ్ళనుచూస్తే పిమన్‌యుక్‌కు గిట్టదు. ముఖ్యంగా కొందరంటే అసలు గిట్టదు. వారికి "అటూ ఇటూ గంతులు వేసేవాళ్ళు" అని ఆయన పేరు పెట్టాడు. వాళ్ళు కనుక పూర్వం తనతో పాటు ఆఫీ సర్లుగా పనిచేసి ఇప్పుడు పదవీ విరమణచేసి ఉన్నట్టయితే వాళ్ళుకూడా తన లాగే ఉండాలని ఆయన కోరిక. వాళ్ళుకూడా తనలాగే "హాయిగా, కడుపులో

చల్లకదలకుండా" కాలంగడపాలని ఆయన అభిలాష. అయితే వారి కొత్త హక్కు మంజూరు చేశాడాయన. తన లాగే వారుకూడా తక్కువశ్రమతో కులాసాగా గడిచిపోయే ఉద్యోగం చేయవచ్చునని ఆయన అంటాడు. వర్తమాన పరిస్థితులతో ఎట్టి ప్రమేయంపెట్టుకోక, చీకూ చింతా లేకుండా కాలం వెళ్ళబుచ్చమని చెపుతాడు. అలాకాక వారు చురుకుగా కార్యకలాపాలలో నిమగ్నులు కావడానికి ప్రయత్నిస్తే మాత్రం సహించడు. అది తన మీద ఒక సవాలుగా, తనకు ఒక అవమానంగా పరిగణిస్తాడు!

"ఒకరు ఉద్యోగంలో ఏ పదవి, ఏ హోదా నిర్వహిస్తారో వారి జీవితం కేవలం దాని ప్రతిరూపమే. ఆ ఉద్యోగంలో, వారు తమ పై అధికారులతోటి, క్రింది అధికారులతోటి యెట్టి సంబంధ బాంధవ్యాలు కలిగి ఉంటారో ఆ సంబంధ బాంధవ్యాల సంయోగమే వారి జీవితం" – అని కొందరు జీవితాన్నిగురించి నిర్వచనంచేస్తూ వుంటారు సిమన్‌యుక్ ఆ కోవకు చెందినవాడే. మరి, ఈ తరహా మనుష్యులకు వ్యక్తిత్వం అనేది పూర్ణానుస్వారం.

ఐవ్యలోవ్ యిప్పుడు చెప్పిన కథంతా విన్నాడు సిమన్‌యుక్. కానీ ఆయనకు ఏ మాత్రం సానుభూతి కలుగలేదు. కాగా, అతనుకూడా అటూ – యిటూ గంతులువేసే వాళ్ళలో ఒకడని భావించాడు.

కానీ ఐవ్యలోవ్ యిలా అనుకోలేదు. తన మాజీ కమాండర్ తనకు పూర్తిగా సహాయం చేయకపోయినప్పటికీ కనీసం తనకు అండగా వుంటాడని విశ్వసించాడు. తన నమ్మకం కేవలం గ్రుడ్డినమ్మకం అని ఐవ్యలోవ్‌కు తెలియలేదు. కనుకనే సిమన్‌యుక్ ఏదోవిధంగా తనకు తోడ్పడగలడనే ఆశతో ఉన్నాడతను.

"రాజకీయ కమిసార్ అసలు అక్కడ లేనేలేదు. ఆ విషయం మీకు తెలుసుకదా?" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్. యుద్ధంలో నాకు అలాంటి పరిస్థితి సంభవించిన తరవాత, తాను గాయపడి ఒకటి, రెండు నెలలపాటు ఆస్పత్రిలో ఉన్నట్టు ఆయనే నాకు స్వయంగా చెప్పాడు. మరి, ఆయన లేని సమయంలో నాకు ఏదైనా జాబు వచ్చి ఉన్నట్టయితే...." అన్నాడు.

"యుద్ధంలో నీకు అలాంటి పరిస్థితి సంభవించిన తరవాత ఒకటి, రెండు మాసాలకు శత్రువుల రహస్య సమాచార పరిశోధకశాఖ డివిజన్

కార్యాలయానికి నన్ను పిలిపించారు. తమకు అందిన సమాచారాన్నిబట్టి నీవు జీవించే ఉన్నావని చెప్పారు." అన్నాడు సిమన్‌యుక్ మధ్యలో అందుకుని – "మరి ఇక ఆ తరవాత నీ పేర ఏదైనా జాబు వచ్చి ఉన్నట్టయితే అది నాకు చేరి ఉండేది. దానిని నేను రహస్యసమాచార పరిశోధకశాఖ ఏజంటుకు పంపి ఉండేవాణ్ణి – తెలిసిందా ?" అన్నాడు.

ఆయన మాటలు జవ్యలోవ్ తలమీద మేకుపెట్టి సుత్తితోకొట్టినట్టు ధ్వనించాయి. ఆ మేకు నేరుగా లోపలికి దిగిపోయి, అతని గుండెల్లో గుచ్చుకున్నది.

ఎన్నో సంవత్సరాలు అతను చెప్పరాని వేదన అనుభవించాడు. గతాన్ని మళ్ళీ ఎప్పటికీ జ్ఞాపకం చేసుకోకూడదని నిశ్చయించుకున్నాడు. తన్ను తాను శిక్షణలో పెట్టుకుంటూ వచ్చాడు. కానీ ఇవన్నీ వ్యర్థమైనాయి.

విమానాశ్రయం నుండి అప్పుడే బయలు దేరుతున్న ఒక విమానం వంక చూచాడు అకస్మాత్తుగా అతనిమనస్సు ఎక్కడికో ఎగిరిపోయింది. ఆ విమానం తనే నడుపుతున్నట్టు తోచింది. గతమంతా ఒక్కసారి అతని స్మృతి పథంలో మెరిసింది........

అతని విమానం శత్రుభూభాగంపై విహరిస్తున్నది. పాపిష్ఠి శత్రు విమానం ఒకటి అతనికంటపడింది. దానిని అతను వెంటాడడం ప్రారంభించాడు. అతనాపని చేయవలసినదికాదు. అప్పటికే అతను ఒక శత్రు విమానాన్ని కూల్చివేశాడు. అతని మందుగుండు సామగ్రి అప్పటికే అయిపోయింది. పైగా అతని విమానంలో ఇంజన్ సరిగా పనిచేయడం లేదు. ఇన్ని ఇబ్బందులు ముందు పెట్టుకుని అతను ఈ కార్యానికి సాహసించాడు. ఇది కూడనిపని.

కానీ సింహం, లేడిపిల్ల కంటపడినప్పుడు తాను ఎటువంటి పరిస్థితులలో ఉన్నా ఊరుకోజాలదు. అలాగే జవ్యలోవ్. శత్రువిమానం కంటపడగానే దానిని వెంటాడుతూవెళ్లాడు. అప్పటికది చాలదూరం వెళ్ళిపోయింది. అయినా జవ్యలోవ్ తన విమానాన్ని అతిచాకచక్యంతో నడిపి, శత్రువిమానాన్ని సమీపించగలిగాడు. ఇక దానిని దెబ్బకొట్టడమే తరువాయి. కానీ ఇంతలో, సూర్యకాంతిలో జలకమాడుతున్న ఆ గగన వీధిలో అకస్మాత్తుగా మరొక శత్రువిమానం పొడగట్టింది.

ఆ విమానం యువకుడైన ల్యాటికోవ్ విమానాన్ని వెంటాడుతూ వస్తూంది ల్యాటికోవ్ జవ్యలోవ్ దళానికి చెందినవాడే. జవ్యలోవ్ కొలది క్షణాలలోనే తన విమానాన్ని మళ్ళించి, జర్మన్ విమానికీ ల్యాటికోవ్ విమానానికి మధ్య చొరపడడానికి ప్రయత్నించాడు. తృటి కాలంలో అతనీపని చేయడానికి ప్రయత్నించి వచ్చటికీ, అప్పటికే చాలా ఆలస్యమై పోయింది. శత్రువు, ల్యాటికోవ్ విమానాన్ని మరతుపాకితో కాల్చనే కాల్చాడు. ఇంకేమున్నది? ల్యాటికోవ్ విమానం నుండి నల్లటి పొగలు బయలు దేరాయి. విమానం కూలిపోవడం ప్రారంభించింది. అయితే విమానంతో పాటు ఒక తెల్లటి పారాచూట్ కూడా గుమ్మటంలా తిరుగుతూ క్రిందికి జారిపోవడం కనిపించింది!

అయితే ఆ క్షణంలో జవ్యలోవ్‌కు ఒక విషయం స్ఫురణకు రాలేదు. ఓల్గా పనిచేసే దళం కమాండర్ లెఫ్టనెంట్ వొరోనిన్, సరిగ్గా యిదే పరిస్థితులలో సిరోచితము, సాహసోపేతము అయిన ఘనకార్యం సాధించాడన్న విషయం అతనికి తట్టలేదు. అదేవిధంగా, ఇప్పుడు తనుకూడా తన స్నేహితుణ్ణి కాపాడడానికి అలాంటి సాహస కృత్యమే చేస్తున్నా నన్న సంగతి అతనికి తెలియలేదు. అయితే తరవాత తను ఒక వెచ్చని నీళ్ళమడుగులో పడిపోయి అలసటవల్ల, ఆకలివల్ల బాధపడుతూ, దట్టమైన అడవిలోగుండా ప్రాకుతూ, నడవలేక నడుస్తూ ఆత్మరక్షణ చేసుకోడం జరిగింది. వొరోనిన్ చేసిన సాహసకార్యమే తాను చేశానని అప్పుడతను తెలుసుకోగలిగాడు.

ఈ క్షణంలో జవ్యలోవ్, ల్యాటికోవ్ పరిస్థితిని గురించే ఆలోచించాడు. అతని మనస్సులో మరొక ఆలోచన లేదు. ల్యాటికోవ్ ఇరవై ఏండ్ల యువ పైలట్ విమానశిక్షణ పాఠశాలలో శిక్షణపొంది మూడు మాసాం క్రితమే అతను జవ్యలోవ్ దళంలో చేరాడు. మరి ఇలాంటి కుర్రవాణ్ణి ఏమైనాసరే కాపాడి తీరాలని నిశ్చయించుకున్నాడు జవ్యలోవ్.

అతను తనవిమానాన్ని అశ్విచాకచక్యంతో నేలమీదికి దింపాడు. అప్పటికే పారాచూట్ సహాయంతో క్రిందికిదూకిన ల్యాటికోవ్ అతని

దగ్గరికి పరుగెత్తుకుంటూ రాసాగాడు. అయితే అతను కుంటుతున్నాడు. అతని కాలికి బలంగా గాయం తగలడమో ఏదో జరిగింది.

ఇదేసమయంలో జర్మన్ కారు ఒకటి రోడ్డుమీద నిలబడి ఉండడం జవ్యలోవ్ చూశాడు జర్మన్ సైనికులు కొందరుపొదలచాటునుంచి దూసుకుని రావడంకూడా అతనికి కనిపించింది. కాల్పులుకూడా వినిపించాయి. తుపాకిగుండ్లు దూసుకువస్తున్నాయి. జర్మన్‌లు వారిపైనబడబోతున్నారు. అయితే ల్యాటికోవ్ అప్పటికే విమానంలో ఎక్కికూచున్నాడు జవ్యలోవ్ తనవిమానాన్ని బయలుదేరతీశాడు కానీ ఉన్నట్టుండి విమానం ఒకపెద్ద కుదుపుఇచ్చింది. నేలలో ఏదో ఒకపెద్దరంధ్రం ఏర్పడినట్లున్నది - లేదా ఏపుగాపెరిగిన గడ్డిదుబ్బులమధ్య కనిపించకుండా టాంక్ విధ్వంసక మందుగుండు సామగ్రి ఏదో అడ్డంపెట్టి వుంచారు. అందువల్ల అతనివిమానం పెద్దకుదుపుఇచ్చింది. వెంటనే అతను విమానంలోనుంచిదూకి అడవివైపు పరుగుతీశాడు. వెనకనుంచి పెద్దప్రేలుడుశబ్దం వినిపించింది. మంటలు లేచాయి.

అదృష్టవశాత్తు జవ్యలోవ్ ప్రాణాలతో బయటపడ్డాడు. ఎక్కడో, నూటికి కోటికిగాని ఇలాజరగదు. అయితే అతను ఈ ప్రమాదంనుంచి ఎలాబయటపడ గలిగాడో అతనికే తెలియదు. ఆప్రేలుడువల్ల వెనుక నుంచి వస్తున్న శత్రువులు కొందరు మరణించి ఉండవచ్చు ఏమైనా ఇది కేవలం అదృష్టం. అతను అడవిలోగుండా పరుగుతీయసాగాడు. చెట్లూ, చేమలు, గుంటలు, మిట్టలు - తట్టుకుని పడుతున్నాడు. మళ్ళీ లేస్తున్నాడు కాలికొద్దీ పరుగెత్తుతున్నాడు.

వెనుకనుంచి శత్రువుల కాల్పులు సాగుతూనే ఉన్నాయి. జవ్యలోవ్ పరుగు తీస్తూ మళ్ళీ ఒక మడుగులో పడి పోయాడు. అతనికి ఎక్కడలేని అలసట, ఆయాసం ముంచుకుని వచ్చాయి. మడుగులో నుంచి లేచి ప్రాకుతూ, పడుతూ, లేస్తూ అలాగే ప్రయాణం సాగించాడు......

అప్పుడతనికి జ్ఞాపకం వచ్చింది, ఓల్గా ఎంతగానో ప్రశంసిస్తూ వారోవిన్ చేసిన ఘన కార్యాన్ని గురించి చెప్పింది. మరి తనుకూడా అలాంటి పనే చేశాడు. అయితే వారోవిన్ లాగా తను తన స్నేహితుణ్ణి కాపాడ లేక పోయాడు।

వార్‌శోవ్ అరణ్యంగుండా నడుస్తూ లేస్తూ. ప్రాణాలు అరచేత పట్టుకుని ప్రయాణం సాగించారు. జవ్యలోవ్. మధ్యమధ్య సొమ్మ సిల్లి పోతున్నారు. అప్పుడతనికి తొలిసారిగా ఒక ఆలోచనవచ్చింది. తనుఎంత అవమానకరమైన పరిస్థితులలో,ఎంత అప్రతిష్టతో ప్రాణాలు విడుస్తున్నదీ అతనికి అవగతమైంది. మరి తన జీవితం ఇలా పరిసమాప్తి కావడం, ఎన్నటికీ ఓల్గాకు తెలియకుండా ఉండడమే మంచిదని అతను అను కున్నారు.

చివరకతను తన స్థావరంచేరు కున్నారు. అతను అక్కడికి చేర గానే మొట్ట మొదట చేసిన పని ఏమిటంటే, తన కేమైనా ఉత్తరాలు వచ్చాయా అని అడగడం.

ఉత్తరాలేమీ రాలేదని వారు చెప్పారు సిమన్‌యుక్ చెప్పినది సత్యమే. ఓల్గా మరణించి ఉంటుంది ఆమె ఘనతకు తగిన కార్యం చేయ డానికి జవ్యలోవ్ యత్నించాడన్న సంగతి ఆమెకు ఇక ఎన్నటికీ తెలి యదు. యుద్ధం ముగిసినదని, యుద్ధ రంగంనుంచి అతనిని ఇంటికి పంపి వేశారని, కారణాలు ఏవీ చెప్పకుండానే అతనిని ఉద్యోగం నుంచి తొల గించారని ఆమెకు ఎన్నటికీ తెలియదు.

అతని పై ఎట్టివేరా రోపణలూ లేవు. అతన్ని చాలమర్యాదగా, గౌరవంగా చూచారు. "నీవింకా యువకుడవు. విజ్ఞానికి మంచి వయస్సులో వున్నావు. పౌర సంబంధమైన వుద్యోగం ఏదైనా చేసుకోవచ్చు. కొత్త ధనం గడించవచ్చు. నీవు యుద్ధంలో వైమానికుడుగా పని చేసినవాడివి. కొద్దో, గొప్పో ధనం ఆర్జించడం నీకేమీ కష్టమైన పని కాదు!" అని వారు అతనికి సలహా ఇచ్చారు.

తాను నిర్దోషినని వాదించడం కాని, తన నిర్దోషిత్వాన్ని ఋజువు పరుచుకోడానికి ప్రయత్నించడం కాని వృధా అని, అది అర్థం లేని పని అని జవ్యలోవ్‌కు తెలుసు శత్రువులు ఖైదీలుగా పట్టుకున్నవారిని లేదా శత్రువుల భూభాగంలో చిక్కుపడినవారిని విడుదల చేసి. సాయుధదళాల నుంచి పంపించి వేస్తున్నారనీ అతనికి తెలుసు. వారు తిరిగి వచ్చిన తర వాత ఒకటి రెండు సార్లు వారి ప్రవర్తనను గురించి దర్యాప్తు చేసి ఉద్యో గాలనుంచి తొలగిస్తున్నారు. లోగడ ఇలా అనేక సార్లు దర్యాప్తు చేసి,

ప్రవర్తన సరియైనదేనని బుజువైన పిమ్మట కూడా అనేక మందిపై తిరిగి ఏవో నేరారోపణలు చేయడం జరిగింది. ఇదంతా జవ్యలోవ్‌కు తెలుసు.

అతనిపైన కూడా ఏదో నేరారోపణ చేశారు. అయితే యుద్ధ రంగంలో తనకథ యావత్తూ అతను పూసగుచ్చినట్లు చెప్ప గలడు. తను ఒక్క నిమిషంకూడా శత్రువు చేతుల్లో చిక్కలేదు. విధి నిర్వహణలో ఒక్క క్షణం కూడా ప్రమత్తతతో మెలగ లేదు అతనివద్ద దాఖలాలు వున్నాయి. గుర్తింపు పత్రాలు అతనివద్ద భద్రంగా వున్నాయి.

అతని భవిష్యత్తు ఎవరి చేతులలో వున్నదో వారికి విషయం విస్పష్టంగా తెలుసు అయినప్పటికీ పాషాణం లాగా హృదయ శూన్యమైన ఏదో కఠిన సూత్రానికి కట్టుబడి వారు ఈ చర్య తీసుకున్నారు. ఏ ప్రపంచాన్ని విడిచి అతను మన జాలడో ఆ ప్రపంచం నుంచి అతనిని శాశ్వతంగా బహిష్కరించారు.

తనకు జరిగిన ఈ అన్యాయాన్ని సహించ లేక పోయాడు జవ్యలోవ్. ఏదో విధంగా సమాధాన పరుచుకుని ఊరుకోలేక పోయాడు. అత్యంత క్రూరము, అవమాన కరము అయిన ఈ తీర్పు పైన ఈ నిర్ణయం పైన అతని హృదయము, బుద్ధి బలం కూడా ఒక్క పెట్టున తిరుగు బాటు చేశాయి. అయితే అతను చేయగల పని ఒక్కటే - అది, గతాన్ని మరచి పోవడానికి ప్రయత్నించడం. 1948 లో తనకు ఏం జరిగినదో అది జ్ఞాపకం తెచ్చుకోకుండా శాశ్వతంగా మరచి పోవడానికి ప్రయత్నించడం. అవును. మరిచిపోకతప్పదు.

మరి ఇప్పుడు సిమన్‌యుక్ మళ్ళీ ఈ విషయం జ్ఞాపకానికి తెచ్చాడు. చాలా క్రూరంగా ఆయన ఈ పనిచేశాడు. మానిపోయిన గాయం మళ్ళీ పెలపేసి నట్టయింది.

తన కథంతా విని సిమన్‌యుక్ చెప్పిన మాటలకు జవ్యలోవ్ వెంటనే సమాధానం చెప్పాలను కున్నాడు. చాలా మొరటుగా, ఆయనకు అవమానకరంగా ఉండేటట్లు బదులు చెప్పాలనుకున్నాడు - "మీరన్న మాటలు శుద్ధతప్పు. మీవైఖరి నీచంగా, నికృష్టంగా, జుగుప్సా కరంగా ఉన్నది." అని ముఖంమీద కొట్టినట్లు చెప్పాలను కున్నాడు.

కానీ సిమన్‌యుక్ చెప్పినమాట ఏవిధంగాతప్పు? ఆయన నిజమే చెప్పాడా? శత్రువుల రహస్య సమాచారాల కార్యాలయానికి ఆయనను పిలిపించారు, ఇదిఒకప్రత్యేకశాఖ. ఈ శాఖను 1943 నుంచి 'స్మెర్ష్' అను పేరుతో పిలుస్తూవచ్చారు. మరి, జవ్యలోవ్ పేర ఏవైనాఉత్తరాలు వచ్చి ఉన్నట్టయితే, సిమన్‌యుక్ వాటిని ఈ కార్యాలయంవారికి అందజేసి ఉండేవారు. ఆయన చెప్పిన ఈ మాటకూడా నిజమే. కాని ఉత్తరాలేవీ రాలేదు అంతే. కనుక ఇక ఈవిషయమై వాదన పెట్టుకునేదేమున్నది?

తర్కంచెప్పే మాటఇది. కానీ దీనికి భిన్నమైన మరొకగొంతు జవ్యలోవ్‌కు వినిపించింది. ఈరకమైన తర్కంపై ఇన్నిసంవత్సరాలుగా తిరుగుబాటుచేస్తున్న కంఠస్వరంఇది ఇదిఇప్పుడు మునుపటికంటె మరింత బిగ్గరగా పలికినట్టు అతనికి తోచింది. "నీకువచ్చిపడిన ఈకొత్త సమస్య పట్ల సిమన్‌యుక్ చాలా అలక్ష్యం వహించారు. తిరస్కారభావంతో చూచారు. నీకుజరిగిన అన్యాయం అన్యాయంగా భావించడంలేదు. నీప్రస్తుతపరిస్థితి ఆయనకు చీమకుట్టినట్టుగాకూడా లేదు" అని ఈకంఠస్వరం తనకు సూచిస్తున్నట్టు జవ్యలోవ్‌కు అనిపించింది.

"ఆవిడ జీవించేఉన్నది!" అన్నారు జవ్యలోవ్ బిగ్గరగా సవాలు చేస్తున్నట్టుగా ఈమాటఅంటూ సిమన్‌యుక్ కళ్ళలోకి సూటిగాచూచారు.

"కన్ను చెదిరినందు వల్ల భ్రాంతి పడ్డావు! ఇది కేవలం నీభ్రాంతి తప్ప మరొకటికాదు కామ్రేడ్ మాజీ మేజర్!" అన్నాడు సిమన్‌యుక్. ఇలా అని వికారంగా ఒక నవ్వునవ్వాడు: "లేనిది వున్నట్టు భావించుకుని గాలిమేడలు కడుతున్నావు. అంతే!" అన్నాడు మళ్ళీ.

"కాదు, కానే కాదు!" అని బిగ్గరగా అరచాడు జవ్యలోవ్.

"కాదా! భ్రమకాదా!" అని అడిగాడు మళ్ళీ, సిమన్‌యుక్.

"ఆమె ఓల్గాయే! ఎక్కడున్నా, ఎన్ని వేలమందిలోవున్నా నేనావిడను గుర్తు పట్టగలను!" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

జవ్యలోవ్ చాలా వుద్విగ్నుడై వున్నాడు. ఇది చూచి సిమన్‌యుక్‌కు కోపం వచ్చింది.

"అయితే దాన్ని గురించి నన్నేం చేయమంటావు అని సూటిగా ప్రశ్నించాడు.

"మీరు రాజకీయ కమిసార్‌ను అసలు కలుసుకున్నదీ లేనిదీ ఒక సారి బాగా జ్ఞాపకం చేసుకుని చెప్పండి ఓల్గా చనిపోయిందని వ్రాసిన దెవరో మీకు తెలిసే వుంటుంది........ ఆయనకు ఇంకా అనేక విషయాలు తెలిసి వుంటాయి. మన కెవరికీ తెలియనివి ఎన్నెన్నో వివరాలు, సూక్ష్మ విషయాలు ఆయనకు తెలిసి వుండవచ్చు. ఏదైనా మరికొన్ని ముక్కలు ఆయన చెవిన పడి వుండవచ్చు...... " అన్నాడు జవ్యలోవ్

"అగ్నిజ్వాలలకు ఆహుతి అయిన విమానంతో పాటు ప్రాణాలు కోల్పోయిన వారిని గురించి వివరాలు సూక్ష్మవిషయాలు ఏమీ వుండవు. వారు చెవిన వేసి వెళ్ళే ముక్కలూ వుండవు" అన్నాడు సిమన్‌యుక్.

"కానీ అదిపొరపాటు. చూస్తే మీకుమాత్రం తెలియడంలేదూ పొరపాటని? ఈబొమ్మ ఆమెదే నేను పరీక్షగాచూచాను, ఇది ఆవిడ దేనని నాకుతెలుసు. నేనురేపు ఉదయమే 'లూట్' పత్రికా కార్యాలయానికి వెడతాను ఈఫొటో ఎక్కడతీసిందీ వాళ్ళుచెపుతారు. ఆవిడ అడ్రెస్, మొదలయినవన్నీ నాకు తెలియజేస్తారు ...." అనిచెప్పాడు జవ్యలోవ్.

"ఊఁ! తెలియజేస్తేఏమిటి?"

"అంటే మీఉద్దేశ్యం?"

"తెలియజేస్తే నీవుఏంచేస్తావని?"

"ఏం చేస్తానో తెలియడం లేదూ? - వెంటనే ఆవిడకు టెలిగ్రాం ఇస్తాను - ఏ విమానం దొరికితే ఆ విమానంలో అక్కడికి వెళతాను. ఇంకానాకు పదకొండు రోజులు సెలవు ఉన్నది.

"ఓహో, అలాగా! పెద్ద దండయాత్ర ప్రారంభిస్తానన్నమాట!

"ఇక మీ శేషణ పరాచకాలు కట్టిపెట్టండి సిమన్‌యుక్! ఓల్గా నాకు ఎలాంటిదో మీరుఅర్థంచేసుకోగల రనుకుంటాను. ఆవిడ నాప్రాణం. నేనిప్పుడు నిజంగా జీవించిలేను! నేనిప్పుడు గడుపుతున్న జీవితం నిజమైన జీవితం కాదు - కానీ ఆవిడ నాకుకనిపిస్తే...."

"ఊఁ! కనిపిస్తే?" అని అడిగాడు మళ్ళీ సిమన్‌యుక్, ఆయన చూపుల్లో ఏదో ఆసక్తి, ఆతృత గోచరించాయి.

"కనిపిస్తేనా?—" అని ఆగిపోయాడు జవ్యలోవ్ - కనిపిస్తే ఏం చేయదలచాడో సిమన్‌యుక్‌కు చెప్పలేక పోయాడు జవ్యలోవ్.
"కనిపిస్తే ఏంచేయాలో నీకు తెలియదు అవునా?" అన్నాడు సిమన్‌యుక్. వాజాగా. సరే! నీకుతెలియక పోతే నేను చెపుతానువిను - ఆవిడ జీవించి వున్నదనే అనుకుందాం. ఆవిడ అడ్రెస్ - అదీ నీవు కనుక్కుంటావే అనుకో - అప్పుడక్కడికి వెడతావు - అవునా? - నీకొకపాట తెలుసు ననుకుంటాను 'ఎక్కడున్నదియిల్లు, ఎక్కడున్నది వీధి? నేను ప్రేమించిన, నా ప్రియసఖి ఎక్కడ ....' ఇలా పాడుతూ వెదుక్కుంటూ ఆవిడఇల్లు కనుక్కుంటావు. 'ఇదిగో ఇల్లు, ఇదిగో వీధి' అని మళ్ళీ పాడతావు. నీవు ప్రాణప్రదంగా ప్రేమించిన ప్రియురాలు కనిపిస్తుంది. కానీ ఆవిడ యిపుడు వెనుక నీవు చూచినట్టుండదు. ముప్పయి ఏండ్లుపైన బడి ముసలిదై పోయి తర్రతో వుంటుంది, గంపెడు పిల్లలతో కాపురంచేస్తూ వుంటుంది. పిల్లలు బడినుంచి వస్తారు. ఎక్కడికో పనిమీద వెళ్ళినభర్త హఠాత్తుగా ఊడిపడతాడు. |.... మరి, అప్పుడు ...."

"ఇక ఆపండి...." అని అరిచాడు జవ్యలోవ్.

"కాదు. నీవు అడిగిన విషయం, నీవు కోరుకున్న విషయం చెపుతున్నాను. నీవది వినక తప్పదు"—అన్నాడు సిమన్‌యుక్; కమాండర్ శాసించినట్లుగా కఠినంగా వున్నది ఆయన కంఠస్వరం.... "సరే—ఇక నీవు మరొక కుటుంబంలో వెళ్ళి ప్రవేశిస్తావన్నమాట. నేను ఫలానా వాణ్ణి, ఫలానా పనిమీద వచ్చాను—అని చెప్పుకుంటావు....అర్థమైందా?—

"అలాంటిది ఎన్నటికీ జరగదు."

"ఎందుకు జరగదూ? — జరిగేది అంతే! ఇన్ని సంవత్సరాలుగా ఆవిడ నీకోసం కనిపెట్టుకుని, పడిగాపులుగాస్తూ పడిఉండదు. ఇంత వరకూ ఆవిడ పెళ్ళి చేసుకోకుండా నీకోసం కనిపెట్టుకుని ఉంటుందను కున్నావా? సరే - ఇప్పుడు నీవు ఊహించినట్లుగా ఆవిడ ఓల్గా అయితే జరిగే దేమిటో చెప్పాను. ఇక రెండోవైపునుంచి ఆలోచిద్దాం. ఆవిడ ఓల్గా కాదను కుందాం కాసేపు. నామటుకునేను ఈ రెండవ విషయాన్నే ఎన్ను కుంటాను. నీకుకూడా ఇదే మలువైన మార్గం అనుకుంటాను. కాన ఊహించిచూడు : ఈ పన్నెండేళ్ళ బట్టి ఆవిడ జీవించే ఉంటే, నీ కొక్క—

ముక్కకూడా వ్రాయలేదంటే దాని అర్థం ఏమిటి? ఏమిటో నీవు గ్రహించగలవు. అలాంటప్పుడు ఆవిడ దగ్గరికి నీవు వెళ్ళడందేనికి? అంతటి నికృష్టమైన పని మరొకటి ఉండదు. నీవామె దగ్గరికి వెళ్ళేది ఆమెను నీవశం చేసుకోడానికా? లేక ఆవిడను చూచి కన్నీరు కార్చి రావడానికా? వశం చేసుకోడానికైతే, అందుకు నీకు హక్కు ఏమున్నది? యుద్ధం మూలంగా అయిపోవలసినదంతా అయి పోయింది. ఇంతకాలం నీవు ఆవిడను గురించి మమకారం పెట్టుకుని హృదయ భారంతో క్రుంగిపోతున్నావు. ఆవిడ ఏమో ఈ వ్యవహారాన్ని ఎన్నడూ పట్టించుకో లేదు...."

"ఇక ఆపండి...." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"ఉండు. ఇంకా ఉన్నది. నేను చెప్పిన ఈ రెండు విధానాలూ నీకు నచ్చినట్టు లేదు చూడబోతే. సరే – ఇక మూడవ మార్గం చెపుతాను విను. ఒకమాటు అదికూడా పరిశీలించి చూద్దామా? ఆవిడ ఇప్పటికీ సజీవంగా ఉంటే చూడాలని, ఎప్పుడో ఎన్నో ఏండ్లక్రితం ఆవిడ నీకిచ్చిన మాట ఇప్పటికీ తప్పకుండా దానికి కట్టుబడి ఉండాలని నీ కోరిక. ఇది అత్యంత విస్మయం కలిగించే విషయం! అయినా నీ అభిలాష అదే! నీ పరిస్థితి చూస్తూవుంటే వెనకటి తమాషా ఒకటి జ్ఞాపకంవస్తున్నది. అదేమిటో నీకు తెలుసునా? – ఒకతని భార్య సముద్రతీరాన గడపడానికి వెళ్ళిందట. అతను తన భార్యను అనుమానించాడు. తన స్నేహితుడితో ఈ విషయం వ్యక్తంచేశాడు. ఆవిడ సముద్రతీరాన ఎవడితోనో కలిసి తిరుగుతూ ఉంటుందంటావా అని స్నేహితుణ్ణి అడిగాడు. తప్పక ఆపని చేసి ఉంటుంది అని స్నేహితుడన్నాడు. అయితే చిన్ననాటి స్నేహితుడితో కలిసి తిరుగుతున్నదో లేక కొత్తవాణ్ణి ఎవరినైనా వెంటవేసుకున్నదో యిదమిద్ధంగా చెప్పలేనన్నాడు. ఇలా అంటూ జేబులోనుంచి ఒక నాణెం బయటికి తీశాడు – దీన్ని ఎగరేద్దాము, బొమ్మపడితే మీ ఆవిడ తన చిన్న నాటి స్నేహితుడితో తిరుగుతున్నట్టూ, బొరుసుపడితే కొత్తవాడితో తిరుగు తున్నట్టూ నిశ్చయించుకుందాము – అన్నాడు. అది విని భర్త 'ఉండు ఉండు! ఇంకొకమాట – ఒకవేళ నా భార్య ఎవడితోనూ తిరగకుండా నా పట్ల విశ్వాసంతో ఉన్నట్టయితే, దానికేమిటి గుర్తు?' అని అడిగాడు –

అప్పుడు స్నేహితుడు 'ఈ నాణెం ఎగరవేస్తే అది క్రింద పడకుండా గాలి లోనే ఆగిపోయినట్లయితే నీవు చెప్పినట్లు అనుకోవలసి ఉంటుంది.'– అని సమాధానం చెప్పాట్ట. విన్నావా? అదీ కథ" – ఈ కథ చెప్పి సిమన్ యుక్, పగలబడి నవ్వారు. అయితే మళ్ళీ అంతలోనే గంభీరము వ్రదవహించారు. "సరే – ఇక మూడవ మార్గం చెపుతాను, విను – విమానానికి నిప్పు అంటుకున్నప్పుడు ఆవిడ మరణించకుండా నిజంగా బ్రతికి బయటపడిందనే అనుకుందాం. నా ఉద్దేశ్యంలో యిలా జరగడానికి ఏమాత్రం వీలు లేదు. అయినా, విమానంనుంచి క్రిందికి దూకో, మరో విధంగానో బ్రతికి బయటపడిందనే అనుకుందాం. నీలాగానే అప్పుడావిడ శత్రువుల భూభాగంలో దిగిపోయిందనుకుందాం. ఇకక్కడ ఆవిడఏపరిస్థితు లలో ఉంటుందో, ఏం చేస్తుందో నీవూ నేనూ కూడా ఊహించుకోవాలని విషయం. ఆవిడ జర్మన్‌లకు లొంగిపోవచ్చు లేదా మరేదైనా చేయ వచ్చు. ఆవిడను వాళ్ళు అరెస్టుచేసి తరవాత విడుదల చేయవచ్చు. కానీ ఒక్కసారి ఆలోచించి చూడు! అలాంటి పరిస్థితులకు లోనైన మనిషిని గురించి విచారించడం, ఆవిడను చూడాలని ప్రయత్నించడం నీకు గౌరవ ప్రదమైన విషయమేనా చెప్పు? అలాంటి మనిషి మనకు భార్యగానో లేక చెల్లెలుగానో లేక మరేవిధమైన సంబంధమూలేకుండా ఉండడం మంచి దయినదని మనం భావించవలసి వస్తుంది." అన్నారు.

"ఇక చాలు సిమన్‌యుక్ – విన్నదిచాలు!" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"లేదయ్యా, ఇంకా పూర్తికాలేదు. నీవు ఆ సాంతం వినక తప్పదు. ఇక ఒక నిమిషంలో ముగిస్తాను. కానీ ఒక్కవిషయం. నీవే ఈ గొడవంతా నాకు చెప్పావు. నీ పగటి కలలన్నీ చెప్పి నన్ను విసిగించావు. విన్నాను. అద్భుతమైన నీ 'గంధర్వగాధ' పూర్తిగా అర్థం చేసుకొన్నాను ఇంకా చెప్పాలంటే నీ కంటేకూడా బాగా అర్థం చేసుకున్నాను. చచ్చిపోయిన వెనకటి జీవితాన్ని పునరుజ్జీవింప జేసు కోవాలని నీ అభిలాష. గతాన్ని ప్రస్తుతంలో ప్రవేశ పెట్టాలని నీ కోరిక. కానీ ఒక ముఖ్య విషయం నీవు మరువకూడదు. గతం గతమే – అది ఎన్నటికీ తిరిగిరాదు. ఎన్నో ఏండ్లనాడు నీవు వైమానిక దళంలో చూచిన ఓల్గా, ఇప్పటి ఓల్గాకాదు. ఆవిడ హస్త స్పర్శ వలన ఒకప్పుడు నీవు

పొందిన ఆనందం మరల ఇప్పుడు తిరిగిరాదు. వస్తుందని అనుకుంటున్నావు నీవు—అదేవచ్చిన చిక్కు. రాదు; ఎన్నటికీ రాదు. ఈ మాట శిలాక్షరం! తెలిసిందా ?"

జవ్యలోవ్‌కు ఆగ్రహం ఆగలేదు. నరనరాలు ఉడికి పోతున్నాయి. అతి కష్టంమీద నిభాయించుకోడానికి ప్రయత్నించాడు. "ఇలాంటి శిలాక్షరాలు చెక్కినవారు అగ్నిపరీక్షలకు గురి అయినారు" అన్నాడు పళ్ళు కొరుకుతూ.

"ఏమిటీ! రాజకీయాలు నా కంటె నీకే ఎక్కువ తెలిసినట్లున్నదే! చూడు జవ్యలోవ్! నీవు నా దళంలో పని చేసినవాడివి. అంటే నీవు నాకు పుత్ర సమానుడివి." అన్నాడు సిమన్‌యుక్. ఆయన మాటల్లో ఒకానొక హృదయావేదన వ్యక్తమైంది.

తరవాత ఇంకా ఇలా అన్నాడు. అందుచేత ఎవరికీ ఎన్నడూ చెప్పని ఒక విషయం నీకుచెపుతాను. నల్లనివన్నీ నీళ్లు, తెల్లనివన్నీపాలు అనుకోకు. ఈ కనిపించేదంతా అక్షరాల నిజమని నమ్మకు. కాస్త ఆలోచించు సరియైన బాటలో ప్రయాణం చేయగలుగుతావు అనవసరంగా ఆశ పెంచుకోకు. అర్థమైందా? అయినా ఎందుకీ గొడవ! నీకు మంచి ఆరోగ్యం వున్నది. బాగా బలిసి వున్నారు. నీవింకా చిన్న వాడివి. ఏ బంధాలూ లేనివాడివి. కనుక వున్నంతలో హాయిగా ఆనందంగా జీవితం గడపరాదూ?—"

ఇలాచెప్పి సిమన్‌యుక్ మౌనంవహించాడు. తరవాత పళ్ళునిరు చుకున్నాడు. విమానాశ్రయం కొనవరకూ దృష్టి సారించాడు.

"ఈ వెధవలు ఇంతవరకూ నాకుభోజనం పట్టుకురాలేదు! ఆకలి దగ్గున మండుతున్నది. అసలు, భోజనం అనేది పట్టుకొస్తే, తరవాత చెపుతాను సంగతి – సివరంతైనా మిగలకుండా తినేస్తాను!" అన్నాడు.

"అదీకథ. ఆయనకు భోజనం కావాలట! ఆయన దృష్టి అంతా ఇప్పుడు భోజనంమీదనే!" అని తనలోతాను అనుకున్నాడు జవ్యలోవ్. అతనికి అంతకంతకూ కోపం అధికమవుతున్నది. సిమన్‌యుక్ ఇంత సేపటినుంచీ తనకు భోజనంతెచ్చే లారీ ఎప్పుడువస్తుందాఅని ఎదురుచూస్తూ ఉన్నాడు. ఇదిఆయన మధ్యాహ్నభోజనంవేళ. ఈ సమయంలో ఆయనకు

భోజనంతప్ప మరొకవిషయం పట్టదు. తక్కిన విషయాలన్నీ గంగలో కలపవలసిందే! కావలసిందల్లా కర్నల్ పిమన్‌యుక్‌కు భోజనం – అంతే! 'కానీ నీవుమాట్లాడకుండా మొద్దులా కూచుంటావేం? ఆయన అంత అవమానంగా మాట్లాడితే నీవు మెదలకుండా ఊరుకుంటావేం? అవును – ఆయన నిన్నుఅవమానించాడు. నిన్నేకాదు, అందరినీ అవమానిస్తాడు. ఆయనకు దేనిమీదా విశ్వాసంలేదు. నిన్నూ. నీస్వప్నాలనూ ఆయన ఎన్నటికీ నమ్మడు. ఎవరి స్వప్నాలనుగురించీ ఆయన పట్టించుకోడు. నీతో ఇలామాట్లాడేహక్కు, తనకు ఉన్నదని ఆయన భావిస్తాడు. నీవూ తనలాంటివాడవేనని, మనమంతా ఒకేకోవకుచెందిన వారమని ఆయన తలంపు. నీకు జరిగినపని మంచిదేనని ఆయనఉద్దేశ్యం. నీకలలు చూచి ఆయన వెక్కిరిస్తాడు; వెటకారం చేస్తాడు. కానీ నీవుచెప్పవేం? నేనేమీ పగటికలలు కనడంలేదు. కర్నల్! నామాట నమ్మండి! నేను ఎంతచెప్పినా మీరు అర్థంచేసుకోలేరు! ఎందుచేతనంటే మీకుభయం – .... అని చెప్పవేం?'

తను ఇలా ఎందుకు చెప్పలేకపోతున్నాడో జవ్యలోవ్‌కు తెలుసు. ఎందుచేతనంటే తన హృదయాంతరాళంలో దాచుకున్న, భయాలు ఎవరూ ఎన్నడూ చూడని భయాలు, ఆఖరుకు తనుకూడా చూడని భయాలు ఆయన చూచాడు!

"అదిగో! భోజనం పట్టుకొస్తున్నారు!" అన్నాడు పిమన్‌యుక్. గబాలున లేచి నిలుచుని – "సరే, ఇక తరవాత మాట్లాడదాం" అన్నాడు.

"ఇక తరవాత మాట్లాడడమంటూ ఏమీ లేదు"–అన్నాడు జవ్యలోవ్ బిగ్గరగా.

భోజనం తెస్తున్న లారీ వైపు పరుగెత్తడం ప్రారంభించాడు పిమన్‌యుక్. మధ్యలో ఒక్కక్షణం ఆగి, "ఏమిటి జవ్యలోవ్? ఏమిటీ అంటున్నావు?" అని అడిగాడు.

"ఏమీ లేదు. పరుగెత్తండి! ఊఁ వెళ్ళి సుష్టుగా భోజనం చెయ్యండి!" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

ఇలా అని అతను అక్కడినుండి బయలుదేరాడు. సహాయంకోసం ఇక మళ్ళీ పిమన్‌యుక్ వద్దకు రాకూడదని అతను నిశ్చయించుకున్నాడు.

దాంతో అతని కోపం చల్లారింది. సిమన్‌యుక్ మీద అతనికొక విధమైన జాలి విచారము కలిగాయి. "ఏమైనా ఆయనకూడా నా గత జీవితంలో సంబంధం కలవ్యక్తి" - అనుకున్నాడు. అంతే! ఇక ఆయనను గురించి ఐవ్యలోవ్ ఆలోచించ లేదు.

ఐవ్యలోవ్ అంగలు - సంగలు వేస్తూ విమానాశ్రయం మీదుగా గబగబా నడవడం మొదలు పెట్టాడు. వైమానిక శిక్షణ పొందు తున్న యువకులు ఐవ్యలోవ్‌ను అల్లంతదూరాన చూచి పరుగెత్తుకుంటూ అతని దగ్గరికి వచ్చారు. తానింకా సెలవులో వున్నానని వారికి చెప్పాడు ఐవ్యలోవ్. ఈ నాడు మీరు ఏమిటి అభ్యాసం చేస్తున్నారని వారిని అడిగాడు. కళ్ళుమూసుకుని విమానం నడపడం అభ్యాసం చేస్తున్నామని వారు చెప్పారు

వారిని అభినందించి తన త్రోవన తాను వెళ్ళిపోవాలను కున్నాడు ఐవ్యలోవ్. కానీ అలా చేయకుండా దగ్గర ఉన్న ఒక కుర్రవాణ్ణి పిలిచి విమానం నడపడంలో అనుసరించ వలసిన కొన్ని మెళుకువులను గురించి ప్రశ్నించాడు. ఆ కుర్రవాడు వెంటనే సరియైన సమాధానం చెప్పాడు. ఇంకా కొన్ని ప్రశ్నలడిగాడు ఐవ్యలోవ్. ఈ విధంగా తన విషయం మరిచి పోయి, ఆ కుర్రవాడు పొందుతున్న శిక్షణ కళ్ళారా చూస్తూ కొంతసేపు అక్కడే నిలుచుండిపోయాడు.

* * *

6. అన్వేషణలో మరొక ఘట్టం:

"మీకు కొంచెం ఆశాభంగం కలిగిస్తున్నాము" — అన్నది కొరొస్టిలేవా, జవ్యలోవ్ గదిలోకి వెళ్ళగానే. "ఇంకా మాకు ఆ ఉత్తరం దొరకలేదు. చూడండి కార్యదర్శి సెలవుమీద వెళ్ళారు. ఆ పని చూస్తున్న అమ్మాయి అంతగా అనుభవజ్ఞురాలు కాదు" అన్నది.

జవ్యలోవ్ ఆమె డెస్కు వద్దకు వెళ్ళేసరికి, తన వ్యవహారానికి సంబంధించిన ఫొటోగ్రాఫులన్నీ ఆమె, తనముందు పెట్టుకుని కూచుని వున్నది

"ఈ పుటలో ముద్రితమైన ఫొటోగ్రాఫులన్నీ ఎవరెవరు పంపించారో వారి వలన కొంత సమాచారం సేకరించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను. ఇవి పంపినవారు నలుగురు. కానీ దురదృష్టవశాత్తూ వారిలో ఇద్దరు ఇప్పుడు విదేశాలలో వున్నారు. మాస్కోలో వున్న తక్కిన ఇద్దరిలోనూ ఒకతనితో మాట్లాడాను. కానీ మీరు చెప్పిన ఫొటో ఎక్కడ నుంచి వచ్చిందీ ఆయనకు గుర్తులేదట. ఇక రెండవ అతనితో యింకా మాట్లాడడం పడలేదు. వీలు చిక్కిన వెంటనే ఇక్కడికి రావాలసినదిగా ఆయన్ను కోరాను. ఏ క్షణాన అయినా రావచ్చు. అదీ విషయం—" అని చెప్పిందామె, వివరంగా.

"అయితే ఇప్పుడు నన్ను ఏం చేయమంటారు ?—" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్, క్రుంగిపోతూ.

"అనవసరంగా కంగారు పడకండి."

"కాని, నిరీక్షిస్తూ కూచోలేను."

"ఎందుకని ?-"

"ఎందుకంటే...."

ఇలాఅని జన్యలోవ్ ఆగిపోయాడు. తరవాత చెప్పలేకపోయాడు. ఓల్గా సజీవంగానే ఉన్నదని తెలిసినప్పుడు వెంటనే ఆమెకొక టెలిగ్రాం పంపి, రైలులోనో, విమానంలోనో ఏది దొరికితే దాంట్లో బయలుదేరి వెళ్ళకుండా అతను ఎలా ఉండగలడు ? ఓల్గా తనకు ప్రాణ సమానురాలని, పోగొట్టుకున్న మణిదీపం వంటిదని, అకస్మాత్తుగా మళ్ళీ ఆ మణిదీపం తన జీవితాన్ని ప్రకాశవంతంగా చేస్తున్నదని ఆమెకు ఎలా చెప్పగలడు ?

"మీకు దిగులు పడవలసిన పనిలేదు" అన్నది కొరొస్టలేవా. ఇలాఅని తన పొడుగాటి వ్రేళ్ళ కొనలతో అతని హస్తాన్ని స్పృశించింది. "ఆవిడ జీవించే ఉన్నదని మీకు తెలిసిందికదా ?- ఈ ఫొటోలు ఈమధ్య తీసినవే" - అన్నది.

తరవాత కొంచెంసేపు ఎవరూ మాట్లాడలేదు.

"చూడండి! ఈ ఫొటో ఆ ఫైళ్ళలోనుంచే తీశారా లేక మరెక్కడనుంచైనా వచ్చిందా ?" - అని అడిగాడు జన్యలోవ్, సొరుగులో ఉన్న పెద్ద పెద్ద ఫైళ్ళవంక చూస్తూ.

"అవును - ఆ ఫైళ్ళలోనుంచి తీసినదే - అదంతా మా రికార్డు. ప్రతిదానిమీద పేరు ఉంటుంది......... అన్ని విషయాలు, వివరంగా ఉంటాయి." అని చెప్పిందామె.

"మంచికాని చెడుగాని - ఏది జరిగినా, వాటి తాలూకు వివరాలుంటాయా ?" అని మళ్ళీ అడిగాడు జన్యలోవ్.

"ఏం జరిగినా సరే - యథాతథంగా ఉంటాయి."

"మరి, ఫైళ్ళలో ఉన్నవన్నీ మీరు ప్రచురిస్తారా ?"—

"లేదు, లేదు - వాటిల్లో నాల్గోవంతు మాత్రమే ప్రచురిస్తాం."

"మరి, తక్కిన మూడు వంతులు ఏం చేస్తారు ?"

"ఊరికే అట్టి పెట్టి ఉంచుతాం, రికార్డుకోసం"-

"అదేమిటి ? ఆ వివరాలన్నీ మీరుమాకు చూపించకూడదూ ? నేటికి

జీవించి ఉన్నవాళ్ళను గురించి మేం తెలుసుకో వచ్చుగా ? – ఆ వివరా లన్నీ మీరొక గ్రంథ రూపంలో ప్రచురిస్తే బాగుండేది." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"దేనికి ?" అని అడిగింది, కొరొప్టిలేవా. "దేని కేమిటీ ? – గతాన్ని గురించి తెలుస్తుంది. మంచి జరిగినా, చెడుజరిగినా – మన స్నేహితులను బంధువులను గురించి వివరాలు తెలుస్తాయి. వెనక జరిగిన విషయాలు ఒకమాటు స్మరణకు తెచ్చుకో దానికి వీలవుతుంది" –

"కానీ, దేనికోసమని అడుగుతున్నాను ?" –

"మళ్ళీ అదే ప్రశ్న వేస్తున్నారు! మీ ప్రశ్నవింటూ ఉంటే వెనక గోర్కీ వ్రాసిన "పతిత జీవుల" లో విషయం జ్ఞాపకం వస్తున్నది. "చేసేపని ఏదో సక్రమంగా సంపూర్ణంగా చెయ్యాలి" అని ఒకరంటారు. "దేనికి"– అని మరొకరు ప్రశ్నిస్తారు. "దేనికేమిటీ ? కొన్ని విషయా లకు ఆత్మయేసాక్షీభూతంగా ఉంటుంది. వాటిని వివరించి చెప్పవలసిన పనిలేదు – అని మొదటివారు సమాధానం చెపుతారు. ఇప్పుడు మీ రడి గినప్రశ్నకు కూడా అదేసమాధానం." అన్నాడు, జవ్యలోవ్.

"అవును మనజీవితంలో అనేకవిషయాలనుగురించి ఇప్పటికీ వివరించవలసిన అవసరం ఉన్నది!" అన్నది కొరొప్టిలేవా నెమ్మదిగా.

జవ్యలోవ్ ఆమెవంక పరీక్షగాచూచాడు. తెల్లగా పండిపోయిన జుట్టు, చూపులో ఏదో అలసట, ముఖంమీద ఎన్నోముడతలు, ఆమె ఎన్నో అనుభవాలు చవిచూచినదా ?

"నేనూ అదేఅంటున్నాను. ఈ విషయంలో ఇప్పుడు కొంత కృషి ప్రారంభమైంది. కానీఅది యింకా సమగ్రంగాను, సంపూర్ణంగాను నెరవేరలేదు. మీరు ఆవిషయాలన్నీ ఫైళ్ళలో దాచిపెట్టి ఉంచారు. తాళాలుబిగించి ఊరుకున్నారు!" అన్నాడు జవ్యలోవ్, ఉద్విగ్నుడై.

కొరొప్టిలేవా లేదనట్లు తలపంకించింది. "గడచిన సంవత్సరం తాబూకు ఫైళ్ళన్నీ విడిగానే తీసివుంచాం. వాటిని లోపలపెట్టి తాళాలు బిగించలేదు మీకావిషయంతెలిస్తే యిలా ప్రశ్నించరు. కానీ అప్పుడప్పుడు నాకొకటి అనిపిస్తూవుంటుంది. జ్ఞాపకాలనేవివున్నవి చూచారూ ? — ఒక్కొక్కప్పుడవి ప్రజలను వేధిస్తాయి." — అన్నది కొరొప్టిలేవా.

"ఏమీ వేధించవు – ఇవేమీ ఆత్మహత్యలు కావు! – " అన్నాడు. జవ్యలోవ్ ఘాటుగా.

సరిగ్గా ఆ సమయానికి ఒక యువకుడు తలుపు తీసుకుని లోపలికి వచ్చాడు. తెల్లటి నైలాన్ చొక్కా వేసుకున్నాడు. చూడబోతే అది పారాచూట్ పిల్కలాగా ఉన్నది.

"వచ్చావటయ్యా, ఆఖరుకూ – " అన్నది కొరాస్టిలేవా, యువకుణ్ణి ఆహ్వానిస్తూ. "ఇదిగో! ఈయన కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్." "ఈయన పేరు ఫిలానోవ్ "– అంటూ వారిరువురినీ ఒకరి కొకరిని పరిచయం చేసింది. యువకుడు, జవ్యలోవ్‌ను చూచి తల ఊచాడు. చేతులందించి కరస్పర్శ చేయలేదు.

"ఏప్రిల్ సంచికను గురించి అయ్యా నిన్ను అడగడం. ఆ సంచికకుగాను నీవు కొన్ని బొమ్మలు తీశావు. గోల్టాపెవ్, షెపిరో–మొదలైన వారు తీసిన బొమ్మలతోపాటు తీసినవివి. మే దినోత్సవాలకు ముందు— నీకు గుర్తేనను కుంటాను" అన్నది కొరాస్టిలేవా యువకుడితో.

"అవును— గుర్తున్నది" అని చెప్పాడు ఫిలానోవ్. ఇలా అని జవ్యలోవ్ వంక కంగారుగా చూచాడు.

"సరే - ఇలారా" అన్నది కొరాస్టిలేవా, - "ఈ ఫొటో ఎక్కడ తీశారో చెప్పగలవా?" అని అడిగింది.

"ఏమో తెలియడం లేదే! ఎక్కడ తీశారు చెప్మా?"

"మాకూ తెలియదు. కవరుమీద ఐ. ఇవనోవ్ అని మాత్రం వున్నది. నీకేమైనా తెలుస్తుందేమోనన్న ఆశతో ఉన్నాను."

"ఇంతకూ ఏం జరిగింది? ఈ బొమ్మ విషయంలో ఏదైనా గొప్ప రహస్యం ఉన్నదా? బొమ్మలో వెనకాల కనిపించే దారు నిర్మిత భవనాన్ని గురించేనా మీరు అడిగేది?......... ఇంతకూ మీరు ఏ సంస్థ తాలూకు కామ్రేడ్?"– అని జవ్యలోవ్‌ను ప్రశ్నించాడు ఫెలానోవ్.

"లేదు, లేదు స్లావా! నీవు పూర్తిగా పొరపడుతున్నావు!" – అన్నది వెంటనే కొరాస్టిలేవా అందుకుని – "జాడ తెలియని ఒక మనిషిని గురించి వచ్చారాయన. ఒక స్త్రీ" అని చెప్పింది.

"ఆవిడ మీ భార్యా? లేక మీ కుమార్తా?" సూటిగా జవ్యలోవ్‌ను అడిగారు ఫెలొనోవ్.

"నా కూతురు." అన్నారు జవ్యలోవ్, ఆగ్రహం పట్టలేక.

"ఈ బొమ్మలో చిన్న పిల్లలెవరూ కనిపించడంలేదే" అన్నారు ఫిలొనోవ్, అతనికోపం గమనించక "ఒక మాటు నేను బడిపిల్లల బొమ్మ ఒకటి తీసినట్టు గుర్తు!" అన్నాడు.

"అదికాదయ్యా. యుద్ధంలో మరణించిన ఒక స్త్రీనిగురించి అడగ దానికి వచ్చారు కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్."- అన్నది కొరొస్టిలేవా; ఫిలొనోవ్‌ను చూపుంతోనే మందలిస్తూ. "ఆవిడ జీవించి ఉన్నట్లు ఆయనకు సమాచారం అందింది. ఈ బొమ్మలో ఉన్న స్త్రీ ఆవిడే నని ఆయన దృఢ నమ్మకం" అని చెప్పింది.

"తక్కిన ఫొటోగ్రాఫర్లు ఎప్పుడొస్తారని మీరనుకుంటున్నారు? -" అని జవ్యలోవ్, కొరొస్టిలేవాను అడిగారు. అర్థం లేని ఈ సంభాషణను ఇంతటితో ఆపుచేయాలనే ఉద్దేశ్యంతోనే అలా అడిగారు.

"కొద్దిరోజులలోనే వస్తారని అనుకుంటూ ఉన్నాం."

"మరి, రెండురోజులు ఆగి మీకు ఫోను చేయమంటారా?"

"చెయ్యండి - కానీ ఈలోగా నేనేమీకు ఫోనుచేస్తాను. మీ ఇంట్లో టెలిఫోన్ ఉన్నదా?-" "ఉన్నది -" అంటూ జవ్యలోవ్ తన ఫోను నెంబరు ఆమెకు వ్రాసి ఇచ్చారు. "నేనే మిమ్మల్ని పిలుస్తానులెండి, చూడండి? నిరీక్షిస్తూ కూచోమంటే కష్టం"— అన్నాడు.

"అది నిజమేననుకోండి.... ఈ బొమ్మకు మరొక కాపీ తయారు చేస్తాం. మీ దగ్గర ఉంచుకో వచ్చు. రేపటికి తయారవుతుంది. మీ కివ్వమని చెప్పి కార్యదర్శి దగ్గర అట్టే పెడతాను."-

"ధన్యవాదాలు!"-

అంతే; ఇక అనుమతి తీసుకొని జవ్యలోవ్, హృదయపూర్వకంగా కొరొస్టిలేవాతో కరస్పర్శ చేశారు. ఫిలొనోవ్‌ను చూచి ఊరికే తల ఊపారు. తరువాత అక్కడ నుంచి మెల్లగా వచ్చి వెళ్ళారు. ఫిలొనోవ్‌ను గురించి అతను అంతగా పట్టించు కోలేదు. స్టేషన్ వాక్యాలు

వేసుకుని ఈ రోజుల్లో కపాలాగా తిరిగే కుర్రవాళ్ళల్లో అతనొక డని అనుకున్నాడు. అంతే.

ఐవ్యలోవ్ మెల్లగా మెట్లుదిగి వెళ్ళిపోయాడు.

* * *

మూడు రోజుల తరువాత ఐవ్యలోవ్ 'లూచ్' కార్యాలయానికి టెలిఫోన్ చేశాడు. అప్పటికి ఇంకా ఫోటోగ్రాఫర్లు రాలేదని తెలిసింది. అటుపిమ్మట రెండు రోజులకు కొరొస్టిలేవాయే స్వయంగా ఫోన్ చేసింది. వారు తిరిగొచ్చారని చెప్పింది. ఏమైనా ఐ. ఇవనోవ్ అనే ఆయన ఎవరయినదీ, ఎక్కడున్నదీ కనుక్కోడానికి ప్రయత్నిస్తానని తెలియ జేసింది.

కానీ ఇందుకు కొంత వ్యవధి పడుతుంది. మరి ఈలోగా తాను ఏం చెయ్యాలి? జాడ తెలియని వ్యక్తులకు సంబంధించిన ప్రత్యేకశాఖ ఒకటి వున్నది. వారికి తాను దరఖాస్తు పెట్టుకోవాలా? ఇలాంటి సందర్భాంలో ఆ శాఖ అధికారులకు దరఖాస్తు పెట్టుకోవాలి. ఐవ్యలోవ్ ఆలోచించాడు ఆవిడ పూర్తిపేరు, పుట్టినతేదీకూడా తనకు తెలుసునని అతను కొరొస్టిలేవాకు చెప్పాడు. ఆ శాఖ వారికి దరఖాస్తు పెట్టుకోడం మంచిదేనని ఆమె అతనికి సలహా ఇచ్చింది. ఆ విధంగా ప్రయత్నించమని చెప్పింది కార్యం సఫలం కావచ్చునన్న ఆశాభావాన్ని వ్యక్తం చేసింది; అదృష్టంబాగుంటే అంతా సవ్యంగా నెరవేరుతుందని చెప్పింది.... ... అంతే! ఇకఆమెతో సంభాషణ పూర్తిఅయింది.

అప్పటికి ఐవ్యలోవ్ మాస్కోవచ్చి సరిగ్గావారం. మరి ఈవారం రోజులలోనూ అతను ఏంచేసినట్టు? అతనికి ఏమిజాడ తెలిసినట్టు? ఫొటో కాపీ ఒకటి చేతి కొచ్చింది. బొమ్మ చూడముచ్చటగానే ఉన్నది. పోస్టుకార్డుసైజు ఫొటో, అది అతను తన డెస్క్‌మీద భద్రంగా పెట్టుకున్నాడు. ఉన్నికోటు వేసుకున్న వృద్ధుడు, హేటుపెట్టుకున్న ఒక స్త్రీ - వారిద్దరిమధ్య ఓల్గా, ఇదీబొమ్మ. ఆబొమ్మ కాస్తకదిలితే బాగుండును!

ఓల్గాకు రెండుప్రక్కలాఉన్న బొమ్మలను బొటనవ్రేళ్ళతో కప్పి వేశాడు ఐవ్యలోవ్. ఇక ఇప్పు డతనికి ఒక్క ఓల్గాయే కనిపిస్తున్నది.

మరింత దగ్గరగా, స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నది. "ఓల్గా! నీవునాకు కనిపిస్తా వంటే సిమన్‌యుక్ నమ్మడు. అసలు నీజాడ తెలుసుకోడానికి ప్రయత్నించనేరాదని ఆయనఉద్దేశ్యం. ఆయన ఇలాంటివి నమ్మడు. కానీ నేననమ్మకాన్ను" అని ఓల్గా బొమ్మను చూస్తూ తనలో తాను మాట్లాడుకున్నాడు జవ్యలోవ్.

తరువాత లేచి నిలుచున్నాడు. ఆ బొమ్మను డెస్కుమీద, తిరగవేసి పెట్టాడు ఫలవం లేని ఈ బొమ్మ దేనికి? అతనికి సజీవంగా ఉన్న ఓల్గాకావాలి. తాము ఏబొమ్మ తీసింది, ఎక్కడ తీసిందికూడా గుర్తుండని ఆ మసి ఫొటోగ్రాఫర్లు ఎలాపోతే ఎవడిక్కావాలి?

కానీ కొరాస్టిలేవా ఊరుకోదు. ఆవిడ మంచి మనిషి ఈ విషయం ఇంకా అన్వేషిస్తుంది. ఆవిడ తనకు మనస్ఫూర్తిగా సహాయపడడానికి ప్రయత్నిస్తున్నది. ఆమె సరియైన సలహాలు చెప్పుతుంది. జాడ తెలియని వారివ్యవహారాలు చూచే శాఖ కార్యాలయానికి తను వెళ్ళాలి.

అతను అక్కడికి వెళ్ళాడు. ముందు వసారాలో ఒక పొడుగాటి కొయ్య బెంచీమీద కూచున్నాడు. తనవంతు ఎప్పుడు వస్తుందా అని నిరీక్షిస్తున్నాడు. అతనక్కడ వేచి ఉండబట్టి చాలాసేపు అయింది. గది తలుపుమీద కె. యం. ప్రొఖొరోవా అని అక్షరాలుగల బోర్డుఉన్నది. ఆ తలుపు ఎప్పుడు తెరుస్తారా అని అతను వేచివున్నాడు.

చివరకతన్ని పిలిచారు. అతను లోపలికి వెళ్ళాడు. గది చిన్నది. చిన్న డెస్కు. ఒకామె ప్రజారక్షకదళంలో లెఫ్టనెంట్ యూనిఫారం వేసుకుని కూచుని ఉన్నది. ఆమే ప్రొఖొరోవా.

"కూర్చోండి" - అన్నదామె జవ్యలోవ్ లోపలికి వెళ్ళగానే.

ఆమె యాభై ఏండ్లు నిండిన మనిషిలా కనిపిస్తున్నది. చిక్క పలుచగావున్న కోలముఖం. తల వెంట్రుకలు ముడివేసి చుట్ట చుట్టుకున్నది.

జవ్యలోవ్ కూచున్నాడు.

"ఏమిటి? ఏం కావాలి?" అని అడిగింది ప్రొఖొరోవా, నెమ్మదిగా.

"మరణించిందనుకున్న ఒక మనిషి జాడ తెలుసుకోడం కోసం వచ్చాను." అని ఐవ్యలోవ్ చెప్పడం ప్రారంభించాడు. కానీ అతనికి మాట సాఫీగా పెగిలిరాలేదు. గొంతు సవరించుకుని అధికారయుక్తమైన స్వరంతో మాట్లాడడానికి ప్రయత్నించాడు.

"ఆమెపేరు ఓల్గా అలెగ్జేవనా మిరొనోవా. ఆమె చనిపోయినట్లు 1944 లో నాకు వార్త వచ్చింది. కానీ ఇప్పుడామె ఫొటోగ్రాఫ్ ఒకటి ఒకపత్రికలో చూచాను. ఆ బొమ్మ ఎప్పుడు తీసింది, ఎక్కడతీసింది సరిగ్గా తెలియలేదు – అందుకని...."—

"పత్రాలేమైనా ఉన్నాయా?" – గథాలున మధ్యలో అందుకుని అడిగింది ప్రొఖొరోవా.

"అతను తన ప్యాస్‌పోర్టు తీసి ఆమెముందు, డెస్కుమీద పెట్టాడు. కానీ ఆమె దాన్ని ముట్టుకోలేదు,

"నేను అడిగింది ఇదికాదు. ఆమెకూ మీకూ గల సంబంధబాంధవ్యాన్ని గురించి తెలిపే పత్రాలేమైనా ఉన్నాయా అని అడిగాను. ఆమె మీకు ఏమవుతుంది? మీ భార్యా? కుమార్తా లేక చెల్లెలా?" అని అడిగింది మళ్ళ ప్రొఖొరోవా.

"ఆమె నా స్నేహితురాలు" అని చెప్పాడు ఐవ్యలోవ్, ఒక్క క్షణం ఆగి.

"స్నేహితుల గురించి వెదకి విచారించడం మా పని కాదు. చూడండి! ప్రత్యక్షంగా బంధువులైన వారిని గురించి అన్వేషించడానికే ఈ శాఖ ఉద్దేశించబడింది." ఇలా అని ప్రొఖొరోవా డెస్కుమీద ఉన్న ప్యాస్‌పోర్టును తిరిగి అతనివైపునకు నెట్టింది. ఇక వెళ్ళవచ్చునన్నట్లుగా గది తలుపు వంక చూచింది.

"కానీ....న్యాయంగా చెప్పవలేనంటే ఆమె నా భార్యే" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్, వెంటనే – యుద్ధం ముంచుకు రావడంవల్ల మేమిద్దరం పక్రమంగా సంప్రదాయానుసారం వివాహం చేసుకోడానికి వీలులేకపోయింది. మేమిరువురం 1941 లో కలుసుకున్నాం...."

"సక్రమంగా రిజిస్టరు వివాహాలు చేసుకున్నవారిని మాత్రమే గుర్తించవలసిందని చట్టం. 1944 లోనే ఇది అమలులోకి వచ్చింది. మరి

ఇంతకాలం గడిచినా ఈ విషయం మీరు తెలుసుకోకపోవడం శోచనీయం !" అన్నది ప్రొఖొరోవా.

"నిజమే. కానీ ....

ఐవ్యలోవ్ ఏదోచెప్పబోయాడు కాని, ఇకఏం చెప్పాలో తోచలేదు. అయిష్టంగా ఆమెవంక చూచాడు. అంతట ప్రొఖొరోవా తీవ్రమైనకంఠస్వరంతో ఇలాఅన్నది : "కేవలం స్నేహితులను గురించి అన్వేషిస్తూ మేం మా కాలాన్ని, సాధన సంపత్తిని వృధాచేస్తూ కూచోలేము."

ఐవ్యలోవ్ తన 'ప్యాస్‌పోర్టు' తీసుకుని జేబులో పెట్టుకున్నాడు. చివాలునలేచి గదివాకిట్లోకివెళ్ళాడు. అకస్మాత్తుగా వెనుకనుంచి ప్రొఖొరోవా కంఠస్వరం, గంట కొట్టినట్లు వినిపించింది.

"నేను అసభ్యంగా మాట్లాడానని మీ ఉద్దేశ్యం. అవునా ?"

ఇది విని ఐవ్యలోవ్ గిరుక్కున వెనక్కు తిరిగి చూచాడు. ఆమె చెక్కిళ్ళు అక్కడక్కడ ఎర్రగా కందివున్నాయి. ఆమెకు కోపం వచ్చిందా ? లేక తను యిలా మాట్లాడినందుకు నొచ్చుకుంటున్నదా ?

ఈనాటికీ తమ పిల్లలజాడ, తల్లిదండ్రులజాడ తెలియక తల్లడిల్లిపోతున్న జనం వేలమంది వున్నారు. మరి, మీరు పన్నెండేళ్ళ తరవాత అకస్మాత్తుగా ఒక స్నేహితురాలిని గుర్తుకుతెచ్చుకుని వచ్చారు. ఆమె జాడ తెలుసుకోమంటున్నారు. మరి మాకు వ్యవధి తక్కువ. సాధన సంపత్తి చాలా పరిమితం. అలాంటి మేము పది పన్నెండుమందిమి బాధ్యతగల మా పనులన్నీ వదలిపెట్టి, ఈ పనికోసం కాలం వృధాచెయ్యమంటున్నారు. ఇంతాచేస్తే ఆమె మీకు ఒక స్నేహితురాలు ! అదికూడా పన్నెండేళ్ళనాటి మాట ! మేము కాదంటున్నందుకు మామీద దురభిప్రాయ పడుతున్నారు, అవునా ?"

"మీ మీద నాకు దురభిప్రాయమూ లేదు. సదభిప్రాయమూ లేదు. మీరు తప్పు చేస్తున్నారో, ఒప్పు చేస్తున్నారో — అది నాకు అనవసరం." అన్నాడు ఐవ్యలోవ్, మెల్లగా: "కానీ నేను చెప్పదలచుకున్నది ఒక్కటే — పరస్పరం ప్రేమించుకున్న ఇద్దరిలో ఒకరు ఒక విమానంలో ఉండగా, ఆ విమానం శత్రువుల శతఘ్ని కాల్పులకో, మరిదేనికో గురి అయి అగ్నిజ్వాలలకు భస్మీ పటలమై పోయిందనుకోండి .... మరి అలాంటి

వారిని గురించి తెలుసుకోడానికి వస్తే, చట్టాలను గురించి, సంప్రదాయాలు గురించి మాట్లాడటం న్యాయమేనా? సక్రమంగా వివాహం కాలేదని అభ్యంతరం చెప్పడం ధర్మమేనా? అంతే నా ప్రశ్న. ఇక సెలవు" ఇలా చెప్పి జవ్యలోవ్, చకచకా వాకిట్లోకి వెళ్లాడు.

"ఆగండి!" అన్నది ప్రొఖొరోవా, బిగ్గరగా "ఇలా వచ్చి కూర్చోండి" అన్నది. అధికారయుక్తంగా ఉన్నది ఆమె కంఠస్వరం. జవ్యలోవ్ మళ్ళీవచ్చి మెల్లగా కూచున్నాడు.

"ఊc! ఇప్పుడు చెప్పండి. మీ కథ మొదటినుంచీ చెప్పండి" అన్నదామె. ఇలా అని ఒక తెల్లకాగితం, మొలికి సన్నంగా చెక్కిన ఒక రంగుపెన్సిలు తీసుకున్నది.

"ఐతే ఆమె పేరు ఓల్గా అలెగ్జేవనా మిరొనోవా. ఆమె సైన్యంలో పని చేసిందని చెప్పారుకదూ? ఆమె వయస్సు, ఆమె హోదా, యుద్ధంలో ఆమె ఏ రంగంలో పని చేసిందీ, ఆమె 'యూనిట్' సంఖ్య మొదలైన వన్నీ వివరంగా చెప్పండి?" అని అడిగింది.

జవ్యలోవ్ తన కథంతా చెప్పాడు. మొదటినుంచీ చివరదాకా చెప్పాడు. ఈ కథ చెప్పడం అతనికెంతో కష్టంగా ఉన్నది. కానీ ఎలాగో నిభాయించుకుని చెప్పాడు. ఆమె అడిగిన ప్రశ్నలన్నిటికీ సమాధానాలు ఇచ్చాడు. ఆమె ప్రశ్న, అతని సమాధానం ఇలా చాలాసేపు కొనసాగింది.

ప్రొఖొరోవాకు కావలసింది అంతే. జరిగిన కథ. అతని మనోభావాలతో ఆమెకు నిమిత్తంలేదు. కావలసినదల్లా వాస్తవ విషయాలు. జరిగింది జరిగినట్టు తేదీలతో సహా వివరాలు — అంతే!

చివరకామె పెన్సిలు, కాగితం డెస్కుమీద పెట్టింది.

"మరొక్క ప్రశ్న ఇష్టంలేకపోతే మీరీప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పవద్దు – చూడండి! మీరు అనుకున్నట్టుగా మిరొనోవా జీవించే ఉన్నట్లయితే, ఆమె విమానం అగ్నిజ్వాలలకు ఆహుతికాకుండా ఉండాలి. లేదా మరేదో అద్భుతంజరిగి ఆమె ప్రమాదంనుండి బయటపడైనా ఉండాలి. అంతేనా?" అని అడిగింది.

"అవును – అంతే!" అని జవాబుచెప్పాడు జవ్యలోవ్.

"మరి అలాంటప్పుడు ఆవిడ మీకు ఉత్తరాలెందుకు వ్రాయలేదు? అప్పటివరకూ మీరిద్దరూ ఒకరి కొకరు లేఖలు వ్రాసుకుంటూ ఉన్నారుగా?"

మళ్ళీ సమాధానం దొరకని ఈ పొడుప్రశ్న జవ్యలోవ్‌ను ఎదుర్కొన్నది!

"నేను మా స్థావరంవిడిచి చాలాకాలం దూరంగా ఉండవలసి వచ్చింది" అని చెప్పాడు జవ్యలోవ్ తలవాల్చుకుని.

"కానీ మీరెక్కడున్నదీ మీస్థావరంలో వాళ్ళకు తెలుసుకదా? ఆమె ఉత్తరాలు, వాళ్ళ మీకు పంపవచ్చుకదా?"

"నేనున్న ప్రదేశానికి ఉత్తరాలు పంపడం సాధ్యంకాదు."

అతని మాటలు ఆమె అపార్థంచేసుకున్నది.

"కానీ ఎంత రహస్యమైన పనుంమీద వెళ్ళినప్పటికీ ఒకనాటికి వాసు తిరిగిరాక తప్పదు. అలాగే మీరూ తిరిగి వచ్చారు. కానీ ఆమెను గురించి మీరేమీ వినలేదు. అవునా?" అని అడిగింది.

"అవును" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"మరి ఈ వ్యవహారం చాలా జటిలంగా తయారైనదని మీకు అనిపించడంలేదా? మిరానోవా సజీవంగానే ఉన్నదన్న మీ వాదానికి బలం లేకుండా పోవడంలేదా? "

"నేను శత్రువులు ఆక్రమించుకున్న భూభాగంలో చిక్కుపడ్డాను" అని చెప్పాడు జవ్యలోవ్, ప్రొఖొరోవా కళ్ళల్లోకి సూటిగా చూస్తూ. "నా తోటి కామ్రేడ్లంతా నేనుమరణించానని విశ్వయించుకొన్నారు."

ప్రొఖొరోవా ఏ మాత్రం చలించ లేదు. ఆమె ముఖ కవళికల్లో విస్మయం విచారం, విముఖత – ఏదీ వ్యక్తంకాలేదు

"మీ తోటి క్రామేడ్లు అలా అనుకుని ఉండవచ్చు. కానీ మీరు మరణించినట్లు మిరానోవాకు తెలియదు కదా? ఏ మంటారు? లేక మీరు చని పోయినట్లు, మీ స్నేహితు లెవరైనా ఆమెకు ఉత్తరంద్వారా తెలియ జేశారంటారా?" – అని తిరిగి ప్రశ్నించింది.

"అలాంటిది జరగలేదు" అని చెప్పాడు జవ్యలోవ్, ఒక్కక్షణం

ఆలోచించి. "యుద్ధరంగంలో ఆమె ఉన్న స్థావరం సంఖ్య నాకొక్కడికే తెలుసు. పైగా, ఆమె మరణించినట్లు ప్రకటితమైన ఒక నెల రోజులకే నేను నా విమానంనుండి జర్మన్ సైనికశ్రేణుల వెనుక భాగాన దూకడం జరిగింది. సాధారణంగా నెలకు రెండుసార్లు అయినా ఆవిడ దగ్గరనుంచి నాకు జాబులు వచ్చేవి" అని చెప్పారు జవ్యలోవ్.

"చూడండి! మీరు చెప్పిన విషయాలనుబట్టి చూస్తే మీరు పొరపడి నట్లు స్పష్టమవుతున్నది. మీరు చెప్పే ఈ ఓల్గా అలెగ్జేవనామిరొనోవా అనే ఆమె యుద్ధభూమిలో మరణించినట్టు బోధపడుతున్నది."

"కాదు."

ప్రొఖొరోవా అతనివంక పరీక్షగా చూచింది. ఒక్కక్షణం మౌనం వహించి తరవాత ఇలా అన్నది:

సరే మీరు దరఖాస్తు పెట్టండి ఇదిగోండి – దరఖాస్తుఫారం 'జాడ తెలియని వారి వ్యవహారాలు పరిశీలించే శాఖాధికారులకు—అని వ్రాయండి. "ఓల్గా అలెగ్జేవనామిరొనోవా అనే ఆమెను గురించి దయచేసి అన్వేషణ జరపవలసిందిగా కోరుతున్నాను'—అని వ్రాయండి."

* * *

"దయచేసి ఓల్గా అలెగ్జేవనామిరొనోవా అనే ఆమెను గురించి అన్వేషణ జరపవలసినదిగా కోరుతున్నాను."—అని ఈ మాటలు తనలో తాను పదేపదే అనుకుంటూ జవ్యలోవ్ మెల్లగా వీధివెంట నడుస్తున్నాడు. ఈ మాటలు అతను ఏదో మంత్రం జపిస్తున్నట్టు జపిస్తున్నాడు! ఈ వ్యవహారంయావత్తూ అతనికి భయంకరంగా కనిపిస్తున్నది. ప్రొఖోరోవా వాలకం, ఆమె అడిగిన ప్రశ్నలు, అన్నీ అతనికి – అయోమయంగా కనిపించాయి. రెండుమూడు వారాల తరువాత రమ్మనమని ఆమెచెప్పింది. వీలుంటే, వ్యవధివుంటే ఈలోగానే ఒకసారి కలుసుకోమన్నది.

తనకు వీలులేక ఏం? వ్యవధిలేక ఏం? నడవడానికి, పరుగెత్తడానికి, విమానప్రయాణం చేయడానికి అన్నిటికీ తనకు బోలెడంత వీలు, వ్యవధి ఉన్నాయి. అసలు ఓల్గా ఎక్కడున్నదీ తెలిస్తే, అతను ఏదో విధంగా, ఎన్ని కష్టాలైనా భరించి ఆమెవద్దకు చేరుకుంటాడు.

బైలోరస్కాయా స్టేషన్‌వరకూ అతను నడచి వెళ్ళాడు. తరవాత మెట్రోస్క్వేర్‌కు వెళ్ళి అక్కడనుంచి స్వెర్‌డ్లోవ్ చౌకు చేరుకున్నాడు. తర్వాత మళ్ళీ రివల్యూషన్ స్క్వేర్ స్టేషన్‌కు వెళ్ళి ఆర్బట్ స్క్వేర్‌కు వెళ్ళే రైలు ఎక్కాడు.

మళ్ళీ అతను వీధిలో నడవడం ప్రారంభించేటప్పటికి పెద్ద వాన కురుస్తున్నది. జనం భవనాలముందు, చూరులక్రింద పోగైనారు. వీధులు కాలిబాటలు నిర్మానుష్యంగా ఉన్నాయి వార్తాపత్రికలు అమ్మేచోట మాత్రం జనం క్రిక్కిరిసి ఉన్నారు. వానపడుతున్నా లక్ష్యపెట్టక, పత్రికకోసం ఎగబడుతున్నారు. ఆనాటిపత్రికలలో అతిముఖ్యమైన విషయం ఒకటి ఉన్నది. వ్యక్తి పూజావిధానంవల్ల వచ్చిన పరిణామాలను రూపుమాపేవిషయంలో కమ్యూనిస్టుపార్టీ కేంద్రసంఘం తీసుకున్న నిర్ణయం ఆనాటి పత్రికలలో ప్రచురితమైంది.

రోడ్డుప్రక్క కాలిబాటమీద జవ్యలోవ్ ఒక్కడే నడిచివెడుతున్నాడు. భవనాలక్రింద నిలుచునిఉన్నజనం, వానలో తడుస్తూ వెడుతున్న జవ్యలోవ్ వంక విచిత్రంగా చూస్తూవున్నారు. అతనిమనస్సులో ఎన్నెన్నో ఆలోచనలువచ్చి ముసురుకున్నాయి. జనం తనవంక విడ్డురంగా చూస్తున్నారన్న విషయం అతను గమనించనేలేదు. చివరకతను యింటికి చేరుకున్నాడు.

"ఏమండోయ్! నమస్కారం! పెద్దలకు నమస్కారం! అని వెనకనుంచి బిగ్గరగా ఒక పిలుపు వినిపించింది. కంచుమ్రోగినట్లున్నది ఆ కంఠం. జవ్యలోవ్ ఉలిక్కిపడి వెనక్కు తిరిగి చూచాడు.

ఆ పిలిచింది విక్టర్! జవ్యలోవ్‌కు దగిర బంధువు. అతను లెనిన్‌గ్రాడ్ మంచి అప్పుడే వచ్చాడు. జవ్యలోవ్‌కోసం రెండు గంటలు బట్టీ, అతని ఇంటివద్ద నిరీక్షిస్తూ కూచున్నాడు.

7. ఏది నిజం?

"అత్యద్భుతంగా, రసవంతంగా ఉన్నదీ కథ" అన్నాడు విక్టర్. అంతావిని. ఆ కుర్రవాడి కళ్ళు కుతూహలంతో మిలమిలలాడాయి. "ఆవిడ ఇప్పటికీ జీవించి ఉన్న దంటారా?"

"తప్పకుండా." అన్నాడు ఇవ్యలోవ్.

"చాలా చిత్రంగా ఉన్నది! ఒకవేళ ఆవిడ కనిపిస్తే ఏం చేద్దామనుకుంటున్నారు? ఆవిడను పెండ్లాడతారా?"

"ఏమో....నాకు తెలియదు. ముఖ్యంగా ఆవిడ అభిప్రాయాన్ని బట్టి పోవలసి ఉంటుంది."

"చాలా చిత్రంగా ఉన్నది!" అన్నాడు విక్టర్ మళ్ళీ. డెస్కుమీద ఉన్న ఫొటో చూచాడు.

"ఈవిడేనా?" అని అడిగాడు.

"అవును." అని చెప్పాడు ఇవ్యలోవ్.

ఈ లోకంలో ఇవ్యలోవ్‌కు మిగిలి ఉన్న దగ్గరి బంధువల్లా విక్టర్ ఒక్కడే. యుద్ధం ముగిసిన కొంది సంవత్సరాలకు తలవని తలంపుగా ఇవ్యలోవ్‌కు విక్టర్ వద్దనుంచి ఒక జాబు వచ్చింది. అప్పుడా కుర్రవాడు లెనిన్‌గ్రాద్‌లోని రోడ్డు నిర్మాణ సంస్థలో మొదటి సంవత్సరం చదువుతున్నాడు వాళ్ళ నాన్నగారు చనిపోయారని, ఇక ఈ లోకంలో తన కెవ్వరూ లేరని ఆ అబ్బాయి, తన ఉత్తరంలో తెలియ జేశాడు. ఇవ్యలోవ్ వెంటనే దానికి సమాధానం ఇచ్చాడు. వీలైతే ఒకసారి వచ్చి

వెళ్ళమని వ్రాశారు. అప్పటివరకూ వారిద్దరూ ఒకరి నొకరు చూచిఎరుగరు. అయినా జవ్యలోవ్ అతనికి ప్రేమ పూర్వకంగా జాబు వ్రాశాడు. కొంత డబ్బుకూడా పంపించాడు. అప్పటినుంచీ ఆ కుర్రవాడికి నెలనెలా ఎంతో కొంత డబ్బు పంపి సహాయం చేస్తూవచ్చారు.

1952 వేసవి సెలవులలో విక్టర్ మొదటిసారి జవ్యలోవ్ దగ్గరికి వచ్చాడు. కుర్రవాడు అంతపొడుగూ కాదు, మరీ పొట్టీకాదు. సన్నగా వుంటాడు. మాసిపోయిన చొక్కా, ఒక జత పాతట్రౌజర్లు. అతనికి ఆత్మ విశ్వాసం ఒక పాలు ఎక్కువ. అయితే చలాకీగా వుంటాడు. మాటకారి. స్నేహపాత్రుడైన కుర్రవాడు. ఆ వేసవిలో విక్టర్ దాదాపు రెండుమాసాలు జవ్యలోవ్‌తో గడిపాడు.

మళ్ళీ 1954 లో కూడా విక్టర్ కొద్దిరోజులు జవ్యలోవ్‌తో గడిపాడు. అప్పుడు 'ప్రాక్టికల్ కోర్సు' చదవడానికై మాస్కోమీదుగా వెడుతూ అక్కడదిగి కొద్దిరోజు లున్నాడు.

రెండేండ్లు గడిచాయి. ఇప్పుడు విక్టర్ ఇంజినీరింగ్‌లో పట్టభద్రుడై. మళ్ళీ జవ్యలోవ్‌దగ్గరికి వచ్చాడు. ఈసారి అతను మంచి దుస్తులు వేసుకున్నాడు క్రీడాకారులు ధరించే సూటు ధరించాడు. కుర్చీలో కాళ్ళు బారచాపుకుని కూచుని జవ్యలోవ్ చెప్పిన కథంతా విన్నాడు.

ఇప్పుడు విక్టర్ అక్కడికివచ్చి వారం అయింది. జవ్యలోవ్‌కు ఆ కుర్రవాడు బాగా అలవాటైపోయాడు. వారిరువురిమధ్య ఒకానొక అనుబంధం ఏర్పడింది. అయినప్పటికీ జవ్యలోవ్, ఓల్గానుగురించి ఆ కుర్రవాడికి చెప్పలేదు. ప్రతిరోజూ సాయంత్రంవేళ వారు ఎన్నెన్నో విషయాలనుగురించి మాట్లాడుకునేవారు. ముఖ్యంగా ఆ సంవత్సరం (1956) వేసవినిగురించి ఇంకా ఏవేవో కబుర్లు చెప్పుకునేవారు. విక్టర్ ఇకముందు చేయవలసిన ఉద్యోగాన్నిగురించి మాట్లాడుకునేవారు (విక్టర్‌కు సైబీరియాలో ఒక ఉద్యోగం వచ్చింది) వచ్చే సంవత్సరంలో (1957) మాస్కోలో జరుగనున్న యువజనోత్సవాలను గురించి వారు మాట్లాడుకునేవారు.

ఆనాడు జవ్యలోవ్, ప్రొఖొరోవాకు ఫోన్ చేశాడు. ఇంకా వేచి ఉండడం అతనికి ఎంతో కష్టంగా ఉన్నది. ఇప్పటికీ సమాచారం ఏదీ

రాలేదని, త్వరలో వస్తుందని కూడా తాను చెప్పలేనని ఆమె అతనికి తెలియజేసింది.

జివ్యలోవ్ మరీ క్రుంగిపోయాడు.

ఆ సాయంత్రం అతను ఇంటికివచ్చేసరికి విక్టర్, రేడియో పెడుతూ కూచున్నాడు. ఇక తన మనోవేదన దాచుకోడం అతనికి సాధ్యంకాలేదు. తనబాధామయగాథ ఎవరికో చెప్పి, అంతా వెళ్ళబోసుకుంటేతప్ప అతనికి కాస్త మనశ్శాంతి చిక్కేటట్లులేదు. అందుచేత వెంటనే విక్టర్‌కు ఓల్గా కథ యావత్తూ చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు.

"ఈమె చాలాచక్కనిది" అన్నాడు విక్టర్, ఓల్గాఫొటో తీసుకుని దానిని పరిశీలించి చూస్తూ. "ఈమెకిప్పుడు ఎన్నేండ్లుంటాయి?" అని అడిగాడు.

"1941 లో ఆవిడకు 17 ఏండ్లు. కనుక ఇప్పుడు ముప్పరెండేళ్ళు" అని చెప్పాడు జివ్యలోవ్.

విక్టర్ మళ్ళీభద్రంగా ఆ ఫొటో అక్కడ పెట్టాడు.

"చాలా చిత్రంగా వున్నది! ఈ కథ కనుక పత్రికలలో చదివితే ఎవరూ నమ్మరు" అన్నాడు.

"ఎందుకని?"

"ఎందుకంటే అంత అద్భుతంగా, రసవంతంగా వున్నది కనుక!"

"కానీ మనం యింతకంటే అద్భుతమైన కథలు పత్రికలలో చదవడం లేదూ?"

"కావచ్చు. కానీ...." యిలాఅంటూ, మళ్ళీవిక్టర్ మెల్లగా రేడియో తిప్పాడు. సన్నని సంగీతం వినిపించింది. తరవాత ఒక ప్రకటన వెలువడింది. "ఇక 'వాయిస్ ఆఫ్ అమెరికా' వినవచ్చు" అని. వెంటనే విక్టర్, రేడియో ఆపివేశాడు.

"మా హాస్టల్‌లో ఒకనాడు ఒక విషయం జరిగింది. మేము రేడియో వింటున్నాం. ముగ్గురు కుర్రవాళ్ళం. 'వాయిస్ ఆఫ్ అమెరికా' వినిపించే కేంద్రం పెట్టాం. అది ఆ కేంద్రమని తెలియనట్లు మేమంతా నటించాం. ఇది జరిగి చాలా కాలం అయింది. దాదాపు మూడేండ్లనాటి మాట. స్టాలిన్ మరణానంతరం జరిగిన విషయం సరే. రేడియో

వింటున్నాం. వార్తలు చెప్పే అతను దేశం పేరు ఎత్తకుండా ఒక దేశంలో అరెస్టులు, నిర్బంధశిబిరాలు ఉన్నవని పేర్కొన్నాడు అయితే అతను చెప్తున్నది మన దేశం గురించేనని మేమంతా గ్రహించుకున్నాం. అయినాకూడా దానిని గురించి మాకేమీ తెలియనట్లు నటించాం, తరవాత రేడియోలో ఆ వార్తలు చెప్పేఅతను, మొట్టమొదటి సారిగా స్టాలిన్ పేరు చెప్పాడు వెంటనే మాలో ఒకతను రేడియో ఆపివేశాడు. 'పుండాకోరు వెధవలు!' అని బిగ్గరగా అరిచాడు. వెంటనే మేముకూడా 'పుండాకోరు వెధవలు' అని అదేమాట ముక్తకంఠంతో పలికాం. వెంటనే ఆ గదిలోంచి ఇవతలికి వచ్చేశాం....కానీ ఇప్పుడు అదంతా నిజమైంది" అన్నాడు విక్టర్.

"ఏమిటి నిజమైంది?" అని అడిగాడు జివ్యలోవ్, ఆసక్తితో.

"ఏమిటంటే — అంతాను! అరెస్టులు, అవన్నీకూడా. కానీ ఈ రేడియో ప్రసారాలు అన్నీ కలగా పులగంఅయిపోతున్నాయి ఏదినిజమో ఏది అబద్ధమో విచక్షణ లేకుండా తెలుసుకో దానికి వీలులేకుండా పోయింది."

జివ్యలోవ్, విక్టర్ ముఖంలోకి పరీక్షగా చూశాడు "నేనన్నది నిజమేనా? సమాధానం చెప్పండి?"అనినవాలు చేస్తున్నట్టు అడిగాడు విక్టర్. మళ్ళి.

"ఒక స్నేహితుడుకాని, మరొకరుగాని మన జీవితంలో ఏదో ఒక విషయాన్ని గురించి విమర్శించినప్పుడు నేను తరచువారితో ఏకీభవిస్తూ వుంటాను." అన్నాడు జివ్యలోవ్ మెల్లగా. "నేనుకూడా కొన్ని విషయాలను విమర్శిస్తాను. కానీ ఒక శత్రువు మనలను గురించి విమర్శించి నప్పుడు మాత్రం నేను సహించలేను. పళ్ళూడగొట్టాలనిపిస్తుంది. ఆ నాల్క అంతవరకు కోసివెయ్యాలనిపిస్తుంది."

"ఎందుకని? శత్రువుచెప్పిన మాటకావడం చేత సత్యం అసత్యం అవుతుందా?—" అని అడిగాడు విక్టర్.

"నీవు మామూలు దృష్టితో ఈవిషయాన్ని పరిశీలిస్తున్నావు విక్టర్! శత్రువుకూడా మన తప్పులను గురించి, నేరాలను గురించి మాట్లాడవచ్చు.

కానీ ఆ మాటల్లో కేవలం వాస్తవాలే ఉండవు. మరికొంత అదనంగా ఉంటుంది."

"ఏమిటది?"

"ఈ విషయాలు నేను ఏదో లెక్కలు గుణించినట్లు గుణించి చెప్పలేను!" అన్నాడు జవ్యలోవ్ తీవ్ర కంఠస్వరంతో "చూడబోతే ఈ విషయం నీకు చీమకుట్టినంత మాత్రం కూడా లేనట్లు కనిపిస్తున్నది. నీకైనా, నాకైనా సత్యం ఎప్పుడూ సత్యమే. కానీ శత్రువు నోటినుంచి సత్యం– ఎప్పుడూ సత్యంలా వెలువడదు. అది అనేక వక్రమార్గాలు తిరిగి, అనేక అసత్యాలతో మిళితమైవస్తుంది."

"వాటిని నిరాకరించండి."

"అదిగో, మళ్ళీ లెక్కలు మాట్లాడుతున్నావు! ఒక తార్కాణం చెపుతానువిను. నీవు ఏదో ఒక విషయాన్ని గురించి చాలా కష్టపడి పని చేస్తున్నావనుకో. చాలాకాలం ఎంతో శ్రమపడవలసి వచ్చిందనుకో. కానీ నీవు చేసేపని అతిముఖ్యమైనదని, అత్యవసరమైనదని నీవు విశ్వసించావు. నిద్రాహారాలు కూడా మాని నీవు ఆ పని చేస్తావు. ఎవరో నీ దగ్గర కూచుని 'నీవు అలసిపోయావు, ఆకలితో ఉన్నావు' అని ఏదేదో చెపుతుంటాడు. ఆ మాట నిజమేనని నీకు తెలుసు 'నీవు దున్నాలనుకున్నంత పొలం ఎప్పటికీ దున్నలేవు నీవు పండుతుందనుకున్నంత పంట ఎప్పటికీ పండదు. అని చెపుతాడతను. అది కూడా నిజమే. 'అలాంటప్పుడు దేనికి శ్రమ. ఆ పార, పలుగు అవతల పారేసిరా. ఇదంతా వ్యర్థం. ఇదంతా అసత్యం. నీ కృషి, నీ ప్రయత్నాలు, నీ ఆశలు – అన్నీ వట్టివి....' అని అంటాడు మళ్ళీ అతను. అలాగే శత్రువు నీకు బోధించే మాటలివి."

"కానీ...." అంటూ విక్టర్ మళ్ళీ చెప్పబోతూవుండగా వీధి వాకిలి చప్పుడైంది.

"నేను వెడతాను." అంటూ విక్టర్ అక్కడనుంచి లేచి హాలులోకి వెళ్లాడు.

"కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్ ఇంట్లో ఉన్నారా?" అని ఒక అపరిచిత కంఠం వినిపించింది.

జవ్యలోవ్ హాలులోకివెళ్ళి చూచాడు. వాకిట్లో ఒక అపరిచిత వ్యక్తి కనిపించాడు. 'గాబర్డైన్' కోటు వేసుకున్నాడు. టోపీ, ఎత్తు బూట్లు ధరించాడు.

"కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్ మీరేనా? వ్లాడిమిర్ ఆంద్రియువిచ్: మీతో ఒకమాట మాట్లాడాలి. నా పేరు ఆంటొనోవ్." ఇలా అని అతను తన కోటుజేబులోనుంచి ఒక చిన్న ఎర్రటి కార్డుముక్క బయటికితీశాడు. దానిని జవ్యలోవ్‌కు చూపిస్తూ "నేను పి. ఐ డి. వి" అని చెప్పాడు.

"లోపలికిరండి." అని ఆహ్వానించాడు జవ్యలోవ్.

"నేను అవతలికి వెళ్ళనా?" అని అడిగాడు విక్టర్.

"అవును. కాసేపు అలా తిరిగిరా." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"పోనీ, అతన్ని ఉండనివ్వండి" అన్నాడు ఆంటొనోవ్ మధ్యలో అందుకుని. "మీ పేరు విక్టర్ కదూ!" అని అడిగాడు.

తరువాత. వారు గదిలోకి వెళ్లారు. పి. ఐ. డి. తన టోపీకూడా తీయకపోవడం జవ్యలోవ్‌కు కష్టం కలిగించింది.

"కోటు విప్పుతారా?" అని అడిగాడు.

"వద్దు థ్యాంక్స్"" అని సమాధానం చెప్పాడు ఆంటొనోవ్. ఇలా అని టోపీ మాత్రం తీశాడు.

"ఎక్కువసేపు మిమ్మల్ని అట్టిపెట్టను" అన్నాడు.

వారు కూచున్నారు. ఆంటొనోవ్, టేబిల్ వద్దకూచున్నాడు. విక్టర్ పైర్లెస్ సమీపాన కూలబడ్డాడు.

"ఏమిటి విషయం?" – అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"మిమ్మల్ని ఒకవిషయం అడగాలని వచ్చాను" – అంటూ ప్రారంభించాడు ఆంటొనోవ్ – వోల్గా ప్రాంతీయుల పలుకుబడిని ప్రయోగిస్తూ నెమ్మదిగా మాట్లాడాడు.

"ఊఁ చెప్పండి."

"నేను మిమ్మల్ని ప్రశ్నించడానికి కాదు వచ్చింది. ఈ యువకుణ్ణి." అంటూ విక్టర్ వంక చూచాడు ఆంటొనోవ్. "విక్టర్ మీరేకదూ?" – అనిఅడిగాడు

"అవును"

విక్టర్ పైకి ప్రశాంతంగా కనిపిస్తున్నా, అతని కళ్ళల్లో ఏదో అసాధారణ మైన కాంతి, ఉద్విగ్నత గోచరిస్తున్నాయి.

"మీకు వాసలీ గొరియెవ్ తెలుసునా ?" అని అడిగారు ఆంటోనోవ్.

విక్టర్ ఒకక్షణం వరకూ సమాధానం చెప్పలేదు.

"అవును తెలుసు" అన్నారు, తరువాత.

"ఎంతకాలం బట్టీ తెలుసు ?"

"క్రిందటిమాటు మాస్కోవచ్చినప్పుడు నేనతన్ని మొదటిసారిగా కలుసుకున్నాను. మేమిద్దరంకలిసి ఫుట్‌బాల్ పందేనికు వెళ్ళాం."

"అదే. అదెప్పుడని అడుగుతున్నాను."

"1954 లో."

"మరి, ఈసారికూడా మీకు అతను కనిపించాడా ?"

విక్టర్ మళ్ళీ కొంచెంసేపు మౌనంవహించారు.

"కనిపించాడు."

"అసలు ఏమిటి ఇదంతా ?" అని ఐవ్యలోవ్ అడిగారు మధ్యలో జోక్యం కలిగించుకుని. "ఈ వాసిలీ గొరియెవ్ ఎవరు విక్టర్ ?"

"ఒక్కనిమిషం ఉండండి!" అంటూ ఆంటోనోవ్ మళ్ళీ విక్టర్ వంక తిరిగి ప్రశ్నించసాగారు. "అతన్నిమీరు ఎక్కడకలుసుకున్నారు?"

"వీధిలో – అతను ఇక్కడికి సమీపంగానే ఉంటున్నాడు – కొస్లొవస్కీ వీధిలో"

"ఇక్కడే ఉంటున్నాడా ? ఊఁ! తరవాత ?"

"'తరవాత' – అంటే మీ ఉద్దేశ్యం ?" అని అడిగారు విక్టర్. ఇలా అని విక్టర్ కొంచెం వుద్రిక్తుడైనట్లు కనిపించారు.

"అంతే మరేమీ లేదు. అతను మిమ్మల్ని చూడడానికి ఇక్కడికి వస్తున్నాడా ? అతను ఈ భవనంలోనే ఒక భాగంలో వుంటున్నాడా ?"

"ఒకమాటు ఇక్కడికి వచ్చి పదినిమిషాలో, అయిదు నిమిషాలో వుండి వెళ్ళారు."

"అతనెవరో, ఎక్కడనుంచి వచ్చాడో మీకు తెలుసునా ?"

"ఎక్కడనుంచి వచ్చాడో – అని అడగడంలో మీ వుద్దేశ్యం ?"

"ఏమీలేదు. అతను తన విషయం ఏమైనా మీకు చెప్పాడా ? - తన గత చరిత్రను గురించి ? "

"నా కేమీచెప్పలేదు. నీ వెలా గడుపుతున్నావని, నన్నుగురించి అడిగాడు. చదువు అయిపోయిందా, తరవాత ఏం చేయ దలచుకున్నావు - అని అడిగాడు. అంతే. తరవాత వెళ్ళిపోయాడు."

"చూడండి ! అసలు ఇదంతా ఏమిటి ? " అని అడిగాడు జవ్వ లోవ్ ఇక ఉండబట్టలేక.

"ఈ అబ్బాయి నా బంధువు. లెనిన్‌గ్రాడ్ ఇన్‌స్టిట్యూట్‌లో చదివి పట్టభద్రుడైనాడు" అన్నాడు.

"రోడ్డు నిర్మాణసంస్థకదూ ?" అని అడిగాడు ఆంటోనోవ్.

"అవును, అవును - అదే కానీ...." అని యింకా ఏదో చెప్ప బోయాడు జవ్వలోవ్.

"ఒక్క నిమిషం ఉండండి" యిలా అంటూ ఆంటోనోవ్. తర్జనితో నిర్దేశించిచూపుతో మళ్ళీ విక్టర్‌ను ప్రశ్నించ సాగాడు. "ఇంతకూ గొరిమొవ్ తనను గురించి విశేషం ఏమీ చెప్పలేదన్నమాట ? ఏమీ చెప్ప లేదన్నమాట ? ఏం విక్టర్ ?"

"ఏమీ చెప్పలేదు."

"సరిగ్గా జ్ఞాపకం చేసుకుని చెప్తున్నారా ఈ మాట ?"

"అవును"

"సరే - మంచిది . ." యిలా అని ఆంటోనోవ్ మెల్లగా తల పంకించారు తరవాత జవ్వలోవ్ వైపు తిరిగాడు. "గొరిమొవ్ అనే ఈ కుర్రవాడు పోలీసుల నిర్బంధంలోనుంచి తప్పించుకుని వెళ్లాడు. ఇతనికొక ముఠా వున్నది. వీరంతా కలిసి కియోస్క్ వీథిలో ఒక దోపిడి చేశారు అందుకు ఇతనికి శిక్షపడింది. తరవాత అతను నిర్బంధంనుంచి తప్పించుకుని పోయాడు" అనిచెప్పాడు.

"అయితే ఈ వ్యవహారంలో విక్టర్‌కు ప్రమేయం ఉన్నదనా మీ ఉద్దేశం ?" - అని అడిగాడు జవ్వలోవ్.

కాదు ; నా ఉద్దేశ్యం అదికానేకాదు ! విక్టర్, గొరిమొవ్‌తో కలిసి

తిరగడం చూచాం. ఒకసారి వీథిలో వెడుతుండగా, ఒకసారి వీరిద్దరూ కలిసి ఈ ఇంట్లోనుంచి వస్తూవుండగా చూచాం." అన్నాడు ఆంటోనోవ్.

విక్టర్ ఉలకలేదు; పలకలేదు. అతని చెక్కిళ్ళు ఎర్రబారాయి. అతని చూపులు తీక్షణంగా, సవాలు చేస్తున్నట్టున్నాయి.

"జైలునుంచి పారిపోయి వచ్చిన విషయం అతనేమైనా చెప్పాడా మీకు!" — అని జవ్యలోవ్. విక్టర్‌ను ప్రశ్నించాడు.

"చెప్పలేదు." అన్నాడు విక్టర్.

"చూడండి! మీకు అర్థమైందను కుంటాను." అంటూ జవ్యలోవ్ ఆంటొనోవ్‌కు చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు. "ఈ బందిపోటు దొంగ వ్యవహారంతో విక్టర్‌కు ఎలాంటి సంబంధమూ లేదు. అతను మాస్కోకు రాక రెండేండ్లయింది. తరవాత...."

"అదినేను గ్రహించాను." అన్నాడు ఆంటొనోవ్ వెంటనే. "కానీ మేము తెలుసుకోదలచింది ఒక్కటే. గొరియెవ్ ఎలాంటివాడో విక్టర్‌కు తెలుసునా లేదా అన్నది .... ఏం విక్టర్? అతను ఎలాంటివాడో మీకు తెలియదు. అవునా?" "అవును తెలియదు." అని చెప్పాడు విక్టర్.

ఆంటొనోవ్ లేచి, టోపీ పెట్టున్నాడు. "క్షమించండి. మీకు శ్రమ ఇచ్చాను" అన్నాడు వాకిట్లోకి వెడుతూ. "అయితే ఇకమీరు సైబీరియాలో రోడ్లు నిర్మించబోతున్నారన్నమాట?" అని వెళ్ళబోతూ, విక్టర్‌ను అడిగాడు మళ్ళీ.

విక్టర్ దీనికి సమాధానం చెప్పలేదు.

"సరే .... రోడ్ల నిర్మాణం చాలామంచి పని. మనకు రోడ్లు చాలా అవసరం."

ఆంటొనోవ్ హాలులోకి వెళ్ళిపోయాడు. జవ్యలోవ్ అతనివెనకాలే వెళ్ళి వీధివాకిలి తీశాడు. ఒకమాటు అతన్ని వెనక్కు పిలిచి విక్టర్ చెప్పింది నిజమని మీరు విశ్వసిస్తున్నారా లేదా అని అడగాలనిపించింది జవ్యలోవ్‌కు. కాని మళ్ళీ ఆ ప్రశ్న అడగకుండా ఊరుకున్నాడు. అలా అడిగితే విక్టర్ మీద తనకే నమ్మకం లేదని అతను అనుకుంటాడేమోనని భయపడి ఊరుకున్నాడు.

అందొనోవ్ బయటికివెడుతూ, వెళ్ళొస్తానన్నట్టు టోపీ పైకెత్తాడు. అంతే మాట్లాడలేదు.

"గుడ్‌నైట్!" అన్నారు జవ్యలోవ్. ఇలా అని తలుపువేసి లోపలికి వచ్చారు.

విక్టర్ కిటికీవద్ద నిలుచుని వీధిలోకి చూస్తున్నాడు. జవ్యలోవ్ లోపలికి వచ్చినా అతను తిరిగి చూడలేదు.

"ఎవరీ గొరియెవ్? ఇతను ఎలాంటివాడు? ఏం విక్టర్?" అని అడిగారు జవ్యలోవ్. "ఇలాంటి తుంటరి వెధవ లందరినీ నా అనుమతి లేకుండా నా ఇంట్లోకి ఎందుకు చేస్తున్నావు?"

ఈ ప్రశ్న వేయడం పొరపాటని మళ్ళీ గ్రహించు కున్నారు జవ్యలో . "నా అనుమతి లేకుండా" అనేమాట అర్థంలేని మాట! విక్టర్ తనకేమీ కానట్లూ, ఈ ఇంట్లో స్వేచ్ఛగా వుండే హక్కు అతనికి లేనట్లూ అడిగే మాట ఇది.

కానీ విక్టర్ ఈ ప్రశ్న విన్నట్టు తోచదు. అతను కిటికీలోనుంచి తదేకంగా వీధిలోకి చూస్తూ నిలుచున్నాడు. జవ్యలోవ్ కంఠస్వరం విని కూడా అతను తిరిగి చూడలేదు.

"నే నడిగింది వినపడలేదా విక్టర్? — మళ్ళీ బిగ్గరగా ప్రశ్నించారు జవ్యలోవ్.

"అతను వెడుతూ వుంటే చూస్తున్నాను. ఇప్పుడే వీధి దాటి వెళ్ళి పోయాడు" అన్నాడు విక్టర్ చివరకు, తిరిగిచూచి.

"అతను వెడితే మనకేం? వెళ్ళకపోతే మనకేం? ముందు నీవు నా ప్రశ్నకు సమాధానంచెప్పు? ఎవరీ గొరియెవ్?"

"ఎవరేమిటి? నాలాగే ఒకకుర్రవాడు!" అని చెప్పాడు విక్టర్, అలక్ష్యంగా.

"కుర్రవాడా!" అన్నారు జవ్యలోవ్, కోపంతో ఉడికిపోతూ. "భలేకుర్రవాడు దొరికాడు నీకు? దుకాణాలు బద్దలుకొట్టి దోపిడీ చేసే వెధవ!"

"అతనేమీ అలాంటిపని చేయలేదు. అతని స్నేహితులు ఈవ్యవహారంలో అతన్ని ఉద్రవడియుంగా ఇరికించారు!" అన్నాడు విక్టర్.

"ఏమిటీ? అతనీపని చేయలేదా? చేయలేదని నీకెలాతెలుసు? అంటే ఈ సంగతంతా అతను నీకుచెప్పాడన్నమాట?"

విక్టర్ సందిగ్ధావస్థలో పడ్డాడు. "అవును చెప్పాడు" అన్నాడు చివరకు.

"తనేదో చిక్కుల్లోఉన్నానని, సి. ఐ. డీ. లు తనను ఏదో అనుమానిస్తున్నారని చెప్పాడు కానీ ఆ వ్యవహారమంతా తేలిపోయింది!"

"తేలిపోయిందా? ఏమిటి తేలిపోయింది?"

"అవును" – అన్నాడు విక్టర్, ముక్తసరిగా.

ఇలా అని మళ్ళీ రేడియోదగ్గర కూచున్నాడు.

ఇక ఈ వ్యవహారాన్నిగురించి మాట్లాడేదేమీ లేదన్నట్టుగా, రేడియో తిప్పడం మొదలుపెట్టాడు.

రేడియోలో ఒక ప్రకటన వెలువడింది. తర్వాత ఏదో సన్నని సంగీతం వినిపించింది. "మీకు ఏ సంగీతం ఇష్టం వ్లాడిమిర్ ఆండ్రియవిచ్? ఆధునిక సంగీతమా లేక సంప్రదాయసిద్ధమైన సంగీతమా?" అని అడిగాడు విక్టర్.

"నీవు ఏ సంగీతానికి అనుగుణంగా నృత్యంచేస్తే ఆ సంగీతం!" అని సమాధానం చెప్పాడు జవ్యలోవ్, వ్యంగ్యంగా.

"నృత్యం అంటే మీకు యిష్టమేనా?"

"ఇష్టమే ... కానీ విక్టర్? నేను అడిగింది చెపుతావా లేదా? నా దగ్గర ఎందుకు దాచుతున్నావు?"

"లేదు నేనేమీ దాచటం లేదు" అని ఘాటుగా సమాధానం చెప్పాడు విక్టర్. అతని కనుబొమలు ముడిపడ్డాయి. ఈ విషయాన్ని గురించి మాట్లాడటం అతనికేమాత్రం ఇష్టం వున్నట్టులేదు.

"సరే – నీ మాట నమ్ముతాను"అన్నాడు జవ్యలోవ్.

తరవాత కొంతసేపు వారిద్దరు మాట్లాడలేదు. సంగీతం వింటూ కూచున్నారు.

"ఇంతకూ మీ ప్రియురాలు ఎప్పుడు కనిపించిందో నాకు తెలియ జెయ్యండి నేను వచ్చి ఒక మాటు చూస్తాను. నేనేమీ మీ దగ్గర

ఉండను లెండి. ఊరికే ఒకమాటు చూచి వెళతాను - అంతే!" అన్నాడు విక్టర్.

"ఊరికే చూచి వెళతాను అంటే ఏమిటి నీ ఉద్దేశ్యం?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"ఏమీలేదు - నా భావం ఇది - మరొకవిధంగా చెప్పాలంటే, ఈ రకమైన ప్రేమ ఈ యుగంలో, ఈ కాలంలో సంభవమని నేను అనుకోను!"

"విక్టర్! నాకొక మాటచెప్పు? నీకెవరైనా స్నేహితురాలు ఉన్నదా? ముఖ్యంగా లెనిన్‌గ్రాడ్‌లో?" - అని అడిగాడు జవ్యలోవ్, ఉన్నట్టుండి ఉద్విగ్నుడై.

విక్టర్ భుజాలు ఎగరవేశాడు. కాస్సేపు ఆగి, తరవాత "అవును. ఒక అమ్మాయి ఉన్నది." అన్నాడు.

"మీరిద్దరూ తగవులాడు తుంటారా?

"ఆc! మా ఇదరికీ సరిపడదు."

"పరిస్థితి మరీ విషమించిందా?" -

"అదేం లేదు. మామూలుకథ. ప్రతికలలో మనం సాధారణంగా చదివే కథలాంటిదే - అబ్బాయి దేశదిమ్మరి, ఉన్నచోట ఉండక తిన్నచోట తినక - ఎక్కడెక్కడో తిరుగుతూ ఉండడం అబ్బాయికి సరదా. అమ్మాయేమో ఇందుకు పూర్తిగా వ్యతిరేకం.

"ఒక్కముక్కలో చెప్పాలంటే, మా భావి జీవితాన్నిగురించి ఆమె ఆలోచించే తీరు వేరు, నేను ఆలోచించేతీరు వేరు. ఒకరు ఏటిలోకి గుంజితే, ఒకరు కాటిలోకి గుంజివట్టున్నది మా వ్యవహారం. ఆవిడకు కావలసింది ఒకటి, నాకు కావలసింది మరొకటి - అందుచేత ఇద్దరం విడిపోయాం "

"నీకు కావలసిందేమిటి?"

"ఏమున్నది - మామూలే!"

"అదే, మామూలే అంటే ఏమిటి?"

"దేశాలు తిరగడం నాకిష్టం. ప్రపంచమంతా పర్యటించి రావాలని నా అభిలాష. ప్రతిదీ చూడాలని, తెలుసుకోవాలని నా ఆకాంక్ష."

"నీకేమైనా విదేశ భాషలు వచ్చునా?"

"లేదు. కానీ ఏదో కాస్త ఫ్రెంచి భాష నేర్చుకున్నాను. అదీ వ్యక్తిపూజా విధానం అనుసరిస్తున్న రోజులలో."

"ఏమిటీ?"

"అబ్బే. ఏమీలేదు. ఊరికే తమాషాకు చెపుతున్నాను. కానీ విదేశ భాషలు ఎలా నేర్పేవారో మీకు తెలుసునా? ఎన్నోగంటలు చదవాలి. నిఘంటువు దగ్గర పెట్టుకుని ఎన్నోమాటలు తర్జుమా చేయాలి. అంతే! ఆ భాష మాట్లాడడం అనేది మాకు రానేరాలేదు. ఇక ఏమిటి ప్రయోజనం? మేము ఎక్కడికీ వెళ్ళటానికి వీలులేదు. విదేశస్తులెవరైనా ఇక్కడికి వస్తే, వారిని మమ్మల్ని చూడనివ్వరు. అలాంటప్పుడు ఇక విదేశభాష నేర్చుకోడంలో అర్థమేమిటి? ఆధునిక సాహిత్యాన్ని మూలంలో చదివి తెలుసుకోడానికి అవకాశమేలేదు అయినప్పటికీ గొప్ప గ్రంథాలన్నీ రష్యన్ భాషలోకి తర్జుమా చేయించారు. విదేశభాషలు మేము మాట్లాడలేము. వాటిని అర్థంకూడా చేసుకోలేము. ఇక చదవటమంటారా? నిఘంటువు దగ్గర పెట్టుకుని ఎన్నెన్నోగంటలు కూచునేవాళ్ళం. ఎన్నెన్నో మాటలు ఏదో వల్లెవేసేవాళ్ళం. అంతేకాని ఆచరణ పూర్వకంగా ఏమీ లేదు. 'కళ కళకోసమే' అన్న భావంలో సాగింది అంతా. అయినా చదవడానికి ఏమున్నది? బాల్జాక్ రచనలు నేను రష్యన్‌లోనే చదవగలను. కానీ నేను ఎక్కడో సైబీరియాలోవుంటే బాల్జాక్ రచనలు నాకేవిధంగా వుపకరిస్తాయి?"

ఎక్కడున్నా, ఏ కాలంలోనైనా బాల్జాక్ రచనలు ప్రయోజనకరమైనవేనని సమాధానం చెప్పాలనుకున్నాడు జవ్యలోవ్. కానీమళ్ళీ ఊరుకున్నాడు. విక్టర్ మాట్లాడుతూవుంటే అతని హావభావాలను జాగ్రత్తగా పరిశీలించి చూస్తున్నాడు జవ్యలోవ్. ఈ కుర్రవాడు ఏలాంటివాడు? పైకి కనిపిస్తున్నంత చిత్తశుద్ధితో నిజంగా ప్రవర్తిస్తున్నాడా ఇతను?

"అవును – దేశాలు తిరగడమంటే నాకెంతో ఇష్టం." అని మళ్ళీ చెప్పడం మొదలు పెట్టాడు విక్టర్. "ఎవడైనా ఒకమాంత్రికుడు తన మంత్రదండంతో నాముందు ప్రత్యక్షమై 'నీకు మూడువరాలు ఇస్తాను కోరుకో' అని అడిగినట్టయితే – మూడుసార్లుకూడా దేశాటనమే కావా

లని నేను కోరుకుంటాను. అదితప్ప నాకింకేదీ అక్కర్లేదని చెపుతాను. మరిమీరూ? మీరేంకోరుకుంటారు వ్లాదిమిర్ అంద్రియవిచ్? .... అవు నవును. నాకుతెలుసు. మీరుకోరే మొదటివరం ఓల్గా కనిపించాలని. అంతేనా? ఇకరెండవవరం విమానంనడపాలని. ఇకమూడవది? చెప్పండి వ్లాదిమిర్? మూడవవరం ఏదికోరుకుంటారు మీరు?"

"ఏం కోరుకుంటావా? అంటొనోవ్‌కు నీవు నిజం చెప్పావా లేదా తెలియజేయమని కోరుకుంటాను! సరేనా?" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

విక్టర్ మాట్లాడలేదు.

"ఇక ఆ రేడియో ఆపుచెయ్యి" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

విక్టర్ బుద్ధిమంతుడిలాగా చెప్పినట్లు చేశాడు. సంగీతం ఆగిపోయింది. అంతా నిశ్శబ్దం. "ఊఁ! మాంత్రికుడు మూడు వరాలు కోరుకోమన్నాడు.... తరవాత?"

"ఇంతకూ మీరు నన్ను అడగదలచిఁది ఏమిటి వ్లాదిమిర్ అంద్రియవిచ్?"

జవ్యలోవ్ లేచి విక్టర్ దగ్గరకు వెళ్ళాడు. కుర్చీ కొసన కూచుని ఆ కుర్రవాడి భుజంమీద చెయ్యి వేశాడు.

"నాకు నిజం చెప్పు, విక్టర్!" అన్నాడు నిబ్బరంగా.

"నేను అబద్ధం చెప్పానని ఎలా అనుకున్నారు మీరు?" అని అడిగాడు విక్టర్, వంచిన తల పైకెత్తకుండానే.

"ఏమో నాకు తెలియదు. ఊరికే అలా తోచింది. నేను నిజమే చెప్పానని మళ్ళీ ఒకమాటు అను. ఇక నేను నిన్ను అడగను. నిన్ను నమ్మకుండా వుండడానికి హేతువేమీ లేదు. నీవు అంటొనోవ్‌కు చెప్పింది నిజమా కాదా?"

"నిజం కాదు." అన్నాడు విక్టర్.

"నేనూ అదే అనుకున్నాను" అన్నాడు జవ్యలోవ్, పెద్ద బరువు దించుకున్నట్టు. తరవాత గదిలో అటూ యిటూ నాలుగడుగులు వేసి మళ్ళీ విక్టర్ ముందు నిలుచున్నాడు.

"ఎందుకని నిజం చెప్పలేదూ?" అని ప్రశ్నించాడు.

"అదొక పనికిమాలినకథ. రెండేండ్ల క్రితం వేసవిలో నేను

ఇక్కడికివచ్చి మీతో గడిపాను. అప్పుడే మొదటిసారిగా గొరిమెవ్‌ను కలుసుకోవడం జరిగింది. అప్పుడే అతను బడిచదువుమానేసి వచ్చాడు. తరవాత మళ్ళీ ఇవాళ అతన్ని కలుసుకున్నాను. ఇది తలవనితలంపుగా జరిగింది." అని చెప్పాడు విక్టర్.

"ఊఁ! తరవాత?"

"ఏదో పాడుగొడవ! కొందరు దుష్టులతో అతనికి సాంగత్యం ఏర్పడింది. కియోస్క్ వీధిలో దుకాణం బ్రద్దలుకొట్టి దోపిడీ చేసిన ముఠాతో నిజంగా ఇతను ఏకమైనదీ లేనిదీ నాకు తెలియదు లేక ఇతన్ని వారు ఒకసాధనంగా వినియోగించుకున్నారేమో నేనెరుగను....ఏదైతేనేం? ఇతన్ని పట్టుకున్నారు. ఇప్పుడతను పారిపోయాడు. నిలవనీడలేక తిరిగాడు. మనిషి పూర్తిగా క్రుంగిపోయాడు. రెండు రాత్రిళ్ళు నిద్రాహారాలు లేవని చెప్పాడు. కళ్ళు చింతనిప్పుల్లా ఉన్నాయి. ఒక్క ముక్కలో చెప్పాలంటే కుక్కకంటే హీనంగా ఉన్నది అతని బ్రతుకు. నేను కనిపించగానే అతనికి ప్రాణం లేచివచ్చినట్టయింది. సరే–మీరు ఇవాళ ప్రొద్దుపోయి ఇంటికి వస్తారని నాకు తెలుసు అందుకని ఇంట్లోకి రమ్మన్నాను వచ్చి ఇక్కడే ఈ కుర్చీలో కాసేపు కునుకు తీశాడు. ఎంత – ముప్పావుగంటసేపు. తరవాత వెళ్ళిపోయాడు. అంతే తక్కిన కథ మీకు తెలిసిందే. ఇంకా ఏమైనా అడగదలిచారా?" ఇలా చెప్పి విక్టర్, తలఎత్తి చూచాడు. జవ్యలోవ్ వంక చూచి చిరునవ్వునవ్వాడు.

"కనుక అతను జైలునుండి పరారీ అయినాడని, తప్పించుకుని తిరుగుతున్నాడని నీకు తెలుసు. మరి, నీవిప్పుడు ఏంచేయాలనుకున్నావు?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"నేను ఏంచేయాలని మీఉద్దేశ్యం?–" అని మళ్ళీ ఎదురు ప్రశ్న వేశాడు విక్టర్. ఒత్తుగా ఉన్న అతని కనుబొమలు కుంచించుకున్నాయి.

"నా ఉద్దేశ్యం సరే – నీ వుద్దేశ్యం ఏమిటి?–'ముందు అదిచెప్పు. ఒకదొంగ, ఒకతుంటరి, దోపిడీ ముఠాలో చేరినవాడు. అలాంటి వాడు చట్టాన్ని, న్యాయాన్ని అతిక్రమించి తిరుగుతున్నాడు. ఆ విషయం తెలిసి కూడా నీవు...."

"అధికార్లకు అతని ఆచూకీ చెప్పాలనా మీ ఉద్దేశ్యం?" అని అడిగాడు విక్టర్, తీవ్రమైన ధోరణిలో.

"ఉండు ఒక్క-క్షణం ఆగు" అన్నాడు జవ్యలోవ్-" ఏమిటి నీవు అంటున్నది? ఆచూకీ ఇచ్చేవాళ్ళను నేను ద్వేషిస్తాను. కానీ జైలు నుంచి తప్పించుకుని పోయిన ఒక నేరస్థుణ్ణి చూశానని ప్రజారక్షక దళాలకు తెలియజేయడం ఆచూకీ ఇవ్వడం కాదు" అన్నాడు

"మొట్టమొదటి విషయం అతను ఎంతవరకు నేరస్థుడో నాకు తెలియదు. అతని వ్యవహారాన్ని గురించి నేను లోతుపాతులు పరిశీలించలేదు. ఏమైనా ఒక విషయం సత్యం. ఈ గొడవలో తనను అనవసరంగా ఇరికించారని అతను ప్రమాణంచేసి చెప్పాడు. అయితే విషయం అదికాదు. ఇప్పుడు మీరడిగే ప్రశ్న నేను అర్థం చేసుకోలేకుండా ఉన్నాను. వ్లాదిమిర్ అంద్రియవిచ్! ఈ విషయంలో నేను ఏం చెయ్యాలని మీ ఉద్దేశ్యం? నన్ను నమ్ముకున్న మనిషిని పట్టివ్వమంటారా? తీసుకుని వెళ్ళి జైలు కటకటాల వెనుక కూచోబెట్టమంటారా? అదేనా న్యాయము, ధర్మము? అదేనా నీతి?"

"విక్టర్! ఇది అర్థంలేని వ్యర్థ ప్రలాపం!" అన్నాడు జవ్యలోవ్ కోపంగా. నేను చెప్పేదానికి దీనికి చాలా తేడా ఉన్నది...."

"ఏమీ తేడా లేదు" అన్నాడు విక్టర్ ఎదురు తిరిగి - "నీతి, న్యాయమూ అనేవి ఎట్టి పరిస్థితులలోనైనా ఒకటే. బహుముఖమైన నీతి, న్యాయాన్ని ఒకసారి మనం అంగీకరించినప్పుడు, అందులో అంతర్లీనమై ఉన్న విషయాలన్నిటినీ మనం అంగీకరించినట్టే. గొరియెవ్ భ్రష్ట జీవితం గడుపుతున్నాడని నా అభిప్రాయం. అతను అవివేకి. నేను అధికారులకు ఆచూకీ ఇవ్వంది అతని కోసంకాదు - నాకోసమే. ఆచూకీ ఇవ్వడమనేది ఎప్పుడూ పాడు పనే - అది ఎప్పుడూ అధర్మమే: వంచనే. అందాకా ఎందుకూ? మీ అనుభవంలో జరిగినసంగతే నాకు చెప్పండి, 1937 లో మీ స్నేహితుడొకాయన జైలు నుంచి పారిపోయి మీ దగ్గిరికి వచ్చారు. మీరతన్ని ఇంట్లోకి రానిచ్చారా? వారు అతన్ని కాల్చివేసి ఉండేవాళ్ళు. ఇప్పుడు మంచివాళ్ళని ప్రకటించి ఉండేవాళ్ళు! అతన్ని అరెస్టు చేయడంలో మీరు తోడ్పడ్డారు. ఆ సంగతి మీకు తెలుసు. ఇలాంటి పని

చేసినందుకు నీ మనస్సులో ఇప్పుడెలా అనిపిస్తున్నది? మరి, మళ్ళీ ఈ నాడు నన్ను ప్రజా రక్షక దళాల వద్దకు పరుగెత్తి ఫిర్యాదు చేయమంటున్నారా?..."

"నీవు ఏం చెయ్యాలని నేను కోరుతున్నానో ఒక్క నిమిషంలో నీకే అవగతమవుతుంది విక్టర్." అన్నారు జవ్యలోవ్ – "కానీ నీవు ఉదాహరణగా పేర్కొన్న విషయాన్ని గురించి ముందు చర్చిద్దాం. 1937 లో జరిగిన విషయం చెప్పావు నీవు. 1937 లో జరిగిన దానికి నా మటుకు నేనే బాధ్యుడనని నేను భావించడంలేదు. అప్పటికి నేను పదిహేనేండ్ల కుర్రవాణ్ణి అయినందువల్లకాదు. నాకంటె పెద్దవాళ్ళు అయిన లక్షలమంది కామ్రేడ్లు, 1937 లో కాని తరవాత కాని నిరపరాధులైన ప్రజలను జైళ్ళకు పంపలేదు. వారు దేశశక్తి సంపదలను సృష్టిస్తున్నారు నావలెనే వారుకూడా ఆ నేరాలకు బాధ్యులుకారు. నీవు నాకొక ఉదాహరణ చెప్పావు. ఒక సన్నివేశాన్ని పేర్కొన్నావు. నిజంగా అది అత్యంత దారుణమైన సన్నివేశం. కానీ ఈ విషయాన్ని యుక్తిగా తప్పించుకోడానికి నేను యత్నించను. ఇలాంటి సందర్భంలో నేను ఏంచేసి ఉండేవాడనో నీకు తెలియచెపుతాను.

"1937 లో నేనా మనిషికి ఆశ్రయం ఇవ్వలేదు. అవును అలా ఆశ్రయం ఇవ్వడం ఈనాడు ఒక పాడుపనిగా భావిస్తాను. ఆనాడు అలాంటి పనిచేస్తే ఈనాడు సిగ్గుపడతాను కానీ 1937 లో ఆ మనిషికి నేను ఆశ్రయం ఇవ్వడానికి వీలులేదు. ఎందుకంటావా? నేను స్టాలిన్‌ను విశ్వసించాను 'మన దేశంలో వర్గపోరాటం సాగుతున్నది. రాను రాను అది తీవ్రతరం అవుతున్నది.' అని ఆయన కొన్ని వందలసార్లు, వేలసార్లు మాకు చెప్పారు. అది నేను విశ్వసించాను. ఎవరైనా నిరపరాధి అరెస్టు కావచ్చునని, అతనికి శిక్ష పడవచ్చునని నాకెన్నడూ తోచలేదు.

ఆ రోజులలో పార్టీ సాధారణ సభ్యులమైన మా అందరికీ కూడా ఒక విషయం తెలియలేదు. ఏది అన్యాయమో, గూఢచారులకు,విచ్ఛిన్నకరశక్తులకు వ్యతిరేకంగా సాగుతున్న ధర్మయుద్ధం ఏదో – విచక్షణ చేసి తెలుసుకోడం మా అందరికీ కష్టమైన పని అయింది స్టాలిన్ అధికార ప్రాబల్యం, అధర్మ కార్యకలాపాలను ఆయన శాసితం చేస్తూ

ఉండడం ఒక వైపు సాగుతున్నది. దానితోపాటు 1937 లోను, ఆ తరవాతను కేవలం అన్యాయాలు మాత్రమే జరగలేదు. ఎన్నో అద్భుతాలు, ఘనకార్యాలు జరిగాయి. ప్రజలు తమ యౌవనాన్ని, తమ శక్తియుక్తులను – అన్నీ ధారపోసి ఆ మహత్తర కార్యసాధనకు నడుం కట్టారు. ఈ పరిస్థితిలో ఎక్కడ అధర్మం జరుగుతున్నదో తెలుసుకోవడం మాకు కష్టం అయింది.

"అందువల్ల, 1937 లో ఆ మనిషికి నేను యెందుకు ఆశ్రయం ఇవ్వలేకపోయానో యిప్పుడు నీకు అవగతం అయినదనుకుంటాను. విక్టర్! ఒకమాట చెపుతాను విను – శ్రామిక నియంతృత్వాధికారఖడ్గం, నిరపరాధులను శిక్షిస్తుందని ఆ రోజులలో మేము కలలోకూడా ఊహించలేదంటే నమ్ము. ఈ ఖడ్గం తనవారి గుండెలకే గురిపెడుతుందని మేము ఎన్నడూ అనుకోలేదు. అసలు అలాంటి ఆలోచనే మేము రానివ్వలేదు. ఆ వ్యక్తి నిర్దోషిత్వాన్ని నేను విశ్వసించి వుంటే అతన్ని పట్టి యిచ్చేవాణ్ణికాదు. అతను నిరపరాధి అని అక్షరాలా వ్రాసి యిచ్చేవాణ్ణి. అతనిలో మంచి తనమే నేను చూడగలుగుతున్నానని వాదించి ఉండేవాణ్ణి. అలాంటి ధైర్యస్థైర్యాలు నాకు చేకూరి ఉండేవి.

"లేదు – ఆ పని చేసివుండేవాణ్ణి కాదు" అంటూ జవ్యలోవ్ ఇంకా చెప్పసాగాడు: "అంతేకాదు, మరొక కారణంకూడా వున్నది. అతనేదో ఘోరమైన నేరం చేశాడని, నాకు ఏదైతే ప్రియతమమైనదో, దేనికోసమైతే నేను జీవిస్తున్నానో – దానికి అతను ప్రమాదం తెచ్చిపెడుతున్నాడన్న భావం ఆనాడు నాలో మొలకెత్తింది. అతనొక్కణ్ణి కాపాడి సోవియట్ ప్రజలందరికీ తీరని అపకారం చేయరాదనుకున్నాను. విక్టర్! నీవు చెప్పిన యీ తార్కాణం నాకు అత్యంత విషాదకరమైనది. కానీ ఈ పరిస్థితిని కల్పించింది ఏమిటో తెలుసా? వ్యక్తిపూజా ధోరణి, దానికి సంబంధించిన విషయాలూను. ఐతే ఇప్పుడు నా ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పు విక్టర్! 1937 లో పరిస్థితికి, నేటి పరిస్థితికి సామ్యం ఏమిటి? నాకు చెప్పు! 1937, 1956. ఈ రెంటిమధ్య పగలూ, రాత్రికీ మధ్య ఎంత భేదం ఉన్నదో అంత భేదం ఉన్నది. గొరియెవ్‌ను కాపాడడానికి ఎట్టి పరిస్థితులు త్రోవ తీశాయి? గొరియెవ్ పారిపోయి తన ముఠాలో చేరి

పోతా డని నీకు తెలుసు. సభ్యత నీతి– నిజాయితీ కలవారెవ్వరూ దొంగ లకూ, దోపిడి గాండ్రకు ఆశ్రయం ఇవ్వరు. ఈ క్షణంలో అతనూ, అతని స్నేహితులు ఈ సారి ఏ దుకాణం కొల్లగొడదామా, ఎవరిల్లు దోపిడీ చేద్దామా అని చర్చించు కుంటూ ఉండవచ్చు. ఈ క్షణంలోనే అతను ఎక్కడో దొంగతనం చేస్తూ ఉండవచ్చు. త్రోవన పోయే వారి జేబుకత్తిరిస్తూ ఉండవచ్చు. కష్టపడి, చెమట ఓడ్చి రాత్రిం బగళ్ళు పనిచేసి ఒకవ్యక్తి ఇప్పుడే తన జీతపురాళ్ళు తీసుకుని ఇంటికి పోతూ ఉండవచ్చు. తనభార్య, బిడ్డలకు కడుపునిండా తిండి పెట్ట వచ్చు నని ఎన్నెన్నో కలలు కంటూ అతను గబగబా వెడుతూ ఉండ వచ్చు. మరి గొరియెవ్, అతని గుంపు ఏ మూల తిరుగుళ్ళోనో కాచి ఉండి, పొంచి ఆ కార్మికుని కష్టార్జితం కాజేయడానికి సిద్ధంగా ఉండవచ్చు. మరి నీవేమో ఇక్కడ కూచుని అతన్ని గురించి పెద్ద వేదాంతం చెపు తున్నావు!" –

"అంతే విక్టర్! నీవు పేర్కొన్న కార్కాణాన్నిగురించి నేను చెప్పదలచింది అంతే!" ఒక క్షణం ఆగి ఐవ్యలోవ్ మళ్ళీ చెప్పడం ప్రారంభించాడు.

"ఇక ఇప్పుడు నీవంతు. నీవు చెప్పు. నీవు పేర్కొన్న సందర్భా నికీ, ఇప్పటి గొరియెవ్ విషయానికీ ఎక్కడ పోలిక? 1937 లో పరి స్థితులవల్ల ఉత్పన్నమైన సందర్భానికీ 1958 లో విషయానికీ ఎక్కడ పోలిక? ఎక్కడ పొత్తు? నీతి – నిజాయితీకలవారెవరూ ఒకరిని పట్టి ఇవ్వరు. సభ్యతకలవారిని పాడుచేయాలనుకునేవారే ఆపనిచేస్తారు. మరి ఈ రెండు సందర్భాలమధ్య సాదృశ్యం ఎలావుంటుంది? లేదు. నీవాదంలో పసలేదు. నీకు మరొక ఉదాహరణ చెపుతాను విను.

"నీవు ఒకరిని కలుసుకుంటావు. అతనిలో త్రోవతప్పి, అక్రమ మార్గాన నడుస్తున్న లక్షణాలు నీకు కనిపిస్తాయనుకో. కానీ సోవియట్ పౌరుడుగా అతని నిజాయితీని, దేశభక్తిని నీవు శంకించవనుకో – అంటే నేను చెప్పేది ఒక గూఢచారిని గురించి, లేదా శత్రువుకు ఏజంటుగా పని చేస్తున్న వాణ్ణి గురించి, లేదా ఒక చోరుణ్ణి గురించి, బందిపోటు దొంగను గురించి కాదు. అలాంటివారిని తక్షణమే పట్టి ఇవ్వవలసినదే.

కానీ నేను చెపుతున్నది కేవలం ఏదోపరిస్థితివల్ల కాస్త కల్లోలమనస్కుడై త్రోవతప్పిన మనిషిని గురించి మాత్రమే. అలాంటి వ్యక్తిని ప్రజారక్షక దళాలకు పట్టివ్వడానికి నీవు పరుగు తీశావా అంటే నిన్ను ఒక పిరికిపంద గాను, సమయానుకూలంగా ప్రవర్తించే స్వార్థ పరుడుగాను భావిస్తాను. నీవు ఆ వ్యక్తిని గురించి ఆలోచించడం లేదని, నీ విషయం మాత్రమే ఆలోచించుకుంటున్నావని దీనిఅర్థం. అదే నేను నీకు చెప్పదలచింది -"

"అలాగా " అన్నాడు విక్టర్, ద్వంద్వార్థంగా. "అలాంటివ్యక్తి మన సోవియెట్ భూమిలో స్వేచ్ఛగా విహరిస్తూ ఉంటే మీరు ప్రశాంతంగా, విశ్రాంతగా ఊరుకుంటారన్నమాట ?

"లేదు ఎన్నటికీ ఊరుకోను. అతనితో తర్కించమని చెపుతాను. అతనికి నచ్చచెప్పడానికి ప్రయత్నించమంటాను. దానికోసం ఎన్నోగంటలు, ఎన్నోరోజులు వ్యర్థమైనాసరే. ఆపని చేయమంటాను. ముఖాముఖి అతనితో వాదం పెట్టుకో - సత్యంకోసం అతనితో పోరాడు. అంతేకాని పట్టనట్టు తప్పించుకుని తిరక్కు. కానీఇప్పుడు మనంమళ్ళీ ఈగొరియవ్ వ్యవహారాన్నిగురించి మాట్లాడతాం. ఎవరీగొరియవ్ ? ఇతనికి సంబంధించిన అన్ని వాస్తవవిషయాలూ పరిశీలిద్దాం. ఇతను ఒకదొంగ కియోస్ వీధిలో దోపిడీచేశాడు. దుష్టులతోకలిసి తనజీవితాన్ని పాడుచేసుకునే వాళ్ళలో ఇతను ఒకడు. నీవుఇతన్ని దాచిపెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తున్నావు. ఇతనివ్యవహారాన్ని మభ్యపెట్టిఉంచడానికి కృషిచేస్తున్నావు. కానీ నీవు ఇతన్నిమభ్యపెట్టుతున్నది ఎవరినుంచి. ప్రజారక్షక దళాంనుంచా ? కాదు. ప్రజలకు తెలియకుండా నీవు ఇతన్ని మభ్యపెట్టుతున్నావు ఇతనుమరొక నేరం చేయడానికి నీవు అవకాశం ఇస్తున్నావు మార్గం నిష్కంటకం చేస్తున్నావు "

"కానీ అతను నిరపరాధికావచ్చు. అనవసరంగా ఈ గొడవలో ఇరుక్కొని ఉండవచ్చు" అన్నాడు మళ్ళీ విక్టర్.

"నిరపరాధా ? అయితే అప్పుడు నీవు ఏం చెయ్యాలో చెపుతాను విను - ఇతను పూర్తిగా నిర్దోషి అన్న విశ్వాసం నీకు కలిగినట్టయితే, అప్పుడు వెంటనే పి. ఐ. డి. దగ్గరకు వెళ్ళు. నీకు తెలిసిన సంగతులన్నీ వారికి చెప్పు. అతను నిర్దోషి అని ఋజువు చేయడానికి ప్రయత్నించు.

షాదించు. నీకుగల ఆధారాలతో అతన్ని కాపాడు. అంతే" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"పి. ఐ. డి.లు నా మాటమీద పడిచేటట్టు చెపుతున్నా రేమీరు." అన్నాడు విక్టర్, చిరచిరలాడుతున్నట్టు. ఆ మాటకొస్తే, ఈ గొడవలో తలదూర్చవలసిన అవసరం నా కేమున్నది?"

"ఓహో! అదా సంగతి? నీవు మాత్రం ఏ గొడవా లేకుండా హాయిగా ఉండాలన్నమాట? ఊఁ! బాగుంది! నీ ఒంటి మీద ఈగ వాలకూడదు. ఒకరు ఎలా పోయినా నీకు అక్కర్లేదు. నీ ప్రాణం మాత్రం సురక్షితంగా ఉండాలి. మరి అలాంటి నీవు, నాకు శ్రీరంగ నీతులు చెపుతున్నావు! 1937 లో విషయము గురించి నాతో మాట్లాడుతున్నావు! ఎంత సాహసం!"– అన్నాడు జవ్యలోవ్, తీవ్ర స్వరంతో.

"కానీ మీ మనోభావాలను నొప్పించడం నా అభిమతం కాదు. నన్ను నేను రక్షించుకోడానికి ప్రయత్నించడం లేదు. అయినా ఆత్మరక్షణ దోషం కాదనుకోండి. మనిషి బ్రతకాలి కదా? కానీ నిజాయితీగా ప్రవర్తించాలన్నదే నా అభిలాష. అదే నేను కోరేది. కానీ అంత మాత్రంచేత ఆ గొడవలన్నిట్లో తలదూర్చమని ఎక్కడున్నది? చర్చలు, తర్కాలు ఋజువులు, దాఖలాలు – ఇవన్నీ నెత్తిన పెట్టుకోవాలా?"

"నీతిగా, నిజాయితీగా ఉండాలని నీ అభిమతమైనట్లు చెపుతున్నావు. కానీ దాంతోపాటు జీవితంలో నీకు కొన్ని దృక్పథాలు ఉండాలి. ఏవో కొన్ని సిద్ధాంతాలుండాలి. మరి అలాంటివేమైనా ఉన్నాయా నీకు?"

"ఆఁ! నీతి – నిజాయితీ! అదే నా సిద్ధాంతం. తక్కినవన్నీ బంధాలు!"

"అయితే ఎవరు నిర్ణయించేది? నీతి – నిజాయితీ అనేది ఏదో నిర్ణయించేవారెవరు?"

"మనిషిని మనిషేనిర్ణయిస్తాడు" తన శీలాన్నిబట్టి, తన అంతఃకరణను బట్టి దానిని మనిషే నిర్ణయిస్తాడు. మంచి మంచే; చెడు చెడే. అర్థరహితమైన వాదోపవాదాలు, సమాధానపడడాలు నాకువచ్చవు. వాటన్నిటితో నా మనస్సు కల్లోలం కావడానికి నేను ఒప్పుకోను. ఒక విషయం చెప్పుకుంటూ వుండగా విన్నాను. ఒక పైలట్‌కు శిక్షణ ఇచ్చేటప్పుడు, లేదా

అతని అర్హతలను పరీక్షించేటప్పుడు అతన్ని ఒక బోనులో ఉంచుతారట. తరవాత ఒకేసారి అనేక వైపులనుంచి ఆ బోనును గిరగిర త్రిప్పుతారట. పైకీ, క్రిందికీ, ప్రక్కలకూ, రకరకాలుగా త్రిప్పుతారట.... తరవాత అతను బోనునుంచి బయటికివచ్చేటప్పటికి తను ఏస్థితిలో ఉన్నదీ తెలుసుకోడానికి కొన్నినిమిషాలు పడుతుంది. ఏదిపైకి ఏది క్రిందకి, ఏదికుడి వైపు, ఏది ఎడమవైపు మొదలైన వివరాలన్నీ తెలుసుకోడానికి అతను తల్లక్రిందు లవుతాడు. మన పరిస్థితికూడా అంతే! ఈ సూత్రాలు, సిద్ధాంతాలు, లెక్కలు, వివరాలు, సాదృశ్యాలు - ఇవన్నీ మనతలలో ప్రవేశించే సరికి మనకు ఉన్నమతికూడా పోతుంది. ఏది మంచో, ఏదిచెడో, ఏదిఒప్పో, ఏదితప్పో - విచక్షణ చేసే జ్ఞానం మనకు ఉండదు. అలాంటి స్థితిలో మనం ఏదో అపభ్రంశపు పనే చేస్తాం"

జవ్యలోవ్ ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఈ సంభాషణ ప్రారంభించినప్పుడు జవ్యలోవ్ అనుకున్నది ఒక్కటే. విక్టర్ నిజం చెప్పాడా లేదా అన్న విషయం స్పష్టంగా ఒక్క ముక్కలో తెలుసుకోవాలని ఆతను ఆశించాడు. కానీ ఒక దుర్మార్గుడికి ఆశ్రయం ఇవ్వడంలో విక్టర్, తనకు వచ్చిన ఒక విడ్డూరపు సిద్ధాంతాన్ని ఆధారం చేసుకున్నాడని కాని, దానిని పట్టుతప్పకుండా అంటిపెట్టుకుని ఉన్నాడని కాని జవ్యలోవ్ అనుకోలేదు. ఇప్పుడతని దృష్టికి విక్టర్ పూర్తిగా కొత్త మనిషిలా కనిపించాడు. ఏదో అవ్యక్తమైన తత్వచింతనను విక్టర్ అలవరచుకున్నాడని జవ్యలోవ్. అనుకోలేదు. అవును. ఆ కుర్రవాణ్ణి అతను చూచి అప్పటికి రెండేండ్లు అయింది.

"నిన్ను అర్ధంచేసుకోలేకుండా ఉన్నాను విక్టర్! అన్నాడు జవ్యలోవ్" నీవుచెప్పిన విధంగా పైలెట్‌నే తార్కాణంగా తీసుకుందాం. కొత్తగా పైలట్ శిక్షణ ప్రారంభించిన వ్యక్తి నీవుఅభివర్ణించిన మనస్థితిలో వుంటాడు. మరి ఆవిధంగా కల్లోలితమనస్కుడైన వ్యక్తి విమానంనడపడానికి పనికిరాడు. అనుభవజ్ఞుడైన వైమానికుడికి అట్టిస్థితి సంభవిస్తే అతను గడ్డిపోచవిలువైనా చెయ్యడు. కానీ అసలువిషయం అదికాదు. నీవు నీతి, నిజాయితీలను గురించి అంతఃకరణగురించి మాట్లాడావు. కానీ వాటికి ఆచరణ ఎక్కడ?" అని అడిగాడు.

"ఇక్కడ!" అంటూ విక్టర్, తన ఛాతీ చూపించాడు.

"సరే! కానీ ఒక్క విషయం. సముద్రంమీద ప్రయాణం చేసే టప్పుడు అనుభవజ్ఞుడైన నావికుడుకూడా కేవలం.... ..."

"ఓహ్! ఇహ ఆపండి!" అన్నాడు విక్టర్. "మళ్ళీ మీరు పోలికలు, సాదృశ్యాలు తీసుకొస్తున్నారు. ఇవి నాకు గిట్టవు. పోలికలు చెప్పి మీరు వేటినైనా ఋజువు చేయవచ్చు"

"ఏమిటి నీ ధోరణి?" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్, ఉన్నట్టుండి కోపోద్రిక్తుడై - నీవేమీ సాహసయాత్ర సాగిస్తున్న రాబిన్సన్ క్రూసోవు కావు. ఈ లోకంలో జీవిస్తున్న తొలిమానవుడవు నీవు కావు, ఆఖరు మానవుడవూ నీవు కావు. సాంఘికాభ్యున్నతికి చట్టాలు, న్యాయాలు, మానవుల అనుభవాలు ఉండనే వున్నాయి."

"హాఁ! చట్టాలు, న్యాయాలూనా?" అన్నాడు విక్టర్, విషపు నవ్వు నవ్వి - "నేను ఒకే ఒక చట్టాన్ని, ఒకే ఒక న్యాయాన్ని గుర్తిస్తాను - అన్ని విషయాలకూ మానవుడే కొలబద్ద. మరొక విధంగా చెప్పాలంటే మానవుడి అంతఃకరణ, అతని నీతి - నిజాయితీలు - ఇవే అన్నిటికీ కొలబద్ద" అని చెప్పాడు.

"చూడు విక్టర్! అంతఃకరణను గురించి, నీతి - నిజాయితీలను గురించి నీవు పెద్దపెద్ద కబుర్లు చెపుతున్నావు. కానీ మనం ఒక గొప్ప ఉదాహరణాన్ని, అనుభవ సిద్ధమైన ఉదాహరణాన్ని తీసుకుందాం. అంత ర్యుద్ధం సాగుతున్నదనుకో-ఇద్దరు సోదరులున్నారు. ఒకరు విప్లవవాది మరొకరు విప్లవ ప్రతిఘాతకుడు - మరి వారిద్దరిలో ఎవరు యోగ్యులు? ఎవరు నీతిపరులు? ఎవరిది ధర్మం?_"

"ఎవరి దృష్టినుంచి వారిది ధర్మం."

"అయితే పెట్ల్యూరాను బల పరిచేవారు, మఖనోవ్ అనుయాయులు మున్నగువారి మాట ఏమిటి? వారందరిదీ - ఎవరి దృష్టినుంచి వారిది ధర్మమేనా? అలాంటప్పుడు ఈ లోకంలో ఎన్ని సత్యాలున్నాయి?"

"అదిగో! మళ్ళీ మీరుమొదటికి వచ్చారు. పోలికలు, తారతమ్యాలు తీసుకొస్తున్నారు."

"ఎందుకలా మాట్లాడతావు విక్టర్? ప్రతి ఒక్కరి సత్యమూ

కూడా ఒకే ఒక మహాసత్యంతో, ఒకే ఒక పరిపూర్ణ సత్యంతో లీనం కావాలి. ఎవరిమటుకువారు ఒక సత్యాన్ని స్వంతంగా కనిపెట్టి, వారి మటుకు వారు దానికే పరిమితులై, దానినే అంటిపెట్టుకుని ఉండడం ఎప్పటికీ అసాధ్యం. ఒక కార్మికుడు ఒక పెట్టుబడిదారుకు చెందిన ఫ్యాక్టరీని తనవశం చేసుకోడం ధర్మమేనా?"

"అరి, భగవంతుడా! ఏమిటి మీ ప్రశ్న?"

"ధర్మమా కాదా? చెప్పు?"

"ధర్మమే."

"అలా అన్నావు బాగున్నది. కానీ ఒక్క విషయం. పెట్టుబడి దారు దృష్టిలో అది అధర్మం. ఆ కార్మికుడు దొంగ, దోపిడీ చేసిన వాడు అని అతని అభిప్రాయం దొంగతనం చేస్తే చేశావు; కానీ పట్టుబడకు! అని పెద్దలు చెపుతారే, గుర్తులేదూ నీకు?"

"కానీ పెట్టుబడి దారునుండి ఫ్యాక్టరీని స్వాధీన పరచుకున్న కార్మికుడు తాను దోపిడిచేశానని ఎన్నటికీ భావించడు త్రికరణశుద్ధిగా, మనస్సాక్షిగా తనుచేసిన పనిధర్మమేనని అతనుభావిస్తాడు. మరొక మాటలో చెప్పవలెనంటే అతను సాంఘిక న్యాయాన్ని నెలకొల్పుతున్నాడన్న మాట." అని వ్యాఖ్యానించాడు విక్టర్.

"కానీ పెట్టుబడిదారుడు ఇందుకు పూర్తి భిన్నంగా భావిస్తాడు. అతని దృష్టిలో కార్మికుడు అధర్మపరుడు. న్యాయాన్ని ఉల్లంఘించిన వాడు. కనుక దీ నిబట్టి నీవు ఒక విషయాన్ని అవగతం చేసుకోగలవను కుంటాను – కష్టపడేవాడొకడు, అనుభవించేవాడొకడు. వీరిద్దరూ ఎవరి దృష్టినుంచి వారు ధర్మనిర్ణయంచేస్తున్నారు. ఇద్దరికీ అంతఃకరణ, లేక మనస్సాక్షి – అనేది ఉన్నా, మరి ఇక్కడ వారిద్దరికీ అదిఒకే కొలబద్ద కావడంలేదు. అందుచేత ఇక ఈ సమస్యను పరిష్కరించవలెనంటే, ఎవరిది ధర్మమో నిర్ణయించవలెనంటే ఒకేమార్గం ఉన్నది. అందరికీ అనువర్తించే ఒకేఒక మహాసత్యాన్ని, ఒకేఒక పరిపూర్ణసత్యాన్ని తెలుసుకోడమే ఆ మార్గం. ఎవరు కష్టపడుతున్నారో ధర్మం వారిపక్షం తెలిసిందా? కార్మికుడిది ధర్మం, పెట్టుబడిదారునిది అధర్మం – ఇప్పుడు సర్వం విశదమైనదనుకుంటాను" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

విక్టర్ లేచి నిలుచున్నాడు.

"ఈ పనికి మాలిన విషయాలన్నీ నేను వినదలుచుకోలేదు" అన్నాడు కృత నిశ్చయంతో – "ఇలా మీరు ప్రతి విషయాన్ని ఋజువు చేయడం ప్రారంభిస్తే ఇక దీనికి అంతు అనేది వుండదు. శౌర్యపరాక్రమాలకు పావలిక్ మొరొజోవ్ ఆదర్శప్రాయుడుగా నిలిచాడన్న వాదనకూ, మీ వాదనకూ నాకు తేడా ఏమీ కనిపించడంలేదు" అన్నాడు. "చెపుతున్నాను వినండి. ఆ పావలిక్ పేరెత్తితేనే నాకు వళ్ళుమంట!" అన్నాడు.

"ఏమిటి పావలిక్ మొరొజోవా? బలే విషయం దొరికిందే నీకు? అతని తండి నేరస్తులను, 'కులక్స్'ను మభ్యపెట్టివుంచాడు.

"కానీ పావలిక్‌ల కుటుంబీకులంతా నేరస్తులను ఆచూకీ తెలిపి, వారిని పట్టిఇచ్చేవాళ్ళుగా తయారైనారు. వ్యక్తిపూజా ధోరణికి వారే వెన్నెముక అయినారు.

"అది నిజంకాదు!" అన్నాడుజవ్యలోవ్. "విప్లవాన్ని భద్రంగా పరిరక్షించు కోడంకంటె పవిత్రమైనకార్యం మరొకటిలేదని ప్రజలు గ్రహించుకున్నప్పుడు, నేరస్తులను పట్టిఇవ్వడం అనేపద్ధతి ప్రవర్తమాన మయ్యే అవకాశమేలేదు. కాగా విప్లవంతాలూకు ప్రయోజనాలు ఏమిటో ప్రజలు విస్మరించినప్పుడు మాత్రమే అలాంటి ధోరణి తలఎత్తుతుంది. దేశానికేదో ప్రమాదం వాటిల్లినదని తెలుసుకోడంవల్ల కాక, పౌరుల శ్రేయస్సుకోసం కాక, తమనేరాలు, తప్పిదాలు ఎక్కడ బయటపడతాయేమోనన్న భయంతో అధికారులవద్దకు ప్రజలు పరుగులు తీసినప్పుడు మాత్రమే అలాంటి ధోరణులు ప్రజ్వరిల్లుతాయి. కనుక తమనేరాలు, పాపాలు కప్పిపుచ్చుకోడానికే మనుష్యులు, ఒకరిఆచూకీ ఇచ్చేవాళ్ళుగా, ఒకరిని పట్టిఇచ్చేవాళ్ళుగా తయారవుతారు. కానీ పావలిక్ మొరొజోవ్ తనను గురించి ఆలోచించుకోలేదు. తనకొక పెద్ద బహుమానం రావాలని కోరలేదు. పైగా ఆతరవాత జరిగిన సంఘటనలకు బాధ్యులు పావలిక్ మొరొజోవ్‌లు కారు. ఏపాపమూ ఎరుగని ప్రజలను నిత్యం భయాందోళనలలో జీవించేటట్లు ఎవరుచేశారో, ఎవరైతే నైతిక దురాశను ప్రోత్సహించారో వారూ దానికి బాధ్యులు."

"హుఁ!" అంటూ ఏదో మనోవేదన పొందినట్లు ఇంకా చెప్ప

సాగాడు జవ్యలోవ్ : " "పావలిక్ మొరొజోవ్! కుమారుడు తండ్రిని
పరిత్యజించడం అనేది నిజంగా దారుణమైన విషయం. కానీ అతని
విషయంలో అనిశ్చితమైన ఒక నైతికసూత్రాన్ని అంటకట్టడానికి వీలు
లేదు. అతను ఎవరో నీకుతెలుసునా? అతను ఒక సాధారణ రైతుబిడ్డ.
సమిష్టి వ్యవసాయం, కులక్, సోషలిస్టు పునర్నిర్మాణం — ఇలాంటి
మాటలు అతనికి ఏవో అస్పష్టమైన పదజాలంకాదు. రైతుజీవితం ఎంత
శ్రమతో కూడినదో, ఎంత దుఃఖభాజన మైనదో చిన్నతనంనుంచీ అతనికి
తెలుసు. ఈ జీవితాన్ని మార్చాలనుకున్నాడతను ఒక మహత్తరమైన
పోరాటం సాగనిదే ఈ మార్పురాదనికూడా అతనికితెలుసు. అవిచాలా
కష్టపురోజులు. నిజమైన విషయం అదీ విక్టర్. 'గ్రామవిలేఖరి' అనే
మాటకు నీదృష్టిలో అర్థంఏమిటి? వారెవరో నీకుతెలుసునా? ఆరోజు
లలో 'కులక్స్' ఈ 'గ్రామ విలేఖరులను' నిర్దాక్షిణ్యంగా వధించేవారు;
నిలువునా కాల్చి చిత్రహింసలు పెట్టేవారు. 'కులక్' అంటే ఎవరోనీవు
ఎరుగుదువా? నీదృష్టిలో అదిఒక చరిత్రాత్మకమైన పదం. ఎక్కడో,
ఎవరో చెప్పుకునేమాట. కానీ ఒక కులక్ వద్దనుంచి భూమిని లాక్కో
డానికి నీవు ప్రయత్నించివుంటే, అతని పశువులను, ధాన్యాగారాలను
స్వాధీనపరచుకోడానికి నీవుప్రయత్నించివుంటే అతనుఎవరో అప్పుడునీకు
తెలిసివచ్చేది. నిన్ను అతనుతన కాళ్ళక్రింద చీమనునలిపినట్లు నలిపివేసే
వాడు. నిలువునానీప్రాణాలుతీసేవాడు. ఈఘోరమైనహింసలన్నీపావలిక్
కళ్లారా చూచాడు. ప్రజలు ఒక నూతన సమాజాన్ని, ఒక నిత్య నవ్య
సౌందర్య సౌభాగ్యసంపన్నమైన నవజీవనాన్ని సృష్టించాలని ఆకాంక్షిస్తూ
ఉన్నారని అతనికి తెలుసు. మరి ఆ ప్రజలకు, ఆ నవసమాజానికి కులక్స్
అనేవారు బద్ధశత్రువులుగా తయారై, ప్రజల కృషికి పెద్ద ప్రమాదంగా
పరిణమించారనీ అతనికి తెలుసు. అలాంటి 'కులక్స్'లో తన తండ్రి
ఒకడనీ అతనికి తెలుసు. మరి అప్పుడు అతను ఏం చెయ్యాలి?
చేతులు ముడుచుకుని కూచోవాలా? అలా కూచుంటే ప్రజలకూ, తాను
నమ్మిన విశ్వాసాలకూ ద్రోహం చేసినట్లుకాదా? తను ఆకాంక్షిస్తున్న
నవజీవన నిర్మాణ కృషికి తీరని అపచారం చేసినట్లుకాదా? వీల్లేదు.
అతను సహించి ఊరుకోడానికి వీల్లేదు. అందుకనే కార్యరంగంలోకి

దూకాడు. పోరాటం ప్రారంభించాడు. మరి అలాంటి ఘోరమైన పోరాటం సాగుతున్నప్పుడు చెప్పవలసిరాని క్రూరమైన సంఘటనలు, సన్నివేశాలు, పరిస్థితులు ఉత్పన్నం కాక తప్పదు. అలాంటి సన్నివేశాలు స్వార్థంవల్ల, స్వప్రయోజనంవల్ల ఉత్పన్నంకావు. అవి జీవితం నుండి వాటంతట అవే ఉద్భవిస్తాయి. వర్గ పోరాటానికి ఏ తర్కమైతే మూలంగా ఉన్నదో ఆ తర్కం నుండే అవి ప్రాదుర్భవిస్తాయి. అది మీకు అర్థం కాలేదా విక్టర్? వర్గ పోరాటం పరాకాష్ఠనందుకున్న రోజులవి. చట్ట విరుద్ధము, న్యాయరహితము అయిన తన పరిపాలనను సమర్థించుకోడానికి ఆ తరవాత స్టాలిన్ ప్రకటించిన కల్పిత పోరాటం కాదది. ఒకానొక నిజమైన, నిర్దాక్షిణ్యమైన పోరాటం అది. చట్టవిరుద్ధమైన పరిపాలన సాగిన రోజులలో, వ్యక్తిపూజా ధోరణులు ప్రబలిన రోజులలో ఆచూకీ తెలిపే వారికి, ప్రజలను పట్టి ఇచ్చేవారికి బాగా ప్రోత్సాహం, ప్రోద్బలం లభించాయి. కానీ పావ్లిక్ మొరొజోవ్‌కు స్వంత లాభం కాని ప్రయోజనం కాని ఏమి లభించింది? కులక్స్‌ను వ్యతిరేకించినందువల్ల, ఒక కులక్ అతన్ని తుపాకితో కాల్చివేశాడు. అదే అతనికి కలిగిన లాభం!–"

"మనం అసలు విషయం విడిచిపెట్టి మాట్లాడుతున్నాం" అన్నాడు విక్టర్. "మనుష్యుల ప్రవర్తనకు ఒకానొక గొప్ప సత్యం, ఒకానొక కఠిన సూత్రం మార్గదర్శకం కావాలని మీవాదం ఆ విషయం నాకు నచ్చ చెప్పడానికి మీరు యత్నిస్తున్నారు కానీ నా వాదం వేరు. మానవుడు తన జీవిత మహా ప్రవాహంలో పయనిస్తున్నప్పుడు విభిన్నమైన సన్నివేశాలు, పరిస్థితులు లెక్కలేనన్ని ఎదురవుతాయి. ఆయాసన్నివేశాలను, పరిస్థితులను బట్టి అతను లెక్కలేనన్ని నిర్ణయాలు తీసుకోవలసి ఉంటుంది. అలాంటప్పుడు అతను తన మనస్సాక్షి చెప్పినట్లు నడుచుకోక; లోకంలో ప్రతి విషయంలోను పరిచూచుకుంటూ సంప్రతించుకుంటూ పోవడం ప్రారంభిస్తే చివర కతను హృదయ శూన్యమైన ఒక యంత్రంలా తయారవుతాడు. తనకు తానే అపకారం చేసుకుంటాడు. ఇతరులకు కూడా హాని చేస్తాడు"

"కానీ ఈ విషయంలో పెద్దల అనుభవం తార్కాణంగా తీసుకోవచ్చును కదా?...." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

ఓహో! పెద్దల అనుభవం! మీరు పెద్దలు - మీలాంటి వారికి అవన్నీ కావాలి. నాకు అవి నచ్చవు. నాకు అవి చెప్పకండి వ్లాదిమిర్ అంద్రియవిచ్! పెద్దలంటే వ్యక్తిగతంగా మిమ్మల్ని ఉద్దేశించి మాత్రమే నేను చెప్పడంలేదు. ఆ అనుభవానికి మీరు మాత్రమే బలి అవుతున్నారని నేను అనడంలేదు. మీ తరం వారందరినీ గురించి నేను అంటున్నాను. మీరు మీ తరం వారిని గురించి మాట్లాడుతున్నప్పుడు మరి నేను నా సమకాలికులైన వారు అనేకుల గురించి చెప్పుతున్నాను. మా తరం వారు చేసిన తప్పులేమిటో మీరు చెప్పండి, వింటాను" అన్నాడు విక్టర్.

"సరే, చెపుతాను. నేను అర్ధముచేసుకున్న దేమిటో చెపుతాను" జవ్యలోవ్ - "పెద్దవారిని సవాలు చేస్తూ నీవు అలాగే నీరుడిలా నిర్భయంగా నిలువబడి ఉండు. కవచఖడ్గాదులు ధరించి పోట్లాటకు సిద్ధంగావుండు. "మీరంతా అపరాధులు" - అన్నావు నీవు. నిజమే. ఆనాటి పరిస్థితులకు బలి అయినవారిలో నేను కూడా ఒకణ్ణి కనుక, దయతో నీవు నన్ను క్షమిస్తావనుకుంటాను. ఇంకా చెప్పాలంటే, నేను ఆ పెద్దల మంది పైపొంగి, నీ సరసన నిలుచోడానికి, నా సమకాలికులను అడగవలసిన నాలుగు మాటలు అడగడానికి నీవు నన్ను అనుమతిస్తావనుకుంటాను.

"సరే. నీకొక కథ చెపుతాను విను - అది ఒక జనరల్‌కు సంబంధించిన కథ. విప్లవం సాగుతున్న రోజులలో ఆయన ఒక ఆఫీసరు. జారిస్టు ఆఫీసరు, ప్రభువులు, రాకుమారులు - మున్నగువారి కోవకు చెందినవాడు. ఒక్క ముక్కలో చెప్పాలంటే సకల సంపదలతో తులదూగే గొప్ప వంశీకుడు. సరే. అలాంటివాడు 1917 లో మన పక్షాన చేరాడు. కానీ ఆ తరవాత రహస్య పోలీసుశాఖవారు పొరపాటున ఆయన్ను పట్టుకున్నారు. అప్పుడు జర్జిన్స్కీ స్వయంగా జోక్యం కలిగించుకోవలసి వచ్చింది. తరవాత ఆయన ఎర్రసైన్యంలోచేరి సోవియట్ సేనాని అయినాడు. అయితే 1937 లో ఆయనను మళ్ళీ అరెస్టుచేయడం జరిగింది అప్పుడు ఆయనను విడుదల చేయించడానికి జర్జిన్స్కీలాంటి వారెవరూ లేకపోయారు 1941 లో జర్మనులు మాస్కోపై దాడిచేయడానికి సిద్ధమైనప్పుడు స్టాలిన్, ఆయనను తనవద్దకు పిలిపించాడు. "నీవు చెఱసాలలో ఉండవలసిన సమయంకాదిది. నీవు నీ దేశాన్ని రక్షించుకోవాలి"

అన్నాడు స్టాలిన్. స్టాలిన్ ఛలోక్తులకు ఆయన తగువిధంగా సమాధానం చెప్పేవాడే. కానీ ఆయన శౌర్యపరాక్రమాలుగల యోధుడు. అందుచేత దేశరక్షణకు పోరాడడానికి తాను సిద్ధంగా ఉన్నానని సమాధానంచెప్పాడు. అంతట ఆయనకు ఒక దళాన్ని అప్పగించారు. ఆ దళాన్ని శత్రువులు ముట్టడించారు. అప్పుడా సేనాని నాయకత్వాన ఆ దళం ప్రాణాలకు తెగించి వీరోచితంగా పోరాడింది. శత్రుసేనలను ఛేదించుకుని తిరిగి మన స్థావరాలకు రావడానికి విశ్వప్రయత్నం చేసింది. కానీ జర్మన్లదే పైచెయ్యి అయింది. వారు మన సైనికులను చాలమందిని వధించారు. తుదకు సేనానిని ఖైదీగా పట్టుకుని తీసుకువెళ్ళారు.

"ఆ ఫాసిస్టులు మిగిలివున్న సైనికులను కాల్చి చంపారు కొందరిని రకరకాల చిత్రహింసలుపెట్టి వధించారు. దుర్భరమైన ఆ శీతాకాలంలో మంచులో పెట్టి కొందరి ప్రాణాలు తీశారు. అయితే ఈ సేనానిని మాత్రం వారు ఒక వెచ్చని ప్రదేశంలో, అన్ని సౌకర్యాలుగల ఒక గృహంలోవుంచి చుట్టూ కావలా పెట్టారు. మరి తప్పించుకుని పోతాడని ఆయనను అలా ఉంచారో లేక అదొక గౌరవమని భావించి అలా ఉంచారో నేను చెప్పలేను. సరే, రెండు రోజులు ఇలా గడిచాయి. తరవాత వారు సేనానిని పిలిపించారు. ఆయనను ప్రశ్నించారు. లేదు, లేదు వారు ఆయనను పిలిపించలేదు. ఒక జర్మన్ సేనానే స్వయంగా ఆయన-దగ్గరికి వచ్చాడు

'గుడ్‌మార్నింగ్!' అన్నాడు జర్మన్ సేనాని 'కిరాతకుల దేశం నుంచి తప్పించుకుని వచ్చినందుకు మిమ్మల్ని అభినందిస్తున్నాను. తమకు ఏభాషమాట్లాడడం ఇష్టం? చెప్పండి. జర్మనీభాషా? ఫ్రెంచి భాషా? లేక ఇంగ్లీషా? – అని అడిగాడు.

"సేనాని సమాధానంచెప్పలేదు.

'మీవిషయం అంతామాకుతెలుసు జనరల్! అంటూ అతను ఇంకా చెప్పసాగాడు: 'మీరు ఇంతకు పూర్వం జారిస్టు ఆఫీసర్. శ్రీమంతులైన గొప్పవంశీకులు. మిమ్మల్ని వారు అరెస్టు చేశారు. మీరు ఏపాపమూ ఎరగనప్పటికీ వారు మిమ్మల్ని నాలుగేండ్లు చెఱసాలలో బంధించి ఉంచారు.

చివరకు అదృష్ట వశాత్తూ మీరు మా పాలపడ్డారు: తమకు నా హృదయపూర్వకమైన అభినందనలు ప్రభూ! ......శ్రీ వారు చిత్తగిస్తే....'

'ధన్యవాదాలు' అన్నాడు సేనాని.

"నిజానికి ఎన్నో మంచిఅలవాట్లు గలవాడాయన. సరే. మళ్ళీ జర్మన్ సేనాని చెప్పసాగాడు.

"మాకు అంతా తెలుసు జనరల్! మీరు బోల్షివిక్‌ల పక్షాన పని చేయడం నిజంగా వైపరీత్యం. ఏదో పొరపడ్డారు. ఇప్పుడు మీరు పుట్టుకలోను, విద్యా వినయ సంపదలలోను, సంస్కారంలోను మీతో సమానమైన వారి మధ్య జీవించబోతున్నారు. మీరు అంగీకరిస్తే చాలు. మా సైన్యంలో ఒకదళానికి మీరు సేనాపతిగా వుండవచ్చు. సంతోషంగా మీకా పదవిని అప్పగిస్తాము. లేదా మీరు కోరితే బెర్లిన్‌కు పంపుతాము. అక్కడ మా సేనానులలో ఒకరుగా మీరు పనిచేయవచ్చు. యుద్ధరంగంలో సోవియట్ స్థావరాలు ఎక్కడెక్కడ ఏఏ ప్రదేశాలలో వున్నాయో మీరు మా సర్వ సేనాధ్యక్షుడికి చెప్పండి. తరవాత మీకు విమానం మున్నగునవన్నీ సమకూరుస్తాము...."

"అంతట మన సేనాని మధ్యలో అందుకున్నాడు. ఆయన చాలా వినయ విధేయతలు కలవాడని చెప్పాను కదూ.

'అయ్యా!' అంటూ ప్రారంభించాడు మన సేనాని. 'భక్తివిశ్వాసాలతో ఎర్ర సైన్యంలో పనిచేస్తానని ప్రమాణం చేసిన ఆఫీసర్ను నేను. అలాంటివాణ్ణి ప్రమాణాన్ని వుల్లంఘించి మీకు రహస్య సమాచారం ఎలా అందివ్వగలను?' అన్నాడు.

'మీరేదో పరాచకాలాడుతున్నారు జనరల్!' అన్నాడు జర్మన్ సేనాని. 'ప్రమాణమా! భక్తివిశ్వాసాలా! మీరున్న సమాజంలో ఈమాటలకు ఏమైనా అర్థమున్నదా? వాళ్ళకు భగవంతునిమీద విశ్వాసంలేదు. ఉన్నదంటారా? మానవతే సభ్యత, సంస్కారమూ కల సైన్యాలా వారివి? మీరుచెప్పిన మాటలకు మేము ఎంతవిలువ ఇస్తామో అంతవిలువ ఇస్తారా వారు?' అని అడిగాడు.

'ఏమైనా భక్తి విశ్వాసాలతో ఉంటానని ప్రమాణం చేశాను జనరల్!' అన్నాడు మళ్ళీ మన సేనాని.

'సరే – నన్ను క్షమించండి. మీరు అలసిపోయి ఉన్నారు. ఈ సంభాషణ ఇప్పటికి ముగిద్దాం. రేపు మళ్ళీ కాస్త ప్రశాంతంగా మాట్లాడుకుందాం. మీరు బాగా ఆలోచించుకోండి ఒక్క విషయం మాత్రం గుర్తుంచుకోండి. మీరు ఖైదీ కాదు. ఇది మీ స్వగృహంగా భావించుకోండి భయంకరమైన సుదీర్ఘ ప్రయాణానంతరం మీరు మీ స్వస్థలం చేరుకున్నారు!'

'' ఆ మరునాడు జర్మన్ సేనాని మళ్ళీ అక్కడికి వచ్చాడు.''

'ఏం? మేము చెప్పింది మీ కిష్టమేనా?'' అని అడిగాడు.

'క్షమించండి ప్రభూ!' అన్నాడు మన సేనాని సవినయంగా. 'నేను ప్రమాణం చేశానని, దానిని దాటలేనని మీకిదివరకే మనవి చేశాను' అని స్పష్టంగా చెప్పాడు.

'ఈ ప్రమాణాలన్నీ తుంగలో తొక్కండి' అన్నాడు జర్మన్ సేనాని కొంచెం కోపంగా – 'మీరు ప్రమాణం చేయవలసింది ఒక్క దేవుని ఎదుటనే! దేవుని మీద నమ్మకంలేని వారి ఎదుట ప్రమాణాలేమిటి? బాసలేమిటి? ఈ భూమిమీద భగవంతునికి ప్రాతినిధ్యం వహించని వారితో ప్రమాణాలు, శపథాలు ఏమిటి?' అన్నాడు.

'ఈ సిద్ధాంతాలన్నీ నాకు తెలియవు' అన్నాడు మన సేనాని. 'ఇలాంటి విషయాలలో నా అభిప్రాయాలు వేరు. ఏ దేశంలోనైతే ఒక పౌరుడుగా, ఒక ఆఫీసర్‌గా సేవచేసే మహాభాగ్యం నాకు లభించిందో ఆ దేశ ప్రజలపట్ల భక్తి విశ్వాసాలతో ఉంటానని నేను ప్రమాణంచేశాను' అని చెప్పాడు.

'ప్రజలా! హుఁ! గొప్పవంశంలో, అభిజాత్యకుటుంబంలో జన్మించిన మీరు, జార్ ప్రభుత్వంలో ఆఫీసర్‌గా ఉన్నమీరు 'ప్రజలు! ప్రజలు!' అనడం ఎంత విడ్డూరం! ఎవరు ప్రజలు? ఆ పనికిమాలిన వాళ్ళా? ఆ అల్లరి చిల్లర మూకా? అజ్ఞానులైన ఆ గొర్రెలమందా? వాళ్ళేనా ప్రజలు?' అని అడిగాడు జర్మన్ సేనాని.

'క్షమించండి ప్రభూ!' అన్నాడు మళ్ళీ మన సేనాని. 'మీ మాటలు నన్ను ఆశ్చర్యచకితుణ్ణి చేస్తున్నాయి! మీకెవరు చెప్పారో కాని, మీరు విన్నదీ, మీరు అనుకున్నదీ శుద్ధ తప్పు. ఏ దేశ ప్రజలను గురించి మీరింత నీచంగా, ఏవగింపుగా మాట్లాడుతున్నారో ఆ దేశ ప్రజలు ఒక

నూతన సమాజాన్ని నిర్మించుకున్నారు. ప్రపంచంలో తరతరాల మహాపురుషులందరూ కలలుగన్న ఒక దివ్య సమాజాన్ని, ఒక నవ్య సమాజాన్ని వారు నిర్మించుకున్నారు. ఆ మహత్తర సమాజ నిర్మాణంలో పాలు పంచుకునే మహద్భాగ్యం నాకూ లభించింది. అందుకు నేను గర్వపడుతున్నాను. ఆ సమాజంకోసమే నేను జీవించానంటే నమ్మండి. ఆ సమాజం పట్ల భక్తి ప్రపత్తులతో మెలగగలనని నేను ప్రమాణంచేశాను.' అని చెప్పారు.

"ఏమిటి మీరనేది? మీరేనా ఈమాటలంటున్నది? నాచెవులను నేను నమ్మలేక పోతున్నాను!" అన్నాడు జర్మన్, ఇంచుక చకితుడై — "సరేమన సంభాషణను మరొకసారి వాయిదావేద్దాం. ఇక ఇదే ఆఖరు సారి. మీరుబాగా ఆలోచించుకోండి. సాధక బాధకాలన్నీ మరల జాగ్రత్తగా యోచించుకోండి. మీరేదైనాకోరదలిస్తే, మీరేదైనా అభ్యర్థించదలిస్తే"....

'నేను కోరేది ఒక్కటే' అన్నాడు మనసేనాని మధ్యలో అందుకుని — 'ముందునన్ను ఈ ఇంట్లో నుంచిమార్చండి. మా సైనికులను మా సైన్యంలో ఆఫీసర్లను ఎక్కడ అట్టిపెట్టి ఉంచారో నన్నూ అక్కడికి పంపండి మీకు ఒక సోల్జర్. మీరు నా మనస్థితిని అర్థంచేసుకోగలరనుకుంటాను. నా సైనికులకూ, నా ఆఫీసర్లకూ లేని గౌరవం, వారికిలేని సుఖసంతోషాలు నా కెన్నటికీ అక్కర్లేదు,' అన్నాడు కృతనిశ్చయంతో—

"వారు ఆయన్ను అక్కడనుంచి మార్చారు. మంచు ప్రదేశంలో ముళ్ళకంచెల మధ్య బంధించిఉంచారు. అయితే వారు ఈపని వెంటనే చేయలేదు. ఆయన మనస్సు మార్చడానికి జర్మన్ సేనాని కొన్ని రోజులు విశ్వప్రయత్నంచేశాడు. రష్యన్ ప్రజలపై ఎన్నెన్నో అభాండాలు వేశాడు. ఎంతో విషం మారి పోశాడు. ఆయన మనస్సు విరచడానికి ప్రయత్నించాడు. కానీ సేనాని లొంగలేదు. వెనక చెప్పినట్టే సమాధానం చెప్పాడు. ఎప్పటిలాగే తన ధోరణిలో, ఎంతో వినయంగా మాట్లాడాడు. అవును. ఆయన వృద్ధుడు. పూర్వ కాలంనాటి మర్యాద, వినయవిధేయతలు ఆయనలో మూర్తీభవించి ఉన్నాయి. కానీ ఆయన వజ్ర సంకల్పుడు జర్మన్ సేనాని బోధలకు ఆయన ఏ మాత్రం చలించలేదు. చివరకాయన్ను నిర్బంధ శిబిరంలో ఉంచారు. అక్కడ ఆయన ఎన్నెన్నో

హింసలకు గురి అయినారు. జబ్బుపడ్డారు. కానీవారు ఆయన్ను పదే పదే పీడించారు. అయినా ఆయన లొంగలేదు. ఆయనకు భయంకరమైన దగ్గు పట్టుకున్నది. నోటివెంట నెత్తురు కక్కుకుంటున్నాడు. కానీ అప్పటికీ ఆయన చలించలేదు. తను ప్రమాణంచేశానని ఏమైనా సరే దానిని ఉల్లంఘించనని చెపుతూ వచ్చాడు.

"చివరకు ఆయనలో సహనం నశించింది. ఇకమంచిగా మర్యాదగా మాట్లాడి ప్రయోజనం లేదనుకున్నాడు. 'ఛిఛిఛీ, నాకు విసుగెత్తి పోతున్నది ఎందుకు నన్నిలా వేధించి చంపుతారు?' అన్నాడు జర్మన్ సేనానితో" గౌరవ ప్రతిష్ఠలంటే ఏమిటోఎరుగని అల్పుడు, తనలాగే ఇతరులూ వుంటారని భావిస్తాడు. కానీఒక్కవిషయం తేల్చిచెపుతున్నాను వినండి – ఒక రష్యన్ సోవియట్ ఆఫీసర్ విద్రోహిగా మారడం కలలో మాట. మీరు దుష్టులు, ప్రాణఘాతకులు. మీధోరణి మీ అల్పత్వానికి చిహ్నం. మహాప్రభో! మీరిక్కడ నుంచి వెళ్ళండి. నన్ను ఒంటరిగా వుండనివ్వండి' అని చెప్పాడు.

"తరవాత వారు ఆయనను పూడ్చి పెట్టారు. జరాభారంతో క్రుంగిపోయి, రోగగ్రస్తుడై, నోటివెంట నెత్తురు కక్కుకుంటూ వున్న మన సేనానిని వారు సజీవ ఖననం చేశారు! ఆయనను గొంతువరకూ మంచులో పూడ్చిపెట్టారు. అంతే. ఇక ఆ శ్రీమంతుడు, ఆ జమీందారీ బిడ్డ, సేనాపతి ఈ ప్రపంచాన్ని చూడలేదు. ఆ మంచులో ఆయన దేహం గడ్డకట్టుకుని పోతున్నది. స్పృహ తప్పుతున్నది. కొన ఊపిరితో వున్నాడు. అప్పుడు ఒక మామూలు, సాధారణ జర్మన్ సైనికుణ్ణి ఆయన వద్దకు పంపి, ఆఖరు ప్రశ్న అడగమని ఆదేశించారు. సైనికుడు వచ్చి 'ఏం? ఇప్పటికైనా ఒప్పుకుంటారా?–' అని అడిగాడు. అందుకు మన సేనాని "తమ్ముడూ! మా సైనికులవద్ద కొత్త దయచూపు. ఏమైనప్పటికీ నీవు మానవుడవు. వారు నీతోటి మానవులు!–" అని బదులు చెప్పాడు. అంతే. ఇక ఆయన శాశ్వతంగా కళ్ళు మూశాడు."

ఇలాచెప్పి జవ్యలోవ్ కొంతసేపు మాట్లాడకుండా మౌనం వహించాడు తరవాతఇలా అన్నాడు:

"విక్టర్! ఈ కథ ఎందుకు చెప్పానని నీవు నన్ను అడగవచ్చు.

ఎందుకో చెప్తానువిను – నీవు పెద్దవారిని గురించి వెనకటితరం వారిని గురించి ఏదేదో మాట్లాడావు – అందుకని నీకీకథ చెప్పాను. నా ఉద్దేశ్యం ఏమిటో నీకిప్పుడు అర్థమైన దనుకుంటాను? విక్టర్! మరొకవిషయం విన్నా అడగదలిచాను. 'వ్యక్తి పూజాధోరణి'. 'వ్యక్తిపూజాధోరణులు ప్రబలిన రోజులు' అని మాట్లాడుతూ వచ్చావు నీవు. ఈ మాటలకు అర్థమేమిటో నీకుతెలుసునా?"

"మన చరిత్రలో అది ఒక విషాదయుగం" అన్నాడు విక్టర్ వెంటనే – "నిరపరాధులైన ప్రజలను జైలుకు పంపిన కాలం అది. సత్యాన్ని అణచివేసిన కాలంఅది... కానీ మీరునన్ను ఇంత అల్పమైన ప్రశ్నఎందుకు అడుగుతున్నారు వ్లాదిమిర్ అంద్రియవిచ్? మీకీవిషయం బోధపడలేదా?"

"లేదు" అన్నాడు జవ్యలోవ్ – "ఇప్పటికీ నాకు బోధపడలేదు ఈ విషయంలో నాఅభిప్రాయం వేరు. ఈవిషయం యావత్తూ, ఒకటి, రెండు, మూడులాగా చాలాసులభమైనదని నీ భావన. అయితే నీవుచెప్పిన అసలువిషయంతో నాకుపేచీలేదు. అదినేను అంగీకరిస్తాను. కానీ ఒక తరం యావత్తూ 'వ్యక్తి పూజాధోరణులు ప్రబలినకాలంగా' నీవు వర్ణించావు. పాత రాతియుగం, కొత్త రాతియుగం, కాంస్యయుగము, లోహయుగం – ఇవన్నీ వున్నట్లే వ్యక్తిపూజా యుగం వున్నట్లు వర్ణించావు. ఈమాటకు అర్థమేమిటని అడిగితే ఈ కాలంలో సత్యాన్ని కప్పిపుచ్చారని, చట్టం, న్యాయం లేకుండా పోయిననీ నీవుచెప్పావు ... నేను నీతో ఏకీభవించను."

"ఏకీభవించరా?" అని ఆశ్చర్యపోతూ అడిగాడు విక్టర్ – "ఈ విధానంవల్ల స్వయంగా కష్టనష్టాలకు గురిఅయికూడా మీరు ఏకీభవించరా? ఇప్పటికైనా ఈవిధానానికి స్వస్తివాక్యం పలకడం మీకు విచారాన్ని కలిగించుతున్నదా?" అని అడిగాడు.

"లేదు విక్టర్! నాకేమీవిచారంలేదు. దీనికి స్వస్తి చెప్పినందుకు నేను సంతోషిస్తున్నాను. కానీ నీతో ఏకీభవించడానికి ముందు, లేదానీతో ఇంకా వాదించడానికి ముందు ఒక విషయం తెలుసుకో దలచాను. 'వ్యక్తి పూజాధోరణి ప్రబలినకాలం' అని నీవుఅనడంలో నీవుద్దేశ్యం పూర్తిగా

నాకుతెలియాలి మనచరిత్రలో ఈకాలం యావత్తూ కేవలం చట్టవిరుద్ధంగా న్యాయరహితంగా ఉన్నదని. నిరంకుశ పరిపాలనతప్ప ఇంకేమీ లేదని నీవు భావిస్తున్నట్టు కనిపిస్తున్నది."

"అవును. మరి మీరూ!"

'నేనా? నేను అలా భావించడంలేదు ఇది అత్యంత జటిలమైన వ్యవహార అని నా తలంపు. తొలి పంచవర్షప్రణాళికా కాలంనాటికి నేను చిన్న కుర్రవాణ్ణి అయినా ప్రతి విషయం నాకు జ్ఞాపకం వున్నది. మా నాన్నగారు "ఎం. టి. ఎస్" తాలూకు రాజకీయ విభాగంలో పని చేసేవారు నాకిప్పటికీ జ్ఞాపకం మాస్కోలో విద్యుచ్ఛక్తి పరికరాల కర్మాగారాన్ని నెలకొల్పడం కూడా నాకు జ్ఞాపకం వున్నది. ప్రథమ పంచవర్షప్రణాళిక రెండున్నర సంవత్సరాలలోనే పూర్తికావడానికి అది ఎంతో దోహదం చేసింది. దేశంలో అలాంటి కర్మాగారం నెలకొల్పడం అదే ప్రథమం. చెల్యూస్కిన్ సిబ్బందిని రక్షించడం, చెకలోవ్, బైదుకోవ్, బెల్యకోవ్‌లు అట్లాంటిక్ సముద్రంమీద ప్రయాణంచేసి తిరిగి రావడం నాకిప్పటికీ జ్ఞాపకం. ఆనాడు గోర్కీవీధినిండా జనసమూహం. ఆ ప్రజానీకంలో నేనూ వున్నాను బైలోరుస్కాయా స్టేషనునుండి క్రెమ్లిన్ భవనం వరకూ రోడ్డు కిరుప్రక్కలా ప్రజలు బారులు తీరి నిలచున్నారు. యాత్ర జయప్రదంగా ముగించుకుని వచ్చిన వారిపై జనం పుష్పవృష్టి కురిపించారు. తళతళలాడే సూర్యకాంతి. అంతటా ఆనంద కోలాహలం. రేడియో దేశభక్తి గీతాన్ని గానం చేసింది. కొత్తపాటఅది. స్పానిష్ యుద్ధం నాకిప్పటికీ జ్ఞాపకం. నాకు అన్నీ జ్ఞాపకం వున్నాయి విక్టర్. ప్రతిదీ జ్ఞాపకం వున్నది. మెరీనారాస్కోయా, గ్రిజొడుబోవా లను నేను కళ్లారా చూచాను. ఫెదొసొయెంకో, వాసెంకో, ఉసిస్కిన్‌లు బెలూన్‌లో నింగివీధిలో విహరించడం నేను చూచాను. నీవు వారి పేర్లు కూడా విని వుండవు. కానీ ఈ నాటికీ వారు నా కళ్ళముందు మెదులు తున్నారు వారు విహాయస వీధులలో ఎంతో ఎత్తు విహరించారు. సోవియట్ పతాకం అత్యున్నత స్థానంలో ఎగరాలని, గగనతలంలో రెపరెపలాడాలని వారు ఆకాంక్షించారు కానీ ఈ మహాయత్నంలో వారు ఆత్మార్పణ కావించారు. వారు ముగ్గురూకూడా మరణించారు. ఉసిస్కిన్

యువకుడు. తక్కిన యిద్దరూ వయస్సు మళ్ళినవారు. అంతర్యుద్ధ కాలంలో ప్రసిద్ధ నాయకులువారు. ఉసిస్కిన్ నీ వయస్సువాడే. వారి బెలూన్ కూలిపోవడం అంతా చూచారు వారిని క్రెమ్లిన్ ఆవరణలోనే సమాధి చేశారు నీవు క్రెమ్లిన్ ఆవరణలోకి వెళ్ళి ఎప్పుడైనా చూచావా? ఒకనాడు వెళ్ళిచూడు. అక్కడ పాలరాతిపైన, శిలాఫలకంపైన పేర్లు చెక్కివున్నాయి చూడు వారి ముగ్గురిని సమాధి చేసిననాడు నేను రెడ్ స్క్వేర్‌కు వెళ్లాను. చాలా కాలంనాటిమాటఇది. దాదాపు ఇరవై ఏండ్ల నాటి సంగతి కానీ ఇప్పటికీ నాకు అంతా జ్ఞాపకం వున్నది. తరవాత యుద్ధం. గాస్తెల్లో, మట్రొసోవ్ జోయా, పాన్‌ఫిలోవ్ – వీరంతా నాకు జ్ఞాపకం. మరి వీరంతా పోరాడింది వ్యక్తిపూజా విధానం కోసం కాదు ... అప్పటికి నేనూ పెరిగి పెద్దవాడనయ్యాను...."

"కానీ విమానం నడిపే అవకాశం మీకు లేకుండా చేసిందికూడా అప్పుడే!" అన్నాడు విక్టర్.

"అవును. నిజమే. కానీ నీవు చెప్పినట్టు కేవలం వ్యక్తిపూజా ధోరణి ప్రబలిన కాలంలో మాత్రమే కాదుఅది. ఆకాలంలో ఎన్నో అద్భుతమైన విషయాలు జరిగాయి. ప్రజలు ఎన్నో ఘనవిజయాలు సాధించారు లక్షలాది ప్రజలు తాముచేస్తున్న పని సరియైనదని భావించారు. వారిలో నేనూ ఒకణ్ణి. మేము ఆ అద్భుత కార్యాలన్నీ భయంతో చేయలేదు. నిర్బంధంతో చేయలేదు. అలా చేయలేకుండా ఉండలేకపోయాం సజీవము, సచేతనము అయిన ఆ జీవితంనుండి వేరు కాలేకపోయాం."

"కానీ వ్యక్తిపూజాధోరణి మాట ఏమిటి? ఆ విషయం చెప్పకుండా ఊరుకుంటారేం?" అన్నాడు మళ్ళీ విక్టర్.

"చెప్పకేం, చెపుతున్నాను. అది మన జీవితాలపై ఒక విషాదచ్ఛాయను పరిచింది. నిజమే – ఆనాడు ప్రజలలో శక్తి, ఉత్సాహం వెల్లివిరిశాయి. నూతనోత్తేజంతో వారు ఉరుకులుపెట్టారు. కాని ఉరుకులు పెట్టే పరుగులుతీసే ప్రజల శక్తి, ఉత్సాహాలకు ఆనాడు అవకట్టలు వేశారు. వాటిని సంకెళ్ళతో బిగించారు. పిడివాదాలకూ, మొండి సిద్ధాంతాలకూ వాటిని కట్టివేసి, కుంచింపజేశారు. క్రుంగదీశారు. కనుక వ్యక్తి

పూజాధోరణినిగురించి నేను మాట్లాడకుండా ఎలా ఊరుకోగలను విక్టర్? అయితే ఒక్క విషయం. ఈ యుగంలో మనంచేసినవన్నీ తప్పులూ, అపరాధాలు, అన్యాయాలూ అంటున్నావు నీవు. మన చరిత్రలో ఏ యుగమూకూడా పూర్తిగా తప్పులతో, దోషాలతో నిండిపోలేదని నా వాదన. అక్కడే నీకూనాకూ అభిప్రాయభేదం." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"మీ మనస్సును పాడుచేయడం నా అభిమతంకాదు వ్లాదిమిర్ ఆంద్రియవిచ్! సరే - ఒకసారి నేనలా బయట తిరిగివస్తాను. ఏం, వెళ్ళనా?" అంటూ విక్టర్, తన చేతిగడియారం చూచుకున్నాడు. "నేనిప్పుడు ఒకరిని కలుసుకోవలసి ఉన్నది." అన్నాడు

ఇలా అని విక్టర్ వెళ్ళిపోయాడు

జవ్యలోవ్ ఒంటరిగా, నిశ్చలంగా కూచుండిపోయాడు. జరిగిన సంభాషణ యావత్తూ నెమరువేసుకుంటూ అలాగే చాలసేపు కూచుండిపోయాడు.

"విక్టర్‌ను నేను ఏవిధంగాను సమాధాన పరచలేకపోయాను. విడ్డూరమైన పిచ్చిఅభిప్రాయాలు అతనివి కానీ వాటిని అతను మార్చుకోలేడు. నేనతన్ని ఏవిధంగాను ఒప్పించలేకపోయానూ అంటే, ప్రబోధం చెయ్యడానికి, ప్రచారం చేయడానికి నేను పనికిరానని తెలుస్తున్నది. సరే. మనంఇంకా ఎంతోనేర్చుకోవాలి. ఇతరులకు నచ్చచెప్పడంఎలాగోనేర్చుకోవాలి మంచి, చెడు, అంతఃకరణ, సత్యం, నీతి, నిజాయితీ, ధైర్య సాహసాలు, పిరికితనం - వీటిని గురించి గతంలో మనం అంతగా చర్చించి ఎరుగము. ఇవన్నీ ముందే నిశ్చయమై ఉన్నట్లు వేటిస్థానంలో అవి ఏర్పాటై ఉన్నట్లు భావించుకున్నాం. కానీ ఇప్పుడవన్నీ గాలికి ఎగిరిపోతున్నట్లు కనిపిస్తున్నాయి. తందిరీగల్లా ఇష్టంవచ్చినట్లు తిరుగుతూ విక్టర్ లాంటి యువకులను కుట్టి బాధిస్తున్నాయి!. ...కానీ ఈవిషయాలను గురించి వివరించడం అంత తేలిక అయిన పనికాదు. నా మటుకునాకే అర్థంకాని విషయాలు అనేకం ఉన్నాయి. ఎన్నో సంవత్సరాలు కేవలం ఏవో పడికట్టురాళ్ళవంటి పదజాలాన్ని ప్రయోగిస్తూ మేము కాలంగడిపాం. వాటిని పదేపదే నెమరు వేసుకుంటూవచ్చాం, ప్రతి విషయంలోనూ, ప్రతి సందర్భంలోను "కమ్యూనిస్టు పార్టీ చరిత్రలోని చతుర్థాధ్యాయాన్ని"

ఉదాహరణంగా ఉటంకించేవాళ్ళం. ఆదిమహా మేధావి అయిన కామ్రేడ్ స్టాలిన్ చేసిన ఘనకార్యం అని పేర్కొంటూవచ్చాం...."

ఇలా ఆలోచనా నిమగ్నుడై వున్న జవ్యలోవ్ మనస్సులోకి తలవని తలంపుగా ఒక ఆలోచన మెరుపులా తట్టింది. ఇంతకూ తన మాట ఏమిటి? విక్టర్‌తో వాదిస్తున్నప్పుడు తను ఇంతకంటె ఉచితమైన వైఖరిని అవలంబించడం అవసరం కాదా? నిజానికి తను వ్యక్తి పూజా ధోరణికి పూర్తిగా వశుడై కన్నుగానక ప్రవర్తించలేదు. తను ఎన్నో ఇతర కార్యకలాపాలలో నిమగ్నుడైనాడు. లక్షలాది ప్రజలతో, పార్టీ సాధారణ సభ్యులతో కలిసి మహత్తర కార్యసాధనలో పాల్గొన్నాడు. దేశం గర్వించదగిన ఘనకార్యాలు అవి. అలాంటప్పుడు తను ఇంకా ఉచితంగా, సరిగ్గా ఎందుకు మాట్లాడలేక పోయాడు? తను పైలట్ పదవిని కోల్పోయాడు. నిజమే, కానీ అందుకు పూర్తిగా ఇతరులపై నిందవేయడానికి వీలులేదు. కొంతవరకు తప్పు తనదే. దెబ్బతిన్న తన అహంకారాన్ని మరింత దువ్వుతూ, దానిని పెంచుకుంటూ వచ్చారు. ఆపాత్రను తనుఅంగీకరించాడు. ఈ అన్యాయాన్ని భావిజీవితంలో భరించవలసినదేనని తను నచ్చచెప్పుకున్నాడు. రెక్కవిరిగినపక్షి చేసేదేమీ లేక సమాధాన పరచుకుని తిరిగినట్లుగా తను వ్యవహరించాడు. ఈవిషయం సిమన్‌యుక్ వెంటనే గ్రహించాడు. కనుకనే ఆనాడు ఆయన అలాంటి ధోరణిలో మాట్లాడడం జరిగింది. తప్పుతనదే. దోషం అంతా తనదే. ఈదోషాన్ని తను ఎంతోకాలంగా లోలోపల అట్టిపెట్టుకుని వున్నాడు. అది నిప్పులాగా లోలోపల కాల్చివేస్తూ వచ్చింది. ఒక మంటలాగా బయటికి ప్రజ్వరిల్లి నట్టయితే బాగుండేది. అలా జరగలేదు. కనుకనే విక్టర్‌తో వాదించేటప్పుడు తనలో కసుకుదనం, చురుకుదనం లేకుండాపోయాయి. తనవాదం నిస్సారంగా, నిర్జీవంగా తయారైంది. అన్నట్టు ఏదీ విక్టర్? ఎక్కడికి వెళ్ళాడు? తోటవైపు షికారువెళ్ళాడా? లేక గోర్కీవీధికి వెళ్ళాడా? ఒక్కడేవెళ్లాడా? ఎవరినో కలుసుకోవాలనిచెప్పాడే! ఎవరబ్బా? ఎవరైనా అమ్మాయిని ఒక సంకేతస్థలానికి రమ్మన్నాడా?"

చీకటిపడింది. ధరిత్రిని నల్లటి ముసుగుతో కప్పుతున్నట్టు రాత్రి మెల్ల మెల్లగా ప్రవేశించింది.

8. విషవలయం:

మూడు రోజులు గడిచాయి. మళ్ళీ ప్రొఖొరోవా దగ్గరికి వెళ్ళాడు జవ్యలోవ్. గదిముందు వడవలో బెంచీమీద కూచున్నాడు. గది తలుపు ప్రక్కనే పైన ఒక 'ఎలెక్ట్రిక్ బల్బు' ఉన్నది. చుట్టూబూజుపట్టి ఉన్నందున దీపకాంతి మసకమసకగా కనిపిస్తున్నది.

ఆఫీసు గదిలోకి వెళ్ళాడు జవ్యలోవ్. లోపల అంతా మామూలు గానే ఉన్నది. మార్పేమీలేదు. ప్రొఖొరోవాలో మాత్రం మార్పు కనిపిస్తున్నది. జవ్యలోవ్ ఇది వెంటనే గమనించాడు. ఆమె మునుపటి కంటె కూడా కలవరపడుతున్నట్లు కనిపించింది. ఆమె కళ్ళు, ఆమె చూపులు చూస్తేనే ఈ విషయం స్పష్టమవుతున్నది.

"నేను జవ్యలోవ్ నండీ!" అంటూ ప్రారంభించాడతను. తన లాంటివారు ఎందరో రోజూ అక్కడికి వస్తూఉంటారు కనుక ఆమె మరిచిపోయి ఉంటుందన్న తలంపుతో జవ్యలోవ్. తను ఫలానా అని ముందే చెప్పుకున్నాడు.

"వ్లాదిమిర్ ఆంద్రియవిచ్ జవ్యలోవ్‌కదూ!" అన్నదామె. మెల్లగా "కూచోండి" అన్నది.

అతను ఒక కుర్చీలో కూలబడ్డాడు. ప్రొఖొరోవా తన వెనకాల ఉన్న ఒక సొరుగు తెరచి అందులోనుంచి ఒక చిన్న ఫైల్ తీసింది.

"వ్లాదిమిర్ ఆంద్రియవిచ్ జవ్యలోవ్!"—అన్నది మళ్ళీ, ఫైల్ వంకచూస్తూ. ఎక్కడో నూతిలోనుంచి మాట్లాడినట్టున్నది ఆమె గొంతు.

"ఈమె ఇలా అయిపోయిందేమిటి? ఏదైనా జబ్బుపడి లేచిందా? ఇప్పుడుకూడా సుస్తీగానే వున్నదా?" — అని తనలో తాను అనుకున్నాడు జవ్యలోవ్.

"ఇంకా సమాచారం ఏమీ అందలేదు" అన్నది ప్రొఖొరోవా. ఈసారి ఆమె కంఠస్వరం అధికార హోదాలో మాట్లాడినట్లువినిపించింది. ఫైల్ తెరిచింది. "విషయం తెలియజేయవలసిందిగా రెండు వుత్తరాలు వ్రాశాం. రక్షణ మంత్రిత్వశాఖ సిబ్బంది విభాగానికి ఒకటి. అవార్డుల శాఖకు ఒకటి. రెండు జాబులు వ్రాశాం. సిబ్బంది శాఖవారు సమాధానం పంపారు. అవార్డుల శాఖనుండి ఇంకా జాబు రావలసి వున్నది ...మీరు చూడబోతే ఓపిక పట్టేటట్లులేదు" అన్నదామె కటువుగా.

"మీరు కాస్త...." మళ్ళీ జవ్యలోవ్ ఏదో చెప్ప బోయాడు.

ఆమె అతన్నిమాట్లాడ నివ్వలేదు – "ఇది చదవండి –" అంటూ ఫైల్ అతని చేతికి ఇచ్చింది.

ఒక పల్చటి ఉల్లిపొర కాగితం మీద ఇలా టైప్‌చేసి ఉన్నది.

"ప్రధాన సిబ్బంది విభాగం, సోవియెట్ రక్షణ మంత్రిత్వశాఖ పాత రికార్డు –

మీరు వ్రాసిన నెం. 821/09 లేఖకు సమాధానం. ఇందు మూలముగా మీకు తెలియ పర్చడమేమనగా, ప్రధాన సిబ్బంది విభాగం పాత రికార్డునుబట్టి, సీనియర్ సార్జెంట్ ఓల్గా మిరానోవా 1924 లో జన్మించింది. వాల్ఖోవ్ రంగంలో 18 వ విమాన దళంలో పని చేసింది. పనిచేస్తూ ఉండగానే, 1944 మార్చి 14 వ తేదీన ఆమె తన ప్రాణాలు కోల్పోయింది. ఆమె దగ్గరిబంధువు ఆమె పినతల్లి. అస్ట్రిఖాన్‌లో, 16 సోవియెట్ స్క్వేయా వీధిలో ఒకటవ నెంబరు ఇంటిలో ఆమె నివాసం. ఆమెకు ఈ విషయం తెలియజేయ బడింది పాత రికార్డులో నమోదు అయిన వాస్తవ విషయాలు ఇవి.

ఇట్లు,
(సంతకం)"

అధికారులు వ్రాసిన ఈ సమాధాన లేఖను జివ్యలోవ్ ఒకటికి రెండు పర్యాయాలు చదువుకున్నాడు. "పనిచేస్తూ ఉండగానే.... తన ప్రాణాలు కోల్పోయింది. ఈ మాటలు ఒకదాని కొకటి అతికినట్లులేవు. ఏదో వ్రాయాలి కనుక వ్రాశారేతప్ప స్పష్టంగా లేవు" అనుకున్నాడు తనలో తాను. ఫైల్ మళ్ళీ మూసివేశాడు.

"చదివారా?" అని అడిగింది; ప్రొఖొరోవా హుందాగా.

"చదివాను" అని వినిపించీ వినిపించనట్లు జివ్యలోవ్ సమాధానం చెప్పాడు.

"సరే – ఇక అవార్డులశాఖ నుండి జవాబు రావలసి వున్నది. మరి వారు ఏమి వ్రాస్తారో వేచి చూడాలి."

"సమాధానం రావడానికి ఇంకా చాలా రోజులు పడుతుందంటారా?"

"అదినేను చెప్పలేను – వారుచూడవలసినది మీ ఒక్కరి విషయమే కాదు. ఇలాంటి ఉత్తరాలు ఎన్నిటికో వారు సమాధానం వ్రాయవలసి ఉంటుంది. ఏమైనప్పటికి జవాబులు వ్రాయడం ఆలస్యమయితే, మేము మళ్ళీ వారికి జ్ఞాపకం చేస్తూ లేఖ వ్రాస్తాం" అనిచెప్పింది ప్రొఖొరోవా. ఆమెచాలా నిరుత్సాహంగా, నిర్లిప్తంగా మాట్లాడింది. ఆమె కంఠస్వరంలో వెదికి చూచినా ఎక్కడా జీవం కనిపించడంలేదు. ఆమె నోటినుంచి ఒక శుభ సంతోషవార్త వచ్చినా అది ఒక మరణవార్త కంటె భయంకరంగా ఉండేటట్టు తోస్తున్నది.

"కానీ ఒక్క విషయం – మీరు అస్ట్రిఖాన్‌కు ఉత్తరం వ్రాసిఎందుకు కనుక్కోకూడదూ? ఆవిడ పినతల్లి అస్ట్రిఖాన్‌లో ఉంటున్నట్లు ఈ జాబును బట్టి స్పష్టమవుతున్నది. అదినిజమేకూడా. ఎందుచేతనంటే నేను ఓల్గాను 1941లో తొలిసారి కలుసుకున్నప్పుడు – తన పినతల్లిని చూడడానికి అస్ట్రిఖాన్ వెళుతున్నట్టు ఆవిడ నాకు చెప్పింది. మరి, ఆమెను గురించి మీరు అక్కడ ఎందుకు విచారించకూడదు? అసలు నామటుకు నేను ఈ సంగతి ఎలామర్చి పోయానో నాకే ఆశ్చర్యంగా ఉన్నది" అన్నాడు జివ్యలోవ్ "సమయానికి అన్నీ అలాగే వంకవిస్తాయి!" అన్నది ప్రొఖొరోవా, పుండుమీద కారం చల్లినట్లు.

"చూడండి" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్, కోపం అపుకోలేక ఆపుకుంటూ. "మీరు కొంచెం దయ, దాక్షిణ్యాలు చూపితే ఏం పోయింది? ఇతరుల బాధ, మనోవేదన అవగతం చేసుకోలేనంతటి అవ్యక్తులు కారే మీరు?" అన్నాడు.

ఐవ్యలోవ్ మాటలు భయంకరమైన పరిణామాన్ని తెచ్చిపెట్టాయి. వాటి ప్రభావం ప్రొఖొరోవాపై బలంగా పడింది. ఆమె ముఖం వివర్ణమైంది. ఆమె పల్చటి పెదవులు ప్రకంపించాయి. చేతులు నిర్జీవంగా డెస్కుమీద వేలాడవేసింది. చేతి రుమాలుకోసమో, మంచినీళ్ళకోసమో చేతులతో తడుముతున్నది......

"ఏమిటి, ఏమైంది?" అని ఐవ్యలోవ్ తడబడుతూ అడిగాడు. అతను చాలా కంగారుపడ్డాడు ఆమె వాలకం చూచి. "ఏమిటి? మీకు ఒంట్లో బాగా లేదా? మంచినీళ్ళు కావాలా?" అని అడిగాడు.

కానీ ప్రొఖొరోవా మళ్ళీ వెంటనే తెప్పరిల్లుకున్నది మామూలు మనిషి అయింది. ఆమెముఖంలో మాత్రం ఇంకా కళా - కాంతుల్లేవు.

"క్షమించండి! మీ మనస్సు నొప్పించాను - నాకు తెలుసు" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్, సాధ్యమైనంత నెమ్మదిగా. "ఏం చేయమంటారు? నేను ముక్కుకు సూటిగా పోయేవాణ్ణి. లౌకికం నాకు తెలియదు. నాలాంటివాళ్ళు వందలమంది వస్తారని, వారి వ్యవహారంలో మీరు తలమునకలై ఉంటారని నాకు తెలిసినా, అది గుర్తుపెట్టుకొని స్థిరంగా లేను నేను. నా పరిస్థితి అలా వున్నది. ఏం చేసేది? నేను మిమ్మల్ని కోరేదల్లా...."

ఇంతలో టెలిఫోను మ్రోగింది. వెంటనే ప్రొఖొరోవా ఫోన్ ఎత్తి చెవిదగ్గర పెట్టుకున్నది.

"ఆఁ"

కొద్ది క్షణాలపాటు ఫోన్‌లో అవతలవారు చెప్పేది మౌనంగా విన్నది. తరవాత "వెంటనే వస్తాను" అంటూ 'రిసీవర్' పెట్టేసింది.

కంపిస్తూవున్న చేతులతో డెస్కు మీదపడివున్న కాగితాలన్నీ గబగబా సర్ది సొరుగులో పెట్టింది. తరవాత ఐవ్యలోవ్ వంక చూచింది. జీవితంలో అతన్ని మొదటిసారి చూస్తున్నట్టుగా చూచి ఇలా అన్నది:

“క్షమించండి.... మాట్లాడలేకుండా ఉన్నాను. కంగారుగావున్నది. మా అమ్మాయి.... నా కుమార్తెకు ఒక పసిబిడ్డ. ఆ బిడ్డ చావుబ్రతుకుల్లో ఉన్నాదట ...”

జివ్యలోవ్ క్షమాపణ చెప్పబోయాడు. మాట, పెదవిదాకావచ్చింది. కానీ బయటికి చెప్పలేకపోయాడు. తను ఎంత అవివేకి! తను ఎంత నిర్దాక్షిణ్యంగా, ఎంత మూర్ఖంగా ప్రవర్తించాడు!

ప్రొఖొరోవా తన కాగితాలన్నీ సర్దుకుని, సొరుగుకు తాళం వేసింది. తలకు పెట్టుకున్న గుండ్రని టోపీ, పైకి సర్దుకున్నది. వెంటనే గది వాకిలి దగ్గరికి పరుగెత్తింది. కానీ వాకిలిదాకా వెళ్ళకముందే ఆమె తూలి పడబోయింది. జివ్యలోవ్ వెంటనే ఆమెను పటుకున్నాడు.

అలా పట్టుకుని మెల్లగా వీధిలోకి తీసుకుని వెళ్లాడు జివ్యలోవ్ తనను రెక్కలు పట్టుకుని నడిపిస్తున్నాడన్న సంగతి ఆమెకు తెలిసినట్లు లేదు. ఆమె మన లోకంలో ఉన్నట్టు కనిపించడంలేదు.

ఇలా వారు ట్రాలీ బస్సు ఆగే చోటికి వెళ్ళారు. అక్కడ బస్సు కోసం జనం పెద్ద 'క్యూ'లో నిలుచుని వున్నారు. బస్సు చిక్కాలంటే చాలాసేపు వేచి వుండవలసి వచ్చేటట్టున్నది. జివ్యలోవ్ ఇది గమనించాడు.

“మీరు ఇక్కడే వుండండి” అని ఆమెకు చెప్పి ఏదైనా ఒక టాక్సీ చూద్దామని రోడ్డు మధ్యకు వెళ్లాడు. అతనికి యుద్ధం రోజులు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. అప్పుడు ఇలాగే వుండేది. టాక్సీలు, ట్రక్కులు, కార్లు, డాడ్జెస్, స్టుడీబెకర్లు – అన్నీ రోడ్లమీద పరుగులు తీస్తూ వుండేవి. ఏదో ఒకదానిలో ఎక్కడానికి జివ్యలోవ్ హడావుడి పడవలసి వచ్చేది. డ్రైవర్లు కారు ఆపి తనను ఎక్కించుకోక పోతే అతను బిగ్గరగా అరుస్తూ కేకలు పెడుతూ వుండేవాడు. జేబులోనుంచి రివాల్వర్ తీసేవాడు. కారు ఆపకపోతే టైర్లు చిల్లులు పడేటట్లు కాలుస్తానని భయపెట్టేవాడు

ఇప్పుడు, కనుచూపుమేరలో ఒక్కటాక్సీకూడా కనిపించలేదు! జివ్యలోవ్ నడిరోడ్డుమీద నిలుచునిఉన్నాడు. అప్పటిదాకా వర్షంకురిసి, అప్పుడే ఆగిపోయింది. కార్లు, రోడ్డుమీదనీళ్ళు అతనిమీద చిమ్ముకుంటూ శరవేగంతో పోతున్నాయి.

అతను వెనక్కుతిరిగి ప్రొఖొరోవావంక చూచాడు. ఆమె గోడకు

అనుకుని నిలుచున్నది. సొమ్మసిల్లి పడిపోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్నట్టు కనిపించింది. ఇక జవ్యలోవ్‌కు తను ఏంచేస్తున్నదీ తనకే తెలియలేదు. ఒకనల్లటి 'లిమౌసిన్' కారువస్తూఉండడంచూచి, రోడ్డుకుఅడ్డంగా రెండు చేతులూచాపి దానికిఎదురుగా పరుగెత్తాడు. డ్రైవరు కారుకు 'బ్రేక్' వేసినచప్పుడు వినిపించింది. తరవాతఅతను తిట్లు, శాపనార్థాలు ప్రారంభించాడు. ఈకారు ఒక మంత్రిగారిదని, ఆపడానికి వీలులేదని, ఇలా గొడవచేస్తే రక్షకభటులవారిని పిలుస్తానని ఇంకాఏదేదో అన్నాడు డ్రైవర్. కానీ జవ్యలోవ్ ఇవేవీ వినిపించుకోలేదు. లోపల మనుష్యులెవరూ లేరనేది ఒక్కటే గమనించాడతను.

"మమ్మల్ని కొంచెం కారులో ఎక్కించుకోవాలి. చాలా అవసరమైనపని!" అని అరిచాడు.

"అవసరమైన పనిఅయితే గంగలో దూకండి. నాకేమిటి?" అన్నాడు డ్రైవర్, కోపావేశంతో.

"నోరు ముయ్!" అని అరిచాడు జవ్యలోవ్, ఒళ్ళు తెలియని ఆవేశంతో. ప్రొఖొరోవాను రమ్మనమని చెయ్యి ఊపాడు.

జవ్యలోవ్, శాసించినట్లు అంత కఠినంగా మాట్లాడటంవల్లనో లేక యూనిఫారం ధరించివున్న ప్రొఖొరోవాను చూడటంవల్లనో ఏమైతేనేం డ్రైవర్ ఇక మారు మాట్లాడకుండా ఊరుకున్నాడు.

"ఎక్కడికి వెళ్ళాలి మీరు?" అని మెల్లగా అడిగాడు.

"ముందు కారు పోనివ్వు" అన్నాడు జవ్యలోవ్, ప్రొఖొరోవాతో పాటు కారులో ఎక్కి కూచుంటూ.

* * *

వారిద్దరూ కారులో వెనక సీటులో కూచున్నారు. "నేను ఎక్కడికి వెళుతున్నట్టు?" ఎందుకు వెళుతున్నట్లు అని జవ్యలోవ్ తనలో తాను ప్రశ్నించుకున్నాడు. తనుమర్యాద, సభ్యత లేకుండా ప్రవర్తిస్తున్నాడా? ముక్కూ, ముఖమూ తెలియని ఆడకూతురు. ఆమెకూ, తనకూ ఏమిటి సంబంధం? పైగా తన కష్టాలు, అవస్థూ తనకు వుండనే వున్నాయి. అవి చాలకనా ఇంకా ఈ గొడవల్లో దిగడం?

అయితే అతను ఇలా స్వయంగా ఆమెను కారులో ఎక్కించుకుని తీసుకువెళ్ళడం, సాహసంతో చేసిన పనికాదు. సహజంగానే అతనీ పనికి పూనుకున్నాడు. ఆమెపరిస్థితి చూడబోతే ఏమీబాగాలేదు. ఒంటరిగా విడిచిపెట్టి వెళ్ళేస్థితిలోలేదు ఆమె. పైగా డ్రైవర్ ఆమెపట్ల అసభ్యంగా ప్రవర్తించవచ్చు.

ప్రొఖొరోవా ఎంతో ప్రయత్నం మీద డ్రైవర్‌కు తన ఇంటి చిరునామా చెప్పింది. లెనిన్‌గ్రాడ్ రహదారి మీదుగా కారు వేగంగా పోతున్నది. ఆమె వెనకసీట్లో మూలకు ఒదిగి కూచుని తదేకంగా చూస్తున్నది. వారు బైలోరస్కాయా స్టేషన్ దాటారు. క్రాసిన్ వీధి వెపు వెడుతున్నది కారు .... కొలది నిమిషాలలో కారు, కొత్తగా కట్టిన 'కాలనీ' దగ్గరికి చేరుకున్నది. ఇళ్ళన్నీ కొత్తగా కట్టినవే. కంకర, మట్టికుప్పలు — ఇంకా అక్కడక్కడ కనిపిస్తున్నాయి.

జివ్యలోవ్ కారుదిగాడు. జేబులో నుంచి పది రూబుళ్ళ నోటు తీసి డ్రైవర్‌కు ఇచ్చాడు.

"ఎలాగో తీసుకొచ్చావు. ధన్యవాదాలు" అన్నాడు డ్రైవర్‌తో.

డ్రైవర్ ప్రొఖొరోవా వంక భయభయంగా చూచాడు.

"మరేం ఫరవాలేదు. తీసుకో." అంటూ జివ్యలోవ్, డబ్బు డ్రైవర్ సీటుమీద పడేసి, గబగబా ప్రొఖొరోవా వెనకాలే వెళ్ళాడు.

"ఎలాగో మీరు ఇల్లుచేరారు. ఇకఫరవాలేదు. అంతా చక్కబడుతుంది" అన్నాడు.

కాని ఆమె ఈ మాటలు వినిపించుకున్నట్టులేదు. ఆమె గబగబా వాకిట్లోకి వెళ్ళింది. ఇక తను వెనుదిరిగి వెళ్ళిపోవాలనుకున్నాడు జివ్యలోవ్. కానీ ఇంతలో మళ్ళీ ఆమె అడుగులు తడబడ్డాయి. తూలి పడబోయింది.

"మీకు మళ్ళీ వళ్ళుతిరుగుతున్నదా? ఇది ఎన్నో అంతస్తు? పైకి వెళ్ళడానికి 'లిఫ్ట్' ఉన్నదా?" అని అడిగాడతను.

"క్షమించండి!" అన్నది ప్రొఖొరోవా, ఊపిరి పీల్చలేక ఆయాసపడుతూ. "నాకు ఉబ్బసం జబ్బు. ఏదో, తలతిరుగుతున్నది. — కళ్ళు

భ్రమలు కమ్ముతున్నాయి. నాలుగో అంతస్థులోకి వెళ్ళాలి. కాస్త నన్ను తీసుకెళ్ళండి, మీరు కష్టం అనుకోకపోతే" అన్నది.

అప్పుడే ఎవరినో ఎక్కించుకుని 'లిఫ్ట్' పైకివెళ్ళింది. ప్రొఖారోవా గబగబా మెట్లెక్కబోయింది

"ఉండండి! లిఫ్ట్ రానివ్వండి," అన్నారు జవ్యలోవ్, ఆమెను ఆపుతూ.

"వీల్లేదు. త్వరగా వెళ్ళాలి!" అన్నదామె

జవ్యలోవ్ ఆమెను రెక్కపుచ్చుకున్నారు. వారిద్దరూ మెట్లెక్కి నాలుగో అంతస్థులోకి వెళ్ళారు.

ప్రొఖారోవా తలుపు తట్టింది. వయస్సు మళ్ళిన ఒక స్త్రీ వచ్చి తలుపు తీసింది.

"లీజా!.... .. లీజా ఏదీ?" – అని అడిగింది ప్రొఖారోవా, ఆతృతతో.

"మరేం కంగారు పడకు. లీజా ఆస్పత్రికి వెళ్ళింది. ఇంతకు ముందే బిడ్డను అంబులెన్స్‌లో తీసుకుని వెళ్ళారు. లీజా వెంటవెళ్ళింది. నీవు వచ్చేదాకా నన్ను ఇక్కడే ఉండమన్నది." అని చెప్పిందామె.

"ఇంతకూ చంటివాడి కెలా ఉన్నది? అని ప్రొఖారోవా అడిగింది, ఆయాసపడుతూ

"మధ్యాహ్నం పేటకు వాడికి ఎక్కువైంది. గుక్కపట్టి ఒకటే ఏడుపు. వళ్ళంతా నీలిరంగుగా మారింది. లీజా, వైద్యుడి దగ్గరకు వెళ్ళింది. నేను వాడి దగ్గర కనిపెట్టుక కూచున్నాను. మందు ఇచ్చిన తరవాత కాస్త గుణంకనిపించింది. కానీ మళ్ళీ ఒక గంటకల్లా పరిస్థితి విషమించింది. నోటివెంట నురుగులు; వణకడం ప్రారంభించాడు. లీజా, అంబులెన్స్‌ను పిలిచింది. అంబులెన్స్‌తోపాటు వచ్చిన డాక్టర్, వెంటనే పిల్లవాణ్ణి ఆస్పత్రికి తీసుకుని వెళ్లాలని చెప్పాడు. వాళ్ళు వెళ్ళి అయిదు నిమిషాలైంది."

"ఏ ఆస్పత్రికి తీసుకవెళ్ళారు?–"

"అది నాకు తెలియదు. నేను ఆ కంగారులో అడగడం మరిచాను. కానీ భయంలేదు. లీజా వెంట ఉన్నది."

"మీరు కాస్త కూచుని విశ్రాంతి తీసుకోండి" అన్నాడు జవ్యలోవ్, ప్రొఖొరోవాతో. కాస్త మంచినీళ్ళు త్రాగండి. లేదా ఏదైనా మందు పుచ్చుకోండి. ఇంట్లో ఏమీ లేదా?-"

"మీరు చెప్పేది మంచిమాట. మీరు కాస్త ఆమెను చూస్తూ వుండండి. నేను ఒకమాటు మా యింటికి వెళ్ళి వస్తాను మా ఆయన ఈపాటికి ఇంటికి వచ్చివుంటాడు. ఆయనకు భోజనం పెట్టాలి". ఇలా చెప్పి పొరుగింటి ఆవిడ వెళ్ళిపోయింది.

జవ్యలోవ్, ప్రొఖొరోవావెంట లోపలి గదిలోకి వెళ్ళాడు. గది చాలా చిన్నది. అక్కడ ఘాటైన మందువాసన వస్తున్నది గది మధ్యలో చిన్న గుండ్రటి టేబిల్ వున్నది. దానిమీద ఏవేవో మందులు, చిన్న చిన్న సీసాలు, దూది వున్నాయి. టేబిల్ దగ్గర క్రింద ఒక 'బేసిన్' లో నీళ్ళు పెట్టివున్నాయి. చేతులు తుడుచుకున్న తువ్వాలు ఒకటి కుర్చీమీద పడేసి వున్నది.

ప్రొఖొరోవా తలమీది టోపీకూడా తీయకుండా ఒక పడకకుర్చీలో వాలిపోయింది ఆమె కళ్ళు మూతపడ్డాయి. ఆయాసపడుతూ, బరువుగా ఊపిరి పీలుస్తున్నది

"ఇంట్లో ఏదైనా మందున్నదా? ఎక్కడున్నదో చెప్పండి తీసుకొచ్చి యిస్తాను" అన్నాడు జవ్యలోవ్ దిగ్గరగా.

కానీ ఆమె మాట్లాడలేదు. కొంతసేపటికి కళ్ళు తెరచి చూసింది. జవ్యలోవ్‌వంక తదేకంగా చూస్తూ మెల్లగా ఇలా అన్నది.

ఈ లోకంలో దుష్టులు, క్రూరులు చాలమంది వున్నారే, ఎందువల్ల?"

"లోకంలో చెడ్డవాళ్ళకంటే మంచివాళ్ళే ఎక్కువ మందివున్నారు" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"నేనూ ఎప్పుడూ అలాగే అనుకుంటూవచ్చాను. కానీ ఇప్పుడు...." అన్నది ఆమె తల వంకిస్తూ

ఉన్నట్టుండి ఆమె గబాలున లేచి నిలుచున్నది. ఆమెకా మైకం, నైరాశ్యమూ పోయినట్టున్నాయి. టోపీ తీసి టేబిల్ మీద పడేసింది.

"పిల్లవాణ్ణి ఏ ఆస్పత్రికి తీసుకుని వెళ్లారో ఎలా తెలుస్తుంది?" అని అడిగింది.

"మా ఇంటికి ఇంకా టెలిఫోన్ రాలేదు. మేము కొత్తగా ఈ ఇంట్లోకి మారాం" అన్నది.

"'పబ్లిక్' ఫోన్ దగ్గరికి వెళ్ళి ఫోన్ చేయవచ్చు. కానీ ఎవరికి ఫోన్ చెయ్యాలి? అత్యవసర వ్యవహారాలు చూచేవారిని అడిగి తెలుసుకో వచ్చుననుకోండి. కానీ, మనం కొంచెం సేపు ఆగితే మంచిదనుకుంటాను. వాళ్ళు వెళ్ళింది ఇప్పుడేకదా? అసలు ఆపిల్లవాడికి జబ్బేమిటి? చాలా కాలంబట్టి రోగంతో ఉన్నాడా? ఇంతకూ వాడివయస్సెంత?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"నెలరోజులబిడ్డ. పుట్టినప్పటినుంచీ వాడు అలాగే ఉన్నాడు. మృత్యువుతో పోరాడుతున్నాడు. ఒకవారంక్రితం కొంత తెప్పరిల్లుకున్నాడు. ఇక పరవాలేదనుకున్నాం. ప్రసూతిశాలనుండి వాణ్ణి ఇంటికి తీసుకుని వచ్చాం... మళ్ళీ ఇంతలోనే వాడికి ముంచుకొచ్చింది...." అని చెప్పింది ప్రొఖొరోవా.

ఇలా చెప్పి ఆమె అవతలప్రక్కకు తిరిగి ఏడ్వసాగింది. ఏడుపు పైకి వినిపించకుండా తనలో తాను గ్రుడ్లనీళ్ళు కుక్కుకున్నది. పొర్లి వచ్చే దుఃఖాన్ని అపుకోడానికై ఆమె ఎంత ప్రయత్నిస్తున్నదో జవ్యలోవ్ గ్రహించాడు.

ఆమె సమీపానికి వెళ్ళి వెనకాల నిలుచున్నాడు.

"చూడండి! మీరెవరో నేనెరుగను. మిమ్మల్ని గురించి నాకు తెలియదు. కానీ మీరు నిబ్బరం కలవారని నా నమ్మకం. జీవితంలో ఎన్నో కష్టాలు అనుభవించినట్టున్నారు. ఒక వైపు బాధలతో క్రుంగుతూనే ఉద్యోగం చేస్తున్నారు...." అన్నాడు.

"చేస్తే తప్పేమున్నది?" అని అడిగింది ప్రొఖొరోవా, తీవ్రమైన కంఠస్వరంతో. ఉన్నట్టుండి ఆమె ఉద్రిక్తురాలైంది. "నేను చేస్తున్న ఉద్యోగం చాలా మంచి ఉద్యోగం ఎందరెందరికో ఆనందాన్ని పంచి ఇచ్చే వుద్యోగం అది. ఈ లోకంలో ఇంత మంచి దుష్టులు క్రూరులు ఎందుకున్నారని నేను అడిగానా మీ వుద్దేశ్యం? ఈ ప్రశ్న

నాదికాదు. నిన్న రాత్రి లిజా ఈ ప్రశ్న నన్ను అడిగింది. మీరు చెప్పి నట్టే నేనూ ఆమెకు సమాధానం చెప్పాను. పెద్దవాళ్ళకంటే మంచివాళ్ళే ఎక్కువ మంది ఉన్నారని చెప్పాను. కానీ ఇప్పుడామెకు నేనేమి సమాధానం చెప్పాలి? ఆపసివాడు చనిపోతే ఆమెకు నేనేం చెప్పాలి?–"

జవ్యలోవ్ మాట్లాడలేదు. ఆమె మాటలను బట్టి అసలు విషయం అతనికి అర్థమైంది. వారి విచారానికి కేవలం ఈ పసిబిడ్డ అస్వస్థత కారణం కాదు. వారిని క్రుంగదీస్తున్న విషయం మరొకటి ఉన్నది ఈ ఇంట్లో వారిని క్రుంగదీస్తున్న అత్యంత విషాదకరమైన విషయం మరేదో ఉన్నది. జవ్యలోవ్‌కు అవగతమైంది. కానీ అదేమిటో అడిగి తెలుసుకోడం అంత భావ్యంకాదు. అవును. ఆమె అతనికి స్నేహితురాలు కాదు. కనీసం ఆమెను ఇలాంటి విషయం అడగడానికి తగిన పరిచయం కూడా అతనికి లేదు.

"కష్టాలు కలకాలం ఉండవు. మంచిరోజులు రాకపోవు" అన్నాడు. ఇవి ఉప్పుచప్పని మాటలని అతనికి తెలుసు. అయినా అన్నాడు "డాక్టర్ చూస్తున్నాడు. తల్లి దగ్గరే వున్నది. ఫరవాలేదు. పిల్లవాడు కోలుకుంటాడు. అంతా చక్కబడుతుంది" అన్నాడు.

ఆమె ఈ మాటలు వినిపించుకోలేదు. ఆమె ఏదో ఆలోచనలో మునిగిపోయింది. ఎక్కడో, ఏ లోకంలోనో వున్నట్టు కనిపించింది. చివరకు తనకు తానే సమాధానం చెప్పుకుంటున్నట్టు ఇలా అన్నది:

"దుష్టులెవరో తెలుసుకోడం ఇదివరకు కష్టంగా వుండేది పైగా వారు ఎప్పుడూ దుష్టులు అనుకోడానికి కూడా అవకాశం వుండేదికాదు. కానీ ఇప్పుడు, దుష్టులెవరో స్పష్టంగా, బహిరంగంగా కనిపిస్తున్నారు. ఇలాంటివారు ఎంతోమంది లేరు. నిజానికి బహుకొద్దిమంది. కానీ వారి నైజం ఏమిటో దాపరికం లేకుండా బయట పడుతున్నది. కనుక తక్షణమే వీరు ఇలాంటివారని గుర్తించడానికి వీలవుతున్నది.... నిన్న రాత్రి నేను లిజాకు చెప్పింది ఇదే."

ఉన్నట్టుండి ఆమెకు స్పృహవచ్చినట్టయింది. జవ్యలోవ్ ఇంకా అక్కడున్నాడని తెలుసుకున్నది.

"క్షమించండి. మిమ్మల్ని ఎంతో ఇబ్బందిపెట్టాను. చాలా గొడవ

చేరాను. కానీ ఒక్క విషయం. మీరుకనుక సహాయపడకపోతే నేను ఇల్లు చేరేదాన్నికాను." అన్నదామె, జివ్యలోవ్‌వంక తదేకంగా చూస్తూ.

"ఇక ఊరుకోండి. మరేంపరవాలేదు. క్రిందికివెళ్ళి ఫోన్ చెయ్యమంటారా?" అని అడిగాడు అతను.

"వద్దులెండి. నేనే ఫోన్‌చేస్తాను. పాపం. ఇకమీరు వెళ్ళండి. నాకు కులాసాగానేవున్నది. మీ సహాయానికి ఎంతో కృతజ్ఞురాలను. మీ మేలు ఎన్నటికీ మరచిపోను." అన్నదామె మెల్లగా.

ఇలా అని ఆమె తనచెయ్యి అందించింది. పల్చగా సన్నగావున్న ఆమె చేతివ్రేళ్ళను జివ్యలోవ్ స్పృశించాడు.

జివ్యలోవ్ వెళ్ళబోతూ వుంటే ఆమె పిలిచింది. "ఉండండి! ఒక్క క్షణం. అన్ద్రిఖిన్ విషయం మీకు చెపుతాను.... మేము విచారిస్తున్నాం. ఉత్తరాలు వ్రాస్తున్నాం. సమాధానం రాగానే మీకు తెలియపరుస్తాను. చూడండి. టెలిగ్రాం ఇవ్వాలంటే డబ్బు. మేము అది భరించే స్థితిలో లేము. కావాలంటే మీరే స్వయంగా ఒక టెలిగ్రాం ఇవ్వవచ్చు ... మీకా అడ్రెస్ గుర్తున్నదా?"

"1 వ, సోవియట్‌స్క్వాయా వీధి - ఒకటవ నెంబరు ఇల్లు" అని నిర్లిప్తంగా చెప్పాడు జివ్యలోవ్. "నేనే స్వయంగా అక్కడికి వెళతాను లెండి" అన్నాడు.

"మీరెందుకు వెళ్ళడం? ముందు టెలిగ్రాం ఇవ్వండి. సరే .. వెళ్ళరండి. మీకు మరొక సారి కృతజ్ఞతలు తెలుపుకుంటున్నాను." -

• • •

జివ్యలోవ్ గోర్కీ వీధి మీదుగానడిచివెళ్ళాడు. కేంద్ర టెలిగ్రాఫ్ కార్యాలయం దిశగా నడక సాగించాడు. గంట క్రితం జరిగిన సంగతులన్నీ ఇంకా అతని మనస్సులో మెదులుతూ ఉన్నాయి. పిల్లవాడి అస్వస్థత సరే. అదికాకుండా వారిని క్రుంగదీస్తున్న విషయం ఏమిటి? అతని మనస్సు పరిపరి విధాల పోతున్నది. ఏమైనా ప్రొఖొరోవా విచిత్రమైన స్త్రీ అనుకున్నాడు. మొదట్లో ఆమె ఎంతో కఠినాత్మురాలుగా కనిపించింది అతనికి.... కానీ దుఃఖం అనేది ఎంతటి కఠినాత్ములనైనా

ఆర్ద్ర హృదయులుగా మారుస్తుంది. కానీ తను అటువంటి స్థితిలో ఉండికూడా ఆమెకు, అకస్మాత్తుగా అస్ట్రిశాన్ విషయం గుర్తుకు రావడం నిజంగా ఆశ్చర్యకరమైన విషయం. ఈ ఇంట్లో ఆమె, ఆమె కుమార్తె, మనుమడు – ముగ్గురుంటున్నారు. కానీ ఆ పసివాడి తండ్రి ఏడీ? ఆమె అల్లుడెక్కడున్నట్టు? ఆ విషయం ఆమె ఒక్కమాటయినా చెప్పలేదే? అతను ఏమైనాడు? ఏడైనా ఊరు వెళ్లాడా? లేక ఆమె కుమార్తెకు అసలు భర్తలేడా?

జివ్యలోవ్ మెల్లగా వీథివెంట నడిచి వెడుతున్నాడు. ఫెళ ఫెళ ఎండ కాస్తున్నది. వీధులన్నీ జనసమర్దంతో వున్నాయి.

అతను టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసుకు చేరుకున్నాడు. కార్యాలయభవనంపై పెద్ద గడియారం తళ తళ మెరుస్తూ కనిపిస్తున్నది. యువకులు కొందరు అద్దాల తలుపులముందు మెట్లమీద నిలుచుని ఉన్నారు.

జివ్యలోవ్ మెల్లగా మెట్లెక్కి పైకి వెళ్లాడు.

9. కలియని మనస్సులు

అతను మాస్కో వచ్చిన తరవాత గడిపిన రాత్రులన్నిటిలోకీ పాపిష్ఠిరాత్రిఅది. అతను ఎన్నో ఆశాసౌధాలు కట్టుకుని వచ్చాడు. కానీ అవి ఒక్కొక్కటే కూలిపోయాయి. కుప్ప కూలిపోయాయి.

రెండు రోజులక్రితం అతను కొరొస్తిలేవాను కలుసుకున్నాడు. పదేపదేవచ్చి అడగడంవల్ల ప్రయోజనంలేదని ఆమె చెప్పింది. తాను చేయగలిగినదంతా చేశానని చెప్పింది. ఇకచేయగలిగినదేమీ లేదనిఅన్నది. అయినప్పటికీ ఇంకా విచారిస్తానని వాగ్దానంచేసింది. ఏదైనా సమాచారం అందితే అతనికిటెలిఫోన్‌ద్వారానో, ఉత్తరంద్వారానో తప్పకతెలియజేస్తాననిచెప్పింది. అతని కళ్ళనీళ్ళు తుడవడంకోసం చెప్పిన మాటలు ఇవి

ఇది కేవలం శుష్కవాగ్దానం, శూన్యహస్తమేనను ఆ విషయం జవ్యలోవ్‌కు తెలుసు. అదిస్పష్టంగా కనిపిస్తూనే ఉన్నది. టాబ్ పత్రికా కార్యాలయం వారిమీద పెట్టుకున్నఆశ ఇక వదులుకున్నాడు. జాడతెలియనివారి వ్యవహారాలకు సంబంధించిన శాఖవల్ల ఇంతవరకూ ఎట్టిసహాయం లభించలేదు. ఓల్గా మరణించినట్లు రక్షణ శాఖ వారు ధృవీకరించారు. అక్కడ విచారించినందువల్ల కలిగిన ఫలితం అంతకు తప్ప మరేమి లేదు.

ఇక అస్థ్రిఖాన్ నుంచిసమాధానం రావలసిఉన్నది. అతనికి మిగిలి ఉన్న ఆశల్లా అదొక్కటే - కొన ఆశ. టెలిగ్రాం ద్వారా సమాధానం రావడం కోసం ముందే డబ్బుకట్టాడు. టెలిగ్రాం ఇచ్చి అప్పుడే అయిదు రోజులైంది.

ఆ రోజు అతను ఇల్లు చేరే సరికి చాలా ఆలస్యం అయింది. అపరాహ్ణం వేళ కూడా దాటింది. విక్టర్ ఎక్కడికో వెళ్ళాడు. అతను రాత్రి పదకొండు గంటలకు వస్తే తొందరగా వచ్చినట్టే. ఆ సాయంత్రం అప్పట్లోప ఒంటరిగా బిక్కుబిక్కుమంటూ కూచోవలసి వచ్చింది. తోచటం లేదు. విసుగ్గా ఉన్నది...... అకస్మాత్తుగా బయటి వాకిలి చప్పుడైంది.

ఆ వచ్చింది పోస్టుమాన్. టెలిగ్రాం తెచ్చాడు. అప్పట్లోప సంతకం చేసి టెలిగ్రాం తీసుకున్నాడు. చించి చదివాడు.

ఇంతాచేస్తే టైపుచేసిన రెండు పంక్తులు. ఈ రెండు పంక్తుల టెలిగ్రాం డెస్కుమీద పెట్టుకున్నాడు. చదివినదే చదువుతూ తదేకంగా చూస్తూ చాలసేపు అలా కూచున్నాడు. అర్థంలేని ఈ రెండు పంక్తులూ అర్థంచేసుకోలేక తల్లక్రిందులవుతున్నాడు

"యెవదోకియా విక్టోరోవ్నా మిరానోవా 1852 లో మరణించింది. ఆమెకు బంధువులెవరూ లేరు.

— కొసిచ్కిన్"

మళ్ళీ శూన్యం. అంతా శూన్యం. ఈ ఒక్క ఆశకూడా తీరింది. ఇంకేమీ లేదు ఇక అతను వెళ్ళవలసిన ప్రదేశంలేదు. తెలుసుకోవలసిన జాడలేదు. టెలిగ్రాంలు పంపడానికి ఎవరూ లేరు....

అంతా ముగిసింది. ఓల్గా చనిపోయింది. తను పొరపాటు పడ్డాడు. ఆ బొమ్మలో స్త్రీ ఓల్గాకాదు. దగ్ధమవుతున్న విమానంతోపాటు నాశమై పోయినవాళ్లు తిరిగి రావడం కల్ల. ఆ బొమ్మలో మంచుమీద నిలుచున్నది ఓల్గాకాదు. కానేకాదు ఆమె ఎవరో. తనకు తెలియని మనిషి. ఆమె ఓల్గా లాగా కనిపించింది. అంతే!

అతను ఫొటోగ్రాఫ్ తీసుకున్నాడు. దానిని చించి అవతల పారెయ్యాలనుకున్నాడు. అచ్చంగా ఓల్గాలాగానే కనిపిస్తున్న ఈ స్త్రీని ఇక చూడకూడ దనుకున్నాడు. తనలో ఇన్ని ఆశలు రేకెత్తించిన ఈ బొమ్మను చించివేసి, తన ఆశలన్నీ చంపుకోవాలను కున్నాడు.

కానీ మరుక్షణంలోనే అతని చేతులు వణికాయి....తను చేస్తున్న

పనికి భయకంపితుడైనాడు. విజానికి ఈ విచిత్రమైన స్త్రీకి అతను కృతజ్ఞతలు తెలుపవలసి ఉన్నది. అవును. ఈ మూడు వారాలు అతనికి ఆనందం ఇచ్చింది ఆమె. అతనిలో ఆశలు చిగురింపజేసింది. మధుర స్వప్నాలతో మైమరపించింది ఆమే. ఈ బొమ్మలో స్త్రీ కనిపించకపోతే విజానికి తను జీవచ్ఛవంలాగానే ఉండేవాడు. అతని జీవితం విస్ఫారంగా, విస్తేజంగా ఉండేది. ఆమె కనిపించడం వల్లనే అతను మళ్ళీ మనిషి అయినాడు. జీవిత మాధుర్యం చవిచూడగలిగాడు. మళ్ళీ అతనికి జీవితం మీద మమకారంపట్టింది. అతనిలో ఏదో నూతనశక్తి ఆవిర్భవించింది. ఈ బలంతో ఇంకా అతను ఎంతో దూరం ప్రయాణం చేయగలడు.

కానీ ఇప్పుడు ప్రయోజనం ఏమున్నది? ఎక్కడో ఆస్ట్రియాన్‌లో వున్న ఒక ఇంటి యజమాని — క్రామేర్ కొసిచ్‌కిన్ అంతా తేల్చి చెప్పాడు. ఇక సర్వం మరిచిపోయేటట్లు చేశాడు. రక్షణ మంత్రిత్వశాఖ వారి లేఖవల్ల అతనిలో రవంత ఆశ మిగిలింది. ఆ ఆశ కాస్తా ఈ కొసిచ్‌కిన్ కోసివేశాడు. సరిపోయింది! ... "చనిపోయింది....బంధువులెవరూ లేరు." తియ్యగా రెండు ముక్కల్లో చెప్పినవార్త. ఇక చెప్పవలసిన దేమీ లేదు.

టెలిఫోన్ మ్రోగింది.

"హల్లో! ... లెనా మాట్లాడుతున్నది."

"క్షమించండి! ఎవరు మీరు?"

"నేనే—విన్ను పిలవకూడదనుకున్నాను. ఇన్నాళ్ళు అయినా నీవు నాకు ఫోన్ చేయలేదు. అలాంటప్పుడు నే నెందుకు ఫోన్ చేయాలి?— సరే ఇప్పుడైనా తెలిసిందా ఎవరు మాట్లాడుతున్నదీ?" ఎవరూ? లెనాయేనా? ...అవును. లెనాయే! అని నిర్ధారణ చేసుకున్నాడు ఐవ్యలోవ్.

"లెనా! ఎలా వున్నావు? కులాసాగా వున్నావా?"

"ఆc! ఏదో యిలా వున్నాను."

మధురమైన కంఠం ఆవిడది. అందులోనూ టెలిఫోన్‌లో మాట్లాడుతూ వుంటే ఆవిడ గొంతు ఎంతో హాయిగా, ఎంతో తియగా వినిపిస్తుంది.

"నీకు ఫోన్ చేయకూడదని నాకు తెలుసు. కానీ ఏం చెయ్యను.

ఊరుకునే గుణం కాదుగా నాది. ఏమంటావు? ఫోన్ చెయ్యడం తప్పంటావా?"

జవ్యలోవ్ జవాబు చెప్పలేదు.

"సరే – పాపిష్టిగుణం నాది. ఏం చేస్తాం? ఇంతకూ నీ వేళా గడుపుతున్నావు? అది తెలుసుకోవాలనే ఫోన్ చేశాను. ఇప్పుడైనా నీవు కాస్త ప్రశాంతంగా వున్నావనుకుంటాను – నీ గొడవ వదిలిపోయిందనుకుంటాను. అవునా?....మాట్లాడవేం?"

"అవును లెనా! వదిలిపోయింది"

"కానీ ఏమిటి నీ గొంతు అలా వున్నది?....కొత్తగా వినిపిస్తున్నదేమిటి?....అన్నట్టు నీవు నికిట్‌స్కీ గేటుదగ్గర ఎక్కడో వుంటున్నావనుకుంటాను .... అక్కడేనా వున్నది?"

"అవును."

"చూచావా, నేను మరిచిపోలేదు! మనంమాట్లాడుకున్న విషయాలన్నీ నాకు జ్ఞాపకంవున్నాయి .... కానీ నీవు సమాధానంచెప్పవేం? అలా మొద్దులా ఊరుకుంటావేం?" –

"నీవు చెప్పేది వింటున్నాను లెనా"

"అయితే విను – నేను కిస్లోవ్‌స్కీ వీధిలో ఉన్నాను. ఒకమాటు నిన్ను చూడటానికి రానా? – ఒక్కనిమిషం"

"అలాగే రా! త్వరగారా!" – అన్నాడు జవ్యలోవ్; తనకు తెలియకుండానే అన్నాడు ఈ మాట.

"మరి నీకు అంత అదుర్దా వున్నప్పుడు ఒక్కసారి అయినా నన్ను ఫోన్‌లో పిలవలేదేం?"

"మనం అన్నీ సమక్షంలో మాట్లాడుకుందాం త్వరగారా. నీకు అడ్రెస్ తెలుసుననుకుంటాను"

తరవాత పదినిమిషాల్లో లెనా అక్కడికి వచ్చింది. ఆవిడ వలెపెం లాంటి పల్చటి దుస్తులు ధరించింది. చర్మానికి అతుక్కుని పోయేటంత పల్చగా వున్నాయి ఆదుస్తులు. ఆమె ఆ దుస్తులతో స్నానం చేసి, వాటిని అలాగే ఒంటిమీద ఆరబెట్టుకున్నట్టు కనిపిస్తున్నది.

లెనా ఇప్పుడు జవ్యలోవ్ ఇంట్లోవున్నది. పొడుగాటి తనచేతి

నుంచి డెస్క్ మీద పడేసింది. చేతులకు తొడుక్కున్న ఎర్రటి 'గ్లోవ్స్' మెల్లగా ఊడదీయడం ప్రారంభించింది. జవ్యలోవ్ ఆవిడవంక పరీక్షగా చూస్తూ ఇలా అనుకున్నాడు. "మళ్ళీ మామూలు జీవితం ప్రారంభమైంది. ఈవిడ మళ్ళీ ఇక్కడ తయారైంది. ఇక దేన్ని గురించీ ఆలోచించ నక్కర్లేదు. అంతా దానంతటఅదే నడుస్తుంది. కానీ కలియనిమనస్సులు ఎప్పటికీ ఎడఎడంగానే వుండక తప్పదు. ఆలింగనాలవల్ల ఆత్మలు కలియవు. రెండు ఎప్పటికి రెండే కాని ఒకటి కాదు!–

"ఊఁ! ఇదన్న మాట మీ ఇల్లు" అన్నది లెనా. రేడియో ప్రక్కన వున్న పడక కుర్చీలో కూచుంటూ – "ఇక్కడ నీవు ఒక్కడివే వుంటున్నావా" అని అడిగింది.

"ప్రస్తుతానికి ఒక్కణ్ణికాదు. మా బంధువుల కుర్రవాడొకడు నాతో వుంటున్నాడు. లెనిన్‌గ్రాడ్ నుంచి వచ్చాడు" అని చెప్పాడు జవ్యలోవ్.

ఇలాఅంటూఆతను ఆవిడ వల్లటికురులు స్పృశిస్తూ ముద్దుముద్దుగా దువ్వాడు.

"ఉండుండు" అంటూ లెనా, తల పక్కకు తిప్పుకున్నది. "నాకు తగని దాహంగా ఉంది. కాస్త మంచినీరు ఇప్పించు" అన్నది.

"ఏం వగలుపడుతున్నది!" అనుకున్నాడు జవ్యలోవ్ తనలో– అయినా లేచి వంట ఇంట్లోకి వెళ్ళాడు. మంచినీళ్ళకోసం కొళాయిదగ్గ రికి వెళ్ళాడు.

"ఎంతచిత్రం! క్షణంలో మళ్ళీ మామూలు పరిస్థితులు వస్తుం టాయి. తరంగాలు ఒడ్డునుతాకి మళ్ళీ వెనక్కు వెళ్ళినట్లు! సముద్రం పొంగుతుంది. ఉత్తుంగ తరంగాలతో కాసేపు కల్లోలంగా కనిపిస్తుంది. కానీమళ్ళీ అంతలోనే అంతా సద్దుమణుగుతుంది. అయితే ఒకటి – ఒడ్డు ఎప్పటికీ అలాగే ఉంటుంది. ఎన్నివేలమంది త్రొక్కివెళ్ళినా ఇసుక ఎప్ప టికీ అలాగే వుంటుంది." అని తనలోతాను అనుకోసాగాడు.

"ఎంతసేపు జవ్యలోవ్! ఏవీమంచినీళ్ళు? కొళాయిదగ్గర గ్లాసుతో నీళ్ళు పడుతున్నావా లేక పీపానింపుతున్నావా?" అని ఇవతల్నుంచి కేకవేసింది లెనా.

విటానికి జవ్యలోవ్ దేనితోనూ నీళ్ళు పట్టడంలేదు. కొళాయి సరిగాలేక నీళ్ళు ఎగజిమ్ముతున్నాయి. జవ్యలోవ్ పంపునరిగా తిప్పి ఒక గ్లాసుతో నీళ్ళుపట్టి తీసుకొచ్చాడు.

లెనా ఒక గుక్కెడు త్రాగి గ్లాసు డెస్క్‌మీద పెట్టింది.

"ఊఁ! ఇక చెప్పు. ఏమిటి విశేషం? అసలు ఏం జరిగింది? వినాలని కుతూహలంగా వున్నది" అన్నది లెనా.

జవ్యలోవ్ ఆవిడవంక తదేకంగాచూస్తూ, తనలో తాను అను కున్నాడు: "ఈవిడ అతిగా మాటాడకుండావుంటే బాగుండును. అసలు మాట్లాడకుండా వుంటే పదివేలు!"

"ఊఁ! చెప్పవేం అసలు ఏమిటిసంగతి?" అని ఆవిడ మళ్ళీ అడిగింది.

"మళ్ళీ నాకీ అవస్థఅంతా తప్పదు గాబోలు!" అనుకున్నాడు జవ్యలోవ్ - "ఏమీలేదు లెనా! పొరపాటు పడ్డాను. కేవలం పొరపాటు పడ్డాను. తప్పుగాఅర్థంచేసుకున్నాను. అంతే! ఇప్పుడంతా తేలిపోయింది." అన్నాడు ఆమెతో.

"ఏమిటా పొరపాటు?" అని అడిగింది ఆమె.

"ఏదైతేనేం? - పొరపాటు"

"అదేంమాట? ఏదైనా ఒకటే ఎందుకుఅవుతుంది? దేనికదే?"-

ఆరిభగవంతుడా! సమాధానం చెప్పందే ఈ విడనన్ను వదిలిపెట్టే ట్టులేదు - అనుకున్నాడు జవ్యలోవ్.

రీగాతీవాస విశ్రాంతిగృహంలో వున్నప్పుడు లెనా అతన్ని సుఖ పెట్టడానికి చేయగలిగినదంతా చేసింది. తను ఎంతో ఒద్దికతో, విధేయతతో ఉండడానికి ప్రయత్నించింది. దేనికైనా సరేనన్నది. అతన్ని ఏవిధం గాను వేధించలేదు ఇబ్బందిపెట్టలేదు కానీ ఇంతచేసినా, అంతావృధా అయింది. అతను ఆవిడను నిర్దాక్షిణ్యంగా విడిచిపెట్టి వచ్చేశాడు. కానీ ఇప్పుడు అతనివాలకం మారింది. ఆనాడుపత్రికలలో ఏదోచూడకముందు తనంటే ఎంత ఇష్టంగా వుండేవాడో, తనవైపు ఎలాచూచేవాడో ఇప్పుడూ అలాగే చూస్తున్నాడు. ఎలాగైనా ఆవిడేగెలిచింది!

ఇవ్వలోప ఆవిడవద్దకువచ్చి కుర్చీకొనన కూచున్నాడు. తన కొన వ్రేళ్ళతో, కుసుమకోమలంగావున్న ఆవిడ మెడను స్పృశించాడు.

ఆవిడ కదలలేదు. అతనిమీద వాలిపోనూలేదు.

"ఊ! చెప్పు. వింటాను" అన్నది.

"చెప్పాలా?

"చెప్పు" అన్నది లెనా, మెల్లగా.

"సరే – చెపుతాను." చెప్పడానికి నిశ్చయించుకున్నాడతను. "ఆవిడ ప్రశ్నకు సమాధానం చెపుతాను. అంతా వెళ్ళబోసుకుని, తరవాత అంతా మరిచిపోతాను – కనీసం ఒక అరగంట " అనుకున్నాడు.

"సరే – ఆ సంగతి చెపుతాను" అంటూ ప్రారంభించాడు. ఆ పాత పత్రికలో నేనొక బొమ్మచూశాను అదే–మనం విశ్రాంతిగృహంలో ఉన్నప్పుడు. అది యుద్ధంలో చనిపోయిన ఒక మనిషి బొమ్మ అని ఊహించు కున్నాను.

"నీవు చెపుతున్నది నిజంకాదు. నీవన్నట్లు అతను యుద్ధంలో చనిపోయివుంటే అతని ఫొటో తీయడంఎలా సంభవం?–" అన్నదిలెనా.

"చనిపోయినట్టు వచ్చినవార్త పొరపాటు అయి ఉంటుందను కున్నాను"

"ఎవరీ మనిషి? నీకు బంధువా?"

"కాదు – 'స్నేహితుడు'"

"కేవలం ఒకస్నేహితుడికోసం నన్నువదిలి వచ్చావన్నమాట?–"

నా పరిస్థితి అప్పుడలా ఉన్నది లెనా! అంతకంటే గత్యంతరం లేక పోయింది ఇందులో నీ దోషమేమీలేదు."

ఇలా అని అతను మళ్ళీ ఆవిడ మెడమీద మెల్లగా దువ్వాడు. ఆవిడ శరీరం ఎంతో మృదువుగా, మెత్తగా, కుసుమ కోమలంగా వున్నది. ఆవిడ కుర్చీలో వెనక్కువాలి, అరవిచ్చిన కనులతో చూస్తూ కూచున్నది.

"నీవు నన్ను విడిచి వెళ్ళినప్పుడు ఎంత బాధపడ్డానో తెలుసా? పిచ్చిదానిలా తిరిగాను. మన ఇరువురమూ కలిసి తిరుగుతూ వుండగా చూచిన వాళ్ళంతా నావంక జాలిగా చూచారు. ఒకరు జాలి పడేస్థితికి

రావడం నేనెన్నడూ సహించలేను. నాకు తగిన శాస్తి జరిగిందనిజనం అనుకుంటే నేనెంత మాత్రం ఓర్చుకోలేను" అన్నది.

జవ్యలోవ్ లేచి నిలుచున్నాడు. ఆవిడకు చేతులు అందించాడు. ఇక ఆవిడ అతని చేతులలో వాలి పోతుంది. అతని కౌగిట్లో ఒదిగి పోతుంది. తరవాత ...తరవాత అంతా మరపునకు వస్తుంది.

కానీ లెనా అతని చేతుల్లో వాలిపోలేదు. ఇంకా మాట్లాడాలనే వుంది ఆవిడకు.

"నిన్ను గురించి ఏవేవో కథల్లి చెప్పాను; నీకేదో అత్యవసరంగా కబురు వచ్చిందని, వెళ్ళావని అందరికీ చెప్పాను. కాని నా మాట ఎవరూ నమ్మలేదు. వాళ్ళ ముఖాలే నాకు చెప్పాయి. ముఖ్యంగా నీతో పాటు గదిలోవున్నాడే అకౌంటెంట్ – అతను అసలే నమ్మలేదు... .... కానీ నాకో విషయం చెప్పు. నన్నిలా చేసినందుకు కనీసం నీకు విచారం అయినా కలగలేదా?"

"అవును చాలా విచారించాను," అన్నాడు జవ్యలోవ్, అతని మాటల్లో ఏదో రోషం ధ్వనించింది.

"ఒకమాటు ఆలోచించిచూడు! అక్కడ మనం ఇంకా కొన్నాళ్ళు గడపవలసినమాట. ఈ మాస్కోలో వేడికి ఉడికిపోయి ఊపిరాడక తన్నుకునేకంటె – అక్కడున్నట్టయితే చల్లటి సముద్రపుగాలి. హాయిగా ఉండేవాళ్ళం. ఇద్దరం జలక్రీడలాడేవాళ్ళం. రాత్రిళ్ళు హాయిగా, ఆనందంగా బీచ్‌లో గడిపేవాళ్ళం. సైకతస్థలాలలో విహరించేవాళ్ళం........ ఏం, ఏమంటావు?"

"అవును. నిజమే. ఏదీ, ఇలా దగ్గరికి రా,"

ఇంతలో టెలిఫోన్ మ్రోగింది. కానీ అతను వినిపించుకోలేదు.

"ఫోన్‌లో యెవరో పిలుస్తున్నారు. వెళ్ళిచూడు" అన్నది లెనా.

"టెలిఫోన్ అక్కర్లేదు, ఏమీ అక్కర్లేదు ముందు ఇలారా! నీ చేతులందించు...." అన్నా డతను మత్తుగా తూగుతున్నట్టు.

కానీ లెనా దగ్గరికి రాలేదు. ఇంకా చెప్పసాగింది:

"చూడు. ఇప్పుడు మనం ఎక్కడికైనా వెళ్ళకూడదూ? ఒక పదిహేనురోజులపాటు పోనీ, కనీసం పదిరోజులపాటు ఏ ఊరైనా

వెళ్ళి రాకూడదూ? పోచీకి వెళదాం. అక్కడ సముద్రపుతీరాన హాయిగా ఉంటుంది.... కాదు. బకురియానీకి వెళదాం. నే నక్కడికి యెన్నడూ వెళ్ళలేదు. వేసవిలో కూడా అక్కడ మంచుమీద జారుతూ ఆడుకోవచ్చు నట. మొన్న పత్రికలో ఒక బొమ్మ చూశాను. ఆ ప్రాంతంలో తీసిందే. వేసవిదృశ్యం. ఎంత మనోహరంగా ఉన్నదని! ఫెళ ఫెళలాడే ఎండ — మంచు: స్నానాల దుస్తులు వేసుకుని హాయిగా మంచుమీద జారుతూ గడపవచ్చు. ..అక్కడికి వెళదాం. పోనీ అక్కడికికాకపోతే మురికీ పట్టణం విడిచిపెట్టి ఏదో ఒక నదీ తీరానికివెళదాం" అన్నది లెనా.

"సరే – అలాగే వెళదాం. ముందు ఇలారా ఏదీ: చేతులు ఇలా ఇవ్వు" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్

కానీ లెనా రెండు చేతులూ తల వెనకాల పెట్టుకుని అతని కళ్ళ ల్లోకి సూటిగా చూచింది.

"ఉండు! తొందరేమీ లేదు. నాకొక దానిమీద మనస్సు పుట్టింది. ఎందుకో నాకే ఆశ్చర్యంగా వున్నది ... నీవు నన్ను పెళ్ళాడితే బాగుండు ననిపిస్తున్నది."—

ఈ మాట విని ఐవ్యలోవ్ నిర్విణ్ణుడైనాడు. ఒక అడుగు వెనక్కు వేశాడు.

"నీవు అంతగా ఆశ్చర్య చకితుడవు కావలసిన పనిలేదు – భయ పడ వలసిన పనికూడాలేదు. ఊరికే హాస్యానికి అన్నాననుకో. ఆ మాత్రం పరాచకం ఆడకూడదా? పోనీనిజంగా అంటే మాత్రం ఇంతలో ఏం పోయింది?" – అన్నది. లెనా.

"కానీ పెళ్ళిచేసు కోవాలని ఎందుకు బుద్ధి పుట్టింది నీకు? దేని కోసం?" అని అడిగాడు ఐవ్యలోవ్.

"పెళ్ళి కోసం ఆరాట పడకు హమేషా! ఆడపిల్లను పెళ్ళాడడం కాదు తమాషా!" – అంటూ లెనా ఒకపాటలోని చరణాలు చదివింది. తరవాత ఒక విషపునవ్వు నవ్వింది. "ఎంత తమాషా. ఎంత తమాషా!"— అన్నది.

"స్వర్గ సామ్రాజ్యం అనునది మనకు అందు బాటులోనే ఉన్నది." అన్నాడు ఐవ్యలోవ్ –

"ఏమైనా ఈ విషయాన్నిగురించి చర్చించడానికి మనకింకా కోలెడంత వ్యవధి ఉన్నది" – అన్నాడు.

"వద్దు, వద్దు – చర్చించవద్దు, ఏమీవద్దు – ఇది పిచ్చిఆలోచన అని నాకుతెలుసు – ఏదోమత్తుగాఉండి అలామాట్లాడాను .... కానీ ఒక్కవిషయం జవ్యలోవ్ – నిజంగానే నాకు పెళ్ళిచేసుకోవాలని ఉన్నది!"

"చేసుకోవాలనుకుంటే అదెంతపని! నీఅందచందాలకు అదొక సమస్యకాదు." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

నీ ప్రశంసకు ధన్యవాదాలు. కానీ, నిజంగా! నీకు తెలుసునో లేదో! నాకేమిటో అయింది. ఇప్పుడు నన్నెవ్వరూ పెళ్ళాడరు. నీవు నన్ను పెళ్లాడడానికి సిద్ధపడితే శుద్ధ అవివేకి వన్నమాట! పెళ్ళాడడమనేది ఎంతోవిజ్ఞతతో కూడినపని నీలాంటి విజ్ఞుడుకూడా ఈ పని చేయడంలో పప్పులో కాలువేస్తాడు! కానీ ఒక్క విషయం. భార్యగా నేను నీకు తగిన దానను. నీకావిషయం తెలుసా?"

"సరే – ఇక ఈ విషయం మరొక మాటు మాట్లాడు కుందాం" అన్నాడు జవ్యలోవ్, విసుగ్గా.

"కాదు. ఈ విషయం ఇక ఎప్పటికీ మాట్లాడవద్దు. ఇప్పుడు నేను ఏంచెయ్యాలను కుంటున్నానో నాకుతెలుసు. నేను లేచివచ్చి నీచేతుల్లో వాలిపోవాలి. నీవు నన్ను నీ కౌగిట్లో బంధిస్తావు. తరవాత మెల్లగా మరొక గదిలోకి తీసుకుని వెడతావు. అక్కడ పక్కమీదనో లేక సోఫా మీదనో పడుకో బెడతావు .... కానీ నాకేదో పిచ్చి ఆలోచన వచ్చింది. బహుశః ఏదో ఉన్మాదావస్థ కావచ్చు. లేదా పైత్యపు ధోరణి లాంటిది కావచ్చు. ఇంటికి వెళ్ళాలని పిస్తున్నది. దయచేసి నీవు అనుమతిస్తే మరొక అయిదు నిమిషాలు మాట్లాడతాను ..."

జవ్యలోవ్ బదులు చెప్పలేదు. పెదవులు విరుస్తూ అదొకలాగా ముఖభంగిమపెట్టి ఊరుకున్నాడు.

"నాకు పెళ్ళయింది అనసంగతి నీకు తెలుసునా? ఒకసారికాదు; మూడుసార్లు! వెంటవెంట! నా మొదటి భర్త ఎవరో తెలుసా? ఒక సేనాని మా కుటుంబస్నేహితులందరూకూడా అలాంటివాళ్ళే– సేనానులు,

పెద్ద పెద్ద వ్యాపారసంస్థల డైరెక్టర్లు. ఇద్దరు మంత్రులుకూడా ఉన్నారు....
మరివారందరికీకూడా నామీదనే కళ్ళు. ప్రతి ఒక్కరికీ నన్ను పెళ్ళాడా
లనే అభిలాష. అప్పటికి పెళ్ళిళ్ళుచేసుకున్నవాళ్ళకుకూడా అదే బుద్ధి.
నాకోసం వారు తమ భార్యలనుకూడా వదిలిపెట్టేటట్లువున్నారు. యుద్ధం
చివరరోజులలో నా భర్త అవినీతికిపాల్పడినందున ఆయన్ను ఉద్యోగం
నుంచి తొలగించారు. పార్టీనుంచి బహిష్కరించారు. తరవాత ఆయనం
తట ఆయనే నన్ను వదిలిపెట్టాడు. తరవాత నేను మరొకరిని పెళ్ళాడాను.
ఆయన ఒక రహస్య సంస్థకుచెందిన మనిషి.... అగ్రశ్రేణికి చెందిన
వారిలో ఒకడు. చివరకొక పెద్ద గొడవబయలుదేరింది. తరవాత
ఆయనను జైలులో పెట్టారు. అప్పుడు నేనుపడ్డ అవస్థ ఇంత - అంత
కాదు. మూట - ముల్లె కట్టుకుని వెళ్ళిపోవడానికి సిద్ధపడ్డాను. మమ్మల్ని
చూడడానికి వచ్చిన వాళ్ళందరూకూడా చిక్కుల్లో పడ్డారు - ఒకరిని పదవి
నుండి తొలగించారు. ఒకరిని అరెస్టుచేశారు. ఇంకొకరిని రాష్ట్రంనుండి
బహిష్కరించారు. ఇలా ప్రతిఒక్కరినీ ఏదో ఒక చిక్కుల్లోపెట్టారు.
చాలమంది నా వెంటపడ్డారు చిత్తుగాతాగి వచ్చేవాళ్ళు. రాత్రిళ్ళంతా
తందనాలాడేవాళ్ళు. నేను వాటన్నిటికీ అలవాటుపడ్డాను. పెళ్లాడతానని
చెప్పి అందరినీ ఏడిపించాను; కొందరిని జైల్లోపెట్టారు. తరవాత నేను
మూడో పెళ్ళి చేసుకున్నాను. ఆయన ఏదో కేంద్రసంఘానికి ప్రధానాధి
కారి. నేను రెండేండ్లు ఆయనతో కాపురంచేశాను. ఈ రెండేండ్లూ ఎలాగో
ఆయన తన పదవి ఊడకుండా, జైలుకుపోకుండా నిర్వహించుకుని
రాగలిగాడు. తరవాత ఆయన ఒక కారుప్రమాదంలో మరణించాడు.
1953 ఆఖరున జరిగిన సంగతి ఇది. ఆయన ఆకస్మిక మరణం నాకు
ఎంతో ఖేదాన్ని కలిగించింది. కాని భరించాను. జీవితం అంటే అంతే -
అనుకున్నాను. అప్పటికి మూడు పెండ్లిండ్లుఅయి ముగ్గురిచేతులు మారాను.
ఎప్పుడూ నాకు ఎవరో ఒకరు తటస్థపడేవారు. నన్ను చేరదీయడానికి
అన్నివిధాల అర్హులైన వ్యక్తులు ఎప్పటికప్పుడు సిద్ధంగా ఉండేవారు -
కాని ఈసారి ఎవరూ తటస్థపడలేదు. అది నా దురదృష్టం. కాదూమరి.
నేను అలా కళ్లుమూసి కళ్లు తెరిచేసరికి పురుషులు ఒకరితరవాత ఒకరు
నాకోసం కనిపెట్టుకుని ఉండేవారు! ఒకరినిమించినవారు ఒకరు, పోటా

పోటీలుపడి వచ్చేవారు. మరి ఈసారి ఎవరూ లేకపోవడం దురదృష్టం కాదూ? ఎందుకోమరి? ఏంజరిగిందోమరి? ఈ రోజుల్లో జనం అలా ఉన్నారు. ఏదో మార్పువచ్చింది. అదేమిటో నాకు తెలియదు. ఉన్న ట్టుండి హఠాత్తుగా నామీద అందరికీ మోజు పోయింది. ప్రతిఒక్కరూ అదొకలాగ, విరక్తంగా తయారైనారు........ ఏం, నా కథ విసుగ్గా వున్నదా?"

"లేదు."

"కులాసాగా చెప్పుకుని ఆనందించదగ్గ కథ నా కథ! అపువం టావా? నన్ను ఎవరూ పెళ్లాడరు. ఎప్పుడు బడితే అప్పుడు, ఏరాత్రి అయినా నా దగ్గర పడుకోడానికి వస్తారు. కానీ ఎవరూ పెళ్ళాడరు. ఇంత అందంగా, ఇంత చలాకీగావుండి, ఇంత అనుభవం కలదాన్ని భార్యగా స్వీకరించరు. ఎందుకో మరి? కానీ ఒక్క విషయం. ఇంత పొగరున్న దాన్ని కూడా నేను ఇప్పుడు పిల్లిలా తయారైనాను. కాలిక్రింద చెప్పులా పడివుండడం నేర్చుకున్నాను. చూచావా, ఎంత తమాషో! సరే—ఇక కబుర్లు చాలు. ఇప్పటికే ఆలస్యం అయింది. ఇక కొత్త ప్రేమ కలాపం సాగిద్దాం."

ఇలా చెప్పి లెనా, మెల్లగా తన చేతులు అతనికి అందించింది. అతను ఆవిడను దగ్గరికి తీసుకున్నాడు. కౌగలించుకున్నాడు. వివస్త్రంగా వున్న ఆవిడ బుజాలు తడిమాడు. ముద్దాడబోయాడు!

"ఉండు. పెదవులకు రంగున్నది. తుడుచుకోనివ్వు" అన్నదామె.

ఇలా అని మెల్లగా అతని బాహుబంధంనుండి తప్పించుకొని డెస్క్ వద్దకు వెళ్ళింది. దానిమీదవున్న తన చేతిసంచీ తీసుకున్నది. ఇంతలో ఆవిడకళ్ళు అక్కడ ఫోటోమీద పడ్డాయి.

సంచీ తెరిచి అద్దమూ, కొత్త దూది తీస్తూ ఆ ఫొటోవంక చూచింది.

"చిత్రంగా వున్నదే ఈ బొమ్మ!" అంటూ మెల్లగా పెదవుల రంగు తుడుచుకున్నది. మధ్య మధ్య అద్దంలో చూచుకున్నది. "ఈ బొమ్మలో నీవుకూడా వున్నావా? ఏదీ నీవు కనిపించడంలేదే! ఇంకెవరో కొత్త మనుష్యులున్నారే! ఎక్కడ తీశారు ఈ ఫొటో?"

"ఏమో, తెలియదు" అని చెప్పాడు ఐవ్యలోవ్: అతని కంఠస్వరం గాద్గదికమైంది.

దూది. వీళ్ళలో నుంచి మళ్ళీ ఒకసారి ఆవిడ పెదవులు తీవ్రంగా తుడుచుకున్నది. మళ్ళీ అద్దం సంచీలో పెట్టి ఇటువైపు తిరిగి చూసింది.

కాని ఐవ్యలోవ్ అక్కడలేడు. గదిలో అవలి కొనకువెళ్ళి అక్కడి కిటికీ ముందు నిలుచుని వున్నాడు. మళ్లీ ఏదో అయింది అతనికి. వున్నట్టుండి అతని ముఖకవళికలు మారి పోవడం లెనా గమనించింది. అతను కిటికీవద్ద నిశ్చలంగా నిలబడి వున్నాడు.

ఒక్క క్షణం క్రితం తన కోసం అంత ఆరాట పడ్డాడు. తనను బాహువల్లరిలో బంధించి తనివితీర ముద్దాడాలని తొందరపెట్టాడు. అలాంటివాడు మళ్ళీ ఇంతలోనే యిలా మారిపోయాడు. లెనాకు బాధ కలిగింది. ఛెళ్లున కొరడాతో కొట్టినట్టు అనిపించింది ఆవిడకు. అవమాన పడినట్లు క్రుంగిపోయింది.

అయినా, అతని ధోరణి ఏమిటో యింకా నిశ్చయం చేసుకోలేక "ఏమిటి, దూరంగా వెళ్లావేం?" అని అడిగింది.

అప్పటికీ అతను అక్కడనుంచి కదల్లేదు.

"అసాధ్యం లెనా!" అన్నా డతను. అతని గొంతు 'మెవరో కొత్తమనిషి గొంతులా వున్నది - "తిరిగి మన కలయిక అసాధ్యం లెనా!" అన్నాడు.

"అదేమిటి?" అన్నది లెనా, కలవరపడుతూ. "నన్ను చూడాలని వుంది, రమ్మన్నావుగా?"—

"వట్టిది లెనా! అబద్ధమాడాను. నిన్ను చూడాలనిలేదు నాకు. మన ఇరువురం యెక్కడికీ వెళ్ళేదిలేదు. సోచీకికాని, బకురియానీకాని, నదీతీరానికికాని - ఎక్కడికీ వెళ్ళేది లేదు. ఆ విషయం యిప్పుడు స్పష్టంగా గ్రహించగలిగాను. నిన్ను ఇక్కడికి రమ్మనకుండా వుండవలసిన మాట లెనా. ఈ తప్పంతా నాదే. ఇక నీవు వెళ్ళడం మంచిది" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్.

ఆవిడను మెడపట్టి గెంటి వేస్తున్నట్టున్నాయి ఈ మాటలు! ఆవిడ

కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. అవమానం. తలవని తలంపుగా తలవంపులు. అయినప్పటికీ ఆవిడ నిబ్బరం తెచ్చుకోడానికి, మళ్ళీ మామూలు మనిషి అవడానికి విశ్వప్రయత్నం చేసింది. చిరునవ్వు నవ్వింది తెచ్చి పెట్టుకున్న నవ్వు. నిర్వ్యాజమైనది కాదు. కళ – కాంతులు లేనినవ్వు.

"ఇదినాకు పూర్తిగా కొత్త అనుభవం. ఇలాంటి అనుభవం మున్నెన్నడూ ఎరుగను. నన్ను పెళ్ళాడడం నీకిష్టం లేనందుకు నాకేమి బాధలేదు. కానీ నాతో నడుకోడానికే ఇష్టం లేదంటున్నావు. ఇంతకంటె దారుణం ఇంకేమున్నది!" – అన్నది. లెనా.

అప్పుడతను ఆవిడదగ్గరికి వచ్చాడు. ఆవిడ భుజాలమీద చెయ్యి వేశాడు. కానీ అతని హస్తస్పర్శ ఎప్పటిలాగా లేదు. ఒక ప్రియుడు, తన ప్రియురాలిని స్పృశించినట్లుగా లేదు. ఆవిడ కది తెలుస్తూనే ఉన్నది. అతని హస్తస్పర్శలో సుఖంలేదు

"ఇలాఅవుతుందని నాకుతెలియదు లెనా" అన్నాడు ఇవ్యలోవ్. ఇలాఅంటూ నిర్జీవంగా ఆవిడవంక చూచాడు. "నా సంకల్పబలంతో, నాలోనిబాధను అధికమించగల ననుకున్నాను. బలాత్కారంగా నామనో వ్యధను అణచివేద్దా మనుకున్నాను. కానీ నాచేతకాలేదు. నన్ను క్షమించు లెనా!"

కోపంగా విదిలించినట్లు అతనిచేతులు నెట్టివేసింది లెనా.

"నీవు .... నీవు వ్యాధిగ్రస్తుడవు–చపలచిత్తుడవు! పనికిమాలిన వాడవు!" అన్నది కోపంగా. "నాఅంతట నేనే చొరవతీసుకున్నాను. టెలిఫోన్ చేశాను. ....నన్నిక్కడికి రమ్మన్నావు.– ఎందుకు రమ్మన్నట్టు? చెప్పవేం?" అని అడిగింది.

ఇవ్యలోవ్ సమాధానం చెప్పలేదు. అంతట మళ్ళీ ఆవిడే హఠాత్తుగా అడిగింది.

"ముందు నాకోవిషయం చెప్పు! ఎవరో ఒక మనిషి యుద్ధంలో చనిపోయినట్టు వార్త వచ్చిందనీ, నిజానికి ఆ మనిషి చనిపోలేదనీ చెప్పావే – ఆ మనిషి ఆతమనిషా?"

"ఇక నేను ఆ విషయం మాట్లాడలేను లెనా" అన్నాడు ఇవ్యలోవ్.

"నీవు మాట్లాడలేవు. ఎందుకు మాట్లాడతావు? కానీ నా విషయం ఏమిటి?" అన్నది లెనా; ఎక్కడలేని క్రోధం, ద్వేషం ఆవిడ మాటల్లో స్పష్టంగా ద్యోతకమవు తున్నాయి. "మనస్సనేది, మనోభావాలనేవి నీకొక్కడికే వున్నాయను కున్నావా? ఇంకెవరికీ లేవనుకున్నావా? తక్కిన వాళ్లంతా మనుషులు కారనుకున్నావా? మొదట రమ్మన్నావు. తరవాత పొమ్మన్నావు రమ్మనడం, పొమ్మనడం అంతా నీ ఇష్టమే!.... సరే వచ్చాను. వచ్చి ఇంతసేపు ఇక్కడఉన్నాననే కాని ఒక మనిషిలా లేను. ఒక నీడలా, ఏదో ఒక భూతంలా ఉన్నాను. ఆ మనిషి ఎవరో కూడా చెప్పడం నీకిష్టంలేదు. ఎవరీ మనిషి? ఎవరీస్త్రీ? ఆవిడ పేరే మిటి? చెప్పు? విన్నావా? ముందు నాకు చెప్పు? నేను అటు వెళ్ళగానే ఆవిడ ఈ రాత్రి ఇక్కడికి వస్తుంది – అవునా?"

"ఆవిడేమీ రావడం లేదు."

"నాకు తెలుసు. మరణించిన వారిని కూడా పునరుజ్జీవింప జేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. ఈరోజులలో ఇది ఒక ఫ్యాషన్ అయిపోయింది. అంతా సరిదిద్దాలని ప్రతి ఒక్కరి అభిలాష. గతించిన వారందరినీ తిరిగి రప్పించాలనియత్నం. కానీ, సమాధులుకూడా లేవు. చివరకు చితాభస్మం కూడా మిగల్లేదు!...."

"లేదు లేదు! నీవు చెప్పేదంతా శుద్ధ అబద్ధం. నీ వన్నట్లు ఇదేమీ ఫ్యాషన్ కాదు. ఈ ప్రయత్నం, ఈకృషి వ్యర్థంకాదు. ప్రతిదీ చక్కదిద్దవలసినదే. రప్పించడానికి వీలైనవారందరినీ రప్పించవలసినదే. అది సాధ్యంకానివారిని సర్వదా జ్ఞాపకం వుంచుకోవలసినదే. ఓల్గా పిలుపునాకు ఇప్పటికీ వినవస్తున్నది. ఆమె జీవించివున్నా, మరణించి వున్నా ఆవిడ పిలుపు నాచెవిన పడుతూనేఉన్నది.... ఆవిడ ఒకనీడ కాదు. ఆవిడ ప్రత్యక్షంగా నా సమక్షంలో వున్నది...." అని ఐవ్యరోవ్ తనలోతాను అనుకున్నాడు.

"ఇంతకూ ఏమైనా చెప్పదలచావా? లేదా?" లెనా మళ్ళీ నిలదీసి అడిగింది. "నీవు నాకు సమాధానం చెప్పితీరాలి — నన్ను ఇక్కడికి ఎందుకు రమ్మన్నావు?"

"నేను నిన్ను రమ్మన లేదు. నీవే ఒకసారి వస్తానన్నావు" అన్నాడు ఐవ్వలోవ్.

"ఓహో! అదా విషయం? ఇప్పుడు తప్పు నామీద వేస్తున్నావన్న మాట?"

"లెనా! ఇక వూరుకో! నీకు పుణ్యం వుంటుంది!" –

"ఏమిటి ఊరుకో! అవును – నేను నిన్ను చూడాలనుకున్నాను. ఎందుకంటే ఈ క్షణం వరకూ నిన్ను నమ్మాను. నేను కావాలనుకుంటున్నావని, నా పొందుకోరుతున్నావని విశ్వసించాను. మరి నీవా?.... నీకు మనస్సు సరిగా లేదు. మన స్థిమితం లేని మనిషినీవు. అంతే! అయినా సరవాలేదు. ఒకనాటికి నీవే నాకోసం వెదుక్కుంటూ వస్తావు. నన్ను రమ్మనమని కాళ్ళా వేళ్ళాపడతావు. నీతలను పట్టుకుని ఎంతకాలం ప్రాకులాడతావు? ఛాయలమధ్య ఎన్నాళ్ళు జీవిస్తావు? చచ్చినవారు బ్రతికి వున్నట్టు భావించుకుంటూ – కలలు కంటూ ఎన్నాళ్ళు గడుపుతావు? కానీ ఒక్క విషయం తరుణం మించిపోయింది. అర్థమైందా? తరుణం మించిపోయింది!"

"అవును అర్థమైంది. ఆ విషయం నాకు తెలుసు" అన్నాడు ఐవ్వలోవ్, నెమ్మదిగా.

"అయితే ఇలాగే ఒంటరిగా ఉండు. నేను వెడుతున్నాను ఇదే ఆఖరుసారి. ఇక నీవు నన్ను చూడవు!"

ఇలా అని లెనా, చటుక్కున తన చేతి సంచీ అందుకున్నది. చేతులకు తొడుక్కునే 'గ్లోవ్స్' తీసుకున్నది. అక్కడనుంచి చరచర వెళ్ళిపోయింది. బయట వాకిలి తీసిన చప్పుడు అతనికి వినవస్తూనే వున్నది. కాని అతను అక్కడనుంచి కదలలేదు. అక్కడనుంచి ఒక్క అడుగైనా వేయలేకపోయాడతను.

చివరకు తలుపు గభాలున వేసినచప్పుడు వినవచ్చింది ఆవిడ వెళ్ళిపోయింది ....

అతను కిటికీదగ్గరికి వెళ్ళాడు. వీధిలోకిచూచాడు. ఆవిడవెడుతూ వెడుతూ ఆగింది. చేతిసంచీతీసింది. అద్దమూ, పెదవులరంగూ తీసి

ఒకటి, రెండుసార్లు పెదవులకు రంగువేసుకున్నది. తరవాత వంచీచంకకు తగిలించుకున్నది.

ఆవిడ వీధి మలుపు తిరిగివెళ్ళడం జవ్యలోవ్ చూచాడు. సన్నగా, పొడుగ్గాఉన్న లెనా, చూడడానికి అందంగాఉన్నా అనుభవించాలని పురుషులకు బుద్ధిపుట్టని లెనా వెళ్ళిపోవడం అతను చూచాడు!

10. అంధకారంలో ఆశాకిరణం :

లెనా వీధి మలుపు తిరిగి వెళ్ళిపోయింది. అయినా జవ్యలోవ్ కిటికీవద్దనే నిలుచుని తదేకంగా చూస్తున్నాడు. ఆవిడను గురించే చాలా సేపు ఆలోచించ సాగాడు. పుష్కిన్ స్క్వేర్‌లోని తోటవైపు ఆవిడ నడిచి వెడుతున్నట్టుగా అతని మనోదృష్టికి గోచరించింది. ఆవిడ రూపం యావత్తూ అతని మనోఫలకంపై ప్రతిఫలించింది. తోటలో బెంచీలమీద కూచున్న పురుషుల దృష్టిని ఆకర్షిస్తూ ఆవిడ నడచి వెడుతున్నట్టు అతనికి కనిపించింది.

"ఒకనాటికి నీవే నన్ను వెదకుతూ వస్తావు...." అని లెనా అన్న మాటలు అతనికి జ్ఞప్తికి వచ్చాయి. "లేదు లెనా! నేను ఆ పని చెయ్యను. మరొక పురుషుడెవడో నీ కోసం వస్తాడు. లేదా నీవే అతన్ని పిలుస్తావు ..." అనుకున్నాడు తనలో.

వీధి వెంట వస్తూ పోతూవున్న జనాన్ని, బండ్ల రాక పోకలను అతను గమనించాడు. ట్రాఫిక్ కంట్రోల్ లైట్లు ఎర్రగా, పసుపుపచ్చగా మళ్ళీ ఆకుపచ్చగా వెలుగుతున్నాయి... మళ్ళీ అంతలోనే పసుపుపచ్చగా మళ్ళీ ఎర్రగా మారుతున్నాయి. కూడలిలో స్తంభంపైనగల ఎలెక్ట్రిక్ గడియారంలో చిన్న ముల్లు క్షణ క్షణం కదులుతూ తిరుగుతున్నది. వీధిలో దీపాలు వెలిగాయి. లెమనేడ్ సరఫరాచేసే స్టాండువద్ద పెద్ద క్యూలో జనం నిలుచున్నారు. ఒక్కొక్కరే లెమనేడ్ త్రాగి వెడుతున్నారు.

ఒక ఆఫీసర్ వస్తున్నారు. యువకుడు. బహుశః అతనొక లెఫ్టినెంట్ అయివుండవచ్చు. అతను వీధిమలుపు తిరిగి కోటవైపు నడిచి వెళ్ళాడు. ఇటువైపు ఎవరో దంపతులు కనిపించారు. చిన్నవాళ్ళు. అతనేమో పొట్టి చొక్కా, పొట్టి ట్రౌజరు వేసుకున్నాడు. ఆ అమ్మాయేమో ఊదిదవర్ణం వర్షపు కోటు ధరించి ఎత్తు స్లిప్పర్లు తొడుక్కున్నది. ఈ దంపతులు కోటలో విహరించడానికే వెడుతున్నారని ఐవ్యరోవ్ అనుకున్నాడు. కానీ వాళ్ళు అటువైపు వెళ్ళలేదు. వీధిదాటి అవతలవైపునకు వెడుతున్నారు. అవును. వాళ్ళు సినిమాకు వెడుతున్నారు. సందేహంలేదు. అరె!.... ఆవృద్ధుడు ఎంత విచిత్రంగా కనిపిస్తున్నాడు, తెల్లటి చొక్కా, వదులుగా ఉన్నకోటు ధరించాడు. కళ్ళకు అద్దాలున్నాయి. అతను ఒక ప్రొఫెసర్ అయి ఉంటాడు. కాదు కాదు. ఇతనెవరో రంగస్థల నటుడు అయి ఉంటాడు. ప్రొఫెసర్ మాత్రం కాదు. ఒకవేళ ఇతను పదవీ విరమణ చేసిన అకౌంటెంట్ ఏమో! ఇతను కూడా కోటలోకే వెళ్ళి కొంతసేపు హాయిగా గడుపుతాడు. ప్రొద్దు పోయిందాకా అక్కడే కూచుని కలలు కంటాడు.... అదుగో ఎవరో! తాగుబోతు! చిత్తుగా తాగి మత్తుగా తూగుతున్నాడు. అయినా అతని కింకా 'డోస్' సరిపోయినట్లులేదు. దుకాణంకోసం వెడుతున్నాడు. మరొక సీసా వోడ్కా పట్టిస్తేనేకాని అతనికి తృప్తి తీరేటట్లు లేదు........అదిగో! ఒకావిడ పెద్ద ఊలు సంచిపట్టుకుని పోతున్నది. అతనేమిటి? గడ్డిటోపీ పెట్టుకుని గబాగబా ఉరుకుతున్నాడే! చేతిలో ఒక సూట్‌కేసుకూడా ఉన్నదే! ....అరె! ఆ అమ్మాయి అదేమిటి? ఇళ్ళ నెంబర్లన్నీ చూస్తూ పోతున్నదేం? ఎవరిదో చిరునామా తెలియక కాబోలు! అవును. అంతే ఒకచిన్న కాగితం ముక్క తీసి చిరునామా సరిగా ఉన్నదా లేదా అనిచూస్తున్నది. ఏదో నిశ్చయంతో కావలెక్కముందుకు పోయింది. మళ్ళీ ఇంటి నెంబరు చూచింది కలవరపడి తిరిగి వెనక్కు వచ్చింది పాపం, అడ్రెస్ తెలుసుకోలేక ఆ పిల్ల నానా అవస్థపడుతున్నది.... చివరకా అమ్మాయి రోడ్డుకు అడ్డంగా నడిచి ఇవతలి వైపునకు వచ్చింది అరె! సరిగ్గా కిటికీ ఎదుట వచ్చి నిలుచున్నదే! పోనీ ఆ పిల్లను పిలిచి, ఏం కావాలో అడిగితే? కాస్త సహాయం చేస్తే?.... కానీ ఆ అమ్మాయి రోడ్డు మధ్యకు

వెళ్ళి నిలుచున్నది. అటూ, ఇటూ కార్లు, బండ్లు పోతున్నాయి. రోడ్డుదాటాలంటే వీలుకాకుండా ఉన్నది. ఎప్పుడు బండ్లు వెళ్ళి పోతాయా, ఎప్పుడు సందుకు దొరుకుతుందా అని నిరీక్షిస్తున్నది. పాపం, చాలా చిన్నపిల్ల. పద్దెనిమిది, పందొమ్మిది, ఏండ్లు ఉంటాయేమో. చుక్కలచుక్కల దుస్తులు వేసుకున్నది. అదిగో! ప్రవాహంలా వెడుతున్న కార్లమధ్య ఇప్పుడు కాస్త ఎడం చిక్కింది. ఇక ఆ పిల్ల రోడ్డు ఇవతలి వైపునకు పరుగెత్తుతుంది.'

జివ్యలోవ్ కిటికిలోవంగి అలాగే చూస్తున్నాడు. ఎందుకో అతనికే తెలియదు. కేవలం కుతూహలంగాఉండి చూస్తున్నాడేతప్ప మరొక కారణంలేదు.

ఆ అమ్మాయి సరిగ్గా జివ్యలోవ్ ఇంటిదగ్గరికివచ్చి ఆగిపోయింది. మళ్ళీ ఒకసారి ఇంటినెంబరు చూచింది. తరవాత గబగబా లోపలికి వెళ్ళింది. ఈ భవనంలో ఆ అమ్మాయి ఎవరికోసం వచ్చిందాఅని జివ్యలోవ్ ఊహించుకోసాగాడు. మొదటి అంతస్థులో దుస్తులు తయారుచేసేఅతను ఉన్నాడు. మూడో అంతస్థులో దంతవైద్యుడున్నాడు. ఇంకోభాగంలో యెగొరోవ్‌ల కుటుంబం ఉంటున్నది. బహుశః ఆ అమ్మాయి వాళ్ళ ఇంటికే వచ్చిఉంటుంది. వాళ్ళఇంట్లో ఒక కుర్రవాడున్నాడు. యూనివర్శిటీ విద్యార్థి. అతను 'రేడియో ఎలెక్ట్రోనిక్స్' ప్రత్యేక విషయంగా తీసుకుని చదువుతున్నాడు. ఈరోజుల్లో అదిచాలా మంచివృత్తి. అవును. ఆ కుర్రవాణ్ణి చూడడంకోసమే ఈ అమ్మాయివచ్చింది!

ఒకస్త్రీ, ఒక పురుషుడు చూడబోతే భార్యాభర్తల్లా ఉన్నారు. ఒకపెద్ద కార్డుబోర్డు పెట్టెఒకటి మోసుకుని పోతున్నారు. అది రేడియో, లేకపోతే టెలివిజన్ సెట్టో అయిఉంటుంది. అబ్బ! తగని బరువులాగా ఉన్నది! ....

అరె! ఆ కుర్రవాడు చూడు! మిఠాయో లేక ఏదైనా తిను పదార్థమో, పొట్లంచేతిలో పట్టుకుని ఉల్లాసంగా గంతులు వేస్తూ పోతున్నాడు!....

బయటి వాకిలి చప్పుడైంది. కాని జివ్యలోవ్ వెంటనే గమనించలేదు. తన ఇంటి తలుపు తడుతున్నారని గ్రహించలేదు. కాని మళ్ళ

చప్పుడైంది. వెంటనే అతను వాకిట్లోకి పరుగెత్తాడు, తలుపుతీసి చూచాడు. ఏవరో కాదు. ఆ అమ్మాయే! ఇంతసేపూ ఇంటి నెంబర్లు వెతుకుతూ నానా అవస్థపడిన అమ్మాయే! ఎంత ఆశ్చర్యం!

"కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్ ఈ ఇంట్లోనేనా వుండేది!" అడిగింది ఆ అమ్మాయి.

"అవును" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"మీరేనా కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్?"

ఆ అమ్మాయి కొంచెం సందేహిస్తూ లోపలికి వచ్చింది. అతను తలుపు వేశాడు. అప్పటికి హాలులో అంతా చీకటిగా వున్నది.

ఉన్నట్టుండి జవ్యలోవ్‌కు గుండె వేగంగా కొట్టుకోడం ప్రారంభించింది. కారణం తెలియదు. అయినప్పటికీ అతను తంగారుపడుతున్నాడు. గుండె దడదడలాడుతున్నది.

"మా అమ్మ ఏదో కాగితం పంపించింది మీకు......నా పేరు ప్రొఖొరోవా!" అన్నదా అమ్మాయి.

"అలాగ!" అన్నాడు జవ్యలోవ్; అతని మాటతడబడింది. గొంతు అర్చుకుపోతున్నది.

"ఇదిగోండి! ఈ కాగితం మీకు ఇమ్మన్నది. చాలాఅవసరమట" అన్నదా అమ్మాయి మళ్ళి. ఇలా అని మడతపెట్టిన ఒకపొడుగాటి కాగితం అతనికిచ్చింది జవ్యలోవ్ అది తీసుకున్నాడు

చీకటిగావున్నది. ఒక్క అక్షరంకూడా కనిపించడంలేదు. అతను గబగబా లోపలిగదిలోకివెళ్ళి దీపం వెలుతురులో చదవడం మొదలుపెట్టాడు:

"సోవియట్ యూనియన్ రక్షణ మంత్రిత్వశాఖ అవార్డులవిభాగం—

మీరు వ్రాసిన నెం. 6485/16 లేఖకు సమాధానం — ఇందు మూలంగా మీకు తెలియపరచడమేమనగా — సీనియర్ సార్జెంట్ మిరొనోవా ఓల్గా అలెగ్జీవ్‌నాకు 1943 లో 'రెడ్‌స్టార్' (అరుణ తార) పతకం బహూకరించ బడింది. జర్మన్‌లతో జరిగిన పోరాటంలో వీర విక్రమాలు ప్రదర్శించి, మాతృభూమి పట్ల తనకుగల భక్తి ప్రపత్తులను చాటి నందుకుగాను 1944 లో ఆమెకు ద్వితీయ శ్రేణికిచెందిన మహాశ పతకం బహూ

కరించ బడింది. ఈ చివర బహుమతి ప్రదానం 1950 లో ఆమెకు స్వయంగా అందజేయడం జరిగింది. అప్పుడామె లెనిన్‌గ్రాడ్‌లో మార్లో ఒకటిన్‌స్కీ వీధిలోని 14 వ భవనంలో 8 వ నంబరు ఇంట్లో నివసిస్తూ ఉన్నది.

ఇట్లు,
అవార్డు విభాగం సహాయ ప్రధానాధికారి,
మేజర్ (సంతకం)"

—టైప్ చేసిన ఈ లేఖ అడుగు భాగంలో "మీకు శుభం కలుగు గాక !– కె. ప్రొఖొరోవా" అని వ్రాసి ఉన్నది.

జవ్యలోవ్ అలాగే నిలుచుని ఉన్నాడు. అతని కాళ్ళ క్రింద నేల తొలుచుకుని పోతున్నట్టున్నది. తనచుట్టూ ప్రపంచం అంతా కనులముందు గిర్రున తిరిగి పోతున్నట్టున్నది. తాను ఎక్కడో ఏ లోకంలోనో, ఎంత దూరంలోనో వున్నట్టు అతనికితోచింది.

"ఏమిటి? ఏమైందో మీ వంట్లో బాగా లేదా?" అని ఆ అమ్మాయి ప్రశ్నించడం అతని చెవినపడింది.

అతని పాలికంచూచి ఆ పిల్ల భయకంపితురాలైంది. కలవర పడింది. అతని చెయ్యి పట్టుకుని గట్టిగా ఊపింది. "ఇప్పుడెలావున్నదండి" అని మళ్ళీ అడిగింది.

ఇప్పుడతను మళ్ళీ తేరుకున్నాడు. మన ప్రపంచంలోకి వచ్చాడు తన గది, తెరిచివున్న కిటికీ వీధిలో దీపం, తనచేతిలో కాగితం. పక్కనే అపరిచితురాలైన ఒక అమ్మాయి – అన్నీ అతనికిప్పుడు ఎప్పటిలాగా కనిపించాయి.

"బాగానే వున్నాను – నేను బాగానే వున్నాను" అన్నాడు.

కానీ అతని కళ్ళల్లో నీళ్ళు నిండాయి. ఆ అమ్మాయి ఆశ్చర్యం గాను, దిగాలు పడ్డట్టుగాను చూడసాగింది. అవును. ఒక పురుషుడు కంట తడి పెట్టడం ఆ అమ్మాయి ఇంత వరకు చూడలేదు. అందువలన ఈ దృశ్యం ఆ పిల్లకు అమిత సంభ్రమాశ్చర్యాలు కలిగించింది.

"సరిగ్గా ఆఫీసు మూసివేసే సమయానికల్లా అమ్మకు ఈ సమా

దారం అందింది. వెంటనే ఈ లేఖకు నకలు వ్రాసుకుని దీనిని మీకిచ్చి రమ్మనమని నన్ను పంపింది. ఇది చాలా ముఖ్యమైన సంగతి అని చెప్పింది" అన్నది ఆ అమ్మాయి, అతనివంక చూడకుండా.

"హుఁ! ముఖ్యమైనది!" అన్నాడు జివ్యలోప్ తనలో తాను అనుకున్నట్టు.

"అమ్మ మీకు టెలిఫోన్ చేసింది. కానీ ఎవరూ పలకలేదు. అందుకని ఈ కాగితం నాచేతికిచ్చి పంపింది. ఇంట్లో ఎవరూ లేకపోతే ఉత్తరాల పెట్టెలో పడవేయమని చెప్పింది. లేదా తలుపు సందుల్లోనుంచి లోపల పడేయమని చెప్పింది. సరే. ఇక నేను ఇంటికి వెడతాను" అన్నదా అమ్మాయి.

ఆ అమ్మాయి ఎవరో జివ్యలోవ్ అప్పుడు అవగతం చేసుకోగలిగాడు. "అమ్మ చెప్పింది, అమ్మ వెళ్ళమన్నది" అని ఆ పిల్ల అంటూ ఉండడంవల్ల, ఆ అమ్మాయి ప్రొఖొరోవా కుమార్తె లిజా అయి వుంటుందని అతను గ్రహించుకున్నాడు.

"నీ పేరు లిజాయేనా?" అని అడిగాడు.

"అవును - నేనే లిజాను."

"కానీ.... నీవు కష్టంలో వున్నావు కదూ? నీ కుమారుడు - చంటివాడు జబ్బుగా వున్నాడు కదా? ఇప్పుడు వాడికెలా వున్నది?"

"వాడు చనిపోయాడు!"

ఇలాఅని లిజా కిటికీవంక రెప్పవాల్చకుండా చూచింది. కిటికీలో నుంచి వీధిలోకి చూచింది. వీధిలో దీపంవంక చూచింది. ఆ అమ్మాయి కళ్ళల్లో కళ - కాంతులేవు.

"కాదు. ఈ అమ్మాయి వయస్సు పందొమ్మిదేండ్లుకాదు. ఇంకాపెద్దదిలా కనిపిస్తున్నది. ఆవిడ కనుకొలకులను అనుకుని సన్నని ముడతలు కనిపిస్తున్నాయి. అయినప్పటికీ ఆవిడ పెదవులుమాత్రం రంగుపూసుకోకపోయినా లేతమొగ్గల్లా ఉన్నాయి!" అనుకున్నాడు జివ్యలోవ్.

జివ్యలోవ్‌కు ఏంచెప్పాలో తోచలేదు. ఆ అమ్మాయిని ఎలాఓదార్చాలో తెలియలేదు. విచార సూచకంగా మామూలుగా అనేమాటలు అనాలా?

ఇంతలో బయట తలుపు చప్పుడైంది. ఆ వచ్చింది విక్టర్.

"ఇదిగో! వచ్చేశాను." అన్నాడు విక్టర్, గదిలో అడుగు పెడుతూ. "ఓహో! మీరెవరితోనో మాట్లాడుతున్నట్టున్నారే!" అన్నాడు.

ప్రక్కగా ముఖంపెట్టి నిలుచునివున్న లీజాను విక్టర్ చూచాడు. వెంటనే అతని ముఖకవళికలు మారిపోవడం జవ్యలోవ్ గమనించాడు. విక్టర్ ముఖంలో మొదట ఏదో భయం ఆవరించింది. నిమ్మట చెప్పలే నంత అయిష్టత గోచరించింది.

"నీవు ఇక్కడేంచేస్తున్నావు?" అని విక్టర్ ఆ అమ్మాయిని అడిగాడు. వారిరువురి చూపులు కలిశాయి. అప్పటికే తెల్లగా, పాలిపోయి వున్న లీజా ముఖం ఇప్పుడు పూర్తిగా వివర్ణమైంది. ఆ అమ్మాయి పెదవులు కంపించాయి.

"నీవు - నీవు ఇక్కడికి వచ్చావా?" అని అడిగింది. ఉద్విగ్నురాలై. ఆ అమ్మాయి విశాల నయనాలు అకస్మాత్తుగా కుంచించుకునిపోయి చిన్న చీమంత అయినాయి. ఆవిడ విక్టర్ వంక చూచింది. ఆ చూపులో ఎక్కడలేనివిద్వేషం, అయిష్టత, అసహ్యం, క్రోధం అన్నీ గూడు కట్టుకున్నాయి.

కానీ ఒక్క క్షణం అలా చూచింది. అంతే! వెంటనే గదిలో నుంచి పరుగెత్తింది. బయటి వాకిలి తీసుకుని గబగబా మెట్లమీదనుంచి వెళ్ళిపోయింది. జవ్యలోవ్ వెనకాలే పరుగెత్తాడు. అతను వెళ్ళేసరికి ఆవిడ మెట్లుదిగింది. అతను పేరు పెట్టి ఆ అమ్మాయిని పిలిచాడు. అయినా ఆవిడ పలకకుండా మెట్లుదిగి వెళ్ళిపోసాగింది. జవ్యలోవ్ కూడా వెంట పరుగెత్తి వీధిలో ఆ అమ్మాయిని కలుసుకున్నాడు. ఆవిడతో పాటు ప్రక్కనే గబగబా నడుస్తూ "ఏం జరిగింది లీజా? విక్టర్ నీకు తెలుసునా? చెప్పు లీజా! చెప్పు?-" అని అడిగాడు.

లీజా సమాధానం చెప్పలేదు. వేగంగా నడవడం మొదలుపెట్టింది. అది నడక కాదు. పరుగు! జవ్యలోవ్ ఆవిడతోపాటు పరుగుగెత్తలేక పోతున్నాడు.

ఆ అమ్మాయి రెక్కపుచ్చుకుని ఆపడానికి ప్రయత్నించాడు - కానీ లీజా అతని చెయ్యివిదలించి వేసి ముందు పోతున్నది. తరవాత అతను

గద గదా ఆవిడను దాటేసివెళ్ళి, త్రోవకు అడ్డంగా నిలుచున్నాడు - ఆవిడ వెళ్ళకుండా అటకాయించాడు.

"ఆగు లిజా! ఆగు! నేను అడిగింది చెప్పు. అసలు ఏం జరిగింది? విక్టర్‌ను నీవు ఎరుగుదువా? వాడు నాకు రక్త బంధువు. నిన్ను అడిగే హక్కు నాకు ఉన్నది" అన్నాడు.

"ఏమిటీ! అతను మీకు రక్త బంధువా?.... మీకు రక్త బంధువా? ఈ విషయం నాకు తెలిస్తే మీ గడప తొక్కేదాన్నే కాను. ఎప్పటికీ. విన్నారా? మీ ఇంటి చాయలకు కూడా ఎన్నడూ వచ్చేదాన్ని కాను." అన్నది లిజా.

వారిరువురూ ఇప్పుడు తోటవద్ద నిలుచుని ఉన్నారు. తోటలో ఉన్న జనమంతా వారివంక చూస్తున్నారు.

"వెళ్ళండి!" అన్నది లిజా కోపోద్రేకంతో - "మీకు ఇవ్వమన్న డాబు ఇచ్చేశాను ఇకనన్ను వదిలిపెట్టండి. నన్ను ప్రశాంతంగా వుండనివ్వండి. ఇక మళ్ళీ ఎప్పుడూ నాకంట పడకండి. మిమ్మల్ని ఎవరినీ నేను చూడను. వెళ్ళండి! ఇక వెళ్ళండి!" - అని బిగ్గరగా అన్నది.

ఇలా అని అతన్ని తప్పించుకుని వెళ్ళడానికి ప్రయత్నించింది.

"వీల్లేదు!" - అన్నాడు జవ్యలోవ్. దృఢసంకల్పంతో "నిన్ను ఇలా వెళ్ళనివ్వను - విక్టర్ మీద నీ కెందుకంత కోపం? నీవు నాకు చెప్పితీరాలి. వాడు నీ కేమయినా అపకారం చేశాడా?" అని అడిగాడు.

"అతనంటే నాకు తగని అసహ్యం!"

"అదే చెప్పమంటున్నాను. ఎందుకని? ఆ కథంతా చెప్పమంటున్నాను."

"చెప్పాలా? ఆ కథంతా మీకు చెప్పాలా? ఎందుకు చెప్పాలి? చెపితే ఏం చేస్తారు? అతన్ని దండిస్తారా? లేకపోతే అతనికి నీతులు బోధిస్తారా? హుఁ! ముందు నన్ను ఇంటికి వెళ్ళనివ్వండి"

"వీల్లేదు - నిన్ను ఎక్కడికీ వెళ్ళనివ్వను. మనం ఈ తోటలో బెంచీమీద కూచుందాం. నీవు నాకు ఆ విషయం యావత్తూ చెప్పాలి. నిన్ను ఈ విధంగా వెళ్ళనివ్వడం నాకు ధర్మంకాదు. ఎందుచేతనంటే నీవు

నాకొక వార్త తెచ్చావు. నా జీవితాన్నంతటినీ మార్చివేసిన వార్త అది. నీవు నాకు శుభవార్త తెచ్చావు సుఖసంతోషాలు మోసుకుని వచ్చావు. అర్థమైందా? కానీ ఇందుకు నీకు ప్రతిఫలం ఏమిటి? నీకు మళ్ళీ ఒక అఘాతం తగిలింది. దెబ్బమీదదెబ్బ! మరి, ఇది న్యాయం కాదు. కనుక నిన్ను వెళ్ళనివ్వను. మనం ఈ తోటలో కూచుందాం."

ఇలాఅని జవ్యలోవ్, లిజారెక్కపుచ్చుకుని తీసుకువెళ్లాడు. లిజా ఇప్పుడు అశక్తురాలైనట్టు కనిపించింది మారు మాటాడకుండా, మెల్లగా అతనివెంట వెళ్ళింది. వారిద్దరూ ఒక బెంచీమీద కూచున్నారు.

"ఇకచెప్పు. ఏం జరిగిందో — ఆ కథంతా చెప్పు. నీవు మొదట విక్టర్‌ను ఎప్పుడు కలుసుకున్నావు? నేనుఏదో కుతూహలంకోసం ఇలా అడగడంలేదు. నామాట నమ్ము. నేను విషయం తెలుసుకోవాలి."

"ఎందుకూ? తెలుసుకుంటే పరిస్థితిని మారుస్తారా?"

"ఆఁ! మార్చవచ్చు. ఏదైనా మార్చవచ్చు" అన్నాడు జవ్యలోవ్; అతనిమాటల్లో ఆత్మవిశ్వాసం, కృతనిశ్చయం ద్యోతకమైనాయి. "అవును – నేనూ ఒకప్పుడు అనుకున్నాను – జీవితంలో అంతా పోగొట్టుకున్నట్టు భావించాను. నాప్రాణం కంటెకూడా అధికంగా ప్రేమించిన నా ప్రియురాలు ఈ ప్రపంచాన్ని వీడివెళ్ళిన దనుకున్నాను. కానీ ఆవిడ జీవించిఉండాలని కోరుకున్నాను. ఆ కోరిక చివరకు నిజమైంది" అని చెప్పాడు జవ్యలోవ్.

లిజా మెల్లగా తల ఊపింది.

"మీరు, ఒకావిడ చనిపోయిందనుకున్నారు. కానీ ఆవిడ చావు మీరు కళ్లారా చూడలేదు కనుక ఆవిడ జీవించేవున్నదని మీరు భావించవచ్చు. కాని నేను అలా కాదు.... వారంఅన్నా కాలేదు. నా బిడ్డ చావు నేను కళ్ళారా చూశాను. నా బిడ్డను నా చేతులతోనే ఖననంచేశాను!" అన్నది.

ఇక ఆ అమ్మాయి భోరున ఏడుస్తుందనుకున్నాడు జవ్యలోవ్. కాని ఆవిడ కంటిమీద తడిఅయినా కనిపించలేదు.

"నాకర్థమైందమ్మా. ఇది నీకు తీరని నష్టం, నాకు తెలుసు... కాని నీవింకా చిన్నదానవు" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"కాదు!" అన్నది లీజా బిగ్గరగా. అతని మాటలకు భయపడు తున్నట్టు - "నాకిప్పుడు ఎన్నో ఏండ్లు పైబడినట్టు అనిపిస్తున్నది. గత ఆరుమాసాలలోనే నేను ఎన్నో ఏండ్లు నిండిన వృద్ధురాలనైపోయాను" అన్నది

"ఈ కష్టం కలకాలం ఉండదు లీజా! కానీ నీవు అదేపనిగా దుఃఖంతో క్రుంగిపోవటంవల్ల లాభంలేదు. అంతకంటె అనర్థదాయక మైన పని మరొకటి వుండదు. దుఃఖం అనేది మనిషిని పిల్పి పిప్పి చేస్తుంది. చివరకు ప్రాణాలను హరిస్తుంది. చూడమ్మా! విషయం అంతా నాకు చెప్పు. మనస్సులో దుఃఖం పెట్టుకొనుకుంటే తేలిక చిక్కుతుంది. లోలోపల వుంచుకుంటే అది అగ్నిలా దహించివేస్తుందమ్మా. నాకు చెప్పు. నా చేతనైన సహాయం చేస్తాను—తప్పక చేస్తాను" అన్నాడతను మళ్ళీ.

"నాకు మీరు సహాయంచేస్తారా?" అని నమ్మకం లేనట్టుగా అడిగింది లీజా. "చెప్పండి. ఎలా సహాయంచేస్తారు? ఏదైనా త్రోవ కనిపిస్తున్నదా మీకు?"

"అంటే....అంటే నీ వుద్దేశ్యం?"

"చూడండి. మీకు నేనొక వార్త తెచ్చాను ఆ వార్త మీకు మళ్ళీ ప్రాణం పోసింది. ఒక మార్గం చూపింది. ఆ మార్గం వెంటపోతే మీ ప్రియురాలు మీకు కనిపిస్తుంది. కానీ - నాకూ? నాకు త్రోవ - తెన్నూ కనిపించడం లేదు. అంతా శూన్యం - అంతా అంధకారం. నేనిప్పుడు అంధురాలనైనట్లు అనిపిస్తున్నది మరి ఈ స్థితిలో నేను ఎక్కడికి వెళ్ళను? ఎటువెళ్ళను? వద్దు. మీరునాతో రాకండి! ఈ ఏకాంత ధ్వాంతగు హాంతరాళంలో మీరునాతో పయనించలేరు!"

ఇలా అని లీజా చివాలున లేచి నిలుచున్నది. మెల్లగా తోటప్రక్క నుంచి నడుస్తూ వెళ్ళి పోయింది.

11. అమ్మాయి చెప్పిన కథ:

పద్దెనిమిది మాసాల క్రితం లీజా మొట్టమొదటిసారి విక్టర్‌ను కలుసుకున్నది. అది వసంత ఋతువు. అప్పుడు వారిద్దరూ లెనిన్‌గ్రాడ్‌లో ఒకే 'ఇన్‌స్టిట్యూటు'లో చదువుతున్నారు. అయితే లీజా మొదటి సంవత్సరం చదువుతున్నది. విక్టర్ నాలుగో సంవత్సరం చదువుతున్నాడు. ఆ అమ్మాయి విద్యార్థుల హాస్టల్‌లో వుంటున్నది.

ఇన్‌స్టిట్యూట్‌లో ఒకనాటి సాయంత్రం ఒక సాహిత్యగోష్ఠి జరిగింది. ఆ గోష్ఠిలోనే వారిరువురూ కలుసుకోడం తటస్థించింది. గోష్ఠిలో కొందరు కవితాగానం చేశారు. తరవాత, కవిత్వంమీద చర్చ ప్రారంభమైంది. చర్చలో విక్టర్ పాల్గొన్నాడు. అతని విమర్శ చాలా ఘాటుగా వున్నది. వెనక, ముందు చూడకుండా, తెగవేసి చెప్పినట్లు చాలా తీక్షణంగా విమర్శ చేశాడు అతను. ఈ కవిత్వం అంతా చప్పగా, నిస్సారంగా వున్నదని అన్నాడు. వెదికి చూచినా చిత్తశుద్ధి కనిపించడం లేదని అన్నాడు. ఈ కవిత్వం వ్రాయాలని వ్రాసినట్టున్నదికాని నిజంగా ఉత్తేజం, ఉద్వేగం పొంగి వ్రాసినదికాదని వ్యాఖ్యానించాడు. సారంలేని ఈ రచనలు అచ్చువేయడం పత్రికలవారికి కూడా ఇష్టంలేదనీ, అయితే 'పైవారి' అభిరుచులు ఇలాగే ఉన్నవి కనుక వారి మెప్పు కోసం వీటిని ప్రచురిస్తూ వచ్చారని విక్టర్ విమర్శించాడు. ఈ కవిత్వం 'పైవారు' ఎన్నడూ చదివిన పాపాన పోలేదని, అయినప్పటికీ ఈ తరహా రచనలను ప్రచురించి, ప్రోత్సహించడం అవసరమని వారు భావించారని అతను

అన్నాడు. మానవ హృదయాలపై ఎట్టి ప్రభావాన్ని కలిగించని, ఎట్టి ముద్ర వేయని ఇలాంటి రచనలపట్ల అధిష్ఠాన వర్గంవారు ఇట్టి అభిప్రాయాన్ని ఏర్పరచుకోడం చాలా విడ్డూరంగా వున్నదని కూడా విక్టర్ పేర్కొన్నాడు. అసలు ఇంత ఎందుకు? ఈ కవిత్వం అంతా 'చెత్త' అని ఒక్క ముక్కలో తేల్చి చెప్పాడు. విక్టర్ అభిప్రాయాలతో లీనా పూర్తిగా ఏకీభవించింది. అతను చెపుతున్నది అక్షరాల నిజమని అంగీకరించింది. ఎందుచేతనంటే. ఈ కవిత్వం అంతా, చట్టమూ, న్యాయమూ లేని రోజులలో, నిరపరాధులైన ప్రజలు జైళ్ళకు పంపబడిన రోజులలో, అసత్యం సత్యంగా చెలామణి అయిన రోజులలో పుట్టింది

క్రెమ్లిన్ భవనంలో చరిత్రాత్మకమైన కమ్యూనిస్టుపార్టీ సమావేశం జరగడానికి దాదాపు ఒక సంవత్సరం ముందు సంభవించిన పరిస్థితి ఇది. పార్టీ 20 వ మహాసభ చరిత్రాత్మకమైనదిగా ప్రసిద్ధికెక్కింది. ఈ సమావేశంచేసిన తీర్మానాలు ఇంకా ప్రచురితం కాలేదు. ప్రజలలో కొత్త కొత్త ఆశలు, ఆకాంక్షలు రేకెత్తించే తీర్మానాలు అవి. భవిష్యత్తుపై ఒక నిమాత్మ విశ్వాసాన్ని పాదుకొలిపే నిర్ణయాలు అవి. సమస్త ప్రజల హృదయాలలో ఆనందోత్సాహాలను ఆవిర్భవింపజేసి, వారి వదనాలను మందహాసాలతో వెలిగించే మహత్తర నిర్ణయాలు అవి కాని వాటిని ప్రచురించడంకాని, ప్రజలు వాటిని చదివి తెలుసుకోవడంకాని ఇంకా అప్పటికి జరగలేదు.

కాని మార్పు దానంతట అదే ప్రారంభమైంది. అప్పటికే కొత్త కొత్త పరిమళవాయువులు వీస్తున్నాయి. ఏది సత్యమో, ఏది వాస్తవమో, అసలు పరిస్థితులేమిటో ప్రజలు అవగతం చేసుకోవడం మొదలుపెట్టారు.

1937లో సంఘటనలకు గురి అయి నష్టపడినవారు అనేక మంది. వారిలో లీనా స్నేహితులు స్నేహితురాండ్ర తల్లి దండ్రులు కూడా వున్నారు. ఇప్పుడు లీనాకు విక్టర్ వాదం నచ్చింది. అతను చెపుతున్నది అక్షరాల నిజమని ఆ అమ్మాయికే తోచింది. కొత్తపంథా తొక్కిన కుర్రవాడు ఇతను అనుకున్నది. ఇప్పుడు దేశానికి కావలసింది ఇలాంటి యువకులే నని అభిప్రాయపడింది. అన్యాయాన్ని అసత్యాన్ని ఎదుర్కొని

నూతన యుగానికి నాంది పలికే ఇలాంటి కుర్రవాళ్ళు ఇప్పుడు అవసర మని విశ్వసించింది.

సాహితీచర్చ ముగియగానే లీజా గబగబా విక్టర్ దగ్గరికి వెళ్ళింది. అతన్ని అభినందించింది. నీవు చెప్పింది మాటికి నూరుపాళ్ళు సత్యం అని అన్నది. నీ ప్రసంగం నన్ను ముగ్ధురాలిని చేసిందని శ్లాఘించింది. వారిద్దరూ కలిసి అక్కడనుంచి ఎక్కడికో వెళ్ళారు. చాలాసేపు కలిసి తిరిగారు. జనసమ్మర్దంతో నిండి వుండే నెవిస్కీ మున్నగు ప్రాంతాలలో కాక, నిర్జనంగా, ఏకాంతంగా వుండే వీధులలో వారు కలిసితిరిగారు. తమ ఆశలను, ఆకాంక్షలను వ్యక్తం చేసుకుంటూ, ఎన్నెన్నో కబుర్లు చెప్పుకుంటూ గడిపారు. అతను ఎక్కడికి తీసుకుని వెడితే అక్కడికల్లా వెళ్ళింది లీజా విక్టర్ కబుర్లు వింటూవుంటే ఆ అమ్మాయికి ఎక్కడలేని ఆనందం కలిగేది. ఎక్కడలేని ఉత్తేజం పుట్టుకొచ్చేది. కనుకనే అంత చనువుగా అతనితో మసలగలిగింది.

అదీకథ - ఆవిధంగా ప్రారంభమైంది వారి సాంగత్యం. ఒక్క నెలగడిచింది. విక్టర్ సమక్షంలో లీజా ఏదో ఆనందం పొందుతున్నది. ఏదోహాయి అనుభవిస్తున్నది. విక్టర్‌తో జీవితం ఆవిడకొక స్వర్గతుల్యంగా ఉన్నది. విక్టర్‌కంటె విలువైనది ఆవిడకు ఈ ప్రపంచంలో ఇంకొకటి కనిపించడంలేదు. ఇప్పుడా అమ్మాయికి విక్టరే సర్వప్రపంచం. విక్టరే సమస్తజీవితం. "నీవునన్ను నిజంగా ప్రేమిస్తున్నావా?" అని లీజా ఎన్నడూ అతన్ని అడగలేదు. ఎందుచేతనంటే ఆ విషయంలో ఆ అమ్మాయికి సంశయం ఏమాత్రంలేదు ఒకయువతి. ఒక యువకుడు - వీలు చిక్కినప్పుడల్లా కలిసివుంటున్నప్పుడు. దాపరికంలేకుండా ఒకరివిషయాలు ఒకరికి తెలుపుకుంటున్నప్పుడు. రాత్రిరాగానే తాము వేరైపోతున్నామని బాధపడుతూ, మళ్ళీ తెల్లవారగానే రోజల్లాకలిసి గడపవచ్చు కదాఅని ఆనందంతో పొంగిపోతున్నప్పుడు - ఇక, ప్రేమిస్తున్నావాఅని ఒకరినొకరు అడిగి తెలుసుకోవలసిన అవసరం ఏముంటుందికనుక? ....

చివరకు తాను గర్భవతినని చెప్పింది లీజా. అప్పుడు విక్టర్ భయవిచలితుడైనాడు. అయితే తాను భయపడినట్లు అతను పైకి చెప్ప

లేదు. అది ఏవిధంగాను బయటికి ప్రదర్శించలేదు. అయినప్పటికీ అతను భయపడుతున్నాడని లిజా తెలుసుకున్నది.

ఇలాంటి సందర్భాలలో, పురుషులు ఇలాంటి వైఖరిని ప్రదర్శించినప్పుడు స్త్రీలు అది ఒక తీరని అవమానంగా భావించడం సహజం. ఎంతో బాధపడడం పరిపాటి కానీ లిజా అలాఅనుకోలేదు. ఆవిడ అతన్ని అమితంగా ప్రేమిస్తున్నది అందువల్ల అతని పట్ల ఆవిడకు జాలి, సానుభూతి కలిగాయి. వయస్సులో తనకంటె అతను కాస్త పెద్ద. చదువులో కూడా మూడేండ్లు 'సీనియర్'. అయినప్పటికీ తానే పెద్దదానిలా అతనింకా, చిన్న కుర్రవాడులా భావించుకున్నది లిజా. తమ ప్రేమఫలంగా ఒక బిడ్డ పుట్టబోతున్నాడని, ఆ శిశువు తమ ఇరువురి జీవితాలకు విడదీయరాని బంధం అనే విషయం ఇంకా విక్టర్ తెలుసుకోలేదని, ఈ విషయం గ్రహించి సంతోషంపొందే వయః పరిపాకం ఇంకా అతనికి లేదని ఆ అమ్మాయి అనుకున్నది....

అయితే పరిస్థితి ఆవిడ ఊహించు కున్నట్టుగా లేదు. విక్టర్ భయం తాత్కాలిమైనదిగా కనిపించలేదు. అది రాను రాను అధికమైనట్లు కనిపించింది. అంతేకాదు. అతను మెల్ల మెల్లగా ఆవిడను తప్పించుకుని తిరగడం మొదలు పెట్టాడు.

కానీ, అప్పటికీ లిజా బాధపడలేదు. అతను ఏదో మధనపడుతున్నాడని, రానున్న పరిణామాలనుగురించి, తమకు పుట్టబోయే బిడ్డను గురించి, తమ భావి జీవితాన్నిగురించి జాగ్రత్తగా యోచించుకుంటున్నాడని ఆ అమ్మాయి అనుకున్నది. విక్టర్‌కు ఇల్లు - వాకిలి లేదు. కుటుంబం లేదు. కనుక పట్టభద్రుడైన తరువాత అతను ఎక్కడో ఉద్యోగంలో ప్రవేశించాలి — అందువల్ల ఈ విషయాలన్నీ అతను యోచించుకోడంలో తప్పులేదు - అని తలచింది.

"నాకూ, నా బిడ్డకూ కావలసిన సౌకర్యాలు సమకూర్చలేనే అని అతను బాధ పడుతున్నాడు. అన్ని ఏర్పాట్లు చేసి, సరిగా చూడలేనేమో నని అతను విచారపడుతున్నాడు. మరి డబ్బు, ఆర్థికపరిస్థితులు — వీటిని మాట్లాడటం ఎవరికైనా కష్టంగానే వుంటుంది. కనుకనే అతను తప్పించుకొని తిరుగుతున్నాడు" - అనుకున్నది లిజా.

ఇక ఈ విషయం తనే అతనికి విశదపర్చి చెప్పడం మంచిదను కొన్నది. "ఈ విషయంలో నీవేమీ దిగులు పడవలసిన పనిలేదు విక్టర్. మా అమ్మ మాస్కోలో వున్నది. బిడ్డను ఆమె తీసుకునివెళ్ళి తన దగ్గర వుంచుతుంటుంది. నీవు పట్టభద్రుడవై ఎక్కడో వుద్యోగానికై వెళ్ళి నప్పుడు నేను మాస్కోకు బదిలీ చేయించుకుంటాను నీవు స్థిరపడి, మమ్మల్ని తీసుకునివెళ్ళే దాకా మేము మాస్కోలోనే వుంటాము" అని చెప్పింది లీజా.

తను చెప్పిందివిని విక్టర్ ఎంతో సంతోషపడతాడని, అతని భయాలు తొలగిపోతాయని, ఇలాంటి సలహా ఇచ్చినందుకు తనను అభి నందిస్తాడని ఆ అమ్మాయి అనుకున్నది

కానీ విక్టర్ మాట్లాడలేదు. సంతోషించడానికి బదులు ముఖం ముడుచుకుని కూచున్నాడు. తరువాత ఉప్పుచప్పని మాట లేవో కొన్ని మాట్లాడాడు. వివాహం కాని ఒక ఆడపిల్లను చెడగొట్టి, తాను గర్భవతి నని తనకు సంతానం కలగనున్నదని ఆ అమ్మాయి చెప్పగానే, ఎలాగైనా ఈ పీడవదిలించు కోవాలనుకున్న నీచుడు, ద్రోహి, వంచకుడు, పిరికిపంద అయిన పురుషుడు ఎలా మాట్లాడతాడో అలా మాట్లాడాడు.

అయినప్పటికీ లీజా అతని నిజస్వరూపాన్ని చూడలేకపోయింది. అతను సజ్జనుడేనని నమ్మింది. అతను నీచుడనికాని, పిరికిపంద అని కాని, తనకు ద్రోహం చేస్తాడనికాని ఆ అమ్మాయి కలలోకూడా ఊహించ లేకపోయింది. అతనలాంటివాడని అనడంకంటె మహా పాపం మరొకటి ఉండదని భావించింది.

"ఇప్పుడు పిల్లలగోల మన కెందుకు? నిన్ను నేను ప్రేమిస్తు న్నాను. ఈ పిల్లల జంఝాటం గొడవ ఏమీ లేకుండావుంటే ఎప్పటిలాగా మనం హాయిగా ఉండవచ్చు. ఎలాగైనా ఈ గొడవ వదిలించుకోడం మంచిది!" అని మాట్లాడాడు విక్టర్.

ఆ అమ్మాయి అతను చెప్పింది విన్నది. కాని అప్పటికీ అతనిపై దురుద్దేశ్యం కలగలేదు ఆవిడకు. నేను చెప్పింది అతను సరిగా అర్థం చేసుకోలేదని, అందుకే ఇలా మాట్లాడుతున్నాడని అనుకున్నది. అసలు విషయం తను సరిగ్గా, విశదపర్చి చెప్పలేకపోవడమే ఇందుకు కారణం

అనుకున్నది. "లేకపోతే మనకు సంతానం కలగనున్నదని, నేను మాతృమూర్తిని కాబోతున్నానని చెప్పినప్పుడు అతను సంతోషించాల్సినమాట. అలా సంతోషించకపోగా ఇలాంటి అసభ్యపు సందేహాలు చెప్పాడూ అంటే ఆ దోషం నాదే. పరిస్థితి అతను సరిగ్గా అర్థంచేసుకునేటట్లు నేను సంగతి సందర్భాలు చెప్పలేకపోయాను" అనుకున్నది లీజా.

మరికొన్ని రోజులుగడిచాయి. విక్టర్ ఏదోచెపుతాడని ఆ అమ్మాయి ఆశించింది. చల్లనిమాట తన చెవినివేస్తాడని అనుకున్నది. కానీ అలాంటి దేమీలేదు. అతను ఈ విషయం మాట్లాడడమే మానుకున్నాడు. అయినప్పటికీ ఆ పిల్ల విక్టర్‌ను ప్రేమిస్తూనే ఉన్నది. అది మరొక విధమైనప్రేమ. తన గర్భంలో శిశువుకు అతను తండ్రి అన్న ప్రేమ ఏమైనా ఆవిడ అతన్ని ద్వేషించేస్థితికి ఇంకా రాలేదు. ఆ పిల్లను చూడడం విక్టర్‌కు ఇష్టంలేదు. ఆవిడను కలుసుకోడానికే అతను భయపడుతున్నాడు. ఇదంతా లీజాకు తెలుసు. కానీ విక్టర్‌కు ఇష్టంలేని పనిచేయడం ఆవిడకు ఇష్టంలేదు. అతని మనస్సుకు కష్టంకలిగించేవిధంగా ప్రవర్తించడం ఆవిడకు ఇష్టంలేదు ఎలాగైనా అతను సుఖంగా ఉండాలని ఆ అమ్మాయికోరిక. అందువల్ల అతనికంట పడకుండా తనే తప్పించుకుంటూ తిరగడానికి ప్రయత్నించింది. ఇన్‌స్టిట్యూట్‌లో 'క్లాసులు' జరుగుతున్నప్పుడు అతను తటస్థపడతాడేమోనని ముందుగానే జాగ్రత్తగా ఉండేది. అతని క్లాసు ఎప్పుడైపోతుందో, అతను ఎప్పుడు వెళ్ళిపోతాడో అంతా ముందుగా నే తెలుసుకుని, తదను గుణంగా అతని కంటపడకుండా తిరిగేది.

ఇక హాస్పిటల్‌లో మరి ఇద్దరు అమ్మాయిలతో కలిసి ఒక గదిలో వుంటున్నది లీజా. లీజా కథంతా ఆ ఇద్దరు పిల్లలకూ తెలుసు. ప్రతి రాత్రీ. వాళ్ళ ఈవిషయాన్నిగురించే చర్చలుప్రారంభించేవారు.ఆవాడు విక్టర్ కనిపించాడా అని లీజాను అడిగేవారు. ఇకముందు ఏంచేయాలని ఆలోచిస్తున్నావని ప్రశ్నించేవారు. వారి పోరు ఎక్కువైంది లీజాకు. గదికి రావాలంటేనే ఆవిడకు భయం పట్టుకున్నది. ఇక, తనకష్టాలు వారికి చెప్పుకున్నందువల్ల, ఇంకా లోకువకావడంతప్ప ప్రయోజనంలేదని ఆవిడ గ్రహించింది. అయినప్పటికీ వాళ్ళు, లోలోపల గుసగుసలు సాగించారు. అది ఆ అమ్మాయి అసలు భరించలేకుండావున్నది. అందుకని రాత్రిళ్ల పొద్దు

పైవంత ప్రొద్దుపోయిన తరవాత గదికిరావడం ప్రారంభించింది. వాళ్లు నిద్రపోయారని మనస్సులో దృఢం చేసుకున్న తరవాతనే గదిలో అడుగు పెట్టేది. అలాగేమళ్ళీ ఉదయం వాళ్ళు నిద్రలేవకముందే తాను అక్కడి నుంచి వెళ్ళిపోయేది. ఇలా కొన్నాళ్లు జరిగింది.

తరవాత ఒకనాడు యువజన సంఘం కార్యదర్శి లిజాను పిలిపించారు ఎందుకిలా ఉంటున్నావని, తోటి స్నేహితురాండ్రకు దూర దూరంగా ఎందుకు తిరుగుతున్నావని అడిగారు. చదువుమీద ఆసక్తి చూపక ఎప్పుడూ ఏదో ఆలోచిస్తూ, దిగులుగా వుండడానికి కారణం ఏమిటో చెప్పమన్నారు. తండ్రి కుమార్తెను దండించే ధోరణిలో అతను లిజాను ప్రశ్నలు వేసి అసలు సంగతేమిటో చెప్పమన్నారు.

కానీ లిజా స్పష్టంగా సమాధానం చెప్పలేదు. ఏదో గొణిగింది. తడబడుతూ ఏమీ లేదని చెప్పి తప్పించుకున్నది అప్పటికీ విక్టర్‌ను గురించి చెడుగా చెప్పడం ఆవిడకు ఇష్టంలేదు. అతన్ని కించ పరచడం. అతనికి హాని కలిగించడం ఆవిడకు ఏ మాత్రం సమ్మతంకాలేదు. అతన్ని అప్రతిష్ఠపాలు చేయరాదనే అనుకున్నది.

తరవాత 'డీన్' కార్యాలయానికి లిజాను పిలిపించారు. అక్కడ 'అసిస్టెంట్‌డీన్' ఆ అమ్మాయి వ్యవహారమంతా తవ్విపెట్టేరు. నానా చీవాట్లు వేశాడు. అవివాహితులైన ఆడపిల్లలు ఎలాప్రవర్తించవలసినదీ తెలియజెప్పాడు. ఎన్నోనీతులు బోధించాడు.

లిజా నిర్లక్ష్యంగా ఆయనహితబోధ వినకుండా అక్కడనుంచి వెళ్ళిపోయింది

ఆ తరవాత ఆ అమ్మాయి పరిస్థితి ఎంతఅధ్వాన్నంగా తయారు కావాలో అంత అధ్వాన్నంగా తయారైంది. వ్యవహారం ఎంతవరకు వెళ్ళాలో అంతవరకూ వెళ్ళింది........

రెండుసార్లు, రెండురాత్రిళ్ళు లిజా అసలు, హాస్టల్‌కేరాలేదు. ఇది ఎన్నెన్నో అనుమానాలకు, అలజడికి దారితీస్తుందని ఆవిడకుతెలుసు. కానీ ఏంచేస్తుంది? పాపిష్టిరోజులువచ్చాయి. దుష్టకాలం దాపురించింది. గదికి వెళ్ళడం — అక్కడ తనతోటి ఆడపిల్లలు — తనవంక అదొకమాదిరిగా చూడడం — లోలోపల గుసగుసలాడడం — ఈ అవమానం భరించడంకంటె

అనలు, గదికివెళ్ళకుండా గడపడమే మంచిదనుకున్నది. ఆ రాత్రిళ్లు ఒంటరిగా, లెనిన్‌గ్రాడ్ నగరవీధులలో దిక్కులేని దానిలా ఎక్కడెక్కడో తిరిగింది. తిండితిప్పలులేక, నిద్ర నిలకడలేక అర్ధరాత్రిదాకా అలా తిరిగింది. చివరకొక రైల్వేస్టేషను చేరుకుని అక్కడ 'వెయిటింగ్ రూం' లో తక్కిన రాత్రంతా గడిపింది.

ఇలా రెండు దఫాలు జరిగింది. ఈ రెండుసార్లుకూడా, తను ఆ రాత్రి ఎక్కడో స్నేహితులతో గడిపానని, గదిలో తన తోటివారితో చెప్పింది. ఇక మూడవసారి కూడా ఇలాగే జరిగేసరికి మళ్ళీ ఆవిడను 'డీన్' కార్యాలయానికి పిలిపించారు.

"ఇక మళ్ళీ రాత్రిళ్ళు వీధులలో తిరిగినట్లు మా చెవిన పడిందా అంటే, నిన్ను ఇన్‌స్టిట్యూట్ నుంచి గెంటివేస్తాం" అన్నాడు అసిస్టెంట్ డీన్, కఠినంగా. అతను ఆ అమ్మాయివంక చూడనుకూడా లేదు.

ఆయన పేరు స్కీడా. గుండ్రటి ముఖం ఇంతింతలావు బుగ్గలు. ఆయనంటే విక్టర్‌కు ఎప్పుడూ గిట్టదు. ఆయనకేమీ రాదని, ఏ విషయం తెలియదని విక్టర్ అనేకసార్లు లిజాతో అన్నాడు. పైగా అతను స్వలాభార్జన పరుడని, సొమ్ము చేసుకోవాలనే వ్యాపారదృష్టితప్ప - పాండిత్యం, ఉన్నత విద్యా ప్రమాణాలు - ఇలాంటి ఆశయాలేవీ ఆయనకు ఏకోశాన లేవని విక్టర్ ఎన్నోసార్లు తీవ్రంగా విమర్శించాడు.

అయితే విక్టర్ ఆయనను గురించి అన్నమాటలు ఇప్పుడు లిజాకు జ్ఞాపకంరాలేదు. స్కీడావల్ల విక్టర్ అలాంటి వైఖరితో ఉంటాడనికూడా ఆవిడ మనస్సుకు తట్టలేదు. అయినప్పటికీ ఆ అమ్మాయి శారీరకంగా, మానసికంగా క్రుంగిపోయివున్నది. పైగా అప్పటికి అయిదుమాసాల గర్భవతి. స్కీడా మాటలు, ఆవిడకు ఛెళ్ళున చెంపమీద కొట్టినట్లు అనిపించాయి.

"కొంచెం మర్యాదగా మాట్లాడడం నేర్చుకోండి!" అన్నది లిజా.

"ఒకతరహా ఆడపిల్లలతో మాట్లాడేటప్పుడు మర్యాద అక్కర్లేదు!" అన్నాడు అసిస్టెంట్ డీన్, లిజా ముఖంలోకి సూటిగాచూస్తూ.

లిజాకు వళ్ళుమండింది. కోపం ఆగలేదు. తనుచేస్తున్నది తనకు తెలియలేదు. ఛెళ్ళున అతని చెంపమీద కొట్టింది! చెప్పలేనంత బాధ,

వట్టరానంత దుఃఖం–వీటివల్ల ఆ అమ్మాయి ఇంతటి సాహసానికి దిగింది. అయితే విక్టర్ పట్ల గల ద్వేషం, అసహ్యం తనను ఈ పనిచేయించిన దని ఆవిడకు తెలియదు. అసిస్టెంట్ డీన్‌ను ఛెళ్ళున చెంపమీద కొట్టింది. అంతే!

ఆ మరునాటి రోజు లీజాను ఇన్‌స్టిట్యూట్‌నుంచి వెళ్ళగొట్టారు. కానీ ఇంతకంటే దుర్భరమైన పరిస్థితులు చుట్టు ముట్టనున్నాయి.

విక్టర్ రాలేదు ఆ అమ్మాయిని చూడలేదు. కనీసం ఆ ప్రయత్నం కూడా చేయలేదు. ఇన్‌స్టిట్యూట్‌నుంచి బహిష్కరించిన తరవాత కూడా అవిధమైన ఉత్తర్వు నోటీస్‌బోర్డుకు అంటించిన తరవాత కూడా అతను రాలేదు, చూడలేదు; ఆపిల్ల పరిస్థితి పట్టించుకోనూలేదు.

లీజాను ఇన్‌స్టిట్యూట్‌నుంచి, యువజన సంఘంనుంచి బహిష్కరించిన మరునాటిరోజు సమావేశం జరిగింది. విక్టర్ దానికికూడా హాజరు కాలేదు. ఆనాడు అతను ఊళ్ళోలేడు. నిజంగా పనిమీదనే వెళ్ళాడో, లేక కావాలనే అలా ముఖంతప్పించాడో తెలియదు.

సమావేశం జరిగినతరువాత లీజా హాస్టల్‌కు వెళ్ళింది. తనవస్తువులు అవీ సర్దుకుని మూటకట్టుకున్నది. జిల్లా యువజనసంఘానికి, జిల్లా పార్టీ కమిటీకి, లేదా ఇంకాపైవారికి 'అప్పీల్' చేసుకోవచ్చునని ఆవిడకు తెలుసు. కానీ ఈ గొడవంతా నడపడం ఆవిడకు ఇష్టంలేదు. ఎందుచేత నంటే తన ప్రవర్తననుగురించి వారందరిఎదుట సంజాయిషీ చెప్పుకోవాలి. స్క్రూబాను ఎందుకు కొట్టింది, ఎలాంటి పరిస్థితివచ్చిందీ అంతా వివరించుకోవాలి. పొరపాట్లు ఒప్పుకోవాలి; క్షమాపణలు చెప్పుకోవాలి; ఓహ్! ఇంకా ఇలాంటివిచాలా చాలా ....

విక్టర్‌నుగురించి లీజా పరిపరివిధాల ఆలోచించింది. ఇంత నిజాయితీగా, నీతికలవాడుగా కనిపిస్తున్న విక్టర్, సత్యంకోసం నిర్భయంగా పోరాడే వీరుడు విక్టర్ – మరి ఇంత నీచ గా, ఇంత క్రూరంగా, ఇంత అన్యాయంగా ప్రవర్తిస్తాడా? ఆవిడ ఎటూ నమ్మలేకుండా ఉన్నది.

మానవ సభ్యత, సంస్కృతులనుగురించి, నీతి – నిజాయితీలను గురించి కొందరు పెద్ద పెద్ద కబుర్లు చెప్పడం ఆవిడ విన్నది. మరి అలాంటివారే, ఆ గొప్ప గొప్ప విషయాలను విలువునా కూనీచేయడం

కూడా అవిర చూచింది. సరే. వారు మిథ్యావాదులు. కాని విక్టర్ అలాంటివారుకాదు. అతను సత్యం చెపుతాడు. కుండబ్రద్దలు కొట్టినట్లు చెపుతాడు. కాని సత్యం, అసత్యం ప్రక్క-ప్రక్కనే ఉంటాయా? దయ, నిర్దయ ఒకదానినొకటి అంటిపెట్టుకుని ఉంటాయా? అలాంటప్పుడు మానవత్వానికి అర్థం ఏమిటి? ఈలోకంలో సుఖంగా జీవయాత్ర గని పడం ఎలా సాధ్యం? ఏ ఆశ పెట్టుకుని జీవించాలి? దేనిని నమ్ముకుని జీవించాలి?

లీనాకు ఎటూ పాలుపోలేదు. తన అవస్థ ఎవరికీ చెప్పుకోలేదు. పైవారికెవరికీ విజ్ఞప్తులు చేసుకోలేదు. తన సామాన్లన్నీ సర్దుకున్నది. వెంటనే రైలుయెక్కి మాస్కో వెళ్ళిపోయింది.

లీనా వాళ్ళమ్మదగ్గరే ఉన్నది. తరవాత నెలాపదిహేను రోజులకు ప్రసవించింది. మగపిల్లవాడు పుట్టాడు. నెలమీదిగా వారంరోజులు బ్రతికాడు. అంతే! అప్పటికే వాడికి మూరేండ్లు నిండాయి.........

12. వంచకుని వితండవాదం

జివ్యలోవ్ ఉరుకులు పరుగులు పెడుతూ ఇల్లు చేరాడు. గబ గబా మెట్లెక్కి లోపలికి వెళ్ళాడు. వెళుతూ వెళుతూ బయటి వాకిలి 'ఠపీ'మని వేశాడు. తలుపు పెద్ద చప్పుడైంది.

అతను లోపలి గదిలోకి వెళ్ళేసరికి సన్నని రేడియో సంగీతం వినిపిస్తున్నది. విక్టర్ ఎప్పటిలాగే రేడియో ప్రక్కన పడకకుర్చీలో కూచుని ఉన్నాడు. అతన్ని చూడగానే రేడియో ఆపివేశాడు.

"అబ్బా! వచ్చావుటయ్యా!" అన్నాడు ఉత్సుకతతో "మీకు వచ్చిన వుత్తరం చదివాను. మీకు నా అభినందనలు–" అన్నాడు.

అవును. ఓల్గా విషయంలో వచ్చిన సమాచారం. అది ఇంకా అక్కడ డెస్క్‌మీదనే పడి ఉన్నది. ముడతపెట్టిన పెద్ద కాగితం. ఆరి భగవంతుడా! జివ్యలోవ్ దాని సంగతే మరిచిపోయాడు! ఎలా మరిచి పోగలిగాడు? వెంటనే ఆ రాత్రి రైలెక్కి లెనిన్‌గ్రాడ్ వెళ్ళవలసిన మాట!

కానీ వెళ్ళేముందు విక్టర్ విషయం తెలుసుకోవాలి.

"అయితే ఆ అమ్మాయి మీకు తెలుసునన్నమాట?" అడిగాడు జివ్యలోవ్.

"ఆ అమ్మాయి? లిజాయేనా? .... ఓ! తెలియకేం – తెలుసు. క్షమించండి వ్లాదిమిర్ ఆంద్రియవిచ్! మీ అడ్రస్ ఎలా సంపాదించిందో ఆ అమ్మాయి. ఇందుకు నేను చాలా విచారపడుతున్నాను. గత వారంలోనే

మేమిరువురం కలుసుకోవలసింది. కానీ ఆవిడ ఎందుచేతనో కనిపించ లేదు. ... ఏమన్నది? నాకోసం తపించిపోతున్నదా?" అన్నాడు విక్టర్. అతని కంఠస్వరం మామూలు ధోరణిలోనే ఉన్నది.

"నీకోసమేమీ తపించంలేదు పాపం ఆ అమ్మాయి పరిస్థితి...."

"అవునవును - నాకు తెలుసు!" అన్నాడు విక్టర్, మధ్యలో అందుకుని - "ప్రతి చిన్న విషయానికి ఆవిడ లేనిపోని గొడవ పడుతూ ఉంటుంది" అన్నాడు.

"చూడు, విక్టర్!...."

"అవునవును - నేను మీకు చెప్పానుగా; లిజాను నేనెరుగుదును- మా ఇద్దరిమధ్య కొంత వ్యవహారంకూడా నడిచింది."

"వ్యవహారమా? ఏమిటది? ఏం జరిగింది? నీవు లెనిన్ గ్రాద్‌లో వున్నావుగా!"

"అవును ఆవిడకూడా అక్కడే ఉన్నది. మేమిద్దరం ఒకే ఇన్‌స్టి ట్యూట్‌లో చదువుకున్నాం... మీరీరాత్రి లెనిన్‌గ్రాడ్ వెడుతున్నారు కదూ? స్టేషన్‌కు వచ్చి మిమ్మల్ని దిగబెట్టనా? 'స్లీపర్'లో ఒక సీటు రిజర్వు చేయించి పెడతాను. లేకపోతే లెనిన్‌గ్రాడులో నా స్నేహితు లకు ఒక టెలిగ్రాం ఇవ్వమంటారా? మీకు కావలసిన ఏర్పాట్లు చేసిపెట్టమని వ్రాస్తాను."

ఇలా అని విక్టర్ డెస్కుమీదఉన్న ఉత్తరం తీసుకున్నాడు.

"అది అక్కడపెట్టు!" - అన్నాడు జవ్యలోవ్ - "అది ముట్టు కోకు .... లిజాతో ఏదో వ్యవహారం నడిచిందన్నావు. అంటేఏమిటి? మీరిద్దరూ అంత సన్నిహితంగా ఉన్నారా? ...." అని అడిగాడు.

"అవును. ఒకప్పుడు ఆవిడను ప్రేమించాననికూడా అనుకున్నాను. కానీ తరవాత ఎలాగో దానినుంచి బయటపడ్డాను. ఇప్పుడా అమ్మాయికి నాకూ ఏ సంబంధంలేదు .... కానీ గడిచిన సంగతి ఆవిడ ఒకకథగా చెప్పుకోవచ్చు .... ఇప్పుడా అమ్మాయిని చూచాను; అదేమిటోమరి; ముక్కూ - ముఖం తెలియని మనిషిలా కనిపించింది! మీరా అమ్మాయి వెంటవెళ్ళారు. నేను మీకువచ్చిన ఈవార్త చదివాను. నిజంగా ఎంత

అసూయ పుట్టుకొచ్చిందో చెప్పలేను - ఎందుకంటే, మీరు ఒకామెను ప్రేమించినట్లుగా నేను ఎన్నడూ ఒకామెను ప్రేమించలేదు....

"నా విషయం ఇక ఆపు" అన్నాడు జవ్యలోవ్ కోపంగా: "లిజాకూ, నీకూ గల సంబంధం ఏమిటో ముందు నాకు వివరంగా చెప్పు. విన్నావా? అంతా పూసగుచ్చినట్టు చెప్పు" అన్నాడు.

విక్టర్ ఒకరకమైన భంగిమపెట్టాడు.

"సరే, వ్లాడిమిర్ ఆంద్రియవిచ్! మీదగ్గర దాచిపెట్టే విషయాలు నాకేమున్నవికనుక? ఆ అమ్మాయి వాలకంచూస్తే, మీకు ఏమి చెప్పిందో ఊహించగలను" అన్నాడు.

"నీకు మళ్ళీ చెపుతున్నాను. ఆ పిల్ల నాకేమీ చెప్పలేదు. సంగతేమిటో నీనోటివెంట వినాలి. తెలిసిందా?"

"సరే - మీకంతగా వినాలనివుంటే చెపుతాను వినండి!" అంటూ ప్రారంభించాడు విక్టర్ "మేము ఇన్‌స్టిట్యూట్‌లో మొదటిసారి కలుసుకున్నాం. ఒకనాటి సాయంత్రం, ఒక సాహిత్యగోష్ఠి జరిగింది. మాస్కో కవులు కొందరు తమకావ్యాలు గానంచేశారు: మా లెనిన్‌గ్రాడ్ కవులు కూడా తమ కవితలు పఠించారు. తరవాత చర్చ జరిగింది. చర్చలో ప్రసంగించినవారిలో నేనొకణ్ణి చర్చ ముగిసిన తరవాత లిజా నాదగ్గరికి వచ్చింది. నా ఉపన్యాసం తన కెంతో నచ్చిందని చెప్పింది. తను ముగ్ధురాలనైనానని అన్నది. ఇంకా ఇలాంటి మాటలే ఏవేవో చెప్పింది - నాకు సరిగ్గా గుర్తులేదు."

జవ్యలోవ్, విక్టర్‌ను జాగ్రత్తగా గమనిస్తూ కూచున్నాడు ఏ ఒక్క విషయం దాచకుండా అన్నీ వివరంగా చెప్పేవరకూ అతన్ని అక్కడ నుంచి వెళ్ళనివ్వ దలుచుకోలేదు. అతని కళ్ళకు విక్టర్ కొత్తగా కనిపిస్తున్నాడు. ఇదే అతన్ని మొదటిసారి చూడడం అనిపిస్తున్నది. ఈ యువకుడెవరు? ఏమిటి ఇతని వైఖరి? - అని తనలోతాను ప్రశ్నించుకున్నాడు. అతనికి సమాధానందొరక లేదు. కానీ సమాధానం తెలుసుకోవాలి.

"ఆ సాయంత్రం సాహిత్యగోష్ఠిలో నీవు ఏం మాట్లాడావు?-" అని అడిగాడు.

"ఓహో! నాకు సరిగ్గా జ్ఞాపకం లేదు. మొత్తంమీద ఏమిటంటే ఆ కవిత్వం నాకు నచ్చలేదు. అన్యాయం రాజ్యంఏలిన రోజులలో వచ్చిన కవిత్వం అది - వ్యక్తిపూజా ధోరణి ప్రబలిన కాలంలో వ్రాసిన కవిత్వం అది!-" అన్నాడు విక్టర్.

"ఓహో, అలాగా అయితే నీవు అంత ధైర్యంగా మాట్లాడినందుకు లిజా మెచ్చుకున్నదన్నమాట. ఊఁ! తరవాత!"

"తరవాత ఏమున్నది? మేం అలా కాస్త షికారుగా తిరగటానికి వెళ్లాం. చాలాసేపు - ప్రొద్దుపోయిందాకా నగరంలో ఎక్కడెక్కడో తిరిగాం. అప్పటినుంచీ రోజూ కలుసుకుంటూ వచ్చాం. ఆ విధంగా మా ఇద్దరిమధ్య వ్యవహారంజరిగింది. తరవాత ఒకనాడు తను గర్భవతి అయినట్టు అనుమానంగా ఉన్నదని ఆ అమ్మాయి చెప్పింది."

"అప్పుడు నీవు ఏంచెప్పావు?"

"చెప్పటానికేమున్నది? - ఆవిడను నేను ప్రేమించడంలేదని అప్పటికి నాకు స్పష్టంగా తెలిసిపోయింది. ఆవిడంటే నాకుఇష్టమే. కానీ ఆమెను నేను నిజంగా ప్రేమించలేదు .... మీరు ఓల్గానుగురించి చెప్పినప్పుడు మీమనోభావాలు ......"

"నా విషయం, ఓల్గా విషయం వదిలెయ్యి" అన్నాడు ఇవ్వలోవ్, మధ్యలో అందుకుని - అతనికి కోపం ఆగడంలేదు. "తనకు బిడ్డ పుట్టనున్నదని లిజా చెప్పినప్పుడు నీవేమన్నావు? ముందు అది చెప్పు" అని అడిగాడు.

"నేనేమీ చెప్పలేదు - స్పష్టంగా ఏమీ చెప్పలేదు...కానీ తరవాత మేం కలుసుకోవడం తగ్గిపోయింది."

"అలాగా! ఒక అమ్మాయి, తాను తల్లి కాబోతున్నానని సంతోషంతో తన ప్రియుడికి చెపితే అతను ఏమీ మాట్లాడకుండా ఊరుకున్నాడు. తరవాత పరిస్థితులు తల్లక్రిందులైనాయి. వారిద్దరు కలుసుకోడం తగ్గించారు. ఊఁ! తరవాత చెప్పు!"

"ఏమిటిది? ఏదో [illegible] నన్ను ప్రశ్నించి విచారణ చేస్తున్నారా?" అని అడిగాడు విక్టర్.

"అలాంటిదేమీ లేదు. [illegible] ప్రశ్న [illegible] సమాధానాలు

చెప్పుకుంటున్నాం – అంతే. నా రక్తబంధువైన ఒక కుర్రవాణ్ణి చూడగానే ఒక అమ్మాయి ఒక్క క్షణం అక్కడ నిలవకుండా పరుగు తీసింది – మరి అలాంటి పరిస్థితికి అతను ఎందుకు కారణం అయినాడో తెలుసుకునే హక్కు నాకు ఉన్నది" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"కానీ మీకు ముందే చెప్పాను. ఆ అమ్మాయి ప్రతి చిన్న విషయాన్ని అతిగా పట్టించుకుని ఏదో గొడవ తెచ్చుకుంటుంది. అదే ఆవిడతో వచ్చిన చిక్కు..."

జరిగినదానికి తాను ఏ విధంగాను బాధ్యుడనుకానని విక్టర్ అనుకుంటున్నట్టు జవ్యలోవ్‌కు తోచింది.

"ఆ పరిస్థితిలో నన్ను ఏం చేయమంటారు? నేను ప్రేమించిన అమ్మాయిని పెళ్లాడ మంటారా?"

"ప్రేమ సంగతి తరవాత మాట్లాడదాం. ఆతరవాత ఏం జరిగిందో ముందు చెప్పు?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"జరగడానికేమున్నది? ఇప్పుడే ఈ పిల్లల పితలాటకం ఎందుకని అనుకున్నాను. ఆ సంగతి ఆవిడ అర్థం చేసుకుంటుందనికూడా విశ్వసించాను. ఇక ఆ తరవాత అసలు మేము కలుసుకోనేలేదు. లీజా సరిగా తరగతులకు హాజరు కావడంలేదని, పాఠాలు వినడంలేదని, అదోలా ఉంటున్నదని అందరూ అనుకుంటూ ఉంటే విన్నాను."

"మరి నీవు ఆవిడతో మాట్లాడడంకాని, ఆవిడకు సహాయం చేయడానికి ప్రయత్నించడంకాని చేయలేదు. అవునా?"

"ఏవిధంగా సహాయంచేయాలి? ఆవిడ నన్ను కోరిన సహాయం ఒక్కటే – నన్ను పెళ్లాడమన్నది పుట్టబోయే శిశువు బాధ్యత స్వీకరించమన్నది....కానీ నేను...."

"కానీ నీ కది ఇష్టంలేదు"

"చూడండి వ్లాదిమిర్ అంద్రియవిచ్! మీరీవెటకారం ధోరణి మానెయ్యండి!" అన్నాడు విక్టర్, ఉన్నట్టుండి కోపంతో – "నేను చదువుకునే రోజులలో మీరు సహాయంచేశారు. నేనిప్పుడు మీదగ్గరే ఉంటున్నాను. మీరడిగినది చెప్పడం నాధర్మమే ... కాని నాకు వెర్రెత్తేటట్లు చేయకండి! మీరునన్ను శల్యపరీక్షచేస్తున్నారు: నాలో అణువణువూ

పరీక్షిస్తున్నారు.కోటానుకోట్ల సూక్ష్మజీవులున్నాయి. వాటిని సూక్ష్మదర్శినితో పరిశీలించడం ప్రారంభిస్తే ఇక అయిపట్టే — అంతచిన్న పురుగులుకూడా ఇంతంత పెద్దవిగా — భయంకరంగా కనిపిస్తాయి ప్రయోజనం ఏమున్నది? ఒక్కముక్కలో నాకు తేల్చిచెప్పండి? నానుంచి మీరు కోరుతున్నదేమిటి?"

"అత్యంత ప్రాథమికమైన నైతికప్రమాణాలనైనా నీవు గుర్తించావా లేదా? అదే నాకు కావలసింది—"

"ఓహో! నైతికప్రమాణాలా! మీరు ఇలాంటి అద్భుతమైన మాటలు మాట్లాడతారని నాకుతెలుసు. నైతికప్రమాణాలు! సరే! వాటినిగురించికాస్త పృథక్కరించి చూద్దాం. యువతీ యువకులిద్దరు కొన్నాళ్ళు స్నేహంగా ఉన్నారు. ఒకరినొకరు ప్రేమించుకున్నారుకూడా, దురదృష్టవశాత్తూ దానిఫలితంగా వారికి సంతానంకూడా కలిగింది. దురదృష్టవశాత్తూ — కొన్నిసందర్భాలలో ఒకరిపట్ల ఒకరికి అప్పటికే వైముఖ్యం, వైమనస్యం ఏర్పడ్డాయి — ముఖ్యంగా వారిరువురిలో ఒకరికి రెండవ వారిపట్ల అయిష్టత ఏర్పడింది. అలాంటప్పుడు కలిసి జీవించవలసినదిగా వారిని బలవంతపెడతారా? మీ 'నైతిక ప్రమాణాలనే' బంధాలతో, బంగారు సంకెళ్ళతో వారిని కట్టివేస్తారా?"

"బంధాలా!"

"అవును — బంధాలే ఒక స్త్రీ లేక పురుషుడు తన ఇష్టం వచ్చిన మరొకరిని ప్రేమించకుండా ఈ నైతిక ప్రమాణాలనేవి ఎందుకొక పెద్ద అవరోధం కావాలి? ఇంకా చెప్పుతాను ఉండండి! మీరుచెప్పే ఈ నైతిక ప్రమాణాల ప్రకారం అతను నీతిబాహ్యుడు. దుష్ప్రవర్తన కలవాడు. తిరుగుబోతు! అంతేనా? ఇనప సంకెళ్ళలో కొక్కెముల వంటివి ఈ మాటలు! మీరు టాల్ స్టాయ్ నాటకం 'జీవచ్ఛవం' చదివారనుకుంటాను. ఆ కథ ఈకాలానికి కూడా వర్తిస్తుందని మీకెన్నడూ అనిపించలేదా?—"

"నీవు చెప్తున్న దేమిటో నీకు తెలుస్తున్నదా విక్టర్ —" అని అడిగాడు ఇవ్యలోవ్.

"తెలియకేం?— అంతా తెలిసే మాట్లాడుతున్నాను" అన్నాడు విక్టర్, ఉద్విగ్నుడై — "చూడండి! తన భార్యను లేదా ప్రియురాలిని తిరస్కరించినంత మాత్రాన ఒక పురుషుణ్ణి మనం గర్హిస్తున్నాం.

ఆ అమ్మాయి పడేబాధలను గురించి మాత్రమే మనంపట్టించు కుంటున్నాం. అంతేకాని అతని జీవితాన్ని గురించి మనకు అక్కర్లేదు. ఏ అమూల్య నైతిక ప్రమాణాలకోసం అతను తన భావి జీవితాన్ని, తన ఉజ్వల భవిష్యత్తును పాడు చేసుకోవాలి. కానీ ఆ విషయం ఎవరూ పట్టించుకోరు. ఎందుకో చెప్పనా ?– మీరు పురుషునికి అంతరంగిక స్వేచ్ఛ ఇవ్వరు. ఆ విషయం అంగీకరించరు. నేనిలా చెపుతున్నందుకు మీరు ఏమి అనుకోతారో నాకు తెలుసు. అల్లరి – చిల్లరగా తిరుగుతూ అరాజకం రేకెత్తించే వారికి, అనాగరికులకు, పుండాకోరు వెధవలకు స్వాతంత్ర్యం ప్రబోధిస్తున్నానని మీరు అంటారు. గృహాలకు నిప్పు పెట్టి, జనాన్ని ఖూనీచేసి — ఇంకా అలాంటి అరాజక కృత్యాలు ఎన్నో చేయాలని నా అభిమతమైనట్లు మీరు చెపుతారు. కానీ – నాకు అలాంటి తత్వం ఏమీ లేదు. నా అంతరంగిక స్వేచ్ఛ, సమాజానికి ప్రమాదకరం కాదు. ఎవరికీ ఏ విధంగాను హానికరం కాదు."

"అదంతా సరేనయ్యా! నీవు ఒక స్త్రీని దిక్కూ దివాసీ లేకుండా వదిలి వేశావు. ఆవిడకు హానికలిగించావు. దాని మాటేమిటి ?"

"కానీ ఒక్క విషయం. మీరు చెప్పే నైతిక ప్రమాణాలు పాటిస్తే, ఇక ఎవరికీ ఏ విధమైన కష్టనష్టాలు కలగవనా మీ ఉద్దేశ్యం ? లేదు అప్పుడు కూడా కొందరు బలి అవుతూనే వుంటారు. కానీ ప్రభుత్వం దాన్ని అంగీకరించింది కనుక, దాన్ని గురించి మనం పట్టించుకోవడంలేదు. కళ్లుండి కూడా దానిని మనం చూడడం లేదు. ఒక అస్తి వరుడు ఒక స్త్రీని తన మనస్తత్వానికి బానిసగా చేస్తాడు ఆవిడ అతని తత్వానికి కట్టుబడి వుండాలి. నోరెత్తకుండా పడి వుండాలి. ఎందుచేతనంటే, ఎప్పుడో – ఎన్నో ఏండ్ల క్రితం వారిద్దరూ శాస్త్రీయంగా వివాహం చేసుకున్నారు. కనుక వివాహం అనే బంధంతో ఆవిడను కట్టివేసి వుంచుతాడు. ఓహ్, ఎంతని చెప్పను! దురహంకారులు, మిథ్యాచారులు – వీరు మాత్రమే నైతిక ప్రమాణాలనే త్రుప్పుపట్టిన సంకెళ్ళతో సమాజాన్ని కట్టివేసి ఉంచడానికి ప్రయత్నిస్తూ వుంటారు. వాటిని ఎంతో భద్రంగా కాపాడడానికి నానా తంటాలు పడుతూ వుంటారు. కానీ త్రుప్పు

పట్టి, చెడిపోయిన ఈ సంకెళ్లు దుర్బలమైనవనీ, ఏ క్షణంలోనో తెగిపోనున్నవనీ, పాపం వారు గ్రహించుకోలేరు!"

విక్టర్ ఎంతో ఉద్విగ్నపూరితుడై ఇంకా ఇంకా పెద్ద ఉపన్యాసం సాగించాడు. అనేక భంగిమల్లో చేతులు త్రిప్పుతున్నాడు. ముఖకవళికలు మారుస్తున్నాడు. మధ్య మధ్య పిడికిళ్ళు బిగిస్తున్నాడు కంఠస్వరం హెచ్చిస్తున్నాడు. సమాజానికి ఏదో గొప్ప ప్రబోధం చేస్తున్నట్టు మహోపన్యాసం కావించాడు.

నోటిలోనుంచి రంగురంగుల దారాన్ని బయటికి తెప్పిస్తూ దానిని చిత్రవిచిత్రంగా ప్రదర్శిస్తూ వున్న ఒక గారడివాడిలా విక్టర్ జవ్యలోవ్ కళ్ళకు కనిపించాడు కాసేపు!

అతను చెప్పే ఈ గొడవ అంతా తను ఎందుకు వినాలి? అసలు అతనితో ఈ సంభాషణ తను ఎందుకు ప్రారంభించినట్టు? ఈ పోకిరి వెధవ తన నేరాలు కప్పిపుచ్చుకోడానికి, ఏవేవో తప్పుడు సిద్ధాంతాలు లేవదీసి తల్లక్రిందులుగా తర్కం ప్రారంభించాడే; ఇతన్ని ఏం చేయాలి? ముందే అడగవలసిన నాలుగుముక్కలూ అడిగి, సూటిగా సమాధానం చెప్పమంటే పొయ్యేదిగా? – అని అనుకున్నాడు జవ్యలోవ్.

"కానీ – ప్రేమనుగురించి ఏం చెపుతావు?" అని అడిగాడు.

తన తర్కానికి, తన వాక్ప్రవాహానికి హఠాత్తుగా ఏదో అడ్డు తగిలినట్టు విక్టర్ ఒక్కక్షణం ఆగాడు.

"ప్రేమనుగురించా?" అన్నాడు, ఈ సంభాషణలో సంబంధంలేని ప్రేమ విషయం ఎందుకు వచ్చిందా అన్నట్టు కొంత కలవరపడ్డాడు.

"లీజా నిన్ను ప్రేమించిందనే అనుకుంటున్నావా?" అని అడిగాడు మళ్ళీ జవ్యలోవ్.

"అలాగే అనుకున్నాను – కానీ ఆ విషయం ఎందుకూ? నేనూ ఆవిడను ప్రేమించాను"

అప్పు తీసుకొని తిరిగి చెల్లించకుండా ఎగనామం పెడితే మాత్రం తప్పేమిటి అన్న ధోరణిలో మాటాడాడు విక్టర్.

"నీ అంతట నీవు, నీఇష్టమైన నిర్ణయాలు చేసే హక్కు నీకున్నదని నీ తలంపు. నీ నిర్ణయాలకు కష్టమైనా నష్టమైనా ఇతరులు బద్ధులై

వుండాలని నీ ఉద్దేశ్యం. అంతేకదూ? నీవు ఇప్పుడు ఆ అమ్మాయిని ప్రేమించడం లేదు. కనుక ఆ అమ్మాయి ఇంకా నిన్ను ప్రేమిస్తున్నా. ప్రేమించక పోయినా – దానికో నీకు నిమిత్తంలేదు. అవునుకదూ?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్, విక్టర్ ఉద్దేశ్యాన్ని తానే విపులీకరిస్తూ.

"ప్రతి విషయాన్ని మీరు కేవలం ఒక భావనా ప్రపంచంనుండి చూడడం ప్రారంభిస్తే అప్పుడు ..." అంటూ విక్టర్ మరింత ఉద్విగ్నుడై మళ్లీ చెప్పడం ప్రారంభించాడు.

"కాని, ప్రేమ అనునది – భావనా ప్రపంచానికి సంబంధించినదే. కాదంటావా విక్టర్?" అన్నాడు జవ్యలోవ్ – "ప్రేమంటే సుఖం, ఆనందం, కన్నీళ్ళు, వేదన – ఇవన్నీను. సుఖదుఃఖాలు, హర్షవిషాదాలు, రాగం, అనురాగం, త్యాగం సర్వం, ప్రేమలో ఇమిడివున్నాయి. 'భావనా ప్రపంచం' అనేది ఎంతో చక్కనిమాట కాని ఒక్కటి అడుగు తాను చెప్పు? భావనా ప్రపంచంకానిది ఏది? మానవుడు నివసిస్తున్నది ఆ ప్రపంచంలో కాదా? మానవజీవితం సుఖదుఃఖాల, రాగద్వేషాల, ఆశా నిరాశల – వీటన్నిటి కలయికకాదా? ఓహ్! విక్టర్! నీవొక మహా మానవతావాదిలా మాట్లాడుతున్నావు! కానీ లిజా ప్రేమ నీ దృష్టికి చాలా అల్పమైనదిగా కనిపిస్తున్నది. కాదు విక్టర్. కాదు. ఆవిడ కన్నీళ్ళు, ఆవిడ హృదయవేదన – నేను ప్రత్యక్షంగా చూస్తున్నాను విక్టర్. నీవు చిత్తశుద్ధితో, నిర్మలమనస్సుతో, పవిత్రహృదయంతో జీవిస్తున్నావని నాకు నచ్చచెప్పడానికి వ్యర్థప్రయత్నం చేస్తున్నావు. కానీ నీవు మనిషివికావు విక్టర్! నీవొక యంత్రానివి! రకరకాల మరలతో, తమాషాగా, చిత్ర విచిత్రంగా ముందే బిగించివుంచిన యంత్రానివి నీవు!" అన్నాడు.

"అవును. ఆ విషయం నాకు తెలుసు!" అన్నాడు విక్టర్, అహంకారపూరితమైన వెకిలినవ్వు నవ్వుతూ – "నేను చెప్పేవిషయాలు మీకు భీతిగొలుపుతున్నాయి. వింటున్నకొలదీ మీ మనస్సులో ఎన్నెన్నో అనుమానాలు మొలకెత్తుతున్నాయి. నిజంగా నాకేవో రాజకీయ సిద్ధాంతాలున్నాయని మీరు అనుకుని ఉండవచ్చు. వాటికి పేర్లుపెట్టి, ముద్రలు వేసి, బట్టబయలుచేయాలని మీరు ఆశించి ఉండవచ్చు. మళ్ళీ మీకు చెప్ప

తున్నాను వ్లాదిమిర్ ఆంద్రియవిచ్! నాకు అలాంటివేమీ లేవు. నేను కోరేది ఒక్కటే. ఏకాంతంగా ఉండడం!" అన్నాడు.

"ఏకాంతంగా ఉండడం - అంటే ఏమిటి నీ ఉద్దేశ్యం?"

"ఏమున్నది?.... ఆంతరంగిక స్వేచ్ఛ కాపాడు కోవాలన్నదే నా అభిలాష. ఇంకా వివరమర్చి చెప్పాలంటే, నాకు ఇష్టమైన పనిచేస్తాను. నా జీవిత వ్యవహారాలలో మరొకరు తల దూరిస్తే ఒప్పుకోను!-" అని చెప్పాడు విక్టర్.

"నీలాంటివ్యక్తి అభిలషించే దేమిటో నాకర్థంకావడం లేదు. ఊహించుకుంటే ఆశ్చర్యం కలుగుతున్నది!"

"నేను ప్రత్యేకంగా అభిలషించే దేమీలేదు - నేను ఏం నేర్చుకున్నానో అదే చేస్తాను. రోడ్ల నిర్మాణాన్ని గురించి నాకు నేర్పారు. కనుక అవనేచేస్తాను. కానీ ఆ పనిలోకూడా నా అంతరంగిక స్వేచ్ఛకు భంగం కలిగితే ఒప్పుకోను. ముందుగా ఒక విషయాన్ని గురించి తెలుసుకోవాలని నాకు ఎన్నడూ లేదు. అలా తెలుసుకోడం అంటే మనంను మనం బంధించుకున్నట్టే అవుతుంది! కఠినమైనసంకెళ్ళకు కాని, నాజూకైన సన్నని పట్టు దారాలకు కాని కట్టుబడి ఉండడం నా అభిమతంకాదు. నా అంతరంగిక స్వేచ్ఛకు ప్రమాదం వాటిల్లినదని నేను భయపడిన రోజులున్నాయి. ఇకనేను ఒక పశుతుల్యుడనౌతానేమోనని గాభరా పడ్డానుకూడా. ఇక అప్పుడు లీజాతో సంబంధం త్రెంచుకోడం అవసరమని తెలుసుకున్నాను" "మరి, పసిబిడ్డమాట ఏమిటి?"

"పసిబిడ్డా?" ఆశ్చర్యపోతూ అడిగాడు విక్టర్- "అంటే లీజాకు సంతానం కలిగిందంటరా?"

"ఓరి దొంగ వెధవా! నీకావిషయం తెలియనే తెలియదా?"

"కానీ.... నిజంగా నాకు తెలియదు!" అన్నాడు విక్టర్, ఉన్నట్టుండి గాభరా పడుతూ-"లీజా లెనిన్‌గ్రాడ్ విడిచివెళ్ళి అయిదు మాసాలయింది. అక్కడ ఆ అమ్మాయి కొన్ని ఇబ్బందులకు గురి అయింది. అపెన్డిసైటిస్‌తో పోట్లాడింది. వారానిడను వెళ్ళగొట్టారు.... అయితే ఆవిడకు బిడ్డపుట్టిందా?"

"విక్టర్! నీవు సమాజానికే ప్రమాదకరమైన వ్యక్తివి - సమాజం

అనే వృక్షానికి నీవు వేరుపురుగువు!" అన్నాడు జవ్యలోవ్, మెల్లగా. "నెత్తురుచుక్క రాకుండా నీవు మనుష్యులను హత్యచేస్తావు!– నీవు ఎంతకైనా తగుదువు" అన్నాడు.

"అలాగా!"

"ఇక నోరు ముయ్!"

జవ్యలోవ్‌కు ఇప్పు డంతా అర్థమైంది. విక్టర్ స్వభావానికి కీలకం ఏమిటో, ఎక్క డున్నదో అతనికి తెలిసిపోయింది. ఇంతకు ముందు విక్టర్‌తో మాట్లాడినప్పుడు, ఇదేమిటో, ఎక్క డున్నదో అతను గ్రహించలేకపోయాడు.

అప్పు డీ విషయం తెలుసుకోకపోవడానికి తనే కారణం. వెనుకటి అభిప్రాయాలకే తను అప్పుడు బద్ధుడై ఉన్నాడు. తన హక్కులను అపహరించినవారిని, తనను పైలెట్‌గా ఉండకుండా చేసిన వారిని విక్టర్ విమర్శిస్తున్నాడని అప్పుడు అనుకున్నాడు. అతని వాదాన్ని పరోక్షంగా తను సమర్థించాడు –

"ఇక నోరుమూసుకుని నేను చెప్పేది విను – మనం వెనుక అనుభవించిన కష్టకాలాన్నిగురించి నీవు చాలా చాలా మాట్లాడావు. ఆనాటి పరిస్థితులను నీకంటె నేనే యెక్కువ ద్వేషించాను. అందుకు కారణాలుకూడా ఉన్నాయి నేను కేవలం సాక్షీభూతుడనుగా వుండి వాటిని చూడడం తటస్థించలేదు. అవి నేను స్వయంగా అనుభవించాను. యుద్ధరంగంలో నేను ఎన్నో దురవస్థలకు గురిఅయ్యాను. గాయపడ్డాను. తిండి, తిప్పలు లేక అలమటించాను. ఒడ్డుకువచ్చిన చేప మళ్ళీ నీళ్ళలోకి పోవడానికి ఏ విధంగా తన్నుకుంటుందో అలా తన్నుకున్నాను. చావు – బ్రతుకులమధ్య పోరాడుతూ, స్వస్థానం చేరుకోడానికి ఎంతో దూరం నానాయాతనలుపడి ప్రయాణంచేశాను. ఊపిరి ఉన్నంతవరకూ ప్రాణి ఇలాంటి ప్రయత్నం చేయకతప్పదు. నేను అలాంటి ప్రయత్నమే చేసి–తుదకు గమ్యం చేరుకున్నాను – శత్రువులనుండి తప్పించుకుని మన స్థావరాలు చేరుకున్నాను. కానీ అందుకు ప్రతిఫలంగా నాకు లభించిన దేమిటో తెలుసా? నాకు ప్రియతమమైన దేదో దాన్ని పోగొట్టుకున్నాను. జీవితంలో నేను ఏది ఆశించానో అది నాకు లేకుండాజేశారు. పైలెట్

పదవినుంచి నన్ను తీసివేశారు. ఈ పని చేసిన పెద్దలు న్యాయాన్ని గురించి, ధర్మాన్నిగురించి పెద్ద పెద్ద కబుర్లుచెప్పడం కూడా నే నెరుగుదును. కానీ వాళ్ళు ధర్మవిరుద్ధంగా ప్రవర్తించారు ఒక అసంబద్ధమైన సిద్ధాంతాన్ని వారు పట్టుకుని ప్రాకులాడారు - మనం కమ్యూనిజంవైపు పురోగమించినకొలదీ మన అంతశ్శత్రువుల ప్రతిఘటన ప్రబలుతుందని చెప్పారు. కానీ విక్టర్! నీకిప్పు డెంత వయస్సు? మరిచిపోయాను. ఇరవై నాలుగేండ్లు కదూ? - నీ దుర్మార్గాన్ని, నీ క్రౌర్యాన్ని కప్పిపుచ్చుకునే నిమిత్తం - ధర్మాన్ని గురించి, మనస్సాక్షిని గురించి ప్రబోధం చేయడం తగినపనేనా?"

"కానీ నా మటుకు నాకే ఒక విషయం తెలియదు వ్లాదిమిర్ అంద్రియవిచ్!" అన్నాడు విక్టర్, ఉన్నట్టుండి మెల్లగా.

"ఇక మాట్లాడకు విక్టర్! మొన్న నీవే నాతో అన్నావు - పరిస్థితులు, పరిష్కార మార్గాలు తప్ప - సిద్ధాంతాలకు తావులేదని చెప్పావు. దీనికి కొలబద్ద ఏమిటని అడిగాను. నీవు హృదయమని చెప్పావు. కానీ ఆ హృదయంలో నైర్మల్యం లేనప్పుడు, అది శిలకంటే కఠినమైనప్పుడు ఇక దాని వల్ల ప్రయోజనం ఏమిటి? నీ మనస్సాక్షిని నీ ఇష్టం వచ్చినట్లు తయారుచేసుకుని, నీ అదుపులో పెట్టుకుని, నీకు సరిపడే విధంగా పరిష్కార మార్గాలు రూపొందించు కుంటావన్నమాట? అంతేనా? మానవ సంబంధబాంధవ్యా లనేవి అత్యంత జటిలమైనవని, విడదీయరాని చిక్కుముళ్ళు అని నాకు తెలుసు. కానీ నీవు ఎదుర్కొన్న సాధక, బాధకాలేమిటి? నిన్ను ఇనప సంకెళ్ళతో బంధించడానికి ప్రయత్నిస్తున్న దెవరు? నీవు ఎవరిని మోసగించాలనుకుంటున్నావు? - ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానం చాలా తేలిక. సభ్యత, సంస్కారం, శీలం కల ఒక అమ్మాయి నిన్ను ప్రేమించింది. అంతఃకరణను గురించి, అంతరంగిక స్వేచ్ఛను గురించి నీవు పెద్దపెద్ద ఉపన్యాసాలు ఇస్తూవుంటే విని ఆ అమ్మాయి ముగ్ధురాలైంది. సద్గుణాలన్నీ నీలో మూర్తీభవించిన వనీ మన ఉజ్జ్వల భవిష్యత్తుకు నీవు ప్రతిబింబమని భావించుకున్నది. తాను గర్భవతినని గ్రహించి నీకు చెప్పుకున్నది. నీవు బెదరిపోయావు. కమ్యూనిస్టు వ్యవస్థలోకూడా పిరికిపందలుంటారు విక్టర్! నీవు ఎందు

కోసం భయపడ్డావో మొదట నాకు అర్థంకాలేదు. ఇప్పుడు తెలిసింది. నీవు చెప్పే 'అంతరంగిక స్వేచ్ఛ' - అనేది పోగొట్టుకుంటావేమోనని నీవు భయపడ్డావు. కానీ అసలు సంగతి అదికాదు. మరో విధంగా చెప్పాలంటే బాధ్యతను స్వీకరించడానికి నీవు భయపడ్డావు. అసలు సత్యం అది. ఏమిటా బాధ్యత అని అడుగు - చెపుతాను ఇతరుల బాధ్యత. ఈ సందర్భంలో లీజా బాధ్యత; ఆమెకు పుట్టబోయే శిశువు బాధ్యత. ఈ బాధ్యతలు పైన వేసుకోడానికి భయపడ్డావు. - అందుకని తప్పించుకున్నావు. ప్రజల స్వంత వ్యవహారాలలో ప్రభుత్వాధికారులు, పార్టీ కార్యదర్శులు జోక్యం కల్పించుకుంటే నీవు ఒప్పుకోవు. అధికార యంత్రాంగం అంటే నీకు గిట్టదు. అవునా? నాకూ అంతే! కానీ నీవు పిడివాదాలను ఎదుర్కొన్నప్పుడు, దురహంకారులను, దుర్మదాంధులను, మిథ్యాచారులను నీవు నిశితంగా విమర్శించినప్పుడు, నిన్ను నేను సమర్థించాను. అయితే ఏ సిద్ధాంతాలను లేదా ఏ సూత్రాలను ఆధారం చేసుకుని నీవు వారిని విమర్శిస్తున్నావు? నిజంగా సదవగాహనతో, చిత్తశుద్ధితో నీవు వారిని విమర్శిస్తున్నావా? మానవాత్మను నీవు నిజంగా అవగతంచేసుకుని విమర్శచేస్తున్నావా? లేదు-నీకలాంటిదేమీలేదు. నీకు సిద్ధాంతాలు, నియమాలు ఏవీలేవు. అదుపు-ఆజ్ఞలేక నీ ఇష్టంవచ్చినట్లు స్వేచ్ఛగా ప్రవర్తించడమే నీ అభిమతం. అదీ అసలు విషయం. అందుకే నీవంటే నాకుగిట్టడం లేదు. నీవు చెప్పే అంతఃకరణ, న్యాయము - అనేవాటికే నీవు కట్టుబడివుండు. వీటి విలువలనుగురించి, వీటి వాస్తవికతనుగురించి నిర్వహించేవారు చాలమంది, ఇవి పరులకు ప్రయోజనకరంకావాలన్న దృష్టితో వీటిని మదింపుకడతారు. ఈ గొప్ప గొప్ప భావనలకు పరమార్థం అదే. కాని నీకు అలాకాదు. నీకు ఈ భావనలు సర్వతంత్ర స్వతంత్రమైనవి. నీవు నీ ఇష్టంవచ్చిన తీరుగా వీటిని వ్యాఖ్యానిస్తావు; నీ ఇష్టంవచ్చిన రీతిలో అమలుపరుస్తావు, ఆచరిస్తావు. ఇదేమిటని అడిగే హక్కు ఎవరికీ లేదంటావు. వీటిని అదుపులో పెట్టే అధికారం ఎవరికీలేదు. నీకుతప్ప- అదీ నీవు ఆలోచించేవైఖరి. కానీ నీవు కచ్చితంగా వీటిని అదుపులో పెట్టగలిగినవాడవుకూడా కావని స్పష్టమవుతూనేవున్నది నీవు నీ జీవితం పొడవునా అంతఃకరణ, న్యాయం - అనే వాటిని పట్టుకుని ప్రాకులాడుతూ

వచ్చావు. నీకు అవసరంవచ్చినప్పుడల్లా, నీకు కష్టంవచ్చినప్పుడల్లా వాటిని ఆయుధాలుగా ప్రయోగిస్తూ వచ్చావు. ఆ విధంగా ఆత్మరక్షణకు ప్రయత్నించావు. కానీ మరి ఆచరణలో........"

"మీరు చెప్పేది నిజంకాదు."

"నిజం కాదూ? ఎందుకు కాదూ? నీవు ఒక ఆడపిల్లను మోస గించావు. నిన్ను ప్రేమించి, నిన్ను నమ్ముకుని ఉంటే వట్టేట ముంచావు. అప్పుడు నీవు చెప్పే అంతఃకరణ, న్యాయము ఏమైపోయాయి? కానీ - ఇంకా చెపుతాను విను - నీ స్నేహితురాలు వెళ్ళిపోయిందనుకో, నిన్ను బంధించి ఉంచాలని ఆవిడ కేమీ లేదనుకో - అయినప్పటికీ ఇంకా నీమీద నమ్మకంతోనే ఉన్నదనుకుందాం. అదే ప్రేమ అంటారు. కానీ నీవు దానిని అంతఃకరణ అని చెపుతావు. అలా చెప్పికూడా ఆవిడను వదిలేస్తావు. ఆవిడను గురించి పట్టించుకోవు... "

"లేదు, లేదు. మీరుచెప్పే దేదీ నిజం కాదు" అన్నాడు విక్టర్ మళ్ళీ - "ఇంత చిన్నతనంలోనే మనకు పిల్లలు కలిగితే వారిని మనం సాకలేము. పోషించలేము - అని లిజాకు నచ్చచెప్పడానికి మాత్రమే ప్రయత్నించాను. ఎందుచేతనంటే అటువంటి బాధ్యతపైన వేసుకునే స్థితి ఇంకా నాకు రాలేదు..."

"అబద్ధం! నీవుచెప్పేది అబద్ధం! ఆవిధంగా నీవు లిజాతో చెప్ప లేదు ఏదోవిధంగా బిడ్డ పుట్టకుండా చేసుకున్నట్టయితే, ఎప్పటిలాగా ఉందామని నీవు ఆవిడకు చెప్పి ఉంటావు - తక్కిన విషయాలు నీవు ప్రస్తావించనేలేదు. పిరికి పందలా ప్రవర్తించావు. లిజా ఎన్నోవిధాల బాధపడుతున్నది. అయినా నీవు 'కిమ్మనకుండా' పట్టనట్టు ఊరుకున్నావు. అప్రతిహతమైన నీ అంతఃకరణ, న్యాయం - ఇవన్నీ మౌన ముద్ర వహించాయి లిజాకు మాత్రం హృదయం బ్రద్దలైపోతున్నది.''

ఇలా అని జవ్యలోవ్, ఎకాఎకి విక్టర్ మీదికి వచ్చాడు. "నీవు ఒక హంతకుడవు! అనాగరికకమైన హంతకుడవు! '' అని అన్నాడు.

"లేదు, లేదు'' అంటూ విక్టర్ గొణిగాడు.

"నన్ను అంతటిమాట ఎలా అనగలిగారు? లిజా గర్భవతిఅయి, బిడ్డను కనడానికి సిద్ధపడడం నాదోషంకాదు. మాకు వివాహంకాలేదు.

కాని ఏమైనా ఆ బిడ్డ నా బిడ్డ. ఆ సంగతి వేరేచెప్పవక్కర్లేదు. ఆ బిడ్డకు నేను అండగానే|ఉంటాను." అన్నాడు.

"ఇక ఎవరి అండతో పనిలేదు విక్టర్! ఆ బిడ్డనుగురించి నీకు ఎలాంటి శ్రమ అక్కర్లేదు. బిడ్డ చనిపోయాడు విక్టర్! నీ కుమారుడు మరణించాడు!"

"చనిపోయాడా!"

విక్టర్ ముఖం వెలవెలబోయింది. అతని ఫాలభాగాన స్వేద బిందువులు మొలకెత్తాయి!

"నిజంగానా!"

"నిజంగానే!"

ఇలా అని జన్యలోవ్ గది అవలికొనకువెళ్ళి నిలుచున్నాడు. ఇక విక్టర్ ముఖంచూడలేకపోయాడు.

"నేను తిరిగి వచ్చేటప్పుడు ఒకటి అనుకున్నాను. నా అనుమానాలు ధృవపడినట్లయితే నిన్ను వెంటనే మెడపట్టి బయిటికి గెంటివేయాలను కున్నాను. ఇప్పుడు నేను చేయవలసిన పని అదే! కానీ నీ వంటిమీద చెయ్యి వేయను. నీవు చెప్పే దౌర్భాగ్యమైన అంతఃకరణతో దైహికంగా సంబంధం పెట్టుకోడం నాకు అసహ్యం అనిపిస్తున్నది. మరొక విషయం. ఈ రాత్రి నేను లెనిన్‌గ్రాడ్ వెళ్లాలనుకున్నాను కానీ ఇప్పుడు చాలా ఆలస్యం అయిపోయింది. బండి తప్పిపోయింది. లిజాను గురించి నిజం యావత్తూ తెలుసుకోందే ఇక్కడనుంచి వెళ్ళలేకపోయాను బహుశః నీకు ఆ విషయం అర్థంఅయిఉండదు పరవాలేదు నేను ఊరికి రేపు వెడతాను. ఇప్పుడు ఒక అరగంట బయిటికి వెళ్ళొస్తాను. నేను వచ్చే వరికి నేవు ఇక్కడ కనిపించకూడదు. తక్షణమే నీ విక్కడనుండి వెళ్ళి పోవాలి. మళ్ళీ నా కంటపడవద్దు - తెలిసిందా? నీకు చదువు పూర్తి అయింది. ఇక నేను నీకు సహాయం చేయలేను; చేయవలసిన పనిలేదు. అంతే!"

ఇలా అని జన్యలోవ్, మళ్ళీ విక్టర్ వంక కన్నెత్తి అయినా చూడ కుండా అక్కడనుంచి వెళ్ళిపోయాడు.

13. తూర్పు పడమరలు :

"కామ్రేడ్ ప్రొఖొరోవా!... నేనండీ, జవ్యలోవ్‌ను మాట్లాడుతున్నది. మీకు నా కృతజ్ఞతలు. ఈ రాత్రే లెనిన్‌గ్రాడ్ వెళుతున్నాను" అన్నాడు జవ్యలోవ్ టెలిఫోన్‌లో.

"మంచిది నాయనా! శుభం కలుగుగాక!" అని ఫోన్‌లో బదులు చెప్పింది ప్రొఖొరోవా. "నా మటుకు నాకేమీ సంతృప్తిగా లేదు. నా పని అంతా అస్తవ్యస్తం అయిపోయింది. ఆ వుత్తరం నిన్న నాకు చాల ఆలస్యంగా అందింది. మీతో ఫోన్‌లో మాట్లాడడానికి ప్రయత్నించాను. కానీ ఫోన్‌లో ఎవరూ పలకలేదు."

జరిగిన సంగతంతా లీజా, ఈవిడకు చెప్పి ఉంటుందా? – అని ఊహించుకోసాగాడు జవ్యలోవ్. ఆమె కంఠస్వరాన్ని బట్టి చూస్తే విషయం ఆమెకు తెలిసినట్టులేదు. ఆమె మామూలు ధోరణిలోనే మాట్లాడింది.

"లీజాకు మరొకసారి నా ధన్యవాదాలు చెప్పండి. ఒకమాటు ఆమెతో ఫోన్‌లో మాట్లాడనా?"

"మా ఇంట్లో టెలిఫోన్ లేదు. మీకు గుర్తులేదా ఏమిటి? సరే. అమ్మాయికి నేను చెపుతాను లెండి....శుభం, మీరు వెళ్ళిరండి!"

ఇలా అని ప్రొఖొరోవా టెలిఫోన్ పెట్టబోతున్నది. ఆమె పనిలో ఉన్నది. ఆమె కోసం కొందరు అవతల నిరీక్షిస్తున్నారు. ఇది గ్రహించి జవ్యలోవ్ – "ఉండండి! ఒక్క నిమిషం!–" అన్నాడు మళ్ళీ ఫోన్‌లో

"మీరు కష్టం అనుకోకపోతే లీజాకు ఒక మాట చెపుతారా? ఒకసారి ఆమెతో మాట్లాడాలనుకుంటున్నానని చెప్పండి, దయచేసి..."

"లీజాతోనా?" అన్నది ప్రొఖొరోవా. ఆమె కలవరపడినట్టు, కంఠస్వరాన్ని బట్టి తెలుస్తున్నది.

ఇంకేం? లీజా అంతా, వాళ్ళ అమ్మకు చెప్పి ఉంటుంది, అందుకే ఆమె అలా కలవర పడుతున్నది అయినా, నాకెందుకీ గొడవంతా?– అనుకున్నాడు జవ్యలోవ్ తనలో.

చూడండి! లీజా కొన్నాళ్ళు లెనిన్‌గ్రాడ్‌లో ఉన్నదట – రాత్రి నాకు చెప్పింది. నాకేమో ఆ పట్టణం అంత బాగా తెలియదు. అందుకని ...... దయచేసి ఆమెకు చెప్పండి. సాయంత్రమంతా నేను యింట్లోనే ఉంటాను ఎక్కడికీ వెళ్ళను. రాత్రి ఎక్స్‌ప్రెస్‌కు బయలుదేరుతున్నాను. ఒకసారి ఆ అమ్మాయిని నాకు ఫోన్ చెయ్యమని చెపుతారా?"

ప్రొఖొరోవా ఒక క్షణం ఆగి – "సరే – అలాగే చెపుతాను" అన్నది ఫోన్‌లో.

"మీరు చాలా మంచివారు. మరొకసారి మీకు నా ధన్యవాదాలు – సెలవు."

ఇలా అని జవ్యలోవ్ ఫోన్ పెట్టేశాడు లీజా తనకు ఫోన్ చేస్తుందా లేదా అని ఆలోచించుకోసాగాడు. బహుశః ఫోన్ చెయ్యదని అనుకున్నాడు – నేను ఫోన్‌లో మాట్లాడమన్నానని వాళ్ళమ్మ చెపుతుంది. వెంటనే ఆ అమ్మాయి – ఎవరు? జవ్యలోవా? – అంటూ మూతి విరుస్తుంది. నిన్న రాత్రి జరిగిన సంగతినిబట్టి – విక్టర్ విషయమే నేనేదో మాట్లాడదలచానని గ్రహించుకుంటుంది. ఇది ఆవిడకు యిష్టం లేదు కనుక – ఫోన్ చెయ్యకుండా ఊరుకుంటుంది. అవును. రాత్రే ఆ అమ్మాయి నాకు స్పష్టంగా చెప్పిందిగా! ఇక ఈ విషయాన్నిగురించి గొడవపడడం తనకేమాత్రం యిష్టం లేదని చెప్పిందిగా? – అని జవ్యలోవ్ తనలో తాను తర్కించుకోసాగాడు.

ఆ అమ్మాయి అతనికి ఫోన్ చెయ్యదు. అదిమాత్రం ఖాయం. కాని అతను ఆవిడతో మాట్లాడాలి!

దేనికోసం? ఆవిడను ఓదార్చడానికి! ఛీ! ఏంమాట? ఓదార్చడమంటే ఏమిటి అర్థం? ఏవేవో అర్థంలేని ఉప్పుచప్పని మాటలుచెప్పి, మండుతున్న ఆవిడ మనస్సును చల్లార్చడానికి ప్రయత్నించడం – 'ఫరవాలేదమ్మా! కష్టాలు కలకాలం ఉండవు. మేఘంలో మెరుపున్నది – అంధకారంలోకూడా వెలుగు వస్తుంది. కాలం అన్నిటినీ పరిష్కరిస్తుంది. చూడమ్మా! నీవింకా చిన్నదానివి. ఇంకా ఎన్నో సంవత్సరాలు జీవించవలసినదానివి. భవిష్యత్తునుగురించి ఆలోచించుకోవాలి. ఇలా దిగులుపడి క్రుంగిపోతూ కూచుంటే ఎలాగ?' ఇవీ అందరూ మామూలుగా ఊరడిస్తూ చెప్పేమాటలు. కాని వీటిల్లో సారం ఏమున్నది?

లేదు – ఇలాంటి మాటలు చెప్పడం వల్ల ప్రయోజనంలేదు. మరి ఏం చెప్పాలి? ఏం చెప్పాలో అతనికి తెలియదు. కానీ అతను కోరేదల్లా ఒక్కటే – ఏ విధంగానైనా ఆ అమ్మాయి దిగులు పోగొట్టాలి. ఆవిడ మనస్సుచుట్టూ ముసురుకుని ఉన్న నిరాశ, నిస్పృహలను పారద్రోలాలి. ఈ నిరాశను, విచారాన్ని చంపుకునే మార్గం ఉన్నదని చెప్పాలి. వీటిని పోగొట్టుకునే మందు ఏదోవున్నదనిచెప్పాలి. ఆశతో, ఆకాంక్షతో సుదూర భవిష్యత్తును దర్శించి, ఆగామిక పథంలో ఆ అమ్మాయి తన జీవిత యాత్ర సాగించడానికి తోడ్పడే ఒక సాధనాన్ని, ఒక ప్రతిక్రియను ఆవిడకు సూచించాలి. ధూళిమాపరితమైన ఈ పట్టణాలు, ఈ రోడ్లు, కృత్రిమమైన ఈ వీధిదీపాల వెలుగు, కల్మషం పెంచుకుంటున్న కొందరు మనుష్యులు, ఈ కల్లోలం, ఈ కోలాహలం, ఈ సమ్మర్దం – ఇదే జీవితం కాదని, వీటన్నిటికీ ఆవల, సుదూరంగా, నిరామయమైన స్వేచ్ఛా మైదానాలు పరుచుకుని వున్నవని, భవిష్యత్తుకు వెలుగు బాటలు వేసి వున్నవని ఆ అమ్మాయికి తెలియ చెప్పాలి. ఆవిడకొక వినూత్న దర్శనంకావాలి!

సత్యం, న్యాయం అవి విక్టర్ ఉపయోగించుకున్నట్లుగా స్వార్థం కోసం ఉద్దేశించబడినవికావని, వాటిని ఎరగా చూపించి వలలో వేసుకోడం కాదని, అవి శుష్కమైన, వ్యర్థమైన పదాలుకావని ఆ అమ్మాయి విశ్వసించేటట్లు చేయాలి.........

జవ్యలోవ్ తిరిగి ఇంటికి వెళ్ళేసరికి విక్టర్ లేడు. అతను అప్పటికే వెళ్ళిపోయాడు.

వాణ్ణి గెంటివేయవలసిందే. తప్పులేదు. పెద్ద పెద్ద కబుర్లు, నీతులు - ముసుగుగా వేసుకుని ఘోరమైన, దుష్టకార్యాలు చేసే, మిథ్యాచారుడతను. కాని అతని స్వభావాన్ని, ప్రవృత్తిని అంత తేలికగా పృథక్కరించి చెప్పడం సాధ్యం కాదు. ఎందుచేతనంటే, అతని మాటలు, ధోరణి చూస్తే అతను నిజంగా చిత్తశుద్ధికలవాడని, నీతి, నిజాయితీ కలవాడని, ఎవరైనా ఇట్టే నమ్ముతారు. అదే వచ్చిన చిక్కు. కానీ అతని చేతలు అందుకు పూర్తిగా విరుద్ధం. అతని చర్యలు అత్యంత నీచమైన ఫలితాలు కలిగిస్తాయని అతను అర్థం చేసుకోడు.

అసలు ఈ లోకంలో న్యాయం, ధర్మం, నీతి అనేవి యింకా ఉన్నవని ఆ అమ్మాయికి నచ్చ చెప్పడం ఎలాగ? సత్యాన్వేషణ చేస్తున్నానని చెప్పుకుంటున్న ఆ పిరికి వెధవ, ఆ పుండాకోరు వెధవ మొదట ఆ అమ్మాయి శీలాన్ని చెడగొట్టాడు. తరవాత ఆ పిల్ల జీవితాన్నే ధ్వంసం చేశాడు. లోకంలో అందరూ ఇలా చెయ్యరని, ఇది అనివార్యమైనదేమీ కాదని, ఏదో దురదృష్టవశాత్తూ ఆ అమ్మాయి విషయంలో ఇలా జరిగిందని, లీజాకు నచ్చ చెప్పడం ఎలాగ? ......

ఇంతకూ ఆ అమ్మాయి తనకు ఫోన్ చేస్తుందా లేదా?

రైలుకు వెళ్ళడానికి ఇంకా 8 గంటల వ్యవధి వున్నది. మరి రెండు గంటల్లో ప్రొఖొరోవా తన ఆఫీసు పని ముగిస్తుంది. ఆమె ఇంటికి వెళ్ళడానికి ఒక అరగంట పడుతుంది. ఆ తరవాత మూడు, నాలుగు గంటలకు లీజా ఫోన్ చేసినప్పటికీ ఇంకా బోలెడంత వ్యవధి ఉంటుంది ఎన్ని విషయాలయినా మాట్లాడ వచ్చును.

రేపు ఉదయం అతను ఓల్గాను చూస్తాడు.

ముందుగా ఆవిడకొక టెలిగ్రాం ఇవ్వడానికి అతను నిశ్చయించుకున్నాడు. అధికారులు వ్రాసిన ఉత్తరాన్నిబట్టి 1959 లో ఆవిడ అక్కడ నివసించినట్టు స్పష్టమవుతున్నది. అంటే ఇప్పటికి ఆరేండ్ల నాటి సంగతి. ఈలోగా ఆవిడ మరో ఇంటికి మారవచ్చు. మళ్ళీ కొసిచ్కిన్ లాంటి వాడెవడో 'మిరోనోవా ఇక్కడ లేదు' అని మళ్ళీ సమాధానం పంపుతాడు.

ఏమైనా తాను స్వయంగా వెడితే రేపు అన్ని విషయాలు కనుక్కో-వచ్చు. శనివారం, ఆదివారం - ఇంకా రెండు రోజులు అతనిష్టంవచ్చి నట్టు గడపవచ్చు.

సాయంత్రం ఏడుగంటలు. టెలిఫోన్ గంట మ్రోగలేదు. ఎనిమిది అయింది....తొమ్మిదైంది. ఓహ్! ఇంతవరకూ లీనా ఫోన్ చెయ్యలేదు. క్షణక్షణం జవ్యలోవ్ ఊపిరి బిగబట్టుకుని నిరీక్షిస్తూ కూచున్నారు. తనే ఆ అమ్మాయి దగ్గరికి వెడితే. క్రాసిన్ వీధి .... కానీ బలాత్కారంగా ఒకరి వెంటపడి వేధించడం మంచిపనికాదు. సదుద్దేశంతోనైనా అది లోకానికి మంచిపనిగా కనిపించదు.

బయటివాకిలి చప్పుడైంది!

జవ్యలోవ్ గబగబా హాలులోకి వెళ్ళారు. ఆరిభగవంతుడా! అవచ్చింది పావెల్! పావెల్ షెవల్యాగిన్. ఇన్నాళ్ళుగా పదేపదే ఉత్తరాలువ్రాస్తూ, విమానాశ్రయంలో తనను వేధిస్తూ ఉన్న కుర్రవాడు.

ఇంట్లోకి రావడానికి ధైర్యంలేక పావెల్ వాకిలి అవతలే నిలుచున్నాడు. జవ్యలోవ్ను చూడగానే ఏదో చెప్పబోయి తడబడ్డాడు.

"నాకిప్పుడు వ్యవధిలేదు పావెల్" అన్నారు జవ్యలోవ్ కఠినంగా "నేను పనిమీద వెడుతున్నాను. తిరిగి వచ్చిన తరవాత తీరిగ్గా మాట్లాడదాం" అన్నారు.

ఇలా అని తలుపువేయబోయారు. కానీ పావెల్ లోపల అడుగు పెట్టనే పెట్టాడు. అయితే అప్పటికీ ఇంట్లోకి రావడానికి ధైర్యంలేక సరిగ్గా గడపలోనే నిలుచున్నాడు. తలుపు తీసే ఉన్నది.

"దయచేసి ఒక్క నిమిషం - అంతకంటే ఎక్కువసేపు మిమ్మల్ని అట్టిపెట్టను - ఒక్క ముక్క చెప్పి వెళ్ళిపోతాను" అన్నాడు పావెల్ బ్రతిమాలుతున్నట్టు.

ఇక వాదించి లాభంలేదు.

"సరే - లోపలికిరా" అన్నారు జవ్యలోవ్-'అయిదు నిమిషాలు వ్యవధిఇస్తున్నాను. సంగతేమిటో మూడు ముక్కల్లో చెప్పు" అన్నారు.

పావెల్ హాలు దాటి గబగబా లోపలి గదిలోకి వచ్చాడు. డెస్కు మీద, పుస్తకాల దొంతులవైపు - కలయచూచాడు. "మీదగ్గర నమూనా,

విమానాలు - అలాంటివి ఏమీ లేవా ?-" అని అకస్మాత్తుగా అడిగాడు. "లేవు" అన్నాడు జవ్యలోవ్ - "మీకు కావలసింది అంతేనా ?-" అని అడిగాడు. "కాదండీ. మీతో వేరే పనుండివచ్చాను" అన్నాడు వెంటనే పావెల్.

ఇలా అని జేబులో మడత పెట్టి ఉంచుకున్న ఒక వార్తాపత్రిక బయటికితీసి జవ్యలోవ్ చేతికి అందించాడు.

శ్రామిక విప్లవ కర్మాగారం తాలూకూ వార్తాపత్రికఅది. పత్రిక పేరు 'స్టాంకోస్ట్రాయిటెల్'.

ఏమిటిది అన్నట్టు జవ్యలోవ్ పావెల్‌వంక చూచాడు. తరవాత మళ్ళీ పత్రికవంక చూచాడు.

"అక్కడ కాదండీ- లోపలపేజీలో చూడండి. అన్నాడు పావెల్, ఉద్విగ్నుడై.

అదిగో! అదే! ఎర్రపెన్సిల్‌తో గుర్తుపెట్టిఉన్నది.

జవ్యలోవ్ అదిచదివాడు :

"మెకానికల్ షాప్‌కు చెందిన పిట్టర్లబృందం విజయంపొందింది. నిన్నజరిగిన బహుమతి ప్రదానోత్సవంలో యువజనసంఘం పతాక - ఆబృందానికి బహూకరించబడింది. బృందంలో సభ్యుల పేర్లుఇవి : పెరపెల్కిన్, షెర్నోవ్, వాస్యూటెన్, షెవల్యాగిన్, ఇంకా........"

"ఘనకార్యం సాధించావు పావెల్ !" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

పావెల్ గది మధ్యలో నిలుచున్నాడు. తమాషా అయిన కుర్రవాడు. పద్దెనిమిదేండ్లు అయినా ఎదగలేదు - పొట్టి లింగడా!

"ఆత్మస్తుతి చేసుకోడానికికాదు నేను మీదగ్గరికివచ్చింది. ఇప్పుడైనా వాళ్ళు నన్ను చేర్చుకుంటారా అని మిమ్మల్ని అడగడానికి వచ్చాను" అన్నాడు పావెల్, తలవాల్చుకుని నేలవంక తదేకంగా చూస్తూ.

"మళ్ళీ 'ఫ్లయింగ్ క్లబ్' గొడవేనా ? కానీ దీనికీ దానికీ సంబంధం ఏమిటి ?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"మీరది పూర్తిగా చదవలేదు. చదివారా ?" అన్నాడు పావెల్ కనుబొమలు కుంచిస్తూ.

జవ్యలోవ్ మళ్ళీ పత్రిక చదవడం మొదలు పెట్టాడు :

"షెవల్యాగిన్, అంద్రియెవ్‌లు కమ్యూనిస్టు విధానాలకు అనుగుణ్యంగా పని చేస్తామని వాగ్దానం చేశారు.... సత్ప్రవర్తనతో వారు తమ ప్రతిభా విశేషాలను అభివృద్ధి పరచుకుంటారు. తమ సాంస్కృతిక స్థాయిని పెంపొందించు కుంటారు.... ఇంకా విశేషం ఏమిటంటే పావెల్ షెవల్యాగిన్, తన తీరిక వేళల్లో 'ఫ్లయింగ్ క్లబ్'లో శిక్షణ పొంది పైలెట్‌గా అర్హతలు సంపాదించుకో గలనని వాగ్దానం చేశాడు...."

ఇది చదివి జివ్యలోవ్ పగలబడి నవ్వసాగాడు: "భలేవాడివోయ్ మొత్తానికి! భలేఎత్తువేశావే!" అన్నాడు.

"ఏమిటి అంతగా నవ్వుతున్నారు? ఇందులో తమాషా ఏమి ఉన్నది?" అని అడిగాడు పావెల్, దిగాలుపడట్టు ముఖంపెట్టి.

"జిత్తుల పన్నడంలో మొనగాడివోయ్ నీవు! ఏమో అనుకున్నాను!" అన్నాడు మళ్ళీ జివ్యలోవ్, నవ్వు ఆపుకోలేక ఆపుకుంటూ— "నిజంగా నీవు ఆ వాగ్దానాన్ని నిలుపుకుంటావా? వాగ్దానాన్ని నెరవేర్చక పోతే వాళ్ళు నిన్ను వదిలిపెట్టరు. సోషలిస్టు కార్యక్రమాలలో చురుకుగా పనిచేసేవారు తన వాగ్దానాలకు కట్టుబడిఉండాలి. తెలిసిందా? మొత్తానికి భలే ఎత్తువేశావు!" అన్నాడు.

"అయితే ఇంతకూ నేను మోసంచేశాననా మీ ఉద్దేశ్యం? ఫ్లయింగ్ క్లబ్‌లో నన్నుచేర్చుకో నన్న వాళ్ళకు తెలియకుండా నేను ఈపనిచేశానని మీరనుకోవడం? లేదు వాళ్ళకు ఇదంతాతెలుసు. అసలువిషయం ఏమిటంటే సక్రమంగా నాబాధ్యత నిర్వహిస్తానని నేను వాగ్దానంచేశాను. క్లబ్‌లో చేర్చుకుంటామని వారు నాకుమాట ఇచ్చారు. అంతే!" అని చెప్పాడు పావెల్.

ఆ కుర్రవాడి మనస్సు నొప్పించినందుకు జివ్యలోవ్ కాస్త బాధ పడ్డాడు. "ఊరికే అలా అన్నానోయ్! నీమనస్సును నొప్పించడం నాఅభిమతంకాదు .... ఏమైనా నీవు జిల్లా సైనిక కమిసారియట్‌కు వెళ్ళాలి ...." అన్నాడు.

"వెళ్ళాను. అక్కడికి నాలుగుసార్లు వెళ్ళాను. ఆ విషయం మీకు తెలుసు. కాని ఎన్నిసార్లు వెళ్ళినా ట్రక్కుడ్రైవరు పని నేర్చుకోమని వారు నాకు సలహా ఇస్తున్నారు" అన్నాడు పావెల్.

"కానీ పావెల్! ఒక్క విషయం. నీవు పైలట్‌వు కావడం చాల కష్టం. అది నీవల్ల కాదు!–" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"నావల్ల కాదూ! అంటే మీ ఉద్దేశ్యం ?–" అన్నాడు పావెల్ ఉద్విగ్నుడై. దెబ్బలాటకు సిద్ధ పడ్డట్టు పిడికిళ్ళు బిగించాడు. ఒక కాలు ముందు, ఒక కాలు వెనక వేసి నిటారుగా నిలుచున్నాడు. మాబృందంలో వాళ్ళందరూ ఈ మాటే అన్నారు. రాత్రింబగళ్ళు, నిద్రాహారాలు మాని చదవాలి, శిక్షణ పొందాలి ; ఎన్నో నేర్చుకోవాలి ; నీకు సంబంధం లేని ప్రశ్నలు ఎన్నెన్నో అడుగుతారు, సమాధానాలు, చెప్పాలి : ఇది నీవల్ల కాదు – అన్నారు. కానీ సాధిస్తానని నేను చెప్పాను. మనసు అనేదిఉంటే– మార్గం అనేదిఉన్నది. దీక్ష, సంకల్పం, కృతనిశ్చయం – ఉంటే దేని నైనా సాధించవచ్చు. సాధిస్తాను. నానిర్ణయానికి తిరుగు లేదు!" అన్నాడు పావెల్.

అతను మాట్లాడిన ప్రతి మాటలో – ప్రతి అక్షరంలో అచంచల విశ్వాసం, దృఢ సంకల్పం – దృగ్గోచరమైనాయి.

జవ్యలోవ్ ఆశ్చర్య చకితుడైనాడు. అకస్మాత్తుగా అతనికొక ఆలోచన తట్టింది. నిన్నరాత్రి విక్టర్ గదిలోనే, సరిగ్గా ఇదేచోట నిలు చున్నాడు. ఇతనికంటే విక్టర్ కాస్త పెద్ద. కానీ ఇద్దరూ కుర్రవాళ్ళే. కానీ వీరిద్దరికీ ఎంత భేదం వున్నది! వీరిద్దరి ప్రవర్తనకూ, వీరిద్దరి మన స్తత్వానికి ఎంత వ్యత్యాసం వున్నది – విక్టర్ స్వేచ్ఛా, స్వాతంత్ర్యాలను, గురించి హక్కులను గురించి బల్లగుద్దినట్లు మాట్లాడాడు. కానీ తన విధులను, బాధ్యతలను విస్మరించాడు. మరి పావెల్ అలా కాదు. గురుతర మైన బాధ్యతను, తను మోయలేని బాధ్యతను పైన వేసుకోడానికి సంసిద్ధంగా వున్నాడు. వీరిద్దరిమధ్య ఎంత వ్యత్యాసం! ప్రాక్పశ్చిమాల మధ్య ఎంత తేడా వున్నదో వీరువురిమధ్య అంత తేడా వున్నది! – అని జవ్యలోవ్ తనలో తాను అనుకున్నాడు.

"ఈ కుర్రవాడు విమానాలు నడుపుతాడు. పైలట్ అయి తీర తాడు!" అని తనలో తాను నిశ్చయం చేసుకున్నాడు. "ప్రోత్సహించ వలసినది ఇలాంటి కుర్రవాళ్ళనే. ఇతను ఫ్లయింగ్ క్లబ్‌లో చేరడానికి అన్నివిధాల సహాయపడతాను. సైనిక కమిసారియెట్ కార్యాలయానికి

నేనే స్వయంగా వెళతాను. ఆకురాలే కాలంవస్తేకాని కొత్త విద్యార్థులను చేర్చుకోరు. ఇంకా కొలెదంత వ్యవధివున్నది. పావెల్ పైలెట్ అవుతాడు. విమానాలలో గగనవీధులయందు విహరిస్తాడు. ఆ విక్టర్ వెధవ నేలమీదనే ప్రాకులాడుతూ పడివుండనీ! ఎవరోవచ్చి మెడపట్టుకుని, ఒక్క తోపు తోసేదాకా, మనిషిలా తలయెత్తుకుని తిరిగేటట్లు చేసేదాకా వాణ్ణి అలాగే పడివుండనీ! కాని పావెల్ విమానాలు నడపాలి. విహాయస వీధులలో విహరించాలి. అందుకు నా చేతనైన సహాయం యావత్తూ చేస్తాను. ఇదైనా నేను చేసిన కడపటి మంచికార్యం అవుతుంది!" అను కున్నాడు.

"సరేనబ్బాయ్! 'కోసం సైనిక కమిసారియెట్‌కు ఒక ఉత్తరం వ్రాస్తాను. నీవుచెప్పింది సరిగానేవున్నది. నీ వాదంలో బలం ఉన్నది!" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"నిజంగా మీరునాకు ఉత్తరం వ్రాసిఇస్తారా?" అన్నాడు పావెల్. అతనిలో ఎక్కడలేని ఆశ, ఆనందం పొంగులెత్తాయి ఉత్సాహం పర వళ్ళుత్రొక్కింది కళ్ళు మిలమిల లాడాయి.

"మీరు ఉత్తరం వ్రాసిఇస్తే ఇంకేంకావాలి? కాదనడం వాళ్ళ తరమా? మీరు యుద్ధకాలంలో పైలట్‌గా పనిచేసినవారు!" అన్నాడు.

"ఒకప్పుడు పైలట్‌నే - కానీ ఇప్పుడు కాదు."

"దేశానికి ఎప్పుడు అవసరమైందో అప్పుడు మీరు పైలట్‌గా ఉన్నారు. కనుక మీరు ఎప్పటికీ పైలట్టే!" అన్నాడు పావెల్.

ఆకుర్రవాడిమాటలు మళ్ళీ ఒకమాటు తనలోతాను ఉచ్చరించు కున్నాడు జవ్యలోవ్. తరవాతకాగితం, కలంతీసుకుని వ్రాయడం ప్రారం భించాడు:

"జిల్లా సైనిక కమిసారియట్ కార్యాలయంవారికి -

పావెల్ షెవల్యాగిన్ అనే కుర్రవాణ్ణి గురించి లోగడ కొన్ని సందర్భాలలో మీతో ప్రస్తావించాను. ఫ్లయింగ్ క్లబ్‌లో చేర్చుకోడానికి ఆ కుర్రవాడు అన్ని విధాలా అర్హుడని నా అభిప్రాయం. అలాంటి కుర్ర వాళ్ళే మనకిప్పుడు అవసరం! కొత్త తరంవారిని మనము ప్రోత్స హించాలి. దీక్ష, సంకల్పం, ధైర్యసాహసాలు, స్పష్టమైన జీవిత లక్ష్యం-

ఇవి వున్న యువకులే దేశానికి ఉపయోగపడతారు. ఇలాంటి వారిని ప్రోత్సహించి, వారికి తోడ్పడడం మన విధ్యుక్తధర్మం. విమానాలు నడిపే అవకాశం వీరికి సాధ్యమైనంత త్వరలో కల్పించడం అవసరం. ఎన్నెన్నో వినూత్నమైన విషయాలు తెలుసుకునే అవకాశం వారికి లభిస్తుంది. ఇలాంటి వారికి మనం తోడ్పడి- వారిని సరియైన పంథాలో పెట్టడం అవసరం...."

ఇలా వ్రాసి జవ్యలోవ్, మళ్ళీ వ్రాసినదంతా చదువుకుని చిరునవ్వు నవ్వారు. వ్రాసిన కాగితం చింపివేసి, మళ్ళీ కొత్తగా ఇలా వ్రాశారు:

"జిల్లా సైనిక కమిసారియట్ వారికి - పి. ఎన్. మెవల్యాగిన్ అనే కుర్రవాణ్ణి మాస్కో ఫ్లయింగ్‌క్లబ్‌లో చేర్చుకోవలసినదిగా, సవినయంగా సిఫార్సుచేస్తున్నాను. అతను మంచిపైలట్ అవుతాడని అన్ని విధాల నాకు విశ్వాసం కలిగింది. దేశం పట్ల గల భక్తి విశ్వాసాలు అతను ఋజువు పరచగలడని నేను దృఢంగా నమ్ముతున్నాను.

ఇట్లు,
మేజర్ (వైమానికదళం) వి. జవ్యలోవ్,
(రిజర్వు) మాస్కో ఫ్లయింగ్ క్లబ్.
సీనియర్ ఇన్‌స్ట్రక్టర్ —"

ఇలా వ్రాసి సంతకంచేశాడు 'రిజర్వు' అన్నమాట ఎటువంటి బాధ, కష్టము లేకుండా మొట్టమొదటిసారిగా అప్పుడే అతను వ్రాయగలిగాడు ఆవిషయం గ్రహించుకుని జవ్యలోవ్ ఒక్క-క్షణం తనలోతాను ఏదో ఆనందం అనుభవించాడు.

"ఇదిగో, ఉత్తరం!" అంటూ దాన్ని మడతపెట్టి పావెల్‌కు ఇచ్చాడు "ఈ ఉత్తరం ప్రకారం వారునిన్ను చేర్చుకున్నారా సరే, లేకపోతే నేనే స్వయంగా వెళ్ళి మాట్లాడతాను. లెనిన్‌గ్రాడ్‌నుంచితిరిగిరాగానే అక్కడికి వెడతాను సరేనా?" అన్నాడు

"ఓహ్" అన్నాడు పావెల్ ఉత్తరం అందుకుంటూ సంతోషం పట్టలేక. అదొకసారి చదువుకున్నాడు. "ఇక ఈ ఉత్తరానికి తిరుగు

లేదండీ, నాకు తెలుసు నేను క్లబ్‌లో చేరినట్టే" అన్నాడు. "కానీ, కామ్రేడ్ జివ్యలోవ్! నాకో విషయం చెప్పండి. మానవుడు తొలి అంతరిక్షయాత్ర చేయడానికి ఇంకా ఎంత కాలం పడుతుందంటారు?" అని అడిగాడు ఉన్నట్టుండి.

"నా ఉద్దేశ్యంలో ఇక ఎక్కువకాలం పట్టదు." అని చెప్పారు జివ్యలోవ్.

"పైలట్లలోనుంచే అంతరిక్ష యాత్రికులను ఎన్నుకుంటారంటారా? వాళ్ళకు కావలసింది పొట్టివాళ్ళు, చిన్నచిన్న మనుషులే కదూ? అంటే మరీ పొడుగున్న వాళ్ళు పనికిరారు. ఏమంటారు? మొదట్లో రోదసీనౌక మరీఅంత పెద్దది తయారు చేయరు. అవునా?"

"అవును. నీవు చెప్పింది నిజమే."

"చూడండి! చెప్పుకుంటూ ఉంటే విన్నాను - వాళ్ళు ఎక్కడికో నక్షత్ర మండలాలలోకి ఎగిరిపోతారట! ..."

"పావెల్! నేను తిరిగివచ్చిన తరవాత ఈ విషయాలన్నీ తీరిగ్గా మాట్లాడుకుందాం - నేను నరుకుని, ఈ రైలుకు వెళ్ళి పోవాలి."

ఇలా అని జివ్యలోవ్, ఆ కుర్రవాడిభుజం తట్టాడు. తరవాత వారిద్దరూ మెల్లగా నడుస్తూ వాకిలి దాకా వెళ్ళారు.

"మొన్న ఎందులోనో చదివాను. కొన్నినక్షత్రాలైతే ఇప్పుడు లేవట. ఎన్నోకోట్ల సంవత్సరాలనాడే అవి అదృశ్యమై పోయినవట. కానీవాటి వెలుగు, వాటికాంతి ఇప్పటికీ మనకు ప్రసారమవుతోనే ఉన్నదట! ఇది నిజమేనంటారా?" అని అడిగాడు పావెల్, మళ్ళీ.

"అవును పావెల్. నిజమే"

మరి అలాంటి నక్షత్రాలవద్దకు మనం ప్రయాణంచేస్తే ఏంలాభం? కాలంఅంతా వృథాఅవుతుంది ఆనక్షత్రాలు అక్కడఉండవు. ఏనాడో అదృశ్యమైనవని మనకు తెలుస్తుంది ...."

"వాళ్ళుకొత్తగా నక్షత్రలోకాలు దర్శిస్తారు పావెల్!"

"కానీ ఆనక్షత్రాలను మానవుడు చేరుకోడానికి ఎన్నోవేల సంవత్సరాలు పట్టవచ్చు. మనం మనజీవితకాలంలో ఆకార్యం సాధించలేము. ఏమంటారు?" ఇప్పటికివారు బయటివాకిట్లోకివచ్చారు.

"కాదు పావెల్! మనం సాధించగలం. దిగులుపడకు. ఒక మనిషి తనజీవితకాలంలో ఎన్నెన్నో ఘనకార్యాలు చేయవచ్చు. సరే - ఊరినుంచి తిరిగిరాగానే నిన్నుకలుస్తాను." అన్నాడు అవ్యలోవ్.

పావెల్ వెళ్ళిపోయాడు. "ఎంతమంచి కుర్రవాడు!" అనుకున్నాడు అవ్యలోవ్.

లీజా టెలిఫోన్ చేయలేదు. పదిగంటలైంది. ఇక అతను బయలు దేరాలి.

సామాన్లు సర్దుకున్నాడు. ఒకచిన్న సూట్‌కేసులో కావలసిన వస్తువులు సర్దిపెట్టుకున్నాడు. ఒకజత షర్టులు. మేజోళ్ళు. ఒకతువ్వాలు. సబ్బు. పండ్లుతోముకునేబ్రష్ ఇంకేంకావాలి? డెస్కులోనుంచి ఓల్గా ఫొటోగ్రాఫ్ తీసుకుని చొక్కామడతల్లో భద్రంగా పెట్టుకున్నాడు.

ఇక ప్రయాణానికి సిద్ధమైనట్టే. టికెట్ జేబులోనే ఉన్నది. మళ్ళీ ఒకసారి చూచుకున్నాడు, అంతే! బయలు దేరాడు

14. మళ్ళీ ఒక సమస్య

ట్రాక్సీ డ్రైవరుకు డబ్బులిచ్చి వేసి, ఒకసారి చుట్టూ కలయ చూచాడు జవ్యలోవ్. అదేమాలో - ఒకిటవ్‌స్కీవీధి. వీధికిరుప్రక్కలా ఆకాశం అంటుతూ బ్రహ్మాండమైన భవనాలు బారులుతీరి వున్నాయి. భవనాలన్నీ ఒకే మోస్తరుగా కనిపిస్తున్నాయి.

14 వ నెంబరు భవనంలో ప్రవేశించడానికి అనేక ద్వారాలు ఉన్నాయి. ఒక్కొక్క ద్వారంమీద ఒక్కొక్క పెద్ద నల్లటి బోర్డు వున్నది. లోపల ఉన్న భాగాలు, గదులు - నెంబర్లతోసహా బోర్డుమీద జాబితా వ్రాసివున్నాయి.

జవ్యలోవ్‌కు 8 వ నెంబరు కనిపించింది. వున్నట్టుండి అతనికి ఎక్కడలేని అలసట, ఆయాసం పుట్టుకొచ్చాయి. ఎందుకో కారణం తెలియదు. రాత్రి అంతా రైల్లో అతనికి నిద్రలేదు. పెట్టెలో ముందరికర వరవలో చాలసేపు ఆలోచిస్తూ నిలుచుండి పోయాడు. తరవాత మెల్లగా లోపలికి పోయి తన కోసం 'రిజర్వు' చేసుకున్న పై 'బెర్తు' మీదికి వెళ్ళి పడుకున్నాడు. కానీ కన్ను మూయలేదు. రాత్రి అంతా అలాగే మెలకువతో వున్నాడు. 'ట్రెయిన్ అటెండెంట్' వచ్చి లెనిన్‌గ్రాడ్ వస్తున్నదని చెప్పే వరకూ అలాగే కళ్ళు తెరుచుకుని పడుకున్నాడు.

కానీ 8 వ నెంబరు ఇంటి భాగం కనిపించేవరకూ అతనికి ఎలాంటి అలసట, నీరసం అనిపించలేదు. ఇప్పుడతనికి కాళ్ళు కండెలు కట్టినట్టు

న్నాయి. ఊరికే కూలబడిపోతున్నాయి వళ్ళంతా వలగకొట్టినట్లు నొప్పులు పుడుతున్నాయి. దేహం వెచ్చగా పెగలుకక్కుతున్నట్టుఉన్నది.

సరే చివరకు ఎలాగైతేనేం 8 వ నెంబరు గది కనుక్కున్నాడు.

పైకి వెళ్ళడానికి 'లిఫ్ట్' ఉన్నది. కాని అప్పుడే ఎవరో పైకి వెళ్ళుతున్నారు. లిఫ్ట్ కోసం నిరీక్షిస్తూ కూచునే ఓపిక లేదు అతనికి. గబగబా మెట్లెక్కి వెళ్ళసాగాడు.

ఇదిగో: ఇదే 8 వ నెంబరు గది. కాని జివ్యలోవ్‌కు చాలా నీరసంగావున్నది. నిలుచోలేకపోతున్నాడు. ఇలాంటి పరిస్థితి ఎన్నడూ ఎరగడు. విమానాలు నడిపినప్పుడు ప్రమాదకరమైన పరిస్థితులలోకూడా అతను ఇంత నీరసంతో, ఇంత బలహీనతతో బాధపడి ఎరగడు.

నిస్సత్తువవల్ల కాళ్ళు గుంజుకుపోతున్నాయి. గోడకు ఆనుకుని నిలుచున్నాడు. వాకిలికి కుడిప్రక్కన నల్లటి 'బటన్' కనిపించింది. అది నొక్కితే లోపల గంట మ్రోగుతుంది. తలుపుతీస్తారు: అతను గడియారం చూచుకున్నాడు. 8 గంటల 20 నిమిషాలైంది "ఈ తలుపు అవతల ఓల్గా ఉంటుంది! పనిలోకి వెళ్ళడానికి సిద్ధం అవుతూ వుండవచ్చు. పదిగంటలైతేకాని ఆఫీసులు తెరవరు. కనుక ఇంకా చాలా వ్యవధి ఉన్నది." – అనుకున్నాడు.

ఉన్నట్టుండి అకస్మాత్తుగా జివ్యలోవ్‌కు ఏదోభయం ముంచుకువచ్చింది. తలుపు తీసేలోగానే మెట్లమీదనుంచి క్రిందికి ఉరకాలనిపించింది. ఆనాడు సిమన్‌యుక్ ఎన్నోఅనుమానాలు, భయాలు అతనిమనస్సులో నాటడానికి ప్రయత్నించాడు. వాటిని దగ్గరికి రానీయకుండా చేయాలని జివ్యలోవ్ అనుకున్నాడు. కానీ ఇప్పుడా అనుమానాలు, భయాలు – అన్నీ ఒక్కమాటుగావచ్చి అతన్ని చుట్టుముట్టాయి.

ఆనాడు వోల్గాతీరాన తోటలో చూచినప్పుడు ఓల్గా పదిహేడేండ్ల పిల్ల. ఇప్పటికీ అతనికి అలాగే కనిపిస్తున్నది. యుద్ధరంగంలో విమానాశ్రయంవద్ద 'మెకానిక్' గా కనిపించినట్టే ఓల్గా ఇప్పటికీ అతని కళ్ళముందు పొడగట్టుతున్నది.

ఈరోజులలో మామూలుగా అందరూ నివసించే ఇలాంటి ఇండ్లలో ఓల్గా ఉంటుందని అతను ఊహించలేదు. గతంలో ఓల్గామే అతనికి

జ్ఞాపకం. ఆ జ్ఞాపకాలు ఎంతో అమూల్యమైనవి : ఎంతో ఆనంద దాయకమైనవి. కానీ ఇప్పుడతను ఒక మామూలు ఇంటిముందు నిలుచుని ఉన్నాడు. ఆ ఇంట్లో నిజమైన ఓల్గా. అసలు ఓల్గా ఉంటున్నదని అనుకున్నాడు. అతనికి ఎక్కడలేని భయం పట్టుకొచ్చింది. సిమన్‌యుక్ చెప్పిన మాటలు, ఆయన చేసిన హెచ్చరికలు అతని చెవులలో గింగురుమంటున్నాయి.

తలుపు ప్రక్కన వున్న 'బటన్' నొక్కాడు. 'బటన్' ఊడి వచ్చేటంత గట్టిగా నొక్కాడు.

లోపల తలుపు తాళం తీసిన చప్పుడైంది. వాకిలి తెరుచుకున్నది. మసకమసక వెలుగులో మధ్యవయస్కురాలయిన ఒక స్త్రీ కనిపించింది.

"ఎవరు కావాలి మీకు?" అని అడిగింది.

"మిరానోవా. ఓల్గా అలెగ్జేవనా మిరానోవా ఇక్కడేనా వుండేది?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"మీరు పొరపాటు పడ్డారు" అంటూ ఆ స్త్రీ తన కోటు మరింత దగ్గరిగా లాక్కున్నది.

ఆమె మళ్ళీ తలుపువేయబోయింది.

"దయచేసి ఒక్క నిమిషం ఉండండి" అన్నాడు జవ్యలోవ్ గాభరాగా. "నేను మాస్కోనుంచి ప్రత్యేకంగా పనికట్టుకుని వచ్చాను......... ఈ ఇంటి నెంబరు పద్నాలుగు కదూ?"

"అవును. కాని ఇందులో అనేక భాగాలున్నాయి. ఏ భాగంలోకి వెళ్లాలి మీకు?"

"8వ నెంబరు –

"8 ు నెంబరు భాగం ఇదే. కానీ ఇక్కడ మిరానోవా ఎవరూ లేరు."

"కాని ఆవిడపేరు ... ఆవిడపేరు ఇప్పుడు మిరానోవా కాకపోవచ్చు" అన్నాడు జవ్యలోవ్, కొంచెం ధైర్యంతెచ్చుకుని – "ఓల్గా అలెగ్జేవ్‌నా అనే ఆవిడకావాలి నాకు. విన్నారా? ఓల్గా అలెగ్జేవ్‌నా!"

ఈ అపరచిత వ్యక్తి ఇంత ధైర్యంగా మాట్లాడటంచూచి ఆమె ఇంచుక ఆశ్చర్యపోయింది. "చూడండి కామ్రేడ్! ఇక్కడ మిరానోవా

లేదు; అలెగ్జీవ్నా లేదు. ఆ పేరు కలవారెవరు ఈ ఇంట్లో లేరు. ఆ మాట ఒకసారి చెప్పాను. కానీ మళ్ళీ అడుగుతున్నారు" అన్నదామె ఏదో హితవు చెపుతున్నట్టు– "లాజరెవిష్ల ఇల్లు ఇది" అన్నది.

"ఓహో! అలాగా!.... వుండండి; ఒక్క నిమిషం.... నాకు కావలసిన మనిషి ఈ ఇంట్లోనే నివసిస్తున్నట్టు నా దగ్గర వ్రాతపూర్వకమైన దాఖలా వున్నది అందుకని వచ్చాను. బహుశః ఇప్పుడావిడ ఇక్కడనుంచి మరొక ఇంటికి మారి ఉండవచ్చు. పోనీ, ఒక్క విషయం చెప్పండి – ఇంతకు ముందు ఈ ఇంట్లో ఎవరున్నారు?– అంటే 1950 లో ...."

"ఏ సంవత్సరం?–"

"1950 – అప్పుడావిడ ఈ ఇంట్లోనే ఉన్నట్టు అధికారులు వ్రాసిన ఉత్తరం ఉన్నది నాదగ్గర."

"ఏమిటి మీరు చెప్పేది! 1950 లో ఈఇల్లే లేదు. ఈఇల్లుకట్టి ఏడాది అయింది"

"ఏడాది అయిందా!–"

ఇవ్యలోవ్ నిరాశతో పూర్తిగా క్రుంగిపోయి అన్నాడు ఈమాట.

ఆమె అతని పరిస్థితి గ్రహించింది. ఆమె మనస్సు మెత్తపడ్డది.

"వాకిట్లో నిలుచుని ఎందుకు మాట్లాడడం, లోపలికి రండి" అన్నది.

ఇవ్యలోవ్ ఇంట్లోకి వెళ్ళాడు. ఆమె మళ్ళీ తలుపుమూసింది. లైటు వేసింది.

"ఈ వీధిలో ఇళ్ళన్నీ కొత్తగాకట్టినవే – గడచిన మూడేండ్లలోనూ ఈ ఇళ్ళన్నీ కట్టారు." అని చెప్పింది.

ఇవ్యలోవ్ ఇప్పుడు కొంచెంతేరుకున్నాడు. "ఒకవిషయంచెప్పండి. ఈఇల్లు కట్టకముందు ఇక్కడ 14వ నెంబరు భవనంఉన్నదా?" అని అడిగాడు

"ఆవిషయం నేనుచెప్పలేను. ఇన్నాళ్ళూమేము ఊరిఅవతలప్రక్క లిగోవ్స్కాయా వీధిలో ఉన్నాం. పలుగురు మనుష్యులం. ఒకేగదిలో ఉంటూవచ్చాం. ఆవిధంగా మువ్వైసంవత్సరాలు ఆ మురికికూపంలోనే మ్రగ్గాం. కాని ఇప్పుడు ...."

ఇలాఅని ఆమె చిరునవ్వునవ్వింది. ఈ కొత్తఇంటిని గురించి మాట్లాడేటప్పుడు ఆమె తనఉద్విగ్నతను అణచుకోలేక పోతున్నదని స్పష్టమవుతున్నది.

"సరే-రండిరండి! లోపలికివచ్చి మాఇల్లుచూడండి స్నానాలదొడ్డి, వంటఇల్లు - అన్ని సౌకర్యాలు ఉన్నాయి."

"క్షమించండి. నేను చాలా తొందరపనిలో వున్నాను ... ఇంతకూ వెనకటి 14వ నెంబరు ఇల్లు ఎక్కడున్నదీ మీకు తెలియదంటారు. సరే-పోనీ ఎవరినడిగితే తెలుస్తుంది?"

"ఏమో! అదికూడా నేను చెప్పలేను." ఒక్క క్షణం ఆలోచించి ఆమె బదులు చెప్పింది - "బహుశః మేనేజరును అడిగితేతెలుస్తుందేమో. మేనేజరు ఆఫీసు, క్రిందిభాగంలోవున్నది. వెళ్ళి విచారించండి" అన్నది.

"కృతజ్ఞుణ్ణి మిమ్మల్ని ఇబ్బందిపెట్టాను. మన్నించండి.... పాత ఇల్లు కూల్చివేశారు. అది నా దురదృష్టం!" అన్నారు జవ్యలోవ్.

"అదేమిటి? దురదృష్టం అంటారేమిటి? పాత ఇళ్ళు పడగొట్టి కొత్తఇళ్ళు కట్టడం దురదృష్టమా? ఆ ఇళ్ళు ఎంత అధ్వాన్నంగా ఉండేవో మీకు తెలుసునా? ... ఇప్పుడు చూడండి! అన్నీ కొత్త భవనాలు. ఎంతచక్కగా .."

"నా ఉద్దేశ్యం అదికాదమ్మా. కొత్తఇళ్ళు నిర్మించడం మంచి పనే. సందేహంలేదు. ముఖ్యంగా మీ ఇల్లు చాలా బాగున్నది."

ఇలా చెప్పి జవ్యలోవ్ మెట్లుదిగి వెళ్ళిపోయాడు. క్రిందిభాగంలో ఉన్న మేనేజరు ఆఫీసుకువెళ్ళి విచారించాడు. కాని అక్కడా అతనికి దురదృష్టమే ఎదురైంది. వెనకటి 14వ నెంబరు ఇల్లు ఎక్కడుండేదీ ఎవరూ చెప్పలేక పోయారు. ఆ విషయం తెలియదన్నారు అందరూ. అయినా వారు ఒక సలహా ఇచ్చారు. జిల్లా సోవియట్‌కువెళ్ళి విచారించమన్నారు. అక్కడ పాత 'మ్యాప్'లు పరిశీలించవచ్చునని చెప్పారు. వెనకటి ఇళ్ళలో నివసించినవారిపేర్లు, వారు ఇప్పుడు ఏ ఇళ్ళలోకిమారినదీ ఆ వివరాలు, వారి 'అడ్రెస్'లు అక్కడ జాబితావ్రాసి ఉంటుందని చెప్పారు.

కానీ మొదట జిల్లా సోవియట్‌కు వెళ్ళకూడదని నిశ్చయించు

కున్నాడు జవ్యలోవ్. ఓల్గాకు బహుమతి ప్రదానోత్సవం జరిగిన సైనిక కమిషారియెట్‌కు మొదట వెళ్ళి అక్కడ విచారిద్దామనుకున్నాడు. కొద్ది నిమిషాలలో మళ్ళీ అతను లెనిన్‌గ్రాడ్ నగరవీధులలో నడవడం ప్రారంభించాడు. వీధులలో ఇరుప్రక్కలా అన్నీ కొత్త భవనాలు, ఎంతో అందంగా, తీర్చిదిద్దినట్టున్నాయి. అయితే వెనకటి భవనాలు, కట్టడాలు, వాటి నిర్మాణపు తీరువేరు. అవి ప్రాచీన గృహ నిర్మాణ పద్ధతులకు చిహ్నాలు. ఆ నిర్మాణపుతీరు పూర్తిగా తుడిచి వేయదగ్గది కాదని ఆ ఇండ్లలో ప్రీతికాని, ఈ కొత్త ఇళ్ళలో నివశించే వేలాదిమంది ప్రజలకు కాని తెలియదు. గృహ వసతి సౌకర్యాలు అభివృద్ధి అయినవని, జీవన పరిస్థితి మెరుగై నదని వారు సంతోషిస్తున్నారు. మంచిదే. కానీ కొత్త కనుక వారు ఈ 'మోజు'లో ఉండడం సహజమే. కొన్నాళ్ళకిది చల్లారుతుంది. పాతబడిపోతుంది. అప్పుడు మళ్ళీ వెనకటి, బ్రహ్మాండమైన భవన నిర్మాణాలతీరు, ఆ వాస్తుశాస్త్రపద్ధతులు వారికి తలపునకు వస్తాయి. కాని, మంచి విషయాలకు, కొత్తకొత్త విషయాలకు ప్రజలు త్వరలోనే అలవాటు పడతారు.

ఆరేండ్లక్రితం ఓల్గా ఇక్కడే నివసించింది. ఈ వీధివెంట నడిచింది. అయితే ఆరోజులలో ఈవీధి, ఈఇళ్ళు, వీటిల్లోఉండే మనుష్యులు అంతావేరు.

వీధిమూలతిరుగుళ్ళో ఒకవిచారణకేంద్రం ఉన్నది. పోనీఅక్కడికి వెళ్ళి ఓల్గాను గురించి విచారిస్తే? ఆవిడఎక్కడఉంటున్నదీ 'అడ్రెస్' చెపుతారుకదా? ఇది సులభమైనమార్గం.

జవ్యలోవ్ అక్కడికి వెళ్ళాడు. లోపల ఒకఅమ్మాయి కూచుని ఉన్నది. చెవులకు ప్లాస్టిక్ అంటు తొడు పెట్టుకున్నది. ఏదోపత్రిక చదువుతున్నది. టేబిల్‌మీద 'ఫ్రెంచి – రష్యన్' నిఘంటువు ఒకటి తెరిచి పెట్టి ఉన్నది.

"నాకొక అడ్రెస్‌కావాలి. చెపుతారా?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్, కిటికీలోనుంచి.

ఆ అమ్మాయి వెంటనే ఒకఅచ్చు 'ఫారం' కిటికీనుంచి అందించింది.

"పూర్తిపేరు. పుట్టిన తేదీ, జన్మస్థలం. లెనిన్‌గ్రాడ్‌లో ఏ పేటలో నివసిస్తున్నదీ వ్రాయండి!" అని చెప్పింది.

"మరి, నాకు సమాధానం రావడానికి ఎంతసేపు పడుతుంది?" అని అడిగారు జవ్యలోవ్ – "ఒక గంటలోపుగానే వస్తుందంటారా? మంచిది. మీకు ఫోన్ చెయ్యనా?.... ధన్యవాదాలు!"

జవ్యలోవ్, టెలిఫోన్ నెంబరు వ్రాసుకున్నారు. అతను అక్కడ నుంచి సైనిక కమిసారియెట్‌కు చేరడానికి గంట పట్టింది.

కమిసారియెట్ ముందు భాగంలో ఉన్న పబ్లిక్ టెలిఫోన్ దగ్గరికి వెళ్ళారు. అందులో డబ్బుపడేసి, మీరనా కేంద్రానికి ఫోన్ చేశారు.

"ఒక మనిషి అడ్రెస్ కావాలని కోరాను. ఒకగంట క్రితం— మిరొనోవా. ఓల్గా అలెగ్జేవ్నా అనే ఆమె అడ్రెస్ ..." అని చెప్పారు ఫోన్‌లో.

ఒక క్షణంవరకూ ఫోన్‌లో జవాబు రాలేదు.

తరవాత విచారణ కేంద్రంలోని అమ్మాయి ఫోన్‌లో తిరిగి ఇలా సమాధానం చెప్పింది:

"అవును – అడ్రెస్ దొరికింది. చెపుతాను.... వ్రాసుకోండి."

"ఉండండి!.... పెన్సిలు తీసుకోనివ్వండి. ఒక్క నిమిషం.... ఆఁ! ఇక చెప్పండి...."

"మిరొనోవా, ఓల్గా అలెగ్జేవ్నా. జననం 1924. అడ్రెస్ – 'మాలో – ఒకిటిన్‌స్కీ వీధి, 14వ నెంబరు భవనం; 8వ నెంబరు భాగం.' – ఊఁ! వ్రాసుకున్నారా? అడ్రెస్ వ్రాసుకున్నారా? అని అడుగుతున్నాను.... మిమ్మల్నే! అరె.... సమాధానం చెప్పరేం?...."

15. సైంటిస్టు చెప్పిన కథ:

అదిగో! అదే ఇల్లు మూడంతస్తుల భవనం. ఏనాడో నిర్మించిన భవనం అది. ఆ భవనం చూడగానే జవ్యలోవ్ మనస్సులో ఎన్నో అనుమానాలు. సందేహాలు మొలకెత్తాయి. భవనం చుట్టూ ఇనుపతీగెలు కట్టారు. కానీ గేటు మాత్రం బార్లగా తెరచి ఉన్నది. కాపలావాడు లేడు. వీధిలోనుంచి చూస్తే భవనం ముందు వాకిలి కనిపిస్తూ వున్నది. అక్కడ కూడా కాపలా అదీ వున్నట్టులేదు. ద్వారంకూడా మామూలు ద్వారం. పైన సగం వరకూ అద్దంతో మూసివేశారు. లోపల వాకిలికి తెర, అలాంటి దేదీ అడ్డం కట్టలేదు. అద్దంమీద ఎండపొడపడి ప్రతిఫలిస్తున్నది. అద్దం కనుక అడ్డులేకపోతే లోపల ఏం జరుగుతున్నదీ స్పష్టంగా చూడవచ్చు.

ఈ భవనం కనుక్కోడం జవ్యలోవ్‌కు ఏమీ కష్టం అనిపించలేదు. సైనిక కమిసారియెట్‌కు వెడితే అక్కడివారు ఓలామిరొనోవా ఇంటి అడ్రెస్ చెప్పారు. - మాస్కో - ఒకటవ స్పిక్కవీధి, 14 నెంబరు భవనం: 8 వ నెంబరు భాగం. అందరూ ఈ అడ్రెస్ చెప్తున్నారు. ఇల్లు మాత్రం కనిపించడంలేదు. కానీ ఆవిడకు బహుమతి ప్రదానోత్సవం జరిగినప్పుడు, ఆవిడ ఎక్కడ పని చేస్తున్నదని జవ్యలోవ్ అడిగాడు. దాని కెవరూ సమాధానం చెప్పలేదు. మళ్ళీ ఒక పెద్ద చిక్కు వచ్చి పడింది. చాలాసేపు చర్చ జరిగిన తరవాత అసిస్టెంట్ లెఫ్టినెంట్. జవ్యలోవ్‌కు సమాధానం చెప్పాడు. సైనిక కమిసార్ నుంచి ప్రత్యేకంగా అనుమతి తీసుకుని వస్తేతప్ప తను ఈ సమాచారం చెప్పడానికి వీలులేదని ఆయన స్పష్టం చేశాడు.

ఇక పైనిక కమిషనర్‌ను కలుసుకోడం ఐవ్యలోవ్‌కు ఒక బ్రహ్మప్రళయం అయింది. ఎంతోసేపు నిరీక్షించిన తరవాతకాని ఆయన దర్శనం కాలేదు. ఐవ్యలోవ్ ఎంతోచాకచక్యంగా మాట్లాడి, అవసరమైన కాగితాలన్నీ చూపించి, లెఫ్టినెంట్ కిర్నల్‌నుంచి సమాచారం తెలుసుకోడానికి విశ్వప్రయత్నం చేశాడు. చివరకు ఎలాగైతేనేం అతనికి కావలసిన అడ్రెసు చెప్పారు – 81, కిరోవ్‌వీధి. ఈ అడ్రెస్ కాగితంమీద వ్రాసుకోవద్దని చెప్పారువారు ఊరికేనోటితో చెప్పారు, గుర్తుపెట్టుకోమని. అడ్రెసుతోపాటు అతిరహస్యమైన ఒక సంస్థపేరుకూడా ఏవో పొడిఅక్షరాలలో చెప్పారు: "ఎన్ II – 24" – అని. [విజ్ఞానశాస్త్ర పరిశోధనాసంస్థ సంకేతాక్షరాలుఇవి].

ఈ సంస్థకోసం అతను లెనిన్‌గ్రాడ్‌దాటి ఎక్కడో ఊరవతలికి వెళ్ళవలసివచ్చింది. చివరకు ఈభవనంవద్దకు చేరుకున్నారు. ఇదేఆసంస్థ. చాలమంది లోపలికి వెళుతున్నారు. కొందరు బయటికి వస్తున్నారు. లోపలికి వెళుతున్నవారంతా ఒకఅనుమతిపత్రం చూపించి వెళుతున్నారు. అలాగే బయటికి వచ్చేవారంతా అనుమతిపత్రంచూపించి మరీవస్తున్నారు.

ఐవ్యలోవ్, తన అనుమతిపత్రం కావలావానికి చూపించి మళ్ళీ కోటుజేబులో పెట్టుకున్నాడు.

బయట గేటువద్ద 'బోర్డు' ఏమీ కనిపించలేదు. భవనం మొదటి వాకిలికి కుడిప్రక్కన ఒకచిన్న 'సైన్‌బోర్డు' వ్రేలాడగట్టివున్నది నల్లగా తళతళమెరుస్తున్నది బోర్డుమీద ఏమివ్రాసిఉన్నదో చూద్దామని ఐవ్యలోవ్ మెల్లగా అక్కడికివెళ్ళాడు. "రసాయన పరిశోధనాసంస్థ" – అని బోర్డుమీద పెద్దపెద్ద అక్షరాలతో వ్రాసిఉన్నది. "అంతా సరిగ్గానేఉన్నది. పొరపాటేమీలేదు. ఇదే ఆసంస్థ – ఇక్కడ మర్మం ఏమీలేదు. సంకేతాక్షరాలు కూడాలేవు. ఒకవేళ పొరపాటుపడి వేరేచోటికి వచ్చానా? కాదు; కాదు. పొరపాటేమీలేదు. ఇదే ఆసంస్థ కిరోవ్‌వీధిలో 81వ భవనం ఇదే" – అని ఐవ్యలోవ్ నిశ్చయం చేసుకున్నాడు.

కాని ఇంకా అతనికి ఏవేవో అనుమానాలు పుట్టుకొస్తూనే ఉన్నాయి. లోపలి గదులన్నీ మామూలుగానే కనిపిస్తున్నాయి. అక్కడ కూడా కావలావాళ్ళు ఎవరూలేరు. భవనంముందు చక్కటి మైదానం

ఉన్నది. "కార్లు, బండ్లు ఇక్కడ నిలుపరాదు!" అని బయట ఒకచోట వ్రాసివున్నది. ఇక భవనంలోపల ఎక్కడా అలికిడిలేదు. అంతా నిశ్శబ్దం నిశ్శబ్దం.

వాకిలికి కుడిప్రక్క ఒకచోట ఒకవ్యక్తి కూచునివున్నారు. 'యూనిఫారం' ధరించివున్నారు. అతనిముందు ఒక చిన్న టేబిల్‌వున్నది. టేబిల్‌మీద అద్దంక్రింద, అనుమతిపత్రాల నమూనాలు కొన్ని పెట్టివున్నాయి. ఎడమప్రక్క ఒకచోట ఒక ఎత్తు అరుగుమీద ఒక కావలావాడు బందోబస్తులో నిలబడి ఉన్నారు

జవ్యలోవ్ లోపలికివెళ్ళారు. ముందరికధ చిన్న నడవ కనిపించింది. కిటికీలు చాలా ఎత్తున అమర్చారు. ప్రక్కనే పైకివెళ్ళే మెట్లవరుస కనిపించింది. పాలరాతితో నిర్మించిన మెట్లవరుస. వెడల్పుగా ఉన్నది. కానీ అక్కడ పుట్టపురుగు లేదు.

జవ్యలోవ్ మెట్లెక్కడం ప్రారంభించారు. మొదటి అంతస్థులోకి వెళ్ళారు. అక్కడ ఎడమవైపు మళ్ళీ ఒక విశాలమైన వరండా కనిపించింది. ఒకాయన ఆ వరండాలోనుంచి మెల్లగా నడిచి వెడుతున్నారు. మనిషిపొట్టి. కళ్ళకు జోడుపెట్టుకున్నారు. చేతిలో ఏదో పొట్లం ఉన్నది. రొట్టెతో తయారుచేసిన పిండివంట అది. అది ఆవురావురు కొరికి తింటున్నాడు.

"క్షమించండి! చూడండి!...."— అని ఆయన్ను పలకరించారు జవ్యలోవ్.

ఆయన ఉలిక్కిపడ్డాడు. తినుపదార్థం గొంతులో అడ్డంపడి 'కొర' పోయింది. దగ్గుతూ ఒక చేత్తో మూతి చరచుకున్నారు. ఆయన గొంతు సరాళించుకున్నదాకా ఆగి జవ్యలోవ్ మళ్ళీ ఇలా అన్నారు. "చూడండి! మీ సిబ్బందిలో పనిచేసే, ఒక మనిషికోసం వచ్చాను. ఆమెపేరు మిరొనోవా. ఆమె ఎక్కడుంటుందో ఎవరిని అడగాలి?-"

తినుపదార్థం ఒకచేత్తో పైకెత్తి పట్టుకుని ఆయన అదోలా ముఖం పెట్టాడు.

"మిరొనోవానా? మొదటి 'లేబొరేటరీ'లో పనిచేస్తుందికదూ!" అన్నాడు.

"కావచ్చు. కానీ ఎందులో పనిచేస్తున్నదీ నాకు ఇదమిద్ధంగా తెలియదు."

"అవును - ఆవిడ మొదటి 'లేబొరేటరీ'లోనే పనిచేస్తున్నది" అన్నాడాయన.

"అవునవును - అక్కడే కావచ్చు. కాని నాకు తెలిసిందల్లా ఆవిడ ఈ సంస్థలో పనిచేస్తున్నదనిమాత్రమే" అన్నాడు జవ్యలోవ్, విసుగ్గా.

ఆయన మళ్ళీ ఒకమాటు పిండివంట కొరికితిన్నాడు. "సరే. లేబొరేటరీలోకి వెళ్ళి అడగండి - కుడివైపున మొదటివాకిలి" ఇలాచెప్పి, చెయ్యి అటువైపు చూపించారు. వెళ్ళొస్తావన్నట్టు మరొకసారి చెయ్యి ఊపుతూ అక్కడనుంచి కదిలిపోయారు.

జవ్యలోవ్ గోడకు ఆనుకుని నిలుచున్నాడు. కాసేపు వాకిలివైపు చూస్తూ ఉండిపోయాడు. చివరకు తలుపు తీసుకుని లోపలకు వెళ్ళాడు.

అది పెద్దగది. అంతటా విద్యుద్దీపాలు వెలుగుతున్నాయి. కనులు మిరుమిట్లుగొలిపేకాంతి. వస్తువుల క్రిందపడ్డా కనిపించేటంతటి వెలుగు. వెడల్పు తక్కువగా వుండే 'టేబిళ్ళు' వరుసవరుసలుగా వేసివున్నాయి. వాటిమీద 'బ్యాటరీలు', సీసాలు వున్నాయి. ఎక్కడచూచినా పరీక్షనాళికలు (టెస్టుట్యూబ్ లు) వంపులువంపులు తిరిగిన గాజుగొట్టాలు కనిపిస్తున్నాయి. ఈ టేబిళ్ళముందు అనేకమంది అమ్మాయిలు కూచునివున్నారు. అందరూ తెల్లటి దుస్తులు ధరించారు. వాకిలికి సమీపంగా కూర్చునివున్న అమ్మాయి తలెత్తి జవ్యలోవ్వంక చూచింది

"క్షమించండి !" అన్నాడు జవ్యలోవ్. ఉన్నట్టుండి అతనికి గొంతు బిగపట్టినట్టు అనిపించింది. కొంచెం తమాయించుకుని "మిరొనోవా ఇక్కడేనా పనిచేసేది ?" అని అడిగాడు.

"ఆమె ఇప్పుడే బయటకివెళ్ళింది." అని సమాధానంచెప్పింది ఆ అమ్మాయి - తక్కిన అమ్మాయిలందరూ తలలు ఇటుప్రక్కకు త్రిప్పి ఎవరో విచిత్రవ్యక్తిని చూస్తున్నట్టు జవ్యలోవ్ వంకచూచారు. అందరి చూపులూ ఒక్కసారిగావచ్చి అతనిమీద వాలాయి

"ఆమె మళ్ళీవస్తుందా ?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్. ఎవరో సుత్తితీసుకుని కణతలమీద కొడుతున్నట్టు అనిపించింది అతనికి.

"ఆఁ! వస్తుంది!" అన్నది ఆ అమ్మాయి. ఆవిడ మాటలో ఏదో వ్యంగ్యం లీలగా ధ్వనించింది.

"ఆమె పై అంతస్తులోకి వెళ్ళింది. కాసేపట్లో వస్తుంది. ఎందుకూ? ఏమిటిపని?" అని అడిగింది.

జవ్యలోవ్‌కు కొద్దిగా తలతిరుగు తున్నట్లు అనిపించింది.

"నేను ఆవిడను చూడక దాదాపు పదమూడేండ్లు! ఆవిడ ఇంకా జీవించి ఉన్నదని నాకు తెలియదు" అన్నాడు, గద్గదస్వరంతో. అక్కడి వారికి ఇదొక పిడుగువంటి వార్త. ఇప్పుడా అమ్మాయి లందరూ పని ఆపి వేశారు. అందరూ ఒక్క పెట్టున వచ్చి అతని చుట్టూ మూగారు. అతని వంక జాలిగా, దిగులుగా చూడడం మొదలు పెట్టారు.

"అయితే మనం ఒక్కసారి ఆవిడ అదిరిపోయేటట్లు చేయాలి! విభ్రాంత పోయేటట్లు చేయాలి!-" అన్నది ఓ అమ్మాయి. "రండి, రండి! నాతో రండి!" అంటూ ఆమె, జవ్యలోవ్ చెయ్యిపుచ్చుకుని గదిలో ఒకప్రక్కకు తీసుకు వెళ్ళింది.

ఆ పెద్ద గదిలోనే ఒకవైపు ఒక పల్చటి చెక్క అడ్డంపెట్టి వున్నది. దానికొక తలుపు అదీ బిగించి అదొక ప్రత్యేకమైన చిన్న గదిగా ఏర్పాటు చేశారు ఆ అమ్మాయి జవ్యలోవ్‌ను అందులోకి తీసుకుని వెళ్ళింది. తలుపు వార వాకిలిగా వేసింది. అతను లోపలివైపు నిలుచుని వున్నాడు.

ఒక నిమిషం గడిచింది. రెండు; మూడు నిమిషాలు గడిచాయి. లేబొరేటరీ తలుపు తీసిన చప్పుడు అతనికి వినిపించింది. గదిలో అవతలివైపునుంచి ఒక అమ్మాయి బిగ్గరగా ఇలా అన్నది:

"అద్భుత కృత్యాలంటే నీకు నమ్మకం వున్నదా? మేము నీకొక నిజమైన అద్భుతాన్ని చూపబోతున్నాం.... ఒకటి,.... రెండు...." ఇలా అంటూ చిన్నగది చెక్క తలుపు తెరిచింది. లోపల జవ్యలోవ్‌ను దాచిపెట్టివుంచిన అమ్మాయి అతన్ని రెక్కపట్టుకుని ఇవతలికి లాక్కొని వచ్చింది.

ఒక్కక్షణం అంతా నిశ్శబ్దం. లేబొరేటరీకి వచ్చిన ఆమెవంక అందరూ ఒక్కమాటు చూచారు........ ఆమె యువతికాదు – వయస్సు

మళ్ళవదే. కొంచెం లావుగా, పొడ్డుగావున్నది. ఏం జరుగుతున్నదీ అర్థం కాక దిగ్భ్రాంతిచెంది నాలుగడుగుల ఎడంలో అలాగే నిలుచుండి పోయింది.

"సరేనయ్యా! ఇదిగో మీ మిరానోవా!........ యెకటేరినా, మేక్సిమోవనా! నీకోసం ఎవరో వచ్చారు చూడు!" అని ఒక అమ్మాయి బిగ్గరగా అన్నది.

ఆమె ఒకమాటు పెదవివిరిచి. ఏమిటన్నట్లు కంగారుపడుతూ చూచింది.

"ఏమిటి కామ్రేడ్! నాకోసంవచ్చారా?" అనిఅడిగింది చివరకు.

"క్షమించండి!" అన్నారు జవ్యలోవ్ – "పొరపాటు జరిగింది– మీరుకాదు." అన్నారు జవ్యలోవ్; అతనికంఠస్వరం నిర్జీవంగాఉన్నది.

ఉన్నట్టుండి అతను అదోలా అయిపోయాడు. ముఖం వెలవెల బోయింది. అలాగే మౌనంగా, ప్రతిమలా నిలుచుండిపోయాడు. కొంచెం సేపటికి తెప్పరిల్లుకున్నారు "నేనువచ్చింది ఈమెకోసంకాదు. ఈమె పేరుకూడా మిరానోవాఏమో! కాని నాకుకావలసింది మరొక మిరానోవా ఓల్గా అలెగ్జేవ్నా మిరానోవా" అనిచెప్పారు.

"ఆమె ఎక్కడ పనిచేస్తున్నది? ఏంపని చేస్తున్నది?" అని ఒకఅమ్మాయి అడిగింది.

"అది నాకెలాతెలుసు? ఆమె పని చేస్తున్నదని మాత్రమే నాకు తెలుసు. బహుశః ఇక్కడే – 24 వ నెంబరు సంస్థలో పనిచేస్తున్నట్లు విన్నాను. అంతే!" అన్నారు జవ్యలోవ్:

"ఎక్కడా మీరనేది?" వారంతా ముక్తకంఠంతో ప్రశ్నించారు.

"ఇక్కడే – మీ సంస్థలోనే!"

"కాని – మీరు చెప్పిన సంస్థపేరు. పూర్తిగావేరు!" అన్నారు ఒకరు.

"వేరా?"

"అవును – మీరు చెప్పిన సంస్థ ఇప్పుడిక్కడలేదు ... ఎప్పటి నుంచో అంటే.... చూడు, వెరా! ఆ సంస్థను ఇక్కడనుంచి మార్చింది ఎప్పుడో నీకు తెలుసుననుకుంటాను:"

వెరా అనే అమ్మాయి తనకు తెలియదన్నట్లు తల పంకించింది.

మళ్ళీ అందరూ మౌనంవహించారు. ఎక్కడివారక్కడ కూర్చున్నారు. ఎవరిపనిలో వారు నిమగ్నులైనారు. ఇక ఎవరూ ఐవ్యలోవ్ విషయం పట్టించుకోలేదు.

"కామ్రేడ్స్!" అంటూ ఐవ్యలోవ్ అక్కడున్న అందరినీ ఉద్దేశిస్తూ చెప్పడం ప్రారంభించారు. అతని కంఠస్వరంలో ఒకానొక ప్రార్థనాపూర్వకమగు నిస్సహాయత, దైన్యం గోచరిస్తున్నాయి. "దయచేసి నాకు సహాయం చెయ్యండి. నేను ఒకరిని గురించి అన్వేషిస్తున్నాను. చివరకు ఈ అడ్రెస్ సంపాదించాను. '81, కిరోవ్‌వీధి, సంస్థ – 24' – ఇది సరైనదేనా కాదా? చెప్పండి? దయచేసి చెప్పండి?" అని వేడుకున్నారు.

"ఆ సంస్థ ఇప్పుడిక్కడలేదు" అన్నది మిరొనోవా అనే పేరుగల ఆమె – "కొన్నేండ్ల క్రితం దానిని ఇక్కడనుంచి మరొక చోటికి మార్చారు" అని చెప్పింది.

"అయితే ఇప్పుడది ఎక్కడున్నట్టు?–"

దీనికి సమాధానం లేదు. మళ్ళీ అందరూ మౌనం వహించారు. చివరకు అతనికి చేరువగా ఉన్న అమ్మాయి ఇలా అన్నది. "క్షమించండి! మేము చాలా పనిలో ఉన్నాం. మాకు తీరిక లేదు. దయచేసి సిబ్బంది శాఖకు వెళ్ళి అక్కడ అడగండి – కుడిచేతివైపు – చిట్టచివర వాకిలి."

ఐవ్యలోవ్ అక్కడికి వెళ్ళారు. సిబ్బంది శాఖఉన్న గది చిన్నది. అక్కడొక వృద్ధుడు కనిపించాడు ఒక రకమైన యూనిఫారం ధరించాడు. భుజంమీద, పట్టుగుడ్డ పీలికతో పతకం ఒకటి పిన్ను పెట్టి గుచ్చి ఉన్నది. ఐవ్యలోవ్, ఆ వృద్ధునిదగ్గరికి వెళ్ళి, విషయమంతా చెప్పారు. తను ఎవరైనదీ, ఎందుకు వచ్చిందీ, మిరొనోవాను గురించి ఎందుకు అన్వేషిస్తున్నదీ, ఈ అడ్రెస్ తను ఎలా సంపాదించిందీ – అంతా వివరంగా చెప్పారు. ఆయన ప్రశ్నలమీద ప్రశ్నలు అడగడం, తను సమాధానాలు చెప్పలేకపోవడం. అనవసరంగా గొడవ, ఆలస్యం – ఇలాంటి వేవీ ఇక అవసరంలేకుండా ముందుగానే విషయ మంతా పూస గుచ్చినట్టు చెప్పారు. వృద్ధుడు మారు మాటాడకుండా అంతా విన్నాడు.

"ఇలా కూర్చోండి." అన్నారు. ఆయన చాలా నెమ్మదిగా, సౌమ్యంగా మాట్లాడారు. "మీకు ఏవిధంగానైనా సహాయపడగలమేమో చూస్తాము." అన్నారు.

ఇవ్యలోవ్, హృదయభారాన్ని దించుకుంటున్నట్టు బరువుగా నిశ్వసించి, కూచున్నాడు.

"సరే – చూడండి!" – అన్నారు వృద్ధుడు ఏమాత్రం తొణకకుండా ప్రశాంతంగా మాట్లాడారు. "మీకు అందిన సమాచారాన్ని బట్టి ఆ అమ్మాయి 'ఎన్ II – 24' లో పనిచేస్తున్నట్టు తెలిసింది. ఏమైనా ఆ సంస్థ ఇప్పు డిక్కడ లేదు. మా సంస్థ కూడా 'ఎన్ II' యే. మేము కూడా 'ఎన్ II' లోనే పనిచేస్తున్నాం. కానీ మా సంస్థ, మేమూ వేరు. మాది మరొక 'ఎన్ II' సంస్థ. అంటే మీకు అర్థమైనదను కుంటాను. సంస్థ అదే కాని, అయినా ఆ సంస్థకూ, మా సంస్థకూ భేదం ఉన్నది." – ఇలా అని వృద్ధుడు చిరునవ్వు నవ్వాడు.

"నాకు అంతా అర్థమైంది!" అన్నాడు ఇవ్యలోవ్. అతని కంఠస్వరంలో మళ్ళీ భయం, అనుమానం ద్యోతకమవుతున్నాయి. మళ్ళీ అంతా శూన్యం తప్ప, మరేమీ లేదని అతను భావిస్తున్నట్టు అర్థమవుతున్నది. "కానీ నేను తెలుసుకోదలచింది ఒక్కటే – నాకు కావలసిన 'ఎన్ II' సంస్థ ఇప్పు డెక్కడ ఉన్నది. – అంటే మరొక 'ఎన్ II' సంస్థ అర్థమైందా మీకు?"

వృద్ధుడు శిరఃకంపన చేశాడు.

"మీరు అనేక సంవత్సరాలు సైన్యంలో పనిచేసినట్టు చెపుతున్నారు. అలాంటప్పుడు మీరు కూడా ఈ ప్రశ్న లడిగితే ఎలా చెప్పండి?" అన్నాడు. ఆయన మాటలు మనస్సుకు కొంచెం కష్టం కలిగిన ధోరణిలో ఉన్నాయి.

"ఇవ్యలోవ్ చివాలున లేచి నిలుచున్నాడు.

"మీరు చెప్పదలచింది ఇంతేనా? .... ఇంతేనా?" అన్నాడు, కోపంగా. "కాదు. అది కాదు. మీకు నేను ఏదో విధంగా తోడ్పడడానికి వీలున్నదేమో చూస్తాను."

ఇలా అని వృద్ధుడు టెలిఫోన్ తీసుకుని ఎవరికో ఫోన్ చేశాడు.

"ఆర్సెంటీ పావలొవిచ్?... ఆఁ! నేనే మాట్లాడేది. మీ కొక మాట వెంటనే మా ఆఫీసుకు రాగలరా?....ఆఁ!....మరోపదినిమిషాల్లో ఉపాహారాల వేళ అవుతుందిగా.... ఆఁ! అలా వెడుతూ ఒక్కసారి ఇక్కడికివచ్చివెళ్ళండి. అవును... అవసరం...."—

ఫోన్‌లో మాట్లాడి 'రిసీవర్' పెట్టేశాడు. "నేనిప్పుడు మాట్లాడింది ఆర్సెంటీ పావలొవిచ్ సొకొలోవ్‌తో. ఆయన ఒక 'లేబొరేటరీ'కి ప్రధానాధికారి. చాలా మంచివాడు. గొప్ప 'సైంటిస్టు'" అనిచెప్పాడు.

"కానీ ఆయన నాకేవిధంగా సహాయం చేయగలరు?" అని అడిగాడు ఐవ్యలోవ్.

"అదే చూద్దాం. ఆయన ఏం చెపుతాడో చూద్దాం!"– అన్నాడు వృద్ధుడు. ఆయన ముఖంలో మళ్ళీ ఒకసారి ఒక చిరునవ్వు మొలకెత్తింది. "బహుశః ఆయన ఆసంస్థలో పనిచేసివుండవచ్చు. బహుశః.."–

ఇంతలో ఒక వ్యక్తి అక్కడికి వచ్చాడు. వయస్సు మళ్ళినవాడే. కొంచెం పొట్టిగా వున్నాడు, నీలిరంగు 'సూట్' వేసుకున్నాడు. ఆయనను వాకిట్లోచూడగానే వృద్ధుడు కొంచెంలేచి "రండి! రండి! రండి ఆర్సెంటీ పావలోవిచ్!" అంటూ సగౌరవంగా ఆహ్వానించాడు.... తరవాత ఐవ్యలోవ్‌ను చూపిస్తూ – "ఈ కామ్రేడ్ మిమ్మల్ని కలుసుకోవాలని ఆతృత పడుతున్నాడు"– అన్నాడు.

కొత్తగా వచ్చిన వ్యక్తి ఐవ్యలోవ్ ముఖంలోకి పరీక్షగా చూచాడు. ఈయనను మును పెప్పుడో కలుసుకున్నట్టున్నదే – ఎవరబ్బా? అని గుర్తు తెచ్చుకోడానికి ప్రయత్నిస్తున్నట్టు కొద్ది క్షణాలపాటు అలా చూచాడు.

"ఏమిటి చెప్పండి? ఏంకావాలి మీకు?"– అనిఅడిగాడు.

"మీరు "ఎన్ II 24"లో పని చేశారా? అని సూటిగా అసలు విషయం అడిగాడు ఐవ్యలోవ్.

"ఊఁ! అలాగే అనుకోవచ్చు."

"అయితే దయచేసి నాకొక విషయం చెప్పండి – కామ్రేడ్ మిరోనోవా మీకు గుర్తున్నదా? ఓల్గా అలెగ్జేవ్‌నా మిరొనోవా?"

"ఆరిభగవంతుడా? లేకేం? గుర్తున్నది!" అన్నాడు సొకొలోవ్.

జవ్యలోవ్‌కు దిమ్మతిరిగి పోతున్నట్టు అనిపించింది - సొకొలోవ్‌కు ఆవిడ తెలుసు; సొకొలోవ్‌కు ఆవిడ తెలుసు! ఇన్నాళ్ళు తను విఫలమైన అన్వేషణ సాగించాడు యుద్ధం ముగిసిన తరువాత ఓల్గాను చూచానని చెప్పిన మొట్టమొదటి మనిషి ఈయనే! ఎన్నిచోట్ల తిరిగినా, ఎంత మందినడిగినా ఈమాట చెప్పినవారు ఇంతవరకూ ఒక్కరూ లేరు ఇప్పుడీ అమృతంవంటి మాటవిని జవ్యలోవ్ తట్టుకోలేక పోతున్నాడు. అతని మనస్సు స్వాధీనంలో లేదు. అవును. అంతా సత్యం." ఇది నోరు-వాయిలేని ఫొటో కాదు; ఊపిరిలేని రెండుపంక్తుల ఉత్తరంముక్కా కాదు. ఒక మనిషి - జీవించి ఉన్న ఒక మనిషి తను ఓల్గాను చూచానని, ఆవిడ బ్రతికే ఉన్నదని చెపుతున్నాడు. మరి, ఇంతకంటె సత్యం ఏమున్నది?

సొకొలోవ్‌తో కరస్పర్శచేస్తున్న జవ్యలోవ్, తన బలం కొద్దీ ఆయన చెయ్యిపట్టుకుని ఊపాడు. "మీకావిడ తెలుసు; మీకావిడ తెలుసు; మీకావిడ తెలుసు!" అని పదే పదే అన్నాడు.

తీవ్రమైన అతని ఉద్విగ్న పరిస్థితి చూస్తేనే అతను ఎంతగా ఆరాటపడుతున్నాడో సొకొలోవ్‌కు అవగతం అయింది.

"ఏమిటీ ఆవిడకేమైనా అయిందా? అశుభమేమీ జరగలేదుకదా? ఆవిడ క్షేమంగా ఉన్నదా?" అని ఆందోళనతో అడిగాడు సొకొలోవ్.

"అవును, అవును, అవును! అంతా సవ్యంగానే ఉన్నది! అంతా సవ్యంగానే ఉన్నది! చివరకు ఆవిడ సమాచారం నాకు తెలిసింది. క్షేమంగా ఉన్నది. నిజం. మనం ఇప్పుడే ఆవిడ దగ్గరికి వెళదాం పదండి! ఈ క్షణంలోనే వెళదాం, పదండి! ఊఁ! ఇక ఆలస్యం చేయవద్దు." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"కానీ ఎక్కడికి వెళ్ళడం?" - సొకొలోవ్, కలవర పడుతూ అడిగాడు.

జవ్యలోవ్ ఇప్పుడు ఆయన చెయ్యి విడిచిపెట్టాడు. 'ఏమిటి ఈయన అంటున్నది?' - అనుకున్నాడు తనలో.

"ఆవిడ లెనిన్‌గ్రాడ్‌లోనే ఉన్నదా? తిరిగి ఇక్కడికి వచ్చిందా? ఆవిడ ఎక్కడ ఉంటున్నదో అడ్రెస్ తెలుసునా మీకు?" అని సొకొలోవ్, వెంట వెంట ప్రశ్నలు వేశాడు.

"ఆవిడ అడ్రెసా?" అన్నాడు జవ్యలోవ్ మళ్ళీ తను గభాలున వెళ్ళి ఏదో గోడకు కొట్టుకున్నట్టు అనిపించింది అతనికి – "అంటే ఆవిడ ఎక్కడ వుంటున్నదీ మీకు తెలియదా?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్. అతను మళ్ళీ ఒక్కసారిగా క్రుంగిపోయాడు.

"అవును – నాకు తెలియదు" అని చెప్పాడు సొకొలోవ్. "రెండేండ్లయింది నేనావిడను చూడక – కాదు. దాదాపు మూడేండ్లు.... కానీ క్షమించండి! ఇంతకూ మీరెవరు?" అని మళ్ళీ గాభరా పడుతూ అడిగాడు.

జవ్యలోవ్ మాట్లాడలేదు. పూర్తిగా క్రుంగిపోయి దిగాలుపడి నిలుచున్నాడు.

అంతట వృద్ధుడు శోక్యం కలిగించుకుని ఇలా చెప్పాడు:

"యుద్ధం ముగిసిన తరవాత కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్, మిరొనోవాను చూడలేదట. ఆవిడ యుద్ధరంగంలో పోరాడుతూ మరణించినదని అనుకున్నాట్ట. కానీ ఇప్పుడు జీవించివున్నట్టు తెలిసింది, ఆ అమ్మాయికోసం అంతటా గాలిస్తున్నాడు...."

"ఓహో, అలాగా!" అన్నాడు సొకొలోవ్ – ఇలా అని జవ్యలోవ్ వంక తిరిగాడు.

"అయితే యుద్ధం అయిపోయిన తరవాత మీరు ఆ అమ్మాయిని చూడనేలేదా? ఒక్కసారికూడా?" – అని అడిగాడు.

"అవును – ఒక్కసారికూడా చూడలేదు." అని నెమ్మదిగా సమాధానం చెప్పాడు జవ్యలోవ్.

"సరే. అయితే నాతో రండి – నాకు తెలిసినదంతా చెపుతాను." అంటూ సొకొలోవ్, జవ్యలోవ్ భుజాన్ని మెల్లగా స్పృశించాడు.

వారు ఇరువురూ అవతలికి వెళ్ళారు. సొకొలోవ్ చెప్పసాగాడు:

"ఎనిమిదేండ్ల క్రితం నేను మొదటి సారిగా ఓల్గా మిరొనోవాను కలుసుకున్నాను. నాకు తెలిసిన సేనాని ఒకాయన నాకు ఫోన్ చేశాడు. అత్యంత సమర్థురాలైన ఒక అమ్మాయి ఉన్నది. 'కెమిస్టుగా' శిక్షణ పొందింది. లోగడ చాలా జాగ్రత్తగా, సమర్థతతో పని చేసింది. అందుకు దాఖలాగా బోలెడంత 'రికార్డు' ఉన్నది. కనుక ఆ అమ్మాయిని పనిలో

పెట్టుకుంటే మీకెంతో ఉపయోగం ఉంటుంది-అని చెప్పారు. ఆ అమ్మాయి యోగ్యతల గురించి ఆయన అంతగా చెప్పడానికి కారణం ఏమిటంటే ఈ భవనంలో ఇంతకు ముందున్న సంస్థ ఒక ప్రత్యేకమైన సంస్థ. అంటే ఈ సంస్థ తాలూకు మర్మాలన్నీ నేను మీకు చెపుతున్నా ననుకోకండి-నేను చెపుతున్న ఈ సంస్థను మానుంచి వేరు చేశారు. కొన్నేండ్ల క్రితం మరెక్కడికో తరలించారు. ఆ సంస్థ ఈ నాటికీ ఇంకా ఉన్నదో, ఉంటే ఎక్కడ ఉన్నదో నాకు కూడా తెలియదు....అసలు విషయం ఒక్క-ముక్కలో చెప్పాలంటే, విమానాలలో ఉపయోగించే ఇంధనాన్ని గురించి మేము పరిశోధనలు జరుపుతూ వచ్చాం ...

"ఆ విధంగా ఆ అమ్మాయి నా దగ్గరికి వచ్చింది. ఆనాటి సంగతి ఇప్పటికీ నాకు కళ్ళకు కట్టినట్టు జ్ఞాపకం ఉన్నది. ఆ అమ్మాయి బక్క-పలచగా ఉన్నది. సాధారణమైన దుస్తులు ధరించింది. వైమానికులు ఉపయోగించే ఒక చిన్న సంచీ చంకకు తగిలించుకున్నది. ఆ సంచీలో నుంచి, ఉద్యోగం కోసం వ్రాయించి తెచ్చుకున్న ఉత్తరం తీసి ఇచ్చింది. అది చదివాను : 'రసాయనిక సాంకేతిక విద్యాలయంలోని ఇంధనం శాఖలో చదివి పట్టభద్రురాలైన మిరానో వాటల్గా అలెగ్జీవ్నాను ఇందుమూలంగా ..' ఇలా ఏదో వ్రాసివున్నది ఆ పత్రంలో.

"మామూలు ఆచారం ప్రకారం నేనా అమ్మాయిని కొన్ని ప్రశ్నలు అడిగాను."

'అయితే నీకు రసాయన పరిశ్రమలో పనిచేయాలని వున్నదా ?'-

"ఆవిడ అవునన్నట్టు తల ఊపింది."

'రసాయన శాస్త్రం అంటే నీకు అభిమానమా ?'

'నేను ఆ శాస్త్రం అధ్యయనం చేశాను' అన్నది ఆ అమ్మాయి, ఏదో నిర్లిప్తంగా.

'రసాయన శాస్త్రంలో నిన్ను అత్యధికంగా ఆకర్షించే విషయం ఏమిటి ?'

'అది ఫలానా అని ఖచ్చితంగా చెప్పలేను

"నిజం చెప్పాలంటే ఆ అమ్మాయి సమాధానాలు నాకు అంతగా సంతృప్తి కల్గించలేదు. తను ఏ ఉద్యోగానికైతే వచ్చిందో ఆ వుద్యోగం

పట్ల తనకు ఆసక్తి వున్నట్టు కనీసం నటించనైనా నటించాలి. అలాంటి దేమీ లేకపోగా ఆ అమ్మాయి, ఏదో నిర్లిప్తంగా, పట్టనట్లు సమాధానాలు చెప్పింది.

"ఏశాఖలో పని చేయడం నీకిష్టం?" అని అడిగాను మళ్ళీ.

'మీఇష్టం-ఎందులో పనిచేయమంటే అందులో పనిచేస్తాను.' అన్నదా అమ్మాయి.

"నాదృష్టి ఆవిడ చంకన వున్న వైమానికుల సంచీమీద పడింది.

'వైమానిక శాఖలో పనిచేస్తావా? చాలా సాహసంతో కూడిన పని!' అన్నాను.

'ఏమిటి మీరనేది?' - అన్నదా అమ్మాయి, ఛెళ్ళున కొడితే చురుక్కుమన్నట్టు సమాధానం చెప్పింది. ఒక్కసారిగా ఆవిడముఖం ప్రజ్వలితమైంది. వెంటనే నేనుగ్రహించాను. ఆ అమ్మాయి ఆయువు పట్టుమీద దెబ్బకొట్టానని నాకు తెలిసింది. నిజానికి నాతో మాట్లాడిన సేనాని ఆ అమ్మాయి యుద్ధరంగంలో అగ్రశ్రేణి స్థావరంలోఉండి పోరాడినదని చెప్పారు. కానీ ఆవిడ వైమానికదళంలో పనిచేసినదని నాకు తట్టలేదు.

"సరే - నీ విక్కడ విమానాలు నడపవలసిన పనిలేదు. కానీ విమానయానంతో నీకు ప్రత్యక్షసంబంధం ఉంటుంది. అన్నట్టు యుద్ధంలో నీవు విమానాలు నడిపావా?" - అని మళ్ళీ అడిగాను.

"నడిపాను." అన్నదా అమ్మాయి.

'ఏ విమానాలు?'

'ఇల్స్' విమానాలు శత్రువులతో పోరాడిన ఒక బాంబర్ విమాన దళంలో ఉండి పని చేశాను.'

'బాగున్నది!' అన్నాను నేను.

"విమానాశ్రయం ఎలా ఉంటుందో ఆ అమ్మాయికి చూపుదామను కున్నాను. ప్రయోగం జరిగే లేబొరేటరీలోకి ఆవిడను తీసుకుని వెళ్ళాను. ఆవిడ లోపల అడుగుపెట్టి, ఒక చోట అలాగే నిలుచుండిపోయింది. పెద్ద పెద్ద 'మోటార్ల' వంక చూస్తూ, ఏదో మంత్ర ముగ్ధురాలైనట్లు నిలుచుండిపోయింది. లేబొరేటరీలో దృశ్యం ఆ అమ్మాయిని ఆకర్షించింది. రకరకాల గాజుగొట్టాలు, రంగు రంగుల దీపాలు, వాటంతట

అవే పనిచేసే యాంత్రికమైన ఏర్పాట్లు, హోయ్‌మంటూ పని చేస్తున్న యంత్రాల ధ్వనులు.... ఓహ్! ఒక అద్భుత దృశ్యం అది! ఒక్క ముక్కలో చెప్పాలంటే విమానం లోపల ఎలా ఉంటుందో అలా ఉన్నది అక్కడ ... క్షమించండి ఇంతకూ మీరేం పని చేస్తుంటారు?"

నేనొక పైలట్‌ను!"

"ఓహో! అలాగా! అయితే ఇక మీకు ఆ విషయాలన్నీ వేరుగా చెప్పవలసిన పని లేదనుకుంటాను" అన్నారు పొకొలోవ్, ఇంచుక చకితుడై - "ఆరోజులలో విమాన యానంలో అనేక కొత్త కొత్త మార్పులు ప్రవేశపెట్టారు. మీకు జ్ఞాపకమే ననుకుంటాను కొత్తరకం జెట్ విమానాలు వచ్చాయి. ఏమైనా మిరొనోవాకు ఒక విషయం స్పష్టం చేశాను 'ఇల్స్' విమానాల కాలం గతించినదని, ఇక ఇది జెట్ విమానాల యుగమని ఆ పిల్లకు చెప్పాను. మాస్కో నుండి వ్లాడివోస్టక్‌కు ప్రయాణం కొన్ని గంటలు పడుతుందని, విమానాలలో దూరప్రయాణాలు సాగించటానికి, వాటిని మరింత ఎత్తున, మరింత వేగంగా నడిపించడానికి, విమానాలలో కొత్త ఇంధనాన్ని వాడవలసిన అవసరం ఉన్నదని వివరించాను. ఇలా చెపుతున్నప్పుడు ఆ అమ్మాయి వైఖరి ఎలా ఉంటుందో అని జాగ్రత్తగా కనిపెట్టాను కూడా. ఇది విని ఓల్గామిరొనోవా చూస్తూ వుండగానే మారిపోయింది. అప్పటిదాకా మామూలుగావున్న ఓల్గా, అప్పుడొక కొత్త మనిషిలా చూపట్టింది. ఆవిడ చెక్కిళ్ళు ఎర్రవారాయి. కళ్ళు విస్ఫారిత ప్రజ్వలితమైనాయి. ఈ నూతన బాధ్యతను మనం స్వీకరించవలసిందే - అన్న దృఢసంకల్పం ఆ అమ్మాయిలో నాకు గోచరించింది. ఈ పిల్లలో ఏదో నివురు కప్పిననిప్పు అంతర్నిహితమై వున్నదనుకున్నాను. దానిని ప్రజ్వలితం చేయాలని నిశ్చయించుకున్నాను. విమానాలలో వాడే ఇంధనం విషయంలో మనం కొత్తకొత్త పరిశోధనలు చేసి గొప్ప మార్పులు అద్భుతమైన పరిణామాలు తీసుకుని రావాలని చెప్పాను. ఈ శాస్త్రంలో ప్రవేశం, ఈ పనిపట్ల అభిరుచి కలవారు ఈనాడు ఎందరో అవసరమని అన్నాను.... చూడండి! ఆమెతో నేను మొదటిసారి మాట్లాడడం అదే! అయినప్పటికీ ఆవిడ తత్వం నాకు అర్థమైంది. అలాంటివారిని నేను తరచు కలుసుకుంటూనే వచ్చాను. జీవితంలో ఒక

లక్ష్యం, ఒక ప్రయోజనం సాధించ సంకల్పించుకున్న మనుష్యులువారు. అవును. ఏదో ఒకదానిపై కేవలం విశ్వాసం పెట్టుకోడం కాదు. ఒక స్పష్టమైన లక్ష్యాన్ని అన్వేషించాలి; తత్సాధనకే జీవితం అంకితం చెయ్యాలి. కష్టాలు, నష్టాలు ఎన్ని వచ్చినా ఫరవాలేదు. లక్ష్యం అనేది ఉంటే, జీవించవచ్చు. అలాంటివారు ఎన్ని అవరోధాలనైనా ప్రతిఘటించి నిలువగలరు. శీతవాతతపాదులు, క్షుత్పిపాసలు దిగుళ్లు – విచారాలు – ఇవేవీ వారు లెక్కచేయరు. ఇలాంటి కష్టాలకు వారు బెదిరిపోరు. కానీ లక్ష్యం అనేది లేనప్పుడు సర్వం కోలుపోయినట్లే. అలాంటి వారికి ఈ లోకమంతా శూన్యం. జీవితమంతా నిరాశ. చిన్న చిరుగాలి తాకిడికేవారు కుప్పకూలిపోతారు! ఇంకా కొందరున్నారు, జీవితంలో ఒక పెద్ద అఘాతానికి గురి అయితే చాలు; వారి మనస్థితి అదోకవిధంగా తయారవుతుంది. వారు అలాగే జీవిస్తూఉంటారు, కానీ వారు బ్రతికి వున్నవారిక్రింద లెక్కకాదు; చచ్చినవారిక్రిందా లెక్కకాదు! అదీ వారిస్థితి... కానీ ఓల్గాలాంటి వ్యక్తులు ఒక లక్ష్యం కోసమే జీవిస్తారు, ఒక లక్ష్యం కోసమే మరణిస్తారు. అవును. లక్ష్యసాధనలోనే వారు ఆత్మార్పణ కావిస్తారు.... సరే. లేబొరేటరీలో ప్రయోగాలు చేసే బృందంలో ఓల్గాను చేర్చుకున్నాను. విమానాలలో వాడే ఇంధనంలోని భౌతిక ధర్మాలను ప్రయోగం ద్వారా కనిపెట్టి నిర్ణయించడం వారి పని. ఆ అమ్మాయి ఈ పనిలో చేరి కృషి చేయడం ప్రారంభించింది. రెండు మాసాలలోనే ఆ అమ్మాయి అసాధారణమైన ప్రజ్ఞచూపింది. అందరి మన్ననలను పొందింది. అక్కడా అమ్మాయి పేరు ప్రసిద్ధమైపోయింది. ఆ పిల్లపై నేను కొండంత ఆశ పెట్టుకున్నానంటే నమ్మండి.... చూడండి; నా లేబొరేటరీలో అద్భుతమైన పనివారు వున్నారు. గొప్ప ప్రతిభావంతులున్నారు, నిపుణులున్నారు. నాకిప్పుడు అరవై ఏండ్లు. నా జీవితంలో ఇలాంటి అద్భుతమైన పనివారిని ఎందరిని చూచానోలెక్కలేదు..."

ఇలాచెప్పి సొకొలోవ్ కొంచమాగి మళ్ళీ చెప్పడంప్రారంభించాడు:

ఓల్గాపై ఎంతో నమ్మకం పెట్టుకున్నాను. నాకు సహాయురాలుగా నాస్వంత మనిషిగా భావించుకున్నాను. కొందరు ప్రతిభ, నీతి – నిజాయి

తీలు ఉండికూడా; దురహంకారాన్ని ప్రదర్శిస్తారు. గొప్పలు చెప్పుకుంటారు ఎక్కడలేని ఆర్భాటంచేస్తారు. పటాటోపంతో వ్యవహరిస్తారు కానీ ఓల్గా ఎప్పుడూ నిరాడంబరంగా ప్రవర్తిస్తూ వచ్చింది తన ప్రతిభా విశేషాలను కాని, తన ఘనకార్యాలను కాని వెల్లడించు కోడానికి ఏనాడూ ప్రయత్నించ లేదు. చూడండి! ఆ తరుణంలో మా సంస్థలో ఉద్రిక్త వాతావరణం నెలకొని ఉన్నది వైమానిక దళంలో పనిచేసిన మీకు — ఈ విషయమై వేరుగా వివరించి చెప్పవలసిన పని లేదను కుంటాను. మేము ఎన్నెన్నో రహస్య పరిశోధనలు చేస్తున్నాం.

అగ్రశ్రేణికి చెందిన రహస్యాలు. ఈ రహస్యాలు ఏమాత్రం బయటికి పొక్కడానికి వీలు లేదు. కత్తిమీద సాములా వున్నది మా పని. అయితే యిటువంటి బాధ్యతాయుతమైన కార్యంలో నిమగ్నమై వుండడం కాదు ఉద్రిక్తతకు కారణం. సర్వత్రా ఉద్రిక్త వాతావరణం అలుముకోవడానికి కారణం వేరే వున్నది. మమ్మల్ని ఎవరో అహోరాత్రాలు ఒక కంట కనిపెడుతున్నారని, తుచ్ఛమైన అనుమానాలతో, సంశయాలతో ఎవరో మాపై నిఘావుంచారని మేముభావించుకుంటూ వచ్చాం. అనుక్షణం వెయ్యికళ్ళు మమ్మల్ని కనిపెట్టుతూ వున్నాయి. ఒక్క క్షణం కనుక మాపై అలాంటి నిఘా లేకపోతే మేము ప్రభుత్వ రహస్యాలన్నీ బయట పెట్టుతామేమోనని ఆ కళ్ళు మమ్మల్ని గుచ్చిగుచ్చి చూస్తూ వున్నట్లు మేము భావించుకుంటూవచ్చాం. ఉద్రిక్తవాతావరణానికి అదేకారణం.... చూడండి! ఇప్పుడీ విషయాలు మాట్లాడడం చాలా సులభంగానే కనిపిస్తుంది. కానీ అనాడు మేంపొందిన యాతన ఇంత అంత కాదు. అయితే అట్టి పరిస్థితులలో కూడా, అట్టి వాతావరణంలో కూడా ఓల్గా ఎప్పుడూ నవ్వుతూ, ఉల్లాసంగా వుంటూ వచ్చింది. అయితే లేబొరేటరీ ప్రధానాధికారిగా ఒక విషయం నాకు తెలుసు. సిబ్బందిశాఖలో వుండేవారితో అది తకు సరిపడేదికాదు. ఆ అమ్మాయిమీద ఏవైనా అభాండాలు వేయడానికి వారికి ఆధారం దొరకలేదు. అవునుమరి. ఆ పిల్ల యుద్ధంలో పనిచేసింది. పతకాలు పొందింది. యోగ్యతాపత్రాలు, మంచి 'రికార్డు' పొందింది. అలాంటి ఆమెను లొంగదీసుకోడం వారికి సాధ్యంకాలేదు. అయినా ఒకనాడు నేను ఓల్గాను పిలిచి అడిగాను.

'ఏమిటమ్మాయ్! వారితో ఎప్పుడూ పేచీపడుతున్నావు. దేనికి?' అని అడిగాను.

'ఏమీలేదంకుల్ - అది 'బీర్‌కు సంబంధించిన చలోక్తి!' అని ఆ అమ్మాయి సమాధానం చెప్పింది.

"ఆ చలోక్తి ఏమిటో ఇప్పుడు అందరికీ తెలిసిందే - ఒకసారి ఎప్పుడో యుద్ధంలో ఒక సేనాని అర్థంలేని పిచ్చిమాట ఏదో మాట్లాడాడట. అతని క్రిందిఉద్యోగులంతా, అదేదో పెద్దసైనిక రహస్యం అయినట్లు ఒకరితో ఒకరు గుసగుసలాడారట. ఇంతాచేస్తే చివరకు అదొకగమ్మత్తు తప్ప మరేమీకాదని తేలింది. సేనాని చిత్తుగా బీర్‌తాగి ఆమైకంలో ఏదో అన్నాడు. అంతకుతప్ప అందులో రహస్యములేదు పాడులేదు!.... .... సిబ్బంది కొత్తవారు తనను పిలిచి ఏవో పెద్దరహస్యాలు ఆచూకీ తీయడానికి అర్థంలేని ప్రశ్నలు ఎన్నెన్నో అడిగారని ఓల్గా నాకుచెప్పింది....అప్పుడు తనువారితో ఏదోగుసగుసలాడి 'బీర్‌కు సంబంధించిన చలోక్తి' కథ చెప్పానని తెలియజేసింది.

'ఇక అదిపోనివ్వు ఓల్గా! వారితోనీవు అనవసరంగా గొడవ పడకు!' అనినేను ఓల్గాకు సలహా ఇచ్చాను.

అప్పుడా అమ్మాయి 'ఏం చేయ మంటారు? తప్పదు మరి. మీ యింట్లో ఏదైనా ఒక అమూల్యమైన నిధి ఉంటుందనుకోండి. అది మీరు కోల్పోతే, మీ జీవితం మునిగిపోయినట్లే. అలాంటి పరిస్థితిలో ఆ నిధిని మీరు ఒక షరాబు దగ్గరికి తీసుకుని వెళ్ళి అతనికి విక్రయించడానికి వీలు లేకుండా ఎవరో మిమ్మల్ని ఒక కంట కనిపెడుతున్నట్లు అకస్మాత్తుగా మీకు తెలుస్తుందనుకోండి. అప్పుడు ఏమనిపిస్తుంది మీకు?' - అన్నది.

"మరొక సంఘటనను గురించి చెపుతాను వినండి!" అంటూ సొకొలోవ్ ఇంకా ఇలా చెప్పసాగాడు:

"చూడండి! ఇక్కడి పరిస్థితులకు, ఇబ్బందులకు నేనొక్కడనే బాధ్యుడను కాను - అయినప్పటికీ అత్యంత క్లిష్ట పరిస్థితిలో ఓల్గా నన్ను కాపాడడానికి సంసిద్ధురాలైంది. ఆ కథంతా మీకు చెపుతాను వినండి - 1952లో జరిగిన సంగతి అది-పృథక్కరించి సారాంశం చెప్పవలసినదిగా ఒక రకమైన కొత్త ఇంధనం ఓల్గాకు అప్పగించాం. పరిశోధనా

సంస్థలో అందరూ దాని ఫలితాలకోసం నిరీక్షిస్తూ ఉన్నారు ఫలితాలు అనుకూలంగా ఉంటే, ఆ ఇంధనాన్ని పరీక్షార్థం ఒక విమానంలో ఉపయోగించి దానిని నడిపించి చూడవలసి ఉన్నది. మరి ఇందుకు గాను ఏదో ఒక విమానాశ్రయంలో ఒక విమానం సిద్ధంగా వున్నదని కూడా అందరికీ తెలుసు. పృథక్కరించి చూచినపిదప ఈ ఇంధనం అద్భుతమైనదనీ, శ్రేష్టమైనదని ఓల్గా నిర్ణయంచేసి చెప్పింది. తరవాత మేము ఆరకం ఇంధనాన్ని భారీ ఎత్తున తయారుచేసి దానిని విమానాశ్రయానికి పంపించాము."

ఇలాచెపుతూ సొకొలోవ్ అంతకంతకూ ఉద్రిక్తుడైనాడు. ఆందోళన చెందాడు. ఒక్క క్షణం ఆగి తన్నుతాను నిభాయించుకొని పిదప మళ్ళి చెప్పడం మొదలు పెట్టాడు.

"ఆనాటి సంఘటన నేటికీ నాకు కళ్ళకుకట్టినట్లు జ్ఞాపకం ఉన్నది. అది 1952 శిశిర ఋతువులో ఒకనాడు. ఫెళ ఫెళ ఎండ కాస్తున్నది. పరీక్షార్థం కొత్త ఇంధనాన్ని ఉపయోగించి విమానాన్ని నడిపే కార్యక్రమం ఆనాడు ఉదయం 10 గంటలకు ఏర్పాటు చేయబడినదని మా అందరికీ తెలుసు – ఏ విమానాశ్రయమో మాకు తెలియదు కాని, ఒక విమానాశ్రయం నుండి సరిగ్గా పది గంటలకు మేము తయారుచేసిన కొత్తఇంధనం నింపుకుని ఒక విమానంబయలుదేరనున్నది. పరీక్షఫలితం తెలిసిన మరు క్షణంలోనే లేబొరేటరీకి టెలిఫోన్ చేస్తారని మా సంస్థ డైరెక్టరు చెప్పారు. ఏం జరుగుతుందోనని ఆతృతతో మేమంతా ఎదురుచూస్తూ ఉన్నాం. నిజానికి మాకు ప్రాణంలో ప్రాణం లేదు. గుండెలు దడదడ కొట్టుకుంటున్నాయి. ఓల్గామాత్రం నిబ్బరంగా ఉన్నది. 'మరేం భయం లేదు. అంతా సవ్యంగానే జరిగిపోతుంది. ఇంధనం అద్భుతమైనది.' అన్నదిఓల్గా. ఉదయం 11 గంటలైంది. ఫోన్‌రాలేదు. పదకొండున్నర అయింది. ఊహుఁ! అప్పటికీ సమాచారం లేదు. ఇక ఉండబట్టలేక నేనే డైరెక్టర్‌కు ఫోన్‌చేశాను. ఆయన కార్యదర్శి ఫోన్‌లో సమాధానం చెప్పింది. ఆయన విమానాశ్రయానికి వెళ్లారని, వాళ్ళు కబురుపెట్టారని చెప్పింది. తరవాతపన్నెండుగంటలైంది. అప్పటికీవిషయం తెలియలేదు. పన్నెండున్నర గంటలకు ఫోన్‌మ్రోగింది

చున్న తక్షణం రావలసినదిగా డైరెక్టర్ కోరాడు. ఏమిటి? ఏం జరిగింది? అని నేను ఫోన్‌లోనే అడిగాను. దానికి ఆయన సమాధానం చెప్పలేదు. నేను పరుగెత్తుకుంటూ పై అంతస్థులో ఉన్న ఆయన కార్యాలయానికి వెళ్ళాను. ముందరి గదిలోనే వారు నా కోసం వేచిఉన్నారు. వారు ఇద్దరు ....ఇక ఇప్పుడు నేను మీకు చెప్పబోతున్న విషయం అప్పుడు నాకు తెలియదు. ఆ తరవాత చాలాకాలానికి తెలిసింది ....

"దర్యాప్తు చేసే అధికారి ఓల్గాను పిలిపించాడు. 'నీవు పరిశోధించి శ్రేష్ఠమైనదని తేల్చిన ఇంధనంతో బయలుదేరిన విమానం, బయలుదేరిన మూడు నిముషాలలోనే భగ్గున మండిపోయి ధ్వంసమై పోయింది!' అన్నాడతను. ఆమెతో - 'విమానం నడుపుతున్న పైలట్ మరణించాడు. ఇంధనంపై నివేదిక అందజేసింది నీవే. ఇదిగో - ఆ పత్రం ఇక్కడేవున్నది. మీ సంస్థకు చెందిన భద్రతా వ్యవహారాల శాఖవారు మీ నిర్ణయంవల్లనే ఈ ప్రమాదం వాటిల్లినదని అంటున్నారు. నిన్ను ఇప్పుడు ఇక్కడ ఉన్నపళంగా అరెస్టుచేయడం నా విధి. కానీ నీమీద నాకు నమ్మకంవున్నది. నీకు ఎన్నో యోగ్యతాపత్రాలు, సత్ప్రవర్తన కలదానివని ఋజువుచేసే రికార్డు చాలవున్నది. కనుక నీవు విద్రోహచర్యకు ఒడిగట్టడానికి వీలులేదు. నిన్ను ఎవరో వక్రమార్గం పట్టించారు. ఎవరా మనిషి? చెప్పు?' - అన్నాడు.

"తన నెవరూ తప్పుత్రోవ పెట్టలేదని ఓల్గా, అధికారికి చెప్పింది. ఇంధనం విషయంలో తననిర్ణయాలు సరియైనవేనని ఇప్పటికీ తాను విశ్వసిస్తున్నట్లు తెలియజేసింది.

అయినా దర్యాప్తు చేసే అధికారి ఒప్పుకోలేదు. 'నీ నిర్ణయాలు సరియైనవే కావచ్చు. కానీ పరీక్ష కోసం నీకు ఇచ్చిన ఇంధనం బహు కొద్ది మొత్తం. అది దోష రహితంగానే ఉండవచ్చు. కానీ విమానాశ్రయానికి పంపిన ఇంధనం బోలెడంత. అదంతా శ్రేష్ఠమైనదేనని నీవు ఎలా హామీ యివ్వగలవు? కనుక ఏదో విద్రోహ హస్తం యిందులో వున్నది. అందులో సందేహం లేదు. ఇది స్పష్టంగా కనిపిస్తున్న విషయం - దీని ఫలితంగా విమానం నిప్పంటుకుని భస్మీపటలమై పోయింది. అన్యాయంగా పైలట్ దుర్మరణం పొందాడు. అతను

వైమానిక దళంలో మాజీ అధికారి. తల్లి, భార్య, రెండేండ్ల పసిబిడ్డ ఉన్నారు. వాళ్ళ గతి ఏం కాను?' అన్నాడతను.

"అధికారి ఆ అమ్మాయిని అంతంత మాత్రానికి వదిలిపెట్టలేదు. రకరకాలుగా ప్రశ్నలువేసి వేధించాడు. ఏదో జరిగినట్లు ఆ పిల్లచేత ఒప్పించాలని విశ్వప్రయత్నం చేశాడు. ఈ ప్రమాదంలో మరణించిన పైలట్ కుటుంబం ఎంతటి దురవస్థ పాలవుతున్నదో ఆ పిల్ల మనస్సు ద్రవీభూత మగునట్లు వర్ణించి చెప్పారు. యుద్ధంలో ఆ అమ్మాయి పనిచేసిన రంగం లోనే ఆ పైలట్ కూడా పనిచేశాడని చెప్పారు....

"కానీ ఓల్గా మళ్ళీ అదేవిధంగా సమాధానం చెప్పింది. తన నిర్ణయాలు సరియైనవేనని, తక్కువ ఇంధనం యావత్తూ తయారుచేయడంలో సాంకేతిక సంబంధమగు పద్ధతులను, విధానాలను ఏవిధంగాను ఉల్లంఘించడం జరగలేదని, యిందులో కుట్రకాని, విద్రోహ చర్యకాని లేదని స్పష్టంగా తెలియజేసింది.

"అంతట అధికారి మళ్ళీ ఆమెను ప్రశ్నించారు " ఇంధనాన్ని నీవు ఒకసారి పరీక్షించావు. బాగానేవున్నది. కానీ ఫలితాల విషయంలో నీవొక నిర్ణయానికి రాలేకపోయినట్లయితే అప్పుడు ఏం చేసేదానివి?" అని అడిగాడు.

'రెండోసారి పరీక్షించాలని చెప్పిఉండేదాన్ని' - అన్నది ఓల్గా.

'ఆ విషయం వ్రాత మూలకంగా కోరేదానివా?' అని మళ్ళీ ప్రశ్నించారు అధికారి.

'వ్రాతంతో పనేమున్నది?' అన్నది ఓల్గా -

'మరొకసారి పరీక్ష చేయాలని మా లేబొరేటరీ ప్రధాన అధికారితో మామూలుగానే చెప్పిఉండే దాన్ని. అప్పుడాయన మచ్చుకు మరికొంత ఇందనం పంప వలసినదిగా మిశ్రమ ఇంధనానికి సంబంధించిన బృందం వారిని ఆదేశించి ఉంచేవాళ్ళు' అని చెప్పింది.

'బహుశః అదే జరిగివుండేమో! రెండవసారి పరీక్ష చేయాలని నీవు మీ ప్రధానాధికారికి చెప్పి వుండవచ్చు. కాని ఆయన రెండవసారి మచ్చుకు నీకు ఇంధనం పంపలేదు అవునా?' అన్నారు అధికారి. 'లేదు

రెండవసారి, ఇంధనం పంపమని నేను ఆయన్ని అడగలేదు. అని ఓల్గా నిబ్బరంగా చెప్పింది.

'కాదు. అడిగే ఉంటావు. ఆ విషయం ఇప్పుడు మరిచిపోయావు. మొదటిసారి పరీక్ష చేశావు. ఫలితాలను గురించి సొకొలోవ్‌కు తెలియ జేశావు. మొత్తం మీద సంతృప్తిగానే ఉన్నదని, అయినా మరొకసారి దృఢంచేసుకోవడానికి రెండవ పరీక్ష జరపవలసివావని ఆయనకు చెప్పావు నీ నిర్ణయంలో ఏ మాత్రం పొరపాటు జరిగినా ఘోర ప్రమాదానికి దారి తీస్తుందని, ఒక పైలట్ అన్యాయంగా ప్రాణాలు కోల్పోతాడని నీకు తెలుసు. కనుక నీవు రెండవసారి పరీక్ష చేస్తావని ఆయనను అడిగి ఉంటావు. మామూలు ధోరణిలోనే అడిగిఉంటావు. అదీ జరిగిన సంగతి. అవునా ?—' అని మళ్ళీ అడిగాడు అధికారి.

"లేదు, లేదు. అలా జరగనేలేదు. ఫలితాల విషయంలో నేను ఏ మాత్రం అనుమానం వ్యక్తం చేసినా రెండవ సారి పరీక్షకోసం నాకు ఇంధనం పంపి వుండేవారే. రవంత అనుమానం పొడగట్టినా, సొకొలోవ్ ముందుగానే ఎన్నో జాగ్రత్తలు తీసుకుంటారు." అని చెప్పింది ఓల్గా.

'అవును పాపం! ఆయన ఒక విద్రోహి, శత్రువుల ఏజంటు కాదు కదా మరి !' — అన్నాడు అధికారి వ్యంగ్యంగా. ఇలా అని ఒక విషపు నవ్వు నవ్వాడు.

"ఓల్గా ఇక కోపం పట్టలేక చివాలున అక్కడనుంచి లేచింది. కానీ అధికారి టేబిల్‌మీద బలంగా గ్రుద్దుతూ ఆవిడను కూచోమని ఆజ్ఞా పించాడు. తరవాత ఒక పెద్ద పత్రం తీసి చదవడం మొదలు పెట్టాడు. నా పైన నేరారోపణ చేస్తూ తయారుచేసిన నివేదిక పత్రం అది. ఆ రెమెంటీ పావలోవిచ్ సొకొలోవ్ — అంటే నేను, శత్రువుల ఏజంటునని, నాకు దగ్గరి బంధువొకడు శత్రువుల ఏజంటుగా వ్యవహరించినందుకు 1937 లో జైలుకు పోయాడని, అయితే ఆవిషయం నేను మభ్యపెట్టానని, ఏదో మాయ చేసి యుద్ధం ప్రారంభమైన రోజులలో ఇందులోవచ్చి చేరానని ఆపత్రంలో వ్రాయబడింది. శత్రువుల ఆదేశంపై దోషభూయిష్టమైన ఇంధనాన్ని నేను తయారు చేయించానని, తత్ఫలితంగానే ఈ ఘోరవిపత్తు వాటిల్లినదని అందులో ఆరోపించబడింది ......

"ఆ తరవాత అధికారి ఓల్గాను కూచోపెట్టి, బలవంతాన ఆవిడచేత ఒక కాగితం వ్రాయించారు. జరిగినది జరిగినట్టు వివరంగా వ్రాయమని, నా స్వభావం, నా ప్రవర్తన ఎటువంటిదో స్పష్టంగా తెలియజేయమని ఆజ్ఞాపించారు ....

"ఓల్గా వ్రాసి ఇచ్చిన వాఙ్మూలం చదివే అవకాశం ఆ తరువాత చాలా కాలానికి కాని నాకు లభించలేదు. ఆవిడ వాఙ్మూలం చాలా చిన్నదే. అంతా కలిపి ఒక పుట తన నిర్ణయాలు సరియైనవేనన్న సంపూర్ణ విశ్వాసం తనకు కలదని ఓల్గా వ్రాసింది. ఇంధనం తయారు చేయడంలో ఎలాంటి విద్రోహ చర్యకు ఆస్కారం లేదని తాను అభిప్రాయపడుతున్నట్టు తెలియజేసింది. నన్ను గురించి ఒక్క చెడుమాట అయినా చెప్పలేదు. నేను భక్తిప్రపత్తులుకల సోవియట్ పౌరుడనని పేర్కొన్నది. యుద్ధం ముగిసిన తరువాత జీవితంలో తనకొక మహత్తర లక్ష్యాన్ని చూపినది నేనేనని, తనకు నేనెంతో తోడ్పడ్డానని, నావల్లనే తనకు జీవితంలో ఒక మహదవకాశం లభించిందని తెలిపింది. .... మరి విమానం ధ్వంసం కావడానికి, పైలట్ దుర్మరణం పొందడానికి కారణం ఈ ఇంధనం కానేకాదని తాను దృఢంగా విశ్వసిస్తున్నట్టు స్పష్టం చేసింది ఈ ఘోర విషాద సంఘటనకు హేతువు మరేదో పొరపాటుఅని పేర్కొన్నది. సరే – ఓల్గా ఇలాంటి వాఙ్మూలం ఇవ్వడంతో ఆ అమ్మాయికీ, దర్యాప్తు చేసే అధికారికి మధ్య ఘర్షణ ప్రారంభమైంది. అదొక పెద్ద గొడవ. తరవాత చాలా కాలానికి గాని, అధికారి అడిగిన ప్రశ్నలూ, ఓల్గా ఇచ్చిన సమాధానాలు 'రికార్డు' చేసిపెట్టిన పత్రాలన్నీ నేను చూడడం తటస్థించలేదు,.... ఆధారాలు ఏవీ లేకుండానే అధికారి ఓల్గాను అనేక విధాలుగా బెదిరించారు. ఇంధనం పరీక్షచేసింది ఆవిడేకనుక ఆవిడను అరెస్టు చేస్తానన్నారు. ఓల్గా పరిస్థితి చాలా దుర్భరంగా తయారైంది అయితే ఆవిడమీద చర్య తీసుకోడానికి అతనికి ఏ విధంగాను సాధ్యంకాలేదు. ఇంతా చేస్తే లేబొరేటరీలో ఆవిడ ఒక 'అసిస్టెంటు'. పైగా యుద్ధంలో పనిచేసి, దేశరక్షణకోసం త్యాగం చేసినవ్యక్తి. ఎన్నెన్నో ప్రశంసలందుకున్న వీరవనిత. ఆధారాలు లేకుండా ఆవిడ మీద చర్య తీసుకోడం సాధ్యం కానిపని, అయితే నామీద 'కేసు' బనాయించడానికి ఆమె ఒక

సాక్షిగానైనా ఉపయోగపడితే బాగుంటుందని ఆ అధికారి ఆశ. అందుకు ఎంతో ప్రయత్నంచేశాడు. కానీ ఓల్గా అటువంటి పాత్ర నిర్వహించడానికి నిరాకరించింది.

"చూడండి! ఆ అమ్మాయి నా ప్రాణాలు కాపాడింది. దాదాపు ఆరు మాసాలు ఆ అధికారి, ఆ అమ్మాయిని నానా రకాలుగా వేధించాడు. ప్రతిరోజూ ఆమెను 'రహస్య విచారణ మందిరానికి' పిలిపించేవాడు. ప్రతిసారీ ఆమెకొక జీవన్మరణ సమస్య. ఏరోజు కారోజు, తనను ఇవాళ అరెస్టు చేస్తారని ఆ పిల్ల భయపడుతూ వచ్చింది. కానీ ఆ అమ్మాయి లొంగలేదు. మరి ఆపిల్ల ఒప్పుకోందే అధికారికి నామీద 'కేసు' బనాయించడం సాధ్యం కాలేదు.

"అతను చండ ప్రచండుడు. ఎన్నో ఎత్తులు వేశాడు. కానీ ఓల్గా వైఖరిలో మార్పు రాలేదు. ఆమె తన వాదం నుండి వైదొలగలేదు... చివరకు, ఎలాగైతేనేం 'భయంకరమైన ఈ పీడకల' 1953 వేసవిలో అంతమైంది. విమాన ప్రమాదానికి కారణాలను విచారించే నిమిత్తం ఒక కొత్త విచారణ సంఘాన్ని ఏర్పాటుచేశారు. వారు సాకల్యంగా విచారణ జరిపి ప్రమాదానికి కారణం, విమానం ఇంజిన్‌లో లోపం అని తేల్చారు! మరి ఆనాడు ఓల్గా, పరీక్ష చేసి, ప్రయోగం జరిపి శ్రేష్ఠమైనదిగా నిర్ధారించిన ఇంధనం ఈనాడు మన జెట్ విమానాలలో నిత్యం ఉపయోగిస్తున్నారు. మరి, నా మీద వచిన అభాండం, గందరగోళం, అప్రతిష్ఠ చివరకు ఎలా తేలిపోయిందే ఒక్కసారి ఊహించుకుని చూడండి! అయితే ఒక్క విషయం - పార్టీలో చిత్తశుద్ధికల వ్యక్తులు, యిలాంటి అక్రమాలను ఇకమీదట సాగనివ్వరాదని పట్టుదలతో పనిచేసే వ్యక్తులు కొందరు వున్నందువలనే ఈ వ్యవహారం, యింతటి గందరగోళం పరిష్కరించడానికి ఆనాడు అవకాశం చిక్కింది!"-

ఇలా జరిగిన గాథంతా చెప్పి పొకొలోవ్ మౌనం వహించారు.

పరిశోధనాసంస్థ కార్యాలయం వెనుకభాగాన. నిర్జీవంగావున్న ఒక చిన్న తోటలో ఒక బెంచీమీద కూచునివున్నారు వారిద్దరూ. అవతల రోడ్డుమీద బండ్ల రాకపోకల చప్పుడు వారికి లీలగా వినిపిస్తున్నది.

కొంతసేపటివరకూ సొకొలోవ్ కాని, జవ్యలోవ్ కాని మాట్లాడలేదు.

"తరవాత ఏంజరిగింది ?" – అని అడిగాడు జవ్యలోవ్ చివరకు– "మీరు మళ్ళీ ఓల్గాను చూచారా ?"

చూడలేదన్నట్టు విచారంగా తలఊపాడు సొకొలోవ్.

"అన్నట్టు అసలువిషయం చెప్పలేదు. నన్ను విడుదలచేసిన తరవాత నేను నేరుగా పరిశోధనాసంస్థకు వెళ్ళాను. సంస్థపునర్నిర్మాణం జరిగినట్టు నాకు తెలియవచ్చింది. పరిశోధనాసంస్థను రెండుగావిడగొట్టారు. రాకెట్ల ఇంధనానికి సంబంధించిన సమస్యలను ప్రత్యేకంగా పరిశోధించే సంస్థను లెనిన్‌గ్రాడ్‌నుంచి మరెక్కడికో తరలించారు. అప్పుడు దేశం ఎదుర్కొంటున్న మహత్తర కార్యభారందృష్ట్యా ఈ పనిచేయడం సహజమే. ఆసంస్థతోపాటు ఓల్గాకూడా ఇక్కడనుంచి వెళ్ళిపోయింది." అనిచెప్పాడు – "ఇంతకూ నన్ను అడగవలసిన మరొకప్రశ్న మీరు అడగనేలేదు" అన్నాడుమళ్ళీ.

"ఏమిటది ?"– అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"మరి ఇంత కథ మీకు చెప్పినందుకు మీకు ఆశ్చర్యంగా లేదా ? మీరు నాకు పూర్తిగా అపరిచితులు. అలాంటి మీకు, ఇన్ని విషయాలు ఏకరువు పెట్టాను అంటే, ఏదో ముసలివాడు సోదంతా వాగాడు అనుకుంటున్నారా మీరు ? కాదు. కావాలనే మీ కీ విషయం అంతా చెప్పాను. జరిగిన విషయాలు, పరిస్థితులు, మనంచేసిన పొరపాట్లు, మంచి-చెడ్డలు– అన్నీ చిత్తశుద్ధితో పర్యాలోచన చేసుకుని, ముందుకు సాగిపోవడం అవసరం. ఇలా చేయడంవల్ల నాలో కొత్తశక్తి ఆవిర్భవిస్తుంది. మళ్ళీ యౌవనం నాలో పొంగులెత్తుతుంది" అన్నాడాయన – మళ్ళీ కొంచెం ఆగి. "అప్పటినుంచీ నేను మళ్ళీ ఓల్గానుచూడలేదు ఇప్పుడా అమ్మాయి ఎక్కడున్నదో నాకు తెలియదు. కానీ మీకు ఆ పిల్ల కనిపిస్తుంది. మీరు వెదికి, వెదికి ఆ అమ్మాయి ఎక్కడున్నదో కనుగొంటారు నాకు తెలుసు. మీకు ఓల్గా కనిపించగానే ఆమెకు చెప్పండి – నీవు కాపాడిన ..." ఇలా అని ఇక ఆయన మాట్లాడలేకపోయాడు ఆయన కంఠం రుద్ధమైంది. సూర్యకాంతికి కళ్ళు చెదిరినట్లుగా ఆయన నేత్రాలు కుంచించుకుని

పోయాయి. ఆయన చెక్కిళ్ళపై వరాలు ఎర్రగా ఉబ్బాయి. ఎక్కడో శూన్యంలోకి తదేకంగా చూస్తున్నాడు.

"నాకు అర్థమైంది. తప్పకుండా ఆవిడకు చెపుతాను. మీరు అడిగినట్లుగా, ఆమె క్షేమాన్నిగురించి విచారించినట్లుగా ఓల్గాకు చెపుతాను. మరిచిపోను." అన్నాడు జవ్యలోవ్ : ఇలా అని సొకొలోవ్ భుజాన్ని మెల్లగా చేత్తో స్పృశించాడు.

తరవాత వారిద్దరూ అక్కడనుంచి లేచారు.

"ఇక ఇప్పుడు నేను ఎక్కడికి వెళ్ళాలి ?–" అనుకున్నాడు జవ్యలోవ్ తనలో తాను – "ఎక్కడికి వెళ్ళను ? ఎవరిని కలుసుకోను ? ఆ పరిశోధనా సంస్థ ఎక్కడున్నదీ ఎలాతెలుస్తుంది ?" అని తనలో తాను ప్రశ్నించుకున్నాడు. తరవాత అకస్మాత్తుగా ఏదో జ్ఞప్తికి వచ్చినట్లు ఇలా అడిగాడు. "అన్నట్లు మీరొక సేనాని గురించి చెప్పారు కదూ ! ఓల్గాను సిఫార్సు చేసిన సేనాని. ఆయన ఎక్కడ ఉంటాడు ? ఆయన మీకు తెలుసునా ? "

"తెలుసు. ఆయన పేరు ఒసోకిన్. జనరల్ ఇవాన్ ఫెడొరొవిచ్ ఒసోకిన్. అయితే ఆయన్ని చూడక చాలాకాలం అయింది. ఏదోపనిమీద కలుస్తూ ఉండేవాళ్ళం. విమాన యానశాఖతో ఆయనకు సంబంధం ఉన్నది. మాపరిశోధనా సంస్థతోకూడా ఆయనకు పరోక్షంగా సంబంధాలున్నాయి." అనిచెప్పాడు సొకొలోవ్. "ఆయన టెలిఫోన్‌నెంబరు మీకుతెలుసునా ? పోనీ ఎక్కడ పనిచేస్తున్నాడో చెప్పగలరా ? "

"క్షమించండి. అదినాకు తెలియదు. కానీఆయన ఇప్పుడు పదవీ విరమణచేసి విశ్రాంతి తీసుకున్నాడనుకుంటాను. "

"సరే – ఆయన్ని కలుసుకోడానికి నేనేప్రయత్నిస్తాను." – అన్నాడు జవ్యలోవ్, కృతనిశ్చయంతో – "ఆయనేమీ అనామకుడు కాదు కదా ? ఒక సేనానిగురించి తెలుసుకోడం ఏమంత కష్టమైనకార్యంకాదు" అన్నాడు.

"మీకు శుభమగుగాక ! వెళ్ళిరండి – దయచేసి ..."

"అవును - ఆ విషయం చెపుతాను. మరచిపోను ...... మీకు నా ధన్యవాదాలు!"

"ఇంతకూ నన్నుగురించి మీరేమనుకుంటున్నారు?"

"మీరు నాకు చిరస్మరణీయులు. ఓల్గానుగురించి మీరు నాకు చెప్పిన కథ - మరువను - ఎన్నటికీ మరువను."

16. సేనాని చెప్పిన కథ:

"నా పేరు జవ్యలోవ్. ఇంతకుముందు ఒకమాటు మీతో ఫోన్‌లో మాట్లాడాను. నన్ను వచ్చి కలుసుకోమన్నారు"—

వాకిట్లో కనిపించిన వ్యక్తి భారీమనిషి పొడుగ్గా వున్నాడు. పౌరులు ధరించే 'ఇజారు' ధరించాడు. తెల్లటి పొట్టిచొక్కా వేసుకున్నాడు. కాళ్ళకు మామూలు చెప్పులున్నాయి. తల 'ముగ్గుబుట్ట'లా పండిపోయి ఉన్నది.

"జనరల్ ఒసోకిన్ మీరేనా? ఇవాన్ ఫైదొరొవిచ్ ఒసోకిన్ మీరేనా?"

"అవును - నేనే"—

ఇక తను అడగవలసిన విషయం సూటిగా అడిగాడు జవ్యలోవ్. "మిరొనోవాను గురించి తెలుసుకోడానికి వచ్చాను - ఓల్గా మిరొనోవా. ఇప్పుడావిడ ఎక్కడున్నదో మీకు తెలుసునా?"

ఇలా అడిగి ఆయనతో కరస్పర్శ చేశాడు. "రండి. లోపలికి రండి." అన్నాడు ఒసోకిన్ - "ఇంట్లో శుభ్రంగా లేదు. ఎక్కడబడితే అక్కడ వస్తువులు - మరేమీ అనుకోకండి!"—

నిజానికి యింట్లో అంతా గందరగోళంగానే వున్నది. వస్తువులు సర్దిపెట్టలేవు. కట్టలుకట్టలు పుస్తకాలు ఒకమూల పడేసి వున్నాయి. మరొకవైపు ఇంకేవో వస్తువులు చెల్లాచెదురుగా పడివున్నాయి. గోడలకు అంతా మరకలు. ఏవో చిత్రాలు వ్రేలాడగట్టి, నిన్ననో - మొన్ననో ఊడదీసిన గుర్తులు కనిపిస్తున్నాయి.

ఆయన వెంట, లోపలికి వెళ్ళారు ఇవ్యలోవ్. అవతలనుంచి, ఏదో సుత్తెతో కొడుతున్న చప్పుడు వినిపిస్తున్నది. కాలం వృథా అవుతున్నది. ముందరికద వసారాలోనే మాట్లాడితే సరిపోదూ? — ఎక్కడికో లోపలికి తీసుక వెడుతున్నాడేమిటి ఈయన — అనుకున్నారు ఇవ్యలోవ్ తనలోతాను. "మరేమీ లేదు — ఒక్క విషయం చెప్పండి. ఓల్గామినావోవాకోసం వెదుకుతున్నాను. ఆవిడ ఎక్కడున్నదీ మీకు తెలుసునా?" అని అడిగారు మళ్ళీ.

ఒసోకిన్ ఇవ్యలోవ్‌ను ఒక విశాలమైన గదిలోకి తీసుకుని వెళ్ళారు. బహుశః అది వరవ మందిరం కావచ్చు. ఒక టేబులుమీద 'నమూనా' జెట్ విమానం' ఒకటి ఉన్నది టేబుల్ మీద ఆకుపచ్చటి మూతతో విద్యుద్దీపం ఒకటి అమర్చి ఉన్నది. పుస్తకాలు పెట్టుకునే అరలలో ఎక్కువ పుస్తకాలు లేవు అక్కడక్కడ కొన్ని గ్రంథసంపుటాలు కనిపిస్తున్నాయి. కొన్ని పుస్తకాలు అరల పైభాగంలో పెట్టి ఉన్నాయి. ఒక టేబిల్ మీద ఏవేవో కట్టలు కట్టలు ఫైళ్ళు బ్రౌన్ దారంతో కట్టి ఉన్నాయి. గది మధ్యలో పైకప్పుకు నాలుగు పలువలుగా ఉన్న దీపం ఒకటి వ్రేలాడుతూ ఉన్నది. అవతల గదిలో నుంచి సుత్తెతో కొడుతున్న చప్పుడు సన్నగా వినిపిస్తున్నది.

చూడండి! ఇల్లంతా ఎంత గందరగోళంగా వున్నదో! మరేమి అనుకోకండి!" అన్నారు ఒసోకిన్ మెల్లగా. ఆయనది బొంగురుగొంతు. మాట అతి విదానం. అయితే ప్రతిమాట తూచి మాట్లాడతారు ప్రతి మాటలో ఏదో ఒక విశేషం ఉన్నట్టు ధ్వనిస్తుంది. "ఇదిగోండి — ఈ కుర్చీలో కూచోండి!" ఇలా అని ఒక పడకకుర్చీమీదవున్న పుస్తకాలు అవతలికిపట్టి, దానిని ఇవతలికి జరిపారు.

ఇవ్యలోవ్ పడకకుర్చీమీద వడుంవాల్చారు. కుర్చీ గుంటగాను, మెత్తగాను ఉన్నది. ఒసోకిన్ టేబిల్ముందు కూచున్నారు.

"ఊఁ! ఇక చెప్పండి. ఏమిటి మీకు కావలసింది?" అని అడిగారు, చివరకు.

"కాప్రేడ్ జనరల్ ..." అంటూ ఇవ్యలోవ్ చెప్పడం ప్రారంభించారు.

"నేనిప్పుడు సైన్యంలో పని చేయడంలేదు. వెనక ఒకప్పుడు జనరల్‌ను" అని మధ్యలో అందుకుని అన్నాడు ఒసోకిన్ - "నన్ను మామూలుగా ఇవాన్ ఫైదొరొవిచ్ అని పిలవండి. చాలు. సరే - ఏమిటి చెప్పండి?" అన్నాడు.

"ఓల్గా మిరొనోవాను మీ రెరుగుదురా?"

ఒసోకిన్ ఇంచుక చకితుడైనట్టు కనిపించాడు. అదోలాచూచాడు. బహుశః ఆయన ఏదో జ్ఞాపకం తెచ్చుకుని ఉండవచ్చు.

"తెలుసు." అన్నాడాయన ఒక్క క్షణం ఆగి. ప్రశాంతంగా చెప్పాడు ఈ మాట. ఇలా చెప్పి జవ్యలోవ్ వంక పరీక్షగా చూచాడు.

"అసలు విషయం ఏమిటంటే - ఆవిడ ఎక్కడవున్నదీ తెలియక అవస్థపడుతున్నాను. అంతటా గాలిస్తున్నాను. అరుసంవత్సరాల క్రితం ఆవిడ ఒకసంస్థలో పనిచేసింది. ఆ సంస్థ చిరునామా నాదగ్గరఉన్నది. కానీ ఆ సంస్థ ఇప్పుడు వెనకఉన్నచోటలేదు. దానిని ఎక్కడికో మార్చారట. ఆవిడ కాపురం ఉన్నదనిచెప్పిన వీధిలోకూడా ఇప్పుడు వెనకటిఇళ్ళులేవు. అన్నీ కొత్తఇళ్ళుకట్టారు. అంతా మారిపోయింది."

జవ్యలోవ్ ఇలాచెపుతున్నప్పుడు ఒసోకిన్ అతనివంక పరీక్షగా, రెప్పవాల్చకుండా చూడసాగాడు. అదిగమనించి జవ్యలోవ్ తనధోరణి మార్చాడు. ఈ విషయంలో తనేమీ ఆందోళన పడడంలేదని, ఇది తనను అంతగా కలవరపెడుతున్న విషయమేమీ కాదని అనుకునేటట్లు, ధోరణి మార్చి మాట్లాడడం మొదలుపెట్టాడు. అయితే అతనిప్రయత్నం ఫలించ లేదు. మరింత కలవరపడుతున్నట్లు అతని కంఠస్వరం చెప్పక చెప్పు తున్నది.

"ఓల్గా పనిచేసిన సంస్థలోనే పనిచేసిన ఒకాయన్ని కలుసుకు న్నాను. ఓల్గా ఆయనకు బాగా తెలుసు. కానీ, సంస్థను అక్కడనుంచి తరలించిన తరవాత ఓల్గాను గురించి ఆయన వినలేదట. ఆయన ఒక సైంటిస్టు. పేరు సొకొలోవ్. ఓల్గా ఉద్యోగంలో చేరేటప్పుడు మీ దగ్గర నుంచే ఉత్తరం పట్టుకుని వచ్చిందని ఆయన నాకు చెప్పాడు. అందుకని మీ దగ్గరికి వచ్చాను. ఆవిడ విషయం మీకు...."

జవ్యలోవ్ ఇక చెప్పలేకపోయాడు. ఒసోకిన్ తనవంక పరీక్షగా, గుచ్చినట్లు చూస్తూవుండడం అతను భరించలేకపోయాడు.

"మీరు ఓల్గా మిరొనోవాను మొదట కలుసుకున్న దెప్పుడు? యుద్ధం ముగిసిన తరవాతనా?" అని అడిగాడు ఒసోకిన్.

"కాదు. సైన్యంలో పనిచేస్తున్నప్పుడే ఆవిడ నాకుతెలుసు. నేను కూడా విమాన దళంలో పనిచేశాను. తరవాత ఆవిడ మరణించినట్లు తెలిసింది. కానీ అది పొరపాటు. ఆవిడ యుద్ధంలో మరణించలేదు"

ఇలాచెప్పి జవ్యలోవ్ మౌనం వహించాడు. ఒసోకిన్ కూడా కొంతసేపు మాట్లాడలేదు. "ఏమిటి? నేను ఇంతచెపుతున్నా ఈయన ఒక్కమాట కూడా మాట్లాడడేం? మొద్దులా అలా కూచుంటాడేం?" అనుకున్నాడు జవ్యలోవ్ తనలో.

"అవును — ఆవిడ మరణించలేదు" అన్నాడు ఒసోకిన్ చివరకు. ఆయన నెమ్మదిగా మాట్లాడి తలవాల్చుకున్నాడు. ఇంకా ఏదైనా చెపుతాడేమోనని జవ్యలోవ్ నిరీక్షించాడు. కానీ ఒసోకిన్ నిశ్చలంగా, శిలాప్రతిమవలె కూచుండి పోయాడు. వున్నట్టుండి కొంతసేపటికి "పేరేమిటి?" అని అడిగాడు

"పేరా?" అన్నాడు జవ్యలోవ్ కలవర పడుతూ "ఆవిడ పేరు ఓలా. మీకు తెలుసు కదా?"

"కాదు — మీ పేరు?"

"వ్లాదిమిర్........"

"వ్లాదిమిర్....?.... అవును. వ్లాదిమిర్........"

ఇలా అని ఒసోకిన్ తల ఎత్తి, జవ్యలోవ్ కళ్ళల్లోకి సూటిగా చూచాడు. ఆయన ఈ లోకంలో ఉన్నట్టులేదు. ఆయన మనస్సు ఎక్కడో — దూర తీరాలలో విహరిస్తున్నట్టున్నది. కొద్ది క్షణాలపాటు ఆయన ఏలోకంలోనో వంచరిస్తున్నట్టు జవ్యలోవ్‌కు తోచింది.

ఒసోకిన్ కుర్చీలో తల వెనకకు వాల్చుకుని కూచున్నాడు. తల క్రింద చేతులుపెట్టుకున్నాడు. కొంతసేపయిన తరవాత మళ్ళీ ప్రశాంతంగా, తొణకకుండా మాట్లాడాడు.

"లేదు — ఓల్గా చనిపోలేదు. ఆవిడ విమానానికి నిప్పు అంటు

కున్నది. కానీ ఆవిడ ఎలాగో విమానంనుండి దూకి తప్పించుకున్నది. ఆవిడ దళానికిచెందిన కమాండర్ ఆవిడ మరణించినట్లు నివేదిక అందజేశారు. కానీ ఆవిడ జీవించేవున్నది. వళ్ళంతా కాలి బొబ్బలెక్కినా, గాయాలు తగిలినా ఎలాగో ఆవిడ బ్రతికి బయటపడింది. పదాతి దళాలు త్వరలోనే ఆవిడను సురక్షితప్రాంతాలకు చేర్చాయి. ఆమె ఆరుమాసాలు ఆస్పత్రిలోవున్నది. తరవాత మళ్ళీ తన దళంలోకివచ్చి చేరింది...."

"ఊ! ఆ తరవాత? తరవాత ఆవిడ ఏమైంది?" ఆత్రుతతో అడిగారు జవ్యలోవ్. ఓల్గాకు వళ్ళంతా కాలి గాయాలయినట్లు తెలియగానే అతనికి ఎక్కడలేని బాధ కలిగింది.

"ఆ తరవాతనా?" అన్నారు మళ్ళీ ఒసోకిన్. తరవాత ఏమున్నది? ఎప్పటిలాగే ఆమె తన దళంలో పని చేస్తూ వచ్చింది."

"ఈవిషయం యుద్ధం ముగిసినతరవాత ఆవిడ మీకు చెప్పిందా?"

"లేదు – ఎందుకా ప్రశ్న? ఆ సమయంలో నేను ఒక వైమానిక విభాగానికి చెందిన రాజకీయశాఖలో పని చేస్తున్నాను. ఆవిడ ఉన్న దళం ఆ విభాగానికి చెందినదే. కనుక సహజంగా .... "

"కానీ ఆవిడ తిరిగి వచ్చిన తరవాత నాకు ఒక్క జాబుకూడా వ్రాయలేదే! ఎందుచేత?"

"మీరు చనిపోయారు జవ్యలోవ్!"– అని సమాధానం చెప్పారు ఒసోకిన్, నెమ్మదిగా.

"చనిపోయానా? నేను చనిపోయానా? అర్థంలేని మాట! నేను శత్రు భూభాగంలో దిగాను. కానీ అక్కడున్నది ఒక నెలరోజులే. తరవాత మళ్ళీ నా స్థావరం చేరుకున్నాను."

"కానీ ఆ నెలరోజులలోనే ఒక పత్రికలో ఒక వార్తవచ్చింది. మీరు చనిపోయినట్లు పత్రికలో ప్రకటించారు. ఎలా చనిపోయిందీ సవివరంగా తెలిపింది ఆ వార్త"–అన్నాడు ఒసోకిన్.

"వార్తా? ఏమిటావార్త? దానిని ప్రకటించిన పత్రికపేరేమిటి?"– అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"అది నాకు గుర్తులేదు."

"ఓల్గా అది చదివిందా?"–

"చదివే వుండవచ్చు."

ఒక్క నిమిషం వారిరువురూ ఒకరినొకరు చూచుకున్నారు.

"ఓల్గా ఇప్పు డెక్కడున్నది? ఇక్కడే – లెనిన్‌గ్రాడ్‌లోనే ఉన్నదా?" – అడిగారు జవ్యలోవ్.

"లేదు. ఆవిడ పనిచేసినసంస్థను లెనిన్‌గ్రాడ్‌నుంచి తరలించారని మీరేచెప్పారుగా. ఆసంస్థను ఎక్కడికిమార్చారో నాకూతెలియదు." అని చెప్పారు ఒసోకిన్.

"కాదు. ఈయన నిజంచెప్పడంలేదు. ఈయనకు తెలుసు. విషయమంతాతెలుసు. కానీ చెప్పడంలేదు. చెప్పడం ఇష్టంలేదు. ఓల్గా ఎక్కడున్నదీ ఈయన ఎందుకు చెప్పడంలేదో అదినాకు అనవసరం. నాకు కావలసిందల్లా విషయంచెప్పడం .... ఒసోకిన్‌కు అంతాతెలుసు. దాగానే ఉన్నది. కానీ చెప్పమని ఆయన్ను ఎలాబలవంతం చెయ్యడం?" – జవ్యలోవ్ ఇలా తనలోతాను మధనపడ్డారు.

"అంటే, ఓల్గా ఇక్కడనుంచి వెళ్ళినతరవాత మళ్ళీ మీకు ఉత్తరమే వ్రాయలేదా? మళ్ళీ ఒక్కసారికూడా లెనిన్‌గ్రాడ్ రాలేదా? మిమ్మల్నికలుసుకోనేలేదా?"

"లేదు" అన్నారు ఒసోకిన్. ఆయన కంఠస్వరంలో ఏదో విచారం. బాధ గోచరించాయి.

"నేను నమ్మను" అన్నారు జవ్యలోవ్ ఉద్విగ్నుడై.

ఒసోకిన్ ముఖంలో క్రోధం కనిపించింది. కనుబొమలు ముడి పడ్డాయి. కొనవ్రేళ్ళతో టేబిల్‌మీద తట్టారు. తరవాత మళ్ళీ చెప్పారు. ఈసారి ఆయన కంఠస్వరం పూర్తిగా మారింది. ఒక సేనాని కంఠస్వరంలో గోచరించే కాఠిన్యత ఇప్పుడాయన గొంతుకలో గోచరించింది. "నన్ను మీరు సందేహించడానికి హేతువేమిటో కనిపించడంలేదు. యుద్ధసమయంలో ఓల్గా నాకు తెలుసునని మీకు చెప్పనే చెప్పాను. యుద్ధం ముగిసిన తరవాత మేము మళ్ళీ కలుసుకోనే లేదు – ఒక్కసారి తప్ప. అది 1949లో. లెనిన్‌గ్రాడ్‌లో ఉండగానే ఆ అమ్మాయి నా దగ్గరికి వచ్చింది. మీరు చెప్పిన ఆ సంస్థలో పనిచేయడానికి ఒక సిఫార్సు లేఖ వ్రాసి ఇమ్మని నన్ను కోరింది. రసాయన శాస్త్రంలో

శిక్షణ పూర్తి చేశానని, ఆ సంస్థలోనే పనిచేయాలని వున్నదని చెప్పింది. అప్పటికి నేనింకా సైన్యంలోనే పనిచేస్తున్నాను. ఆ అమ్మాయికి సహాయం చేశాను, అంతే!"

ఇక చెప్పవలసిన విషయం ఏమీ లేదన్నట్లు ఆయన మాట్లాడిన ధోరణిని బట్టి స్పష్టం అయింది. జవ్యలోవ్ లేచినిలుచున్నాడు. అతని మనస్సు మీద ప్రబలంగా పడిన ముద్ర అతన్ని వివశుణ్ణి చేసింది.

"కామ్రేడ్ జనరల్! ఇప్పటికీ నేను మీ మాట నమ్మను," అన్నాడు ఉద్విగ్నుడై – "మీరు ఇష్టం వచ్చినట్లు అరవండి! నన్ను నానా చీవాట్లు పెట్టండి. మీ ఇంట్లోనుంచి గెంటి వెయ్యండి! కానీ నేను మిమ్మల్ని నమ్మను. ఓల్గాతో మీకు గల సంబంధాలను గురించి నాతో నిజం చెప్పడం మీ కిష్టం లేదు – ఆవిడ ఇప్పుడెక్కడున్నదో చెప్పడం మీ కిష్టం లేదు. కానీ నేను ఆవిడను ప్రేమించాను. ఆ విషయం మీకు తెలుసు. ఈ లోకంలో నాకు సర్వం ఆవిడే. ఆవిడ ఎక్కడ ఉన్నా సరే కనుగొంటాను. మేమిరువురం కలుసు కున్నప్పుడు ఆ అమ్మాయికి పదిహేడేండ్లు. నాకు ఆవిడకూ కూడా అదే తొలి ప్రేమ. నేను యుద్ధంలో మరణించలేదు జనరల్ ఒసోకిన్! నేను జీవించే ఉన్నాను. ఇక్కడ మీ సమక్షంలోనే ఉన్నాను. ఆవిడ చిరునామా చెప్పేవరకూ ఇక్కడ నుంచి కదలనని ఘంటా పథంగా చెపుతున్నాను. ఆ రోజులలో మీకూ ఓల్గాకు మధ్య ఎలాంటి సంబంధాలు ఏర్పడ్డాయో నాకు తెలియదు, కానీ ఇప్పుడు మీరు వృద్ధులు. బహుశః మీకు భార్య, బిడ్డలు ఉన్నారనుకుంటాను. మరినాకు ఎవ్వరూ లేరు. ఒక్క ఓల్గాయే! ఈ లోకంలో ఇంక నా కెవ్వరూ లేరు. నేను కూడా మీ లాగే ఒక ఆఫీసరును. మీలో అణు మాత్రమైనా దయ – దాక్షిణ్యాలు లేవా? చెప్పండి! నాకు ఆవిడ అడ్రెస్ చెప్పండి. వెళ్ళి పోతాను."

ఒసోకిన్ ఏమైనా చెపుతాడేమోనని జవ్యలోవ్ నిరీక్షించాడు. పొడుగ్గా, భారీగా ఉన్న ఈ మనిషికి, ఈ ఏనుగంత మనిషికి ఓల్గా విషయం అంతా తెలుసునని అతని దృఢనమ్మకం. కానీ చెప్పడు. ఏం జరిగితే అది జరుగుతుందని – దేనికైనా సిద్ధంగా ఉన్నాడు జవ్యలోవ్.

కానీ ఒసోకిన్ ఏం మాట్లాడ లేదు. గట్టిగా మూతి బిగించుకుని

కూచున్నారు. చివరకు ఎలాగైతేనేం ఆయన నోరుకదిపారు. ఇక ఇప్పుడు ఆయన అసలు విషయం చెపుతారు.

"సరే – వినండి, చెపుతాను. – ఆవిడ అడ్రెస్ నాకు తెలియదు. అదిమాత్రం సత్యం. కానీ. ఎన్నో ఏండ్లుగా ఆవిడను చూడలేదని మీరు చెప్పారు .... మరి ఆవిడను గురించి చెప్పమంటారా? నాకు తెలిసిన ఓల్గాను గురించి చెప్పనా? నేను రాజకీయ శాఖలో పనిచేస్తూ ఉండే ఓల్గా నాదగ్గరికి వచ్చింది. మళ్ళీ విమానాలు నడపడానికి డాక్టర్లు తనను అనుమతించడంలేదని నాకు ఫిర్యాదుచేసింది. మీరే ఊహించుకోండి! శత్రు విమానాలు తన విమానంపై దాడిచేసినప్పుడు, ప్రమాదానికి గురిఅయి వళ్ళంతా కాలి, తీవ్రంగా గాయపడి ఆరుమాసాలు ఆస్పత్రిలో పడివున్న ఓల్గాను – 22 సంవత్సరాల అమ్మాయిని, మళ్ళీ విమానాలు నడపకుండా డాక్టర్లే విరోధించారు. వాళ్ళ వక్రబుద్ధి ఎలావున్నదో మీరే ఆలోచించండి. నాకు అంతా తెలుసు కామ్రేడ్ ఐవ్యలోవ్! వోల్గాతీరాన మొట్ట మొదటిసారిగా మీరు ఓల్గాను కలుసుకున్నారని నాకు తెలుసు. తరవాత ఒక విమానాశ్రయంలో మళ్ళీ ఒకసారి మీరిద్దరూ కలుసుకున్నారని కూడా నాకు తెలుసు. ఆ విషయం, తరవాత ఆ అమ్మాయి నాకు చెప్పింది. మీరు చనిపోయినట్లు పత్రికలోవచ్చిన వార్త ఆ అమ్మాయి కత్తిరించుకుని దగ్గర పెట్టుకున్నది. అదెప్పుడూ ఆవిడదగ్గరేవుండేది. ఆవిడ మిమ్మల్ని ప్రేమించింది కామ్రేడ్ ఐవ్యలోవ్!"

"మరి మీ విషయం? మిమ్మల్ని ఆవిడ ప్రేమించిందా?" నిర్భయంగా అడిగారు ఐవ్యలోవ్.

ఇంతలో అకస్మాత్తుగా ఎవరో గదితలుపు తీసుకుని లోపలికి వచ్చారు. సన్నగా, చక్కనిపలుచగావున్న ఒక స్త్రీ వాకిట్లో నిలబడింది.

హఠాత్తుగా ఆవిడ అక్కడికి రావడంచూచి ఒబోకిన్ అదిరిపడ్డాడు. గబాలునలేచి నిలుచున్నాడు – ఆయన ఎందుకో భయపడుతున్నాడని ఐవ్యలోవ్ గ్రహించారు.

"క్షమించు నాన్నా! మీరెవరితోనో మాట్లాడుతున్నట్టు నాకు తెలియదు." అన్నదా స్త్రీ. టేబిల్‌మీదవున్న దీపకాంతి ఆమె ముఖంమీద

పడకపోయినప్పటికీ, కంఠస్వరాన్నిబట్టి ఆమె వయస్సుమళ్ళిన మనిషే నని జివ్యలోవ్ ఊహించుకున్నాడు.

"నేను పనిలోవున్నాను వేరా!" అన్నాడు ఒసోకిన్, గాభరా పడుతూ.

"ఆ విషయం నాకు తెలియదు. కిటికీ తెరలుదించమంటారేమో నని అడగడానికివచ్చాను. సరే - తరవాత వస్తాను. క్షమించండి!" అని వారిద్దరికీ క్షమాపణచెప్పి మళ్ళీ తలుపువేసి వెళ్ళిపోయిందామె.

ఒసోకిన్ మళ్ళీ కూచున్నాడు.

"మిమ్మల్ని ఓల్గా ప్రేమించిందా?" తిరిగి అదేప్రశ్న అడిగాడు జివ్యలోవ్.

"లేదు. ఆవిడ నన్ను ప్రేమించలేదు." అని చెప్పాడు ఒసోకిన్. ఈ ప్రశ్న అడిగినందుకు ఆయనేమీ ఆశ్చర్యపడినట్టు కనిపించలేదు. "బహుశః నన్ను చూచి జాలిపడి ఉంటుంది. అవును. నా కుటుంబం యావత్తూ జర్మన్‌ల నిర్బంధంలో ఉన్నది. నావారంతా చనిపోయి ఉంటారని నేను నిశ్చయించుకున్నాను. యుద్ధం ముగిసిన తరువాతకాని నేను నా వాళ్ళను చూడడం తటస్థించలేదు కానీ నేను మీతో చెప్పదలచిన విషయం వేరు కామ్రేడ్ జివ్యలోవ్! మీరు ఓల్గాను ప్రేమించారు. ఓల్గా మిమ్మల్ని ప్రేమించింది. మరి మీరు ప్రేమించిన ఓల్గా ఎలాంటిదో నిజంగా మీకు తెలుసునా? అదే నా ప్రశ్న".

"ఆఁ! తెలుసు."

"ఉండండి. నన్ను చెప్పనివ్వండి - మీరిద్దరూ రెండుసార్లు కలుసుకున్నారని నాకు తెలుసు. ఒకరినొకరు ప్రేమించుకోడానికి అది చాలు. కాని ఒకరినొకరు అర్థం చేసుకోడానికి, ఒకరితత్త్వం ఒకరు తెలుసుకోడానికి అంతమాత్రంచేత సాధ్యంకాదు".

"మేమిద్దరం ఉత్తరాలు వ్రాసుకున్నాం .... "

"ఉత్తరాలా? .... అవును. కావచ్చు."

ఒసోకిన్ లేచి నిలుచున్నాడు. గదిలో అటూఇటూ మెల్లగా పచార్లు చేయడం మొదలుపెట్టాడు. అతనువేస్తున్న ప్రతిఅడుగూ ఎంతోబరువుగా

ఉన్నది. భూమిమీదవేస్తున్న ఒక్కొక్క అడుగు ఒక్కొక్క ముద్రవేస్తున్నట్టు కనిపించింది.

"ప్రమాదంనుంచి బయటపడిన తరవాత ఓల్గా మళ్ళీవచ్చి తన దళంలోచేరింది. చేరిన మరునటిరోజే నా దగ్గరికి వచ్చింది. నేను డెస్కు ముందు కూచుని వ్రాసుకుంటున్నాను. సైన్యానికి చెందిన రాజకీయశాఖ వారికి ఒక నివేదిక వ్రాస్తున్నాను. అకస్మాత్తుగా నా కొక అమ్మాయి గొంతు వినిపించింది. 'కామ్రేడ్ కర్నల్! లోపలికి రావచ్చా?' అన్నది ఓల్గా. ఆవిడ, కందకం వాకిట్లోనే నిలుచున్నది. లోపలికి రావచ్చని చెప్పాను. కానీ ఆ అమ్మాయి వాకిట్లోనే నిలుచున్నది. బహుశః ఏదో గాభరా పడుతున్నట్టున్నది."

ఇలా అని ఒసోకిన్, వాకిలివంక చూచారు. అక్కడ ఓల్గా నిలుచుని వున్నట్టు. ఐవ్యలోవ్ కూడా అటువైపు చూచారు. ఆనాడు విమానాశ్రయంలో నీలిరంగు యూనిఫారం వేసుకుని, మెకానిక్‌గా పనిచేస్తున్న ఓల్గా, యిప్పుడతని కళ్ళముందు ప్రత్యక్షమైనట్టు తోచింది. అయితే ఆవిడ ఒసోకిన్‌వంక చూస్తున్నది. ఐవ్యలోవ్‌ను ఆవిడ గమనించినట్టులేదు. అతనక్కడున్నారని కూడా ఆవిడకు తెలిసినట్టు లేదు.

ఒసోకిన్ నాలుగడుగులు ముందుకు వేశారు- అక్కడ ఓల్గాలేదు. వాకిట్లో ఎవరూలేరు. తలుపు గట్టిగా మూసిఉన్నది తలుపు మీద సగానికి ఒక పచ్చటి తెర వ్రేలాడుతున్నది.

ఒసోకిన్ మళ్ళీ చెప్పడం మొదలుపెట్టారు "సీనియర్ సార్జెంట్ మిరొనోవావండీ – అన్నదా అమ్మాయి. నాకు తెలియదని కాబోలు తన పేరు చెప్పుతున్నది. ఆదళంలో ఉన్న అమ్మాయి ఆవిడ ఒక్కతే. సైనిక వార్తా పత్రికలో ఆవిడ బొమ్మ వేసెన్నడూ చూడలేదనుకున్నది కాబోలు. సరే. ప్రమాదం నుంచి బయటపడి క్షేమంగా తిరిగి వచ్చినందుకు ఆ అమ్మాయిని నేను అభినందించాను. ఇప్పుడెలా ఉన్నదని అడిగాను. బాగానే ఉన్నానని, గాయాలు పూర్తిగా మానిపోయినవని సమాధానం చెప్పింది. అయితే ఇక్కడ – కుడి కణతమీద ఒకమచ్చ పడింది" అంటూ ఒసోకిన్ చేత్తో కణత చూపించారు. "గాయంవల్ల ఏర్పడిన మచ్చ అది. మచ్చ కనిపించకుండా ఉండాలని తలమీద టోపీ ముందుకు పద్దుకున్నది.

అయినా నేనది గమనించాను. కుడి మణికట్టుమీద కూడా కాలిన మచ్చ ఒకటి పెద్దది కనిపించింది. ఆవిడ 'శాల్యూట్' చేయడానికి చెయ్యి ఎత్తినప్పుడు అది చూచాను. 'నేను మళ్ళ విమానాలు నడపాలి' – అన్నదా అమ్మాయి. మొదట సైనిక ఆస్పత్రికి వెళ్ళి అక్కడ ఒక పదిహేనురోజులు ఉండి రమ్మనమని నేను సలహా ఇచ్చాను. ప్రమాదకరమైన గాయాలు ఏమీ లేకుండా, ఊరికే, నీరసంగా, బలహీనంగా ఉన్నప్పుడు ఆ ఆస్పత్రికి వెళ్ళి విశ్రాంతి తీసుకోడం మా అందరికీ మామూలు. సరే. నేనిలా సలహా ఇచ్చేసరికి ఆ అమ్మాయి ఏమన్నదో తెలుసా! – 'కామ్రేడ్ కర్నల్! సైనిక రాజకీయశాఖ ప్రధానాధికారికి విజ్ఞప్తి చేసుకోడానికి నాకు అనుమతిస్తారా మీరు?' అని అడిగింది.

ఇలా అని ఒసోకిన్, తెల్లగా నెరిసిన జుట్టు ఒకమాటు చేత్తో దువ్వుకున్నాడు. తరవాత "అన్నట్టు కొంచెం 'టీ' పుచ్చుకుంటారా"? అని అడిగాడు. ఇలా అని వాకిట్లోకి వెళ్ళాడు.

"వద్దండి, వద్దు" అన్నాడు జవ్యలోవ్, ఆయన చెప్పేకథ మధ్యలో ఆగి పోతుందన్న భయంతో.

కానీ ఒసోకిన్, వెంటనే 'టీ' విషయం మరచిపోయి మళ్ళ యథాస్థానంలోకి వచ్చి కూచున్నాడు. ఈ సారి తన కుర్చీ జవ్యలోవ్‌కు దగ్గిరగా జరుపుకుని తిరిగి చెప్పడం మొదలు పెట్టాడు:

"ఆవిడ కింకా పూర్తి ఆరోగ్యం చేకూరనందున విమానాలు నడపడానికి వారు అనుమతించలేదు. మా రాజకీయ శాఖ కార్యాలయం, ఆవిడ ఉన్న స్థావరానికి అయిదు కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్నది. ఒకనాటి సాయంత్రం నేను ఆవిడఉన్న స్థావరానికి వెళ్ళాను. నిజానికి నాకు పనేమీ లేదు, నన్ను గురించి మీరేమనుకుంటున్నారో నాకు తెలుసు జవ్యలోవ్ మీ ఊహ సరియైనదే – అవును. ఆవిడను చూడడంకోసమే నేను అక్కడికి వెళ్ళాను. వెళ్ళినందుకు ఏదో సాకు వుండాలికనుక దళం, రాజకీయ సిబ్బంది సమావేశం ఒకటి జరిపాను – కానీ నేను వెళ్ళింది ఓల్గాను చూడడం కోసమే. అవును. ఆవిడ ఎలా వున్నదో, పైవారికి విజ్ఞప్తి చేసుకోడానికి అనుమతించనందుకు ఆవిడ ఏమనుకుంటున్నదో తెలుసుకోవడం రాజకీయ అధికారిగా నా విధ్యుక్త ధర్మం.

దినానికి ఓల్గాను గురించి ఆలోచించ కుండావుండాలని ఎంత ప్రయత్నించినా ఆ రోజులలో నాకు సాధ్యం కాలేదు మొదటి సారి నేను ఆ అమ్మాయితో మాట్లాడింది కొలదిసేపే. అయినా ఎందుకో ఆవిడ నా మనస్సును ఇట్టే ఆకర్షించి, ఆకట్టుకున్నది. సన్నగా, తీగెలా వుండే ఆ పిల్ల ఆకృతి ఎప్పుడూ నాకనుల ముందు పొడగట్టుతూ వుండేది. సరే. ఏమైనా తిరిగి విమానాలలో పనిచేయడం అనేది ఆ అమ్మాయి లక్ష్యం. ఈ లక్ష్యసాధనలో ఎదురైన అవరోధాలన్నింటినీ అధిగమించ డానికి ఆవిడ సంసిద్ధురాలైంది. హోదా, అధికారం, తర్కం, పై నిబంధనలు - అన్నిటినీ ప్రతిఘటించి తన ఆశయాన్ని సిద్ధింప జేసు కోడానికి కృత నిశ్చయురాలైంది. ఒకానొక ఉన్మత్త ఆవేశం ఏదో ఆవిడను ఆవహించింది.

"నాకు తెలుసు జవ్యలోవ్. నేనుకూడా సాయుధ వైమానిక దళంలో పైలట్‌గా పని చేశాను. విమానాలను విడిచిపెట్టి జీవించటం అంటే పైలట్‌కు ఎంత బాధగా ఉంటుందో నాకు తెలుసు. ఇలాంటి పరిస్థితికి గురి అయిన కుర్రవాళ్ళు ఘోరున ఏడవడం నేను చూచాను. తన కింకా స్వస్థత చేకూరకపోయినప్పటికీ తిరిగి విమాన యుద్ధంలో పాల్గొనా లని ఓల్గా తపించిపోయింది. కేవలం యుద్ధావేశమే దీనికి కారణం కాదు; ప్రాణాలకు తెగించి శత్రువుతో పోరాడుదామనీ కాదు. ఇవేవీ కాని కారణం మరేదో వున్నది. అది ఒక మహదానందభరితమగు జీవితం 'కావచ్చు. ఒక అద్భుతమైన అనుభూతి కావచ్చు. చూడండి. కామ్రేడ్! చిన్న చిరుగాలి తాకితే, చిన్న చినుకు పడితే, ఎక్కడో తల దాచుకోడానికి పరుగులు తీసేవారు కొందరున్నారు. కానీ మరికొంద రున్నారు. జడివాన కురుస్తున్నా, పిడుగులు పడుతున్నా, హోరుమని తుఫాను చెలరేగుతున్నా వారు చలించరు. ప్రళయం వచ్చినా భయ పడరు. పైగా వారు ఆ పెనుతుపానులోనే పయనిస్తారు! అది వారి కొక ఆనందం! ప్రళయకాల విజృంభణను ఎదిరించడం, దానితో పోరా డడం వారికొక వినోదక్రీడ! ఓల్గా అలాంటి వ్యక్తుల కోవలో చేరు తుంది. మరి మీరు జవ్యలోవ్? ఆవిడ తత్త్వం అలాంటిదని మీరు గ్రహించారా?"

"లేదు – నాకు ఆ విషయం తెలియదు. అలాంటి పరిస్థితి రానివ్వనూ లేదు. నా కళ్ళకు అదొక ఓల్గా. మామూలు ఓల్గా." అన్నారు ఐవ్యరోవ్ ఊపిరి బిగపట్టుకుంటూ.

"సరే – ఎవరి తత్త్వం వారిది. నేనుమాత్రం అదొక స్వభావాన్ని అవగతం చేసుకోవడంలో ఏ మాత్రం పొరపడలేదు. నేను ఎలా ఊహించు కుంటూ వచ్చానో అలాగే ఉంటూవచ్చింది అదొక! మీకు అదేం తత్త్వం తెలియదు ఐవ్యరోవ్: తెలియదు మీ కళ్ళకు 'కేవలం ఓల్గా'గా కని పిస్తుందంటే అది అసంబద్ధమైన మాట. ఒక వీరవనితలో వుండవలసిన లక్షణాలన్నీ ఓల్గాలో వున్నాయి. అవలంటారా ఎందుకు? అదొక లే వీరవనిత. అయితే యుద్ధరంగంలో అదొక చూపిన వీర విక్రమాలు, ధైర్యసాహసాలు అవాటు నేను ఊహించలేదు. పత్రికా విలేఖరులను పిలిచి, ఆ అమ్మాయి సాహసకృత్యాలను వర్ణిస్తూ గొప్పగా వ్రాయమని నేను చెప్పలేదు. పెద్దపెద్ద శీర్షికంతో ఒక పేజీనిండా అదొకను గురించిన విషయాలే ప్రచురించమని అపేక్షించలేదు. ఆ విధంగా చేయడం నా ధర్మం. కానీ ఆ సమయంలో నాకావిషయం తట్టలేదు. అదొక మొదటిసారి. అదొక సమక్షంలో ఉన్నా నాకేదో చెప్పలేనంత ఆనందం కలిగేది. హృదయభారం దించుకున్నట్లు అనిపించేది. నా కుటుంబం యూపటూ శత్రువులు ఆక్రమించుకున్న ప్రదేశంలో వుండిపోయిందని ఇదివరకే మీకు చెప్పాను. ఏమి చెప్పాలంటే, యుద్ధం ముగిసిన తరవాత ఇక నా గతి అగోచరమని అనుకున్నాను. ఇక నాకు ఎవరూ అనేది లేదని భావించాను. లోకంలో ఇక నేను ఒంటరివాడననే దిగులుపడ్డాను ... సరే ఓల్గాను చూడటానికి వెళ్ళాను......"

ఓపోకివ్ చెప్పేదంతా ఐవ్యరోవ్ మౌనంగా విన్నారు. ఈ వ్యక్తి అంతరంగంలో ఏదో అవ్యక్తమైన అన్వేషణ ప్రజ్వరిల్లుతూ వున్నదని భావిస్తున్నారు.

ఓపోకివ్ ఇంతవరకూ చెప్పి ఇక మాట్లాడలేదు. తల వాల్చు కున్నారు. ఆయన ఎదుట ఇంకా ఓల్గా నిలబడి వున్నట్టు ఐవ్యరోవ్‌కు అనిపించింది. ఆయన ఓల్గాను చూస్తున్నారు. కానీ ఐవ్యరోవ్ అదొకను చూడటం ఆయనకు ఇష్టంలేదు!

ప్రక్కగదిలోనుంచి మత్తె చప్పుడు మళ్ళీ వినవచ్చింది. ఆ ధ్వని జవ్యలోవ్ కర్ణపటాలలోదూరి ఏదో తెలియని బాధ కలిగిస్తున్నది.

"ఊఁ! ఇంకా చెప్పండి. మధ్యలో ఆపేశారేం?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

ఈ మాట ఒసోకిన్, చెవులకు సోకింది. మళ్ళీ ఆయన నిద్రనుంచి మేల్కొన్నట్టు మేల్కొన్నారు. తలెత్తి జవ్యలోవ్ వంక చూశారు. 'ఎవరీ మనిషి? ఎందుకున్నాడిక్కడ? ఇతనిక్కడ ఏంచేస్తున్నాడు?' అని ఆశ్చర్యపోతున్నట్లుగా చూశారు.

"మీకు అంతా చెప్పాను." అన్నారు మళ్ళీ, కుర్చీలో వెనుకకు వాలిపోతూ.

"అంతా – అంటే ఏమిటి మీ ఉద్దేశ్యం?" అని ప్రశ్నించాడు జవ్యలోవ్. "అవును. ఇప్పుడు నాకు అర్థమైంది. తరువాత జరిగిన విషయం నేను తెలుసుకోకూడదని విషయం అన్న మాట! క్రైమ్ జవరల్! నేను అంతటి అల్పుడ ననుకున్నారా? నేను ఏ నాడో మత జీందానని విశ్వసించిన ఒక యువతి, ఏదో ఒక విధంగా ప్రవర్తిస్తే అందుకు మత్సరగ్రస్తుడ నయ్యేటంత నీచుడ ననుకుంటున్నారా?" అన్నారు.

"తరవాత జరిగిన విషయమా?" అన్నారు మళ్ళీ ఒసోకిన్. ఆయన చూపుల్లో ఒకానొక ద్వేషం బహిర్గతమైంది.

"క్షమించండి, నా ఉద్దేశ్యం...."

"క్షమించాలా? క్షమించరాని దేమున్నది? అయినా మీరేం తప్పు చేశారని?" అన్నాడు ఒసోకిన్.

"అయితే నాకు సహాయం చెయ్యండి. ఆవిడ ఎక్కడున్నదో చెప్పండి."

"ఆవిడ ఎక్కడున్నదో నాకు తెలిసికూడా చెప్పటం లేదనుకుంటున్నారా? లేదు, నా మాట నమ్మండి. మళ్ళీ చెప్తున్నాను. ఓల్గా ఇప్పుడెక్కడున్నదో నిజంగా నాకు తెలియదు. 1946 లో మేము విడిపోయాం...."

"నిజంగానా?"

"అవును - నిజం. సరే - మీకు ఆ విషయంకూడా కొంత చెప్తాను. వినండి - అది 1945 జూన్ నెల. యుద్ధం అయిపోయినవెంటనే విన్నమాట. నా కుటుంబం సురక్షితంగా ఉన్నట్టు తెలిసింది. కాదు, కాదు! ఈ విషయం మొదట ఓల్గాకు తెలిసింది. ఆవిడకుకూడా ఈ విషయం నిశ్చితంగా తెలియదుకాని, ఏదో కొంత చూచాయగా తెలిసింది. యుద్ధం ప్రజ్వరిల్లిన సమయంలో నా కుటుంబం ఎక్కడైతేవున్నదో అక్కడనుంచి వచ్చిన ఒకమనిషిని ఆవిడ కలుసుకోడం తటస్థించింది. మన పక్షంవారు కొందరు ఎలాగో నా భార్యను, నా కుమార్తెను శత్రువుల మధ్యనుంచి రహస్యంగా తప్పించి పంపివేసినట్టు అతను చెప్పాడ్ట. ఆ వార్త ఆ సాయంత్రమే ఓల్గా నాకు చెప్పింది. అదే మా కడపటి సమావేశం. నా భార్య, బిడ్డలనుగురించి వెంటనే అన్వేషణ ప్రారంభిస్తానని నేను చెప్పాను. ఆ విధంగా మాట ఇవ్వమని ఓల్గా అడిగింది. అలాగే మాట ఇచ్చాను.... అదీ సంగతి - ఈ విధంగా మేము విడిపోయాం. ఇంకేం కావాలి మీకు?"

తరవాత మళ్ళీ దీర్ఘ నిశ్శబ్దం. కొంతసేపు అలా ఉండి ఓసోకిన్ తిరిగి ఇలా అన్నాడు. "అటు పిమ్మట ఆవిడ సమాచారమే నాకు తెలియలేదు. 1949 లో ఒక మాటు ఆవిడ నాకు ఫోన్ చేసింది. ఒక ఉద్యోగం సంపాదించు కోడానికి సహాయం చేయమని కోరింది. అంతే! మళ్ళీ నాకు ఫోన్ చేయలేదు."

"ఒక్కసారి కూడా?"

"అవును - ఒక్క సారి కూడా. ఇది మీకు ఆశ్చర్యకరంగా ఉన్నదా? ఆవిడ హృదయంఉన్న మనిషి జవ్యలోవ్. దయార్ద్ర హృదయం ఆవిడది. నన్ను ఎందుకు వేధిస్తుంది?"

సరే - తెలుసు కోవలసినదంతా అయిపోయింది. జవ్యలోవ్ తన గడియారం చూచుకున్నాడు. 7 గంటలు కావస్తోంది. అంటే జనరల్ ఓసోకిన్‌తో గంటసేపు మాట్లాడాడన్నమాట. ఇక వెళ్ళిపోవలసిన తరుణం. అవతల ఓసోకిన్ భార్య, ఆయన కోసం నిరీక్షిస్తూ వున్నది. వారిద్దరూ ఎక్కడికైనా వెళ్ళవలసి వున్నదేమో. సరే-ఏవో మర్యాద కోసం రెండు ముక్కలు చెప్పి సెలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోవడం మంచిది——

"కామ్రేడ్ జనరల్! మీరు నాకు చాలాచాలా విషయాలు చెప్పారు. కృతజ్ఞుణ్ణి. మీకు నా ధన్యవాదాలు. మీరు ఎక్కడికో వెళ్ళబోతున్నట్టున్నది. ఇక అనవసరంగా మీకు ఇబ్బంది కలిగించడం నాకిష్టంలేదు .... మీరేదైనా కొత్త వుద్యోగంలో చేరబోతున్నారా?"

"అవును."

"మళ్లీ ఒక సైనికాధికారిగా పనిచేయబోతున్నారా?"

"లేదు – జాతీయ ఆర్థికరంగంలో పని చేయబోతున్నాను. ప్రభుత్వ వ్యవసాయ క్షేత్రంలో"

"అంటే. అక్కడేం వుద్యోగం?"

"వ్యవసాయ క్షేత్రానికి డైరెక్టర్‌గా నియమితుడనయ్యాను. కజక్‌స్తాన్‌లో ఒక వ్యవసాయక్షేత్రాన్ని ఏర్పాటు చేయవలసి వున్నది."

కాదు – ఆయన హాస్యంగా అంటున్నమాట కాదిది! కజక్‌స్తాన్! అవును. అక్కడ అంతా సాగులోకి రాని బీడు భూములు. చాలమంది ఇప్పుడు అక్కడికి వెళుతున్నారు. ముఖ్యంగా యువకులు అనేకమంది ఉత్సాహంతో అక్కడ పని చేయడానికి సంసిద్ధులౌతున్నారు. కానీ ఈ వృద్ధుడా అక్కడికి వెళ్ళేది? వృద్ధుడైన ఈ లెఫ్టినెంట్ జనరలా? —

"అడుగుతున్నందుకు క్షమించండి!" అన్నాడు జవ్యలోవ్. "మీరు చెప్పింది నమ్మలేకుండా వున్నాను. మీరు స్వతహాగా ఒక సోల్జర్! ఒక జనరల్! మరి సేనాపతిగా ఉన్న మీరు వ్యవసాయం చేస్తారా? పైగా మీకు వయస్సుకూడా..."

ఇప్పటివరకూ మాట్లాడుకున్నదంతా మరిచిపోయి, కొత్తగా ఏదో కొత్తవిషయాన్ని గురించి మాట్లాడుకుంటున్నట్లుగా వారిరువురి సంభాషణ సాగింది.

"చూడండి! కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్! ఒక విషయం – మనం జారిస్టు ప్రభుత్వంలోని సంపన్న కుటుంబాలకు చెందినవారం కాము. ప్రష్యన్ ఆఫీసర్ల తరగతికి చెందినవారమూ కాము. మనలో చాల మందిమి సామాన్య రైతుకుటుంబాల నుంచి వచ్చినవాళ్ళం. మనం ఎక్కడనుంచి వచ్చామో మళ్ళీ అక్కడికే వెళ్ళాలి. భూమి దున్నుకోడం, పంట పండించడం మనకు వెన్నతో పెట్టిన విద్య. ఇక వయస్సు

అంటారా? .... ఇంకా నాలు వంట్లో ఓపిక ఉన్నది. శక్తి ఉన్నది. శక్తి ఉన్నంతవరకూ పని చెయ్యాలి. పదవీ విరమణచేసి విశ్రాంతి తీసుకోడమంటే, మంచం వేసుకుని పడివుండడం కాదు. అలా మంచం పట్టి మరణించడం నా కిష్టం లేదు. నేనింకా కొన్నాళ్ళు జీవించాలని నా అభిలాష. జీవించడమంటే పని చేయడం! అందుకనే వ్యవసాయక్షేత్రానికి వెడుతున్నాను" అనిచెప్పాడు ఒసోకిన్.

"అంటే లెనిన్‌గ్రాడ్‌లో మీ ఇల్లూ - వాకిలి వదలివేసి వేరుగా కజక్‌స్తాన్‌కు వెళ్ళిపోతారా?"

"చూడు నాయనా! నేను ముప్పయి అయిదు సంవత్సరాలు సైన్యంలో పని చేశాను. ఆ ముప్పయి అయిదు సంవత్సరాలలో ఎనిమిది ఏండ్లు కందకాలలో, భూగృహాలలో గడిపాను. యుద్ధంలో పరిస్థితి ఎలా వుండేదో మీకు గుర్తులేదా? ఒకనాడు చీకటి గుహలవలెవుండే కందకాలలో గడపడం, మళ్ళీ ఒకనాడు భయానకమైన సమరభూమిలో వీర విహారం చేయడం యుద్ధానికి ముందుకూడా నేను ఎన్నడూ ఒకేచోట అంటిపెట్టుకుని ఉండలేదు కనుక ఎక్కడికి వెడితే అక్కడే ఒక ఇల్లు కట్టుకుంటాను. వెళ్ళిన వెంటనే ఒక ఇంజనీరింగ్ కంపెనీవారిని పిలిపిస్తాను."

"కానీ కజక్ 'స్టెపీ' ప్రాంతాలలో ఇంజినీరింగ్ కంపెనీలు ఎక్కడున్నాయి?" అని ప్రశ్నించాడు జన్యలోవ్.

"పొరపాటు. ఎందుకులేవూ? అన్నిచోట్లా ఉన్నాయి. అయితే వాటిని మరొకపేరుతో పిలుస్తుంటారు. నిర్మాణపు పనివారని, భవన నిర్మాతలని - ఇలా రకరకాల పేర్లతో పిలుస్తుంటారు. వారే ఇళ్ళుకట్టే ఇంజినీర్లు.... నా నిర్ణయంసరైనది కాదనా మీ ఉద్దేశ్యం? నేనువెర్రివాడనై ఈ పని చేయబోతున్నా ననుకుంటున్నారా? నేనిక్కడే, ఈ లెనిన్‌గ్రాడ్‌లోనే పడివుండి, వీధులలో షికార్లుచేస్తూ, సరిగ్గా 'శాల్యూట్' చేయడం కూడా చేతకాని యువ ఆఫీసర్లనుచూచి నొచ్చుకుంటూ, మధ్య మధ్య సినిమాలకు వెళ్ళి 'రిజర్వుడు సీట్ల'లో కూచుని ఆనందిస్తూ - గడపడం మంచిదనా మీ ఉద్దేశ్యం?

అదేనా మీ అభిప్రాయం? లేదు. ఎన్నటికీ అలాంటి పని చెయ్యను.... సరే ఇక వెళ్ళరండి!"

"మరొక్క నిమిషం! ఒక్క విషయం మిమ్మల్ని అడగాలని వున్నది. నాకింకా అనుమానం పోలేదు - ఇక్కడ ఇదంతా వదిలిపెట్టి నిజంగా కజక్‌స్తాన్‌కు వెడతారా? అలా వెళ్ళవలసి వస్తే మీ రొక్కరేనా వెళ్ళవలసింది? ఒక వ్యవసాయ క్షేత్రాన్ని ఏర్పాటు చేసి, దానిని సక్రమంగా నిర్వహించగలనన్న నమ్మకం మీకు ఉన్నదా?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

ఒపోకిన్ అతనివంక పరీక్షగా చూచాడు. "చూడండి కామ్రేడ్! వ్యక్తి పూజాధోరణిపై మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?" అన్నాడు.

అకస్మాత్తుగా అటువంటి ప్రశ్న అడుగు తాడని జవ్యలోవ్ అనుకోలేదు. కానీ ఇది చాలా చిన్న ప్రశ్న.

"నా అభిప్రాయమా? విడ్డూరమైన ప్రశ్న వేశారే! వ్యక్తి పూజా విధానం, దానికి సంబంధించిన ధోరణులు - వీటి మూలంగానే నన్ను సాయుధదళాలలో నుంచి పంపించి వేశారు. పైంట్‌గా ఉండడానికి వీలు లేకుండా చేశారు. చూడండి! శత్రువును ఆక్రమించుకున్న భూభాగంలో నేను కొన్నాళ్ళు ఉండ వలసి వచ్చింది. అందుకని...."

"ఓహో, అలాగా! అయితే ఈ విధానం అంటే మీకు గిట్టదన్న మాట."

"అవును - ఇంకా చెప్పాలంటే ...."—

"ఇక ఆగండి! ఉద్రేక పడకండి! మిమ్మల్ని ఈ ప్రశ్న అడగ డంలో నా ఉద్దేశ్యం వేరు. ఈ విధానానికి, ఈ ధోరణికి వ్యతిరేకంగా పోరాడదలచారా లేదా అన్న విషయం తెలుసుకోవాలని అడిగాను. ఈ ధోరణిని, ఇందుకు సంబంధించిన విషయాలను మనం దూషిస్తాం. పార్టీ మహాసభ అనంతరం, మనం ఈ పని చేయడం సహేతుకమే. కానీ మిమ్మల్ని నేను అడుగుతున్నది వేరు. ఒక ఉదాహరణ చెపుతాను వినండి - నా ఉద్దేశ్యంలో, స్టాలిన్‌ను ఒక దైవాంశ సంభూతుడుగా భావించడం మాత్రమే వ్యక్తి పూజా ధోరణి కాదు - అరెస్టులు చేయడం, నిర్బంధ శిబిరాలలో ఉంచడం ఇవి మాత్రమే కాదు. నిర్దోషులను అరెస్టు

చేయడం ఇకమీద జరగదు. ఆ విషయం మనందరికీ తెలుసు. శిబిరాలు రోజురోజుకూ ఖాళీ అవుతున్నాయి. ఇక వాటిని పూర్తిగా మూసివేస్తారు. అదికూడా మనకు తెలుసు. సరే – ఆ తరవాత?"

"అంటే మీ అభిప్రాయం?

"ఒక అర్ధరాత్రివేళ ఒక నిరపరాధి ఇంటిమీద పడి 'మన మహా నాయకుడు, మన ఉపదేష్ట చిరకాలం వర్ధిల్లుగాక!' అని పెద్ద పెద్ద నినాదాలు ఇస్తూ దౌర్జన్యం జరపడం మాత్రమే వ్యక్తిపూజా ధోరణి కాదనీ, అంతకు మించిన విషయాలు అనేకం వున్నవని మీరు అంగీకరించరా? మన ఆర్థికవ్యవస్థలో – ముఖ్యంగా వ్యవసాయ రంగంలో ఈ ధోరణి ఇంకా ఎక్కువగా పాదుకుని ఉన్నట్టు మీకు కనిపించడం లేదా? స్టాలిన్ వ్యక్తిత్వానికి సంబంధించిన భయానక వికృతరూపాన్ని బట్టబయలు చేసినంతమాత్రంచేతనే ఈ వ్యక్తిపూజా ధోరణి అంతమవుతుందనుకుంటున్నారా? స్తోత్రపాఠాలు వల్లించడం, మహిమావిశేషాలను ప్రచారం చేయడం – వీటిని మానుకున్నంతమాత్రాన, శిబిరాలు మూసివేసినంతమాత్రాన ఈ ధోరణికి స్వస్తివాక్యం పలకగలమని భావిస్తున్నారా? కానీ, దారిద్ర్యంలో, పేదరికంలో మ్రగ్గిపోతున్న గ్రామసీమల మాట ఏమిటి? పార్టీ కేంద్రకమిటీ ప్లీనరీ సమావేశం కావించిన తీర్మానాలు మీరు చదవడం అవసరం. దోషభూయిష్ఠమైన పరిపాలన వల్ల ఆర్థికవ్యవస్థ దెబ్బ తిన్నప్పుడు, దానిని తిరిగి పటిష్ఠం చేసుకోడం కేవలం మాటల వల్ల, తీర్మానాల వల్ల సాధ్యమా? కాదు! ఒక ఉదాహరణ చెపుతాను వినండి – సోషలిస్టు, కమ్యూనిస్టు నిర్మాణ దశలో భౌతిక ప్రోత్సాహ ప్రోద్బలాలను చేకూర్చవలెనన్న సూత్రాన్ని నిజమైన మార్క్సిస్టు ఎవ్వరూ త్రోసిపుచ్చరని మనం పెద్ద పెద్ద ప్రకటనలు చేస్తూ వచ్చాం; ఎన్నెన్నో వ్రాతలు వ్రాస్తూ వచ్చాం. కానీ ఆచరణలో ఇది ఎంత వరకు జరిగింది? ఇలాంటి తార్కాణాలు ఇంకా ఎన్ని అయినా చెప్పవచ్చు. కేవలం నిందా వాక్యాలద్వారానే వ్యక్తిపూజా ధోరణిని మనం పరిహరించ దలచినట్లయితే – మనమంతా హాయిగా ఎవరిళ్ళల్లో వాళ్ళు కూచుని దూషణలు కురిపిస్తూ ఉండవచ్చు. లేదా వేదికలు ఎక్కి పెద్దపెద్ద ఉపన్యాసాలు ఇవ్వవచ్చు. కానీ ఆ విధానం

వల్ల, ఆ ధోరణివల్ల సంభవించిన దుష్పరిణామాలను నిర్మూలించాలంటే మార్గం అది కాదు. ఆ పరిస్థితులను రూపుమాపడానికి మనం తీవ్రంగా పోరాడాలి. అంటే దీక్షతో పని చేయాలి! శ్రమించాలి! తెలిసిందా?.... మీరీపని చేయగలరా అని మీరు నన్ను ప్రశ్నించారు — అవును, చేయగలను. తప్పక చేయగలను — పార్టీ మహాసభ జరిగిన అనంతరం ఇప్పుడు ఈ పనిచేయగలనన్న విశ్వాసం నాకు ఏర్పడింది. కేవలం విశ్వాసమేకాదు— పని చేయాలన్న ఆకాంక్ష, సంకల్పంకూడా వుండాలి. అయితే ఈ వ్యవసాయ క్షేత్రాన్ని నా మటుకు నేనొక్కడనే మూడు పువ్వులు — ఆరు కాయలుగా వర్ధిల్ల చేస్తానని నేను చెప్పడం లేదు. అలా చెప్పడం హాస్యాస్పదం. కానీ నా పాత్ర నేను నిర్వహిస్తాను. నా కర్తవ్యం నేను నెరవేరుస్తాను. పని చేసినప్పుడే నమ్మకం కుదురుతుంది...." ఇలా చెప్పి ఒసోకిన్ ఆగారు. తరవాత మళ్లీ ఇలా అన్నారు:

"విశ్వాసంవల్లనే కార్యం నెరవేరదు — కానీ కార్యం సాధించినప్పుడు విశ్వాసం కుదురుతుంది. అదీ అసలుకీలకం! ఓల్గా కేవలం విజయంలోనే విశ్వాసం పెట్టుకోలేదు. విజయం సాధించాలని ఆకాంక్షించింది తన తుపాకిగుండు శత్రువును హతమారుస్తుందని విశ్వసించింది. శత్రువును జయించి విజయం పొందినప్పుడే ఆమెకు విజయంలో విశ్వాసం కుదిరింది! ఆవిడ తక్కిన వారందరికీ ఆదర్శంకావాలి. ఆవిడను ఆదర్శంగా పెట్టుకుని తక్కినవారందరూ ఉత్తేజితులుకావాలి. కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్! ఇదేమీ అసత్యంకాదు, అహంకారమూకాదు. ఇది దీక్ష; పట్టుదల; ఉత్సాహమూను. ఉత్సాహం మన ఊపిరి! మీకు అంతా చెప్పాను జవ్యలోవ్! ఇకమీరు వెళ్ళవచ్చు!"

ఒసోకిన్ ఇలా చెప్పిన పిమ్మట జవ్యలోవ్ మెల్లగా లేచారు. వాకిలివైపు నడిచారు. తలుపుతీయబోతూవుండగా వెనకనుంచి మళ్ళీ ఒసోకిన్ పిలిచారు:

"ఒక్కక్షణం ఆగండి!" అన్నారు.

ఇలా అని డెస్కు దగ్గరికివెళ్ళారు. ఒక 'డ్రాయర్' బయటికి

లాగాడు. అందులోనుంచి ఒక ఫొటోగ్రాఫ్ తీశాడు. అది చేత్తోపట్టుకుని ఒక్కక్షణం జవ్యలోవ్వంక చూడకుండా ఇటుప్రక్కమళ్ళి నిలుచున్నాడు. తరవాత అది అతనికి ఇచ్చివేశాడు.

"తీసుకోండి! ఇది ఓల్గా ఫొటో! ఇప్పుడు మీకు అంతా చెప్పాను. అంతా ఇచ్చివేశాను. సర్వం మీకిచ్చివేశాను!!" అన్నాడు.

17. ఫొటోగ్రాఫర్ :

'ఎస్ II - 24' అనే పేరుగల సంస్థ ఎక్కడున్నదో తెలుసుకోడానికి ఆప్యల్టన్ విశ్వప్రయత్నం చేశాడు. కానీ, అతని ప్రయత్నమంతా విఫలమైంది. అత్యంత నిగూఢమైన ఈ సంస్థను ఎక్కడికి తరలించారో తెలియలేదు. దీని మర్మం ఏమిటో కనుగొనడం అతనికి సాధ్యం కాలేదు.

రసాయన పరిశ్రమ మంత్రిత్వశాఖలో ఇంధనం వ్యవహారాలు చూచే విభాగానికి వెళ్లాడు. విజ్ఞానశాస్త్ర పరిషత్తు కార్యాలయాన్ని సందర్శించాడు. ఊహుఁ! ఎక్కడికి వెళ్ళినా వ్యర్థమే అయింది. వెళ్ళిన చోటనల్లా సగౌరవంగా ఆహ్వానించారు. మర్యాదగా మాట్లాడారు. అతని కథ విన్నవారంతా జాలి, సానుభూతి ప్రదర్శించారు. అంతే. శుష్కప్రియాలు, శూన్యహస్తాలూను. ఈ సంస్థ పేరు చెప్పగానే అందరూ పెదవులు విరిచారు. తెలియదని తలూపారు. లాభం లేదన్నారు. అస్పష్టమైన సమాధానాలు ఏవేవో చెప్పి ఊరుకున్నారు.

అయితే పరిస్థితి ఆప్యల్టన్‌కు అర్థమైంది. ఓల్గాతో తనకుగల సంబంధ బాంధవ్యాలు ధృవపరిచే పత్రాలేవీ అతనివద్ద లేవు. తన భార్యనో, చెల్లెలినో, కుమార్తెనో వెదుకుతున్నానంటే అర్థమున్నది. ఆమాట చెపితే ఎవరైనా ఇట్టే అవగతం చేసుకుంటారు. చేతనైన సహాయం చేయడానికి ప్రయత్నిస్తారు.

"ఆవిడ మీ భార్యా?"- అని అడిగారు అందరూ.

"కాదు.... నా స్నేహితురాలు.... ప్రాణస్నేహితురాలు.... ఒక కామ్రేడ్."- అని అతను సమాధానం చెప్పాడు.

"ఓహో, అలాగా!.... అంటూ వారు పెదవి విరిచారు.

విధి నిర్వహణకు బద్ధులయివున్న ఈ ప్రజలకు అతను ఏ ఆధారాలు, పత్రాలు అందజేయగలడు? తన కథ చెప్పాడు. తను పడుతున్న అవస్థ చెప్పాడు. కానీ ఇంతమాత్రంచేత అగ్రశ్రేణి రహస్యాలకుచెందిన ప్రభుత్వ సంస్థల కార్యకలాపాలను గురించి తెలియజేస్తారా?

ఇందుకుగాను అతను ఎవరినీ నిందించలేదు. ఎవరిమీదా నేరారోపణ చేయలేదు. అవును. అతనికి తెలుసు. తనే వారి స్థితిలోవుంటే ఏంచేస్తాడు? ముక్కు-ముఖం తెలియని ఎవరో ఒకతను వచ్చి అతి రహస్యమైన ఒక సంస్థ 'అడ్రెస్' యివ్వమని అడిగితే అతను ఇస్తాడా? తను ఆ విషయాన్ని గురించి ఒక్కమాటఅయినా చెప్పడు. జాగ్రత్తగా సమాధానం చెప్పి తప్పించుకుంటాడు. కనుక ఇందులో, వారిని అనవంసిన పనేమీ లేదు.

"సరేనయ్యా! ఏమిటీ? ఆవిడ పేరు ఏమని చెప్పావు?.... ఆఁ! కామ్రేడ్ ఓల్గా, ఓల్గా మిరానోవా! ఆవిడపేర ఒక ఉత్తరంవ్రాసి ఇవ్వు. నీ అడ్రెస్‌కూడా ఇచ్చివెళ్ళు. ప్రయత్నంచేస్తాం. నీ ఉత్తరం ఆవిడకు పంపుతాము. ఆవిడ నిజంగా ఆ సంస్థలో పనిచేస్తుంటే ఉత్తరం ఆవిడకు అందుతుంది." అని చెప్పారు చివరకు వాళ్ళు.

"మరినాకు ఎన్ని రోజులలో సమాధానం వస్తుంది?" అని అడిగాడతను.

"ఆ విషయం చెప్పడం కష్టం... బహుశః ఒక నెల పట్టవచ్చు" అన్నారు వాళ్లు.

సరే. ఏంచేస్తాడు? ఒక ఉత్తరంవ్రాసి కవరులోపెట్టి వాళ్ళకు ఇచ్చాడు. కవరు అతికించమకూడా లేదు.

కానీ నెలరోజులు నిరీక్షించాలి. నెలరోజులు కనిపెట్టుకుని కూచోడం అంటే సాధ్యంకానిపని - దుర్భరమైన విషయం అది.

అయితే ఏంచెయ్యాలి? జవ్యలోవ్‌కు ఎటూ పాలుపోక ఏదో ఆలోచిస్తూ కూచునిఉండగా టెలిఫోన్ మ్రోగింది.

"కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్ ఉన్నారా?"

"నేనే."

"ఏమిటి? రెండురోజులబట్టి మీకు ఫోన్ చేస్తున్నాను. ఫోన్ పలకడంలేదు ఏమిటయింది? మీరు ఊళ్ళోలేరా?"

"ఎవరు మాట్లాడేది?.... ఎవరు మీరు?"

"నేను ఫిలానోవను."

"ఫిలానోవా?.... క్షమించండి. మీరెవరో నాకు తెలియదు ... ఎక్కడనుంచి మాట్లాడుతున్నారు?" ఎవరికాలూకు?

"నేను ఫొటోగ్రాఫర్ను కామ్రేడ్! 'యాచ్' పత్రికా కార్యాలయంలో మనిద్దరం ఒకమారు కలుసుకున్నాం. మీకు గుర్తులేదా?"

"ఓహో, అలాగా! అవునవును. జ్ఞాపకంవచ్చింది" జవ్యలోవ్ ఫోన్లో మాట్లాడుతూ ఉన్నట్టుండి ఉద్విగ్నుడైనారు. రిసీవర్ కుడిచెవి దగ్గర పెట్టుకుని, గట్టిగా అదుముకున్నారు. ఫోన్ రెండవకొనను అరచేత్తో గట్టిగా మూశారు.

"ఇంతకూ మీరుచెప్పిన స్త్రీ కనిపించిందా?" అని ఫిలానోవ్, ఫోన్లో అడిగాడు మామూలు ధోరణిలో.

"ఇంకా లేదు" అనిచెప్పారు జవ్యలోవ్: అయిష్టంగా. నైలాన్ చొక్కా వేసుకుని షోకుషోగ్గా అనాడు కనిపించిన ఆ కుర్రవాడు ఇప్పుడతని కళ్ళలో మెదిలాడు! నాకు ఓల్గా కనిపించిందో లేదో ఈకుర్రకుంక కెందుకూ? ఈవ్యవహారంతో అతనికేంపని? ఇది ఒక సరదాగా ఉంది కాబోలు ఈ కుర్రవెధవకు! అనుకున్నారు లోలోపల.

"అయితే అడ్రెస్ ఇవ్వండి."

"అడ్రస్సా? అనాడే మీకు చెప్పానుగా?"

"అదికాదండీ - మీ అడ్రెస్!"

"నాఅడ్రెస్సా? ఎందుకూ?" - అడిగాడు జవ్యలోవ్ ఆతృతతో.

"మరేం గాభరాపడకండి! నేనేం మీఇంటికి భోజనానికిరాను! నిజానికి మీరు నాకొక విందుభోజనం ఏర్పాటు చేయవలసినమాట........ సరే ఏదీ, మీ అడ్రెస్‌చెప్పండి. వ్రాసుకుంటాను........"

లేదు. ఆ కుర్రవాడు సరదాకోసం ఇదంతా అడగడంలేదు.

అతనికేదో తెలుసు – అనుకున్నాడు జవ్యలోవ్. అతనికి మళ్లీ ఉత్సాహం పుట్టుకొచ్చింది. తన అడ్రెస్ చెప్పాడు.

"మీకేమైనా విషయం తెలిసిందా?" అని అడిగాడు.

"పది నిమిషాల్లో మీ దగ్గరికి వస్తాను" అని చెప్పాడు ఫిలోనోవ్. "ఆఫీసు కారు ఉన్నది. దానిమీద వచ్చేస్తాను" అన్నాడు.

ఇలా అని టెలిఫోన్ పెట్టేశాడు. టెలిఫోన్ మరి కొద్దిక్షణాల పాటు అలాగే పట్టుకునివుండి తరవాత 'రిసీవర్' పెట్టేశాడు జవ్యలోవ్. గడియారం చూచుకున్నాడు. ఇంకా ఒక అరగంట తరవాత ఫోన్ వచ్చి ఉన్నట్టయితే అతను అక్కడ ఉండేవాడుకాడు.

మరి ఈ ఫొటోగ్రాఫర్ కుర్రవాడు ఏదైనా సమాచారం సేకరించాడా? ల్యాబ్ కార్యాలయంలో జవ్యలోవ్ విషయమై శ్రద్ధాసక్తులు చూపే వారు ఎవరైనా వున్నారా అంటే ఆ మనిషి ఒక్క కొరొస్టిలేవా మాత్రమే. క్రొత్తన గతులు ఏవైనా తెలిసి వున్నట్టయితే ఆమె అతనికి ఫోన్ చేసి వుండేది. అతని టెలిఫోన్ నెంబరు ఆమె కొక్కదానికే తెలుసు.

మరి ఫిలొనోవ్ ఎందుకు ఫోన్‌చేసినట్టు?

ఏమైనా తను లేనిపోని ఆశలు పెట్టుకోడానికి వీలులేదు. గమ్యం దరిదాపుల్లోనే ఉన్నదని, ఒక అడ్రెస్ తెలుసుకుని అక్కడికి వెళ్ళి విచారిస్తే సరిపోతుందని, ఓల్గా కనిపిస్తుందని ఒకప్పుడు తను ఎన్నెన్నో ఆశలు పెట్టుకున్నాడు. కానీ ఆ ఆశలన్నీ కూలిపోయాయి. మళ్ళీ ఇప్పుడు ఆశలు పెంచుకోడంవల్ల మనోవ్యథ తప్పమరేమీలేదు...

ఇప్పుడు జవ్యలోవ్ అనుభవం వల్ల పరిస్థితిని బాగా అవగాహన చేసుకోగలిగాడు. తను ఈ కంటకపథంలో ఇంకా చాలా దూరం పయనించ వలసి ఉన్నదని అతను తెలుసు కున్నాడు. మరి ఇంత మందికి తెలియని విషయం ఈ ఫొటో గ్రఫర్ కుర్రవాడికి ఎలా తెలిసినట్టు? ఓల్గా ఎక్కడున్నదీ ఇతను ఎలా కనిపెట్టినట్టు?— నిజంగా అతనికేదైనా సమాచారం తెలిసి ఉన్నట్టయితే అనంగతి ఫోన్‌లోనే చెప్పి ఉండేవాడు కదా? కానీ విందు భోజనాలను గురించి ఆ కుర్రవాడు చలోక్తులు విసిరాడు. అది ఊరికే హాస్యానికి అన్నమాట. అంతే!

జవ్యలోవ్ మనస్సు పరి పరి విధాల పోతున్నది. హాల్లోకి వెళ్లారు. బయటతలుపు తీశారు. నిరీక్షిస్తూ నిలుచున్నారు కాసేపట్లో ఎవరో మెట్లెక్కుతున్న చప్పుడు వినవచ్చింది ఫిలానోవ్ మేడమీదికి రానేవచ్చారు. ఇప్పుడా కుర్రవాడు లోగడ తను చూచినట్లుగా లేడు. వేరుగా కనిపిస్తున్నాడు. బిగుతుగా కుట్టిన ఉన్నిచొక్కా ఒకటి ట్రౌజరులోపలికి దూర్చుకున్నాడు. ఒక యువ క్రీడాకారునివలె కనిపిస్తున్నాడు.

"వెంటనే విమానంలో కాయిజిన్స్క్ వెళ్ళండి!" అన్నారు ఫిలానోవ్, వచ్చిరావడంతోనే. "ఊఁ! వెంటనే బయలు దేరండి! ఆలస్యం అయితే మీ కతను దొరక్క పోవచ్చు. మీతో ఫోన్‌లో మాట్లాడాలని రెండు రోజుల బట్టీ విశ్వ ప్రయత్నం చేస్తున్నాము. — కాయిజిన్స్క్‌లో అర్సెనియవస్కాయా వీధి: 25 వ నెంబరు భవనంలో 1 వ భాగం — ఊఁ: వ్రాసుకోండి." అన్నాడు.

జవ్యలోవ్ ఒక్కమాటుగా దిగ్భ్రాంతి చెందారు. ఏమీతోచక ఆ కుర్రవాడివంక తదేకంగా చూడసాగారు. కాయిజిన్స్క్ వెళ్ళడం దేనికి? ఆలస్యం అయితే అతను దొరకడంటున్నాడే — ఎవరా 'అతను'? "అర్సెనియవస్కాయా వీధిలో 25 వ నెంబరు భవనంలో ఎవరుంటున్నట్టు? ఇలా అతని మనస్సు వెంట వెంటనే అనేక వైపులకు పరుగులు తీసింది.

"కావాలంటే ముందుగా ఒక టెలిగ్రాం ఇవ్వవచ్చు." అంటూ ఫిలానోవ్ మళ్ళీ చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు — "కానీ టెలిగ్రాం ఇవ్వడం వల్ల విషయాలు మీకు వివరంగా తెలియవు. ఇక జాబు వ్రాస్తారా. అతనికి సకాలంలో అందదు అందుచేత తక్షణమే బయలుదేరి విమానంలో వెళ్ళడం ఉత్తమం."

"ఇంతకూ నేను అక్కడకు వెళ్ళి ఎవరిని చూడాలి?" అని అడిగారు జవ్యలోవ్.

"ఓ, అదా! ఎవరో కాదు. ఇవనోవ్! ఆ ఫోటోగ్రాఫ్ పంపిన వ్యక్తి. కాని ఒక విషయం గుర్తుంచుకోండి. అతడు ఏ క్షణంలోనైనా 'పోటీ' కి వెళ్ళవచ్చు. అందుకనే మీరు త్వరగా వెళ్ళి అతన్ని కలుసుకోవాలని చెపుతున్నాను. అర్థమైందా? ఇక నేను వెళ్లాలి — ఆఫీసు

కారుమీద వచ్చాను. పదిహేను నిమిషాలకంటె కారు అట్టిపెట్టుకోడానికి వీలులేదు"- అని చెప్పారు ఫిలోనోవ్.

కిటికీలోనుంచి చూస్తే వీధిలో ఇంటిముందు కారు నిలబడివుండడం కనిపిస్తూనేవున్నది. డ్రైవర్, తొందరపడుతూ కారు 'హారన్' నొక్కుతూ వుండడం కనిపిస్తూనే వున్నది.

"సరే - ఇక నేను వెడుతున్నాను." అంటూ ఫిలానోవ్ బయటి వాకిట్లోకి వెళ్ళనే వెళ్ళారు.

"ఉండు ఉండు! ఒక్క క్షణం ఉండు!"- అంటూ జవ్యలోవ్ ఆ కుర్రవాణ్ణి వెళ్ళిపోకుండా వాకిట్లో అడ్డంగా నిలుచున్నాడు.

"ఏమిటీ? మీరిలా నన్ను అటకాయిస్తున్నారు? పదిహేను నిమిషాల్లో కారు తీసుకొచ్చి అప్పగిస్తానని మాటయిచ్చివచ్చాను. మా బృందం ఫొటోగ్రాఫులుతీసే పనిమీద ఒకచోటికివెడుతున్నది. వారికి కారుకావాలి" అని చెప్పారు ఫిలానోవ్.

"వెడుతున్నది మీ బృందం కాని, మీరు కాదు. మీరు ఇక్కడే ఉండండి కామ్రేడ్! తరవాత మీరు ఎక్కడికి వెళ్ళాలంటే అక్కడికి తీసుకుని వెళ్ళి దిగబెడతాను. టాక్సీలో తీసుకువెడతాను - ఈ మూల తిరుగుళ్ళోనే టాక్సీలు వుంటాయి. ఏదో ఒక టాక్సీ మాట్లాడి మిమ్మల్ని దిగబెడతాను" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

ఇలా అంటూ అతను బయటి వాకిలికి తాళంవేసి తాళపు చెవి తన జేబులో పెట్టుకున్నాడు తరవాత లోపలి గదిలోకి వచ్చారు. కిటికీ దగ్గరికి వెళ్ళి వీధిలోకి చూస్తూ డ్రైవరును కేకవేశాడు.

"డ్రైవర్"

డ్రైవర్ కారు కిటికీలోనుంచి తల బయటికి పెట్టి పైకిచూచాడు.

"కామ్రేడ్ ఫిలానోవ్ కొంచెం సేపుండి టాక్సీలో వస్తాడు. అతనికోసం నీవు కనిపెట్టుకుని ఉండనక్కర్లేదు. కారు తీసుకుని వెళ్ళు" అని చెప్పాడు జవ్యలోవ్.

కారు వెళ్ళిపోయింది; ఫిలానోవ్ లోపలి గదిలోకి వచ్చారు. ఆ కుర్రవాడు కోపంతో ఉడికి పోతున్నాడు. పందెంలో పోట్లాడే కో

పుంజాలా కనిపిస్తున్నాడు. అతని ముఖమంతా ఎర్రబారింది. తలవెంట్రుకలు నిక్కబొడుచుకున్నాయి.

"ఏమిటి .... నాతో మీకు ఆటలుగా ఉన్నదా ?" అనికోపోద్రిక్తుడై అడిగాడు ఫిలానోవ్.

"చూడు, క్రామేర్ ! మీరేనాతో ఆటలాడుతున్నారు !"- అన్నాడు ఇవ్యలోవ్, నెమ్మదిగా - "మీరు నాతోచెప్పినవిషయాలు, ఒకటెలిగ్రాంలో తెగిపోయినమాటలు చదువుతోఉంటే ఎలాధ్వనిస్తాయో అలా ధ్వనిస్తున్నాయి ! ఆమాటకొస్తేమీరు ఈవిషయాలు నాకు ఇందాక టెలిఫోన్‌లోనే చెప్పవచ్చుగా ! మరి ఇక్కడికి ఎందుకువచ్చినట్టు ?" - అనిఅడిగాడు.

"ముందునన్ను ఇక్కడనుంచి వెళ్ళనివ్వండి !" - అన్నాడు ఫిలానోవ్.

"మరేం గాభరాపడకండి ! వెళుదురుగాని. కానీమీరు నాకుచెప్పదలచినవిషయం ఏమిటోముందు, స్పష్టంగా సరిగ్గా చెప్పండి. తరవాత నేను స్వయంగా మిమ్మల్ని మీఆఫీసుకు తీసుకునివెళ్ళి అక్కడ దిగబెడతాను. అర్థంలేని, ఆ సమాచారం చెప్పడంకోసమే మీరు ఇక్కడికి వచ్చారంటే నేననమ్మను. మరేదో కారణం ఉండాలి"

"చూడండి ! నేను తొందర పనిలో ఉన్నాను. ఈ శుభవార్త మీకు స్వయంగా చెపితే మీరు ఎంతగానో ఆనందిస్తారని ఇక్కడికి వచ్చాను. కానీ కథ అడ్డం తిరిగింది...."

"చూడు క్రామేర్ ! మీరు చెప్పిన విషయాలకు తల తోకలేదు ! ఇవనోవ్‌ను మీరు స్వయంగా చూచారా ? చూచినట్లయితే ఆ ఫొటోగ్రాఫ్ ఎక్కడ తీశారని మీరే ఎందుకు అడగలేదు ?"

"కానీ నేను అయన్ను కలుసుకోలేదు" అన్నాడు ఫిలానోవ్, ఊపిరి బిగబట్టుకుంటూ.

"సరే ఇలా వచ్చి కూచోండి.... మీ వయస్సెంత ?"

"ఇరవై మూడు" అనిచెప్పాడు ఫిలానోవ్. ఆ కుర్రవాడికింకా కోపం తగ్గలేదు. కానీ ఇవ్యలోవ్ మాత్రం నెమ్మదిగా, ప్రశాంతంగా మాట్లాడుతున్నాడు.

"నేను ఆ అమ్మాయిని కలుసుకున్నప్పుడు మీకిప్పుడు ఉన్నన్ని ఏండ్లుకూడా నాకు లేవు — తెలుసునా? నాకొక శుభవార్త చెప్పి, నన్ను సంతోషపెట్టాలని వచ్చానని చెప్పారు. చాలసంతోషం. కాని ఒక శుభవార్త ఒకరికి అందజేసేటప్పుడు ఎంతో జాగ్రత్తగావుండాలి—ఆ సంగతి తెలుసునా మీకు? ఏదో తెలిసీతెలియని ధోరణిలో — మనిషిని తికమకపెట్టేటట్లు వార్తలు చెప్పకూడదు సరే — ఇప్పుడు చెప్పండి. వివరంగా చెప్పండి. అసలు ఏమిటి సంగతి? మీరు ఇవనోవ్‌ను కలుసుకున్నారా...."

"కలుసుకోలేదు — నేనతని ముఖమేచూడలేదు. ఆ విషయం ముందే చెప్పానుగా. కాని అతనిదగ్గరనుంచి ఒక ఉత్తరం వచ్చింది."

"ఏదీ ఆ ఉత్తరం? నన్ను ఒకమాటు చూడనివ్వండి."

"మా ఆఫీసు వాళ్ళు ఆ ఉత్తరం నన్ను తీసుకోనిస్తారటండీ? వాళ్ళేం సామాన్యులనుకున్నారా ఏమిటి? మీరు ఈ గొడవ తెచ్చిపెట్టిన తరవాత వాళ్ళు ఎన్నెన్నో కట్టుదిట్టాలు చేశారు. అదంతా వింటే మీరు ఆశ్చర్యపోతారు సరే, ఇంతకూ ఆ ఉత్తరంలో విషయం ఏమీ లేదు. ఊరికే అడ్రెస్ ఉన్నది. అయితే? ఇవనోవ్ ఇప్పుడెక్కడో ఉత్తరాదిన పని చేస్తున్నాట్ట. ఆ విషయం వ్రాశాడు. పది రోజులు సెలవు మీద వెడుతున్నాట్ట తన స్వస్థలమైన కాయిజిన్‌స్కలో రెండు రోజులుండి, అక్కడనుంచి 'సోచీ' వెడతాట్ట. ఆ ఉత్తరం వ్రాసిన తారీకును బట్టి అతను ఇవాళ కాయిజిన్‌స్క వచ్చి ఉంటాడని గ్రహించుకున్నాము."

"అసలీ జాబు వ్రాయవలసిన అవసరం ఏమొచ్చింది అతనికి?" అని జవ్యలోవ్ ప్రశ్నించాడు

అదేమిటి అలా అడుగుతారు? అతను ఉత్తరాదిన ఎక్కడ ఉన్నప్పటికీ పోస్టులో అతనికి మా పత్రిక ప్రతి ఒకటి అందుతుంది. పత్రికలో ఈ ఫొటోగ్రాఫ్ పెట్టి పంపించారు ఆఫీసువాళ్ళు. అది అతను చూసుకుని ధన్యవాదాలు తెలుపుతూ ఉత్తరం వ్రాశాడు అతనికి రావలసిన పారితోషికం, మనియార్డరుద్వారా ఎక్కడికి పంపవలసిందీ కూడా వ్రాశాడు. అదే నేను మీకు చెప్పిన అడ్రెస్ — ఆర్సెనియవస్కాయావీధి, 25 వ నెంబరు భవనంలో — 1 వ భాగం. పైకం మనియార్డరు ద్వారా పంపదలిస్తే తక్షణమే పంపవలసినదని, ఆలశ్యం అయితే అది తనకు అంద

దని, తను ఊరు వెళుతున్నానని వ్రాశాడు. ఈ ఉత్తరం కొరొస్టిలేవా చదువుతున్నప్పుడు నేను ఆఫీసులోనే ఉన్నాను. చదివిన తరవాత ఆమె నాకు ఆ ఉత్తరం చూపించింది వెంటనే మీకు చెప్పడానికి టెలిఫోన్ దగ్గరికి వెళ్ళింది. నేను ఫోన్ చేస్తానని ఆమెతో అన్నాను. సరేనని ఆమె మీ టెలిఫోన్ నెంబరు నాకు చెప్పింది. మీతో ఫోన్‌లో మాట్లాడాలని రెండు రోజులబట్టి ప్రయత్నిస్తున్నాను. కానీ మీ ఫోన్ పలకడంలేదు. మీరు ఇంటిదగ్గరలేరని అనుకున్నాను. అదీ విషయం. ఇప్పుడు మీకు అంతా తెలిసిందా?"

"అవును అంతా తెలిసింది. కానీ ఒక్క విషయం తెలియలేదు. ఉన్నట్టుండి అకస్మాత్తుగా మీకు నా వ్యవహారంలో ఎందుకింత శ్రద్ధ, ఆసక్తి పుట్టుకొచ్చాయి? రెండు రోజులు నాకు ఫోన్ చేయడానికి నానా అవస్థపడడం, ఇప్పుడు స్వయంగా పనికట్టుకుని ఇక్కడికి రావడం–ఇంత శ్రద్ధ మీకు ఎందుకు కలిగినట్టు?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

ఫిలానోవ్ సమాధానం చెప్పలేదు.

"సరే – చెప్పడం ఇష్టంలేకపోతే చెప్పవద్దు. మరేం ఫరవాలేదు. ఏమైనా మీకు నేను కృతజ్ఞుణ్ణి" అన్నాడు మళ్ళీ జవ్యలోవ్.

"చెపుతాను వినండి!" అన్నాడు ఫిలానోవ్ – "మొదటిసారి మనం కలుసుకున్నాం. మీకు జ్ఞాపకం ఉన్నదా? – పత్రికా సంపాదకుని కార్యాలయంలో. ఈ ఫొటోగ్రాఫ్ నేను తీసినది కాదని ఆనాడు మీకు చెప్పాను. కానీ అప్పుడు మీరు నావంక అదోలా చూచారు.... ఆ చూపు ఏమని వర్ణించను?"–

"కేవలం నీవేదో ఊహించుకుని ఉంటావు – అంతే!"–

"కాదు. మీరు నావంక ఎగాదిగా చూచారు. ఎక్కడలేని నిరసన భావంతో నన్ను నిలుపూ విస్తారం పరిశీలించి చూచారు. నేనది స్పష్టంగా కనిపెట్టాను – 'ఓరీ, కుర్రకుంకా! నీ నైలాన్ చొక్కా, నీ వేషమూ నీవు! వెతికిచూచినా నీలో బుద్ధిమంతుడి లక్షణం ఒక్కటీ కనిపించడంలేదు. మానవుని హృదయవేదన ఎలాంటిదో నీవు అవగతం చేసుకోలేవు. నీవు కేవలం షోకులు చేసుకుని తిరిగే పోకిరి వెధవవు!

ఒక పత్రికా ఫొటోగ్రాఫర్‌వు!'- అని నన్నుగురించి మీరు అభిప్రాయ పడుతున్నట్టు నాకు తోచింది."-

"సరే - సరే మీరుచెప్పేదంతా లేనిపోని అతిశయోక్తి కామ్రేడ్!" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"లేదు, లేదు! మీరు వెళ్ళిపోయినతరవాత నిజంగానాకు వెర్రెత్తి నట్టుఅయింది. నన్నుగురించి అలాఅభిప్రాయ పడడానికి మీకేంహక్కున్నది, చెప్పండి? - నేనేమీ పని - పాటూ లేని సోమరిపోతునుకాను. కాలేజీలో చదువుకునేటప్పుడే ఎంతోమంచిపేరు తెచ్చుకున్నాను. నేనెన్నడూ పోకిరివెధవగా తిరగలేదు ఇక ఈనైలాన్‌చొక్కా వేసుకున్నానంటారా? - నాజన్మలోకొత్త మంచిచొక్కా వేసుకోడం ఇదే మొదటి సారి. నిజంచెపుతున్నాను. ఈచొక్కా కొత్తదికాదు వాడినచొక్కా కొనుక్కున్నాను. ఇప్పటివరకూనాకు ఉన్నబట్టలల్లా ఒకజత ట్రౌజర్లు, ఒకకోటూను! నాకు తల్లిదండ్రులులేరు. పెట్టి పోషించేవారులేరు. నాకు వచ్చే ఉపకారవేతనం (స్కాలర్‌షిప్)తో జీవిస్తూవచ్చాను ......"

"ఇక ఆపవయ్యా నాయనా!" - అన్నాడు జవ్యలోవ్‌సౌమ్యంగా- "నీవుకొంచెం పొగరుబోతు కుర్రవాడివని ఆనాడు అభిప్రాయపడ్డాను- నిజమే. ఈకుర్రవాడు జీవితంలో దుఃఖంఅనేది ఎరగడని అనుకున్నాను."

"దుఃఖం అనేది ఎరగనా?" అన్నాడు ఫిలొనోవ్. అతని కంఠం కొంచెం రుద్ధమైంది. "దుఃఖం అనేది ఎరుగుదునో లేదో మీకెలా తెలుసు? దేనినిబట్టి అలా అనుకున్నారు? కేవలం మీరు నా బట్టలూ, నా వాలకమే చూచారుతప్ప నాఅంతరంగంలోకి చూడలేదు. నేనెన్నడూ కష్టపడలేదనీ, మాస్కో వనాలలో, తోపులలో విహరించే విలాసపురుషుడనని - మీ ఇష్టంవచ్చినట్టు మీరు నిర్ణయం చేసుకున్నారు. కదూ? కాని చెపుతాను వినండి - ఒక శీతాకాలం అంతా వెర్ఖొయాన్స్క్‌లో గడిపాను. పత్రికకు కావలసిన బొమ్మలుతీస్తూ అక్కడ ఎంతో శ్రమపడ్డాను. ఒకమాటు ఒక లోహపు కర్మాగారం పైకి వెళ్ళి అక్కడ ఒక తాడు కట్టుకుని వ్రేలాడవలసి వచ్చింది."

"అదేమిటి? ఎందుకని?"

"అలాంటి చోట, ఆ విధమైన పరిస్థితిలో ఉండేతప్ప బొమ్మ

తీయడానికి వీలులేక పోయింది. ఖురాన్ - తాయుతివిస్క్ మధ్య నడిచిన మొదటి రైలుబండి ఫోటో నేను ఆవిధంగా తీశాను. సోవియెట్ ప్రభుత్వం నెంకొన్న గత నలభై ఏండ్లలోను మొట్టమొదట వేసిన రైలుబండ్ల ఫోటోలు, ఫోటోగ్రాఫర్లు ఎన్ని తీశారో మీకు తెలుసునా? మరి, బొమ్మ కొత్తరకంగా ఉంటేతప్ప పాఠకులను ఆకర్షించదు. బొమ్మలన్నీ ఎప్పుడూ ఒకేలాగా ఉన్నట్టు అనిపించకూడదు. బొమ్మలో ఒక కొత్తదనం ఉండాలి. బొమ్మ అపూర్వంగా ఉండాలి ఆ దృష్టితోనే నేను ఎంతో శ్రమపడి బొమ్మలు తీస్తూవచ్చాను .... సరే, ఇక ఆ గొడవ పోనీయండి. నేను మీదగ్గరికి ఎందుకు వచ్చానో ఇప్పుడైనా మీకు అర్థమైందా లేదా?"

జవ్యలోవ్ సమాధానం చెప్పలేదు. ఆ కుర్రవాడి విషయంలో తను దురభిప్రాయ పడినందుకు, అలా ప్రవర్తించినందుకు సిగ్గుపడ్డాడు.

"సరే నాది పొరపాటు. తప్పుగా అర్థం చేసుకొన్నాను. ఇప్పుడు వాస్తవం తెలుసుకున్నాను." అన్నాడు. "లేదు - ఇంకా మీరు తెలుసుకున్నట్టు లేదు. మీకు మనోవ్యధ గలిగించాలన్న ఉద్దేశ్యంతో నేను ఇక్కడికి వచ్చానని అనుకున్నారు. కానీ అలాంటి ఉద్దేశ్యం నాకు ఏ కోశానా లేదు. మీరు సంతోషంగా, హాయిగా ఉండాలనే నా అభిలాష. కావాలంటే ఇంకా వినండి - మీ కోసం నేనే తాయుతివిస్క్ వెళ్ళగలను. - అలాంటి అవకాశం ఉంటే!"

తరవాత వారిద్దరూ కొంతసేపు మాట్లాడలేదు.

"సరే - ఆవిడ నాకు కనిపిస్తే ఇక్కడికి తీసుకువచ్చిన తరవాత మిమ్మల్ని ఆహ్వానిస్తాను. అప్పుడు వస్తారా?" అని మెల్లగా అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"తప్పక వస్తాను" అన్నాడు ఫిలానోవ్.

"మన ముగ్గురం కూచుని కొంతసేపు హాయిగా గడుపుదాం.... ఒకప్పుడు ఒక కుర్రవాడు నాతో స్నేహంగా వుండేవాడు. సరిగ్గా మీ ఈడువాడే. అతన్ని రమ్మంటే అతనూ వస్తాడు. కానీ, అతన్ని పిలవాలని లేదు నాకు."

"ఎందుకని?"

"ఓహ్! అదంతా ఒక పెద్ద కథ. కానీ నేను మిమ్మల్ని ఆహ్వానిస్తాను. మీరు చాల మంచి వృత్తి స్వీకరించారు."

"నిజం చెప్పాలంటే నా జీవితమే అది. ఇంకా నాకు తగినంత వ్యవధి, అవకాశము లేవు. తగినంత స్వేచ్ఛలేదు. ఉన్నట్టయితే ఈ ఫొటోగ్రాఫర్ పనిలో ఇంకా ఎంతో నేర్పు చూపేవాణ్ణి!"

"ఏమిటి, స్వేచ్ఛలేదా?" అని అడిగారు జిస్కలోవ్ – "స్వేచ్ఛగా ఉండాలనా మీ అభిలాష?"

"అంటే మీ అభిప్రాయం?"–

"అంటే పూర్తిగా స్వతంత్రంగా ఉండాలనా? ఏ పని అయినా మీ ఇష్టంవచ్చినట్లు చెయ్యాలనా?"–

"మీ రడిగేది – ఇంకా నాకు సరిగా బోధపడడంలేదు.. ఆఁ! అర్థమైందిలెండి! అవును. అలాంటి స్వేచ్ఛ, అవకాశము వుంటే – అంతకంటె ఇంకేం కావాలి?– మళ్ళీ సేరుగా ఉత్తరాదికి వెడతాను. ఉత్తర ప్రాంతానికే కాదు – ప్రతిచోటికీ వెడతాను – ఒక కొత్త విమానాన్ని పరీక్షచేస్తూవుంటే అక్కడికి వెడతాను – ఒక కొత్త అణు రియాక్టరను నిర్మిస్తూవుంటే అక్కడికి వెడతాను. బీడుభూములను సాగులోకి తెస్తూ – అక్కడ కొత్తగా వ్యవసాయ క్షేత్రాలు ప్రారంభిస్తే బొమ్మలు తీస్తూ ఆనందిస్తాను. ఇప్పుడు మీవెంట విమానంలో తాయిజినిస్క్‌కు వస్తాను..... ఎందుకలా మందహాసం చేస్తున్నారు? ఇది అసాధ్యం అని కదూ? – అవును అన్నిపనులూ మనం ఒక్కళ్ళమే చేయడం అసాధ్యం. అయినప్పటికీ ఎవరి మటుకు వారు ఇలాంటి పనులు చేయడంలో తానే మొదటి వాడుగా ఉండాలని కోరుకుంటారు. కానీ ఇలా కోరుకోడం, ఇలాంటి కలలు కనడం నిజంగా ఎంత బాగుంటుంది!"

"ప్రతి ఒక్కరూ తను మొదటివాడుగా ఉండాలనే కోరుతున్నారంటారా?"

"అంటే – మీప్రశ్న నాకర్థంకాలేదు."

"మరేంలేదు. ఈనాడు మీ సమకాలికుల్లో అధిక సంఖ్యాకులు మీ అభిప్రాయంతో ఏకీభవిస్తారా?– అని అడుగుతున్నాను. మీలాగే వారి జీవితాశయంకూడా ఇదేనా అని అడుగుతున్నాను."

"ఈనాడా?" అన్నాడు ఫిలొనోవ్ – "అంటే ఏమిటి?– మీ ప్రశ్న నాకు బోధ పడడంలేదు కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్?"

ఉండండి! ఒక్కముక్కలో మీకు బోధపడేటట్లు వివరిస్తాను – గొప్ప మార్పువచ్చిన కాలంలో మనం జీవిస్తున్నాం. మనం నూతన దృక్పథంనుండి పరిశీలించ వలసిన సమస్యలు ఈనాడు అనేకం ఉన్నాయి. మరి, మీలాంటి కుర్రవాళ్ళంతా ఈవిషయంలో ఏమనుకుంటున్నారు? అదే నాకు తెలుసుకోవాలని ఉన్నది....మరి, వారి అభిప్రాయం, వారి ధోరణి ఏవిధంగా ఉన్నదో ఒక్కమాటలో, ఒక్కపదంలో చెప్పగలరా మీరు?"

"ఒక్కమాటలోనా?" – అన్నాడు ఫిలొనోవ్ – ఇలాఅని ఒక్కక్షణం ఆలోచనలో మునిగిపోయాడు. తరవాతమళ్ళీ ఇలాఅన్నాడు: "ఉన్నజీవితమంతా ముందేఉన్నది. దాన్నిగురించిమీరు ఒక్కముక్కలో చెప్పమన్నారు– స్వేచ్ఛనుగురించి ప్రశ్నించారు; నేనుసమాధానంచెప్పాను. కానీ చెప్పవలసినదంతా చెప్పానని అనుకోవడంలేదు. స్వేచ్ఛఅనేది ఒక పరిజ్ఞానం అదిలేకుండా మీరు ఏపనీచేయలేరు. నాఅభిప్రాయం ఏమిటో మీకుఅర్థమైందా? మాటవరసకు– మీరొక భవనం నిర్మించవచ్చు – లేదా మీరొక విజ్ఞానశాస్త్రవేత్తకావచ్చు. దేశంలో ప్రజాజీవితాన్ని మెరుగుపరచడానికి ఒకప్రణాళిక రూపొందించవచ్చు. అది అమలుజరిగేటట్లు చూడవచ్చు. చంద్రలోకానికి పయనించవచ్చు. ఎందుకూ కొరగాని మనుష్యలనుగురించి వారు ఏపదవులలో ఉన్నాసరే. ఉన్నది ఉన్నట్టు నిజంచెప్పవచ్చు. నాఅభిప్రాయం మీకు అర్థమైన దనుకుంటాను – ఒకఇల్లు కట్టాలంటే మీకు ఆ పరిజ్ఞానంఉండాలి. ఒకశాస్త్రవేత్త కావాలంటే మీరు ఏండ్ల తరబడి అధ్యయనం చేయాలి. దేశంలో సంస్కరణలు అమలుచేయాలంటే అందుకు సంబంధించిన బుద్ధికుశలత, పరిజ్ఞానం వుండాలి – ఆ విషయంనాకు తెలియకపోలేదు .... కానీ ఒకపనిచేయడానికి మీకు ఏ పరిజ్ఞానం అయితే అవసరమో, ఆ పరిజ్ఞానంతో ఆ పనిచేయడానికి, పరాధీనం చేయడానికి వీలు లేనటువంటి హక్కు మీకు ఉండాలి. అప్పుడది మీరొక స్వేచ్ఛగా భావించుకుంటారు. అవునటారా?"

"నాకు అర్థమైంది కామ్రేడ్! మీకు నా ధన్యవాదాలు. సరే –

ఇక మనం ఎవరి పనిమీద వాళ్ళం వెళ్ళిపోదాం. నేను ఎక్కువసేపు మిమ్మల్ని విసిగించానేమో! అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"ఈ మాత్రానికేనా ?- మరేం ఫరవాలేదు. నేను మా బృందంలో కలిసి వెళ్ళవలసిన పనేమీ లేదు. కారు విషయంలోనే కొంచెం కంగారు పడ్డాను. అంతే! సరే - ఇక్కడనుంచి నడిచి వెడితే ఇరవై నిమిషాల పని - ఆఫీసుకు చేరుకోవచ్చు. ఇక వెడతాను సెలవు!"

జవ్యలోవ్ ఆ కుర్రవాడితో కరస్పర్శ చేశాడు.

ఇంతలో ఫిలోనోవ్ ఉన్నట్టుండి గభాలున అదిరిపడ్డాడు. "అరెరె! నా బుర్ర పాడుగాను! ఛ, ఛ! ఎంత తెలివితక్కువ దద్దమ్మను : అసలు ముఖ్యమైన సంగతి చెప్పడమే మరిచిపోయాను! ఆ ఉత్తరంలో మరొక ముక్క కూడా ఉన్నది. తను ఈ ఫొటో తాయిజినిస్క్‌లో తీసినట్టు వ్రాశాడతను. 'తాయిజినిస్క్‌లో నేను తీసిన ఫొటోలు ఇందుతో జతపరిచి పంపినందుకు మీకు నా ధన్యవాదాలు' అని వ్రాశాడు మీకు అర్థమైందా? మీరు ఇవనోవ్‌ను కలుసుకుంటే అన్ని విషయాలు వివరంగా చెపుతాడు. పేరు మరిచిపోకండి - తాయిజినిస్క్! అంతే! ఇక వెళ్ళొస్తాను."

ఇలా అని ఫిలొనోవ్ తలుపుతీసుకుని గబగబా మెట్లుదిగి వెళ్ళిపోయాడు.

జవ్యలోవ్ అలాగే చూస్తూ కాసేపు నిలుచుండిపోయాడు.

18. కొత్త కోణం :

జెట్ విమానంలో ప్రయాణం చేయడం జవ్యలోవ్ జీవితంలో అదే మొదటిసారి. అతను వైమానికుడుగా పనిచేసిన కాలంలో అన్నీ 'ప్రొపెల్లర్' అమర్చిన విమానాలే. ప్రొపెల్లర్ విమానాల యుగం అంతరించడం, అతను వైమానిక పదవినుండి వైదొలగడం - రెండూ ఇంచుమించు ఒకేసారి జరిగినవి. అతను ఉద్యోగం మానుకుంటున్న సమయంలోనే, సోవియట్ వైమానిక దళంలో జెట్ విమానాలను ప్రవేశ పెట్టడం ప్రారంభమైంది. సైనిక జెట్ విమానాలుకాని, పౌర జెట్ విమానాలుకాని అతను ఎరగడు. అవి అతనికిపూర్తిగాకొత్త.

అతను విమానాశ్రయానికి వెళ్ళాడు. విమానాశ్రయంవద్ద ప్రయాణీకులు వరుసగా నిలబడి ఉన్నారు. విమానాలు ఎక్కేవారు, విమానాలు దిగి వచ్చేవారు - ఆడపిల్లలు 'అటెండెంట్స్'గా పని చేస్తున్నారు. యూనిఫారం టోపీ పెట్టుకుని వెళ్ళే ప్రయాణీకులకు, వచ్చే ప్రయాణీకులకు తోడ్పడుతున్నారు.

విమాన స్థావరం భవనం ముందు ఒక పెద్ద 'టియు – 104' విమానం నిలచి ఉన్నది. అందరూ ఆ కొత్త విమానం వంక చూస్తున్నారు.

ఇంతవరకూ జవ్యలోవ్, ఈ కొత్తజెట్ విమానాల బొమ్మలు మాత్రమే పత్రికలలో చూచాడు. ఇప్పుడతను ప్రత్యక్షంగా వాటిని చూచాడు. మరి రెండు టియు – 104 జెట్ విమానాలు కొంచెం

దూరంగా నిలిచి ఉన్నాయి. వెళ్ళేవారు - వచ్చేవారు - ప్రయాణికులతో విమానాశ్రయం సందడిగా ఉన్నది

మామూలు ప్రొపెల్లర్ విమానాలు అక్కడ బహు కొద్దిగా మాత్రమే ఉన్నాయి. బ్రహ్మాండమైన కొత్త జెట్ విమానాల ముందు ఇవి ఎంతో చిన్నవిగా కనిపిస్తున్నాయి దివిటీ ముందు దీపాలవలె వెల వెల బోతున్నాయి. వీటికిప్పుడు ప్రాముఖ్యత లేనట్లు - ఎవరూ వీటిని గురించి పట్టించుకోడం లేదు. వీటి వంక ఎవరూ కన్నెత్తి అయినా చూడడం లేదు. ఈ విమానాలలో ప్రయాణం చేసివచ్చిన వారు, అక్కడున్న జెట్ విమానాలనుచూచి అలాగే కొంత సేపు నిలబడిపోతున్నారు. తరవాత వాటి దగ్గరికి వెళ్ళి మరింత పరిశీలనగా చూస్తూ నిలుచుంటున్నారు.

ఈ సందర్భంలో జివ్యలోవ్‌కు ఒక విషయం జ్ఞాపకం వచ్చింది- చాలాకాలం క్రితం ఒక పుస్తకంలో అతను ఒక చిత్రం చూచాడు. ఎంతో చిత్రంగా కనిపిస్తున్న కొన్ని విమానాలు. కొందరు జనం వాటి వంక భయ భ్రాంతిలో మునిగి పోయినట్టు చూస్తున్నారు. అవి ఏవో విచిత్ర లోకాలనుండి అప్పుడే దిగి వచ్చినట్లు ఆ జనం విడ్డూరంగా చూస్తున్నారు - అదీ ఆ బొమ్మ....

మరి ఇప్పుడు ఈ జెట్ విమానాలు చూస్తూ ఉంటే జివ్యలోవ్‌కు ఒక అభిప్రాయ కలిగింది. ఆధునిక యుగంలో భౌతికంగా మానవుడు సాధించిన ఘన విజయానికి ఇవి ప్రతిబింబాలని అతనికి అనిపించింది. ప్రజల జీవితంలో ఒక నూతన శకం ఆవిర్భవించినదనడానికి ఇవి చిహ్నాలని అతనికి తోచింది.

జివ్యలోవ్ చువ్వలుపట్టుకుని నిలుచున్నాడు. తాను ప్రయాణం చేయనున్న టియు - 104 విమానంవంక తదేకంగా చూడసాగాడు. ఎంతో దూరానవున్న ఓల్గావద్దకు వెళ్ళాలంటే తను ఇంతటిశక్తివంతమైన విమానంలో ప్రయాణం చేయవలసిందే - అని అనుకున్నాడు.

ఎంతోదూరంలోవున్న ఓల్గావద్దకు వెళ్ళడం ఇప్పుడు తనకేమీ కష్టమైన పనికాదు. ఈ విమానం తనను ఎంతదూరమైనా తీసుకుని వెళుతుంది. వెనకటి రోజులలో కొన్ని వ్యాధులువస్తే ఇక మరణమే. కాని ఇప్పుడు - ఎంతటి ప్రాణాపాయకరమైన వ్యాధులకైనా మందులున్నాయి.

ఎటువంటి రోగాలకైనా విరుగుళ్లు కనిపెట్టారు. ఒకప్పుడు దూరదేశాలకు వెళ్ళడానికే వీలులేదు. కాని ఇప్పుడు ఎంతదూరప్రాంతాలకైనా వెళ్ళవచ్చు. ఒకనాడు కొన్ని సమస్యలకు పరిష్కారమే ఉండేదికాదు. కాని ఇప్పుడు ఎటువంటి సమస్యలకైనా మానవుడు పరిష్కారమార్గాలు కనిపెట్టాడు. అవును - ఇప్పుడంతా మారిపోయింది....

* * *

టియు - 104 విమానంలో అనేకమంది ప్రయాణీకులతో పాటు ఇప్పుడు అతనూ కూచుని వున్నాడు. విమానం పోతున్నది.

ఈ విమానం మాస్కో నుంచి బయలుదేరి అప్పటికే మూడుగంటలైంది. తాయిశివిస్కి చేరాలంటే ఇంకా ఎన్నో గంటలు ప్రయాణం చేయాలి.

ఉన్నట్టుండి అకస్మాత్తుగా ఈ పనులన్నీ జరిగాయి. చాలారోజులు సెలవుపెట్టి. 'డ్యూటీ'లో చేరిన తరవాత మళ్ళీ వెంటనే అయిదురోజులు సెలవు దొరకడం అంత తేలికఅయిన పనికాదు. కానీ 'ఫ్లయింగ్ క్లబ్' ప్రధానాధికారి, మాజీ ఫైటర్ - పైలట్ మమోవ్ చాలా మంచివాడు. ఆయన సోవియట్ యూనియన్ వీరాగ్రేసరులలో ఒకడు. తనపట్ల ఎంతో కనికరం చూపాడు. వెంటనే సెలవు మంజూరుచేశాడు.

చీకటిపడుతువున్నది. ఎక్కడో దిగంతాలకు ఆవల సూర్యుడు అస్తమిస్తున్నాడు పశ్చిమ దిశన ఆకాశం యావత్తూ అరుణ కాంతితో, సువర్ణం కరిగిపోసినట్టున్నది. తొమ్మిది కిలోమీటర్ల దిగువన భూమిమీద ఎక్కడో ఒక నది ప్రవహిస్తున్నది విహాయస వీధులలోనుండి చూస్తూ ఉంటే ఆ నది, ఒక సన్నని వెండితీగెలా కనిపిస్తున్నది.

క్రమేణా దశదిశలా చీకట్లు కమ్ముకుంటున్నాయి. మధ్యమధ్య చంద్రకాంత శిలవలె తళతళలాడుతూ కనిపిస్తున్నదితప్ప జన్యలోవ్‌కు మరేమీ దృగ్గోచరం కావడంలేదు. భూమియావత్తూ ఏదోవల్లటి తెరల చాటున దాగినట్టున్నది. విమానంలో ఇంజన్లచప్పుడు మెల్లగా వినవస్తున్నప్పటికి, జన్యలోవ్‌కు అంతా నిశ్శబ్దంగా నేఉన్నట్టు అనిపిస్తున్నది.

చుట్టూ మేఘాలు, ఏదో శూన్యము - తప్ప ఇంకేమీ అతనికి గోచరించడం లేదు.

విమానంలో ప్రయాణంచేయడం తమాషా కాదనుకున్నాడు ఇవ్య లోవ్. పైలట్ కాబిన్‌లో కూచున్నవాళ్ళ సంగతివేరు. వాళ్ళకు అంతా మరొకవిధంగా కనిపిస్తుంది. వీళ్ళకి విమానం నడపడంవేరు. విమానంలో కూచుని ప్రయాణం చేయడంవేరు. విమానం నడపడమే ఒకవిధంగా బాగుంటుంది. విమానంలో ప్రయాణికులు కొద్దిమంది ఉన్నారా లేక ఎక్కువమంది ఉన్నారా అన్నది ప్రశ్నకాదు. విమానం నడపడం అనేది ఒకచిత్రమైన అనుభవం.

ఇప్పుడీ విమానం నడుపుతున్న వ్యక్తి ఎంత అదృష్టవంతుడో! తనుకూడా వైమానిక సిబ్బందితోపాటు అతని ప్రక్కన కూచుని ఉంటే ఎంత బాగుండును! ఈ రోజులలో భూమిమీద, ఆకాశంమీద, సముద్రం మీద - అంతటా మార్గాలున్నాయి. ఈ మార్గాలన్నీ ఎక్కడో ఒకచోట కలుస్తాయి.

ఓల్గా కోసం అన్వేషణ ప్రారంభించినప్పుడు తన మార్గం సుగమంగా ఉంటుందనుకున్నాడు ఇవ్యలోవ్. ఆవిడను త్వరలో కలుసు కుంటానని, అంతా మళ్ళీ హాయిగా ఉంటుందని అను కున్నాడు.

ఇవ్యలోవ్‌కు ఒక అద్భుతమైన జానపద గాథ గుర్తుకు వచ్చింది- ఒక చిన్న అమ్మాయి. ఆ అమ్మాయికొక చిట్టి తమ్ముడు ఉన్నాడు. ఆ చిట్టి తమ్ముణ్ణి ఒక మాంత్రికుడు ఎత్తుకుని పోయాడు. తమ్ముణ్ణి వెద కడంకోసం ఆ అమ్మాయి బయలు దేరింది. చీమలు దూరని చిట్టడవులు, కాకులు దూరని కారడవులు - దాటి వెళ్ళింది. కొండలు, కోనలు దాటి వెళ్ళింది. ఎన్నెన్నో కష్టాలు పడింది. పోగా పోగా ఒక ఎండిపోయిన ఏరు అడ్డంవచ్చింది 'అమ్మాయీ! ఎక్కడెక్కడి మట్టి వచ్చి నన్ను పూడ్చివేసింది. కాస్త మట్టితీసి నన్ను బాగుచేసిపో' అని అడిగింది ఏరు. ఆ అమ్మాయి అలాగే మట్టితీసి ఏరు బాగుచేసింది తరవాత ఒక పక్షి కనిపించింది. కొమ్మమీద కట్టుకున్న గూడు కూలిపోయింది. కాస్త మళ్ళీ సరిచేసి పోమ్మా! అని ఆ పిల్లను అడిగింది. ఆ అమ్మాయి అలాగే గూడు తీసి కొమ్మమీద ఎప్పటిలా అమర్చి పక్షికి సహాయం చేసింది. అలాగే

కొండలు, అడవులు తమ కష్టాలు చెప్పుకున్నాయి. ఆ అమ్మాయి వాటి కష్టాలు విని చేతనైన సహాయం చేసింది. అలాపోయి పోయి తమ్ముడున్న చోటు కనుక్కున్నది. తమ్ముణ్ణి తీసుకుని మళ్ళీ బయలు దేరింది. కానీ మాంత్రికుడు కనిపెట్టాడు. ఆ అమ్మాయి వెంట పడ్డాడు. తమ్ముణ్ణి వీపు మీద ఎక్కించుకుని ఆ పిల్ల భయంతో పరుగెత్త సాగింది. వెనకనుంచి మాంత్రికుడు భయంకరంగా అరుస్తూ, కేకలు పెడుతూ తరుముకుని వస్తున్నాడు. కానీ ఏరు, పక్షి, కొండలు, అడవులు ఆ అమ్మాయికి సహాయం చేశాయి. ఏరు పాయలుగా చీలి త్రోవ ఇచ్చింది. పక్షి ఆ అమ్మాయిని తన రెక్కలపై కూచోబెట్టుకుని రివ్వున ఎగిరిపోయింది. కొండలు ప్రక్కకు తొలిగి త్రోవ ఇచ్చాయి. అడవులలో చెట్లు తలలు వాల్చి ఆ అమ్మాయి ప్రయాణానికి ఆటంకం లేకుండా చేశాయి. మాంత్రికుడు పెడబొబ్బలు పెడుతూ వచ్చాడు. ఏరు పొంగి వచ్చింది. కొండలు. అడవులు అడ్డగించి అతన్ని పోనివ్వలేదు. పక్షి ఎగిరివచ్చి అతని ముఖమంతా పొడిచి పెట్టింది. ఈ విధంగా అవన్నీ కలిసి మాంత్రికుణ్ణి నిలిపివేశాయి. ఆ అమ్మాయి తన చిట్టి తమ్ముడితో సురక్షితంగా ఇల్లు చేరింది....ఇప్పుడు ఐవ్యలొవ్‌కు ఓలాను అన్వేషించడంలో ఎందరో ఎదురైనారు. కొరొస్టిలేవా, ప్రొఖొరోవా, లీజా, సొకొలోవ్, ఒసోకిన్, పావెల్ షెవల్యాగిల్....ఎందరెందరో తారసపడ్డారు. కొందరివల్లసంతోషం. కొందరివల్ల దుఃఖం. కొందరు మంచివాళ్ళు. కొందరు చెడ్డవాళ్ళు. వీరందరితో అతనికి ప్రమేయం పెట్టుకోక తప్పలేదు. జానపదగాథలో అమ్మాయికి ఏరు, పక్షి, కొండలు, అడవులు - ఇవన్నీ ఎదురైనట్లుగానే వీరందరూ తనకుమార మధ్యంలో తగిలారు. అయితే అతనొకటి చేయవచ్చు. 'మీ గొడవం తో నాకు పనిలేదు. నేను చాలా తొందర పనిమీద పోతున్నాను. నన్ను ఆపకండి!' అని అతను చెప్పవచ్చు 'నేను ఓల్గా కోసం వెదుకుతున్నాను. నాకు కావలసిందల్లా ఆ అమ్మాయే! ఇతనాకు ఎవరిగొడవా అక్కర్లేదు' - అనిచెప్పి తన త్రోవన తాను వెళ్ళ వచ్చు. వాళ్ళు అతన్ని చూచి నవ్వుకుని ఊరుకునే వాళ్ళు. దయార్ద్ర హృదయులైన వారు కొందరు సహాయం చేసేవాళ్ళు. కానీ తిరిగి వచ్చే టప్పుడు అతను ఎవరి సహాయమూ అపేక్షించడు. ఎవరినీ ఏదీ అడగవలసిన పనిలేదు అతనికి.

అతను ఓల్గాను చూస్తారు. ఆవిడను వెంటపెట్టుకుని వస్తాడు. ఎవరిని తీసుకుని వస్తున్నావు-అని వారు అడుగుతారు. ఓల్గాను తీసుకువస్తున్నాను - అని అతను సమాధానం చెపుతాడు. 'ఆవిడ నా సర్వస్వం! ఇన్నాళ్ళూ ఆవిడకోసమే నా అన్వేషణ అంతా. మీరు ఎంతమంది వుంటేనేం? నాకు కావలసింది ఆవిడ!' - అని చెపుతాడు వాళ్ళంతా మళ్ళీ ఇలాక పోయి చూస్తూ ఊరుకుంటారు....

తను నడుస్తున్న బాట ఇతరులకెవ్వరికీ సంబంధం లేని బాట అని, ఈ బాట తక్కిన బాటలకంటె భిన్నమైనదని అతను మొదట అనుకున్నాడు కానీ ఇప్పుడు చూస్తే అన్నిబాటలు ఒక చోటకలుస్తాయన్న విషయం అతనికి తెలిసింది భూమిమీద, ఆకాశంలోను కూడా బాటలన్నీ ఒకచోట కలుస్తాయి! మానవుడు ఎప్పటికీ ఏ కాకి కాడు. భూమి మీద నుంచి చూచినప్పుడుమాత్రమే నక్షత్రాలు ఒంటరిగావున్నట్టు కనిపిస్తాయి. "నాకూ ఆ నక్షత్రానికి ఎంతదూరం ఉన్నది. దానికీ నాకూ మధ్య శూన్య ప్రదేశం తప్ప మరేమీ లేదు." అని అనుకుంటాము. ఎంత పొరపాటు!

ఒక అమృత నక్షత్ర మండలాన్ని కనుగొన్న తరవాత అక్కడ నుంచి మళ్ళీ వెనుకకు రావడానికి బుద్ధిపుట్టదు. అవును. ఎవరైనాసరే వెనక్కు వెళ్ళకూడదు. అయితే దీని భావం యేమిటో అతనికి వెంటనే తట్టలేదు. అవును. మానవుడు సర్వం ఒక్క క్షణంలోనే అవగతం చేసుకోడం సాధ్యంకాదు. అందుకు ఇతరుల అనుభవంకూడా కావాలి. అయితే సర్వజ్ఞత్వం ఎవరికీ సిద్ధించదు స్వశక్తితో నీవు నడిచివెళ్ళవలసిన మార్గాలు అనేకం వున్నాయి. నీవు నీ కళ్ళతో చూడవలసిన విషయాలు ఎన్నో వున్నాయి. ఆ విషయాలను ఇదివరకు ఎందరో చూచి ఉండవచ్చు. కానీ నీవు స్వయంగా చూడాలి. నీ చుట్టూవున్న ప్రతిదీ మారిపోతున్నదని నీకు తెలుసు. ఆ విషయం నీవు వార్తాపత్రికలలో చదువుతూనే వున్నావు. దేశంలో ఎక్కడచూచినా కొత్తగాలి వీస్తున్నది. కొత్త పరిమళాన్ని తెస్తున్నది. సర్వత్రా ఏదో నూతనోత్సాహం వెల్లివిరిసింది. ఆ విషయం జనాన్ని చూస్తేనే, వారి ముఖాలు పరిశీలిస్తేనే తెలుస్తున్నది. అందాకా ఎందుకు? ఆ నూతన పరిమళాన్ని నీమటుకు నీవే ఆఘ్రాణిస్తున్నావు! మార్పు నీ కళ్ళకు ప్రత్యక్షంగా కనిపిస్తూనే

ఉన్నది. ఇది కేవలం ఒక భావనకాదు: కేవలం దృగ్గోచరమవుతున్న విషయం మాత్రమే కాదు. ఈ భావనలోను, ఈ దర్శనంలోను నీమటుకు నీవే ఒకభాగస్వామివి. ఎందుచేతనంటే ప్రతిమార్పూ నీలో ఉన్నది. ప్రతి పరిణామంలోను నీవు పాలుపంచుకుంటున్నావు. వికాసానికి నీవే ఆ మార్పు! ఆ మార్పే నీవు! ఆ నూతనోత్సాహం నీవే. ఆ కొత్త పరిమళం నీవే. నీవు చేరదలచుకున్న కొత్త నక్షత్రమండలం, అక్కడి మనుష్యులు, ఆ నూతన ప్రపంచం - అన్నీ నీవే: గగనవీధిలో ప్రకాశిస్తున్న ఒక తారకను నీవు పెళ్ళగించుకుని రాలేవు!

మరొక గంటగడిచింది. విమానం ఇంకా అపుమేఘాలమీద రివ్వున ఎగిరిపోతూనేఉన్నది. పృథ్వీమీద ఏంజరుగుతున్నట్లు? బహుశః వర్షం కురుస్తూ ఉండవచ్చు. పల్లెలు, పట్టణాలుకూడా దీపకాంతులతో ప్రకాశిస్తూ ఉండవచ్చు. రైళ్ళు, మోటార్లు, రకరకాలబండ్లు - ఉరుకులు, పరుగులుతీస్తూ ఉండవచ్చు. కాని ఆకాశంలో ఇంత ఎత్తునుంచి చూస్తే భూమిమీద తిరుగాడుతున్న మనుష్యులు చిన్న చీమల్లా కనిపిస్తారుకదూ?

కానీ ఇక్కడ - భూమినుండి తొమ్మిది కిలోమీటర్ల ఎత్తున ఉన్న ఈ గగన వీధిలో అంతా నిశ్చల నిశ్శబ్దం. ఒక అగాధమైన గభీరత. ఇది ఒక ప్రశాంత గంభీర నివాస మందిరం. పెనుతుపాను మధ్య ఇది ఒక ఆశ్రయం: కానీ ఈ మందిరం తాళపు చెవులు కొందరు ఏనాడో పారేసుకుని ఊరు కున్నారు. మరి కొందరు ఈ మందిర ద్వారాలు ఎల్లప్పుడూ తెరిచిపెట్టి ఉంచారు. పావల్ నెవల్యాగిన్ లాంటివారు ఈ మందిరంలో సులాగ్గా ప్రవేశిస్తారు! అయితే ఒకరి స్థానాన్ని మరొకరు ఆక్రమిస్తారన్న ప్రశ్నలేదు ఇక్కడ అసలు ఒకరిస్థానాన్ని మరొకరు ఆక్రమించడం అనేదేలేదు. ఒకరు చేయకుండా విడిచిపెట్టిన పనిని మరొకరు పూర్తిచేస్తారు. ఒకరు సహాయం చేయకుండా ఊరు కున్నప్పుడు, మరొకరు సహాయం చేస్తారు. అంతే! కానీ ఒక విషయం - నీవు చేయవలసి ఉన్న కార్యం నీవు చేయవలసిందే - మరొకరు కాదు. ఒబోకిన్ చెప్పింది నిజం! ప్రతిదీ ఒక లాగే కనిపిస్తుంది. ఎందుచేతనంటే - మనం మోయవలసిన భారాన్ని మరొకరు పైనవేసు కుంటారు.

మనం చెప్పవలసిన మాట మరొకరు చెపుతారు. మనం ప్రేమించవలసిన వారిని మరొకరు ప్రేమిస్తారు. మనం శిక్షించ వలసిన వారిని మరొకరు శిక్షిస్తారు. మనం ఒకరి రాకకోసం నిరీక్షిస్తే, మరొకరు వస్తారు!....

విమానం మెల్ల మెల్లగా వినువీధిలోనుంచి భూతలానికి దిగడం ప్రారంభించింది. కానీ జెట్ విమానం విషయంలో 'మెల్లగా' అనే మాటకు అర్థంలేదు. అది రివ్వున భూతలం వైపునకు దూసుకుని పోతుంది.

జప్యలోవ్ విమానంలో అద్దాలకు ఆనుకుని క్రిందికి చూచాడు. భూమి, దాని మీద వస్తుజాలం యావత్తూ మొదట లీలగా కనిపించింది. తరవాత క్రమేణా స్పష్టంగా కనిపించ సాగింది. అటు పిమ్మట ఎన్నెన్నో దీపాలు, మాలల వలె, నక్షత్ర మండలంలోని చుక్కల వలె రక రకాల ఆకృతులలో పొడసూపినవి.

19. గమ్య స్థానం:

విమానాశ్రయంనుంచి జవ్యలోవ్ రైలుమీద ప్రయాణం చేసి ఊళ్లోకి వెళ్ళారు. స్టేషన్‌లో బండిదిగి ప్లాట్‌ఫారంమీద నిలుచున్నారు. ఇంకా అప్పటికి ప్రొద్దు పొడవలేదు. ప్లాట్‌ఫారంమీద జనం ఎవ్వరూ లేరు. స్టేషన్ మొగదలం ఒక చౌకులో బస్సు ఆగేచోట కొద్దిమంది జనం 'క్యూ'లో నిలుచుని ఉన్నారు. జవ్యలోవ్ మెల్లగా అక్కడికి వెళ్ళారు. ఆర్బెనియవస్కాయా వీధి ఎక్కడని అడిగారు. ఈ గట్టుమీదగానే ఇలా వెడితే ఆ వీధి వస్తుందని ఒక స్త్రీ చెప్పింది.

గట్టు ప్రక్కనే పరుచుకుని ఉన్న తోటలలో గుండా తోపులలో గుండా జవ్యలోవ్ నడక సాగించారు. అలా చాలాసేపు చాలా దూరం వెళ్లారు. గాలి రివ్వున వీస్తూ వున్నది. తోటలన్నీ నిర్జీవంగా వున్నాయి. ఒకచోట మాత్రం ఒక అమ్మాయి ఒక బెంచీమీద కూచుని ఉన్నది. తెల్ల రంగు 'వానకోటు' ధరించింది. ఎందుకో తెలియదుకాని అలా ఒక్కతే గాలికి ఎదురుగా కూచుని పుస్తకం చదువుతున్నది.

గట్టును అనుకునే ఉన్నది ఆర్బెనియ వస్కాయావీధి. ఆ వీధిలో 25 వ నెంబరు ఇల్లు పాత ఇల్లు. కొయ్యలతో ఉత్తరాది పక్కిలో కట్టారు.

జవ్యలోవ్ ఆ ఇంటి దగ్గరికి వెళ్ళి తలుపు తట్టారు. ఒక అమ్మాయి వచ్చి తలుపు తీసింది [illegible]

ఇవనోవ్ ఉన్నాడా? అని అడిగారు జవ్యలోవ్. ఆ అమ్మాయి అతన్ని లోపలికి రమ్మన్నది. ఇవనోవ్‌ను గురించి చాలా చాలా

సంగతులు చెప్పింది – ఇవనోవ్ ఉత్తరాదిన ఎక్కడో పని చేస్తున్నాడు. అతని భార్య అనాస్తైదానోవ్నా. కుమార్తె పేరు గ్రూన్యా. భార్య, కూతురు ఇక్కడే ఉంటున్నారు. అయితే వారంతా కూడా నిన్నగాక మొన్ననే కాకసస్‌కు వెళ్ళారు. ఒక నెల రోజుల దాకా రారు. ఇదీ ఆ పిల్ల చెప్పింది.

ఐవ్యలోవ్ విన్నాడు. కనుక ఇవనోవ్‌ను కలుసుకునే అవకాశం తప్పిపోయింది. ఫిలోనోవ్ తనతో ఫోన్‌లో మాట్లాడాలని రెండురోజులు ప్రయత్నం చేశాడు. అప్పుడు కనుక తను ఇంటిదగ్గరే ఉన్నట్టయితే, వెంటనే బయలుదేరి కాయికివిస్క్ చేరుకునేవాడు. ఇవనోవ్ దొరికేవాడు.

వాళ్ళంతా ఎక్కడికి వెళ్ళారో సరిగ్గా తెలుసా నీకు? సోచీకి వెళ్ళారా లేక గాగ్రాకు వెళ్ళి ఉంటారంటావా? పోనీ అక్కడ ఎక్కడ దిగుతారో – విశ్రాంతిగృహం పేరు ఏదైనా చెప్పారా?" అని అడిగాడు ఐవ్యలోవ్.

"వాళ్ళు సోచీ వెళ్లారు." అని ఆ అమ్మాయి వెంటనే సమాధానం చెప్పింది–"అక్కడ ఎక్కడదిగేదీ, విశ్రాంతి గృహంపేరేమీ చెప్పలేదు. ముందుగా అలాంటి ఏర్పాటుకూడా చేసుకోలేదు. అక్కడికి వెళ్ళిన తరవాత వీలునుబట్టి ఎక్కడదిగేదీ నిర్ణయించుకుంటారు. ఏదైనా విశ్రాంతి గృహంలో దిగాలని అనాఫైదొరోవ్నా అభిలాష. కాని ఇవాన్ వాసిలియవిచ్ అందుకు పూర్తిగా వ్యతిరేకి. "అలా వీల్లేదు. అలాంటి పని ఎప్పుడూ చెయ్యను. నేను స్వేచ్ఛగా ఉండాలి. ఎక్కడో విశ్రాంతి గృహంలో దిగడం, అక్కడవాళ్ళు చెప్పిన వేళల ప్రకారం మసలుకోవడం – ఇవినాకు గిట్టవు. నేను నా ఇష్టప్రకారం స్వేచ్ఛగాఉండాలి. నాకు బుద్ధిపుట్టినప్పుడు సముద్రస్నానానికి వెళతాను. ఆకలి అయినప్పుడు వెళ్ళి భోజనంచేస్తాను.... అంతేకాని నిర్ణీతవేళల ప్రకారం పనులు చేయమంటే నాకు కుదరదు" అంటాడు ఆయన.... సరే. వారు తిరిగి వచ్చిన తరవాత వారికేమైనా చెప్పమంటారా?" అన్నది ఆ అమ్మాయి.

"అబ్బే – ఏమీ చెప్పనక్కర్లేదు. పెద్ద పనేమీలేదు" అన్నాడు

జవ్యలోవ్ - "అన్నట్టు ఒక విషయం - 'ఎన్ II-24' ఇక్కడే, ఈ ఊళ్ళోనే ఉన్నదా?" అని అడిగాడు.

"ఏమిటది?" - అన్నది ఆ అమ్మాయి. ఇలాకపోయి చూస్తూ "అదేమిటి? - ఏదైనా ఇంటి నెంబరా? లేక వీధిపేరా?" అని ఆశ్చర్యంగా అడిగింది.

"అదేమీ కాదు" అన్నాడు జవ్యలోవ్ - "సరే. ఇకనేను వెళ్ళొస్తాను" అని చెప్పాడు.

"పోనీ కాస్త 'టీ' పుచ్చుకొని వెడతారా?" "వద్దు-థ్యాంక్స్!"-

జవ్యలోవ్ అక్కడినుంచి బయలుదేరాడు. ఫలానా చోటికి వెళ్ళాలన్న ఉద్దేశ్యం లేదు ఒక లక్ష్యం అంటూ లేకుండా, ఎక్కడికి వెళ్తాడో తెలియకుండా బయలుదేరాడు. ఇప్పుడతను ఒక అందమైన వీధిగుండా వెడుతున్నాడు. బాటకు ఇరు ప్రక్కలా నిమ్మచెట్లు ముచ్చటగా ఉన్నాయి.

•

మొదట ఎవరు కనపడితే వారిని అడిగి తనకు కావలసిన 'అడ్రెస్' తెలుసుకోవాలని నిశ్చయించుకున్నాడు మొదట ఒక కుర్రవాడు ఎదురు పడ్డాడు. చారల చొక్కా వేసుకున్నాడు. ఆ కుర్రవాణ్ణి అడిగాడు జవ్యలోవ్ 'ఎన్ II-24 సంస్థకు' ఎటు వెళ్ళాలని అడిగాడు. "అదేమిటి? పశు చికిత్సాలయమా?" అని అడిగాడు ఆ కుర్రవాడు. సరిపోయింది! మొదటి ప్రయత్నం విఫలమైంది.

ఇక ఏంచేయాలో తోచక జవ్యలోవ్ మెల్లగా నడిచి వెడుతున్నాడు. ఇదేమీ మహా నగరం కాదు. చిన్న బస్తీ. ఈ మాత్రం ఊళ్ళో ఓల్గా ఎక్కడ ఉన్నదీ కనుక్కోలేక పోతానా అనుకున్నాడు. జనం పనులకు వెళ్ళే సమయం అది. ఎవరి పనిమీద వారు వెడుతున్నారు.

వచ్చేపోయే జనం. ముఖాలవంక చూడసాగాడు జవ్యలోవ్. వయోవృద్ధుడైన ఒకవ్యక్తి ఏదో పెద్దపుచ్చుకుని వెడుతూ ఉంటే అతన్ని అడిగాడు - రసాయనిక పరిశోధనా సంస్థ ఎక్కడని?

"రసాయనిక పరిశోధనా సంస్థా," అన్నాడావృద్ధుడు, ఏదో అయోమయంగా. ఇలాఅని ఆగిపోయాడు.

"బహుశః దాన్ని ఆ పేరుతో పిలవక పోవచ్చు. మొత్తానికి

అదొక సంస్థ. ఒక సంఖ్యతో పిలిచే సంస్థలలో అదొకటి" అంటూ వివరించి చెప్పడానికి ప్రయత్నించాడు ఐవ్యలోవ్.

కానీ ఆవృద్ధుడు సమాధానం చెప్పలేదు. పెదవి విరిచి తనదోవన తను వెళ్ళిపోయాడు. ఐవ్యలోవ్‌కూడా ఎందుకో తెలియకుండానే గబగబా అతనివెనకాలే నడవడం మొదలుపెట్టాడు. కానీ తనవాలకంచూస్తే ఎవరైనా అనుమానిస్తారేమో అనుకున్నాడు: ఇలా అనుకుని అక్కడొక బోర్డు కనిపిస్తే దానిముందు ఆగాడు. 'ఫుట్‌బాల్ పందేలు' జరగనున్నట్లు ఒకప్రకటన ఆబోర్డుమీద వ్రాసి ఉన్నది. ఐవ్యలోవ్ మళ్ళీ వెనక్కు తిరిగి చూచేసరికి, వృద్ధుడు చాలాదూరం వెళ్ళిపోయాడు.

ఐవ్యలోవ్ మళ్ళీ నడక సాగించాడు. ఒకస్త్రీకనిపించింది. దూరం నుంచిచూస్తే ఆవిడ అచ్చంగా ఓల్గాలాగే ఉన్నది. ఐవ్యలోవ్ గబగబా రోడ్డుకు అడ్డంగానడిచి ఆవిడవెనకాలే వెళ్ళాడు. తొందర తొందరగా నడిచి ఆవిడనుదాటేసివెళ్లాడు. చాటుగా ఆవిడముఖం చూద్దామని వెనక్కు తిరిగిచూచాడు. కానీ ఆమె ఓల్గాకాదు ..... .

నలు చదరంగా ఉన్న ఒక చిన్న ఖాళీ ప్రదేశం వద్దకు చేరుకున్నాడు ఐవ్యలోన్. అక్కడ కొన్ని బెంచీలు వేసి ఉన్నాయి ఆ బెంచీల వెనకాల కొన్ని 'బోర్డులు' వ్రేలాడ గట్టారు. వాటిమీద ఏవో అంకెలు, లెక్కల వివరాలు వ్రాసి ఉన్నాయి. ఐవ్యలోవ్ వాటి దగ్గరికి వెళ్ళి ఆ వివరాలు ఏమిటా అని పరిశీలించి చూచాడు. ఆ ప్రాంతంలో ఎంతభూమి సేద్యం క్రింద ఉన్నదీ, ఎంతపంట పండుతున్నదీ మొదలైన ఆహారోత్పత్తుల వివరాలు వ్రాశారు. వాటిక్రింద ఒక పెద్దజాబితా వ్రాసి ఉన్నది. ఆప్రాంతంలోగల ఫ్యాక్టరీలు, సమిష్టివ్యవసాయ క్షేత్రాలు మొదలైనవాటిపేర్లు వ్రాసిఉంచారు పరిశోధనాసంస్థపేరు వాటిల్లోలేదు. దానిపేరు ఇక్కడవ్రాసి ఉంచుతారనుకోవడం శుద్ధఅవివేకంఅనుకున్నాడుఐవ్యలోవ్.

అతను ఆ చుట్టు ప్రక్కల ఒకమాటు కలయ చూశాడు. కొంచం ఎడంగా, ఒక వైపు మూడంతస్తుల భవనం కనిపించింది. భవనానికి పసుపురంగు వేశారు. భవనం మీద "సోవియట్ యూనియన్ కమ్యూనిస్టు పార్టీ కాయిజినిస్కి పట్టణ సంఘం" అని పెద్దపెద్ద అక్షరాలతో వ్రాసి ఉన్నది. ఓహో! వీళ్ళను అడిగితే ఆ సంస్థ ఎక్కడున్నదీ తెలు

స్తుంది. సందేహం లేదు. ప్రతి పట్టణంలోను పార్టీ పట్టణ సంఘం ఉంటుంది. ఆ పట్టణంలో ఉన్న ప్రతి సంస్థపేరు వారికితెలుస్తుంది. కానీ పట్టణ సంఘం వాళ్ళ దగ్గరికి వెళదామను కొని, వారి సహాయం అపేక్షిద్దామనికొని అప్పటి వరకూ జవ్యలోవ్ మనస్సుకు తట్టలేదు. బహుశః ఇది ఉచితమైన పనికాదని అతను లోలోపల అనుకొని ఉండవచ్చు. ఎవరో ముక్కూ - మొహమూ తెలియని వ్యక్తి, దోవనపోయే వాడువచ్చి అడిగితే పార్టీ సంఘం వాళ్ళు ఇలాంటి సమాచారం చెపుతారా ?

ఒక అరగంట క్రితం ఇవనోవ్ ఇంటినుంచి బయలుదేరేటప్పుడు జవ్యలోవ్ ధైర్యంగా వున్నాడు. గట్టి నమ్మకంతో ఉన్నాడు. ఈమాత్రపు ఊళ్ళో తనకు కావలసిన సంస్థ ఎక్కడున్నదీ కనుక్కోలేకపోతానా అనుకున్నాడు. ఇవనోవ్ సహాయం లేకపోతేమాత్రం ఏం ? – ఇంతటి ప్రాముఖ్యంగల సంస్థనుగురించి ఎవరైనా చెప్పకపోతారా అనుకున్నాడు. కానీ ఇప్పుడు ఆలోచిస్తే ఈ పని అతను అనుకున్నంత సులభం కాదని తేలింది. అతి రహస్యమైన సంస్థను గురించి అడగడంవల్ల మరింత చిక్కులు వచ్చేటట్టు కనిపిస్తున్నదేతప్ప మరేం లేదు. ఇక అతను పార్టీ సంఘం కార్యాలయానికి వెళ్ళడంతప్ప మరొకమార్గం కనిపించలేదు.

అతను భవనం మెట్లెక్కి పైకివెళ్ళాడు. ముందుగదిలో ఎవరూ కనిపించలేదు అతను గడియారం చూసుకున్నాడు. పావుతక్కువతొమ్మిదైంది. ఇంత పెందలకడనే ఎవరొస్తారు ?– అనుకున్నాడు. అయినప్పటికీ ఎవరున్నారో తెలుసుకుందా మనుకున్నాడు. పార్టీ కార్యదర్శి వుండే గదిదగ్గరికి వెళ్ళి తలుపుతట్టాడు.

"రావచ్చు" – అనే మాట వినిపించింది. జవ్యలోవ్ లోపలికి వెళ్లాడు. ఒకాయన ఒక కిటికీవద్ద 'డెస్క్' ముందు కూచునివున్నాడు. ఆయన యువకుడే.

"క్షమించండి.... పట్టణ పార్టీసంఘం కార్యదర్శి మీరేనా ?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్ – "ఒక్కమాట మాట్లాడాలని వచ్చాను." అన్నాడు.

"ఇప్పుడు వీలుకాదు. నేను బయటికి వెళ్ళబోతున్నాను. కారు కోసం చూస్తున్నాను." అన్నాడు ఆ యువకుడు.

"మళ్ళీ ఎంతసేపట్లో వస్తారు?"- అని అడిగాడు జవ్యలోవ్. నిరాశతో.

"ఇవాళల్లా ఇక్కడికి రాను" అన్నాడు కార్యదర్శి. అతను చాలా ఉల్లాసంగా మాట్లాడాడు: "నేను ఇప్పుడు సిమెంటు ఫ్యాక్టరీకి వెడుతున్నాను. ఈ రోజు అక్కడ ఎన్నికల సమావేశం అన్నట్టు మీరెక్కడ నుంచి వచ్చారు కామ్రేడ్?" అని అడిగాడు.

ఆ యువకుడి ప్రవర్తన జవ్యలోవ్‌కు అన్ని విధాల నచ్చింది. అతనికి పాతిక సంవత్సరాలు కంటె ఎక్కువ ఉండవు. కానీ ఎంతో మర్యాదగా, ప్రేమగా మాట్లాడాడు. ప్రతి మాటలో ఏదో ఉత్సాహం, ఆనందం ద్యోతక మవుతున్నాయి.

"నేను మాస్కో నుంచి వచ్చాను." అని చెప్పాడు జవ్యలోవ్: ఇలా అంటూ చిరునవ్వు నవ్వాడు.

"ఓహో! మాస్కో నుంచా?" అన్నాడుకార్యదర్శి ఉలిక్కిపడి " అంత దూరం నుంచి వచ్చారా? ఏ సంస్థ నుండి వచ్చారు?" అని అడిగాడు ఆతృతతో.

"నేను ఏ సంస్థ తరఫునా రాలేదు." అని చెప్పాడు జవ్యలోవ్ వెంటనే "నేను మాస్కోలో ఉంటున్నాను. కేవలం స్వంత పనిమీద వచ్చాను." అన్నాడు.

"ఏమిటీ, స్వంత పనిమీద వచ్చారా?" - అన్నాడు కార్యదర్శి, ఆశ్చర్యపోతూ - "మాస్కో నుంచి తాయిజనిస్క్‌కు స్వంత పనిమీద వచ్చారా? చిత్రంగా ఉన్నదే! సరే ...చెప్పండి. ఏమిటి విషయం?.. వద్దులెండి: వద్దు!....ఆలస్యమైపోతుందేమోనని భయంగా ఉన్నది. కారు ఏ క్షణంలోనైనా రావచ్చు....ఉండండి! ఒక్క నిమిషం!" ఇలా అంటూ అతను కుర్చీలోనుంచి లేచాడు. కిటికీలో నుంచి వీధిలోకి తొంగి చూచాడు.

"లేదు. కారు ఇంకా రాలేదు....ఊఁ! ఇక చెప్పండి!" అన్నాడు.

"మరేం లేదు కామ్రేడ్! నా దగ్గరున్న పత్రాలు మీకు చూపుతాను. నే నెవరో మీకు తెలుస్తుంది." అన్నాడు జవ్యలోవ్, వెంటనే.

ఇలా అని జేబులో చెయ్యి పెట్టారు. కానీ కార్యదర్శి అక్కర్లేదన్నట్టు చెయ్యి ఊపారు.

"చూడండి, కామ్రేడ్! మీరు వచ్చింది పౌర రక్షణ దళాలవద్దకు కాదు....పత్రాలు, దాఖలాలు - అవేమీ అక్కర్లేదు. కాకపోతే మీ పేరు వేమా, నా పేరు మీరూ తెలుసుకుంటే సరిపోతుంది....నా పేరు పైటర్ పైహినోవిచ్ ఉకాషెవ్! మరి మీ పేరూ!

"వ్లాదిమిర్ ఆంద్రియవిచ్ జవ్యలోవ్?"

"సరే - అందరి పేర్లలాంటిదే మీ పేరు!" అన్నాడు కార్యదర్శి. మళ్ళీ మామూలు కులాసా ధోరణిలో - "సరే - ఏమిటో చెప్పండి. వ్లాదిమిర్ ఆంద్రియివిచ్?"

జవ్యలోవ్ కొద్ది నిమిషాల్లో తన కథ చెప్పారు. ముక్తసరిగా చెప్పారు ప్రధానమైన అంశాలు మాత్రమే చెప్పారు. తను ఆందోళన చెందుతున్నట్టు ధ్వనించకుండా, మామూలుధోరణిలోనే జరిగినవిషయాలు జరిగినట్లు చెప్పారు

"చూడండి, కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్! దేనికి మీకింత ఆత్రుత? మీరు చెప్పినదంతా అసాధారణమైన విషయంగా కనిపిస్తున్నది. వినడానికి ఉత్సుకతను రేకెత్తిస్తున్నది. ఇంతకూ మీరావిడ బొమ్మను ఒకపత్రికలో చూచారు... అదేలా జరిగిందంటారు? అని అడిగారు కార్యదర్శి.

జవ్యలోవ్ ఇంకా వివరంగా చెప్పారు. తను రీగా తీరంలో విశ్రాంతి గృహంలో ఉన్నప్పుడు లూచ్ పత్రికలో ఓల్గా బొమ్మ చూచానని. తరవాత ఆ పత్రికా కార్యాలయానికి వెళ్ళానని తెలియజేశారు. తరవాత ఎవరెవరిని కలుసుకున్నదీ, ఏమేమి జరిగిందీ వివరించారు.... అయితే పరిశోధనా సంస్థ విషయం వచ్చే సరికి కొంచెం తటపటాయించారు.

"కాయిజివిస్కీలోనే ఎక్కడో ఆ ఫొటోగ్రాఫ్ తీసినట్లు స్పష్టమైంది. అంటే ఆ సంస్థ ఇక్కడే ఉన్నదన్నమాట. దాని అడ్రెస్ నాకు కావాలి. నేనిలా అడుగుతున్నందుకు మీ కేదైనా అనుమానం కలగవచ్చు. కానీ ఏంచేసేది? గత్యంతరంలేదు. విధిలేక అడగవలసి వచ్చిందికామ్రేడ్ ఉకాషెవ్! దయచేసి నాకు సహాయం చెయ్యండి. ఓల్గా ప్రసిద్ధురాలైన

వ్యక్తి ఏమీ కాదు. ఒక పెద్ద ఇంజనీర్ కూడా కాదు. మామూలు పార్టీ 'వర్కర్' మాస్కోలోగల పెద్ద పెద్ద ప్రముఖుల జాబితాలో ఆవిడ పేరు ఉండదు. ఆవిడ ఏ సంస్థలో పనిచేస్తున్నదో అక్కడికి వెళ్ళి విచారిస్తే తప్ప ఆవిడ సంగతి తెలియదు. అంచేతనే ఇక్కడికి వచ్చాను. మీ సహాయాన్ని అపేక్షిస్తున్నాను" అని చెప్పాడు జవ్యలోవ్.

ఇంతలో వీధిలో కారు 'హారన్' చప్పుడైంది. 'హారన్' చప్పుడు పదే పదే వినిపిస్తున్నా లుకాషెవ్ పట్టించుకోలేదు. అటుప్రక్కనైనా చూడలేదు.

"సరే - ఏదీ ఒకమాటు మీ పత్రాలు చూపండి!" అన్నాడు లుకాషెవ్. జవ్యలోవ్ ఇచ్చిన పత్రాలన్నీ పరిశీలించి వాటిని మళ్ళీ అతనికి ఇచ్చివేశాడు. చూడండి, కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్! మీకు ఓలా కనిపిస్తే, ఒక పనిచెయ్యాలి. రేపు మా యువజన సంఘం సమావేశంలో ప్రసంగించాలి మీరు - ఏమంటారు?" అని అడిగాడు.

"ఏమిటి?" అన్నాడు జవ్యలోవ్, దిగ్భ్రాంతి చెంది.

"మరేమీ ఆశ్చర్యపడవలసిన పనిలేదు. ఈ విషయాన్ని నేను - నా దృష్టినుంచి చూస్తున్నాను. అంటే ఒకపార్టీ కార్యదర్శి దృష్టినుంచి చూస్తున్నా - మీ కథ ముఖ్యంగా యువజనులు వినతగ్గది. ఈ కాలపు యువకులకు ప్రబోధాత్మకంగాను, నీతిదాయకంగాను ఉంటుంది మీకథ. మానవుల మనోవేదన ఎలాంటివో, వారిభావాలు ఎలాంటివో యువకులు గ్రహించుకుంటారు. నిజమైనప్రేమ ఎలాఉంటుందో ఈకాలపు కుర్రవాళ్ళకు తెలియదు. అసలు అలాంటి సత్యమైన నిత్యమైనప్రేమ ఉంటుందనికూడా కొందరునమ్మరు. కనుక వాళ్ళు ఈ అద్భుతమైన విషయం తెలుసుకోడం అవసరం. ఒకఅమ్మాయి, లేక ఒకఅబ్బాయి తొలిప్రేమ, చౌకబారుగా తయారైతే, ఒకనీచమైన, తుచ్ఛమైన వ్యవహారంగా పరిణమిస్తే, అంతకంటె ప్రమాదకరమైనది మరొకటి ఉండబోదు. ఈకాలపు అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలుకూడా ఇలాంటి అలవాట్లకే లోనవుతున్నారు. నిజంగా ప్రేమించేశక్తి వారికిలేకుండా పోతున్నది....చూడండి, కామ్రేడ్! నేనిలా మాట్లాడటం మీకు విడ్డూరంగా కనిపించవచ్చు. కానీ ఆశ్చర్యపడకండి. నేను యువజనులమధ్య పనిచేస్తున్నాను. నిన్న - మొన్నటి

దాకా పట్టణ యువజనసంఘ కార్యదర్శిగా పనిచేశాను. నిజం....అయితే ఈపట్టణంలోకాదు .... సరే. ఏమంటారు? రేపు మాయువజన సమావేశంలో ఉపన్యసిస్తానని మాటఇస్తారా?"

"కానీ, ఇంతకూ మొదట ...." అని జవ్యలోవ్ చెప్పబోతూ ఉంటే, లుకాషెవ్ మధ్యలో అందుకున్నారు:

"నాకు అర్థమైంది. మొదటమీరు ఓల్గా ఎక్కడున్నదీ కనుక్కోవాలి. కానీ ఆవిడ కనిపిస్తేనే, మా సమావేశానికి రండి. ఏమంటారు? మీరుచెప్పిన కథనుబట్టిచూస్తే ఓల్గాఒక సామాన్యమైన స్త్రీ కాదు. ఆవిడ ఒక వీరవనిత అని తోస్తున్నది. అవును, ఈ కాలపు కుర్రవాళ్ళు చాలామందికి యుద్ధాన్నిగురించి పూర్తిగా తెలియదు...." అన్నారు.

ఇంతలో గదితలుపు తీసుకుని ఒక వ్యక్తి లోపలికి వచ్చారు. యుద్ధకాలపు దుస్తులు ధరించారు. ఎత్తుగా ఉన్న రబ్బరు బూట్లు తొడుక్కున్నారు.

"ఆలస్యం అవుతున్నది పైటర్ స్టెపానొవిచ్! మూడుసార్లు కారు 'హారన్' నొక్కాను. మీరు వినిపించుకోలేదు. ఇప్పుడప్పుడే తొమ్మిదింబావు అయింది." అన్నాడా వ్యక్తి, తన చేతి గడియారం చూస్తూ - "మనం సరిగ్గా పది గంటల కల్లా అక్కడ ఉండాలి. పైగా, జాట మంచిది కాదని మీకు తెలుసు." అన్నారు.

"మరేం కంగారు పడకు యెగర్ కుజ్మిచ్! ఒక్క నిమిషంలో వస్తున్నాను." అన్నాడు లుకాషెవ్.

"చూడండి, కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్!" - అన్నారు, జవ్యలోవ్ వంక చూస్తూ, "మీరు పేర్కొన్న సంస్థను గురించి నేనేమీ చెప్పలేను. అది మాత్రం ఖాయం. కానీ ఒక విషయంలో మీకు మాట ఇస్తున్నాను. నేను తిరిగి వచ్చేదాకా మీరు ఆగండి. సాయంత్రాని కల్లా వచ్చేస్తాను. అప్పుడు చెప్తాను. మిరొనోవా అనే ఆమె మా పట్టణ పరిహద్దులలో పని చేస్తున్నదీ లేనిదీ మీకు స్పష్టంగా తెలియ జేస్తాను సరేనా?" ఇలా అని లుకాషెవ్ డెస్కులో నుంచి ఒక కాగితం తీశాడు. "ఉండండి! వ్రాసుకుంటాను....మిరొనోవా ఓల్గా!...." అని ఏదో వ్రాసుకున్నాడు.

"అలెగ్జేవ్నా!" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్, మధ్యలో అందుకుని.

"అవును – అంగ్జేవ్నా.... నేను వచ్చేదాకా హోటల్‌లో ఉండండి. నేను హోటల్‌కు ఫోన్‌చేసి మీకొక గది ఇవ్వమని చెపుతాను. సాయంత్రం మిమ్మల్ని కలుస్తాను." – అని చెప్పాడు ఉకాషెవ్.

20. అపనింద:

బయటినుంచి చూస్తే హోటల్ ఏమంత అందంగా, ఆకర్షణీయంగా కనిపించలేదు. ముందు భాగం అంతా పసుపురంగు పూశారు. రంగు పోయింది. గోడలన్నీ వెలవెల బోతున్నాయి. పీళ్ళు పోయే పెద్ద గొట్టం ఒకటి గోడకు అమర్చబడి ఉన్నది. ముందు వాకిలికూడా అందవిహీనంగా కనిపిస్తున్నది. అయితే హోటల్ లోపలికి వెళ్ళి చూస్తే మాత్రం అంతా ముచ్చటగా తీర్చి దిద్ది ఉన్నది. పాతకాలపు పద్ధతిలో అలంకారాలు చేశారు. ముందరి వసారాలో చిన్నచిన్న 'క్రోటన్' మొక్కలు - అవీ వున్నాయి. గోడలకు అద్దాలు అమర్చారు. పెద్ద గోడ గడియారం ఒకటి కనిపిస్తున్నది. అక్కడక్కడ చిన్నచిన్న సోఫాలు వేశారు. వాటిమీద తెల్లటి 'లినెన్' గుడ్డలు పరిచారు. కిటికీలకు పీలి రంగులోను, ఊదా రంగులోను ఉన్న తెరలు కట్టారు. హోటల్‌లో ప్రతి గదిలోను ఒక మూల చిన్నచిన్న స్తంభాలపై వక్షస్థలం వరకూ ఉన్న లెనిన్ మహాశయుని విగ్రహాలు అందంగా, ఆకర్షణీయంగా అమర్చి పెట్టారు. ఒక రేడియోకూడా ఉన్నది. అసలు ఈ రకం హోటళ్ళలో రేడియో అపు చేయడమే ఉండదు!

హోటల్‌లో పనిచేసే ఒక అమ్మాయి ఐయ్యలోవ్‌ను ఆహ్వానించి లోపలికి తీసుకువెళ్ళింది. గది చిన్నది. కానీ ముచ్చటగా వున్నది.

"మీరు చాలారోజులుంటారా?"- అని అడిగింది ఆ అమ్మాయి.

"రేపే వెళ్ళిపోదా మనుకుంటున్నాను. అయితే వచ్చినపని.... అని ఇవ్యలోవ్ చెప్తూఉండగా ఆ అమ్మాయి అందుకున్నది.

"అవునవును – అర్థమైంది లెండి! మీకిక్కడ పని అయిపోతే వెళ్ళి పోతారు" అన్నది.

"అవును – అంతే." అన్నాడు ఇవ్యలోవ్ – "సరే – ఈ దగ్గరలో 'ఎంక్వయిరీ ఆఫీసు' ఏదైనా ఉన్నదా ?" అని అడిగాడు.

"అంటే ఏమిటది ?–

"ఒక మనిషిని గురించి కాని, ఒక సంస్థను గురించి కాని" విచారించి తెలుసుకునే కార్యాలయం –....

"ఇక్కడ విచారించి తెలుసుకోడానికి ఒక పెద్ద కార్యాలయం ఏర్పాటు చేయవలసిన అవసరం ఏమున్నది చెప్పండి ? ఇదేమీ పెద్ద పట్టణం కాదు చిన్న బస్తీ ఊరు. ఈ ఊళ్ళో ఎవరు ఏమిటో, ఏది ఎక్కడ ఉన్నదో ప్రతి ఒక్కరికీ తెలుసు ... ఇంతకూ మీకు ఏ సంస్థ కావాలి ?"

"సంస్థ కాదు – ఒక మనిషి కావాలి. ఈ ఊళ్ళో ఉంటున్న ఒక మనిషి కోసం వచ్చాను."

"అయితే 'అడ్రెస్'లు చెప్పే ఆఫీసు వున్నది. అక్కడికి వెళ్ళండి. సోవియట్ స్కాయా వీధిలో 6 వ నెంబరు ఇల్లు" –

అడ్రెస్‌లు చెప్పే కార్యాలయం, ఎంక్వయిరీ ఆఫీసు ఈ రెండు చోట్లకూ మొదటే వెళ్ళవలసిన మాట. వీటి సంగతి ఇవ్యలోవ్‌కు ఇప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఎందుచేతనంటే లెనిన్‌గ్రాడ్‌లో అతనికి బాగా అనుభవం అయింది. ఈ రకంగా అతను చేసిన ప్రయత్నాలు అక్కడ విఫలమైనాయి. అందువల్ల ఇక్కడ మళ్ళీ వీటిని గురించి అతను ఆలోచించలేదు. ఓల్గా పని చేస్తున్న ఆ రహస్య సంస్థ ఎక్కడున్నదీ మొదట తెలుసుకుంటే తప్ప, ఆవిడను కనుక్కోవడం సాధ్యం కాదని అతను ఒక నిశ్చయానికి వచ్చాడు. కానీ ఇప్పుడు మళ్ళీ ఆవిడ స్వంత అడ్రెస్ కనుగొనడానికి మరొకసారి ప్రయత్నం చేద్దామను కున్నాడు. అడ్రెస్ చెప్పే కార్యాలయానికి వెళ్ళడానికి నిశ్చయించు కున్నాడు అవును, అక్కడికి వెళ్ళడమే మంచిది. అకాసెవ్ చెప్పిన

మాటలనుబట్టి చూస్తే అతని ఉద్దేశ్యం కూడా ఇదే అయినట్లు ఇప్పు డర్థ మవుతున్నది. 'మిరానోవా ఈ పట్టణ పరిహద్దుల్లో పని చేస్తూ ఉంటే ఎక్కడున్నదీ చెపుతాము' - అన్నాడు లుకాషెవ్. అంటే అడ్రెస్‌లు చెప్పే కార్యాలయంలో విచారిస్తే ఆవిడ స్వంత అడ్రెస్ తెలుస్తుందని అతని ఉద్దేశ్యం. ఏమైనా ఒక మాటు అక్కడికి వెళ్ళి రావడమే మంచి దనుకున్నాడు జవ్యలోప్....అయితే అతనికి మరొక విషయం కూడా తట్టింది. అతి రహస్యమైన ఈ సంస్థలో పని చేసే సిబ్బంది సభ్యుల ఇళ్ళ అడ్రెస్‌లు, ప్రజలందరి అడ్రెస్‌లు అచ్చు వేసిన జాబితాలో ఉండక పోవచ్చు. ఇలాంటి సంస్థలన్నీ ఒక ప్రత్యేక పరిసరాలలో ఏర్పాటు అయివుండే అవకాశం ఉన్నది. ఆ సంస్థలలో పనిచేసే వారందరికీ ఆ చుట్టు ప్రక్కలనే ఉండడానికి వసతి కల్పిస్తారు. అదొక ప్రత్యేక మైన ఊరుగా తయారవుతుంది. వారి అడ్రెస్‌ల జాబితాకూడా వేరుగా తయారుచేసి ఉంచుతారు. మరి, అలాంటప్పుడు, ఇక్కడ అడ్రెస్ చెప్పే కార్యాలయానికి వెళ్ళినందువల్ల ప్రయోజనం లేదు. వారు ఈ సమాచారం చెప్పలేరు. అయినప్పటికీ ఒకమాటు వెళ్ళి రావడమే మంచిది....

తరవాత కాసేపట్లో అతను అక్కడికి చేరుకున్నాడు. మామూలు ప్రకారం ఒక 'ఫారం' తీసుకుని అందులో వివరాలన్నీ వ్రాశాడు. ఓలా పుట్టినతేదీ వ్రాసేటప్పుడు ఒక్కనిమిషం ఆలోచిస్తూ ఆగిపోయాడు - తనుమొదట ఓల్గాను కలుసుకున్నది 1941 లో. అప్పుడు ఆ అమ్మాయికి పదిహేడేండ్లు అంటే ఆ అమ్మాయి జననం 1924 అన్నమాట. అంటే ఇప్పుడావిడకు ముప్ఫయిరెండేళ్లు. ఓల్గాకు ముప్ఫయిరెండేండ్లా? ఈ విషయం అతను నమ్మలేకపోయాడు.

'ఫారం' పూర్తిచేసి ఆఫీసులో పనిచేసే అమ్మాయికి ఇచ్చాడు.

"నన్ను ఎప్పుడు రమ్మంటారు? ఒకగంటలో సమాధానం చెపుతారా?" - అని అడిగాడు.

"ఓయినాయనో, గంటా!" - అన్నదాఅమ్మాయి ఆశ్చర్యపోతూ "ఎందుకూ? - అలాకూచోండి. ఒక్కనిమిషంలో చెపుతాను." అన్నది.

ఇలాఅని ఆవిడ లోపలిగదిలోకి వెళ్ళింది. తరవాత ఒక్కనిమి

షంలో తిరిగివచ్చింది. "ఇదిగోండి!" అంటూ అతని చేతికొక చీటీ ఇచ్చింది – "యాభై కోపెక్కులు చెల్లించాలి" అన్నది.

జవ్యలోవ్ ఆ చీటీ గభాలున అందుకుని ఆత్రుతతో చదువుకున్నాడు.

"11, మార్క్సు వీధి" అని అందులో వ్రాసి ఉన్నది.

జవ్యలోవ్ వాలకం, అతని ఆత్రుత చూచి ఆ అమ్మాయి ఆశ్చర్యపోయింది.

జవ్యలోవ్ అప్పటికే వాకిట్లోకి పరుగు తీశాడు.

"ఏమండోయ్! ఒక్క నిమిషం ఆగండి! మీ చిల్లర డబ్బులు పుచ్చుకుని వెళ్ళండి!" అంటూ ఆ పిల్ల, వెనకనుంచి కేకవేసింది.

కానీ జవ్యలోవ్ వినిపించుకోలేదు. ఆఫీసు వసారాలోనుంచి పరుగెత్తుకుంటూ బయటికి వెళ్ళిపోనేపోయాడు. ద్వారంచెంత ఉన్న ప్రజారక్షక దళోద్యోగి, కలవరంతో అతనివంక తదేకంగా చూడసాగాడు.

జవ్యలోవ్ వీధిన పడి పరుగు తీస్తున్నాడు....

మార్క్సు వీధిలో 11 వ నెంబరు ఇల్లు. ... జవ్యలోవ్ తలుపు తట్టాడు. నడివయస్సులో ఉన్న ఒక స్త్రీ వచ్చి తలుపు తీసింది. ఆవిడ లావుగా, బొద్దుగా ఉన్నది. పూలు అల్లిన శాలువా ఒకటి పైన కప్పుకున్నది. లోపల ఎక్కడో గదిలో నుంచి 'పియానో' ధ్వనులు సన్నగా వినవస్తున్నాయి.

క్షమించండి – కొంచెం పనుండి వచ్చాను. .... కామ్రేడ్ మిరొనోవాను చూడవచ్చా? ఓల్గా అలెగ్జేవ్నా మిరొనోవా ఆవిడ ఈ ఇంట్లోనే ఉంటున్నట్లు చెప్పారు. ఉన్నదా?" అన్నారు జవ్యలోవ్. అతను ఆయాసంతో రొప్పుతున్నాడు.

"అరి, భగవంతుడా! ఆవిడ ఇక్కడ లేదు" అని ఆ స్త్రీ ముక్తసరిగా సమాధానం చెప్పింది. వెంటనే మళ్ళీ తలుపువేయబోయింది.

"ఉండండి! ఒక్కమాట...." అన్నాడు మళ్ళీ జవ్యలోవ్.

"ఆవిడ ఇప్పుడు ఇక్కడ లేదు" అన్నదా స్త్రీ, అనాసక్తంగా. లోపల పియానోధ్వని ఆగిపోయింది.

"ఎవరమ్మా అది?" అని లోపల్నుంచి ఒక అమ్మాయి కంఠ

స్వరం వినిపించింది. ఒక నిమిషం తరవాత ఆ పిల్ల హాలులోకి వచ్చింది. ఇరవై ఏండ్ల అమ్మాయిలా కనిపించింది.

"నీకేం సంబంధం లేదమ్మాయ్. నీవు వెళ్ళు. వెళ్ళి 'పియానో' సాధనచెయ్యి!" అని లావుపాటి స్త్రీ, ఆ అమ్మాయిని కసురుకున్నది.

"ఉండండి! దయచేసి, ఒక్క నిమిషం–సాధికారమైన సమాచారంతో వచ్చాను ... చూడండి ఈ కాగితం... మిరానోవా, ఓల్గామిరానోవా...."

"అమ్మా. అమ్మా! ఏమిటే నీవు? ఆయన అడుగుతూ ఉంటే చెప్పవేం?.... అయ్యయ్యో!...." అంటూ ఆ అమ్మాయి తల్లిని ఏదో అనబోయింది. తరవాత జవ్యలోవ్‌నుచూచి "దయచేసి లోపలికి రండి. నేను చెబుతాను. ఫరవాలేదు – లోపలి'రండి!" అన్నది.

అతను ధైర్యంగా లోపలికి వెళ్లాడు.

"అసలు మీకిక్కడ ఏం కావాలయ్యా?" అని స్త్రీ నిగ్గదీసి అడిగింది.

"చెప్పాను కదమ్మా. కామ్రేడ్ మిరానోవాను చూడాలనివచ్చాను.

"ఆవిడ ఈ ఇంట్లో ఉంటున్నట్లు అడ్రసులుచెప్పే కార్యాలయం వారు, తెలియజేశారు" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"ఆవిడ ఈ ఇంట్లో ఉండక రెండేండ్లు అయింది."

"కానీ అంతకుముందు ఇక్కడే ఉన్నదికదా? ఏమంటావు, అన్నాడు జవ్యలోవ్, ఒక్కసారిగా నిరాశ, నిస్పృహలు వచ్చి అతన్ని ఆవరించాయి. అవి బయటకి కనిపించకుండా ఉండాలని విశ్వ ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు .. "పోనీ ఇప్పుడావిడ ఎక్కడ ఉంటున్నదో...."

"అమ్మా! నీవేం మనిషివికావూ?" అన్నది ఆ పిల్ల మళ్ళి. తరవాత జవ్యలోవ్‌తో "దయచేసి మీరిలా లోపలికివచ్చి కూర్చోండి. హాలులో ఎంతసేపు నిలబడతాం" అన్నది.

ఆ అమ్మాయి వెనకాలే అతను లోపలి గదిలోకి వెళ్ళాడు.

గది చిత్రంగా ఉన్నది! ఏనాటివో పాతకుర్చీలు, టేబిళ్ళు. వాటి నిండా ఇంతింతమందాన దుమ్ము పేరుకుని ఉన్నది. తాతలనాటి గడియారం ఒకటి ఒకమూల బల్లమీద 'టిక్కు, టిక్కు' మంటున్నది. గదిమధ్యలో గుండ్రటిబల్ల, దానిమీద చిరిగిపోయిన అల్లికగుడ్డ ఒకటి పరిచిఉన్నది.

పడకకుర్చీలు, టేబిళ్ళు – అన్నీ రంగుపోయి. అక్కడక్కడ పగుళ్ళు వారి ఉన్నాయి. అవతల మరొకగది తలుపుతీసి ఉన్నది. అందులో ఒక అందమైన 'పియానో' పెట్టిఉన్నది.

శాలువ కప్పుకున్నస్త్రీ, జవ్యలోవ్ వెనకాలే లోపలికివచ్చింది. జవ్యలోవ్ ఇప్పుడామెను పరీక్షగాచూచాడు. ఆమెకు వయస్సు యాభై దాటిఉంటుంది. యౌవనంలో ఉన్నప్పుడు అందగత్తే అయిఉండాలి. కానీ ఇప్పుడు ఆవిడలో అందచందాలు రూపుమాసిపోయాయి. ముఖం ముడతలుపడింది. కళ్ళక్రింద గుంటలు కనిపిస్తున్నాయి. చర్మం వదిలిపోయినట్లు కనిపిస్తున్నది. కానీ ఆమెఅందగత్తే. సందేహంలేదు ఆవిడ కుమార్తెను చూస్తేచాలు. తల్లి ఎంత అందగత్తో ఇట్టేచెప్పవచ్చు. ఇద్దరు స్త్రీలు. వీరిద్దరిప్రవృత్తులు వేరువేరని స్పష్టమవుతూనే ఉన్నది. కానీ ఇద్దరిలోనూ విడదీయరాని పోలికలు కనిపిస్తున్నాయి. బహుశః కళ్లు కావచ్చు. తల్లికళ్ళు, కుమార్తెకళ్ళు ఒకేలాఉన్నాయి. వారిద్దరి పెదవులు కూడా, ఒకేరూపం. ఒకేమోస్తరుగా ఒకానొకవంపు ....

"వాల్యా! ముందు నీవు నీ గదిలోకి వెళ్ళు అని కఠినంగా శాసించింది తల్లి. "విన్నావా! చెప్పేది నీకే...."

ఆ అమ్మాయి ముఖం చిన్నబుచ్చుకుని, దిగులుగా అవతలి గది లోకి వెళ్ళింది. తలుపు వేసుకున్నది.

"మీకేం కావాలి? ఇక్కడికి ఎందుకొచ్చారు?" అని అడిగింది ఆమె, మళ్ళ. చెప్పామగా. మిరొనోవాతో మాకేమీ సంబంధంలేదు" అన్నది.

"ఓల్గా మిరొనోవా కోసం నేను ఎంతోకాలంగా వెదుకుతున్నాను. చివరకు ఆవిడ జాడ తెలిసింది...." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

ఆవిడతో మీకు అంత అవసరం ఏమొచ్చింది ఇప్పుడు?" అని అడిగిందామె. ఆమె మాటల్లో ఏదో ద్వేషం, అసహనం, ఏవగింపు ద్యోతకమైనాయి

"ఒకరు చెప్పే మాటలకు తప్పుడు అర్థాలు తీయడంలోనేర్పరులు లాగా వున్నారు చూడబోతే!" అన్నాడు జవ్యలోవ్ ఉద్రిక్తుడై—ఆవిడను

వెదకడంలో నాకు స్వంత కారణాలు కొన్ని ఉన్నాయి. అడ్రెస్‌లు చెప్పే కార్యాలయానికి వెళ్ళి అడిగితే ఇక్కడికి వెళ్ళమని చెప్పారు

"రెండేండ్ల క్రితం ఆవిడ ఇక్కడే వున్నది. తరవాత ఇక్కడి నుంచి ఆమె వెళ్ళి పోయింది."

"ఎక్కడికి?"

"అది నాకెలా తెలుస్తుంది? తెలుసుకో వలసిన ఆసక్తి నాకు లేదు, అవసరమూకూడా లేదు. నిజం చెబుతున్నాను - నమ్మండి! ఆవిడ వెళ్ళిపోయింది. మాకు పీడ విరగడై పోయింది! ఆవిడ వెళ్ళిపోయిన రోజు మా జీవితంలో ఒక మహా పర్వదినం అంటే నమ్మండి!...."

వింటూ ఉంటే చాలా చిత్రంగా ఉన్నది. అయితే జవ్యలోవ్ ఏ మాత్రం కోపం తెచ్చుకోలేదు. నిర్ఘాంతపోయి చూస్తూ కూచున్నారు. ఆమె మరెవరి గురించో మట్లాడు తున్నదని, ఓల్గానుగురించి కాదని అతనికి తోచింది.

"క్షమించండి" అన్నారు, బరువుగా నిశ్వసిస్తూ- "మళ్ళ అదే పొరపాటు జరిగింది లెనిన్‌గ్రాడ్‌లో లాగానే జరిగింది. ఇక్కడ కూడా మిరోనోవా అనేపేరు గలామె ఉంటే ఉండవచ్చు. కానీ నేను వెదుకు తున్న మిరోనోవా వేరు. మీరు చెపుతున్న మిరోనోవా వేరు" అన్నారు మెల్లగా క్షమార్పణ చెప్పుకుంటున్నట్లు- "మొదట నాకు కోపంవచ్చింది. మీరది గమనించే ఉంటారు కారణం ఏమిదోకూడా మీరు అర్థం చేసుకుని ఉంటారు. ఎందు చేతనంటారా?-ఓల్గా మిరోనోవాను తెలిసిన వారెవ్వరూ ఆమెను గురించి పల్లెత్తు చెడుమాట చెప్పరు నేను మాట్లాడుతున్న ఓల్గా మిరోనోవాను గురించి. యుద్ధరంగంలో వీరోచితంగా పోరాడిన మహిళ. ఆవిడచనిపోయిందనుకున్నాను. కానీ జీవించేఉన్నట్లు ఇప్పుడుతెలిసింది- ఈ ఊళ్లోనే ఒక పరిశోధనా సంస్థలో పనిచేస్తున్నట్టు విన్నాను. ఆవిడను గురించి ఎంతమందినో విచారించాను. ఆమెను ఎరిగిన వారంతాకూడా ఆమె ఎంతో మంచిదని చెప్పారు. గుణవతి అన్నారు. తమకు ఏదో మేలు చేసిందనే ప్రతి ఒక్కరూ చెప్పారు...."

జవ్యలోవ్ ఇలా చెపుతూ ఆమె ముఖ కవళికలను పరిశీలించారు. ఆమె కోపం చల్లారి తీరుతుందని, ఆమె వైఖరి మారుతుందని అను

కున్నాడు. తను ఇంత అసభ్యంగా నీచంగా మాట్లాడినందుకు విచారాన్ని వ్యక్తం చేస్తుందనుకున్నాడు. తను చెపుతున్న ఓల్గాకు వారింట్లో ఉండి వెళ్ళిన ఓల్గాకు ఏమీ సంబంధం లేదు కనుక ఆమె ఇలా చేస్తుందని విశ్వసించాడు.

కానీ ఆమె వైఖరి అణుమాత్రమైనా మారలేదు. కోపం చల్లార లేదు. పైగా మరింత ఆగ్రహంతో, తామసంతో ఉడికిపోతున్నట్లు కనిపించింది.

"ఇందులో పొరపాటేమీలేదు. మీరు చెపుతున్న మిరానోవాను గురించే నేనూ చెపుతున్నది. అవును. ఆవిడ యుద్ధరంగంలో పోరాడింది కూడా. ఇక్కడే ఒక సంస్థలో పని చేసింది. విమానాలకు కావలసిన కిరసనాయిలు అదేదో తయారుచేసే సంస్థ అది. మీలాంటి చక్కనివారు ఇంకావయస్సులో ఉన్నవారు అలాంటి ఆడదాని మోజులో పడడం చూస్తే చాలా విచారం కలుగుతున్నది! అనవసరంగా ఇలా కాలం వృథా చేస్తున్నారే ..."

"ఇక ఆపండి - మీ ప్రసంగం!" - అని అరిచాడు జిప్యలోవ్. కోపంతో పిడికిళ్ళు బిగించాడు.

"ఎంత సాహసం! ఇలా మాట్లాడడానికి మీకు ...."

"ఏం, మాట్లాడితే తప్పేమున్నది? మా కుటుంబంలో ప్రవేశించి మమ్మల్ని నానా హింస పెట్టింది. మా జీవితాలనే కలుషితం చేసింది. నా కూతురు బ్రతుకు పాడు చేసింది. అటువంటి ఆడదాన్ని ఎన్ని అన్నా దోషం లేదు "

"అసంభవం! ఇలా ఎన్నటికీ జరగదు."

"ఏది అసంభవం?" - అంటూ ఆమె, ఒక అడుగు వెనక్కు వేసి. జివ్యలోవ్ను నిలువూ - విస్తారం పరిశీలించి చూచింది. "పన్నెండేండ్లబట్టి ఆమెను చూడనే లేదని మీరే చెప్పారు. మరి ఇటీవల మూడేండ్లబట్టే నేనామెను ఎరుగుదును. ఒక ఏడాది ఆమె, మేమూ ఒక ఇంట్లో ఉన్నాం. అలాంటప్పుడు ఆవిడసంగతి నాకు ఎక్కువ తెలును వంటారా? మీకు ఎక్కువ తెలుసునంటారా?" అని అడిగింది.

అవును. ఆమె చెప్పింది కొంత సహేతుకంగానేవున్నది. ఇక

ఆమెకు ఏమి సమాధానం చెప్పాలో జవ్యలోవ్‌కు తోచలేదు. ఒక్కక్షణం అతని మనస్సు అల్లకల్లోలం అయింది. అతను కలవరపడుతున్నాడని ఆమె గ్రహించుకున్నది.

"చూడండి! మీమీద నాకేమీ కోపంలేదు" అన్నది నెమ్మదిగా - "కానీ మనం ఒకరిని నానా విధాల కష్టపెట్టి వేధిస్తే వాళ్ళ మనస్సు ఎలా ఉంటుంది చెప్పండి? మీరు ఆ విషయం గ్రహించుకోవాలి. బెరియా రోజులలో గూఢచారశాఖవారు ఇళ్ళమీద వచ్చిపడి దౌర్జన్యాలు జరిపి నట్లుగా, ఆవిడ మా ఇంటిమీద వచ్చిపడింది! ..." అన్నది.

"క్షమించండి. నాకా విషయం తెలియదు"

"నాకు అర్థమైందయ్యా! ఎవరైనా వళ్ళుతెలియకుండా ప్రవర్తించే సందర్భాలు కొన్ని వస్తాయి - నాకు తెలుసు. నా జీవితంలోనే అలాంటి సందర్భాలు అనేకంవచ్చాయి. ఏమైనా నిజంచెప్పడం అవసరం. ఒక మనిషినిగురించి నాకు తెలిసిన సత్యాన్ని మీదగ్గర దాచిపెట్టవలసిన పని లేదు...."

"కానీ ఒకవిషయం చెప్పండి. ఓల్గావల్ల మీకు వచ్చిన కష్టం ఏమిటి? నాకు స్పష్టంగా అర్థమయ్యేటట్లు చెప్పండి" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"ఓహ్! కష్టం! మేముపడ్డకష్టాలు ఎంతనిచెప్పను? ఒకకుటుంబంలో ఎన్నోగొడవలు వస్తాయి - రకరకాల పరిస్థితులు ఎదురవుతాయి. కానీ గౌరవంగా, మర్యాదగా జీవించేవారెవరూ, అపరిచితులకు ఆవిషయాలన్నీ చెప్పుకోలేరు. వివరాలన్నీ చెప్పడానికి నాకుమనస్సు ఒప్పదు. ఒక్కముక్కమాత్రం చెపుతాను. ఆవిడమూలంగా మా బ్రతుకు దుర్భరమైపోయింది ఆమె, నాకు తీరనిమనోవ్యథ తెచ్చిపెట్టింది. నాకుమార్తెకు విషం మారిపోసి దానిమనస్సు విరిచింది. దానిజీవితం ధ్వంసంచేసింది. ఈఇంట్లో సుఖమూ, శాంతీ లేకుండాచేసింది. ఓహ్! ఆమనిషినిగురించి ఏమనిచెప్పను? ఎంతనిచెప్పను? ఆవిడ మాఇంట్లో ఉన్నప్పటిసంగతులు ఒక్కమాటు తలపునకుతెచ్చుకుంటేచాలు. నాకువంటిమీద తేళ్ళు, జెర్రులు పాకినట్లుంటుంది. మతిపోతుంది. ఓహ్! నావంక అలాచూడకండి. నేనుభరించలేను. నేనెప్పుడూ పీయినంత శాంతంగానే ఉంటూఉంటాను.

కోపతాపాలు ప్రదర్శించడం నాకుచేతకాదు .... ఈవిషయంలో మీరెలా భావించుకుంటున్నారో నేను అర్ధంచేసుకోగలను. మీరామెను చాలాచిన్నప్పుడుచూచారు. కానీ అప్పుడుకూడా ఆమెలో దుర్గుణాలు లోలోపల అంకురించే ఉన్నాయని నానమ్మకం. చిన్నపిల్ల కావడంవల్ల అవి అప్పుడు మీకు బయటకి కనిపించలేదు....."

ఈ మాటలన్నీ వింటూఉంటే జబ్యలోవ్. తట్టుకోలేక పోతున్నాడు. జేబుల్లో చేతులు పెట్టుకుని, ఆ గ్రహావేశాన్ని నిభాయించుకోడానికి విశ్వ ప్రయత్నం చేశాడు.

"చూడండి! ఓల్గా మిరొనోవాను మీరు ఇంతగా నిందిస్తున్నారు. కానీ కారణం ఏమిటో స్పష్టంగా చెప్పడంలేదు. అసలు ఆవిడ ఏంతప్పు చేసింది? అంతటి అపరాధం ఏం చేసింది? చెప్పండి" అని అడిగాడు మళ్ళీ.

"ఏంతప్పు చేసిందా? ఆ భగవంతుడా! ఒకటి అయితేకదా చెప్పడానికి? ఎన్ని అని చెప్పను? ఆవిడకు ఇల్లు - వాకిలిలేదు. నిలువ నీడలేదు. ఆదరించేవారు అంతకన్నా లేరు. దయదలచి మా ఇంట్లో ఉండమన్నాను, ఇంకేం? వచ్చిపడింది. ఇంట్లోఉన్నందుకూ, తిన్నందుకు కూడా డబ్బు ఇవ్వమని నేనేమీ అడగలేదు. డబ్బునాకు ప్రధానంకాదు. ఏదో నామకార్థం కొద్దిగా అద్దె ఇస్తూ వచ్చింది. నేను అసలు ఆశించింది ఆమె అద్దె డబ్బులుకాదు. మాకొక స్నేహితురాలుగా ఉంటుందని, మాకు తోడుగా పడిఉంటుందని ఆశపెట్టుకున్నాను. నేను ఒంటరిదాన్ని. నాభర్త చనిపోయాడు. ఆయన గొప్ప పనివాడు. భవనాలు నిర్మిస్తాడు. ఈ ఊళ్ళో ఆయనను ఎరగని వారులేరు." ఇలా అంటున్నప్పుడు ఆవిడ కంఠం రుద్ధమైంది.. ఒక్కక్షణం ఆగి మళ్ళీ చెప్ప సాగింది - "ఒక ఆడపిల్లను నాపాలపడేసి ఆయన ఈ లోకం విడిచి వెళ్ళారు. ఏం చేసేది? నాకూతురు, నేను తప్ప-ఇంకెవ్వరూ దిక్కులేరు. ఏదో మాకింత తోడుగాఉంటుందని మా కష్టాలు అర్ధం చేసుకుని మాకింత సహాయ పడుతుందని మిరొనోవాను మా ఇంట్లో చేర్చుకున్నాను. నేనుకోరింది అదే, డబ్బుకాదు. మా కుటుంబం యెంత గౌరవ మర్యాదలతో కాలం వెళ్ళబుచ్చు తున్నదో ఈ ఊళ్ళో అందరికీ తెలుసు. సరే....

ఏమైతేనేం? మిసెస్‌నోవాను మా ఇంట్లో ఉండమన్నాను. ఆమె పేరు - ప్రఖ్యాతులువిని, ఆమె పతకాలు, యోగ్యతా పత్రాలు చూచి భ్రమ పడ్డాను. ఆమె ఉత్తము రాలని నమ్మాను. కానీ అవన్నీ వట్టి బూటకమనీ పైపూతలనీ గ్రహించలేక పోయాను!.... మిసెస్‌నోవా నా కూతురిని చెడగొట్టింది. ఉన్నదున్నట్టు చెప్తున్నాను. మనంపెద్దవాళ్ళం ఏవిషయమైన యథార్థం చెప్పుకోడంలో తప్పులేదు. ఓహ్! ఆవిడ మా అమ్మాయిని ఒకడికి తార్చింది!...."

"ఇక ఆపండి!" అని అరిచాడు జవ్యలోవ్- అబద్ధం! ఇదంతా వట్టి అబద్ధం! నేనునమ్మను. మీమాట ఒక్కటి నిజంకాదు. అబద్ధం! అంతా అబద్ధం!" అంటూ ఒక ఉన్మత్తునివలె కేకలు పెట్టాడు.

"అబద్ధమా? నా మాటలు అబద్ధమా?" అన్నది ఆవేశంతో ఆమె- "నాడెజ్డా పావ్‌లోవ్‌నా కొలొమియెట్స్‌వా అబద్ధం ఆడుతున్నదా? అదేనా నీవనేది? ఈ ఊరందరికీ నా సంగతి తెలుసు. నేనెలాంటిదాన్నో. ఏమిటో అందరూ ఎరుగుదురు. అసలు నీవెవరు? ఎందుకొచ్చావు? నీకేదో సహాయం చేద్దామనుకున్నాను. నీకు కనువిప్పు కలిగిద్దామను కున్నాను ...నీవు - నీవు! వెళ్ళు! ముందు నా ఇంట్లోనుంచి వెళ్ళు! వెళ్ళు! వెళతావా, వెళ్ళవా?"

ఇలా అంటూ ఆమె వళ్ళు తెలియని ఆవేశంతో చేతులు ఝాడిస్తూ జవ్యలోవ్ మీదికి వచ్చింది. ఆమె కప్పుకున్న శాలువ జారిపోయి, ఒక కాలికి చుట్టుకున్నది

"వెళ్ళు! ముందిక్కడనుంచి వెళ్ళు!!"

జవ్యలోవ్ ఇప్పుడు వీథిలోకి వచ్చి నిలుచున్నాడు. త్రోవన పోయేవారంతా అతనివంక ఇలాకపోయి చూస్తున్నారు.

అతనికి ఒక పెద్ద 'షాక్' కొట్టినట్లు అయింది. ఈ ఆఘాతం నుండి అతను తేరుకోడానికి కొంతసేపు పట్టింది. తరవాత అతను హోటల్ దాకాకూడా నడవలేక పోయాడు. కాళ్ళు కుప్పలు పడి పోతున్నవి. శవాకారంతో నడుస్తూ ఎలాగో హోటల్ చేరుకున్నాడు. తన గదిలోకి వెళ్లాడు. దుస్తులైనా విడవకుండా అలాగే పక్కమీద వాలి పోయాడు. అవతలనుంచి రేడియో సంగీతం సన్నగా వినవస్తున్నది.

కాని అతనికేమీ చెవినపడడంలేదు. చుట్టూ అంతా నిశ్చలనిశ్శబ్దం ఆవరించుకున్నట్టు తోచింది.

ఒక విషయం మాత్రం విస్పష్టం ఓల్గా, మార్క్సవీధిలో ఆ ఇంట్లో కొన్నాళ్ళవున్నది. కాని ఆ ఇంటి ఆవిడ, ఓల్గానుగురించి అంత దారుణంగా మాట్లాడిందే, ఎందుకని? దిక్కులేని పరిస్థితిలో ఒక ఏడాదల్లా ఓల్గా పరులపంచన పడిఉండవలసివచ్చింది. ఆ విషయం తలుచుకుంటేనే భయం పుడుతున్నది. తరువాత ఆవిడ ఆ ఇంట్లోనుంచి వెళ్ళిపోయింది. అంటే మరొకచోటికి మకాం మార్చిందన్నమాట. అంతే కాని ఈ ఊరువిడిచి వెళ్ళిపోలేదు. ఆ ఇంటి ఆమె చెప్పినమాటలనుబట్టి ఈ విషయం స్పష్టంగా నిర్ధారణ అవుతున్నది. అంటే ఓల్గా ఇప్పటికీ ఈ ఊళ్ళోనే మరెక్కడో నివసిస్తున్నదన్నమాట. బహుశః తను పని చేస్తున్న రహస్యసంస్థ ప్రాంతంలోనే ఎక్కడో ఉండవచ్చు. ఈ రహస్య సంస్థను లెనిన్‌గ్రాడ్‌నుంచి తాయిశవిస్క్‌కు తరలించారు. దాంతోపాటు అందులో పనిచేసే సిబ్బందికూడా ఇక్కడికివచ్చింది. మరి, వారికోసం ఎక్కడో ప్రత్యేకంగా ఇళ్ళు నిర్మిస్తూఉంటారు. అంతవరదాకా ఈసిబ్బంది ఎక్కడో గదులు అద్దెకు తీసుకుని ఉండాలి. ఓల్గా కూడా ఎక్కడో గదిలో కాలక్షేపం చేసి ఉంటుంది. ఒక ఏడాదిలో ఇళ్ళు కట్టడం పూర్తి అయిఉంటుంది — అప్పుడావిడ తనకు కేటాయించిన ఇంటికి మకాం మార్చి ఉంటుంది. బహుశః ఈ విషయం యావత్తూ లుకాషెవ్‌కు తెలిసే ఉంటుంది. కానీ ఇంకా నాలుగు గంటలుదాకా అతను తిరిగిరాడు

ఐవ్యలోవ్ మనస్సుఇలా పరిపరివిధాల పోతున్నది— ఇంకా అతను ఏదేదో ఊహించుకోసాగాడు : తనుఇలా గదిలోపడుకుని ఉండగానే తలుపు చప్పుడౌతుంది. హోటల్‌లో పనిచేసే అమ్మాయివస్తుంది. 'కామ్రేడ్ ఐవ్యలోవ్ ! మీకోసం ఎవరోవచ్చారు' అనిచెపుతుంది. ఆవిడ వెనకాలే ఓల్గా నిలబడిఉంటుంది. బహుశః లుకాషెవ్ అనుస్థకు ఫోన్ చేసి విషయమంతా ఆవిడకు చెప్పిఉండవచ్చు ....

కానీ తరవాత? తరవాత తనుఓల్గాను వెంటబెట్టుకుని ఆరాత్రే మాస్కోకు బయలుదేరుతాడు. ఉహుఁ! కాదు. వాళ్ళు ఓల్గాను వెంటనే వెళ్ళనివ్వరు. అయినా పరవాలేదు. తన ఉద్యోగానికి ఓల్గా రాజీనామా

ఇస్తుంది. వాళ్ళు ఆమోదిస్తారు. లేదా కనీసం ఆవిడకు సెలవు అయినా మంజూరు చేస్తారు. ఈ విషయంలో లుకాషెవ్ సహాయ పడతాడు. అతను మంచివాడు. పరిస్థితిని అవగతం చేసుకోగలడు ...

ఓల్గాను తీసుకుని తను మాస్కో వెడతాడు. మరి, ఆ తరవాత?

అవును. ఇద్దరూ వెడతారు. రైలు ఎంత దూరం పోతుందో అంతలెక్క వెడతారు. తరవాత ఎలాగో అడవికి వెడతారు. ఎత్తుగా పెరిగి ఉన్న పచ్చిక. చుట్టూ దేవదారు వృక్షాలు. ఆరాత్రంతా వారు అక్కడే గడుపుతారు. పైన నిర్మల నీలాకాశం దూరాన మినుకు మినుకుమంటున్న తారకలు. ఆ నిశ్శబ్ద నిశీధిలో వారు అక్కడ ఏకాంతంగా గడుపుతారు. తెల్లవారుతుంది. పక్షులు కిల కిల ధ్వనులతో, అవ్యక్త సంగీతంతో వారిని మేలు కొలుపుతాయి సూర్యోదయం అవుతుంది. కొత్తరోజు ప్రారంభమవుతుంది!....

కానీ ఆవిడనుచూచి ఎంతకాలం అయింది! అది యుద్ధంజరిగిన నాటిసంగతి! అప్పుడా అడవిలో శతఘ్నులు భయంకరంగా గర్జించాయి. ఆ ధ్వని అరణ్యం అంతా ప్రతిధ్వనించింది. కానీ ఇప్పుడవేవీ లేవు.

ఏమిటీ ఆలోచన? ఇదేదీ నిజంకాదు. అంతా భ్రమ. ఇప్పుడక్కడ ఆవిడలేదు. విమానాశ్రయమూలేదు. ఒకవేళఉన్నా ఇప్పుడవేవీ కనిపించవు. తామునడిచిన త్రోవలన్నీ ఇప్పుడు మాసిపోయిఉంటాయి. ఇవి యుద్ధపురోజులుకావు శాంతిరోజులు - ఇప్పుడన్నీ కొత్తత్రోవలు; కొత్తరోడ్లు-ఇప్పుడారోడ్లవెంట వరుకులతో ఎన్నెన్నోశకటాలు వెడుతూ ఉంటాయి. ఇప్పుడక్కడ పక్షులు కొత్తసంగీతం ఆలపిస్తాయి. ఇప్పుడంతామార్పు. తనుఇప్పుడు ఇరవైఏండ్ల యువకుడుకాడు. ఓల్గా పద్దెనిమిదేండ్లయువతి కాదు. ఆ కాలము, ఆ పరిస్థితులు- అవన్నీ గతించిన విషయాలు. ఏమైనా ఓల్గా, తనూ కలిసేఉంటారు. అయితే ఎక్కడనివసించేదీ అతనికితెలియదు. మాస్కోలోనా? లేక కాయిబిషెవ్‌లోనా? ....

ఇంతలో తలుపు చప్పుడైంది.

"కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్! మీకోసం ఎవరోవచ్చారు." అన్నది హోటల్‌లో పనిచేసేఅమ్మాయి అక్కడికివచ్చి. జవ్యలోవ్ వినిపించుకోలేదు.

"మీకోసం ఎవరోవచ్చారు." అన్నదిమళ్ళీ. ఆ అమ్మాయి వెన కాలే, మార్క్స్‌వీధిలో ఇంటిఆవిడ కుమార్తెఉన్నది.

"లోపలికిరామ్మా!" అన్నాడు ఇవ్యలోవ్, కొంచెం కంగారు పడుతూ –

"నీపేమవాల్యా! అవునా? తలపని తలంపుగా ఇక్కడికి వచ్చావేం? ...." అని అడిగాడు.

ఆ అమ్మాయి లోపలికివచ్చింది. ముఖంచూస్తే, వెక్కివెక్కి ఏడ్చి నట్లు చెంపలమీద చారలు, గుర్తులు కనిపిస్తున్నాయి. కన్నీళ్ళు తుడుచు కున్నందున తడిసిన చిన్నరుమాలు ఒకటి చేతిలోఉన్నది.

"ఇలాకూర్చో" – అన్నాడు ఇవ్యలోవ్.

ఆ అమ్మాయి మెల్లగావచ్చి కుర్చీలోకూచున్నది. నడక, కదలికలు వికారంగాఉన్నాయి

"నేను ఇక్కడికి ఎందుకువచ్చానంటే...." ఇలాఅని ఆ అమ్మాయి మళ్ళీ మౌనంవహించింది – కళ్ళలో నీళ్ళునిండాయి

"ఊరుకోమ్మా – ఏడవకు" అన్నాడు ఇవ్యలోవ్. అదేమీలేద న్నట్టు ఆపిల్ల చెయ్యిఊపింది.

"నేనేమీ ఏడవడంలేదు. మీరేం కంగారుపడకండి! కానీనేను ఇక్కడికి వచ్చినందుకు కోప్పడకండి. మీరు మాఇంట్లోనుంచి బయటికి వెళ్ళిపోయారు. వీధిలో కాసేపునిలుచుని, తరవాత వెళ్ళిపోయారు. కిటికీలోనుంచి మిమ్మల్ని గమనిస్తూనేఉన్నాను. మీరెవకాలే బయలుదేరి నేనూఇక్కడికివచ్చాను. మీతో ఒకవిషయం చెప్పాలని వచ్చాను. కానీ మీదగ్గరికి రావడానికి ధైర్యంలేకపోయింది. చాలసేపుఇక్కడే హోటల్ చుట్టూతచ్చాడుతూ తిరిగాను....చివరకు ఎలాగో ధైర్యంచేసి వచ్చాను."

"మంచి పనిచేశావమ్మా!"

ఇవ్యలోవ్ ఉల్లాసంగా మాట్లాడాడు ఆ పిల్లకు భయం, విచారం పోయి కాస్త ధైర్యం కలిగేటట్లు మాట్లాడాడు.

"ప్రత్యేకంగా పనికట్టుకుని వచ్చాను. మీకు అంతా చెప్పాలని వచ్చాను. మా అమ్మ మాటలు నమ్మకండి. ఆమె చెప్పినది ఒక్కటీ నిజం కాదు!.... అవును. ఆమె మాటలు నమ్మకండి. ఓల్గా అలెగ్జేవ్నా అంటే

మా అమ్మకు ఏమాత్రం గిట్టదు .... ఆమెనొక శత్రువులా చూస్తుంది. దీనికి కారణం బహుశః ఒక్కటే - ఓల్గా ఇచ్చిన డబ్బుతో మేము జీవించాం. ఆమే మమ్మల్ని పోషించింది." అని చెప్పింది వాల్యా.

"అసలు ఏం జరిగిందో చెప్పు?" అని అడిగాడు జవ్వలోవ్ ఆతృతతో.

వాల్యా చేతిరుమాలుతో మరొకమాటు కళ్ళుతుడుచుకున్నది. "చెపుతాను, వినండి - మా నాన్నగారు 1951 లో మరణించారు. ఆయన ఇళ్ళుకట్టి బాగాగడించేవారు. ఆయన పోవడంతో మా అమ్మ, నేనూ దిక్కులేనివాళ్ళం అయినాం. నాకు అప్పటికి పదిహేడేండ్లు. బడిచదువు పూర్తి అయింది. మరి మా అమ్మకు ఏం దుర్బుద్ధిపుట్టిందో నాకు తెలియదు. మా నాయనగారి పేరుతోవచ్చే పింఛను డబ్బులమీద జీవించడం కష్టమనుకున్నదో - ఏమో మరి.... నిజానికి నాకు తెలియదు. మా నాన్నగారు ఉన్నప్పుడు నా భవిష్యత్తునుగురించి ఎన్నెన్నో ఆలోచనలుచేశారు. ఇక్కడ బడిచదువు పూర్తికాగానే నన్ను లెనిన్‌గ్రాడ్ పంపించాలనుకున్నారు. అక్కడ పెద్దచదువులు చెప్పించాలని అనుకున్నారు. కాని మా నాన్నగారు పోవడంతో ఈ ఆశలన్నీ కూలిపోయినాయి. ఇక నేను కూడా కొంత సంపాదిస్తే కాని పొట్ట గడవని పరిస్థితి ఏర్పడింది. ఆ సంగతి నేను గ్రహించుకున్నాను. నూతన విద్యుచ్ఛక్తి కేంద్రం నిర్మాణం అప్పుడే ప్రారంభమైంది. నాతోపాటు బడిలో చదువుకున్న ఆడపిల్లలు, మగపిల్లలుకూడా చాలమంది అందులో ఉద్యోగాలు సంపాదించి పనిచేయడం మొదలుపెట్టారు. నేనుకూడా అందులోనేచేరి పని చేయాలనుకున్నాను. కాని మా అమ్మ ఒప్పుకోలేదు. నేను ఎంత మొత్తుకున్నా వినిపించుకోలేదు. ఆమె అసాధ్యురాలు. ఆమె నోటికి వెరచి, మేమెవ్వరం మాట్లాడలేం. ఆమె పట్టినపట్టే - మరొకరి మాట వినిపించుకోదు. తన పంతం చెల్లాలంటుంది. తగని మొండిది! మీరే చూశారుగా? వదే-'మాసికలువేసి, కుట్టిన ముతకగౌను, చిరిగిన రబ్బరు బూట్లు-వేసుకొని ఈ ముష్టిపనికి పోతావుటే? బుద్ధిహీనురాలు అయితేతప్ప, యౌవనంలో ఉన్న ఆడపిల్ల ఎవతేకూడా ఈ పాడుపనిచేయదు. నీ యౌవనంపోతుంది. నీ చేతులు మొద్దుబారతాయి. నీ మేని ఛాయ తగ్గిపోతుంది. అప్పుడు

ఏ మగవాడు నీ ముఖం చూస్తాడు? గృహాలు నిర్మించే ఒక గొప్ప పనివాడి కూతురు - వాల్యా కొలొమియేత్స్ ఇలాంటి హీనపు బ్రతుకు బ్రతుకుతుందనే?- .. అవ్వ!.... లోకులు నవ్విపోతారు!" అంటూ వచ్చింది మా అమ్మ- "ఉహుఁ! చస్తే నేను ఒప్పుకోను. నేను మాత్రం ఇంకా ఎంతకాలం బ్రతుకుతాను? వీల్లేదు. నీ యౌవనం నీవు కాపాడుకోవాలి. నీ అందచందాలు నీవు చూచుకోవాలి. లేకపోతే ఎవరు నీకు దిక్కు? ఒక మంచి మగణ్ణి కట్టుకుని హాయిగా ఉండు!" అంటూ సలహా చెప్పింది"

ఇలా చెప్పి వాల్యా బరువుగా నిశ్వసించింది. ఒక్క క్షణం కళ్ళు మూసుకుని కూచున్నది తరవాత మళ్ళీ జవ్యలోవ్ వంకచూస్తూ ఇలా చెప్పసాగింది·

"నాకొక స్నేహితుడున్నాడు. వాస్యా. ఆ అబ్బాయి నేనూ కలిసి బడికి వెళ్ళేవాళ్ళం. బడిలో చదువుకునే వాళ్ళం. బడిలో చదువుకునే అప్పుడే అత్రువాడు నేనంటే ఇష్టపడుతూవచ్చాడు. నీవేనాకుకావాలి, అంటూవచ్చాడు. అప్పటికింకా మేముచిన్నపిల్లలం. ఏమీతెలియనిఈడు. ఒకసారిమేము ముద్దాడుకున్నాం... బడిచదువు పూర్తిఅయినతరవాత అతను 'వెల్డర్'గా పనిలోకుదిరాడు. తరచు మాఇంటికివస్తూ వుండేవాడు .... అత నంటే అమ్మకుగిట్టదు. 'అతను మామూలు రకం - కూలి - నాలి చేసి బ్రతికేవాడు. ఆ వెధవ ఎందుకు నీకు? - నిన్ను చేపట్టి ఎలాగైనా మన ఇల్లు కాజేయాలని తిరుగుతున్నాడు' - అని నాకు చెపుతూ వచ్చింది మా అమ్మ. కానీ అది నిజం కాదు. వాస్యా నిజంగా నన్ను ప్రేమించాడు. అతనికి కావలసింది నేను కాని - మా ఇల్లుకాదు .... పైగా అతను అమ్మ చెప్పినంత పనికి రానివా డేమీకాడు. అతను గృహ నిర్మాణ శిక్షణ సంస్థలో చేరాడు. పగలు పని చేసేవాడు. రాత్రిళ్ళు చదువుకునే వాడు. వృద్ధిలోకి వచ్చే లక్షణాలు అతనిలో ఎన్నో ఉన్నాయి. అవును. అతను బుద్ధిమంతుడు. కష్టపడతాడు. జీవితంలో ఏదో కావాలని ఆశ, ఆకాంక్ష ఉన్నాయి. కొత్తకొత్త ప్రదేశాలు చూచివస్తాడు. కొత్తకొత్త భవనాలు, కట్టడాలు నిర్మించడం చూచి ఎంతో ఉద్విగ్నుడవుతూ ఉంటాడు. అతను తప్పక

ఉన్నత స్థితిలోకి వస్తాడని నాకు తెలుసు. నేను మా అమ్మకు చెప్పాను. అతన్నే పెళ్లాడతానని చెప్పాను. అమ్మ నన్ను చావచితకకొట్టింది. నేను పుట్టిన తరవాత దెబ్బలు తినడం అదేమొదటిసారి. నా ముఖమంతా వాచి పోయేటట్లుకొట్టింది. తరవాత 'అయ్యో! ఎందుకు కొట్టానే!' అంటూ ఏడ్చింది నన్ను బ్రతిమాలింది. పెళ్ళాడితే నా జీవితం ధ్వంసం అయి పోతుందని చెప్పింది. 'నీ దోవన నీవు పోతే ఇంకెవరే నాకు దిక్కు? నిన్ను చూచుకునే నేను బ్రతికి ఉన్నానే!-' అన్నది. "ఎవడో కుర్ర కుంక నిన్ను చూచి మోజు పడితే అది ప్రేమ అనుకుని భ్రమ పడు తున్నావే! వాడివల్ల నీకేం లాభంలేదే!" అన్నది. ఇక వాస్యాను మా గడప తొక్కనివ్వనన్నది. రాత్రిం బగళ్లు నన్ను కత్తుల బోనులో పెట్టినట్టు పెట్టించింది. ఎక్కడికీ పోనివ్వకుండా కాపలా కాస్తూ వచ్చింది. నేను వాస్యాతో కలిసి పార్కులో తిరుగుతూ ఉంటే రెండు సార్లు పట్టుకున్నది. మళ్లీ అతనితో కలిసి తిరిగినట్లు చూచామా అంటే నీ ప్రాణాలు తీస్తానని భయపెట్టింది. లేదా ఆత్మహత్య చేసుకుంటానని బెదిరించింది ఇక ఏం చేసేది? నేను లొంగిపోయాను"

ఇలాచెప్పి వాల్యా తల వాల్చుకున్నది. క్రుంగి పోయినట్లు కని పించింది.

"తరవాత ఏం జరిగిందంటే - మా నాన్నగారి యజమాని ఒకాయన వచ్చారు. ఆయన కూడా ఇళ్ళకట్టే పెద్దమేస్త్రీ. ఆయన దగ్గరే మా నాన్న పనిచేశాడు. ఆయన ఏదో పని మీద ఒకనాడు సిబిరిస్కి నుంచి ఇక్కడికి వచ్చారు అక్కడ ఆయన ప్రాంతీయ శాఖలో పని చేస్తున్నారు. తాయి జీవిస్కకు వచ్చినప్పు డల్లా ఆయన సాధారణంగా మా ఇంట్లోనే దిగుతాడు. ఆయనకు భార్యలేదు. వయస్సు సుమారు యాభై. ఇంత పెద్ద కథ ఎందుకు. కానివ్వండి - ఒక్క ముక్కలో చెపుతాను. ఆయన్ను పెళ్ళాడమని అమ్మ నన్ను బలవంతం చేసింది. నన్ను ఒప్పించడానికి ఎన్నిరకాల ప్రయత్నించాలో అన్ని రకాల ప్రయత్నించింది. కొట్టింది తిట్టింది, బెదిరించింది, బ్రతిమాలింది - ఎన్నోచేసింది. కానీ నేను అంత అంత మాత్రానికి లొంగలేదు. ఒప్పుకో లేదు. నాశాయశక్తులా పోరాడాను. ఏంచేసేది? చివరకు ఒప్పుకున్నాను.

"మరి వాస్యా? అతనేమైనాడు?" - అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"ఏమవుతాడు? అతన్ని మోసంచేశాను. అతనికబ్బుకప్పాను. నా పెళ్ళినాటివరకూ అతనికీవిషయం తెలియనివ్వలేదు. .... నేను మంచి దాన్నికానని మీరనుకుంటున్నారు అవునా?"

ఏంచెప్పాలోతోచక జవ్యలోవ్ మౌనంగా ఉండిపోయాడు.

"సరే. నేనాముసలివాడితోపాటు ఒకఏడాది సిబిరిస్క్‌లోఉన్నాను. మాకు పెద్దఇల్లు. కావలసినంతడబ్బు. అన్నీఉన్నాయి. నెలనెలానేను కొంతపైకం మా అమ్మకుకూడా పంపిస్తూ ఉండేదాన్ని. కానీ - నేను అతనితో కాపురంచేయలేక పోయాను. ఎంతప్రయత్నించినా నావల్ల కాలేదు. ఉహుఁ! అతనంటేనే నాకు ఇష్టంలేకుండాపోయింది. నేను బ్రతుకుతున్నది బ్రతుకు కాదనిపించింది. కేవలం అసత్యంలో, బూటకంలో, వికృష్టంగా జీవిస్తున్నట్టుతోచింది. అతనంటేనాకు పూర్తిగా ద్వేషం, అసహ్యం ఏర్పడ్డాయి. ఒకనాడు అక్కడనుంచి పారిపోయి తిరిగి ఇక్కడికి చేరుకున్నాను. నేను వచ్చేసరికి మా ఇంట్లో, నేను ఉండే గదిలో ఒక కొత్తమనిషి కనిపించింది. ఆమె ఓల్గా అలెగ్జేవ్నా మిరొనోవా. ఆమె మనఇంట్లో అద్దెకుంటున్నదని అమ్మచెప్పింది. ఆమె ముఖం సంతోషంతో యింతయింది. ఓల్గా ఇంట్లోలేదు. అమ్మ, నేనూ మాత్రమే ఉన్నాం. మళ్ళీ అమ్మనన్ను కొట్టి, తిట్టి హింసించడం ప్రారంభిస్తుందనుకున్నాను. కానీ అలాంటిదేమీ జరగ లేదు. చాలా చిత్రం. అమ్మ ఇప్పుడు పూర్తిగా మారిపోయింది. 'మంచి పనిచేశావు - ఆ ముసలి వెధవను విడిచిపెట్టి వచ్చావు. మనం ఎలాగో గడుపుకోవచ్చులే! రక్షణశాఖకు సంబంధించిన ఒక ముఖ్యమైన సంస్థను లెనిన్‌గ్రాడ్‌నుంచి ఇక్కడికి తరలించారట. అందులో ఎలాంటివారు పని చేస్తారో నీకు తెలుసునా? ప్రొఫెసర్లు, సైంటిస్టులు, ప్రభుత్వ బహుమతులుపొందినవారు, యువ నిపుణులు - ఇలాంటివారంతా ఆ సంస్థలో పనిచేస్తారు. వారికి లేనిదంటూఉండదు. పెద్దపెద్ద జీతాలు. స్వంత కార్లు. ఉండడానికి ఇళ్లు. ఓహ్! వాళ్ళ జీవితం ఎంతవైభవంగా ఉంటుందని! డబ్బు ఖర్చుపెట్టినంత పెట్టినా వారికి ఇంకా తరగదు. ధనం విరజిమ్ముతారంటే నమ్ము. ఈ అమ్మాయి మన ఇంట్లో అద్దెకుండడం నిజంగా మన

అదృష్టం. విన్న ఆమె ఆసంస్థలో వాళ్ళకు పరిచయంచేస్తుంది. ఇక నీయిష్టం. అక్కడ నీఇష్టంవచ్చినవాణ్ణి నీవు ఏరుకుని వాడితో ఉండవచ్చు! అని చెప్పింది అమ్మ. అమ్మ ఈ మాట చెప్పినతరవాత ఓల్గాఅంటే నాకు అయిష్టత ఏర్పడింది. ఎందుచేతనంటే, అమ్మ-ఓల్గాకలిసి ముందుగానే మాట్లాడుకుని ఈ ఏర్పాటుచేశారనుకున్నాను." ఇలాచెప్పి వాల్యా మళ్ళీ ఒక్కక్షణం ఆగింది. తరవాత ఇలాచెప్పసాగింది: "కానీ వారం గడిచింది. రెండువారాలుగడిచాయి. ఇంకా ఇంకా రోజులుగడిచాయి. ఓల్గాఅలెగ్జేవ్నాకోసం మాఇంటికి ప్రొఫెసర్లుకాని, మరొకరుకాని-ఎవరూరాలేదు. ఆమె మాత్రం ఆ సంస్థలో పనిచేస్తూనేఉన్నది. పగలంతా అక్కడేపనిచేసేది. రాత్రిళ్ళు ప్రొద్దుపోయిన తరవాత పడుకోడానికి మాత్రమే ఇంటికివచ్చేది. ఇలా రోజులు గడిచాయి. నేను 'పియానో' వాయించుకుంటూ, పుస్తకాలు చదువుకుంటూ కూచునేదాన్ని. జీవితంలో ఏదో జరుగుతుందని నిరీక్షిస్తూ వచ్చాను. ఏం జరగనున్నదో అది మాత్రం నాకు తెలియదు. గడపదాటి బయటికివెళ్ళి ఎరగను. వాస్యాదగ్గరికి వెళ్ళాలన్నా అతని ముఖం చూడాలన్నా నాకు ఎక్కడలేని భయం పట్టుకున్నది. నేను డబ్బుకు అమ్ముడు పోయానని అతను ముఖంమీదనే నన్ను అడుగుతాడని భయం పుట్టింది. ఆరోజుల్లో వాస్యాపేరు ప్రసిద్ధంగాఉన్నది. వాళ్ళజట్టులో అతను నాయకుడు అతన్నిగురించి పత్రికలలో వార్తలు వస్తున్నాయి. ఒకసారి అతని బొమ్మ కూడా పత్రికలలో అచ్చుఅయింది. నేనది కత్తిరించి నా 'పియానో' క్రింద దాచి పెట్టుకున్నాను. ఏమైనా ఓల్గా, నేనూ అంత స్నేహంగా మాట్లాడుకోడంలేదు. ఇలా ఉండగా ఒకనాడు ఒక సంగతి జరిగింది. అర్ధరాత్రివేళ నాకు ఎందుకో మెలుకువవచ్చి, లేచి కూచున్నాను. అమ్మ గదిలో దీపం వెలుగుతూ ఉండడం కనిపించింది. మాటలు వినిపించాయి. అమ్మ, ఓల్గా మాట్లాడుకుంటున్నారు – డబ్బుకు చాలా ఇబ్బందిగా ఉన్నదని అమ్మ ఏదేదో గొడవ పెడుతున్నది. వచ్చే పింఛను డబ్బులు చాలడం లేదని, నాకు సంగీతం నేర్పించాలని – ఇంకా ఏదేదో చెబుతున్నది. అప్పుడు ఓల్గా – ఇకమంచి నా జీతంలో సగం తీసుకోండి పావ్‌లోవ్నా! మీతో స్నేహంగా ఉండడమే నాకు కావలసింది. వాల్యాకు ఏదైనా సహాయం చేయాలని నాకూ ఉన్నది. డబ్బుకు

ఏమీ ఇబ్బందిలేదు. నాకు ఖర్చు తక్కువ. కావలసినంత మీరే తీసుకోండి. మీరు హాయిగా ఉంటేసరి' అన్నది. ఇదివిని అమ్మ సంతోషంతో పొంగిపోయింది - సరే. ఆ మరునాటి రాత్రి ఒకచోట కాచుకుని కూచుని, ఓల్గా అలెగ్జేవ్నా ఇంటికి వస్తూ ఉండే త్రోవలో ఆమెను కలుసుకున్నాను. మీతో ఒక విషయం మాట్లాడాలని చెప్పాను. తరవాత మే మిరువురం మా ఇంటికి దగ్గరలో ఉన్న పార్కులోకివెళ్ళి కూచున్నాం. 'నిన్న రాత్రి నీవు, మా అమ్మ మాట్లాడుకుంటూ ఉండే విన్నాను. నీవు నాకేమీ డబ్బు ధర్మం చేయనక్కర్లేదు. సంగీతం అంటేనే నాకు అసహ్యం పుట్టింది, అన్నాను నేను. 'నాకు అర్థమైందమ్మాయ్! నీ మనస్సులో మాట ఏమిటో చెప్పు?' అన్నది ఓల్గా. నాకు పట్టు తెలియని కోపం వచ్చింది. 'నీవూ, మా అమ్మ బేరం ఆడుకున్నారుగా ఏమైంది?' అని ముఖాన అడిగేశాను - 'ప్రొఫెసర్లనూ ఇంకా ఎవరెవరినో ఇంటికి తెస్తానని మా అమ్మకు మాట ఇచ్చావటగా, ఏమైంది? మరి నీవు చెప్పిన వాళ్లెవరూ రారేం?' అన్నాను. నీవు పట్టి దుష్టురాలవని నీచురాలవని నోటికి వచ్చినట్లు ఆమెను తిట్టిపోశాను. మా అమ్మ, నీవు కలిసిపన్నిన కుట్రంతా నాకు తెలుసునని చెప్పాను. 'ఓహో! నీవొక తార్పుడుగత్తెవా? అయితే విను. ఈసారి నేను చిన్నచిన్న బేరాలకు ఒప్పుకోను. తెలిసిందా? చిన్న ఇల్లుకాదు. నాకొక పెద్దభవనం కట్టిఇవ్వాలి. స్వంతకారు కొనిపెట్టాలి. మరివీటికి అంగీకరించే వాడున్నాడా? ఉంటే వచ్చిపడుకోమను!' - అన్నాను. అంతే. ఓల్గాకు అప్పుడు ఎంతకోపంవచ్చిందో చెప్పలేను. 'నోరుముయ్! మూర్ఖురాలా!' - అన్నది. ఛెళ్ళున కొరడాతో కొట్టినట్టు అన్నది ఈమాట. 'ఏమిటీ నీవువాగేది? నేనూ - మీ అమ్మకలిసి ఏంబేరం ఆడుకున్నాం? నేను ఏంకుట్రపన్నాను? - ఎవరిని తీసుకొస్తానని చెప్పాను? ఎప్పుడు చెప్పాను? ఓహో! నాకర్థమైంది! ఇదంతా మీ అమ్మచేసిన పని! లేనిపోని కథంతా కల్పించిచెప్పింది!" అన్నదిఓల్గా. అవును - ఇదంతా మా అమ్మచేసినపని. ఓల్గాకు ఏమీ సంబంధంలేదు. ఆమె ఏపాపమూ ఎరగదు. ఇదంతా అమ్మపన్నినకుట్ర. "అయ్యో! నీగతి ఏంకానున్నదమ్మాయ్? జీవితమంతా పాడుచేసుకున్నావే! అసలుదీనికిమూలం కారణం మీ అమ్మ. కానీ నీదే తప్పు. చేతులారా జీవితం ధ్వంసంచేసు

కున్నావు. ఒక్కసారి ఆలోచించిచూడు! నీవు మోసగించింది వాస్యాను కాదు; నిన్ను నీవే మోసంచేసుకున్నావు! ఆత్మవంచన చేసుకున్నావు. ఆత్మద్రోహానికి ఒడిగట్టావు!' అన్నది ఓల్గా. తరవాత మళ్ళీ చిత్రమైన సంగతి చెప్పింది – 'నేనూ పదిహేడేండ్ల వయస్సులో ఒకతన్ని ప్రేమించాను .... కానీ అతను చనిపోయాడు. యుద్ధంలో మరణించాడు. ఏదైనా ఒకఅద్భుతంజరిగి అతను ఇప్పుడు తిరిగి బ్రతికివస్తేనా? ....' అని చెప్పిందిఓల్గా .... ఏమండీ! నేను అతిగావాగుతూ మిమ్మల్ని విసిగిస్తున్నానా?"

"లేదు, లేదు – తరవాతచెప్పు?" – అన్నాడు జవ్యలోవ్, ఉద్విగ్నుడై.

"నేనుచెపుతున్నది మీరసలు వింటున్నట్లులేదు .... సరే. ఒక వారం తరవాత ఒకనాడు ఓల్గా, అమ్మతో చెప్పింది. 'రేపు ఒకతన్ని భోజనానికి పిలిచాను. మీరేమీ అనుకోరనుకుంటాను. అతను చాలా మంచివాడు. యువకుడు. అతని స్థితిగతులు ఇప్పుడు బాగున్నాయి అతనింకా చాలా వృద్ధిలోకిపోయే అవకాశాలున్నాయి' అన్నది ఓల్గా. అమ్మ సంతోషించింది. ఆమె ముఖం కళకళలాడింది. చిరునవ్వులు ఒలకపోసింది. ఓల్గాకు కృతజ్ఞతలు చెప్పింది. గదులన్నీ కడిగి శుభ్రం చేసింది. అలంకరించింది. భోజనానికి ఏర్పాట్లన్నీ చేసింది. మరి, ఓల్గా అలెగ్జేవ్నా మా ఇంటికి ఎవర్నిపిలిచిందనుకుంటున్నారు? వాస్యాను! నేను ప్రేమించిన వాస్యాను! అతను రావడంచూచి అమ్మకు సొమ్మసిల్లి పడిపోయినంతపని అయింది. నామటుకు నేను నిర్విణ్ణురాలనైనాను. కంపరంపుట్టింది. గుండె దడదడ కొట్టుకున్నది. కాని లోలోపల ఎంతో సంతోషించాను. ఓల్గా నాదగ్గరకువచ్చి ఇలా అన్నది; 'ఇతను వాసిలీ కోదసావిచ్! .. ఓహో! మీరిద్దరూ ఇదివరకే ఒకరినొకరు ఎరుగుదురు కాబోలు? అవునా? ఈ అబ్బాయిని మన ఇంటికిరమ్మని ఎన్నాళ్ళుగానో అడుగుతున్నాను. కానీ రాకుండా తప్పించుకుని తిరుగుతున్నాడు. నిజానికి అతనికి తీరికలేనిపని – అవును, మరి పెద్ద ప్రాజెక్టు నిర్మాణం అంటే – సామాన్యమైనపనా? పైగా అతను యువజన సంఘం కార్యదర్శికూడా....' ఓల్గా చెప్పింది విన్నాను. నవ్వాలో, ఏడవాలో నాకు తెలియలేదు. వాస్యా

వెళ్ళిపోయిన వెంటనే ఇంట్లో పెద్ద గొడవజరిగింది. ఓల్గాఅలెగ్జేవ్నాను అమ్మ నానామాటలు అన్నది. దూషించింది. నేరారోపణలుచేసింది. కాని ఆమె అతిగామాట్లాడకముందే ఓల్గా, ముఖానకొట్టినట్లు ఒక విషయం చెప్పింది — 'నేను ఈ ఇంట్లో ఉన్నంతకాలం ఈ అబ్బాయి ఇక్కడికి వస్తూనేవుంటాడు. చెపుతున్నాను. గుర్తుంచుకోండి!' అన్నది. అంతే. అమ్మనోరు మూతపడ్డది. తరవాత ఓల్గా నా వంక తిరిగి — 'వాల్యా! నీవు ఎందుకూ పనికిరాని పిరికిదానిలా ఇంతకాలం జీవితం గడిపావు. కాని ఇకనైనా జ్ఞానంతెచ్చుకో. నీవు పనిలో చేరితే నీ చేతులు కందిపోతాయన్నది మీ అమ్మ. నీ అందం చెడుతుందన్నది. కాని నీవు ఈ ఇంట్లో ఇంకా ఇలాగే పడిఉన్నావూ అంటే నీ బ్రతుకు ఇంకా అధ్వాన్నం అయిపోతుంది. నీ హృదయం పాషాణంగా మారుతుంది. చివరకు మనిషినన్న జ్ఞానంకూడా నీకు నశిస్తుంది! ఎందుకు నీకు భయం? ఎవరినిచూచి భయం? ప్రపంచం యావత్తూ నీ కళ్ళముందున్నది. తెలిసిందా?' అన్నది."

ఇలాచెప్పి వాల్యా ఊరుకున్నది.

"తరవాత ఏం జరిగింది?" జవ్యలోవ్ అడిగారు.

"తరవాత వాస్యాను రెండు, మూడు సార్లుచూచాను. కానీ మా ఇంటికి రానన్నాడు. మీ ఇంటికి రావడం అంటే అసహ్యం పుడుతున్నదన్నాడు. చివరకు పెళ్ళాడతానని నేనతనికి వాగ్దానం చేశాను. కానీ అప్పటికే ఓల్గా అలెగ్జేవ్నా మా ఇంట్లో నుంచి వెళ్ళి పోయింది. సంస్థలో పని చేసే వారందరికీ కొత్త ఇళ్ళుకట్టి ఇచ్చారట. ఆమె ఆ ఇంటికి వెళ్ళిపోయింది. మళ్ళీ ఆమె నా కంటికి కనిపించలేదు. ఊరవతల ఎక్కడో ఉన్నది ఆమెఇల్లు....అప్పటికీ, వాస్యాను పెళ్ళాడాలని, ఒక ఉద్యోగంలో చేరాలని నేను కృతనిశ్చయంతోనే ఉన్నాను. "ప్రపంచం యావత్తూ నీ కళ్ళముందున్నది" — అని ఓల్గా చెప్పిన మాటలు నా చెవులలో ప్రతిధ్వనిస్తూ వచ్చాయి. కానీ మా అమ్మ పోరుకు క్రమేణా అన్నీ మరిచిపోయాను. నా భర్త దగ్గరికి కూడా మళ్ళీ వెళ్ళలేక పోయాను. వెళ్ళాలన్న సంకల్పం నాకు ఉన్నది. కానీ అమ్మను ఎదిరించి, ఆమెను విడిచిపెట్టి వెళ్ళే శక్తిలేదు నాకు. ఏం చేసేది? ఎటూతోచక, అటు చావు — ఇటు

బ్రతుకు కాక, ఇక్కడే - మా అమ్మదగ్గరే పడిఉన్నాను." ఇలాచెప్పి వాల్యా, ఒకసారి చిరునవ్వు నవ్వింది! అది నవ్వుకాదు! ఏడవలేక నవ్విన నవ్వు!

"మరి వాస్యా ఏమైనాడు?" అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"వాస్యా? నేనిలా ఎటూ నిశ్చయం చేసుకోకుండా ఉంటే అతను ఎంతకాలం నిరీక్షిస్తాడు? అతనికి విసుగు పుట్టింది నేను ఇప్పుడు కాదు, ఇప్పుడు కాదు - అని అదేపనిగా వాయిదాలు వేస్తూఉంటే, అతనికి విని విని విసుగెత్తింది. ముఖం మొత్తింది. ఇక్కడనుంచి వెళ్ళిపోయాడు. ఎక్కడికో బదిలీచేయించు కున్నాడు .... మరి లేకపోతే ఇంకెక్కడికి వెళ్ళాడో. ఏమైనా అతనిప్పుడు ఎక్కడున్నదీ నాకు తెలియదు. వెడుతూ వెడుతూ అయినా మాట మాత్రం చెప్పలేదు. కానీ ఇందులో అతని తప్పేమీలేదు. అంతా నాదేతప్పు. ఓల్గాకూడా ఇక నా విషయం పట్టించుకోలేదు. అయినా ఆమెను మాత్రం నే నెన్నడూ మర్చిపోలేదు.

ఇవాళ మా అమ్మ, ఓల్గాను గురించి నా నా దుర్భాష లాడడం లోపలగదిలో ఉండి విన్నాను. ఏంచేసేది? వినలేక విన్నాను. ముఖానికి చేతులు అడ్డంపెట్టుకుని నాలో నేను కుళ్ళి కుళ్ళి ఏడ్చాను. ఇవతలికివచ్చి మాట్లాడే ధైర్యం లేదు. ఎప్పుడూ అంతే. ఇక్కడనుంచి వెళ్ళిపోదామన్నా, ఏదోమార్గం చూచుకుందామన్నా, ఎవరితోనైనా చెప్పుకుందామన్నా ప్రతిసారీకూడానాకు ధైర్యంచాలదు . ఎందుకో మరి. నాకే తెలియదు ..."

వాల్యా ఇలా చెపుతూ ఉండగానే మళ్ళీ తలుపు చప్పుడైంది.

"ఎవరో మిమ్మల్ని ఫోన్‌లో పిలుస్తున్నారు కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్!" అని హోటల్‌లో పని చేసే అమ్మాయి చెప్పింది.

"వస్తున్నాను" అంటూ జవ్యలోవ్ అక్కడనుంచి లేచాడు.

ఫోన్ క్రింది భాగంలో మేనేజరు గదిలో ఉన్నది. ఫోన్ రిసీవర్ టేబిల్‌మీద పెట్టి ఉన్నది. జవ్యలోవ్ ఫోన్‌తీసుకుని మాట్లాడాడు.

"హల్లో! ఎవరూ మాట్లాడేది?"

"నేను పట్టణ కమ్యూనిస్టుపార్టీ కార్యాలయంనుంచి మాట్లాడు తున్నాను. కామ్రేడ్ లుకాషెవ్ మీకొక సంగతి తెలియజేయమన్నారు."

"ఊఁ! చెప్పండి. వింటున్నాను."

"ఎన్నికల సమావేశంలో ఆలస్యమైందట. మీరు చెప్పిన విషయాన్ని గురించి విచారించడానికి అవకాశం లేకపోయిందట – కొంచెం ఆలస్యంగా, పదిగంటలకల్లా తిరిగివస్తారట. కామ్రేడ్ లుకాషెవ్ మీకు చెప్పమన్నాడు తనువచ్చేదాకా మిమ్మల్ని ఇక్కడే ఉండమన్నాడు. ఈలోగామీకు తోచకపోతే కాస్తకులాసాగా ఊరుతిరిగి చూచిరమ్మనమన్నాడు. 'తాయోజ్‌నోయీ' సరోవరంకూడా చూచిరమ్మన్నాడు. బస్సులో వెడితే అరగంట ప్రయాణం అక్కడికి"

"మంచిది. అలాగే! ఆయనవచ్చేదాకా ఇక్కడేఉంటాను."
అనిచెప్పి జవ్యలోవ్ ఫోన్ పెట్టేశాడు.

మళ్ళిమెట్లెక్కి మేడమీదికి వెళ్లాడు. కానీ గదితలుపు తీసిఉన్నది. వాల్యా అక్కడలేదు. వెళ్ళిపోయింది!

• • •

లుకాషెవ్ చెప్పిన సలహా అక్షరాలా పాటించాడు జవ్యలోవ్. తాయోజ్‌నోయీ సరోవర తీరానికి వెళ్లాడు.

అతను ఇంతకుముందు ఎన్నోసరస్సులు చూచాడు. కానీఇలాంటి సరస్సు ఎన్నడూచూడలేదు. ఇదొకచిత్రమైన, అపురూపమైన సరోవరం. దాని ఉపరితలంనుండి ఎక్కడలేని శీతలవాయువులు ఆవిర్భవిస్తున్నాయి.

సరోవరానికి దక్షిణభాగాన దూరంగా నల్లటి పర్వతపంక్తి పరుచుకునిఉన్నది. పర్వతశ్రేణియావత్తూ పొగమంచు కప్పుకుని అస్పష్టంగా కనిపిస్తున్నది. పర్వతాలు మెల్లమెల్లగా క్రిందికిజారి సరోవరంలోక్రుంకిపోతున్నట్లున్నాయి. విశాలంగా, ప్రశాంత గంభీరముద్ర వహించిఉన్న సరోవర జలాలు దిగంతాలవరకూ వ్యాప్తమై నిరామయంగాకనిపిస్తున్నాయి.

తాయోజ్‌నోయీ సరస్సునుగురించి ఎన్నో ప్రాచీనగాథలున్నాయి. కవులెందరో దీనిని కీర్తిస్తూ పాటలుఅల్లారు. ఈ విషయం జవ్యలోవ్‌కు తెలుసు. ఈ సరస్సు సముద్రంకంటె భయంకరమైనదని, ఒక్కొక్కప్పుడు పెనుతుఫాను చెలరేగి, అల్లకల్లోలంగా ఉంటుందని చెపుతారు.

కానీ ఇప్పుడుమాత్రం సరోవరం ప్రశాంత గంభీరముద్ర దాల్చి ఉన్నది. ఉపరిభాగాన వెండికరిగి పోసినట్లు, పల్చటిమంచుపొర కప్పుకుని ఉన్నది.

ఇటు వెనుక వైపు, కర్రలతో నిర్మించిన ఒంటి అంతస్తు కుటీరాల వరుస ఒకటి పరుచుకుని ఉన్నది. అవి బెస్తవాళ్ళ కుటీరాలని స్పష్టంగా తెలుస్తూనే ఉన్నది. ముందర కంచెమీద, చేపలుపట్టేవలలు ప్రేలాడదీసి ఉన్నాయి.

తాయిగా అడవిని ఆనుకుని మరికొన్ని కుటీరాలు కానవస్తున్నాయి. వాటి వెనక భాగాన పెద్దపెద్ద వృక్షాలు, ఒత్తుగా ఒకదాని నొకటి పెన వేసుకుని ఉన్నాయి. అక్కడ దక్కడ పచ్చిక ఏపుగా, నిలువెత్తున పెరిగి ఉన్నది. తాయిగా అడవికి, సరోవరానికి మధ్య ఉన్నాయి ఈ కుటీరాలు. వాటిని ఆనుకుని ఒక సన్నటి రోడ్డువేశారు. పైన ఆకాశం క్రిందకు వాలినట్లు కనిపిస్తున్నది.

జవ్యలోవ్ రోడ్డువెంట నడవటం మొదలుపెట్టాడు. రెండు మాసాల క్రితం (ఇప్పుడు రెండేండ్లు అయినట్లుతోస్తున్నది) ఇలాంటి రోడ్డువెంటనే నడుస్తూ ఉండటం జ్ఞాపకం వచ్చింది. అయితే అది సముద్రతీరం. అప్పుడొకస్త్రీ ఎర్రటి దుస్తులు ధరించి అతని దగ్గరికి వచ్చింది. అయితే ఇప్పుడదంతా, తన విషయం కాదని, మరెవరి అనుభవమోనని అతనికి అనిపించింది. గతమంతా అప్రాముఖ్యమైనది గాను, మాసిపోయిన, మరిచిపోయిన జ్ఞాపకాల వలెనూ అతనికి అని పించింది.

ఓల్గా ఇక్కడ ఉన్నది. ఆమె నివసించిన స్థలం ఇదే - అని జవ్యలోవ్ తనలో తాను పదేపదే అనుకున్నాడు. తన సుదీర్ఘ అన్వేషణ తుదకు ఫలించింది. కావలసినదేదో ఇప్పుడు కంటికి కనిపిస్తూ ఉన్నది. కుడివైపున విచిత్ర సరోవరం. ఎడమవైపున చొరవలని కాని తాయిగా మహారణ్యం - మధ్య యీసన్నటి రోడ్డు - నేరుగాఅతన్ని ఓల్గా వద్దకు చేరుస్తాయి.

జవ్యలోవ్‌లో మరల నూతనశక్తి, ఉత్సాహం పుట్టుకువచ్చాయి. లుకాషెవ్ సహాయంతో పనిలేకుండానే తను ఎకాఎకి ఓల్గావద్దకు వెళ్ళ గలనని అకస్మాత్తుగా అతని మనస్సుకు తట్టింది.

అతను నడచివెళుతున్నాడు. బెస్తవాళ్ళ కుటీరాలు దాటాడు. అతనిముందు హాయిగా అడవి, కాయోజ్‌నోయూ శీతల సరోవరం, వాటి మధ్య సన్నటిరోడ్డు - పరచుకుని ఉన్నాయి.

దూరంగా కొన్ని భవనాలు అస్పష్టంగా అగుపించాయి. అక్కడికి వెళ్ళాలని నిశ్చయించుకున్నాడు రోడ్డుప్రక్కన ఒక చిన్న కొండగుట్ట లాంటి ఎత్తయిన ప్రదేశంలో ఉన్నాయి ఆ భవనాలు. బహుశః అది కృత్రిమంగా ఏర్పాటుచేసిన తిన్నెఅయి ఉండవచ్చు. అక్కడిదాకా వెళ్ళి వెనక్కువద్దామనుకున్నాడు. ఎందుచేతనంటే, ఇంకా ఇక్కడిక్కడే తిరిగితే ఆలస్యం అయిపోతుంది. అప్పటికే ఆరుగంటలు కావస్తున్నది.

ఒక అరగంటలో అతను తిన్నగా తిన్నె వద్దకు చేరుకున్నాడు. అక్కడున్న భవనం వంక ముందు అనాసక్తంగా చూచాడు. తరవాత సంతోషంతో కేకపెట్టాడు. అవును. అతను పత్రికలో చూచిన ఫొటో ఇక్కడ తీసిందే. సందేహంలేదు. అందులో కనిపించిన దారునిర్మితమైన భవనం ఇదే. తను ఎప్పుడూ జేబులో పెట్టుకుని ఉండే ఫొటోగ్రాఫ్‌లోని దృశ్యం ఇప్పుడతని కనులముందు స్పష్టంగా పొడగట్టింది! అయితే ఆ బొమ్మలో కనిపించిన మనుష్యులు ఇప్పుడిక్కడ లేరు. మంచుకూడా ఇప్పుడు లేదు. సూర్యాస్తమయం ఇప్పుడు లేదు. కానీ, 'బ్యారెక్' లాగా కపిస్తున్న పొడుగాటి దారు నిర్మితమైన భవనం ఇదే! దీనిని అతను జీవితంలో మరిచిపోలేడు.

ఇందులో పొరపాటు ఏమాత్రంలేదు. ఇదేభవనం. గుట్టమీద ప్రత్యేకంగా, కనిపిస్తున్నది. అక్కడికి వెళ్ళడానికి సన్నటి త్రోవ ఉన్నది. అతను ఉరుకుతూ గుట్ట ఎక్కాడు. భవనం దగ్గరికి వెళ్ళాడు. బొమ్మలో దృశ్యాన్ని ఒక మాటు ఊహించుకున్నాడు. అవును. ఓల్గా ఇక్కడే నిలుచున్నది. ఆవిడ ప్రక్కన - ఇటువైపు కోటు వేసుకున్న వృద్ధుడు నిలుచున్నాడు. ఈ వైపున తమాషాగా హేట్‌పెట్టుకున్న మరొకస్త్రీ నిలుచున్నది - ఇలా జవ్యలొవ్, ఆ యా ప్రదేశాలలో నిలుచుని ఫొటోతీసిన దృశ్యాన్ని మరొకమాటు మననం చేసుకున్నాడు.

భవనంతలుపు తట్టాడు సమాధానంలేదు. బలంకొద్దీ తలుపు నెట్టాడు. కిఱ్ఱుమని చప్పుడవుతూ తలుపు తెరుచుకున్నది. లోపలికి

వెళ్ళారు. ముందర పొడుగాటి ఖాళీగా కనిపించింది. తరవాత కుడి వైపున, ఎడమవైపునకూడా వరుసగా అనేకద్వారాలు కనిపించాయి. హోటల్లోలాగా అన్నీ వరసగా గదులు. ఒకమాటు అతను బిగ్గరగాదగ్గి గొంతు సవరించుకున్నాడు. అది విని ఎవరైనా ఇవతలికి వస్తారేమోనని. కానీ ఎవరూ కనిపించలేదు. మరి నాలుగుఅడుగులు వేశాడు. కాళ్ళతో చప్పుడుచేస్తూ నడిచాడు. మళ్ళీఆగాడు. ఊహుఁ! ఎక్కడా అలికిడిలేదు. అంతా నిశ్శబ్దం.

దగ్గరిలోవున్న ఒక గదిలోకివెళ్ళి చూచాడు. లోపం ఎవరూలేరు. గదిలో వస్తువులుకూడాలేవు. ఒక ఇనుపమంచం – ఖాళీగావున్నది. తరవాత గదిలోకి వెళ్ళాడు. అక్కడా ఎవరూలేరు. ఒకమూల కొన్ని చిన్న చిన్న కొయ్యసొరుగులుపెట్టి ఉన్నాయి. నేలమీద అంతా బెత్తెడెత్తున దుమ్ము – ధూళి పేరుకునివున్నది. మూడవగదిలోకి వెళ్ళిచూస్తే ఒక టేబిల్, నాలుగుకాళ్ళ ఎత్తుపీటలు రెండు, మూడు కనిపించాయి. రెండు ఖాళీమంచాలుకూడా ఉన్నాయి.

ఇవ్యలోవ్ అక్కడే నిలుచున్నాడు. ఏంచేయాలో తోచలేదు. ఏమిటీ భవనం, దీని వాలకం? చిత్రంగావున్నదే! మనుష్యులు ఉండి లేచిపోయిన ఇల్లులా, పాడుపడిన కొంపలాగా కనిపిస్తున్నదే!

"ఎవరయ్యా లోపల?"– అని బిగ్గరగా కేకపెట్టాడు ఇవ్యలోవ్. సమాధానంలేదు. ఇక ఆశవదులుకున్నాడు. ఇంతలో అవతలకొసన చిట్టచివరిగది తలుపుతీసుకుని ఒకతను బయటికివచ్చాడు. పైజమా పైకి మడుచుకుని, పొట్టిచొక్కా ఒకటివేసుకున్నాడు. అతనువృద్ధుడు. తలంతా తెల్లగా పండిపోయింది.

అతన్ని చూడగానే ఇవ్యలోవ్‌కు ప్రాణాలు లేచివచ్చినట్లు అనిపించింది.

"ఎందుకలా కేకలు పెడతారు? ఏంకావాలిమీకు?" – అని అడిగాడు వృద్ధుడు.

'అమ్మయ్య!' – అనుకున్నాడు ఇవ్యలోవ్ – "ఎంతపిలిచినా ఎవరూ పలక్కపోతే ఇక్కడెవరూ లేరనుకున్నాను" అన్నాడు వృద్ధుని సమీపిస్తూ.

"ఎవరు కావాలిమీకు?" అని అడిగాడు మళ్ళీ వృద్ధుడు.

"ఈభవనం ఏమిటి? దేనికి సంబంధించింది? దయచేసి చెప్తారా?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"ఈ భవనం సరోవరజల పరిశోధనా సంస్థ శాఖకు చెందినది."

"అంటే ఏమిటది?"

"సరోవర - జల - పరిశోధనా సంస్థ!" అని ప్రతిమాట విడదీసి చెప్పాడు వృద్ధుడు. అతను వృద్ధుడే అయినప్పటికీ యువకుడువలె దృఢంగా కనిపిస్తున్నాడు.

"అంటే ఏమిటి అర్థం? ఈ పరిశోధనా సంస్థ చేసే పనేమిటి? అని మళ్ళీ అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"అయ్యో! అర్థం చెప్పమంటారా? సరోవర జలాల స్వరూప స్వభావాలను పరిశోధించే సంస్థ యిది! ఇప్పుడైనా తెలిసిందా? ఇంకా వివరాలు కావాలంటే ప్రధాన కార్యాలయానికి వెళ్ళి విచారించండి! సరేనా! ఇలా అని వృద్ధుడు లోపలికి వెళ్ళడానికి ఉద్యుక్తుడైనాడు.

"దయచేసి ఒక్క క్షణం ఆగండి!" అని బ్రతిమాలుకున్నాడు జవ్యలోవ్ - నేనొక పనిమీద వచ్చాను. ఒక పత్రికలో నేనొక భవనం బొమ్మ చూచాను. అది ఇదేనని అనుకుంటున్నాను

"పత్రికలోనా? ఏ పత్రికలో?"

"ఏ పత్రిక అయితేనేం లెండి! అసలు విషయం ఏమిటంటే నేనొక మనిషికోసం వచ్చాను. ఆవ్యక్తి పనిచేసే సంస్థ శాఖకు భవనం ఇదేనేమో ననుకుని వచ్చాను. కానీ, మీరుచెపుతున్నది ...."

"సరే - లోపలికిరండి!" - అన్నాడు వృద్ధుడు మర్యాదగా ఇలాఅని గదితలుపు బార్లగాతీశాడు.

జవ్యలోవ్ లోపలికివెళ్లాడు ఒకటేబిల్ దానిమీద ఒకసిరాబుడ్డి, కలం ఉన్నాయి. ఒకమూల, ప్రయాణంలో వెంటతీసుకునివెళ్ళే పరుపు ఒకటి చుట్టచుట్టిఉన్నది. మరొకవైపు కొన్నిచెక్కపెట్టెలు కాన్వాసు సంచులు పడేసిఉన్నాయి. టేబిల్‌వద్దనున్న నాలుగుకాళ్ళఎత్తుపీటచూపుతూ వృద్ధుడు, జవ్యలోవ్‌ను కూచోమన్నాడు. తాను పరుపుచుట్టమీద చతికిలబడ్డాడు.

"ఊఁ! ఇక చెప్పండి? మీకు కావలసిందేమిటి? ఏం పనిమీద వచ్చారు? చూడబోతే మీరు యాత్రికులులా లేరే?" అన్నాడు.

"యాత్రికుడా?"

"అవును. ఈ సరోవర తీరానికి ఎప్పుడూ యాత్రికులు వస్తుంటారు. కాని మీరు చూడబోతే మరేదో పనిమీద వచ్చినట్టున్నారు."

ఐవ్యలోవ్ తనకథ చెప్పాడు. ఇప్పటివరకూ ఎంతోమందికి చెప్పిన కథ. ఎన్నోసార్లు చెప్పిన కథ. మళ్ళీ చెప్పాడు.

"....అదీ విషయం! తలవని తలంపుగా ఇక్కడికి రావడం, ఈ భవనం చూడడం తటస్థించింది....క్షమించండి. మీపనికి భంగం కలిగిస్తున్నానేమో!" అన్నాడు టేబిల్‌మీద, సగం వ్రాసి వదేసిఉన్న కాగితాల వంక చూస్తూ.

వృద్ధుడు కొంత సేపు ఏదో సందేహిస్తూ ఉండిపోయి తరవాత మెల్లగా ఇలా అన్నాడు. "సరే. మీ ఊహ పొరపాటు కాదు. ఈ భవనం మీరుచెప్పిన పరిశోధనా సంస్థకు చెందినదే! వారు ఈ భవనాన్ని ఒకరకమైన 'క్లబ్' క్రింద ఉపయోగించు కున్నారు. కానీ ఇప్పుడు ఏర్పాట్లన్నీ మారిపోయాయి."

"ఇంతకూ ఇప్పుడా పరిశోధన సంస్థ ఎక్కడున్నది?"

"ఊఁ!" అని గొణిగాడు వృద్ధుడు - "దాని విషయం ఈ రాత్రికి కొంత మీరు తెలుసుకున్నట్టు చెప్పారుగా?"

"అవును - అయినప్పటికీ ..."

"చూడండి! ఈ భవనాన్ని వారు తాత్కాలికంగా ఉపయోగించుకున్నారు. అదీ కొద్ది నెలలపాటు. ఆ సంస్థ లెనిన్‌గ్రాడ్‌నుంచి ఇక్కడికి తరలించారను కుంటాను. స్వంత భవనం నిర్మించే వరకూ వాళ్ళంతా ఊళ్లోనే ఎక్కడో అద్దెలకు ఉన్నారు. వారు తమ పరిశోధనలు కొనసాగించుకోడానికి తాత్కాలికంగా మేము ఒక భవనం ఇచ్చాము. అది ఈ భవనం కాదు. మరొకటి. వారు స్వయంగా ఈ భవనాన్ని నిర్మించుకుని దీనిని ఒక 'క్లబ్' క్రింద వాడుకున్నారు. తరవాత మేము మళ్ళీ దీనిని వారిదగ్గరనుంచి తీసుకున్నాం. సరోవరయాత్రలుచేసే బృందాలకు దీనిని ఒక విడిది భవనంగా ఇప్పుడు ఉపయోగించుకుంటున్నాం."

వృద్ధుడు మెల్లగా, వినయంగా మాట్లాడసాగాడు.

"సరే. చివరకు ఒక్క విషయం అడగదలచాను. చెప్పండి. లోగడ ఆ సంస్థ ఇక్కడున్నప్పుడు అందులో పనిచేసేవారిని మీరు కలుసుకుని ఉంటారు. అవునా?" అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

"మీ కెవరుకావాలో చెప్పండి – చెపుతాను" అన్నాడు వృద్ధుడు.

"మిరానోవా!"

"ఓల్గా అలెగ్జీవ్‌నా మిరానోవా! ఆవిడేనా మీకు కావలసింది?"

"అయితే ఆవిడ మీకు బాగా తెలుసునన్నమాట?"

"ఓల్గా మిరానోవా!" అన్నాడు వృద్ధుడు మళ్ళీ మెల్లగా. ఇలా అంటూ సాలోచనగా తలపంకించాడు.

"ఆవిడ ఇక్కడఉన్నదా?"

"అవునవును – ఇక్కడే ఉంటుంది. ఇక్కడికి అతి సమీపంలోనే ఉంటుంది. పదికిలోమీటర్లదూరం ఆవిడవుండే చోటు. కాని అక్కడికి వెళ్ళడానికి బస్సులేదు. పైగా అక్కడికి వెళ్లాలంటే మీకొక అనుమతిపత్రం ఉండాలి. మీరుకాస్త ప్రయత్నిస్తే దొరుకుతుందనుకోండి."

జవ్యలోవ్ గడియారం చూచుకున్నాడు. ఏడుగంటలైంది. బకాషెవ్ తిరిగిరావడానికి ఇంకా చాల వ్యవధిఉన్నది. అప్పటిదాకా తను ఏం చెయ్యాలి? మరి ఈ పదికిలోమీటర్లు నడిచి, పరిశోధనాసంస్థకు వెడితే? అనుమతిపత్రం లేకుండానే వెళ్ళడానికి ప్రయత్నిస్తే? .... ఊహుఁ! వీల్లేదు. అది అసంభవం! పిచ్చిఆలోచన! మరి మూడు, నాలుగు గంటల్లో వ్యవహారంయావత్తూ తేలిపోతుంది. బహుశః బకాషెవ్ అన్నిఏర్పాట్లు చేసిఉంటాడు. ఈ రాత్రే తను అక్కడికి వెళ్ళడానికి ఏర్పాట్లన్నీ చేసిఉంటాడు. బహుశః అతను ఓల్గాతో టెలిఫోనులో మాట్లాడి ఉండవచ్చుకూడా.

జవ్యలోవ్ ఇప్పుడు పట్టరాని ఆనందంతో పొంగిపోతున్నా ఎన్నో ఏండ్లుగా ఎరుగని ఆనందం: ఓల్గా కనిపిస్తుంది. కనిపిస్తుంది!

ఆవిడను గురించి ఈవృద్ధుణ్ణి ఇంకాఏదైనా అడిగి తెలుసుకో

వ్యవధి ఉన్నది. ఆవిడను గురించిన విషయాలు చివరిసారి, చిట్టచివరిసారి ఇతరులనుంచి తెలుసుకోవచ్చు.

"మీరు ఓల్గాను చివరిసారి ఎప్పుడు చూచారు ?"

వృద్ధుడు దీనికి సమాధానం చెప్పలేదు. ఈ ప్రశ్న అతను వినిపించు కున్నట్టే లేదు. సమాధానం చెప్పమని వృద్ధుణ్ణి బలవంత పెట్ట కూడదను కున్నాడు ఐవ్యలోవ్.

ఒక నిమిషం గడిచింది. తరవాత వృద్ధుడు మెల్లగా ఇలాఅన్నాడు. "నే నామెనుచూచి రెండు మాసాలైంది" అతని కంఠం గాద్గదిక మైంది - కానీ దానికీ దీనికీ సంబంధ మేమీ లేదు" అన్నాడు.

"దేంతో సంబంధం లేదు. ఏమిటది, మీరు చెప్పేది ?" అని ప్రశ్నించాడు ఐవ్యలోవ్, ఆతృతతో.

"చూడండి ! ముందు నన్ను నేను పరిచయం చేసుకోనివ్వండి ! నా పేరు గ్లాడిషెవ్. కాన్‌స్టాంటిన్ జార్జియవిచ్ గ్లాడిషెవ్ !" ఇలాఅని చెయ్యి అందించాడు. ఐవ్యలోవ్ అతనితో కరస్పర్శ చేశాడు.

"సరే ఇకఇప్పుడు మనం సమావేశం జరుపుకుందాం. మన ముగ్గురం !" - అన్నాడు వృద్ధుడు.

"ముగ్గురమా ?"

"అవును. ముగ్గురం - ఓల్గా, మీరు, నేను !"

ఈమాట అతను మామూలుధోరణిలోనే అన్నాడు. ఐవ్యలోవ్ నిర్ఘాంతపోయాడు. ఆ స్థితినుంచి అతనింకా తేరుకోకముందే వృద్ధుడు గదిలోనుంచి మెల్లగా వెళ్ళిపోయాడు. కొద్దినిమిషాల్లో తిరిగివచ్చాడు. ఒక వంచీ బుజానవేసుకుని వచ్చాడు. పైజామా మార్చుకుని, ట్రౌజర్లు తొడుక్కున్నాడు. కాళ్ళకు ఎత్తుబూట్లు వేసుకున్నాడు.

"ఇక వెడదామా ?" - అన్నాడు వృద్ధుడు. ఐవ్యలోవ్ మారు మాటాడకుండా మెల్లగా వృద్ధుణ్ణి అనుసరించాడు.

21. వృద్ధుడు చెప్పిన కథ:

వారిరువురూ అడవిలోకి వెళ్ళారు.

మొదట మసక – మసక చీకటిగా ఉన్నది. అరణ్యంలోకి వెళ్ళిన కొలదీ అంధకారం అలుముకున్నది. గ్లాడిషెవ్ ముందు నిశ్శబ్దంగా నడుస్తున్నాడు. వెనకకు తిరిగి చూడడంలేదు. జవ్యలోవ్ తన వెనకాలే వస్తాడని అతని విశ్వాసం. వారు ఒక చిన్న ఆరుబయలు ప్రదేశంలోకి చేరుకున్నారు. చుట్టూ మహా వృక్షాలు దట్టంగా అల్లుకుని ఉన్నాయి. గుబుర్లుగుబుర్లుగా ఉన్న పొదలు. నలువైపులా నిలువెత్తున గడ్డి మొలిచి ఉన్నది. సమీపంలోనే ఒక ఏరు గలగల ధ్వనులతో ప్రవహిస్తూ ఉన్నది. ధూమ్ర వర్ణంలో ఒక చిన్న మబ్బుతునక ఆకాశంలో వ్రేలాడుతున్నది! రివ్వున గాలి వీస్తున్నది.

"ఇదే ఆ స్థలం." అన్నాడు గ్లాడిషెవ్ అక్కడ ఆగి, భుజాన వున్న సంచీ క్రింద పెట్టాడు. నేలమీద అంతా మెత్తని పచ్చిక.

గ్లాడిషెవ్ క్రింద కూచుని సంచీ విప్పాడు. లోపలనుంచి ఒక చిన్న మూట తీశాడు.

"ఇవిగో చేపలు!" మూట విప్పి, రెండు జెల్లచేపలు బయటికి తీశాడు. "ఇవిగో బంగాళాదుంపలు" అంటూ సంచీలో నుంచి కాసిని బంగాళాదుంపలు తీసిపెట్టాడు. ఉప్పు, రెండు గరిటెలు, పులుసు కాచే తప్పేలా, ఒక వోడ్కా సీసా – ఒక్కొక్కటే పేరు పేరున చెప్తూ

ఇవతల పెట్టాడు. తరవాత సంచీ దులిపి దానిని క్రింద పరిచాడు. దాని మీద ఈ వస్తువులన్నీ సర్దిపెట్టాడు.

"మీ దగ్గర ఏమైనా చాకు ఉన్నదా?"- అని అడిగాడు గ్లాడిషెవ్.

"చాకు లేదు. కత్తివున్నది." అంటూ ఇవ్యలోవ్, కత్రపడివేసిన ఒక పెద్ద మడతకత్తి జేబులోనుంచి తీశాడు.

"బంగాళా దుంపలు చెక్కు తీసి తప్పేల్లో పడెయ్యి. ఈ సమీపం లోనే నీళ్ళున్నాయి.... ఈ పని చేయడం మీకు తెలుసా?"-

"నేను పూర్వం సోల్జెర్ను."-

"అయితే మరీ మంచిది!"

ఇవ్యలోవ్ ఆలోచించుకోసాగాడు. అసలు ఈ వృద్ధుడివెంట తను ఇక్కడికి ఎందుకు వచ్చినట్టు? ఏమిటీ గొడవ? ఇందాకనే వెళ్ళిపోతే బాగుండేదికదా? కానీ ఇప్పుడనుకుంటే ఏంలాభం? తీరా బయలుదేరి ఈ మహారణ్యంలోకి వచ్చాను. ఇంతదూరం. పైగా ఓలాకు ఈ వృద్ధుడికీ గల సంబంధం ఏమిటో? ఇతని ధోరణి చూడబోతే చిత్రంగా ఉన్నది.

ఇలా అనుకుంటూ ఇవ్యలోవ్ తప్పేలా తీసుకుని ఏటి చప్పుడు వినిపిస్తున్న దిశగా నడిచివెళ్ళాడు. ఏరు దగ్గరలోనే ఉన్నది. గంగం మంటూ వేగంగా ప్రవహిస్తున్నది. నీళ్ళ అడుగునవున్న నున్నటి గులక రాళ్ళు, గుండ్రంగా దొర్లుకుంటూ పోతున్నాయి. పెద్దపెద్ద రాళ్ళ మధ్య నుంచి నీళ్ళు సుళ్ళు తిరుగుతూ, నురుగులు కక్కుతూ పోతున్నాయి. ఏటిఒడ్డు ఎత్తుగావున్నది. అతను లోపలికిదిగి నీళ్ళు పట్టుకోవలసివచ్చింది. ఒక చేతిలో బంగాళాదుంపలు పోసిన తప్పేలా నీటిలో ముంచి, దుంపలు పడిపోకుండా నీళ్ళు పట్టుకున్నాడు మరొక చేతిలో కత్తివున్నది.

ఇవ్యలోవ్ తన్ను తాను నిందించుకున్నాడు. ఈ వెధవ పనంతా చేయవలసిన అవసరం తనకేమి వచ్చింది? తను తొందరగా తిరిగి ఊళ్ళోకి వెళ్ళిపోవాలి

"ఏమయ్యా! ఇంకా ఎంతసేపు? నీళ్ళుతెస్తున్నారా లేదా?" అవతలనుంచి కేకవేశాడు గ్లాడిషెవ్.

"వస్తున్నా!" అని బిగ్గరగా సమాధానం చెప్పాడు ఇవ్యలోవ్.

గబగబా బంగాళా దుంపలు చెక్కు తీసి వాటిని నీళ్ళల్లో కడగడం మొదలు పెట్టాడు. మొదట నీళ్ళల్లో చెయ్యిపెట్టగానే, చల్లగా ఉన్నది. వ్రేళ్ళు కొంకర్లు పోయేటంత చల్లగా ఉన్నందువ చెయ్యి ఇవతలికి తీశాడు. కానీ మళ్ళీ రెండవసారి చెయ్యి నీళ్ళల్లో ముంచి చూస్తే అంత చల్లదనం లేదు. ఇప్పుడెంతో హాయిగా ఉన్నట్టు అనిపించింది. ఐవ్యలోవ్ చిన్నప్పుడు ఎప్పుడో కొండ వాగుల ఒడ్డున ఇలా గడిపాడు. ఇంతకాలానికి మళ్ళీ ఇలాంటి అనుభవం కలిగినందుకు అతనికొక విధమైన ఉల్లాసం పుట్టుకొచ్చింది.

ఐవ్యలోవ్ తిరిగివచ్చేనరికి, గ్లాడిషెవ్ రాళ్ళతో పొయ్యిపెట్టి మంటచేస్తున్నాడు.

"రావయ్యారా! దుంప లుతీసుకరా." అన్నాడు గ్లాడిషెవ్.

ఐవ్యలోవ్ బంగాళాదుంపలు చెక్కుతీస్తూ ఉంటే, గ్లాడిషెవ్ చేపలు కడిగి శుభ్రం చేశాడు. మరి రెండు కర్రలుపెట్టి పొయ్యిమంట చేశాడు. తప్పేల పొయ్యిమీదపెట్టి పులుసు కాచడం మొదలు పెట్టాడు.

"సరే – అంతా బాగానే ఉన్నది." అంటూ చేపలు నీళ్ళల్లో వదేశాడు. "చేప పులుసు మీకు ఇష్టమే అనుకుంటాను!" అన్నాడు.

"ధన్యవాదాలు కాన్‌స్టాంటిన్ జార్జియవిచ్! కానీ నాకు వ్యవధి లేదు." అన్నాడు ఐవ్యలోవ్. స్పష్టంగా చెప్పివేద్దామని చివరకు నిశ్చయించుకున్నాడు. "నేను మళ్ళీ త్వరగా తాయిజివిస్క్‌కు వెళ్ళిపోవాలి. కాలం వృథా చేయడానికి వీలులేదు. చూడండి: నా పరిస్థితిలో మీరు ఉంటే...."

"నాతో కలిసి కాసేపు ఇలా గడిపినందుకు మీ కాలం వ్యర్థమైపోతుందా?" అన్నాడు గ్లాడిషెవ్ – కానీ కేవలం నాతో గడపడానికే కాదు. నేను మిమ్మల్ని ఇక్కడికి రమ్మన్నది. ఓల్గా, మీరు, నేను కలిసి గడుపుదామని నేను మీకు మాట ఇచ్చాను. మాట నిలబెట్టుకుంటాను." అన్నాడు.

మీరేదో ఇంద్రజాలం చేసేవాడిలా మాట్లాడుతున్నారు కాన్‌స్టాంటిన్ జార్జియవిచ్:" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్.

"ఇంద్రజాలమా: అరి భగవంతుడా! నేను ఇంద్రజాలం చేస్తానా?

జలతత్త్వ పరిశోధన నా వృత్తి. శాస్త్రీయమూ, సహేతుకమూ అయిన విద్య నాది. మాయలు, మంత్రాలు నా పని కాదు! చూడండి! మీరు నా స్నేహితులు. మీకు వాస్తవం ఎరుక పరుస్తాను" అన్నాడు గ్లాడిషెవ్.

ఇలా అని ఒక చిన్నపళ్లెం తీసుకుని దాన్ని నడిమికి చీల్చాడు. దానిలో గరిటె ఇరికించి, దాంతో పులుసు కలియపెట్టాడు.

"మేము తాయోజ్‌నోయీ సరోవర జలాలను పరిశోధిస్తున్నాము. ఇది అసాధారణమైన సరస్సు. మేమేదో కేవలం ఊహాగానాలతో ఈ గొడవ పడుతున్నా మనుకోకండి. ఈ సరోవర జలం ఎలాంటిది? దాని తత్త్వం ఏమిటి? – ఇవన్నీ శాస్త్రీయంగా పరిశోధనలు జరుపుతున్నాం. మరి ఇలాంటి కృషిచేయనిదే మనం విద్యుచ్ఛక్తి కేంద్రాలను నిర్మించ లేము. చూడండి!"

ఇలా అని కాసేపు ఆగాడు. మళ్ళీ చెప్పడం మొదలు పెట్టాడు:

"ఏమైనా ఈ విషయం అప్రస్తుతం. అయినప్పటికీ ఇక్కడి పరిస్థితి మీకు తెలియచెపుతున్నాను ఇక్కడికి యాత్రికులు వస్తుంటారు. మేము చెప్పిన విషయాలు శ్రద్ధగా వింటారు. తరువాత 'మీరుచేస్తున్న కృషి వల్ల కలిగేప్రయోజనం ఏమిటి?'అని ప్రశ్నిస్తారు. నిజానికి మేముచేస్తున్న పరిశోధనలనుగురించి చెపితే మీకు వినడానికి ఎంతో కుతూహలంగా ఉంటుంది. సరోవర జలాల ఉష్ణోగ్రత ఎంత? ఈ జలాల రసాయనిక సంయోగం ఏమిటి? ఇవన్నీ తెలుస్తాయి. కాని వీటివల్ల లాభం ఏమిటని మీరంటారు? మత్స్యపరిశ్రమాభివృద్ధికి ఈ పరిశోధన ఎంతో తోడ్పడుతుంది. ఈ ఒక్క సరస్సేకాదు. సైబీరియాలో అన్ని సరస్సులూ, రిజర్వాయర్లూ మేము పరిశోధిస్తున్నాము. క్షమించండి. మళ్ళీ అప్రస్తుతమైన విషయాలన్నీ చెపుతున్నాను. మీకు నేను చెప్పదలచింది వేరు. కాని ఒక్క విషయం. ఇక్కడ పనిచేయడమంటే అంత తేలికైన విషయంకాదు. ఈ పనిమీద మీకు పూర్తిగా ఇష్టంవుండాలి. అప్పుడే ఈ పని మీరు చేయగలుగుతారు. ఏపని అయినా అంతేనని మీరనవచ్చు. అది నిజమే. కాని – ముఖ్యంగా ఇలాంటి కృషి పూర్తిగా ఇష్టంవున్నప్పుడూ, అభిమానం ఉన్నప్పుడూ సాధ్యం అవుతుంది. చూడండి! ఏండ్లతరబడి ఈ నదీతీరాలలో, సరోవర తీరాలలో

నివశిస్తూ శీతవాత తపాదులకు ఓర్చి ఈ కృషి సాగించడం అంటే సామాన్యమైన పనికాదు. ఒకరోజా, రెండురోజులు కాదు. ఏడాది, రెండేండ్లు కాదు. ఎన్నో సంవత్సరాలు. ఇంకా చెప్పాలంటే జీవిత మంతా ఈ నిర్జన ఏకాంత ప్రదేశంలో గడపాలి. నీరు, మంచు, శీతగాలి చెట్లు చేమలు – ఇవితప్ప మీకింకేమి కనిపించవు. బాహ్యప్రపంచంతో మీకు సంబంధంఉండదు. ఎముకలుకొరికే చలి; మంచు. రోజులతరబడి వరోవరంమీద 'లాంచీల'లో ఉండిపోవలసి వస్తుంది. శరీరం గడ్డకట్టు కుపోతుంది. ఎంత భయంకరమో ఒక్కమాటు ఆలోచించండి?......... సరే. అంద్రీ అంద్రియవిచ్ జ్వాగినెెవ్ అనే ఆయన ఇక్కడ మాతో పాటు పనిచేయడానికై వచ్చాడు. అతను ఒక జలతత్వ శాస్త్రజ్ఞుడు. తాయోజ్నోయా సరస్సును గురించి పరిశోధనాత్మకమైన ఒక గొప్ప వ్యాసంవ్రాసి ప్రచురించాలని అతని సంకల్పం. చూడండి! నేను ఒంట రిగా ఇక్కడ నివసిస్తున్నాను. నా జీవిత యాత్రలో ఎల్లప్పుడూ భాగ స్వామిగావుండి, నా కష్టసుఖాలలో పాలుపంచుకున్న నా భార్య అయిదేండ్ల నాడు చనిపోయింది. సరే. జ్వాగినెెవ్ నా గదిలోనే ఉంటూ వచ్చాడు...."

గ్లాదిషెవ్ ఈ కథంతా చెపుతూఉంటే ఐవ్యలోవ్ చాలా కలవర పడుతూ, విసుగ్గా విన్నాడు. దేనికీ గొడవంతా? ఈ గొడవతో ఓల్గాకు సంబంధంఏమిటి? – అనుకున్నాడు. మళ్ళీ గడియారం చూచుకున్నాడు. గ్లాదిషెవ్ ఇదిగమనించి ఇలాఅన్నాడు:

"మీకు విసుగ్గా ఉన్నట్టున్నది. కొంచెంసేపు ఓపికపట్టండి. ఓల్గా వస్తుంది!" ఇలాఅని పొయ్యిమీద కాగుతున్న పులుసు ఒకమాటు గరి టెతో తీసిచూచాడు. పులుసు తెకతెక తెర్లుతున్నది – మళ్ళీఇలాచెప్పడం మొదలుపెట్టాడు: "అంద్రీఅంద్రియవిచ్ జ్వాగినెెవ్ చాలా చిత్ర మైనమనిషి. అతను వలానారకమైన మనిషిఅని నేనుచెప్పలేను. అది నాకుతెలియదు కానీ, అతనంటేనాకు ఎంతో ఇష్టంగా ఉండది. తక్కిన వాళ్ళం మేమున్నాం. ఇక్కడ అనేకసంవత్సరాలబట్టీ కలిసిమెలిసి ఉంటు న్నాం. అతను కొత్తగావచ్చాడు. పిటిరిస్కనుంచి వచ్చాడు. మనిషి ముచ్చటగా, అందంగా ఉంటాడు. చిన్నవాడె. ముప్పయిరెండేండ్లకంటె

పైనఉండవు. మరి, మాఅందరిలోకి అతను భిన్నంగా కనిపించేవారు. వచ్చిన మరుక్షణంనుంచే నాకుఅతనితో స్నేహంకుదిరింది. తరవాత అతనుచెప్పారు. ఏడేండ్లనాడే కళాశాలలో చదువు పూర్తిచేసుకున్నానని, ప్రాంతీయ జలతత్వ, వాతావరణ పరిశోధన కేంద్రంలో పనిచేయడానికి వెళ్లానని చెప్పారు. ఇదీఅతనిజీవితకథ. సరే. మనోహరమైన ఈప్రాంతం, ఈ పరిసరాలుచూచి అతను ముగ్ధుడైనాడు. ముఖ్యంగా సరోవరంఅతన్ని అమితంగా ఆకర్షించింది. అసలు ఈ సరస్సునుగురించి స్థానికప్రజలు ఎన్నో చిత్ర విచిత్రమైన కథలు చెపుతుంటారు. దేశంమధ్యలో ఇదిఒక సముద్రంఅని వారు అంటూఉంటారు. అతనునిత్యం ఈసరోవరప్రాంతంలోని రమణీయ దృశ్యాలుచూచి ఆనందిస్తూ ఉండేవారు. చూడండి! మేము కాస్త వయస్సుమళ్ళినవాళ్ళం. ప్రకృతి, సౌందర్యం, శోభ, - వీటిమీదమాకు ఇచ్ఛపోయింది. మరిఈయువకుడు ఉత్సాహంతో మామధ్య పనిచేయడానికి వచ్చినందుకు మేమంతా ఎంతో సంతోషించాం. నిజానికి మాజీవితంలోకి కొత్తవెలుగు వచ్చినట్టనిపించింది కానీ క్రమేపీ అతని ధోరణి చిత్రంగా మారింది. ఒకనాడతను నాతోచెప్పారు- ఇక్కడే ఏండ్ల తరబడి ఉండిపోవడం తనకిష్టంలేదని తనపని ఒకఏడాదిలో పూర్తిచేసుకుని వెళ్ళిపోవాలని అన్నాడు - ఇదివిని నామనస్సుకు కొంచెం కష్టం కలిగింది. అతనిమాటల్లో నాకు ద్వందార్థం స్ఫురించింది. మేమంతా ఇక్కడ ఎన్నోఏండ్లుగా ఒకకూపంలో పడిఉన్నట్లు పడిఉన్నామని అతని ఉద్దేశ్యంకావచ్చు. రెండవది, తనపరిశోధన పూర్తిచేసి ఒకవ్యాసం సమర్పించాలన్నదే అతనిధ్యేయం అయినట్టు స్పష్టమైంది. అసలు ఆపరిశోధనావ్యాసం సమర్పిస్తేకాని అతనికి ఎం. ఎస్. సి (మాస్టర్ ఆఫ్ సైన్స్) డిగ్రీరాదట. సరే - ఇదివిని ఇతను చాలాచిత్రమైన యువకుడు అనుకున్నాను నాలోనేను .... మీరు చెపుతున్నారే పరిశోధనాసంస్థ - ఆసంస్థ ఇక్కడికి రావడంవల్లకూడా మా మామూలు జీవితకార్యక్రమానికి కొంత అంతరాయం కలిగింది. ఆసంస్థలో ఒకభాగంగా లేబొరేటరీఉన్నది. ఆలేబొరేటరీలో పనియావత్తూ అతిరహస్యంగా సాగుతూ ఉండేది. ఏమైనా ఆలేబొరేటరీసిబ్బంది, మేమూ ఈ అరణ్యప్రాంతంలోను. క్లబ్లోనుకూడా తరచుగాకలుసుకుంటూ ఉండేవాళ్ళం. ఒకనాడు త్యాగినెత్సెన్

నన్నడిగాడు. 'నా వెంట ఒకరిని – ఇక్కడ గదికి తీసుకునివస్తాను – మీకేమీ అభ్యంతరం లేదుకదా ?" – అని అడిగాడు. అభ్యంతరంఏమీ లేదనిచెప్పాను. ఆసాయంత్రమే అతనొక యువతిని వెంటబెట్టుకుని వచ్చాడు. ఆవిడ చాలాఖరీదైన కోటుధరించింది. అది ఇక్కడకుట్టిన కోటుకాదు. బూట్లుమాత్రం 'ఫెల్ట్ బూట్లు' కొంచెం అసహ్యంగా కనిపిస్తున్నాయి. ఆ అమ్మాయితోనేను కరస్పర్శ చేశాను. ఆవిడ తన పేరు చెప్పింది ఆమే ఓల్గా అలెగ్జేవ్నామిరొనోవా :"

ఇలా అని గ్లాడిషెవ్, గరిటెతో మళ్ళీ పులుసు కలియపెట్టాడు. కొంచెం పులుసు గరిటెతోతీసి, ఊది, నాలికకు రాసుకుని రుచి చూశాడు. బాగున్నదన్నట్టు తల ఊపాడు.

జవ్యలోవ్‌కు ఇప్పుడు ఆసక్తి పుట్టుకొచ్చింది. వృద్ధుడు చెప్పేది శ్రద్ధగా ఆలకించడం మొదలు పెట్టారు అతనికి ఆతృత ఎక్కువవుతున్నది. నరాలన్నీ బిగబట్టి కూచున్నారు.

గ్లాడిషెవ్ మళ్ళీ చెప్పసాగాడు :

"ఆవిడ కోటు విప్పింది. అంతటి చక్కని స్త్రీని నేను చూడక ఎంతో కాలం అయింది. అసహ్యంగాఉన్న ఫెల్ట్‌బూట్లు వేసుకుని ఉంటే కూడా ఆవిడ అందం చెడలేదు. పెద్దపెద్ద కళ్ళు. తల చక్కగా పైకి దువ్వుకున్నది – ఏమిటీ, ఈ వృద్ధుడు ఇలా మాట్లాడతాడని – మీరనుకోవచ్చు. అవును. ఇప్పుడు నాకు అరవైనాలుగేండ్లు. కానీ యథార్థం చెపుతున్నాను. ఆవిడ అందచందాలు నన్ను ఇట్టే ఆకర్షించాయి. సరే – జ్వాగినెత్సెవ్, ఓల్గా కలిసి అక్కడికి రావడం నాకేమీ విడ్డూరంగా తోచలేదు. మీరు ఆగ్రహం తెచ్చుకోకండి – జరిగింది జరిగినట్టు చెపుతున్నాను. వాళ్ళిద్దరూ చిన్నవాళ్ళు. ఇద్దరూ చక్కనివాళ్ళు. ఇంకొక విషయం – మా సిబ్బందిలో చక్కని ఆడపిల్లలు అనేకమంది పనిచేస్తున్నారు. ఈ సంగతి మీకు చెప్పలేదనుకుంటాను. మరి మేమంతా ఎప్పుడూ ఒకరినొకరం చూచుకుంటూ ఉన్నందువల్లనో, కలిసి మెలిసి పని చేస్తూ ఉన్నందువల్లనో పరస్పరం ఆకర్షణ అనేదే లేకుండా పోయింది. ఏమైతేనేం ? జ్వాగినెత్సెవ్ ఓల్గాలాంటి అమ్మాయిని వెంటపెట్టుకుని రావడం విడ్డూరంగా కనిపించలేదు సరే. నేను వారికి 'టీ' చేసి

ఇచ్చాను. ఆమె కాసేపు కూచున్నది. తరవాత వ్యాగినెచ్చెవ్, ఓల్గాను బస్సు ఎక్కించి వచ్చాడు. అప్పటికింకా ఆవిడ ఊళ్ళోనే ఎక్కడో ఉంటున్నది. అతను చాలా ఉల్లాసంతో ఉద్వేగంతో వచ్చాడు. 'ఆవిడ ఎంతో బాగున్నది కదూ?' అన్నాడు. 'అవును.' అన్నాను నేను. తరవాత అతను ఓల్గాను గురించి చాలాచాలా మాట్లాడటం ప్రారంభించాడు. ఆవిడ జీవితం అద్భుతమైన జీవితమని, యుద్ధసమయంలో విమాన దళంలో పని చేసిందని, రెండు పతకాలుకూడా బహుమతి పొందిందని చెప్పాడు. అయినప్పటికీ ఆవిడ ఎంతో ముచ్చటగా, తాజాగ్గా ఉంటుందన్నాడు. నవనవలాడుతూ పువ్వులా ఉంటుందన్నాడు. ఇంత ఎందుకూ? తనకు నచ్చిన అమ్మాయి కనిపిస్తే పురుషుడు ఏమేమి మాట్లాడతాడో అవన్నీ మాట్లాడాడు."

గ్లాడిషెవ్ చెప్పింది వింటూ వుంటే, జవ్యలోవ్‌కు ఎక్కడలేని ఆగ్రహం పుట్టుకొచ్చింది. 'ఇదంతా నాకు చెప్పడం దేనికి?' అని అడుగుతున్నట్టుగా ఒక భంగిమ పెట్టాడు. కానీ గ్లాడిషెవ్ ఇది గమనించలేదు. లేక గమనించికూడా గమనించనట్లు నటించాడేమో!

పొయ్యిలో మరి కొన్ని పుల్లలు దోపి తరవాత చెప్పసాగాడు:

"ఇదంతా ఈ సంవత్సరం ఫిబ్రవరి నెలలో జరిగింది. తరవాత కొన్నాళ్ళకు మాస్కోలో జరిగిన పార్టీ మహాసభ నిర్ణయాలను గురించి మారుమూలన ఉన్న మాకు కూడా వార్తవచ్చింది. మరి, ఆ మహాసభ తాలూకు వృత్తాంతంసంగతిమీకుతెలుసుకదా? అదిమాకుకూడాచదివివినిపించారు.ఇకమేము దానినిగురించేమాట్లాడుకోసాగాం. నేనెప్పుడూ పెద్దపెద్దపట్టణాలకుదూరంగా మారుమూల ప్రాంతాలలో కొద్ది మంది ప్రజల మధ్య పనిచేస్తూ వచ్చాను. నేను కాని, నాభార్య కాని ప్రత్యక్షంగా వ్యక్తిపూజా విధానం వలన కష్టనష్టాలకు గురికాలేదు. అంటే న్యాయం, చట్టంలేని అక్రమ చర్యలకు అణచివేతకు మేము బలికాలేదు. అయినప్పటికీ పార్టీ మహాసభ నిర్ణయాలను నేను హృదయ పూర్వకంగా హర్షించాను. ఎందుచేతనంటే, వారు కేవలం చట్ట రహితమైన అన్యాయాలు అంతమొందించడానికే వారు ఈ నిర్ణయాలు చేసింది. వారు ఒక నూతన జీవిత కవాటాలు తెరిచారు. అది నాకు అవగతమైంది. నాకు కూడా జీవితంలో ఏదో ఒక నూతనాధ్యాయం

ప్రారంభంకానున్నదని అనుకున్నాను. కానీ జ్వాగినెవ్స్కీ, పార్టీ మహాసభ నిర్ణయాల పట్ల మరొక విధమైన అభిప్రాయం ఏర్పరచుకున్నాడు. అసలు అంతకుముందు కూడా అతను ఒక విధమైన జీవితం గడిపాడు. తనను ఎవరో ఎల్లప్పుడూ వెంటాడి వేధిస్తున్నట్లు భావించుకుంటూ వచ్చాడు. కేవలం పని విషయంలోనేకాదు. అన్ని విషయాలలోను. జీవితంలో ఏదో పోగొట్టుకున్నానన్న భయం అతన్ని వెంటాడు తున్నట్టు కనిపిస్తూ వచ్చాడు. తాత్కాలికమైన విషయం కోసం అనవసరంగా కాలాన్ని వృథా చేస్తున్నట్లు భావించుకున్నాడు సాయంకాలంపూట ఎన్నో సార్లు నాతో చెపుతూ వుండేవాడు. ప్రతిభా వ్యుత్పత్తులు కలవారికే ఇవి రోజులు అనేవాడు. ఓల్గా అలెగ్జేవ్నాను చూస్తే తనకు అసూయ పుట్టుకొస్తున్నదని చెప్పేవాడు. ఆవిడచేసే పని చాలా ముఖ్యమైనదని, ఆ పని విషయంలో ప్రభుత్వం ఎంతో శ్రద్ధా సక్తులు చూపుతున్నదని అనేవాడు శాస్త్ర పరిశోధనపై తను వ్రాయదలచిన వ్యాసం సాధ్యమైనంత త్వరలో పూర్తిచేయాలని చెప్పేవాడు. అతను చెప్పింది జాగ్రత్తగా విన్నాను. అతని వైఖరి ఏమిటో అర్థంచేసుకోడానికి ఎంతో ప్రయత్నించాను. కానీ నాకు అర్థంకాలేదు. 'తను ఈ పరిశోధనా వ్యాసాన్ని పూర్తిచేస్తేనే తనకు భవిష్యత్తు ఉన్నదని ఇతను ఎందుకు అనుకుంటున్నాడు?' అని నాలో నేను ప్రశ్నించు కున్నాను. అతని అభిప్రాయం, ధోరణి తప్పు అని మనస్సులో నాకు అనిపిస్తూనే ఉన్నది. అయినప్పటికీ తనజీవిత లక్ష్యం నెరవేరడం కోసం, తనపని పూర్తిచేసుకోడం కోసం అతనింత తొందర పడుతున్నాడని. ఇందులో దోషమేమీ లేదని నామటుకు నేను సమాధాన పరచు కున్నాను. "అందరికీ ఇప్పుడు మృష్టాన్న భోజనం పెడుతున్నారు. ఆలస్యంచేస్తే అది తనకు అందకుండా పోతుంది. అందరూ తినివెయ్యక ముందే తనూ తన వాటాపుచ్చుకోవాలి. లేకపోతే తనకు ఏమీ మిగలకుండా పోతుంది." అని అతను భయపడుతున్నట్టు నాకు తోచింది. ఓల్గా అలెగ్జేవ్నా చేస్తున్న పనిని గురించి అతను అంత ఉత్సాహంగా, ఉల్లాసంగా మాట్లాడు తున్నాడూ అంటే అందుకు కారణం ఆవిడ ధైర్యసాహసాలు కావు, విధి నిర్వహణ పట్ల ఆవిడ చూపుతున్న శ్రద్ధాసక్తులు కావు – కొత్తరకాల ఇంధనానికి సంబం

ధించిన పని చేస్తూ ఆవిడ తన ప్రాణాలను నయితం లెక్క చేయడం లేదు. అదీకారణం. ముఖ్యంగా ఆవిడ చేస్తున్న పనికి ప్రభుత్వం అత్యధిక ప్రాధాన్యం ఇవ్వడం అతన్ని ఆకర్షించింది. నిజానికి ఆ సమయంలో ట్యాగినెప్పెవ్ నేనూ స్నేహంగానే ఉంటున్నాం. అతని మాటలను, అభిప్రాయాలను ఏ విధంగాను ఖండించడం నా అభిమతం కాదు. అలాంటి ఉత్సాహి అయిన యువకుడు జీవితంలో రెప రెప ఎక్కిరావాలని కోరు కోడం, ఆతృత పడడం సహజమేనని నామటుకు నేను నచ్చచెప్పుకని ఊరుకున్నాను.

"తరవాత నేను ఒక పనికి పూనుకన్నాను. నిజానికి అది ఎంత మాత్రం క్షంతవ్యం కాదు - అతను తన పరిశోధనా వ్యాసాన్ని పూర్తి చేయడంలో నేను తోడ్పడుతూ వచ్చాను. శాస్త్రీయమైన సమస్యల విష యంలో ఎన్నో ఏండ్ల అనుభవం ఉన్నది నాకు. నేను కేవలం అతనికి ఏదో కాస్త సలహాచెప్పి, సహాయంచేసి ఊరుకోలేదు. పరిశోధనకు సంబంధించిన వ్యాసం చాలవరకు నేనే అతనికి వ్రాసిపెట్టాను. ఇది మంచిపనికాదు. నాకు తెలుసు. కానీ ఏం చెయ్యను. నేను ఒంటరివాణ్ణి. అతను చూడబోతే వయస్సులో నాకంటె సగానికి సగం చిన్నవాడు. అతన్ని నా కుమారుడితో సమానంగా భావించుకున్నాను. నా గదిలోనే అతను ఉంటున్నాడు. నాకు బోలెడంత విరామం ఉన్నది. వ్యాసం వ్రాయడానికి అవసరమగు ముఖ్య అంశాలు సారాంశం మొదట వ్రాసి పెట్టాను. తరవాత వివరంగా ఒక పథకం రూపొందించాను. ఈ పనిలో నిజానికి నాకే ఆసక్తిపుట్టుకొచ్చింది. అప్పటివరకూ నేనెన్నడూ ఇలాంటి శాస్త్ర పరిశోధనలపై వ్యాసాలు వ్రాయలేదు. సరే. వలభై సంవత్సరాల నా అనుభవంతో, గొప్పగొప్ప విషయాలన్నీ ఒకచోటచేర్చి సమగ్రమైన వ్యాసం తయారుచేశాను. ట్యాగినెప్పెప్ అదంతా చదివాడు. ఎంతో మెచ్చుకున్నాడు. అయితే అతనొక సందేహాన్ని వ్యక్తం చేశాడు. 'ఈ వ్యాసంలో భావాలన్నీ మీవి, అవి యోగాశక్తే కొట్టినట్టు అవు తుంది. ఒకరి భావాలను నేను అరువు తెచ్చుకున్నట్లు అవుతుంది' అన్నా డతను. దానిమీదట నేనొక నిర్ణయం చేశాను. ఇలాంటి చిల్లర విష యాలను గురించి బాధపడకూడదని నిర్ణయించుకున్నాను... ఎవరికి నేది

ప్రధానం కాదు. శాస్త్ర పరిజ్ఞానాన్ని అభివృద్ధి పరచడానికి తోడ్పడుతున్నప్పుడు భావాలు ఎవరివైతేనేమి అని వివరించాను. కావలసినదల్లా మానవకోటికి ప్రయోజనం చేకూర్చడమేనని అతనికి నచ్చచెప్పడానికి ప్రయత్నించాను. ఏమైతే నేం?— ఒక్క ముక్కలో చెప్పాలంటే చివరకిది ఒక ప్రహసనంలాగా తయారైంది! ఇక నా సహాయం అక్కరలేదన్నాడతను. నన్నేమీ వ్రాసిపెట్టవద్దని పట్టుబట్టాడు. కానీ నామటుకు నాకు మొదలుపెట్టినపని పూర్తిచేయాలని, అది సత్ఫలితాలను సాధించేటట్లు చూడాలని తాపత్రయం ఎక్కువైంది. కానీ లాభం లేకపోయింది. చివరకు మనస్సుకు - మనస్సే సాక్షి అన్నట్లు ఇక ఈ విషయంలో అతనూ, నేనూకూడా మౌనంగా ఉండిపోయాం. మళ్ళీ మేము ఈ పరిశోధనా వ్యాసాన్ని వ్రాసే కార్యక్రమానికి ఉపక్రమించలేదు

"అయితే యింత గొడవ ఎందుకు తెచ్చిపెట్టుకున్నారని మీరు అడగవచ్చు. అవును. నేను చేసే పనిమీద నాకు నమ్మకం ఉన్నది. మనస్ఫూర్తిగా ఇష్టం ఉన్నది. నేనూ, నా సహచరులుకూడా దేశానికి గొప్ప ప్రయోజనకరమగు పని చేస్తున్నామన్న విశ్వాసం నాకు ఉన్నది. ఏమైనా నేను ప్రత్యక్షంగా పని చేసే ఒక కార్యకర్తను. ఒక గొప్ప శాస్త్రజ్ఞుణ్ణి అని నేను ఎన్నడూ చెప్పుకోలేను. అలా అందరూ అనుకోవాలని నటన సాగించలేదు. కానీ మరొక యువకుడు, శాస్త్రజ్ఞుడు ఒక గొప్ప పనికి పూనుకున్నప్పుడు అతనికి మన చేతనైన సహాయం ఎందుకు చేయకూడదనుకున్నాను. ఈ పరిశోధనా వ్యాసం ఎవరి పేరుతో ప్రచురితమైతే నేమి - అనుకున్నాను. నదులు, సరోవరాలు - మున్నగువని పరిశోధన చేసే వారికి ఇది ఉపయోగపడితే చాలుననుకున్నాను. దీనివల్ల దేశానికి ఏకొంత మేలు జరిగితే అంతకన్నా కావలసినదేమున్నదని మనస్సును సమాధాన పరుచుకున్నాను.

"సరే - నేనేదో అనవసరమైన గొడవంతా చెప్పి మిమ్మల్ని విసిగిస్తున్నాననుకుంటాను. అసలు విషయం వదిలేసి ఏమిటితను ఈ సోదె అంతా చెపుతున్నాడని మీకు కోపం వస్తున్నది. అవునా?" అన్నాడు గ్లాడిషెవ్, ముఖం కొంచెం చిన్న బుచ్చుకుని. "మీకు అతి ముఖ్యమైన విషయాన్ని, ప్రాణప్రదమైన విషయాన్ని అవతలికి నెట్టి నేను స్వంత విషయం చెప్పు

కుంటున్నాను. కానీ ఒక్క క్షణం ఆగండి. మీకు చెప్పతానన్నది నేనేమీ మరిచిపోలేదు. ఆ రోజులలో నేనూ, ఓల్గా తరచు కలుసుకుంటూ ఉండే వాళ్ళం. నన్ను ఆమె చాలా గౌరవంగా, ప్రేమగా చూసేది. త్యాగినెట్సెవ్ నన్ను గురించి ఎంతో చెప్పేదనేది. నేనతనికి ఎన్నో విధాల సహాయ పడుతున్న విషయం కూడా ఓల్గాకు తెలుసు. త్యాగినెట్సెవ్, ఓల్గా అంటే ఎంతో ఇష్టపడుతున్నాడని నేనెరుగుదును. అయితే అప్పటి వరకూ వారిద్దరూ కేవలం స్నేహితులుగానే ఉన్నారు. వారి సంబంధాలు అంతకు మించి పోలేదు. త్యాగినెట్సెవ్‌ను గురించి నేను కూడా ఓల్గాతో మంచి మాటలు చెప్పాను. అతని పట్ల ఆవిడకు మరింత ఆసక్తి, అభిమానం కలిగేటట్లు చేయడానికి ప్రయత్నించాను. ముసలి తనంవల్ల మూర్ఖుడనై ఈ పిచ్చి పనులన్నీ చేశాను!.... సరే ఇక అసలు విషయానికి వస్తాను. పులుసు తయారైంది. ముందుగా కాస్త రుచి చూద్దామా?"

"వద్దు, వద్దు – తరవాత చెప్పండి!" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"సరే – వేసవికాలంలో మోటారు లాంచీమీద వెళ్ళి సరస్సులో పరిశోధనలు సాగిస్తామని ఇంతకుముందే మీకు చెప్పాను కదా! ఒక్కొక్క సారి మా కార్యక్రమం కొన్నిమాసాల తరబడి కొనసాగేది. శీత కాలంలో సరస్సు యావత్తూ మంచుతో గడ్డ కట్టుకుని పోతుంది. ఆ మంచుమీదనే వెళ్ళి మేము ఎన్నెన్నో సాహస కృత్యాలు చేసే వాళ్ళం. వివిధ రకాల పరికరాలతో వెళ్ళి సరోవరంలో వేర్వేరు చోట్ల ఉష్ణోగ్రత ఎంతో తెలుసుకునే వాళ్ళం. ప్రవాహ వేగం ఎంతో కొలిచే వాళ్ళం ఇంకా ఎన్నెన్నో ప్రయోగాలు చేసే వాళ్ళం.

"ఇప్పుడు నేను చెప్పబోయే సంఘటన మార్చిలో జరిగింది. త్యాగినెట్సెవ్, మాతోపాటు పనిచేసే జల జీవశాస్త్రజ్ఞుడు వారోవిలివ్, నేను – మేం ముగ్గురం ఈ యాత్రలో పాల్గొన్నాం. ఒక నెల లేక ఆరు వారాలపాటు మేము మంచుమీదనే గడపవలసి ఉన్నది. వేసవి వచ్చే దాకా మేము అక్కడే ఉండాలి. వాతావరణ కేంద్రాన్ని ఏర్పరచుకునే నిమిత్తం మాకు కావలసిన పరికరాలన్నీ, పోగుచేసుకున్నాం. ఆహార పదార్థాలు, పక్కగుడ్డలు మూటలుకట్టుకున్నాం. ఇవన్నీ ఒక ట్రక్కు మీద వేసుకుని బయలుదేరాం. మా స్నేహితులు వచ్చి మాకు వీడ్కోలు

ఇచ్చారు. ఓల్గా కూడా వచ్చి మమ్ములను సాగనంపింది. మేము సరోవరతీరం నుంచి రెండు, మూడు కిలో మీటర్ల దూరం వెళ్ళాం. అక్కడ మా సామాన్లన్నీ దింపుకుని, చిన్న గుడారం ఏర్పాటు చేసుకున్నాం. ట్రక్కు తిరిగి వెళ్ళిపోయింది. మేము ముగ్గురం మంచుమీద ఉండిపోయాం.

"ఇలాంటి సాహస యాత్రలకు వెళ్ళినప్పుడు, పనిమీద మనస్సు లగ్నం కావాలి. లేకపోతే పిచ్చెక్కినట్టు అవుతుంది. నేను నా ఇన్ని సంవత్సరాల అనుభవంలో ఇలాంటి యాత్రలు ఎన్నింటిలోనో పాల్గొన్నాను. కానీ జ్యాగినెవ్స్కీ మాత్రం పూర్తిగా కొత్త. అందుకని అతనికి చేతినిండా పని ఉండేటట్లు చూడడానికి ప్రయత్నించాను. మొదట్లో అతను చాలా ఉత్సాహంగానే ఉన్నాడు. ఈ పనిమీద ఎంతో ఆసక్తి కనపరిచాడు. మంచుమీద రంధ్రాలు తొలిచి గుడారం దింపాం. మా పరిశోధనకు అవసరమగు యంత్ర పరికరాలు, ఉపకరణాలు అక్కడ ఏర్పాటు చేసుకున్నాం. ఈ పని అంతా పూర్తి కావడానికి ఒక రోజల్లా పట్టింది. మరునాడు ఉదయం నుంచి మా పరిశోధనలు కొనసాగించాం. ఈ విధంగా కార్యక్రమంలో నిమగ్నులమై అక్కడ ఆరు వారాలు పాటు గడిపాం. అంతట ఒక సంఘటన జరిగింది.

"వేసవి కాలం వచ్చింది. ఇక మంచుమీద ఉండడం ఏ మాత్రం క్షేమంకాదు. మేము మళ్ళీ సామగ్రులన్నీ సర్దుకుని, మూట - ముల్లె కట్టుకుని, భూభాగానికి చేరుకోవలసి ఉన్నది. ఒకనాటి ఉదయం మా జలజీవశాస్త్రజ్ఞుడు వొరొనిఖిన్ వెళ్ళిపోయాడు. మా తిరుగు ప్రయాణానికి కావలసిన ట్రక్కు తదితరములైన ఏర్పాట్లు చేయడానికి వెళ్ళాడాయన. ఆయన వెళ్ళి రెండు గంటలైందో లేదో, పెనుగాలి వీచడం ప్రారంభమైంది. మరి ఈ ప్రాంతాలలో ఈ గాలి ఎట్లా ఉంటుందో మీకు తెలుసునా? ఇక్కడ గాలి అనేకరకాలు. కొండలమీదినుంచి వచ్చేగాలి మరీ భయంకరంగా ఉంటుంది. 'నోవోరొసిస్క్' ప్రాంతంలో ఒక రకమైన ప్రచండ వాయువు వీస్తుంది దానిని గురించి విన్నారా మీరు? ఇదికూడా అలాంటిదే. ఇది ఉండిఉండి అకస్మాత్తుగా ప్రారంభమవుతుంది. చూస్తూ ఉండగానే కొద్దిక్షణాలలో భయంకరంగా మారిపోతుంది. మహావేగంతో

ప్రచండంగా వీస్తుంది. ఈ గాలి ప్రారంభం కాగానే నాకు అర్థమైంది. ఇక ఇదిమా అంతుతేల్చడానికే వచ్చిందనుకున్నాను. మొదట్లో సెకండుకు పదిహేను, ఇరవై మీటర్ల వేగంతో వచ్చింది. దాని తాకిడికి తట్టుకోవచ్చు. అందులోనూ అలవాటుపడిన నావంటివారు ఆ గాలి భరించగలరు. కానీ అలవాటు లేని కొత్తవారు, మంచు మీదినుంచి వచ్చే పైపై గాలికి కూడా తట్టుకోడం మహాకష్టం. అంతటా పొగ మంచు కమ్ముకున్నది. వాయువు అంతకంతకూ ఉధృతమై ఊపివేస్తున్నది. వాతావరణం స్పష్టంగా, నిర్మలంగా ఉంటే మేం సరోవరంమీద ఉన్నచోటునుంచి తీరం కనిపిస్తూనే ఉంటుంది. ఒడ్డున ఉన్న జనంకూడా మమ్మల్ని స్పష్టంగా చూడవచ్చు. కానీ ఇప్పుడు వాతావరణం సరిగ్గా లేదు. తీరం ఎక్కడున్నదో మాకు కనిపించడంలేదు. మొదట జ్వాగినెట్సెవ్ హుషారుగానే ఉన్నారు. కాని అంతటా దట్టంగా పొగమంచు కమ్ముకుని, ఒడ్డు కనిపించక పోవడం, అగాధమైన హిమ సముద్రంమీద మేము ఉండడం, వందలాది కిలోమీటర్ల దూరంలోకూడా మేము ఏమీ చూడలేక పోవడం - ఈ పరిస్థితి యావత్తూ గమనించి జ్వాగినెట్సెవ్ తల్లక్రిందులయినారు. మేము వేసుకున్న గుడారంలో ఒక మూల ఒదిగి కూచున్నారు. ప్రాణాలన్నీ బిగపట్టుకొని పరిస్థితి గమనిస్తున్నారు. కానీ నాకు తెలుసు. ఇది ఇంకా ప్రారంభదశ. ఇంకాసేపటికి ఇంతకు రెట్టింపు వేగంతో ప్రచండ వాయువు వీస్తుందని. అది పర్వతాలను. వృక్షాలను కూడా ఊపి వేస్తుందని నాకు తెలుసు.

"మేము గుడారంలోపలే కూచునివుంటే సురక్షితంగానే ఉండేవాళ్ళం. కానీ అసలు విషయం ఏమిటంటే - మేము అలా చేయడానికి వీలులేదు. వాతావరణం ఎలావున్నా సరే, కొన్ని నిర్ణీత వేళలలో మేము బయటికివెళ్ళి మా విధులు మేము నిర్వర్తించాలి. యంత్ర పరికరాలు నమోదుచేసిన లెక్కల వివరాలన్నీ గమనించి వ్రాసిపెట్టుకోవాలి, అవసరమైన కొలతలు తీసుకోవాలి. పైగా అలాంటి ప్రతికూల వాతావరణంలో మేము తరచుగా బయటికి వెళ్ళి, యంత్ర పరికరాలు, ఉపకరణాలు అన్నీ భద్రంగా ఉన్నదీ లేనిదీ చూచుకొని రావలసిఉంటుంది. గుడారం సరిగ్గాఉన్నదీ లేనిదీ జాగ్రత్తగా గమనించవలసి ఉంటుంది. లేకపోతే ఈ పెనుగాలికి, మా వస్తుసామగ్రి నష్టంకావచ్చు....వారానికిన్

వెళ్లాడు. ఈ వాతావరణ పరిస్థితిలో అతను తిరిగిరావడం అసాధ్యం. ఇక అక్కడ ఉండిపోయినవాళ్ళం నేను, త్యాగినెప్పెవ్. మేమిరువురమే ఈ పనులన్నీ చేయాలి.

త్యాగినెప్పెవ్‌ను బలవంతాన గుడారంనుంచి ఇవతలికి రప్పించాను. ఏంచేసేది? తప్పదుమరి. అతను మంచుమీద మెల్లగా ప్రాకుతూ వచ్చాడు. అవును. ఆ హిమసముద్రం మీద నిలుచుని నడవడం కష్టం. పనిలో నిమగ్నం అయితే అతని భయం పోతుందనుకున్నాను. ఇంతలో గాలి మరీ ప్రళయంగా వచ్చింది. ఎక్కడలేని బలంతో ప్రచండంగా వచ్చింది. దాని తాకిడికి మా గుడారం కాస్తా కొట్టుకుని పోయింది. దాంతో మాకు నిలువనీడ లేకుండాపోయింది. మంచులో దిగవేసిఉంచిన కొల సాధనాలన్నీ క్రిందికి దించివేశాం. ఆలోహపు పనిముట్లు ముట్టుకోగానే మావేళ్ళు నిప్పుతాకినట్లు 'చుట్టు' మన్నాయి. తరవాత చేతులకు మంచు తగిలేసరికి బాధ మరీదుర్భరమైంది.

“నేను చుట్టూకలయచూచాను. త్యాగినెప్పెవ్ కనుచూపుమేరలో ఎక్కడా కనిపించలేదు. గొంతెత్తిపిలిచాను, కేకలుపెట్టాను. కానీ ఆ పెను గాలిలో నా కంఠం కలిసిపోయింది. నాపిలుపు ఎక్కడో తేలిపోయింది. హోరుమంటూ వీస్తున్న గాలి సవ్వడితప్ప, చెవులకు మరేమీ వినిపించడం లేదు. ఈమంచులో గాలికి అతను ఎటో కొట్టుకుని పోయాడని అనుకున్నాను. మెల్లగా పాకుతూ మళ్ళగుడారంచెంతకు చేరుకున్నాను. చూద్దును కదా, త్యాగినెప్పెవ్ అక్కడేఉన్నాడు! గుడారంలో ఒకమూల నక్కి ఉన్నాడు!

'ఎందుకు వెనక్కి వచ్చావు?' – అని గట్టిగా అడిగాను.

“అతను జవాబు చెప్పలేదు. బరువుగా నిశ్వసిస్తూ. ఆయాస పడడం మొదలు పెట్టాడు. మళ్ళ అడిగాను. ఈసారి సమాధానం చెప్పాడు. 'ఈ పరిశోధన పాడుగాను! నేను మాత్రం ఇక్కడ నుంచి కదలను!' అన్నాడు.

“ఎందుకు కదలవూ? నీవిధి నీవు నిర్వర్తించక తప్పదు.” అన్నాను నేను మళ్ళ కఠినంగా.

'విధా?' అన్నాడతను. 'నాతో పరాచకాలాడుతున్నారా? విధి

అట విధి! మిష్టి ఇసుపముక్కలు నీళ్ళలో ముంచడం కూడా ఒక ఘన కార్యమా?" అన్నాడు.

"అతని మాటలు వినేసరికి నాకు ఎక్కడలేని కోపం పుట్టుకొచ్చింది. అతను అక్కడనుంచి కదలనందుకు కాదు నాకు కోపం వచ్చింది. ఒక గొప్ప పరిశోధనను అతను దూషించాడు. దానిని గురించి తిరస్కారంగామాట్లాడాడు. అందులోనూ ఒక శాస్త్రవేత్త నోటి నుంచి ఇలాంటి మాటలు రావడం చాలా దారుణమైన విషయం కనుకనే నాకు అంత ఆగ్రహం వచ్చింది.

'ఇవేమీ ముష్టి ఇనుపముక్కలు కావు. ఏ శాస్త్ర పరిశోధనకైతే నీవు నీ జీవితాన్ని అంకితం చేయదలచావో ఆ పరిశోధనకు కావలసిన పరికరాలు ఇవి. కనుక నీ విధి నీవు....' అన్నాను నేను బిగ్గరగా కానీ అతను నా మాటకు అడ్డువచ్చాడు.

'విధి, విధి,! పదే పదే ఎందుకీ మాట? అర్థంలేని వ్యర్థమైన పదజాలం ఇది! ఈ పదాలకు ఇప్పుడు కాలదోషం పట్టింది! అలంకార యుక్తమైన ఈ పదజాలానికి మీలాంటి వారు ముగ్ధులవుతున్నారు. ఇంతకంటె జీవితంలో ముఖ్యమైన విషయాలు ఎన్నో ఉన్న వన్న విషయం మీరు గ్రహించడం లేదు. మరి ఈ వ్యామోహం నుండి మీలాంటి వారు ఎప్పుడు బయటపడతారో తెలియదు" అన్నాడు.

"ఇప్పుడతని నిజస్వరూపం బయటపడింది. అతను దాచాలనుకున్నా దాగలేదు అది. 'అయితే యిప్పుడు ఏం చెయ్యాలనుకుంటున్నావు' అని మెల్లగా అడిగాను.

'మళ్ళీ ఒడ్డుకు చేరాలనుకుంటున్నాను. తుఫాను ఎంత ప్రళయంగా ఉన్నదో కనిపించడంలేదూ? ఇంకా ఒక గంటలో అంతా తుడిచిపెట్టుకుపోతుంది. పైగా ఇప్పుడు వేసవి ప్రవేశించింది. ఈ పెనుగాలికి మంచు కరగడం ప్రారంభించింది అంటే ఇక మన పని ఖాళీ!'—అన్నాడు.

ఈ వాతావరణంలో వదిలివెళ్ళి తీరం చేరుకోగలమనుకుంటున్నావా?

'అవును. వెళతాను. రెండు కిలో మీటర్ల కంటె ఎక్కువ దూరం లేదు. కాస్త శ్రమపడితే ఏదో విధంగా ఒడ్డుకు చేరుకోవచ్చు.'

కానీ నీవు పది మీటర్లుకూడా నడవలేవు ఈ పరిస్థితిలో –

"ఏమైనా సరే, వెళ్ళితీరతాను" –

"అతని ధోరణి ఈ విధంగా తయారైంది. తన ప్రాణరక్షణే తను చూచుకున్నాడు కాని, కర్తవ్య నిర్వహణ పట్ల అతనికి ఆసక్తి లేదు. నాకు సాధారణంగా అంతచేటు కోపం రాదు. కానీ ఆ క్షణంలో అతన్ని ఒక్క తన్ను తన్నాలనిపించింది. పళ్ళు రాలగొట్టాలనిపించింది. అతను ఎలాంటివాడో ఇప్పుడుబాగా అర్థమైంది. కోపం పెరిగివస్తున్నప్పటికీ నిభాయించుకుని నెమ్మదిగానే ఇలా అన్నాను :

'నీవువట్టి పిరికిపందవు! పనికిమాలినవాడవు, స్వార్థపరుడవు. కానీ ఈ బృందం ప్రధానాధికారిగా నేను నిన్ను ఆదేశిస్తున్నాను. నీవిధ్యుక్త ధర్మం నీవు నిర్వహించితీరాలి. మనం వెంటనే పరికరాలున్నచోటికి వెళ్ళాలి.'

'ఉహుఁ! నేనురాలేను. నాకుశక్తిలేదు. మంచు కొరుకుడువల్ల నా చేతులు పుండ్లు అయినాయి. ఆ మంచుగాలిలో నేను ఊపిరిపీల్చలేను. నా ఊపిరితిత్తులు అసలే చెడిపోయినాయి. బ్రతికినన్నాళ్ళు మంచానపడి ఉండవలసి వస్తుంది.' అన్నాడతను.

'సరే – కానీ ఒకవిషయం. స్థావరానికి చేరుకున్న తరవాత నేను ఈ కథంతా అందరికీ చెపుతాను. నీవుపరిశోధనా వ్యాసం ఎలావ్రాస్తున్నదీ కూడా చెపుతాను. జాగ్రత్త!' – అని బెదిరించాను.

"అతను ఏమనుకున్నాడో ఏమో – అక్కడనుంచి లేచాడు. 'ఏమిటి కాన్‌స్టాంటిన్ జార్జియవిచ్! నామీద ఎందుకు అలానిరుచుకు పడుతున్నారు? మీరంటేనాకు ఎంతోగౌరవం ఉన్నది... కానీనన్ను అపార్థం చేసుకోకండి .... నిజంచెపుతున్నాను. నేను జబ్బుమనిషిని. మీరు నా 'ఎక్సరే' లు చూడలేదు. నా ఊపిరితిత్తులు ఎంతఅధ్వాన్నంగాఉన్నవో అవిచూస్తే మీకేతెలుస్తుంది.... అయినా మీరుఅంతగా పట్టుపడితే వస్తాను .... పదండి!' అన్నాడు.

"మేము బయలుదేరాం. మెల్లగా ప్రాకుతూ పరిశోధన యంత్ర

పరికరాలు నెలకొల్పిన ప్రదేశానికివెళ్ళాం. అతను నా వెనకాలే వచ్చాడు. గాలి రివ్వున వచ్చి ముఖంమీద కొడుతున్నది. ఊపిరి పీల్చుకోడమే కష్టంగావున్నది కళ్ళు కనిపించడంలేదు. త్రాళ్ళతోకట్టివుంచిన యంత్ర పరికరాలన్నీ ఆ గాలిదెబ్బకు ఊగిపోతున్నాయి. అకస్మాత్తుగా ఏదోవచ్చి నా తలమీద పడింది.

"ఇందులో జ్వాగినెస్కెప్ చేసిందేమీలేదు. పెనుగాలికి మేము పాతివుంచిన ఇనుపకడ్డీలు కూలిపోయినాయి. మరి ఆ ఇనుపకడ్డీ, పైన కట్టిన కొయ్యమూలమో ఏదోవచ్చి నా తలమీదపడి బలమైన దెబ్బతగిలింది. ఈ విషయం ఆ తరవాతగాని నాకు తెలియలేదు. అప్పుడు నేను స్పృహ తప్పి పడిపోయాను.

"స్పృహ వచ్చి చూచేటప్పటికి నేను గుడారంలో క్రిందపడుకుని ఉన్నాను. తలమీద చెయ్యిపెట్టి చూచుకున్నాను. ఒక చేతి రుమాలు నా తలకు చుట్టి ఉన్నది. నెత్తురుతో తడిసి ఉన్నది. కళ్ళు తిరుగు తున్నట్టని పించాయి. చాలా నీరసంగా ఉన్నాను. లేచి కూచునే ఓపిక లేదు. అక్కడ నేను ఒంటరిగా ఉన్నట్టు తోచింది. చెయ్యిచాచి అటూ - ఇటూ తడిమి చూచాను. నా ప్రక్కనే క్రింద పెట్టి ఉన్న ఒక చిన్నడబ్బా చేతికి తగిలింది. దానిక్రింద ఒక కాగితం పెట్టి ఉన్నది. అది తీసుకుని చూచాను. అది జ్వాగినెస్కెప్ వ్రాసిపెట్టిన ఉత్తరం. ఎంతో కష్టంమీద చదివాను. నాకు తలకు బలంగా గాయం తగిలిందని, ఎలాగో నన్ను ఈ గుడారానికి చేర్చానని, తలకు కట్టుకట్టానని అతను అందులో వ్రాశాడు. నాకు వైద్య సహాయం అవసరం కనుక తను ఏదో విధంగా ఒడ్డుకు చేరి, అక్కడి వారికి ఈ విషయం తెలియ జేయడానికి నిశ్చయించు కున్నట్టు వివరించాడు.

"తరవాత మళ్ళీ నాకు కళ్ళు మూతలు పడ్డాయి. కొంత సేపటికి నాకు తెలివి వచ్చి కళ్ళు తెరిచి చూచేటప్పటికి నా ప్రక్కన ఒక స్త్రీ కూర్చుని ఉన్నది. ఆమె ఓల్గా అలెగ్జేవ్నా!

"జరిగిన సంగతంతా తర్వాత ఆమె చెపితే నాకు తెలిసింది. తను ఆఫీసులో పనిముగించుకుని బస్సు ఎక్కడం కోసం త్వరత్వరగా వెడు

తున్నదట. అప్పుడు జ్వాగినెప్పెవ్ సరోవరతీరాన ఆమెకు కనిపించాడు. అతనుకూడా ఆమెనుచూచాడు. అతను ఆమె దగ్గరికి వెళ్ళి విషయమంతా చెప్పాడు. వాకు ప్రమాదం సంభవించినదని, తలకు పెద్ద గాయం తగిలి తోలేడంత నెత్తురుకారిందని, తను ఎలాగో ఒడ్డు చేరుకున్నానని, అతను తెలియ జేశాడు. అప్పుడామె, డాక్టరు రావడం ఆలస్యం అవుతుందని ముందు తను వచ్చికొంత సహాయం చేస్తానని చెప్పింది. తను యుద్ధంలో పని చేయడంవల్ల గాయాలకు కట్టుకట్టి ఉపచారాలు చేయడంలో కొంత అనుభవం ఉన్నదనిచెప్పిందట. ఎలాగైనా తనను నా దగ్గరికి చేర్చమని కోరిందట. అయితే జ్వాగినెప్పెవ్ అందుకు ఒప్పుకోలేదు. డాక్టర్‌వచ్చేదాకా ఆగడంమంచిదన్నాడు. పైగా ఈ మంచుమీద మళ్ళీ తాను వెళ్ళలేనని చెప్పాడు.

"అప్పుడు ఓల్గా ధైర్యంచేసి ఒంటరిగా బయలుదేరింది. సరో వరంమీద మా శిబిరం ఎక్కడ వుంటుందో ఆమెకు గుర్తే వాతావరణం సరిగ్గావుండే మామూలు రోజులలో తీరంనుండి చూస్తే మా శిబిరం కనిపి స్తూనే వుంటుంది. ఆ గుర్తు ఆధారంగా చేసుకుని ఆమె ఆ భయంకర మైన తుపానులో మంచుమీద ప్రాకుతూ నేను పడివున్న గుడారానికి చేరుకున్నది. ఎలా చేరుకోగలిగిందో నాకు తెలియదు. కానీ ఎలాగైతేనేం ఆమె నన్ను కనుక్కొని నాదగ్గరికి వచ్చింది ... సరే. తక్కిన కథ నాకు సంబంధించినది. అది వినాలని మీకు అంతగా ఆసక్తి వుండదు. ఏమైనా ఓల్గాకు సంబంధించిన భాగం మాత్రమే చెపుతాను .. ఆమె సమయానికి రాకపోతే నా ప్రాణాలు పోయివుండేవేమో! నేను చెప్పలేను. అది అలా వుంచండి అసలు విషయం ఏమిటీ అంటే - జ్వాగినెప్పెవ్, ఓల్గా అప్పటివరకూ చాలా స్నేహంగా, సయోధ్యగా ఉంటున్నారు. చెప్పుకుంటే సిగ్గుచేటు! వాళ్ళిద్దరినీ కలపాలని నామటుకు నేను ప్రయత్నిస్తూవచ్చాను! కానీ ఇప్పుడు నా తత్వం మారిపోయింది వెనక చేసినపని తప్పని గ్రహించాను. అందుకు పూర్తిగా భిన్నమైన వైఖరిని అవలంబించాను. జ్వాగినెప్పెవ్ ఎలాంటివాడో ఓల్గాకు తెలియజెప్పి, అతని విషయంలో జాగ్రత్తగా మెలగవలసినదని ఓల్గాను హెచ్చరించాలనుకున్నాను. అలా చేయడం విధ్యుక్త ధర్మమని నాకు తోచింది. అందుచేత జరిగిన

సంగతంతా [ఓల్గాకు వివరించి చెప్పాను. జ్యాగినెవ్స్కి నిజస్వరూపం ఏమిటో ఆవిడకు బోధపరిచాను.

"తరవాత పరిస్థితులు ఈ విధంగా మారాయి. నేను ఆస్పత్రినుంచి విడుదల అయి ఇంటికి వచ్చిన తరవాత, మొట్టమొదట జ్యాగినెవ్స్కిను కలుసుకోడం తటస్థించింది. గాయం మానిపోయి స్వస్థత చిక్కినందుకు అతను నన్ను అభినందించాడు. ఆనాడు తాను మంచుమీద, ఆ పెను గాలిలో ఎలా ఒడ్డుకుచేరుకోగలిగిందీ గొప్పగా వర్ణించి చెప్పాడు. నా ప్రాణాలను కాపాడడంకోసం తను గొప్ప సాహసంచేసినట్టు ఆత్మ స్తుతి చేసుకున్నాడు.

"నేను మారుమాటాడకుండా అతనుచెప్పింది విన్నాను. అయితే ఒక్క విషయం – అసలు జరిగినసంగతేమిటో, అతను ఎలా ప్రవర్తించాడో అక్కడ మా సిబ్బందిలో అందరికీ తెలిసిపోయింది. ఓల్గాతోసహా మా స్నేహితులందరూకూడా అతని ప్రవర్తననుగురించి రకరకాలుగా చెప్పుకుంటున్నారు. కాని అతను చాలా నీచంగా ప్రవర్తించాడు. తన ప్రక్కనున్న ఒక స్నేహితుడు, ఒక కామ్రేడ్ ప్రాణాపాయ స్థితిలోవుంటే వదలిపెట్టిపోయిన ద్రోహి అతను! తన ప్రాణరక్షణ తనుచూచుకున్న స్వార్థపరుడు అతను. ఇలాంటి ప్రమాదాలు సంభవించినప్పుడు ప్రథమ చికిత్సచేసే మందులు, వైద్యపరికరాలు మా దగ్గరే గుడారంలోనే ఉన్నాయి. అయినప్పటికీ అతను వాటిని ఉపయోగించలేదు. ఒకచేతి రుమాలుతో నిర్లక్ష్యంగా నా గాయానికి కట్టుకట్టి వెళ్ళిపోయాడు. అసలు అతనికి వైద్యశిక్షణలేదు. బాధపడుతున్నవాడికి ఉపచారం చెయ్యడం తెలియదు. అతను ఇంత నిర్దాక్షిణ్యంగా ప్రవర్తించికూడా, పైగా నా ప్రాణాలు కాపాడడంకోసమే తను ఒడ్డుకుచేరానని చెప్పుకున్నాడు. అవును. అతను యుక్తిపరుడు జరిగిన విషయం మభ్యపెట్టడానికి ప్రయత్నించాడు. పైగా నాతోకూడా, స్నేహంగా, మంచిగా ఉంటున్నట్టు ఎన్నోవిధాల నటించాడు. మంచుమీద ఉన్నప్పుడు మేము పోట్లాడుకున్న విషయాన్నిగురించి ఒక్కసారి అయినా ఎత్తలేదు. ఏమీ జరగనట్లే అతను ప్రవర్తించాడు. ఒకవేళ తలకు ఆ గాయం తగలడంవల్ల నాకు జ్ఞాపకశక్తి పోయిందనుకున్నాడో ఏమో! సరే.... ఏమైతేనేం? తానొక

దయా దాక్షిణ్యాలు కలవాడిలాగా, ఒకరికి తోడ్పడడమే పరమావధిగా ఎంచుకునేవాడిలా ప్రవర్తిస్తూ వచ్చాడు తరవాత నన్ను ఏమని అడిగాడో తెలుసా? మేము ముగ్గురం – అంటే నేను, ఓల్గా, అతను – ఒక మాటు కలుసుకునే ఏర్పాటు చేయమని కోరాడు! నాకు అర్థమైంది. ఓల్గామీద ప్రేమచేత కాదు అతనీ సమావేశం ఏర్పాటుచేయమని కోరింది! తను మంచివాడనన్న పేరు నిలుపుకోడం కోసమే అతనీ ప్రతిపాదన చేశాడు ఓల్గా సమక్షంలో ఇది జరగాలని, తను సజ్జనుడనని ఆమె నమ్మేటట్లు చేయాలని అతని ఆకాంక్ష. అంతకు తప్ప మరేమీలేదు.

"సరే – ఆవిడ ఒప్పుకుంటుందా?" అని అడిగాను నేను. .

"ఆవిడ వస్తానని వాగ్దానం చేసింది." అన్నాడతను వెంటనే.

ఓల్గా మనస్తత్వం నాకు తెలుసు. ఆమె ఇతని బూటకాలకు మోసపోయి ఇతని వలలో పడేటంతటి అజ్ఞానురాలు కాదని నేను ఎరుగుదును. అందుకని 'సరే' నన్నాను.

"ఇక తరవాత వినండి!" – అంటూ గ్లాడిషెవ్ లేచి నిలుచున్నాడు. "ఓల్గాను ఇక్కడికి తీసుకుని వస్తానని మీకు మాట ఇచ్చాను. జ్ఞాపకం ఉన్నదా?" అన్నాడు: "చూడండి! ఓల్గా ఇక్కడికివచ్చింది. ఇప్పుడు సరిగ్గా మీరు కూచున్నచోటే ఆవిడ కూచున్నది. ఒక్కమాటు మీరా దృశ్యాన్ని ఊహించుకోండి. ఆవిడ మీకు కనిపిస్తుంది! ఇప్పుడు నేనెక్కడున్నానో – అక్కడే ఆరోజు నిలుచుని ఉన్నాను. జ్వాగినెప్పెవ్ హాస్యమంట చేస్తున్నాడు. పూర్వపు సైబీరియన్ల పద్ధతిలో మేము ఈ తాయిగా ప్రాంతంలో వనభోజనాలు చేశాము! మొదట్లో మేమెవరమూ మాట్లాడలేదు. జ్వాగినెప్పెవ్ మామూలుగానే ఉన్నాడు. ఇప్పటిలాగే అదికూడా ఒకనాటి సాయంత్రంవేళ. మేము చేపలతో పులుసుకాచుకుని తలాకాస్త తిన్నాం. తరవాత జ్వాగినెప్పెవ్, వోడ్కాసీసా తీశాడు

'ఇప్పుడు కాదు జ్వాగినెప్పెవ్!' అన్నది ఓల్గా వెంటనే – 'ఎప్పుడు పానీయం సేవించాలో, ఎవరితో కలిసి సేవించాలో నాకు తెలుసు. కాసేపు ఆగండి!' అన్నది.

'ఓ! అలాగే!' అన్నాడు జ్వాగినెప్పెవ్. ఇలా అని సీసా క్రింద పెట్టాడు – మామూలుగనే హుషారుగా ఒక చిరునవ్వు నవ్వాడు. కానీ

ఆ నవ్వులో ఒకానొక విషాదరేఖ తొంగిచూపింది – ఈ వనభోజనం ఏర్పాటుచేయడంలో నాకు వేరేఉద్దేశ్యమేమీ లేదు. మన ముగ్గురం ఒకచోట కలుసుకోక చాలా కాలం అయింది. అందుకని ఈ ఏర్పాటు చేశాను. క్రిందటిసారి మనం కలుసుకోడం మీకు జ్ఞాపకం ఉన్నదా?' అని అడిగాడు.

మేము సమాధానం చెప్పలేదు.

'ఈ చల్లని సాయంత్రంవేళ, ఈ ఏకాంత సమాయాన మనం ఎంతో హాయిగా గడపవలెనని నా ఆకాంక్ష కానీ మొదట నేను కొన్ని మాటలు చెప్పదలచాను.

'ఒక మనిషి జీవితాన్ని ధ్వంసంచేసే అనుమానాలు, వదంతులు పుడుతూ ఉంటాయి ఒక్కొక్కప్పుడు. కానీ ఆరోజులు గతించాయని నా నమ్మకం. ఆ రోజులు ఇక తిరిగిరావు. ఏమంటారు? నా అభిప్రాయంతో ఏకీభవిస్తారా మీరు?' – అని అడిగాడు త్యాగినెస్కెవ్.

'అవును' – అన్నది ఓల్గా.

'అవును – మీరు ఈ విషయం అంగీకరిస్తారని నాకు తెలుసు. మరి ఈ సందర్భంలో మీరు మరొక విషయాన్నికూడా ఒప్పు కుంటారను కుంటాను. అది నా వ్యక్తిత్వానికి సంబంధించిన విషయం. నా ప్రవర్తన గురించి లేని పోని వదంతులు కొన్ని వ్యాపించాయి. అపోహలను తొలగించే నిమిత్తం, ఈ విషయం మీ ఇరువురికి విశదీకరించాలను కున్నాను.... ఇందుకు మీ ఇద్దరినే నేను ఎంచుకోడంలో కారణం లేక పోలేదు .. కాన్‌స్టాంటిన్ జార్జియవిచ్! మీరు నాకు ప్రాణస్నేహితులు. మీ వల్ల నా కెంతో గౌరవం. మీకు సర్వదా విధేయుడనై మెలగడమే నా ఆశయం.... ఇక నీవు ఓల్గా అలగ్జేవ్నా! నీవల్ల నా.........'

"ఇకచాలు! ఈ ఉపోద్ఘాతాలు, వర్ణనలు ఆపండి!" అన్నది ఓల్గా, కఠినంగా.

"అలాగే!" అన్నాడు త్యాగినెస్కెవ్ పెదవి విరుస్తూ – "అసలు విషయం చెపుతాను. మిమ్మల్ని కొన్ని ప్రశ్నలు అడగదలచాను. ముందు మీరు చెప్పండి కాన్‌స్టాంటిన్ జార్జియవిచ్! సరస్సుమీద తుపాను వచ్చిన ప్పుడు మీ వెంట ఉన్నది ఎవరు? నేనేనా?"

'అవును. నీవే' అన్నాను నేను.

"మరి మీకు గాయం తగిలినప్పుడు గుడారానికి చేర్పించెవరు ?"

"అప్పుడక్కడున్నది మనిద్దరమేకదా! కనుక నీవే నన్ను తీసుకుని వచ్చి ఉంటావు"

"నేను వ్రాసిపెట్టిన చీటీ చదివారా మీరు ? మీ ప్రక్కనే దబ్బా క్రింద పెట్టివచ్చాను."

'చదివాను'

'మీకప్పుడు వైద్యసహాయం ఎంతో అవసరం కదా ?'

'అవును.'

'ఆ సమయంలో ఒంటరిగా ఒకవ్యక్తి ఒడ్డుకు చేరడమంటే ఎంత ప్రమాదకరమైన విషయమో మీకు తెలుసుకదా ?'

'ఒక వ్యక్తి తన ప్రాణమే ప్రధానంగా ఎంచుకున్నప్పుడు....'

"నేనిలా చెప్పబోతూవుంటే అతను నావంక తీక్షణంగా చూచాడు. నా మాటకు అడ్డువచ్చి - 'అది మీ ప్రాణాలకు సంబంధించిన విషయం' అన్నాడు తరవాత ఓల్గావంక తిరిగి - 'నేను ఒడ్డుకు చేరగానే మిమ్మల్ని కలుసుకున్నాను. అవునా ?.... సమాధానం చెప్పరేం ?'- అని అడిగాడు.

అప్పుడు ఓల్గా 'చూడండి! ఆంద్రీ ఆంద్రియవిచ్!' అంటూ అతనికళ్ళల్లోకి సూటిగాచూస్తూ చెప్పసాగింది - 'అసలు ఏమిటీగొడవ ? న్యాయస్థానంలోలాగా ప్రశ్నలు-సమాధానాలు! దేని కిదంతా ? నిజమే ఒడ్డుకు చేరినతరవాత మీరునన్ను కలుసుకున్నారు. ఊఁ! తరవాత ?'

'క్షమించండి! నేను ఎక్కువగా మాట్లాడుతున్నాను. ఇక ఒకే ఒకప్రశ్న అడుగుతాను-ఒడ్డుకుచేరగానే అక్కడివారికి, జరిగినసంగతంతా చెప్పాను. తరవాత అక్కడికక్కడే కుప్పకూలి పోయాను. నాకు తీవ్రమైన శీతలం కమ్మింది. పదిహేను రోజులు నా గదిలోంచి బయట అడుగు పెట్టలేదు. ఇదంతా మీకు తెలుసు. అవునా ?'

'తెలియదని నేను చెప్పలేదే!' అన్నది ఓల్గా.

'కాన్‌స్టాంటిన్ జార్జియవిచ్‌కి సహాయం చేయడానికి మీరుకూడా వెళ్లారని తరవాత ఎవరో నాకు చెపితే విన్నాను. మరి, ఆయనకు వైద్య సహాయం అందజేసే విషయంలో తక్షణ చర్యలు తీసుకున్నది నేను!

ఆ విషయం మీకు తెలుసు. జరిగిన వాస్తవం ఇది. ఏమంటారు? ఇది మీరు అంగీకరిస్తారా?'

"దీనికి ఓల్గా కాని, నేను కాని. జవాబు చెప్పలేదు."

'మరి, ఈ వాస్తవం మీకు తెలిసినప్పుడు, సత్యం ఏమిటో అందరికీ తెలియజెప్పరేం మీరు? అందరికంటె ఎక్కువ సంగతులు మీ ఇద్దరికే తెలుసు. తెలిసికూడా ఎవరికీ చెప్పరేం? అనవసరంగా నాపై వచ్చిన అపోహలను తొలగించడం, పదంతులను ఖండించడం మీ ధర్మం కాదా? ప్రాణాపాయ స్థితిలో ఉన్న ఒక కామ్రేడ్‌ను నేను నిస్సహాయంగా వదలిపెట్టి వచ్చానని అందరూ నామీద నిందవేస్తే మీరుఅది విని హర్షించి ఊరుకోడం న్యాయమేనా?'

"జ్వాగినెప్పెవ్ ఇలాచెప్పి, నాటకంలో ఓ నటునివలె ఒక భంగిమపెట్టి ముఖం ప్రక్కకు త్రిప్పుకుని నిలుచున్నారు!.... చూడండి, కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్! 'వీరో' ఆత్మహత్య చేసుకునేముందు చెప్పిన చివరమాటలు మీకు జ్ఞాపకం ఉన్నాయా?.... 'నేనొక మహా నటునివలె మరణిస్తాను!' – జ్వాగినెప్పెవ్‌ను చూస్తూవుంటే నాకు ఈ మాటలే పదే పదే గుర్తుకు వచ్చాయి. అతను ఒక గొప్ప నటునిలాగా, వేషధారిలాగా కనిపించారు నా కళ్ళకు!' తన తప్పుడు ప్రవర్తనను సమర్థించుకోడానికి ఇతను ఎంత తంటాలుపడుతున్నారు–అనుకున్నాను నేను. నిజానికి అప్పు డతని కళ్ళవెంట నీళ్ళువచ్చాయి. సరే తరవాత ఓల్గా మాట్లాడింది. ఓల్గాగొంతు వినిపించగానే అతను మళ్ళీ ఇటు ప్రక్కకు తిరిగిచూచారు.

'చూడండి, ఆంద్రీ ఆంద్రియవిచ్! చట్టాలు, హేతువాదాలు, న్యాయస్థానాలలో వాదోపవాదాలు – ఇలాంటివాటిల్లో నాకుఅనుభవంలేదు. జీవితంలో ఒకేఒకసారి నేను న్యాయస్థానంలో నిలుచున్నాను. అదీకూడా సైనిక న్యాయస్థానం. వారు ఒకతన్ని విచారించారు. మరణశిక్ష విధించి కాల్చివేశారు. ముక్తసరిగా, న్యాయంగా జరిగిన విచారణఅది. గొడవ ఏమీలేదు. తరవాత మరొకసారి న్యాయస్థానం విచారణలో పాల్గొన్నాను. కానీఅది మరొకవిధమైన విచారణ. యుద్ధం ముగిసిన తరవాతసంగతి అది. నేను సాక్ష్యం ఇవ్వవలసివచ్చింది .... ఏమైనా అదిఒకవిషాదకర సంఘటన. అంతే! అందుచేత తర్కాలు, న్యాయవాదాలు నాకుతెలియవు.

నాకుతెలిసిందల్లా ఉన్నదున్నట్లు విస్పష్టంగా మాట్లాడడమే. డొంక తిరుగుడు ప్రశ్నలు, సమాధానాలు నాకుగిట్టవు. సరే మీకు అనుకూలమైన ధోరణిలో మీరొక వాదాన్ని ప్రతిపాదించారు. అది అలా ఉండనివ్వండి. కానీనేను మిమ్మల్ని ఒకప్రశ్న అడగదలచాను. మీరు కాన్‌స్టాంటిన్ కొర్జియవిచ్‌ను ఒంటరిగావదిలి వచ్చేటప్పుడు చాలాగాభరాగా ఉన్నారు. అవునా?'

– 'కావచ్చు'? అనిచెప్పారు త్యాగినెప్పెవ్.

'మరి తీరానికి చేరుకోగానే, అక్కడ నుంచి మరెక్కడికో వెడుతున్నారు దేనికి?'

"ఏమిటీ ఓల్గా ఇలా అడుగు తున్నది – అనుకున్నాను నాలో నేను. అతను డాక్టర్ దగ్గరికి వెళ్ళలేదా! – అనుకున్నాను.

'మీరు బస్సు ఆగేచోటుకు వెడుతున్నారు. అవునా? కాస్త ఆలోచించుకునే సమాధానం చెప్పండి!' అన్నది ఓల్గా మళ్ళీ.

"త్యాగినెప్పెవ్ ఉలిక్కి పడ్డాడు.

"మీ రేదో అపోహ పడుతున్నారు. అప్పుడు నేను పూర్తిగా అలసి పోయి ఉన్నాను. నాపరిస్థితి భయంకరంగా ఉన్నది. దేహమంతా గడ్డకట్టుకుని పోయింది!" అని ఇంకా ఏదో చెప్పబోయాడు త్యాగినెప్పెవ్.

'సరే. అదలా ఉండనివ్వండి. మరొక ప్రశ్న. నేను మంచు మీదినుంచి వెళ్ళి కాన్‌స్టాంటిన్ కొర్జియవిచ్‌ని చూచేటప్పటికి ఆయన ఏ పరిస్థితిలో ఉన్నాడో తెలుసునా? గాయం నుండి రక్తం కాల్వకట్టింది. మీరు తలకు కట్టుకూడా సరిగ్గా కట్టలేదు. అవునా?'

'ఆ విషయం ముందే చెప్పాను. అప్పుడు నేను ఏ పరిస్థితిలో ఉన్నానో తెలియ జేశాను. నా దగ్గర ఒక చేతిరుమాలు వున్నది. దాంతో వెంటనే కట్టుకట్టాను. అయినా ఈవిషయంలో ఏంచేయాలో చెప్పవలసింది మీరుకాదు, డాక్టర్!'

'నేను అక్కడికి వెళ్ళేసరికి డాక్టర్ అక్కడ లేనేలేరు. తరవాత రెండుగంటలకు వచ్చాడాయన' అన్నది ఓల్గా.

'ఏమిటీ? మీరు, డాక్టరు కలిసివెళ్ళలేదా?' అని సంభ్రమాశ్చర్యాలతో ప్రశ్నించారు త్యాగినెప్పెవ్.

"ఆ మంచులో, ఆ పెనుగాలిలో ఓల్గా అలెగ్జేవ్‌నా ఒంటరిగా నా దగ్గరికి వచ్చింది" అని చెప్పాను నేను మధ్యలో అందుకుని.

'ఒంటరిగానా!' అన్నాడు జ్వాగినెట్సెవ్ ఇలాకపోయిచూస్తూ – 'వాళ్తో మాట్లాడిన తరవాత మీరా తుపానులో ఒంటరిగానే వెళ్ళారా!' అని అడిగాడు మళ్ళీ, ఆశ్చర్యపోతూ.

"ఇప్పుడు జ్వాగినెట్సెవ్ చాలా కలవర పడుతున్నట్టు కనిపించాడు. ఒకసారి నా వంక చూశాడు. మళ్ళీ ఓల్గా వంక చూశాడు అలా మా ఇద్దరి ముఖాలు చూశాడు అతనీ విషయం నమ్మలేక పోయాడు. ఓల్గా అంత సాహసకృత్యాన్ని, వీరోచిత కార్యాన్ని, చేస్తుందని అతను కలలోకూడా ఊహించ లేదు.

'చూడండి జ్వాగినెట్సెవ్! ఒక వేళ కాన్‌స్టాంటిన్ జార్జియవిచ్ చనిపోయి ఉంటే అప్పుడు మీ మనస్సు ఎలా ఉండేది? విచారంతో క్రుంగి పోయి ఉండేవారు కదూ?' – ఓల్గా ఒక అడుగు ముందుకు వేసి అతన్ని ప్రశ్నించింది.

"ఇప్పుడు వారిద్దరూ ఒకరికొకరు అభిముఖంగా నిలుచుని ఉన్నారు. నేను ముఖంలోకి చూశాను. నాకు భయంపుట్టింది! ఎప్పుడూ ఎంతో ప్రసన్నంగా, ప్రశాంతంగావుండే ఓల్గా ముఖమండలం ఇప్పుడేదో భయంకరంగా మారిపోయింది. ఎక్కడలేని కాఠిన్యం వచ్చి ముఖంలో ఆవరించింది. కళకళలాడుతూ పసిపాప చిరునవ్వుల్లా కనిపించే ఆవిడ కళ్లు యిప్పుడు ఎఱ్ఱటి జ్యోతుల్లా చూపట్టాయి. వాటినుండి యేవో మహా మారణాగ్ని జ్వాలలు ఎగసివచ్చాయి!

"ఏమిటీ ప్రశ్న? నా కర్థం కావడంలేదు. ఆయన మరణిస్తే అందరికీ విచారమే. ఇందులో అడగవలసిన పనేమున్నది? ముఖ్యంగా నాకు – ఆయన మరణం ఒక అఘాతం అయ్యేది!' – అన్నాడు జ్వాగినెట్సెవ్.

'ఏం? ఎందుకని? ఆయన మృతి ప్రత్యేకంగా మీకే అంత దుఃఖకారణం ఎందుకు కావాలి? మీకు చేయగలిగినదంతా ఆయన చేశారుగా? సహాయపడ్డారుగా? ఇక ఆయన ఈలోకం విడిచివెళ్ళితే మీకేం?' – అని ఓల్గా మళ్ళీ కఠినంగా అడిగింది.

"ఓల్గా అడిగిన ప్రశ్న జ్యాగినెద్సెవ్‌కు చెర్నకోలతో ఛెళ్ళున కొట్టినట్టుగా ఉన్నది. అతని ముఖ కవళికలు మారిపోయాయి. ఏదో దెబ్బతిన్నవాడిలా, పోగొట్టుకున్నవాడిలా, అగాథంలో అడుగుపెట్టిన వాడిలా కనిపించాడు. కోపంతో పళ్లు పటపట కొరుకుతూ నావంక చూచాడు.

'ఎందుకూ పనికిరాని వ్యర్థుడా!'– అని అరిచాడు.

"అవును కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్!" అంటూ గ్లాడిషెవ్ మళ్ళీ ప్రశాంతంగా కథ కొనసాగించాడు. "నన్ను అతను ఒక వ్యక్తికి క్రింద లెక్క వేశాడు. నేనేకాదు – అందరూ అతని దృష్టిలో అంతే! అతను దురహంకారి. తన అవసరం కోసం అందరి పట్లా గౌరవం చూపుతున్నట్టు నటిస్తాడు. అవసరం తీరిన పిదప, సమయం వచ్చి నప్పుడు ఎవరినైనా సరే అతను ఇలాగే పనికి మాలిన వాళ్ళ క్రింద జమకడతాడు. ఎంతటికైనా సాహసుడతను. హత్యతప్ప ఇంక ఏ పనికైనా వెనుదీయడు! డాక్టర్ వచ్చేవరకూ గుడారంలో, ఓల్గా, నేనూ, మేము ఇరువురమే ఉన్నామని అప్పటివరకూ అతనికి తెలియదు. జరిగిన విషయం యావత్తూ నేను ఓల్గాకు చెప్పానని అతను ఎరగడు. ఈ విషయం తెలిసిన తరవాత అతనికి అంతకోపం వచ్చింది. అతను నన్ను ఇంకా తూలనాడేవాడే! కానీ ఓల్గా అతన్ని నోరెత్తకుండా చేసింది. ఆవిడ ధాటికి అతను ఆగలేకపోయాడు.

'నీవు అసలు, మనిషివికావు!' అని భయద జలద గర్జనలాంటి కంఠస్వరంతో అన్నదిఓల్గా – "నీవు కేవలం ఒకనీచుడివి! అధముడివి! కాన్‌స్టాంటిన్ జార్జియవిచ్ ప్రతిభ, పాండిత్యాలను, ఆయనఅనుభవ జ్ఞానాన్నినీవు నీస్వార్థంకోసం ఉపయోగించుకున్నావు. ప్రాణాపాయస్థితిలో ఉన్న ఆ వృద్ధుణ్ణి ఒంటరిగా దిక్కులేకుండా వదలివెళ్ళావు. నీ ప్రాణరక్షణే నీవు చూచుకున్నావుకాని, తోటిమానవుడు ఏమైపోతాడో అని నీవు ఆలో చించలేదు. ఒడ్డుకుచేరిన తరవాతకూడా నీవుడాక్టర్‌ను పంపడానికి ప్రయ త్నించలేదు. నీ పనిమీదనీవు పోయావు. అందుకే డాక్టర్‌రావడం అంత ఆలస్యంఅయింది. ఇవతల మనిషికి ప్రమాదకరమైన గాయంతగిలి బోలె డంతరక్తంపోయిందే, అతనిగతి ఏంకాను? ఏదో అదృష్టంఉండట్టిబ

నశిపోయిందికాని, లేకపోతే ఆయన మనకు దక్కేవాడేకాదు! కనీసం నీవు అక్కడ సిబ్బందికైనా ఈవిషయం వెంటనే తెలియజేయలేదు. ఏదో కాకతాళీయంగా నీవునన్ను కలుసుకున్నావు. లేకపోతే నాకుకూడా చెప్పేవాడివికావు!' అన్నది.

"ఓల్గా ఇలా అంటూవుంటే బ్యాగినెబ్సెవ్, భయకంపితుడై వింటూ నిలుచుండిపోయాడు. అయితే ఓల్గా కొంత అతిశయోక్తులతో మాట్లాడుతున్నదని నాలో నేను అనుకున్నాను. బ్యాగినెబ్సెవ్ చేసింది క్షమించరాని నేరమే అయినప్పటికీ, అతను నీచంగా ప్రవర్తించిన మాట నిజమే అయినప్పటికీ - ఈ పరిస్థితి యావత్తూ అతను కావాలని కల్పించాడని నేను అనుకోలేదు. నాకింకా అతనిమీద దయ, సానుభూతి పోలేదు. కానీ, ఓల్గా అతన్ని క్షమించలేదు. నిర్దాక్షిణ్యంగా, నిష్కర్షగా విమర్శించి అతని వైఖరిని ఖండించింది. ఆవిడ ఇంకా ఇలా అన్నది:

'పైగా నీవు నీ ప్రవర్తనను కుతర్కంతో సమర్థించుకోడానికి ప్రయత్నించావు. మనం జీవిస్తున్న వర్తమాన కాలాన్ని గురించి ప్రస్తావించావు. నీ చుట్టూవున్న జనం చెప్పుకునే మాటలు వదంతులని, అపోహలని, దుష్ప్రచారమని నీవు త్రోసి పుచ్చావు. అలాంటప్పుడు వర్తమాన కాలాన్ని గురించి, పరిస్థితులను గురించి మాట్లాడే హక్కు నీకేమున్నది? కానీ కాలం నీవనుకున్నట్టులేదు. కాలం మారింది. మేధావులను భయపెట్టి, బెదిరించి వారిచేత సిద్ధాంతపరమైన రచనలు, పరిశోధనా వ్యాసాలు వ్రాయించుకుని, అవి తమ పేర ప్రచురించుకున్నారు కొందరు తాము గొప్ప శాస్త్రవేత్తలయినట్లు డిగ్రీలు - బిరుదులు పొందారు నీవు అలాంటి వాళ్ళల్లో ఒకడివి! జీవితంలో ప్రతి క్షణం ఒక అగ్ని పరీక్షను ఎదుర్కొని, ఒక మహోన్నత ఆశయంకోసం జీవితమంతా ధారపోసి ఎంతో అనుభవాన్ని, జ్ఞాన సంపదను సమార్జించుకున్న గ్లాడిషెవ్‌లాంటివాళ్ళు మీ కోసం పనిచేసిపెట్టాలి! ఆ కీర్తి ప్రతిష్ఠలు మీకురావాలి. వాళ్ళు మాత్రం అలాగే అనామకులుగా అడుగంటిపోవాలి. ఇతరుల శ్రమమీద, ఇతరుల శక్తి సామర్థ్యాలమీద బ్రతుకును తెల్లవార్చే మీలాంటి వాళ్ళను మేము చాలా మందిని చూచాము. కాని ఒక్క విషయం గుర్తుంచుకోండి.

మీలాంటి మోసకారుల, స్వార్థపరులకాలం గతించింది! ఇక మీ ఆటలు సాగవు! ఎవరు ఏమిటో ఇప్పుడు ప్రజలకు తెలుసు. అసత్యం, బూటకం వారు సహించరు. స్వార్థపరులను, అవకాశవాదులను వారు ఇట్టే పసిగట్టి పట్టుకోగలరు. వారి బండారం ఏమిటో బట్టబయలుచేసి, వారి నిజస్వరూపాన్ని లోకానికి చూపగలరు .. జ్వాగినెట్సెవ్! పన్నుగడలలో నీవు అందెవేసిన చెయ్యివి! కాని పప్పులో కాలువేశావు! రోజులు నీవే ననుకున్నావు, పాపం! కాని నీవికావు. అంతరంగంలో ఆ విషయం నీకూ తెలుసు. నీ శక్తి సామర్థ్యాలనుగురించి నీవు తప్పుడు అంచనా వేసుకున్నావు. బహుశః నీవు ఒకటి అనుకునివుంటావు – నేను యువకుణ్ణి చదువుకున్నాను. విజ్ఞానశాస్త్రంపట్ల శ్రద్ధచూపుతున్నాను. ఒక గొప్ప 'డిగ్రీ' సంపాదించుకోడానికి నిజంగానే కృషిచేస్తున్నాను. కాని నా అంతరంగంలో ఏమిదాగివున్నదో ఎవరు కనిపెడతారు? అందులోనూ ఈ నిర్జన ఏకాంత అరణ్యప్రాంతంలో నన్ను ఎవరు తెలుసుకుంటారు? అని నీలో నీవు ధీమాగా అనుకుని ఇక్కడ తిష్టవేశావు. కాని నీలాంటివాళ్ళు ఎన్ని వేలమందిలోవున్నా ప్రజలు గుర్తుపట్టగలరు. ఆ విషయం నీవు మరిచిపోయావు. నీలాంటివాళ్ళకు రోజులుకావు ఇవి. నీతి – నిజాయితీ, చిత్తశుద్ధి, త్యాగనిరతి కలవారికే రోజులు ఇవి. వృద్ధుడేకాని, యువకుడేకాని గ్లాడిషెవ్‌లాంటివాళ్ళకే కాలం ఇది. విన్నావా? నేను చెప్పింది అవగతమైందా? ఇక నీ వేషాలు నాదగ్గర సాగవు.'

"ఇలా చెప్పి ఓల్గా పొయ్యిలో మండుతున్న కొఱివి తీసుకున్నది. ఆ కొరివితో జ్వాగినెట్సెవ్‌ను ఛెళ్ళున కొట్టింది. 'గ్లాడిషెవ్ ఆయురారోగ్యాల కోసం నేను సేవించే పానీయం ఇదే! తెలుసునా?' — అన్నది అతని మీదికి వెళ్ళి. నాకు భయం పుట్టింది. జ్వాగినెట్సెవ్ తిరగబడతా డనుకున్నాను. ఓల్గాను మళ్ళీ కొడతా డనుకున్నాను. గభాలున లేచి వారిద్దరి మధ్యకు వెళ్ళాను. కానీ నేను ఊహించి నట్టు జరగలేదు. ఓల్గా రెండవ దెబ్బ కొట్టబోయింది. జ్వాగినెట్సెవ్ పిల్లి లా అయిపోయినాడు. గభాలున వెనుకకు తిరిగి ఆ పొదలలోకి ఉరికాడు. అడ్డంవచ్చిన చెట్లకొమ్మలు విరుచుకుంటూ అతను అడివిలోగుండా వెళ్ళి

పోతున్న చప్పుడు వినిపించింది..... ఆ మరునాడే అతను ఈ ప్రాంతాలు విడిచి వెళ్ళిపోయాడు! మంచి పని అయింది! అంతే!...."

ఇలా కథ పూర్తిచేశాడు గ్లాడిషెవ్. ఒక్క క్షణం నిశ్శబ్దం.

"ఇంతేనయ్యా నేను మీకు చెప్పవలసింది. మిమ్మల్ని చాలాసేపు అట్టిపెట్టి ఉంచాననుకుంటాను." అన్నాడు.

"మరేం ఫరవాలేదు!" అన్నాడు జవ్యలోవ్: భగ భగ మండి చల్లారిపోయిన పొయ్యివంక తదేకంగా చూస్తూ.

"ఇక మనం పులుసుకూడా తినే ప్రాప్తం లేకుండాపోయింది. పులుసు చప్పగా చల్లారిపోయింది." అన్నాడు గ్లాడిషెవ్.

"ఫరవాలేదు. నాకు అసలు ఆకలిగాలేదు." అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"అయితే మనం కొంచెం పానీయం అయినా పుచ్చుకుందాం." అన్నాడుగ్లాడిషెవ్, చిరునవ్వు నవ్వుతూ.

ఇలా అని ఓడ్కా సీసా తీశాడు.

"నిజంగా నా కిప్పుడు తాగాలనికూడా లేదు" అన్నాడు జవ్యలోవ్ "మరేమీ అనుకోకండి. నిజంగా ఓల్గాను చూస్తున్నట్లు అనిపిస్తున్నది నాకు. ఆవిడ ఇక్కడే, నా సరసనే కూచుని ఉన్నట్టు తోస్తున్నది. మీరు నన్నీ ప్రదేశానికి తీసుకుని వచ్చినందుకు ఎంతో సంతోషిస్తున్నాను .... ఇప్పుడు నేను ఒకానొక భ్రాంతిలో మునిగి ఉన్నాను. పానీయం సేవిస్తే ఈ భ్రాంతి చెదిరిపోవచ్చు. ఈ స్వప్నం చెరిగిపోవచ్చు. ఏమంటారు?" అన్నాడు.

"అవును – నాకు అర్థం అయింది. ఓల్గా మీకు కనిపించింది! మీ అన్వేషణ ఫలించింది! .... కానీ మీకేమీ విచారంగా లేదుకదా?"

"లేదు. ఏమాత్రం విచారం లేదు. కాకపోతే ఒక్కటి – ఇంతకాలంగా మనం – మీరు, ఆవిడ, నేను – కలిసి ఉండడం తటస్థించకపోయెనే – అనిపిస్తున్నది."

"మీరు రేపు ఓల్గాను చూస్తారు. ఆమెను నేను అడిగినట్టు చెప్పండి."

"అలాగే! అలాగే! తప్పక చెపుతాను. మీలాగే మరొకరుకూడా చెప్పమన్నారు." "సరే – ఇక మనం వెళదామా?" – అన్నాడు గ్లాడిషెవ్. ఇలా అని, అక్కడ పొయ్యిలో కొద్దిగా నిప్పులువుంటే కాళ్ళతో నలిపి

వేశాడు తప్పేంలో పులుసు అవతల పార బోశాడు. సంచీ భుజాన వేసుకున్నాడు. "పదండి!"- అన్నాడు.

వారు ఇరువురూ కొలది నిమిషాలలోనే మళ్ళీ, తిన్నెమీదవున్న దారు నిర్మితమైన భవనంవద్దకు చేరుకున్నారు. జివ్యలోవ్ మరల ఒకసారి ఆ ప్రాంతాన్ని చుట్టూ కలయచూశాడు. ప్రక్కనే తాయోక్‌వోయి సరోవరం ప్రశాంత గంభీరముద్ర వహించి కనిపిస్తూ ఉన్నది. దూరాన పర్వతపంక్తి. సరోవర జలాలలో వాలిపోయి మెల్లమెల్లగా కృంగిపోతు న్నట్టు కానవస్తున్నది. సరోవరంలో ఒకచిన్న పడవ పోతున్నది. పడవవాడు యేదో సన్నగా పాటపాడుతూ పడవ నడుపుతున్నాడు.

వారు రోడ్డుదాకా నడిచి వెళ్ళారు. "ఇక్కడనుంచి, బస్సు ఆగే చోటు వందమీటర్లకంటె ఎక్కువదూరం ఉండదు" అన్నాడు గ్లాడిషెవ్- "ఇక సెలవు - మళ్ళీ మనఇరువురం కలుసుకునే అవకాశం ఉండదు కాబోలు!" అన్నాడు.

"అలా ఎందుకనుకోవాలి? మానవ జీవిత పథాలన్నీ ఎక్కడో ఒకచోట కలుసు కుంటాయి! మీరుచెప్పిన విషయాలన్నీ విన్నతరవాత - ఈ సంగతి మరీ దృఢ పడింది. .... వెళ్ళొస్తాను మరి, ధన్యవాదాలు!" అన్నాడు జివ్యలోవ్.

"దేనికి ధన్యవాదాలు?"

"ఓల్గాకోసం మీరు ఏం చేసిందీ చెప్పారు. అందుకు మీకు నా ధన్యవాదాలు!"

"ఓల్గా, నా ప్రాణాలు కాపాడింది జివ్యలోవ్!...ప్రాణాలేకాదు. అంతకు మించిన మహోపకారం ఏదోచేసింది." అనిచెప్పాడు గ్లాడిషెవ్.

"ప్రాణాలకంటె విలువైనదేమున్నది?" - అని అడిగాడు జివ్యలోవ్.

"విశ్వాసం జివ్యలోవ్, విశ్వాసం! విశ్వాసమే జీవితాన్ని జీవన యోగ్యంగా చేస్తుంది. ఈ లోకంలో దుర్జనులకంటె సజ్జనులే ఎక్కువ మందిఉన్నారు. సరే - ఇకసెలవు!" అన్నాడు గ్లాడిషెవ్.

జివ్యలోవ్ మెల్లగా బస్సుఆగేచోటుకు బయలుదేరాడు. సగం

దూరంవెళ్ళి వెనక్కుతిరిగి చూచాడు. గ్లాడి షెప్నుచూస్తూ చెయ్యిఊపుతూ వెళ్ళొస్తానన్నట్టు సౌంజ్ఞచేశాడు. బస్సుఆగేచోటుకు చేరుకున్న తరవాత కూడా మళ్ళీవెనుదిరిగి చూచాడు దూరంనుంచి సన్ననిజాడలా కనిపిస్తున్న రోడ్డుమీదిగుండా ఆ వృద్ధుడు తల వాల్చుకుని మెల్లమెల్లగా నడిచి వెడుతూ ఉండడం అతనికి కనిపించింది.

22. పర్యవసానం:

కండక్టరు, ముందు సీటులో ఎవరో దంపతులు తప్ప బస్సులో ఇంకెవ్వరూ జనం లేరు. బస్సు అంతా ఖాళీగానే ఉన్నది.

ముందు కూచున్న భార్యాభర్తల ఏకాంతానికి ఎందుకు భంగం కలిగించాలన్న తలంపుతో జవ్యలోవ్ వెనక సీటులో కూచున్నాడు. అతనికి వారి వీపులు కనిపిస్తున్నాయి తప్ప, ముఖాలు కనిపించడం లేదు. వారిద్దరూ చిన్నవాళ్ళే ఆ అబ్బాయి, ఆ అమ్మాయి భుజాలమీద చెయ్యివేసి కూచున్నాడు. మధ్యమధ్య చేత్తో ఆ అమ్మాయి శిరోజాలు మెల్లమెల్లగా దువ్వుతున్నాడు. ఆ పిల్లతల కొంచెం వెనకకు వాల్చుకుంటూ ఉన్నది. వారిద్దరూ ఎంతో సంతోషంగా, హాయిగా ఉన్నారు. చూడ ముచ్చటగా ఉన్నారు.

వెనకసీటులో ఒంటరిగా కూచున్న జవ్యలోవ్ కూడా సంతోషంగా ఉన్నాడు. నిజంగా ఈ బస్సు సుఖప్రదమైనది! ఆనందంగా ఉండేవారి కోసమే ఈ బస్సు! బస్సు ఇంకా మెల్లగా పోతే తను ఇలాగే ఒంటరిగా ఆనందం అనుభవిస్తూ కూచోవచ్చునని అనుకున్నాడు జవ్య లోవ్.

ఇప్పుడతను తొందర పడటం లేదు ఆందోళన చెందడం లేదు. ఎందుచేతనంటే ఓల్గా ఇప్పుడు తన ప్రక్కనే ఉన్నట్లు అతను భావించు కుంటున్నాడు. ముందుసీటులో యువదంపతులు కూచునివున్నట్లే, తను,

ఓల్గా ఏకాంతంగా వెనుకసీటులో కూచుని వున్నట్లు అతను ఊహించుకుంటున్నాడు.

అతను ఆవిడతో మాట్లాడతాడు. ఆవిడ సమాధానం చెపుతుంది. అవును. ఆవిడ గొంతు అతని కొక్కడికే వినిపిస్తుంది. అతని కొక్కడికే – మరెవ్వరికీ వినిపించదు. దేశ కాల పరిస్థితులు ఏవీ ఇప్పుడు వారిని వేరుచెయ్యలేవు. మళ్ళీ అతనూ, ఆవిడ ఇప్పుడు కలిసివున్నారు. ఇదేమీ కలకాదు. పత్రికలో ఆవిడబొమ్మచూచి ఊహించుకోడమూ కాదు! ఇది నిజం ! నిజంగా, సజీవంగావున్న ఓల్గాతో ప్రత్యక్షంగా కలిసిఉండడం.

అతనికి ఎంతో ఆనందంగా ఉన్నది. మొట్ట మొదట విమానం ఎక్కినప్పుడు ఎంత ఆనందంగా వున్నాడో, మొదటిసారిగా శత్రువిమానాన్ని కూల్చినప్పుడు ఎంత ఆనందంగా ఉన్నాడో, యుద్ధరంగంలో తొలి సారి ఓల్గాను చూచినప్పుడు ఎంత ఆనందంగా ఉన్నాడో, ఆ నాటి రాత్రి అడవి మధ్య ఏకాంత స్థలంలో ఇద్దరూ పచ్చిక మీద పడుకుని ఉన్నప్పుడు ఎంత ఆనందంగా ఉన్నదో, ఆవిడ జీవించే ఉన్నదని తొలి సారిగా తెలుసుకున్నప్పుడు ఎంత ఆనందంగా ఉన్నదో ఇప్పుడతనికి అంత ఆనందంగా ఉన్నది. సుఖ ప్రదమైన, ఆశావహమైన జీవిత మంతా ముందే ఉన్నదని అతనికి అనిపించింది. ఏదో ఒక నాడు తామందరూ – ఓల్గా, తను, కొరొస్తిలేవా, సొకొలోవ్, ప్రొఖొరోవా, లిజా, ఒనోకిన్, గ్లాడిషెవ్ – అందరూ ఒక చోట కలుసు కుంటామని అతనికి అని పించింది.... ఇంకా ఎవరున్నారు ? అవును ఫొటోగ్రాఫరు ఫిలానోవ్ కూడా. పావెల్ షెప్యాగిన్ కూడా తమ మధ్య వుంటాడు.

ఓల్గాతో అతను ఏకాంతంగా ఎవరికీ వినిపించకుండా రహస్యంగా మాట్లాడుతున్నాడు !

"మనందరమూ ఒక చోట చేరి, విందు భోజనం చేద్దాం. ఏమంటావు ? నీకిష్టమేనా ?"

"అవును. అలాగే ." ఆవిడ సమాధానం చెప్పింది.

"ఇక్కడ ఈ అరణ్యంలో సరోవరతీరాన ఏర్పాటు చేసుకుందామా ? లేక మాస్కో వెళ్ళిన తరవాతనా ?"

"అవును. ఇక్కడ సరోవరతీరంలో ఏర్పాటు చేసుకుందాం. లేదా మాస్కోలో ఏర్పాటు చేసుకుందాం."

"మనం ఆలోచించవలసిన విషయాలు ఇంకా ఎన్నో ఉన్నాయి. మనం ఏ ఊరు వెళ్ళాలో, ఎక్కడ కాపురం పెట్టాలో నిర్ణయించుకోవలసి ఉన్నది. ఇప్పుడు మాస్కోలో ఉంటే నీకు అంత ప్రశాంతంగా, హాయిగా ఉండదేమో! ఎందుకో కారణం నీవు చెప్పక్కర్లేదు. నాకు అంతా తెలుసు."

"అవును. నాకు భయంగా ఉన్నది."

"కానీ నేను మాజీ పైలట్‌ను అనుకుంటున్నావా? కాదు. నేను ఈనాటికీ పైలట్‌నే. విమానాల మధ్యనే నేను గడుపుతున్నాను...."

"అవును, అవును - నాకు తెలుసు."

"ఇక మనలను ఎవ్వరూ వేరు చేయలేరు. ఎట్టి పరిస్థితులూ మనకు వియోగాన్ని కలిగించలేవు. ఇక మనం జీవితాంతం కలిసి ఉంటాం. ఎంతోకాలం మనం వియోగదుఃఖం అనుభవించాం. ఎన్నో క్రూరమైన సంవత్సరాలు వేరువేరుగా గడిపాం. ఇకమీదట మనకు అలాంటిది సంభవించదు. కానీమనం ఇలాగడిపినకాలం ఉన్నదే అది మహత్తరమైన కాలం. చరిత్రలో ప్రసిద్ధిగన్న కాలం!"

ఇలాఅంటూ అతను ముందుసీటులో భార్యాభర్తలనిలె, వెనక సీటులో తను, ఓల్గా కూచునిఉన్నట్టు భావించుకుని తనచేత్తో ఓల్గా ముంగురులను మెల్లమెల్లగా సవరించాడు. ఆవిడ తల వెనుకకు వాల్చుకున్నది!

• • •

లుకాషెవ్ కిటికీవద్ద నిలుచునిఉన్నాడు. అటుప్రక్క ముఖంపెట్టి చూస్తూఉన్నాడు. జవ్యలోవ్ ఆయాసంతో రొప్పుతూ గదిలో అడుగు పెట్టాడు. దిస్సు ఆగిన స్థలంనుంచీ ఆతను పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చాడు. అందువల్లనే అతనికి అంత ఆయాసం. జవ్యలోవ్ రాగానే లుకాషెవ్ ఇటు తిరిగిచూచాడు.

"కూచోండి వ్లాదిమిర్ అంద్రియవిచ్!" అన్నాడు, డెస్కుప్రక్కన ఉన్న కుర్చీ చూపుతూ.

"నాకు తెలుసు. నాకు అంతా తెలుసు!" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్ ఉద్రిక్తుడై. అతను చాలా సంతోషంగా ఉన్నాడు. ఉద్విగ్నతను ఆపుకోలేకుండా ఉన్నాడు. "ఓల్గా ఇక్కడే ఉన్నది. ఇక్కడికి చాలా సమీపం లోనే వున్నది. మీకుకూడా తెలిసేఉండవచ్చు. మీరు ఏదోవిధంగా తెలుసుకునివుంటారు – అవునా?" అని అడిగాడు.

"అవును. తెలుసుకున్నాను." అని చెప్పాడు లుకాషెవ్, మెల్లగా. అతను ఐవ్యలోవ్‌వంక సూటిగాచూడకుండా దృష్టి మళ్ళిస్తున్నట్లు కనిపించింది. "కూచోండి! దయచేసి కూచోండి!" అన్నాడు.

'కూచోడం ఇప్పుడెక్కడ కుదురుతుంది కామ్రేడ్! ఇప్పుడు ఒక్క క్షణం వృథాచెయ్యడానికి వీలులేదు. ఇప్పుడు ప్రతి క్షణం నాకు ఎంత విలువైనదో తెలుసునా?' అని అంటున్నట్లు కనిపించాడు ఐవ్యలోవ్.

"చూడండి!" అంటూ చెప్పడం ప్రారంభించాడు లుకాషెవ్. కానీ ఐవ్యలోవ్ అతన్ని చెప్పనివ్వలేదు. ఆనందం, ఉద్రేకం– అతన్ని పట్టశక్యం కాకుండా ఉన్నది. లుకాషెవ్ మాటకు అడ్డు వచ్చాడు.

"అబ్బ! దయచేసి కాలయాపన చెయ్యకండి. ఏదో సోది చెపుతూ కూచోకండి; మీకు పుణ్యంఉంటుంది. నాకు అంతా తెలుసు. ఈ వ్యవహారంలో నాకుతెలియని రహస్యాలు, మర్మాలు ఏమీలేవు ఇప్పుడు. విమానాలలో అమరుస్తున్న కొత్త ఇంజన్లకుగాను, కొత్తరకం ఇంధనాలను కనిపెట్టే పనిలో నిమగ్నురాలై ఉన్నది ఓల్గా. నాకు తెలుసు. నాకు అంతా తెలుసు" అన్నాడు.

"అయితే నాకంటె మీకే ఎక్కువ సంగతులు తెలుసునన్న మాట! ఇక నేను చెప్పవలసిన పనిలేదన్నమాట!" – అన్నాడు లుకాషెవ్. ఇలా అని డెస్కుదగ్గరికి వెళ్ళాడు. డెస్కుమీదవున్న కాగితాలు ఒకప్రక్కకు సర్దిపెట్టాడు. పెన్సిళ్ళు, కలం సర్దాడు. "ఈ పనిచేసే వారిలో ఆడవాళ్ళు ఎక్కువమంది లేరు ఈ పనిచేయడానికి ప్రత్యేకమైన పరిజ్ఞానం కావాలి. నైపుణ్యం, ధైర్యస్థైర్యాలు ఉండాలి.... లేబొరేటరీలో ఉద్యోగం యిచ్చారు ఆమెకు. కానీ ఇంజన్లకు సంబంధించిన పని చేస్తానని ఆమె కోరుకున్నది. పనిచేస్తున్న ఇంజన్ ప్రక్కన కూచుంటే తప్ప ఆమెకు తోచదు.... శాస్త్రవేత్తలు ఒక గొప్ప యంత్ర పరికరాన్ని

కనుగొన్నారు. మీకు తెలుసు ననుకుంటాను. హృదయ చలనంలేని మానవులకు ఏదోరకంగా ఆ పరికరాన్ని అమరుస్తారు. అప్పుడు మానవ హృదయం మామూలుగా పనిచేయడం ప్రారంభిస్తుంది బహుశః ఓల్గా అలెగ్జేవ్నా కూడా ఈ యంత్రపరికరాన్నిగురించే ఆలోచించిఉండవచ్చు..." అన్నాడు లుకాషెవ్, ఇప్పటికీ అతను జవ్యలోవ్ వంక చూడకుండానే మాట్లాడాడు.

"నాకు అదంతా తెలుసు కామ్రేడ్" అన్నాడు జవ్యలోవ్ మధ్యలో అందుకుని – "ఆవిడను గురించి మీకంటె నాకు వెయ్యిరెట్లు ఎక్కువ తెలుసు!" అన్నాడు.

"అలా అయితే పర్యవసానం కూడా మీకు తెలిసి ఉంటుందను కుంటాను!" అన్నాడు లుకాషెవ్. ఇప్పుడతను మొదటి సారిగా జవ్య లోవ్ వంక చూచాడు. వారిరువురి చూపులు కలుసుకున్నాయి. "మీరు కూడా వైమానికులు కదా జవ్యలోవ్! కొన్ని పదార్థాలు ద్రవరూపంలో ఉన్నా, ఘనరూపంలో ఉన్నా ప్రేలిపోతాయి. ఆ సంగతి మీకు తెలుసు ననుకుంటాను!" – అన్నాడు మళ్ళీ లుకాషెవ్.

కొద్దిక్షణాలు గడిచాయి. ఇద్దరూ మాట్లాడలేదు. ఉన్నట్టుండి జవ్యలోవ్, తల, కుర్చీలో వెనుకకువాల్చాడు. యుద్ధరంగంలో తనవిమా నానికి సమీపంగా మొట్టమొదటిసారి, విమాన విధ్వంసక శతఘ్ని ప్రేలిన విషయం జ్ఞాపకంవచ్చింది. ఆ దృశ్యం అతని మనోవీధిలో మెరిసింది. ఒక్కక్షణం అతనికళ్ళు మసకలు కమ్మినట్లు అనిపించింది.

ఆ సమయంలో తనవిమానం తీవ్రంగా ఊగిపోయింది. కళ్ళు దిగ్భ్రమచెందాయి. చెవులలో గింగుర్లుపుట్టాయి. ఒక్క లిప్తకాలం అత నికి ఏమీ కనిపించలేదు: వినిపించలేదు! అప్పుడతను ఇంకాయువకుడు. అనుభవంలేదు. అప్పుడతను తొలిసారిగా విమానదళం కమాండర్ నాయ కత్వాన విమానయుద్ధంలో పాల్గొని, తన స్థావరానికి తిరిగివస్తున్నాడు. నిర్మలమైన ఆకాశం. ఎక్కడా మబ్బు – మాయలేదు. శత్రువిమానం ఏదీ కనిపించడంలేదు. ప్రమాదసూచనలు ఎక్కడాలేవు. ఇటువంటి పరి స్థితిలో వారి విమానాలు తిరిగివస్తున్నాయి. కానీ అకస్మాత్తుగా అంతా

మారిపోయింది: ఎటునుంచో శత్రువులు విమానవిధ్వంసక శతఘ్నులు ప్రేల్చారు.

మరి ఇప్పుడుకూడా జువ్యలోవ్‌కు ఆ దృశ్యమే కనులముందు కొదగట్టింది. ఎఱ్ఱటి అగ్నిజ్వాలలువచ్చి కళ్ళు కప్పినట్టయింది. ఒక్క క్షణం తరవాత అతను మళ్ళీ మామూలు మనిషి అయినాడు. ఇప్పుడు గది, అందులో కుర్చీలు, బల్లలు, లుకాషెవ్ ప్రక్కన నిలబడివుండి తన భుజంమీద చెయ్యివేసి ఉండడం – అన్నీ ఎప్పటిలా కనిపించాయి.

"వీల్లేదు-ఇలా జరగడానికి వీల్లేదు." అన్నారు జువ్యలోవ్, అతని కంఠం గాద్గదికమైంది. ఈ మాట మెల్లగానే అన్నారు. ప్రమాదంఏమీ జరగలేదన్నట్టు, ప్రశాంతంగా అన్నారు ఈ మాట. కాని లుకాషెవ్ చెప్పిందేమిటి? అలా ఎందుకు చెప్పినట్టు?.... అవును. అతనికొక విషయం తెలియదు. ఏదో కారణంగా ఈ యువకుడు తన భుజంమీద చెయ్యివేసి, నిలుచున్నారు. ఇతను ఎక్కడికో టెలిఫోన్‌చేసివుంటారు ఎవరితోనో మాట్లాడివుంటారు. కాని తను, ఓల్గా ఇటీవల తిరిగిన ప్రదేశంలో తిరిగి వచ్చారు.ఈమధ్యనే ఆవిడసంచరించినప్రదేశమంతా కళ్లారాచూచివచ్చారు. తను ఈ విషయమంతా లుకాషెవ్‌కు వివరించిచెపితే సరిపోతుంది. తరవాత అతన్ని ఏదైనా ప్రశ్న అడగవచ్చు.... ఉహుఁ! అతన్ని ఏ విషయమూ అడగవలసిన పనిలేదు. లుకాషెవ్ ఏదో పొరపాటుపడి ఉంటారు. అతన్ని ప్రశ్నించి తెలుసుకోవలసిన అవసరమేమీలేదు. అలా ప్రశ్నించడంవల్ల ఇంకా అనేక పొరపాట్లు దొర్లుతాయి. మరి అప్పుడు పరిస్థితి అంతా చక్కదిద్దడం కష్టతరంకావచ్చు, ఉహుఁ! తను లుకాషెవ్‌ను ఏ విషయమూ అడగవలసిన పనిలేదు. తనే స్వయంగా ఓల్గాదగ్గరికి వెడితేసరిపోతుంది. అవును.... ఆవిడ ఇక్కడేవున్నది!

జువ్యలోవ్ అక్కడనుంచి వెళ్ళాలనుకున్నారు. కానీ మళ్ళీఆగారు.

"ఇది ఎప్పుడు జరిగింది?" అని అడిగారు,

"రెండు నెలల క్రితం. నే నిక్కడికి రావడానికి ముందు వారు చాలా కఠినమైన, ముఖ్యమైన పరీక్షలు జరుపుతున్నారట. ఓల్గా అలెగ్జేవ్‌నా ఒకరకమైన ఇంధనంతో రాకెట్‌ను నడపడానికి పరీక్షలు నిర్వహిస్తున్నదని, ఈ రాకెట్‌ను కొన్ని వందల కిలోమీటర్ల ఎత్తువరకూ

ప్రయోగించవచ్చునని వారు చెప్పగా విన్నాను." ఇలా అని లుకాషెవ్ కొంచెంసేపు ఆగారు. "ప్రేలుడు తలవని తలంపుగా సంభవించింది!" అన్నాడు "అసలు ఇలాంటి సంఘటనలు ఎప్పుడూ...." అని ఏదో చెప్పబోయి మళ్ళీ ఆగారు.

వారిద్దరూ కొంతసేపు మౌనంగా ఉండిపోయారు.

"కాసీ....కానీ ఇదెలా సంభవం?" అన్నాడు జివ్యలోవ్ చి:రకు. "అంటే నేను ఆవిడపొటో. పత్రికలో చూచేటప్పటికే ఆవిడ చనిపోయిం దన్న మాట! మరి ఆవిడను గురించి సొకొలోవ్ చెప్పారు. ఒసోకిన్ చెప్పారు. ఇప్పుడే కాపేపటి క్రితమే గ్లాదిషెవ్ చెప్పారు. కానీ ఆవిడ ఇదివరకే మరణించిందన్న మాట! అంతేనా?"

"లేదు, లేదు! ఇకఆపు. మూర్ఖుడా! మళ్ళీ నీవుప్రశ్నలు అడుగుతున్నావు నీవు ఇంకా ఒక్కప్రశ్న అడిగితే ఆవిడ ప్రాణాలు తీసినవాడవు అవుతావు. శాశ్వతంగా ఆవిడను లేకుండా చేసిన వాడవు అవుతావు. ఇకఏమీ అడగకు వెళ్ళు తాయిగా అరణ్యప్రాంతంలో ఆవిడ మరణించిన ప్రదేశానికి వెళ్ళి చూడు! ఆ నిప్పులు, ఆ బూడిద ఇకా వల్లారి ఉండవు!——"

"ఇది జరిగింది మే 12 వ తేదీన వ్లాదిమిర్ అంద్రియవిచ్!" అని చెప్పారు లుకాషెవ్, ప్రశాంతంగా. "ఆవిడ తను పనిచేసే చోటనే మరణించింది. అనేక మంది దేశంకోసం ప్రాణత్యాగం చేసి, వీర మరణం పొందారు. కొన్ని కారణాలవల్ల ప్రస్తుతానికి వారి పేర్లు మనకు తెలియవు. అలా వీర మరణంపొందినవారి ప్రక్కనే ఓల్గాను కూడా ఖననంచేశారు. మీరు హోటల్‌లో ఉండగా నేను మీకొకకబురు పంపించాను. అందినదికదూ?"

"అవును - అందింది!" అన్నాడు జివ్యలోవ్.

అతని కంఠస్వరం నిర్జీవంగా ఉన్నది.

"అప్పటికే నేను అన్నిసంగతులూ విచారించి తెలుసుకున్నాను. కానీ ఈవార్త టెలిఫోన్‌ద్వారా చెప్పడం నాకిష్టంలేదు. చూడండి! అది చాలా దారుణంగా ఉంటుంది. ఒకసారి కాయోక్‌నోయి సరోవరానికి వెళ్ళమని చెప్పాను. వెళ్ళారా?"

"అవును - వెళ్లాను.

"మీరు ఓల్గానుగురించి అన్వేషిస్తున్నానని చెప్పినప్పుడు - ఆ పొడుగాటి దారునిర్మితమైన భవనాన్ని గురించి పేర్కొన్నారు. పరిశోధనా సంస్థ ఒకప్పుడు క్లబ్‌గా వాడుకున్న భవనాన్నిగురించే మీరుచెపుతున్నారని నాకుఅర్థమైంది. కానీ ఆప్రదేశాన్నిమీరు కళ్లారా చూచివస్తే బాగుంటుందనుకున్నాను మరి అక్కడికివెళ్ళి ఆ భవనం చూచారా ?"

"ఆఁ! వెళ్ళాను. చూచాను. ఓల్గాతో బాగాపరిచయంఉన్న ఒక వృద్ధుడితో మాట్లాడానుకూడా!"

"ఈవిషయాన్ని సాధ్యమైనంతకాలం వాయిదావేయాలనుకున్నాను. ఈక్షణం రాకుండాఉంటే బాగుండు ననుకున్నాను. ఓల్గాఇంకా సజీవంగానే ఉన్నదని ఊహించుకుంటూ మీరు మరికొన్నాళ్ళు హాయిగా, ఆనందంగా గడపాలనుకున్నాను. అంతకంటె నేను ఏంచెయ్యను? అంతకంటె నేను మీకు ఏం సహాయం చేయగలను చెప్పండి? - కానీ చివరకు తప్పలేదు. నా నోటిమీదుగా నే చెప్పవలసివచ్చింది నన్నుక్షమించండి!"

"క్షమించాలా? మిమ్మల్నా? దేనికి?"

"నేను మీకు శుభవార్త అందించలేక పోయినందుకు - మీకు సంతోషవార్త చెప్పలేకపోయినందుకు. మేఘంలోకూడా మెరుపుఉన్నది- అంటూవుంటారు పెద్దలు. మేఘం అంధకారమయమైనా మెరుపునుచూచి ఆనందించాలి మనం. అలాగే దుఃఖంలో కూడా సంతోషం ఉండేటట్లు చూడాలి. ఎవరైనా చేయవలసినదంతే! అంతకంటె ఏంచెయ్యగలం?"- ఇలా అని లుకాషెవ్ జవ్యలోవ్ భుజం తట్టాడు.

"మీకు సర్వదా కృతజ్ఞుణ్ణి!" - అన్నాడు జవ్యలోవ్ మెల్లగా - "ఇందులో మీతప్పేమిలేదు ఎప్పటికైనా విషయం తెలుసుకోక తప్పదు. ఎప్పటికైనా విషాదాన్ని దిగమ్రింగక తప్పదు. మీరేం చేస్తారు; చావు వార్త చెప్పారు! ఫరవాలేదు. మీరేమీ బాధపడకండి." - అన్నాడు.

"మీరు మళ్ళ మాస్కో వెళ్ళి పోతున్నారా? అని అడిగాడు లుకాషెవ్.

"అవును - మొదటి విమానంలోనే వెళ్ళిపోతున్నాను."

"ఓల్గా అలెగ్జేవ్నాను వెదకడం ప్రారంభించిన తదాది మీరు కలుసుకున్న అనేక మందిని గురించి చెప్పారు. వారందరినీ ఎన్నటికీ

మరిచిపోననికూడా చెప్పారు. అలాగే వారితోపాటు నన్నుకూడా ఎప్పుడైనా జ్ఞాపకం ఉంచుకోండి! ఏం? జ్ఞాపకం ఉంచుకుంటారా?"

"తప్పకుండా!" అన్నాడు ఐవ్యలోవ్.

"నాకు తెలుసు. ఓల్గాను మీరు ఎంతగా ప్రేమించారో నాకు తెలుసు. ఆవిడ మీకు ప్రాణ సమానురాలనికూడా నాకుతెలుసు."

ఏమున్నది తెలుసుకోడానికి? అంతా రెండు ముక్కల్లో చెప్పవచ్చు. అవును, కాదు – అని. 'అవును' అనేమాట సముద్రంవలె అంతులేనిది. మరి 'లేదు' అనేమాట – ఒక కోటగోడ వంటిది. ఎవరైనా గభాలున వెళ్ళి ఆగోడకు కొట్టుకుంటారు అంతే!

"ఓల్గా మరణాన్ని గురించి వారు నాకు చెప్పినప్పుడు ఇక ఏం చెయ్యాలో నాకు తోచలేదు." – అని లూకాషెవ్ మళ్ళీ చెప్పసాగాడు. "ఈ వార్తమీకు ఎలా చెప్పాలా అని, ఇంత హృదయ విదారకమైన సమాచారాన్ని ఏ విధంగా మీకు అందచేయాలా అని పరి పరి విధాల ఆలోచించాను.... ఒక ఆలోచననాకు తట్టింది. అదేమిటో తెలుసునా మీకు? ఇవాళ ఉదయం మా కార్యాలయం నుంచి నేను ఇంకా కొంచెం ముందే బయలు దేరి వెళ్ళిపోయి నట్టయితే, ఇక మిమ్మల్ని కలుసునే అవకాశమే ఉండేది కాదు. చూడండి! నేను ఏ సంగతి మీదగ్గర దాచి పెట్టడం లేదు. ఉన్నవిషయం చెపుతున్నాను – కానీ, ఈ వార్త మీకు ఎలా తెలియ జేయాలా అని మళ్ళీ ఆలోచించ సాగాను. ఎన్నికల సమావేశంలో కూచుని ఉన్నంతసేపూ నాకిదే ఆలోచన మీరే నాకళ్ళముందు మెదులుతూవచ్చారు .... ఏవిధమైన మాటలలో మీకీవిషయం చెప్పాలో ఎంతఆలోచించినా తోచలేదు .... కానీ ఉన్నట్టుండి నేనే మీస్థానంలో ఉన్నట్టు భావించుకున్నాను. ఓల్గానుమీరు ఎంతప్రాణప్రదంగా చూచుకుంటున్నారో గ్రహించుకున్నాను. ఆవిడ మీ ప్రేమజ్యోతి. ఆవిడ మీ మధుర స్వప్నం. మీరు పోగొట్టుకున్న ఒక దివ్యలోకం ఆవిడ. ఆలోకం ఎక్కడున్నదో తెలుసుకోడానికి మీరు ఎన్నోఅవస్థలు పడ్డారు. దానికోసం నలుమూలలా గాలించారు ఎప్పుడు కనిపిస్తుందా, ఎప్పుడా లోకంలో అడుగుపెడదామా అని అహర్నిశలూ ఆరాటపడ్డారు. చివరకు ఆ దివ్య

లోకాన్ని దర్శించారు. అందులో అడుగు పెట్టారు. మొదట మీరు, ఆవిడ తప్ప - అక్కడ ఇంకెవ్వరూ లేరు.... అవునా?"

జవ్యలోన్ సమాధానం చెప్పలేదు. లూకాషెన్ చెప్పడం మొదలు పెట్టాడు. "ఆవిడను ప్రేమిస్తున్నాను కనుక ఆవిడను అన్వేషించడం ప్రారంభించానని మొదట మీరు అనుకుని ఉండవచ్చు. బహుశః మీ అన్వేషణకు అదేకారణం కానీ అదేకాదు. బహుశః వేరేకారణంకూడా ఉన్నది. మీరు నూతన జీవితాన్ని ప్రారంభించాలని అనుకుని ఉండవచ్చు. జీవితంలో ఒక నూతనఘట్టంలో అడుగు పెట్టాలని మీరు ఆశించి ఉండ వచ్చు. మీరు ఏదైతే విశ్వసించారో, ఏ దైతేనీతి - ధర్మం అవిభావించారో దాని ప్రధాన సూత్రమే మీరు ప్రవేశించదలచిన నూతన ఘట్టం. మీరు విశ్వసించిన నీతి - నిజాయితీ అది! మీరు ఆశించిన ప్రయోజనం తాలూకు నిష్పష్టరూపం అది! .... కేవలం మీతోపాటు, ఒకే మార్గంలో పయనిస్తున్న ఒక స్త్రీని కనుగొనడంకోసమే మీరు మీ జీవితాన్ని మరొకవైపు మళ్ళించ దలచుకోలేదు. మీరు గమ్యం చేరుకోకముందే మధ్యలో కూలిపోయిన స్త్రీ కోసం మీరు మీ జీవితాన్ని మార్చుకోదలచ లేదు. ఏమంటారు? ఆవిడ ఇప్పుడు జీవించిలేదు. ఆవిడ ఇప్పుడు ఈపృథ్వీమీద లేదు. కానీ ఆవిడ హృదయం, వేలాదిహృదయాలతో కలిసి ఇప్పటికీ, ఎప్పటికీ స్పందిస్తూనే ఉంటుంది! మీరు జీవించి ఉన్నంత వరకూ ఆమె జీవించే ఉంటుంది; ఇతరులందరూ జీవించి ఉన్నంత వరకూ ఆమెకూడా జీవించే ఉంటుంది! మన మందరమూ మరణించిన పిదపకూడా ఆమె జీవించే ఉంటుంది! ఆవిడ తరవాత వాళ్ళు ఎలా జీవించి ఉంటారో, అలాగే ఆమె ఎప్పటికీ సజీవంగానే ఉంటుంది; బహుశః నేను సరిగ్గా చెప్పడం లేదేమో. ఒకరు కష్టంలో ఉన్నప్పుడు, ఆపదలో ఉన్నప్పుడు - అందరూ చెప్పే ఉప్పు చప్పని మాటలు చెపుతున్నా నేమో! కానీ ఉపశాంతికోసం, ఓదార్చటంకోసం నేనెన్నడూ ఒకరికి హితోక్తులు చెప్పను. ఏవేవో మాటలతో జాలి, సానుభూతిచూపి, ఒకరిని ఓదార్చడానికి ప్రయత్నించడం నామతంకాదు. అలాంటి వైఖరికి నేనింకా అలవాటుపడలేదు. చూడండి! నేనింకా వయస్సులో చిన్నవాణ్ణి. ఒకసారా

రహస్యమైన పార్టీ కార్యదర్శిని .... సరే. మీరు ఉదయం విమానంలోనే వెళ్ళిపోతున్నారు కదూ ?"

"అవును."

"ఇంకా ఏమైనా మీరునాకు చెప్పదలచారా ?

"లేదు. చెప్పవలసింది ఏమీలేదు .... కాదు, కాదు ! ఒక్క విషయం చెప్పాలి. కారల్‌మార్క్స్‌వీధిలో 11 వ ఇల్లు. ఆ ఇంట్లో అమ్మాయి. పేరు వాల్యా ! "

"ఏ అమ్మాయి ? ఎవరా వాల్యా ?

"అవును పాపంఆపిల్ల ఆపదలోఉన్నది. ఎవరైనా కాస్త సహాయం చెయ్యాలి. దయచేసిఒక్కమాటు ఆఅమ్మాయిని కలుసుకుని మాట్లాడండి ! అంతా మీకేతెలుస్తుంది." – అన్నాడు జవ్యలోవ్.

"అంతేనా మీరు చెప్పదలచింది ?"

"అవును – అంతే."

అవనినుండి అంతరిక్షంలోకి

(ఉపసంహారం)

అది 1957. శిశిర ఋతువులో ఒకనాటి ప్రభాతసమయం. సోవియట్ ప్రజలు మొట్టమొదటిసారిగా మానవనిర్మితమైన ఉపగ్రహాన్ని ప్రయోగించారు.

తక్షణమే ప్రపంచమంతటా గల రేడియో కేంద్రాలన్నీ వాటి వాటి నిత్యకార్యక్రమాలను ఎక్కడి వక్కడ నిలిపివేశాయి. మానవకోటి కంతటికీ మహత్తరమైన, ఒక నూతన శకం ఆవిర్భవించినదని రేడియో కేంద్రాలన్నీ ప్రకటించాయి.

"స్పుత్నిక్" - అనే రష్యన్ పదం అందరి నాల్కలపైన నాట్యమాడింది! ప్రతి ఒక్కరినోటా అదేమాట! అమృతమైన ఈ పదాన్ని యెవరూ ఏ విదేశభాషలోకి అనువదించలేదు. అనువదించి దాని శోభను, సౌందర్యాన్ని చెరగొట్టాలని యెవరూ ప్రయత్నించలేరు. అన్ని భాషంలోను 'స్పుత్నిక్' అనే పదం 'స్పుత్నిక్' గానే ఉండిపోయింది. అన్ని జాతులవారూ దానిని ఆ పేరుతోనే పిలిచారు.

ఆనాడు మరొకగొప్ప సంఘటన జరిగింది. దాని విషయం చాలమందికి తెలియదు. పావెల్ షెపల్యాగిన్ ఈ సమయంలో కొండంత సంతోషంతో పొంగిపోతున్నాడు. మాస్కో 'ఫ్లయింగ్ క్లబ్'లో శిక్షణ పొందుతున్న యువకుడు పావెల్. శిక్షణ పూర్తిచేశాడు ఆనాటి ఉదయమే

అతను ఒక 'యాక్-18' విమానాన్ని మొదటిసారిగా నడపవలసిఉన్నది. క్రితంరోజున ఇందుకు అవసరమగు ప్రాథమిక తర్ఫీదు పొందాడు. తర వాత మళ్ళీ 'ఇన్‌స్ట్రక్టర్' చెప్పిన విషయాలు శ్రద్ధగా విన్నాడు. ఆయన అడిగిన ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పాడు.

ఉదయం 8 గంటలకు అతను మళ్ళీ ఒకసారి ఇన్‌స్ట్రక్టర్ సల హాలు తీసుకుని, విమానాన్ని బయలుదేరదీయడానికి ముందుచేయవలసిన పనులు అభ్యాసం చేయవలసివున్నది. తరవాత అతను 'పారచూట్'తో విమానం ఎక్కి, చోదకుడు కూచునేచోట కూచోవలసివున్నది.

విమానాలు నడపడంలో కొత్తగా శిక్షణపొందే వారంతా మామూలుగా చేసే పనులే ఇవి. కాని ఈ సంఘటన ఒక విశేషమైన దిగా జిన్యలోవ్‌కూడా పరిగణించాడు. అతను ఈ ఫ్లయింగ్‌క్లబ్‌లో 'ఇన్‌స్ట్రక్టర్'గా పని చేయబట్టి సంవత్సరం అయింది.

ఆరోజు ప్రాతఃకాలాన 'స్పుత్నిక్'ను ప్రయోగించారన్నసంగతి, అతను రైలులో విమానాశ్రయానికి వస్తూండగా తెలిసింది. ప్లాట్‌ఫారం మీద పావెల్ అతనికోసం నిరీక్షిస్తూఉన్నాడు. జిన్యలోవ్ కంటపడగానే "స్పుత్నిక్, స్పుత్నిక్" అని కేకలుపెడుతూ పరుగెత్తుకుని అతని దగ్గ రికి వెళ్ళాడు.

స్టేషన్‌నుంచి వారిరువురూ విమానాశ్రయానికి బయలుదేరారు. పావెల్ ఒక్కక్షణం తీరుపోకుండా మాట్లాడడం మొదలుపెట్టాడు. సోవి యెట్ వార్తాసంస్థ 'టాస్' చేసినప్రకటన అతనికి కంఠస్థంఅయిపోయింది ప్రకటనలో పేర్కొన్న అంకెలు, వివరాలు అన్నీఅతనికి నోటికివచ్చాయి. వాటిని పదేపదే ఏకరువుపెట్టాడు. జిన్యలోవ్‌ను ఎన్నెన్నో ప్రశ్నలు వేశాడు అసలు జిన్యలోవ్ ఆకుర్రవాడికి ఇన్‌స్ట్రక్టర్. జిన్యలోవ్‌కంటె అతనితో స్నేహంగా, సన్నిహితంగా ఉండేవారెవరూ ఈ ప్రపంచంలో లేరు. ఆ కుర్రవాడి ఉత్సాహం పట్టపగ్గాలులేకుండా పరుగులు తీస్తున్నది. జిన్యలోవ్‌ను లక్షప్రశ్నలు వేశాడు. కానీ ఎప్పుడూ కులాసాగా సమాధా నాలుచెప్పే జిన్యలోవ్ ఈ సమయంలో మౌనంవహించి ఉన్నాడు. ఏదో పరధ్యానంగా ఉన్నాడు పావెల్‌కు ఏమిటా యిది అని ఆశ్చర్యం కలిగింది.

"ఏమైంది వ్లాదిమిర్ ఆంద్రీయెవిచ్?" అని అడిగారు చివరకు. అతని మాటల్లో ఆందోళన, భయం ద్యోతకమైనాయి. "ఏం జరిగింది? జవాన్ నేను విమానం నడపనా ఏమిటి?" అని అడిగారు........

"నడపకేం, నడుపుతావులే! మరేం దిగులుపడకు" అని మెల్లగా సమాధానం చెప్పారు జవ్యలోవ్.

"నీవు విమానం యెక్కి గగనవీధులలో విహరిస్తావు - సరేనా?" అన్నారు మళ్లీ బిగ్గరగా.

అంతే! ఈ మాట వినగానే పావెల్‌లో మళ్లీ ఎక్కడలేని ఉత్సాహం పుట్టుకొచ్చింది. ఎక్కడలేని ఆనందం పొంగివచ్చింది

'ఫ్లయింగ్ క్లబ్' పిల్చింది గాని ప్రధానాధికారి కర్నల్ సిమన్‌యుక్ గేటుదగ్గరే నిలబడి ఉండడం వారు చూశారు.

జవ్యలోవ్, పావెల్ యింకా అల్లంత దూరాన ఉండగానే సిమన్‌యుక్ - "జవ్యలోవ్! విన్నావా యీ వార్త? మనం ఒక 'స్పుత్నిక్'ను ప్రయోగించాం!" అని బిగ్గరగా అరిచారు.

జవ్యలోవ్ జవాబు చెప్పలేదు. కాని వారిద్దరూ గబగబా నడుస్తూ సిమన్‌యుక్ ముందునుంచి వెళుతుండగా ఆయన మళ్ళీ ఏదో మెల్లగా అన్నారు. కాని రెండడుగుల దూరంలోవున్న పావెల్‌కుకూడా ఆ మాటలు వినిపించలేదు.

"ఏం జరిగితే మీకేం సిమన్‌యుక్? మీరిలాంటివి లెక్క చెయ్యరుగా!" అన్నారు జవ్యలోవ్. సిమన్‌యుక్‌ను ఇక ఏదీ అడగ కూడదని అనాడు ఒట్టుపెట్టుకున్న లగాయతూ మళ్ళీ ఆయనతో జవ్యలోవ్ మాట్లాడడం ఇదే మొదటిసారి.

జవ్యలోవ్, పావెల్, పచ్చిక మైదానందాటి వెళ్లారు. క్లబ్ ప్రధాన కార్యాలయం కిటికీలు బార్లగా తెరిచివున్నాయి. ఆ కిటికీలలోనుంచి ఒక 'లౌడ్‌స్పీకర్' ద్వారా చేస్తున్న ప్రకటనలు వారికి వినిపిస్తున్నాయి. 'స్పుత్నిక్' ప్రయోగానికి సంబంధించిన వివరాలన్నీ మళ్ళీ ఆ లౌడ్ స్పీకర్‌ద్వారా తెలియచేస్తున్నారు.

ఒక రంగురంగుల వ్యాన్‌వద్ద జనం పోగైఉన్నారు. సర్వత్రా ఒకానొక ఉద్రిక్త వాతావరణం నెలకొనిఉన్నది. ప్రధాన స్థావరంవద్ద

తర్ఫీదు పొందుతున్న యువకులు, ఇన్‌స్ట్రక్టర్లు, విమానాశ్రయ సిబ్బంది- అంతా గుమిగూడిఉన్నారు. గేటులోనుంచి తమవైపువస్తున్న వారందరినీ వారు "స్పుత్నిక్, స్పుత్నిక్!" - అని ముక్తకంఠంతో ఆహ్వానిస్తూ ఉన్నారు.

ఫ్లయింగ్‌క్లబ్ అధికారి ఒకరు ఇక విమానం బయలుదేర బోతు న్నదని ప్రకటించాడు. తర్ఫీదుపొందే పైలట్ నడిపేవిమానం ఆకుపచ్చ రంగులో తళతళమెరుస్తూ అక్కడ సంసిద్ధంగాఉన్నది. జవ్యలోవ్, పావెల్ - గబగబా అక్కడికి నడిచివెళ్లారు.

ఫెళఫెళ ఎండకాస్తున్నది. వాతావరణం నిర్మలంగా, ప్రశాంతంగా ఉన్నది. విమానం, ప్రయాణానికి సర్వసన్నద్ధమై ఉన్నదని ఒకమెకానిక్ ప్రకటించాడు.

"ఏం సెవల్యాగిన్? ఇక బయలుదేరుదామా?" - అని అడిగాడు జవ్యలోవ్.

వారిద్దరూ విమానంప్రక్కనే నిలబడిఉన్నారు. వారి 'పారచూట్లు ఆకుపచ్చరంగులో మెరుస్తూ వారి కాళ్ళముందు చుట్టచుట్టి పడేసిఉన్నాయి.

విమానం నడపబోయే ముందు, తర్ఫీదుపొందే పైలట్‌కు చేయ వలసిన సూచనలు చేయడం ప్రారంభించాడు జవ్యలోవ్.

"చూడు, సెవల్యాగిన్! విమానాన్ని నేనే 'స్టార్ట్' చేస్తాను. నీవేమో కుడిచేత్తో 'కంట్రోల్' సాధనాన్ని పట్టుకో! ఎడమచేత్తో ఆవిరిని అదుపులోపెట్టే సాధనాన్ని పట్టుకో - రెండు కాళ్ళు 'పెడల్స్' మీద పెట్టి ఉంచు. మరి, నీవంతు వచ్చేవరకూ అలాగే మెల్లగా కంట్రోలు సాధనాన్ని పట్టుకుని, ఏం జరుగుతుందో జాగ్రత్తగా గమనిస్తూ ఉండు" అని చెప్పాడు జవ్యలోవ్.

ఇలా చెప్పి గభాలున మధ్యలో ఆపివేశాడు. అతను చెపుతున్నది పావెల్ వినిపించుకున్నట్లు లేదు. పావెల్ ధ్యాస యెక్కడో ఉన్నది.

జవ్యలోవ్ మరింత బిగ్గరగా అతను వినిపించుకునేటట్లు మళ్ళీ చెప్పసాగాడు:

"రెండవసారి తిరిగేటప్పుడు - విమానాశ్రయ పరిసర దృశ్యమంతా ఒకమాటు మనస్సులోపెట్టుకో. కళ్ళతో చూస్తూనే ఆ దృశ్యం యావత్తూ

మనస్సులో ముద్రవేసుకో. తరవాత, నీవు గమనించినదంతా నాతో చెప్పు. మొదటిసారి తిరగడం అయిపోయిన తరవాత – అంటే విమానాశ్రయం చుట్టూ రెండవసారి తిరిగేటప్పుడు, కంట్రోల్ సాధనాన్ని నీకిస్తాను. తెలిసిందా?.... ఏమోయ్ షెవల్యాగిన్? ఎటుచూస్తున్నావు?"

జవ్యలోవ్ ఇంత బిగ్గరగా అరిచినప్పటికీ పావెల్‌కు వినిపించినట్లు లేదు. అతను ఏ లోకంలోనో వున్నాడు. పొట్టి కుర్రవాడు. మొనదేరిన చిన్నముక్కు. వైమానికులు వేసుకునే నీలిరంగు సూటు, ఒకచేతిలో హెల్మెట్ ధరించే టోపీ. ఇలాంటి వాలకంతో పావెల్ ఎక్కడో ఆకాశంలోకి తదేకంగా, రెప్పవాల్చకుండా చూస్తూ నిలబడివున్నాడు.

ఉండి ఉండి ఇలా అన్నాడు: "నాకు కనిపిస్తూవుంది, నాకు కనిపిస్తూవుంది!"

"ఏమిటి నీవు అనేది? ఏమిటి కనిపిస్తున్నది?" అని అడిగారు జవ్యలోవ్.

"స్పుత్నిక్!... .... అదిగో చూడండి! చూడండి వ్లాదిమిర్ అంద్రియవిచ్! బాగా చూడండి! వెండిలా మెరుస్తున్న చుక్క కనిపించడంలేదూ?"

పావెల్ చూపుతున్న వైపు జవ్యలోవ్ పరీక్షగా చూచారు. కానీ అతనికేమీ కనిపించలేదు. దూరంగా దిఙ్మండలం, ప్రాతః కాలమందు పల్చగా పరుచుకున్న పొగమబ్బు: – ఇంతకు తప్ప అతనికేమీ కనిపించలేదు.

"మనం దానిని మామూలు కళ్ళతో చూడవచ్చునని ప్రకటించారు. నాకు కనిపిస్తూనేఉంది, అదిగో! నాకు కనిపిస్తూనేఉంది!" అన్నాడు మళ్ళీ పావెల్.

"నీకు కనిపిస్తున్నదేమో, నాకేమీ కనిపించడంలేదు." అన్నారు జవ్యలోవ్ విసుగ్గా. "ఏమైనా పగటిపూట అది కనిపించదు – ఇలా సూర్యకాంతిలో దానిని చూడడం సాధ్యంకాదు" అన్నారు.

"కాదు, కాదు!" అన్నాడు పావెల్. అతని మాటకు అడ్డువచ్చి "అదిగో, చూడండి! నామాట అబద్ధమేమో? ఇప్పుడైనా కనిపిస్తున్నదా?

చిన్న చీమంత చుక్క. తెల్లటిచుక్క! గుండుసూది మొనలాగా! ....దిక్చక్రంగుండా పోతున్నది. అదిగో! అదిగో!"

"ఎక్కడ? ఏదీ?" అని అరిచాడు జవ్యలోవ్. పావెల్ ఉద్విగ్నుడై ఉన్నాడు జవ్యలోవ్, కళ్ళు నొప్పులు పుట్టేటట్లు రెప్పవాల్చకుండా ఆకాశంవంక చూచాడు. పావెల్ చెపుతున్న తెల్లటి చుక్క ఎక్కడున్నదో గుర్తుపట్టడానికి ఎంతో ప్రయత్నించాడు.

కొంత సేపటికి అతనికికూడా యేదో కనిపించింది. అవునవును. అదిగో! చిన్న చుక్క! తెల్లటి చుక్క. వెండిలా మెరుస్తున్నది. దిఙ్మండలంగుండా పోతున్నది. అవును. ఇప్పుడు కనిపిస్తూనే ఉన్నది. కానీ - ఇది నిజంకాదు. దృష్టిదోషం! కేవలం భ్రమ! కనిపిస్తున్నదని అనుకోవడమే కాని - శూన్యమైన ఆ విశాల నీలాకాశంలో యేమీ కనిపించడంలేదు. అయితే కనిపించటం లేదని మనస్సు కుదుర్చుకుంటున్న కొద్దీ - అతని కేదో కనిపిస్తూనే ఉన్నది! ఎ:త చిత్రం! ఏదో అనూహ్యము, అద్భుతము అయిన తెల్లటి చుక్క! మరి అలా ఊహించు కున్నకొలందీ అది ఒక నలుసంత చుక్కలా తోచడంలేదు. అదొక పెద్ద అగ్నిగోళంలా కనిపించ సాగింది! అయితే మళ్ళీ అతను మనస్సును సమాధాన పరుచుకున్నాడు. తను ఊహిస్తున్నది కేవలం అసత్యమని, భ్రాంతిలో ఏదేదో భావించు కుంటున్నానని అతను అనుకున్నాడు. స్పుత్నిక్, కక్ష్యలో ప్రవేశించింది. శాస్త్రజ్ఞులు నిర్దేశించిన సూత్రాల ప్రకారం అది పయనిస్తూ ఉన్నది - మరి ఇలాంటి ప్రక్రియను సాధారణమైన నేత్రాలతో వీక్షించడం అసాధ్యమైన విషయం.

అతను రైలులోవస్తున్నప్పుడు, స్పుత్నిక్ ను ప్రయోగించినవార్త మొదటిసారిగా విన్నాడు. అప్పుడతను ఎంతో ఉద్విగ్నుడైనాడు. తిరిగి ఇప్పుడు ఆ ఉద్విగ్నత అతన్ని ఆవహించింది. అతనికి ఓల్గా జ్ఞాపకం వచ్చింది. విమానప్రమాదంలో ఓల్గా మరణిస్తున్నదృశ్యం అతని కనుల ముందు పొడగట్టింది. అవిద విమానం అగ్నిజ్వాలలకు ఆహుతి అయిపోతున్నది. అయితే ఆవెలుగు - నక్షత్ర లోకాలవరకూ పరుచుకుంటుంది.

రోదసీ యాత్రికులకు ఆ దివ్యకాంతి, ఆ దివ్యజ్యోతి ఒక కరదీపికగా ఉంటుంది!

ఓల్గాజీవితం, ఆవిడ శక్తిసామర్థ్యాలు, ధైర్యసాహసాలు - ఇవే ఇప్పుడీ స్పుత్నిక్‌ను నడుపుతున్నట్టు అతనికి తోచింది! ఓల్గా మరణించ లేదు. విమాన ప్రమాదంలో అగ్నిజ్వాలలకు ఆహుతికాలేదు. ఆవిడ జయప్రదంగా కక్ష్యలో ప్రవేశించి భూప్రదక్షిణం చేస్తున్నది. సర్వత్రా ఆవిడ దృగ్గోచర మవుతున్నది!

"ఏం, కనిపించడంలేదా కామ్రేడ్ జవ్యలోవ్?" అని ప్రశ్నించాడు పావెల్.

"అవును. అవును. కనిపిస్తున్నది!" అని చెప్పాడు జవ్యలోవ్.

"ఏమిటి? ఏమైనా జరిగిందా?" అని కలవరంతో ఒక గొంతు ప్రశ్నించడం వినిపించింది.

జవ్యలోవ్ వెనక్కు తిరిగిచూశాడు. ప్రక్కనే మెకానిక్ నిలుచుని ఉన్నాడు. అతనే ఆ ప్రశ్నవేసింది.

"ఆకాశంలో ఏమిటి చూస్తున్నారు కామ్రేడ్ ఇన్‌స్పెక్టర్? అక్కడ ఏం కనిపిస్తున్నది?" అని అడిగాడు మెకానిక్. ఎండపొడ తగులకుండా కళ్ళకు చెయ్యి అడ్డంపెట్టుకుని అతనుకూడా గగనవీధిలోకి చూడసాగాడు.

"ఏమీలేదు" అన్నాడు జవ్యలోవ్ రుద్ధకంఠంతో - "స్పుత్నిక్ కనిపిస్తుందని పెవల్యాగిన్ అనుకుంటున్నాడు!" అన్నాడు.

"పగటిపూట అది కనిపించదు కామ్రేడ్ ఇన్‌స్పెక్టర్! ప్రొద్దువే 6-42 గంటలకుగాని లేదా రాత్రి 1-48 గంటలకు గాని మనం స్పుత్నిక్‌ను చూడవచ్చు." అని చెప్పాడు మెకానిక్. 'టాస్' వార్తా సంస్థ ప్రకటన లోని విషయాన్నే అతను తిరిగి పేర్కొన్నాడు.

జవ్యలోవ్, పావెల్ - ఒకరివంక ఒకరు చూచుకున్నారు. వారి చూపులు కలిశాయి. తామిరువురూ ఏదో ఒక రహస్యాన్ని కనిపెట్టినట్టు వారిద్దరూ చిరునవ్వులు నవ్వుకున్నారు. ఎవరూ చూడని ఏవో అద్భుతాన్ని తామిద్దరే చూచినట్లు గర్వంతో పొంగిపోయారు.

"సరే - ఇకనీవు పారచూట్ వేసుకో" అన్నాడు జవ్యలోవ్.

అతని ఆదేశం శిరసావహించాడు పావెల్. పావెల్, జాగ్రత్తగా పారచూట్ ధరించాడు. దానిని చుట్టుచుట్టి తెల్లటి రబ్బరు దారాలతో వీపునకు కట్టుకున్నాడు.

"ఇక విమానం ఎక్కు" అని ఆదేశించాడు జవ్యలోవ్.

పావెల్ మెల్లగా విమానంలో ఎక్కి కూచున్నాడు. తర్ఫీదు పొందే పైలట్ కూచునే సీటులో కూచున్నాడు.

పావెల్ వెనకాలే జవ్యలోవ్ కూచున్నాడు. ఆ కుర్రవాడి ముఖం అతనికి కనిపించడంలేదు. కానీ ఆ కుర్రవాడిదృష్టి యావత్తూ కంట్రోలు సాధనాలపైనే లగ్నమై ఉన్నదని జవ్యలోవ్ గ్రహించుకున్నాడు.

పావెల్ కృతనిశ్చయం, దీక్ష జవ్యలోవ్‌ను ఆకర్షించాయి. మొట్టమొదటిసారి విమానం నడిపేటప్పుడు అతను చూపుతున్న శ్రద్ధానక్తులు, మెలకువ, అప్రమత్తత జవ్యలోవ్‌ను ముగ్ధుణిచేశాయి.

ఈ కుర్రవాడు, ఎందుకూ పనికిరానమకున్న ఈ కుర్రవాడు స్వయంగా విమానం నడిపేటంతటి ఘనుడైనాడు ఒకప్పుడు పావెల్ అడిగిన ప్రశ్న జవ్యలోవ్‌కు జ్ఞాపకంవచ్చింది. "ఒక నక్షత్రం రాలిపోతుందనుకోండి! మరి దాని కాంతి, అనేక సంవత్సరాలు అలాగే పయనిస్తూవచ్చి భూమిమీద జనానికి ప్రసారం అవుతుందా?" పసితనం వల్ల తెలియక అడిగిన ప్రశ్న ఇది. కానీ జవ్యలోవ్ సమాధానం చెప్పాడు – "అవునబ్బాయ్! ఆ వెలుగు' భూమిమీదికి ప్రసారం అవుతుంది. ఆ వెలుగు అనేక సంవత్సరాలు, అనేక వేల సంవత్సరాలు, లక్షల సంవత్సరాలు – పయనిస్తుంది. అనేక ఉల్కాపాతాలను, ఖగోళమండలి పెక్కు నక్షత్ర సమూహాలను, జ్యోతులను, అంధకారమయమైన మేఘమాలలను, ప్రగాఢమైన పొగ మబ్బులను – అన్నిటినీ అధిగమించి ఆ కాంతి పయనిస్తుంది. నిత్యమూ, సత్యము అయిన కాంతి అది! నీవన్నట్లు, ఎక్కడో – సుదూరాన రాలిపోతున్న నక్షత్ర కాంతి అది! ఆ నక్షత్రం పతనమవుతున్నదని యెవరూ అనుకోకూడదు. అవును. అలా అనుకోనేకూడదు!........"

పావెల్ కంట్రోలు సాధనంమీద చెయ్యివేసి కూచున్నాడు. జవ్య